حضرت سید اشرف جہانگیر سمنانی کچھوچھوی قدس سرہ النورانی

لطائف اشرفی

حسب الارشاد

حلقہ اشرفیہ پاکستان

مکتبہ سمنانی ۱۴/۱۳ فردوس کالونی ۔ کراچی

کتاب مستطاب ملفوظات طیبات مخدوم العالم، قدوۃ الکبرا، سلطان التارکین

حضرت سید اشرف جہانگیر سمنانی کچھوچھوی قدس سرہٗ النورانی موسوم بہ

لطائفِ اشرفی

فی بیان

طوائفِ صوفی

حصہ دوم

حسب الارشاد

بدر اشرفیت، پیر طریقت، حضرت الحاج الحافظ القاری ڈاکٹر

سید محمد مظاہر اشرف الاشرفی الجیلانی دامت برکاتہم

امیر حلقہ اشرفیہ پاکستان

بعنوان مکتبہ سمنانی ۱۴/۱۷ فردوس کالونی ○ کراچی

بسم اللہ الرحمن الرحیم

مختصاتِ این کتاب

نام کتاب ——— لطائف اشرفی فی بیان طوائفِ صوفی

ملفوظاتِ طیبات ——— شیخ العالم قدوۃ الکبرا حضرت سید اشرف جہانگیر سمنانی قدس سرہٗ النورانی

مرتب و مؤلف ——— شیخ العارفین حضرت مولانا نظام الدین یمنی رحمۃ اللہ تعالیٰ

ناشر اول ——— سید الواصلین حضرت الحاج پیر سید ابو احمد محمد علی حسین اشرفی کچھوچھوی رحمۃ اللہ تعالیٰ

طبع اول ——— ۱۲۹۷ھ

ناشر دوم ——— حضرت الحاج پیر سید محمد مظاہر اشرف الاشرفی الجیلانی دامت برکاتہم

پیشگفتار ——— حضرت مولانا الحاج محمد منشا تابش قصوری اشرفی چشتی سیالوی

مدرس جامعہ نظامیہ رضویہ لاہور (پاکستان)

ناظر ——— مولانا محمد یٰسین قادری شطاری لاہور

طبع دوم ——— شوال المکرم ۱۴۱۹ قمری / فروری ۱۹۹۹ء میلادی

انتشارات ——— حلقہ اشرفیہ پاکستان (رجسٹرڈ) کراچی، لاہور

ہدیہ تبریک و تہنیت بحضور پیر طریقت

(دکتر محمد مظاہر اشرف الاشرفی الجیلانی مد ظلہ)

از علامہ محمد عبد الحکیم شرف قادری مد ظلہ '
شیخ الحدیث جامعہ نظامیہ رضویہ ' لاہور

بسم اللہ الرحمٰن الرحیم

محامد نامتناہیہ مر خالق ورب عوالم راکہ برائے ہدایت خلق انبیاء و مرسلین فرستاد ' وچوں از بعثت سید العالمین و خاتم النبیین علیہ سلسلہ نبوت منقطع شد برائے راہنمائی مخلوق علماء امت و مشائخ ملت راالیٰ یومناھذا برگماشت درود وسلام نامحدود بر مولائے مکہ معظمہ و آقائے مدینہ منورہ ' حبیب رب العالمین و شفیع المذنبین و آل و اصحاب وے وھادیان ملت اسلامیہ اجمعین۔

امابعد! لطائف اشرفی دربیان طوائف صوفی ایں کتابیست بس عظیم واز نافع ترین کتبہائے تصوف و سلوک مشتمل بر ملفوظات امام الاولیاء ' محبوب یزدانی ' سلطان سید اشرف جہانگیر سمنانی رضی اللہ عنہ ' آں صاحب روح ارجمند کہ بروئے طلب مولیٰ وتعالیٰ چناں مستولی گردید وداعیہ محبت الٰہیہ اور اہمچناں کشید کہ از تخت شاہی دست برداشت ودرراہ طلب حق مردانہ واردوید ' رحمت الٰہیہ اور اچناں دستگیری فرمود کہ اور اسلطنت روحانی ارزانی داشت وبر منصب سلطان الاولیاء ' فائز فرمود ' خلق کثیر از انفاس و توجہات عالیہ وے مستفیض شدودولت ایمان وثروت تقویٰ وطہارت فراگرفت وبسبب متابعت حبیب خدا علیہ وددر زمرۂ اولیاء منسلک گشت۔

"لطائف اشرفی فی بیان طوائف صوفی" نصابیست مر طالبان راہ حق ومتلاشیان رشد وہدایت ونجات دارین را حضرت سلطان ولایت اولاً بیان توحید ومعرفت وولایت پرداخت ' بعد ازاں تعریف معجزہ وکرامت و دلائل اثبات کرامت آورد ' ازاں بعد شرائط وآداب مرشد ومرید بیان فرمود ' در لطیفہ ہفتم اصلاحات تصوف رقم نمود ہمچناں در دیگر لطائف بیان معرفت راہ سلوک وسلسلہ تربیت ' واذکار مختلفہ مثلاً طریق ذکر مشرب قادریہ شطاریہ چشتیہ ' نقشبندیہ بیان فرمود ' ذکر چہاردہ خانوادہائے صوفیہ مشہورہ فرمود ودرآخر بذکر مشائخ سلسلہ عالیہ چشتیہ مشغول گشت۔

دریں زماں بعضے از مردمان بے خبراں یا از معاندین زبان طعن بر تصوف وصوفیہ کرام دراز میکنند و گویند

کہ تصوف ہیچ علاقہ باسلام ندارد نعوذ باللہ تعالیٰ من امثال ھذا الخرافات وسبب طعن ایں است کہ صوفیہ کاملین و اصحاب حال دریں زمان مثل کبریت احمر اقل قلیل اند، وبسیارے از مردمان متصوفین لباست صوفیہ پوشیدہ بر مسند مشیخیت نشستہ اند و مصداق "بدنام کنندگان نکونامے چند" گشتہ اند، بہرہ از علم و عمل واتباع سنت ندارند و دعوائے مشیخت می کنند۔

اصل تصوف از قرآن وحدیث مستنبط است، کدام کس می تواند کہ انکار اہمیت اخلاص واحسان نماید؟ حالانکہ مقصد تصوف تحصیل مقام اخلاص واحسان است لاغیر، کسے کہ تحقیق ایں سخن خواہد باید کہ مطالعہ التعرف از امام ابوبکر بن ابواسحاق کلاباذی وکتاب اللمع از شیخ ابونصر عبداللہ بن علی سراج طوسی سراج ورسالہ قشیریہ از امام ابوالقاسم قشیری وقوت القلوب از ابوطالب مکی وکشف المحجوب از سیدنا علی ھجویری معروف بہ داتا گنج بخش و فتوح الغیب از سیدنا غوث اعظم شیخ سید عبدالقادر جیلانی، عوارف المعارف از شیخ شہاب الدین عمر سہروردی و مکتوبات امام ربانی مجدد الف ثانی ورسالہ مبارکتہ مقال عرفاء باعزز شرع وعلماء" از امام احمد رضا بریلوی رحمہم اللہ تعالیٰ وقدست اسرارہم وقدست اسرارنا باسرارہم۔ کند ایں حقیقت روشن تر از آفتاب گردد کہ تصوف عبارت از روح اسلام ولب لباب قرآن وحدیث است۔

ایں فقیر ہدیہ تبریک وتہنیت می نماید بحضور پیر طریقت حضرت دکتر سید محمد مظاہر اشرف الاشرفی الجیلانی دامت برکاتہ امیر حلقہ اشرفیہ پاکستان بر تحصیل ایں در نایاب بصرف زر کثیر وطبع ایں گوہر گراں مایہ، اللہ تعالیٰ از جانب طالبان راہ خود اور اجر جمیل وجزائے جزیل ارزانی فرماید، اولاً ایں در مکنون را شیخ المشائخ اعلیٰ حضرت سیدنا شاہ علی حسین اشرفی جیلانی قدس سرہ طبع نمودہ ہدیہ طالبین صادقین کرد وبرائے طباعت ایں کتاب دو سال در دہلی اقامت ورزید، جزاہ اللہ تعالیٰ جزاء حسنا وافاض علینا من فیوضہ وبرکاتہ رضی عنہ وعنا بوسیلتہ۔

محمد عبدالحکیم شرف قادری
خادم طلبہ حدیث شریف
جامعہ نظامیہ رضویہ لاہور (پاکستان)

22-ذوالحجۃ 1419ھ
10 مارچ 1999ء

کتبہ سلیم الٰہی طالب النوزی

لطیفهٔ شانزدهم در بیان معنی کلمات از شطحیات

تقریبا بیان معنی مراتب تلوین و تمکین و [illegible] صحو و سکر قال الاشرف الشطح هو افاضة ماء العرفان عن ظرف استعداد [illegible] حين الامتياز حضرت قدوة الکبرا می‌فرمودند که قانون مقرره و قاعدهٔ مستمره [illegible] است که شطحیات مشایخ را نه رد باید کرد نه قبول چرا که مشرب ایشان از مقام وصول [illegible] مرام معقول برخی از اصحاب صوفیه و بعضی از طائفه علیه در شرح الفاظ شطحیات تاویلی شایسته و محملی بایسته پیدا کرده اند که فی الجمله قابل ادراک دراک تواند بود و سامع طبع پاک [illegible] آید بشنود **قطعه** چو جام از بادهٔ عرفان برآید ٭ بریزد جرعه‌ای بر زمین هم ٭ از آن یک جرعه خیزد [illegible] از حریفان ٭ ندیم خاص باید نازنین هم ٭ **حضرت قدوة الکبرا** می‌فرمودند که [illegible] اصحاب عرفان و بیشتر از ارباب وجدان اهل صحو اند و برخی ازین طائفه علیه و [illegible] ارباب سکر بودند که گاه گاهی در غلبهٔ حال و جرأت وصال از ایشان مقال شطحیات بفقدان وعی [illegible] آوان مستغفر شده اند و اصحاب خود را [illegible] بار دیگر سخن شطح آمیز و کلمهٔ ملیح سکر سر بر زند در تدارک کوشید **ابیات** چو من سر [illegible] ٭ روان ریخته بود از شرب جام ٭ دران مستی اگر از من [illegible] سر ٭ سخن بیهوده‌ای یارم [illegible]

ما نقل عن سلطان العارفين انه كان [illegible] وغلبة الحال جرى على لسانه سبحاني ما اعظم شاني فلما افاق وصحا قال اصحابه انك تلفظت بهذا اللفظ فقال احلفكم بالله تعالى ان تقطعوني قطعة قطعة اذا سمعتموني [illegible] هذا اللفظ مرة اخرى واعطى لواحد منهم سكينا ثم غلب عليه الحال فقال [illegible] اصحابه فوجدوا البيت مملوة منه وارادوا ان يقطعوه وكانت [illegible] الصورة تصير صغيرة حتى ظهر ابو يزيد [illegible] معه ما اراده من تلك الحالة فقال هذا ابو يزيد وما كان ابو يزيد وذلك تمكن في الصورة الصغيرة وهي صورة الطفل تصير كبيرة كما ان الصورة الكبيرة تصير صغيرة فان جبرئيل عليه السلام تجلى لمريم على صورة انسان انتهى **حضرت قدوة الکبرا** می‌فرمودند که [illegible] طیفوریان و جنیدیان اختلاف است در تفضیل ارباب صحو و اصحاب سکر طیفوریان بر آنند که اهل سکر افضل [illegible] اهل صحو چه سکر از مواهب الهی است و صحو از حرکات مکاسب بنده و هرگاهی هر آئینه مواهب [illegible] مکاسب **ابیات** هر آن لطفی که از محبوب باشد ٭ یقین میدان که آن مرغوب باشد ٭ کمال [illegible] شوق میدان ٭ ز بید چون بدو منسوب باشد ٭ جنیدیان بر آنند که صحو اعلی بود از سکر چه در سکر طریق [illegible] مدارج و سبیل تلقی بمعارج منقطع است بخلاف صحو که در وی حصول مراتب الهی و وصول بمناصب [illegible] هر لحظه ممکن الوجود است پس مرتبهٔ اول الحقیقه آخر حقیقی نسبت دارد

بیت چه نسبت میان این و آنست * که فرقش از زمین تا آسمان است نقل از سید الطائفه
است سکر یار صحو فضل نتواند بود چه صاحب صحو همیشه مرابط بود و این مقام تمکین بود و مقام حضرت
رسالت پناه صلی الله علیه وسلم بود و نیز صحو بحقایق علوم از اهل مکاشفه داشت و آن تعلق
باز گشت ترتیب است افعال و تهذیب احوال باشد و در رساله قشیری آورده است سکر صحو فضل
بود چه صاحب سکر اهل انبساط و مواجید بود و از لطائف جمال در سکر کشف یابد و بنده در سکر بشواهد
جمال قایم باشد و در حال صحو بشرائط علم و در مقام سکر بی تکلف بود و در وقت صحو بی تصرف و
هر گز صحو بحق بود و سکر هم بحق در ترجمه عوارف آورده است که سکر ارباب قلوب را باشد و آن استیلای
حال است از مشایخ کبار و شیوخ نامدار و بعضی وقت کلماتی متضمن عجائب اسرار و غرائب آثار
در وجود آید و آن بواسطه غلبه سکر بود و صاحب صحو را از این چاره نیست و نیز سکر بر دو نوع است یکی از
محبت باشد و آن بی علت بود و انوار آن بر رویت منعم باشد یعنی بیننده خود را ندیده باشد و این از لوازم
بنده یا نسبت دوم سکر از شراب مودت و آن معلوم باشد از رویت نعمت که خود بیند این سکر را بر
صحو فضل نتواند بود و صحو نیز بر دو نوع است یکی اقامت محبت کشف بود دیگر صحو بغفلت و این
هر دو صحو مقید با نسبت این صحو بر آن سکر ... چون سلطان حقیقت جمال خود نماید صحو و سکر
هر دو طفیل آن جمال باشد و این هر دو حال بعد ذوق و شرب نماید و ذوق و شرب هر دو عبارت
از ثمرات او دار نتایج آثار کشف و تجلی وارد است حاصل شود صاحب ذوق متساکر و صاحب
شرب باقی سکران باشد ذوق در رنج و راحت بلذت بود شراب حلاوت و لذت ... عبارت
را گویند و معنی شرب نصیب است از شراب مودت سکر و محبت بنهایت رسد مشرب مدام گردد
و صحو او بحق بود هر گرا شراب صافی باشد بصفا مشرب او باقی گردد **شعر** شربنا الحب کاسا بعد
کاس * فما نفد الشراب و ما رویت حضرت **قدوة الکبرا** می فرمودند که اصحاب صحو متمکن بسریر
تمکین اند و ارباب سکر در می شراب تلوین چه لازم اهل تمکین بشریت است هر چند ایشان از باده معارف
سرخوش بوند از دست نروند و باطن ایشان غالب بر ظاهر نیاید که سیره محققان روزگار ... و اصحاب
کردگار بود بخلاف اصحاب تلوین که ظرف استعداد ایشان از اندک شراب عرفان پر شود ضرورت حرف
جام پر بود جرعه از بر برود **قطعه** ندیمانی که در بزم شراب اند * دو گونه می شوند از ذوق و ... حیا *
یکی از جام عرفان سرخوش آید * دیگر خواهد ... چیره دستی * تلوین صفت ارباب ... است و
تمکین سیرت اصحاب حقیقت طائفه اول همیشه در از دیاد احوال باشند و زمره ثانی دایم در مسند
وصال بوند و نشان اهل وصال آنست که بالکلیه از خود جدا گردد و نیز تمکیه ... گفت که کار مقصود
و ملکه گردد و از کوشش بر بود و از از در نه چیز باید یافت سه ازین بکمال بیماری و غریبی و درد دستی

وسه از دل بر ظن بد تهی و در بهت وسه از خوی در خشم و در بیم و در حاجت نقل است که چون بعضی
اصحاب در مقام تمکین رسیدند میری و وزیری مانع حال ایشان نشد قال بعض العرفاء التمکین
بعد التلوین تمکین عبارت است از اقامت محققان در محال کمال و بدرجهٔ عالی وصال و قرار
منتهیان در منزلگاه وصول و تلوین درجه مبتدیان است از منازل راه مهتر موسی علیه السلام متلون
بود که تجلی بر کوه طور شد پس او از دست رفت و حبیب علیه السلام متمکن بود از مکه تا بقاب قوسین
در تجلی رفت از حال نه بگشت **مثنوی** یکی از دست رفت از جرعهٔ جام * دگر خمها کشید از صبح تا
شام * بود آن سر بکوه و بیشه داده * بود این تازه در مجلس بباده * و مراد از تمکین آن نیست که
بنده متغیر نشود زانکه بشریت باقی است تغیر پذیرد ولیکن مراد از تمکین آنست که آنچه بر او از حقیقت
کشاید هرگز آن پوشیده نگردد بلکه زیاده و آماده آید **بیت** تا بمنزل در رسی باید که جای نیستی *
گر بموئی باز مانی مرد آن ره نیستی * و تلوین بر عکس اینست اما صاحب فصوص رضی الله عنه
میگوید اصحاب تلوین افضل اند از ارباب تمکین چنانچه در لطیفهٔ اصطلاح گذشت و آن محمول
بتقدیرات چند است حضرت **قدوة الکبرا** میفرمودند که شطحیات از صاحب سکر خیزد که
لوازم تلوین است و مغالطات از اهل صحو ریزد که خواص تمکین است و دیگر حریفان بزم سکر و مستی
و ندیمان مجلس نشاء حیرت و مستی بیشتر مجردان بودند که بر بستر وصال عیال ... چه نقل
است از حضرت شیخ شرف الدین منیری که در مجلس ایشان ذکری از هلاکت منصور افتاد رضی الله
عنه فرمودند که بغیر از مردم هلاک کردند اگر این فقیر در آن زمانه میبودی در داد او را امداد میکردی اصحاب
استفسار کردند که چه داوری کردی او چه بود گفتند که من او را ازدواج میکردم بعضی یاران حمل بر آن
کردند که ازین شیخ تمام مقامی است در طریقت که از جملهٔ فردیت بمنقصهٔ زوجیت نشانند یا از تفرقه
بیشتر جمع زن نشانند و حالاهم بآن ظن میروند اما نزد این فقیر اشرف است معنی ازدواج همین
حمل بر جائیست که چون او بوصال حره موصول میشدی هر بار از آن این خطه بخار شورش
درونی فرو نشستی بدین نوع اظهار از ترهات گفتن بر آسودی و نیز درین تنبیه است که نسبت کمال آن
جمال میسر گردد نسبت این جماعت که مستغرق دریای لذات و بادیه صحرای شهوات اند چه
نقصانها که در چه بود و آن نقصان موجب کمال طائفهٔ کمل بود که بهترین راه ستر است نه آنکه عشق
حقیقی شان بعد بیس صد هزار تفرقه باشد و در حظوظات طائفهٔ اول و در شهوات زمرهٔ ثانی *
بیت نسبت پخته را با خام باشد * که این مبدأ و آن انجام باشد * بباید دانست که هیچ صوفی
متعیل شطحیات واقع نشده است این هفتاد تن که با ایشان شطحیات منسوب است نادر کسی
متعیل بود و این نسبت کلی نیست بسیار مشایخ بوده اند که متعیل صاحب عیال بوده اند و شورش

لغت بعضنا شناسان تمکین ... ترین است

وسبحانی داشتند و این مقتضائی خواص بشریت نسبت بهر کسی با خبری است که العبد بخود و این از خود تراشند

کما قال سید الطائفة قدس الله سره انی وجدت سبعین ولیا یعبدون الله بالوهم

والخیال واخرهم بایزید منهم اکنون گوش هوش سوی این فقیر دار شمه ازین اسرار با جان و دل گوش

بردار که معاذ الله نه وهم و خیال میگوید که مستولی بر عوام است که کل متکلم یتکلم باصطلاحهم

بلکه مراد ازان وهم و اهین است که از کلمات مشایخ مستفاد گشت الوهم سلطان الاعظم فی هذه

الطرائق پس اشارت حضرت سید الطائفه بنسبت سلطان العارفین بحالت تلوین اوست که وهم خیال

عبارت از تلوین ایشان است بخلاف حالت خویش که از محل تمکین دم میزند بانکه فی تحقیقت تفوق حال

خویش میکند والله اعلم بحقیقته کما قال سلطان العارفین سبحانی ما اعظم شانی یعرفون

و خدا تعالی دانا تر است بحقیقت چنانکه فرمود سلطان العارفین پاک هستم چه بزرگ است شان من مثل شان

یعرف ذلک اهل التجربة من هذه الطائفة ولقد نزل فی الحال مرة بعد اخری فوجد

این را اهل تجربه ازین طائفه وتحقیق نزول کرده حالت یکبار بعد دیگری پس یافت

فی نفسه شیئا من ذلک علی قدر حاله فالله تعالی اجری هذا الکلام علی لسان ابی یزید

در نفس خود چیزی ازان بر قدر حال خود پس خدا تعالی جاری کرد این کلام را بر زبان ابو یزید

من غیر قصده کما یحدث الذکر فی القلب من غیر قصده هذا معنی قولهم ان رب

بغیر قصد او چنانکه پیدا میشود ذکر در دل بغیر قصد این است معنی قول ایشان که پروردگار

سبح نفسه علی لسان عبده فما هذا التعب یوئیده ما قال ابو یزید الهی ان قلت یوما

پاکی ذکر کرد ذات خود را بزبان بنده خود پس چیست این مشقت تائید میکند این را سخنی که گفت ابو یزید الهی اگر گفته ام روزی

سبحانی ما اعظم شانی فانا الیوم کافر مجوسی اقطع زناری فاقول اشهد ان لا اله

که پاک هستم بسیار بزرگ است شان من پس من امروز کافر مجوسی هستم قطع میکنم زنار خود را و میگویم که گواهی میدهم که نیست معبود

الا الله واشهد ان محمدا عبده ورسوله وقال بعض العلماء انه سئل ابو یزید عنها

سوای الله و گواهی میدهم که بتحقیق محمد بنده او و پیغام رساننده اوست و گفته است بعض علما که سوال کرده شد ابو یزید ازین کلمه

فاجاب بانی کنت فی بعض اورادی فقرات سبحانی حکایة عن ربی کما

پس جواب داد که من بودم در بعض وظائف پس خواندم سبحانی بطریق حکایت از پروردگار خود چنانکه

لو قراء واحد منهم فی سورة طه انی انا ربک ومعنی التعجب یرجع الی

اگر بخواند یکی از ایشان در سوره طه انی انا ربک و معنی تعجب رجوع میکند بسوی

العظم والتکبیر وقال عین القضات قول ابی یزید سبحانی ما اعظم شانی وقول

عظمت و بزرگی و گفت عین القضات قول ابی یزید سبحانی ما اعظم شانی وقول

الحلاج انا الحق يرجع الى قوله عليه السلام من رآني فقد رأى الحق يعني من عرف
حلاج انا الحق رجوع میکند بسوی قول آنحضرت صلی الله علیه وسلم کسیکه دید مرا پس تحقیق دید حق را یعنی کسیکه شناخت
محمدا عليه السلام فقد عرف الحق تعالى وقوله تعالى من يطع الرسول فقد اطاع الله فاطلاق
محمد صلی الله علیه وسلم را پس تحقیق شناخت حق تعالی را وقول او تعالی کسیکه فرمانبرداری کند رسول را پس تحقیق فرمانبرداری کرد حق تعالی را
التسبيح والحق عليهما يرجع الى الله تعالى لثبوت الاتحاد والمحبة وقال الجامع ان
تسبیح ولفظ حق براو رجوع میکند بسوی حق تعالی برای ثبوت اتحاد ومحبت وگفت جامع این کتاب که
سبحان من اسماء الله تعالى فيكون قوله سبحاني اي شيء اعظم امري اي جعله
سبحان از نامهای الله تعالی است پس باشد قول او سبحانی چه چیز بزرگ کرد امر مرا ای گردانید او را
عظيما وهذا المعنى يرجع الى علو درجاته في المعرفة كيف وقد خطب بسلطان العارفين
عظیم واین معنی رجوع میکند بسوی علو درجت در معرفت چگونه این نباشد وبتحقیق خطاب کرده شده است بسلطان العارفین
وما قال عين القضاة فيه نظر وهو انه على قوله وكلامه يصح ان يقال انا الله و
وچیزیکه گفت عین القضات در او تامل است وآن این است که بر قول او وکلام او صحیح میشود که گفته شود انا الله و
انا الخالق ليس بصحيح اما قوله يكون الناس تحت لواء محمد يوم القيمة ومحمد يكون
انا الخالق این صحیح نیست اما قول او که خواهند بود مردم زیر لوای محمد صلی الله علیه وسلم روز قیامت ومحمد خواهند بود
تحت لوائنا وقوله لوائي اعظم من لواء محمد فقالوا قيل لابي يزيد يكون الناس تحت
زیر لوای ما. وقول او که لوای من بزرگتر است از لوای محمد پس گفته اند که گفته شد برای ابویزید خواهند بود مردم زیر
لواء محمد عليه السلام يوم القيمة فقال له وهو غلبة الحال وقوة السكر فاجراها الله تعالى
لوای محمد صلی الله علیه وسلم بروز قیامت پس گفت برای او واو غالب بود او را حال وشدت نشار پس جاری کرد این کلام را
على لسانه من غير قصده فيكون مضافا اليه تعالى لا الى ابي يزيد وقال بعض الفقراء
بر زبان او بغیر قصد او پس باشد منسوب بسوی حق تعالی نه بسوی ابویزید وگفته است بعض فقرا
ممن ينتحل الى مذهب اهل الهوى والبدعة ان هذا الكلام صحيح بلا تاويل لان الولي
از آنانکه رجوع میدارند بسوی مذهب اهل خواهش نفس وبدعت که این کلام صحیح است بغیر تاویل زیرا که ولی
افضل من النبي عندهم وهذا خلاف اهل السنة والجماعة وقال الجامع اللواء
افضل است از نبی نزد ایشان واین خلاف اهل سنت وجماعت است وگفت جامع کتاب که لوا
على نوعين لواء يكون لله تعالى وهو لواء الخواص وهم الفقراء والعارفون ولواء
بر دو نوع است لوائیکه باشد برای حق تعالی وآن لوای خواص است وایشان فقیران اند وعارفان اند ولوائیکه
يكون لمحمد صلى الله عليه وسلم وهو لواء العوام فهم يكونون تحت لواء محمد
باشد برای محمد صلی الله علیه وسلم واو لوای عوام است پس ایشان خواهند بود زیر لوا محمد علیه السلام

عليه السلام ومحمد عليه السلام مع الخواص يكونون تحت لواء الله تعالى كما قال عليه

ومحمد علیه السلام همراه خاصان خواهند بود زیر لوای حق تعالی چنانکه فرمود علیه

السلام واحشرني في زمرة المساكين على سبيل التواضع فقول ابي يزيد لوائي ولواء

السلام وحشر کن مرا در زمرهٔ مساکین بر سبیل تواضع پس قول ابویزید لوای ما

اراد به الله تعالى الا انه اضاف الى نفسه بسبب الاختصاص لاجل الفقر والمعرفة

مراد داشته است بآن حق تعالی را مگر آنکه او را اضافت کرد بسوی نفس خود بسبب خصوصیت بسبب فقر و خداشناسی

وقد يضاف الشيء الى الشيء بادنى ملابسة بينهما كما يقال لاحد حاملي الخشبة خذ

وگاهی اضافت کرده میشود چیزی بسوی چیزی بسبب ادنی علاقه که در میان آن هر دو باشد چنانکه گفته میشود یکی از بردارندگان چوب را بگیر

طرفك مع انه ليس يملك له طرف اما قول الشيخ ابو الحسن الخرقاني انا اقل من ربي

کنارهٔ خود را با آنکه نیست مالک طرفی را اما قول شیخ ابوالحسن خرقانی که من کمترم از پروردگار خود

بسنتين نا علم ان ابو يزيد قال حسبت برهة اني اطلب الله تعالى اولا فعلمت انه كان

بدو سال پس بدانکه ابویزید گفته است که گمان کردم مدتی که من طلب میکنم حق تعالی را اول پس دانستم که او بود

يطلبني سابقا وقال ابو يزيد منذ ثلثين سنة كنت طالبا لله تعالى فلما تفكرت رأيت

طالب من مرا از زمان سابق وگفت ابویزید که از سی سال من بودم طالب برای خدا پس چون فکر کردم دیدم

ذلك كان الطالب هو وكنت انا المطلوب يؤيده قوله في خطاب محمد صلى الله

بود طالب او بودم من مطلوب تائید میکند این را قول حق تعالی در خطاب محمد صلی الله

عليه وسلم لولاك لما خلقت الافلاك والكون فلولا الجذبة منه تعالى لما حصل طلبه

علیه وسلم اگر نبودی تو البته پیدا نمی کردم افلاک را و دنیا را پس اگر نبودی کشش از حق تعالی البته حاصل نمی شد طلب او

لذاتي خلق من ظلمة وركب فيه صفات الشياطين وجعل نفسه كما قوله انا

برای ذاتی که پیدا کرده شده از تاریکی و مرکب کرده شده در او صفات شیاطین و گردانید نفس او را قول او که من

اقل من ربي بسنتين منبئ عنه ان طلب الله تعالى له مقدم وطلب ابي

کمترم از پروردگار خود بدو سال خبر میدهد ازان یعنی طلب حق تعالی برای او مقدم است و طلب

الحسن متاخر عنه بسنتين قال الجامع سألني عن ذلك بعض الفقراء فتفكرت زمانا

ابوالحسن متاخر است ازو بدو سال گفت جامع کتاب که سوال کرد مرا ازین بعض فقراء پس فکر کردم ساعتی

واجبته بتائيد الله تعالى حضرت کبیر فرمودند که مراد از سنتین صفتین است که وجوب و قدم خاصه از حضرت ذات جلت قدرته است که

وجواب دادم او را بمدد حق تعالی

هر چند ترقی بمراتب عروج سالک را حصول بود تا بوجوب و قدم نتواند رسید قال ابو الحسين بن منصور

الحلاج البيضاوي قدس الله سره انا الحق حضرت قدوة الكبرا میفرمودند که

از طبقهٔ ثانیه است کنیت وی ابوالمغیث است از بیضا بوده که شهریست از شهرهای فارس و وی نه حلاج بوده روزی بدکان حلاجی بود که با وی اتحاد داشته وی را بکاری فرستاد گفت من روزگار او ببردم بانگشت اشارت میکرد بسوی پنبه دانه که از پنبه جدا میشد ظرف منضم بوده که پر از پنبه داشت همه دانه از پنبه کشید از آن روز وی را حلاج گفتند بدین واسطه و در عراق بود با حضرت سید الطائفه و نوری صحبت داشته و شاگرد عمرو بن عثمان مکی است و موجب رسوائی ایشان نفس عمرو بود چنانکه گذشته مشائخ در کار وی مختلف اند بیشتری رد کرده اند مگر جنید و ابن ابو العباس عطا و شبلی و شیخ ابو عبد الله خفیف و شیخ ابو القاسم نصیر آبادی و ابو العباس سریج بکشتن وی رضا نداد و فتوی ننوشت گفت من نمیدانم که وی چه میگوید و در کتاب کشف المحجوب است جمله متاخران قدس الله ارواحهم او را قبول کرده اند و هجر بعضی از مشائخ متقدمان قدس الله ارواحهم نه بمعنی رد و طعن اندر دین وی بود مهجور معامله مهجور اصل نشناسد و از متاخرین سلطان الطریقه ابو سعید ابو الخیر فرموده است که وی در علو حال در عهد وی در مشرق و مغرب کسی چون او نبوده و شیخ الاسلام قدس الله سره گفته که من وی را نپذیرم موافقت شرع را و رعایت مشائخ را و رد نیز نکنم شما همچنان کنید که وی را موقوف گذارید و آنانکه وی را بپذیرند دوست تر دارم از آنکه وی را نپذیرند وی امام است اگر کسی گفته و گوی وی بهر زسید و بر ضعف حمل نکرده و آنچه افتاد وی را بی رعایت شرع افتاد و با آن همه دعوی هر شبانروزی هزار رکعت نماز میکرد و آن شب که بروز وی را شهید و صال ساختند تا پانصد رکعت نماز کرده بود و آنکه گویند که وی دعوی پیغامبری کرده دروغ است حضرت شبلی در زیر دار او استاد و گفت اولم ننهک عن العالمین آن قاضی که بکشتن او حکم کرده بود گفت وی دعوی خدائی میکند شیخ شبلی گفت که من همان میگویم که او میگفت لیکن دیوانگی مرا برهاند و عقل او را در سر افگنده قال الامام فخر الدین الرازی

گفت امام فخر الدین رازی

انه تعالی هو الحق و معرفته هی معرفة الحق کما ان الاکسیر اذا وقع علی النحاس قلبه

که او تعالی حق است و شناختن او شناختن حق است چنانکه اکسیر وقتیکه واقع شود بر مس میگرداند او را

ذهبا فکذا اکسیر معرفة الله تعالی وقع علی نحاس روحه فانقلب روحه من

زر پس همچنین اکسیر شناختن حق تعالی واقع شد بر مس روح او پس بدل شد روح او از

الباطلیة الی الحقیقة فصار ذهبا ابریزا قال انا الحق و هو خلاف الباطل منهما ما قال

باطل بودن بسوی حق بودن پس شد زر خالص گفت که من حق هستم و او خلاف باطل است از آن که چیزیکه گفته است

الامام ایضا الموجود هو الحق تعالی و ان کان ما سواه فهو باطل ای هالک فهذا

امام که موجود بودن حق تعالی است و اگر باشد چیزیکه سوای اوست پس او باطل است یعنی فانی است پس این

رجل فنی ما سواه عنده و فنیت نفسه ایضا فلم یبق فی یقینه موجود غیر الله فقال انا الحق

مردی است که فانی شد سوای حق تعالی نزد او و فنا شد نفس او نیز پس باقی نماند در یقین او موجودی غیر او پس گفت که من حق هستم

كأن الله تعالى اجرى هذه الكلمة على لسانه وهو فانٍ بالكلية عن نفسه واستغراقه في

گویا که حق تعالی جاری کرد این کلمه را برزبان او وداو فانی بود بالکل از نفس خود وغرق بودن او در

انوار جلال الله تعالى ولهذا لما قيل له انا بالحق فقال انا الحق فانه لو قال انا بالحق

انوار جلال حق تعالی وبرای این وقتیکه گفته شد برای او بگو من بحقم پس گفت من حق هستم پس اگر او گفتی که من بحق هستم

لصار قوله انا الاشارة الى نفسه والرجل في مقام المحو عما سوى الله تعالى ومنها

البته قول او من اشارت بسوی نفس خود می شد وآنمرد در مقام محو از ماسوای حق بود واز آن است

ما قال الامام ايضا ان من غلب عليه شيء يقال انه هو ذلك الشيء على سبيل المجاز

چیزیکه گفته است امام شخصے که غالب شد بروے چیزے گفته میشود او همان چیز است برسبیل مجاز

كما يقال فلان هو جود وكرم فلما كان الرجل مستغرقا بالحق لا جرم قال انا الحق والفرق

چنانکه گفته میشود فلان جود وکرم است پس هرگاه که بود آنمرد غرق در حق البته گفت که من حق هستم وفرق

بين هذا التاويل وبين التاويل الثاني انه صار العبد فانيا بالكلية عن نفسه غير

درمیان این تاویل ودرمیان تاویل دوم آنست که گردید بنده فانی بالکل از نفس خود غیر

فانٍ عن شهود الحق تعالى قوله انا الحق كلام اجراه الله تعالى على لسانه في حال سكره

فانی از شهود حق تعالی قول او انا الحق کلام بود که جاری کرد او را حق تعالی برزبان او در حال مستی او

من شراب المحبة من غير قصده فالقائل في الحقيقة هو الله تعالى واما في هذا

از شراب محبت بغیر قصد او پس گوینده درحقیقت حق تعالی بود واما درین

التاويل فالعبد هو الذي قال ذلك ومراده منه المبالغة قلت هذا ضعيف لان

تاویل پس بنده همون گفته است این را ومراد از آن مبالغه است گفتم که این ضعیف است زیرا که

الشرط ان يكون بين محلي الحقيقة والمجاز نوع مشابهة ولا مشابهة بين الله وبين

شرط آنست که باشد درمیان دومحل حقیقت مجاز نوعی مشابهت ونیست مشابهت درمیان حق تعالی ودرمیان

خلقه بوجه من الوجوه ولانه على قوة كلامه يصح ان يقال انا الله وليس فليس ومنها

خلق او بوجهی از وجوه وبرای آنکه بر روانگی کلام صحیح میشود که گفته شد انا الله ونیست پس نیست واز آن است

ما قال الامام ايضا انه لما تجلى في روحه نور جلال الله تعالى وزالت حجب البشرية

چیزیکه گفته است امام که هرگاه ظاهر شد در روح او انوار جلال حق تعالی وزائل شد حجابهاے بشریت

لانه لا جرم بلغت روحه الى اقصى منازل العروج فحينئذ صار حقا لجعل الله اياه حقا

زیرا که البته رسید روح او بسوے نهایت منزلهائی عروج پس گردید حق باین طور که گردانید خدای تعالی اورا حق

كما قال الله تعالى ويحق الله الحق بكلماته فيصدق قوله انا الحق لان الحق اعم من

چنانکه فرمود حق تعالی وحق میگرداند خدای تعالی حق را بکلمهای خود پس صادق شد قول او که من حق هستم زیرا که حق عام است از

الحق بذاته ومن الحق بغيره ومنها ما قال الامام انه يحمل ذلك على حذف

حق بذات خود باشد یا حق باشد وازان ہست انچہ گفتہ ہست امام کہ حمل کردہ شد واین بر حذف

المضاف والمعنى انا عابد الحق او عبد الحق او شاكر الحق او ذاكر الحق وهذا ضعيف

مضاف ومعنی آن باشد کہ من عابد حق ہستیم یا بندہ حق ہستیم یا شاکر حق ہستیم یا ذاکر حق ہستیم واین ضعیف ہست

لان حذف المضاف واقامة المضاف اليه مقامه انما يجوز اذا امن من الالتباس

زیراکہ حذف مضاف وقایم نمودن مضاف الیہ درمقام او فقط درانوقت جائز ہست کہ از اشتباہ ایمن باشد

كما في قوله تعالى واسئل القرية اى اهل القرية ولا يجوز اذا كان ملتبسا لا

چنانکہ در قول حق تعالی وسوال کن قریہ را یعنے اہل قریہ را جائز نیست وقتیکہ اشتباہ شود نخواہی گفت

تقول رايت زيدا وانت تريد غلام زيد وقوله انا الحق من هذا القبيل ولو قال

کہ دیدم زید را ومراد تو آن باشد کہ غلام زید را وقول انا الحق ازین قبیل ہست واگر گوید

قائل فيه دلالة على حذف المضاف لان العبد لا يكون حقا قيل نقل انه لما

گوینده کہ دران دلالت ہست بر حذف مضاف زیراکہ بندہ خدا نمیشود کہ نقل کردہ شدہ ہست کہ ہرگاہ

قيل له قل انا بالحق كما روى عن الجنيد انكره وقال انا الحق وثبت عليه حتى قتل

گفتہ شد او را کہ بگو کہ من بحق ہستم چنانکہ روایت آمدہ ہست از جنید انکار کرد آنرا وگفت کہ من حق ہستم وثابت ماند بر او تا آنکہ قتل

ولانه يجوز على هذا التاويل ان يقال انا الله على معنى انا عابد الحق وليس بصحيح و

وبرای آنکہ جائز ہست برین تاویل کہ گفتہ شود کہ من اللہ ہستم بر معنی آنکہ من عابد اللہ ہستم واین صحیح نیست و

منها ما قال عين القضات ان قوله انا الحق يرجع الى قوله صلى الله عليه وسلم من

ازان ہست انچہ گفتہ ہست عین القضات کہ قول او انا الحق رجوع میکند بسوئی قول آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم کسیکہ

رانى فقد راى الحق وهو ضعيف كما مر في قوله سبحانى ما اعظم شانى ومنها ما

دید مرا پس بتحقیق دید حق را واین ضعیف ہست چنانکہ گذشت در قول او سبحانی ما اعظم شانی وازان ہست انچہ

قال الجامع الحق الصفات الحميدة والباطل الصفات الذميمة فمعنى قوله انا الحق

گفتہ ہست جامع کتاب کہ حق صفات محمودہ ہست وباطل صفات مذمومہ است پس معنی قول او انا الحق انست

انا الذى بقى فى الصفات الحميدة وفنى عن الصفات الذميمة وانما قتل لان مبنى

کہ من کسی ہستم کہ باقی ماندم در صفات محمودہ وفنا شدم از صفات مذمومہ وجز این نیست کہ قتل نمودہ شد برای آنکہ بنای

الشرع على الظاهر دون الباطن قال النبى عليه السلام نحن نحكم بالظاهر والله يتولى

شرع بر ظاہر ہست نہ بر باطن فرمود نبی علیہ السلام کہ ما حکم میکنیم بظاہر وحق تعالی

والتكفير نوعان تكفير من جهة الله وتكفير من جهة العلماء وتكفيرهم الحلاج بقول

وکسی را نسبت کردن بکفر بر دو قسم ہست یکی نسبت بکفر کردن از جانب حق تعالی دیگر نسبت بکفر کردن از جانب علما ونسبت بکفر کردن حلاج

أنا الحق من هذه القبيل لما رآه مصرا عليه فسبق فهم أنه أراد بذلك اسم
انا الحق ازین قبیل ہست برائی آنکه دید اورا اصرار کننده برین پس سبقت کند فهمی که او اراده کرد باین نام
الله فأمروا بقتله تعظيما للشريعة ورفعا للفتنة ولهذا قيل للجنيد هل له تأويل
حق تعالی را پس فتوی دادند بقتل برائی تعظیم شریعت و برای رفع فتنه و بهمین سبب گفته شد برائی جنید آیا هست برا او تاویلی
فقال دعوه يقتل فليس هذا يوم التأويل **حضرت قدوة الکبرا** میفرمودند در وقتی
فرمود گذارید او را که قتل کرده شد پس نیست درین روز تاویل
حضرت سید الطائفه قدس سره چون منصور
بحضور پر نور ایشان مشرف شدی و بیکدیگر اسرار معارف میگفتندی و بیکدیگر آثار عوارف می نمودند گاهی
از غلبهٔ سکر و حال منصور سخنی بلند میگفت و دری ارجمند میسفت روزی حضرت سید الطائفه نسبت
وی فرمودند که کدام روز بود که چوبی بخون تو سرخ کنند گفت روزیکه مر آن واقعه وقوع شود شما هم
بلباس مشیخت و پلاس شیخوخیت نخواهید ماند **قطعه** نه عارف را امکان بر دار باشد + که ره بر دار از
دادار باشد + چه فتوی مینویسد مفتی عشق + که بی دفتر جهان بر دار باشد + در تذکرة الاولیا منشأ
ومبنا احوال ایشان چنین آورده اند که وی را خواهری بود عارفه که رابعهٔ عصر و حدوبه دهر خواندندی
شبها از خانه سر بصحرا نهادی و در آنجائی نخچیرگاه افتادی شبی منصور را وهمی غلط افتاد و در پی وی
سر بصحرا نهاد و در گوشه مختفی شده ماند خواهرش تمام شب در عبادت و مراقبه گذرانید چون جام خورشید
صبح در ارادات آمدن گرفت پیاله پر از بادهٔ معارف و حقایق ساقی بزم وحدت بر دست وی نهاد و
در کشید منصور از عقب دوید و دست وی گرفت که جرعه در کام من بریز گفت تو تاب این توانی
کشید گفت آری گفت نتوانی باری طوعاً و کرهاً جرعه در کام او ریخت بمجرد چشیدن سرخوشی حال
پیدا شد **قطعه** چو ساقی بزم وحدت بادهٔ ناب + بجامی فگند از لطف احسان + بدست آن عروس
حجلهٔ راز + بداد از شربت آن جام عرفان + کشیده بادهٔ آن جام دم زد + دگر از جرعهٔ شد سبزه گویا
+ جرعه هنوز بکام او نرسیده بود که از هر طرف صلائی شنیدن گرفت که من احق بالقتل فی سبیل
الله چون نیک اصغا کرد همین صیت از هر جانب بسمع وی میرسید و از وی بوی شهادت خود
می شمید و هر چند که می شنید مستی و استغراق و اشتیاق در ان بر مزید میشد و شوق جان سپاری
زیادت میگشت **بیت** نثار دوست ما جان چیست اشرف + اگر صد جان بود هم سهل باشد +
ناگاه وقتی مغلوب شد برائی آواز من احق جواب داد انا الحق یعنی من سزاوار ترم در کشته شدن
براه حق تعالی و در عالم مستی بالی آن استفهام من احق انا الحق میگفتی که چندین شنوندگان را بگوش میرسید
که انا الحق میگوید بسبب شکر و ظهور غلبه آمدند و برائی کشتن وی اقدام نمودند حضرت منصور اندیشه کرد
که من دعوی کردم که سزاوارترم من برائی کشته شدن خودش ندرا الحق تعالی و این خلق عوام

ذکر حضرت حسین بن منصور حلاج و شمهٔ از احوال او
سبب کشته شدن در راه خدا

غوغا برآورند وهم برای کشتن من در راه حق باکر این لفظ بیان کنم وتفهیم سازم ونگشتند کذاب دعوی عشق وبی شعور فهم نعوذ بالله منها در طلب حق رجوعی وبازگشتی در خود حاصل کرده باشم واین غور عشاق ماند واهل اشتیاق نبود پس مهر سکوت بر دهن نهاده وحالی در دهن عوام افتاده برای اقامت بینه خود را فدا ساخت وبر بساط وصال مهرهٔ جان را باخت قطعه کسی کو دم زند در دعوی عشق * زبان با دل بهم اقرار باشد * گواهی باید از جان باختن هم * وگرنه دعوی زو وار باشد حضرت قدوة الکبرا فرمودند که مردم می پندارند که انا الحق گفتن دعوی انانیة است ونمیدانند که انا العبد گفتن از وی زیاده تر هست چه در انا الحق تواضع بسیار است که خود را عدم کرده ورخت هستی خود را در دروازهٔ فنا فرستاده میگوید انا الحق یعنی من نیستم همه اوست جز خدا دیگری را هستی نیست بیت غیرتش غیر در جهان نگذاشت * لاجرم عین جمله اشیا شد * وآنکه انا العبد میگوید که من بندهٔ خدایم دو هستی اثبات میکند یکی خود را ودیگر خدا را وبندگی خود در میان نه واین کمال شرک بود صد هزار آفرین بر روان گوشه نشینِ گنجه باد که میگوید بیت ندارم پروا ها از خویشتن * که گویم تو ای باز گویم که من * ای عزیز در کارگاه وَاللّٰهُ خَلَقَكُمْ وَمَا تَعْمَلُونَ نظر کن وگاهی در کوی وَمَا كُنَّا ذُنُوبًا إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللّٰهُ گذر آر اگر از فعل م زنی عجب باشد غریبی نالیده است قطعه بکردم واعتذار بدتر زگناه * چون هست درین عذر سه دعوی تباه * دعوی وجود وقدرت ودعوی فعل * لاحول ولا قوة الا بالله * تقریبا حکایتی از حضرت منصور میفرمودند که ... گفت که اخی علی مصری که جال ازم بود بزیارت وی رفت گفت چون مراقبه کردم روح وی را در اعلی علیین یافتم مناجات کردم وگفتم خداوندا این چه حال که فرعون أَنَا رَبُّكُمُ الْأَعْلَى گفت وحسین منصور انا الحق گفت هر دو دعوی خدائی کرده اند اکنون روح حسین منصور در اعلی علیین وروح فرعون در اسفل سجین درین چه حکمت است در سر وی ندا کردند که فرعون بخود بینی افتاد وهمه خود را دید ما را گم کرد وحسین منصور همه ما را دید وخود را گم کرده بنگر چه فرقست بیت چه نسبت درمیان این وآنست * که فرقش از زمین تا آسمانست * قَالَ أَبُو سَعِيدٍ الْمِهْنِي لَيْسَ فِي جُبَّتِي سِوَى اللّٰهِ كَأَنَّهُ كَانَ يَعِظُ النَّاسَ فَظَهَرَتْ حَالَتُهُ فِي تِلْكَ الْوَعْظِ فَقَالَ لَيْسَ

که نیست در جبهٔ من سوای خدا پس تحقیق که او وعظ میفرمود مردان را پس ظاهر شد حالت او دران وعظ پس گفت نیست

فِي جُبَّتِي سِوَى اللّٰهِ وَوَضَعَ أُصْبُعَهُ الْمُسَبِّحَةَ عَلَى الْجُبَّةِ حِذَاءَ صَدْرِهِ فَظَهَرَ أَثَرُ أُصْبُعِهِ عَلَيْهَا

در جبهٔ من سوای خدا ونهاد انگشت شهادت خود را بر جبه برابر سینهٔ خود پس ظاهر شد نشان انگشت او

فَكَانَ ذٰلِكَ فِي نَيْشَابُورَ حِينَ ذَهَبَ مِنْ مِهْنِيَةَ إِلَيْهَا وَكَانَ فِي مَجْلِسِ الْمَشَايِخِ وَالْعُلَمَاءِ

وبود این معامله در نیشاپور وقتیکه رفت از مهنیه بطرف آن وبود در مجلس مشایخ وعلماء

مِثْلَ الْأُسْتَاذِ الْإِمَامِ أَبِي الْقَاسِمِ الْقُرَيْشِي وَالشَّيْخِ أَبِي مُحَمَّدٍ الْجُوَيْنِي فَلَمْ يَبْدُ مِنْهُمْ الْإِنْكَارُ القشیری

مثل استاد امام ابو القاسم قریشی وشیخ ابو محمد جوینی پس ظاهر نشد از ایشان انکار

بل بما لهم ذوق وحال واتفق المشايخ على ان الموضع الذى من الجبهة فيه اثر الاصبع

بلکه ظاهر شد ایشانرا ذوق وحال واتفاق کردند مشایخ برآنکه آن موضع از جبه که دران نشان انگشت است

يحفظ ويصان للتبرك فاذا كان كذلك لا بد من تاويل وهو انه قد تحقق عند جميع

حفاظت کرده شود ومحفوظ داشته شد برای تبرک پس وقتیکه باشد چنین پس چاره نیست از تاویل وآن است که ثابت شده است نزد همه

العقلاء ان المقصود واحد وهو الله والطرق مختلفة من حيث الصورة فاذا وصلت

عاقلان که مقصود واحد است وآن الله است وراهها جدا جدا هستند از راه ظاهر پس وقتیکه رسید

اليه ارتفع ذلك الاختلاف وتبدل بالوحدة وحيث فنى عنك الصفات البشرية

بسوی او برخاست آن اختلاف وبدل شد بوحدت وجائی که فنا شد از تو صفات بشریت

فان من بقى منها شئ عنها لم يصل اليه قط فظهر له تلوين الحال فى سلوك الطريق فاذا

پس بتحقیق کسیکه باقی ماند در وی از ان صفات چیزی نرسید بسوی او گاهی بس ظاهر شد برای او رنگارنگی حال در فتن پس وقتیکه

وصل اليه لم يبق فيه منها شئ وتجرد للوحدة وهى محو الآثار البشرية والانفراد

رسید بسوی او نه باقی ماند در وی از انها چیزی ومجرد شد برای وحدت وآن فنا شدن نشانهائی بشریت است وتنها شدن

بالله لما تجرد للوحدة ثبت بينهما الاتحاد والمحبة معنا لا ليس فيها سوى المحبوب

بخدا ووقتیکه مجرد شد برای یگانگی خدا ثابت شد درمیان آن هر دو اتحاد ومحبت پس معنی واثبت که نیست در آن جبه سوای محبوب

وذكره كما تحب رجلا وهو فى بلدة اخرى فتقول ليس فى قلبى سوى الرجل اى ليس

وذکر او چنانکه محبت میداری با کسیکه او در شهر دیگر است پس میگوئی که نیست در دل من سوای آن مرد یعنے نیست

فى قلبى سوى الرجل المحبوب بذكره فذكره بقى الاشتباه بقى اشتياق فى قوله

در دل من سوای آن مرد محبوب

وله ازاجة وهو انه اذا كان معك انا كبير وفيه كوز فيه ماء يصح ان تقول

وآن انست که وقتیکه باشد همراه تو آوندی کلان ودران کوزه هست ودران آب است صحیح میشود آنکه بگوید

الماء فى الاناء وان كان فى الكوز فكذا قوله فى جبتى جل ظرفا وان كان المحبة

که آب در آوند است اگرچه باشد در کوزه پس همچنین قول او در جبه من گردانید همت او ظرف اگرچه هست محبت

والذكر فى القلب اذا الظرف كما انه ظرف للمظروف وكذا هو ظرف المظروف

وذکر در دل زیراکه ظرف چنانکه ظرف است برائی مظروف همچنین ظرف مظروف است

يؤيده ما سمعت عن بعض نواقله انه لما قالها وضع اصبعه المسبحة على الجبة حذاء

تائید میکند این را خبریکه شنیدم از بعض ناقلین او وقتیکه گفت این کلمه را نهاد انگشت شهادت خود را بر جبه برابر

صدره احرق منها مقدار موضعها وهذا تقرير خصصت

سینه خود وسوخت ازان بقدر موضع انگشت واین تقریر خاص است

حضرت قدقده الکبر

میفرمودند وقتیکه این

فقیر در نیشاپور رفت با خاد و اولاد ایشان رسید آن خرقه هنوز در خاندان ایشان هست تا یُزارُ

ویُتَبَرَّكُ قَالَ الْمُظَفَّرُ الْقِرْمِسِینِی اَلْفَقِیرُ الَّذِی لَیْسَ لَهُ حَاجَةٌ اِلَی اللّٰهِ فَقَدْ قَالَ الْاِمَامُ الْاُسْتَاذُ

و با و برکت جسته میشود گفت مظفر قرمسنی که فقیر آنست که نیست برای او حاجتی بسوی خدا پس گفت امام اوستاد

اَبُو الْقَاسِمِ الْقُشَیْرِیُّ هٰذَا اِشَارَةٌ اِلٰی سُقُوطِ الْمَطَالِبِ وَانْتِفَاءِ الْاِحْتِیَاجِ وَالْمَارِبِ وَ

ابوالقاسم قشیری این اشارت هست بسوی ساقط شدن مطلبها و نیست شدن حاجت و غرض و

الرِّضَاءِ اِلٰی مَا یُجْرِی الْحَقُّ تَعَالٰی یَعْنِی لَا یَطْلُبُ حَاجَةً مِنَ اللّٰهِ تَعَالٰی سِوَی اللّٰهِ حَتّٰی یَنْقَطِعَ

راضی بودن بر چیزیکه جاری کرد حق تعالی یعنے طلب نمیکند حاجتی از خدا سوای خدا تا آنکه بریده شود

الزُّهَّادُ عَنِ الْفَقْرِ تَعَالَتْ اِذَا لَمْ یَطْلُبْ عَنِ اللّٰهِ سِوَی اللّٰهِ وَفِیْهِ اِشَارَةٌ اِلٰی تَخَلُّقِ اللّٰهِ وَهُوَ

زهاد از فقر پس گفت وقتیکه طلب نکرد از خدا سوائی خدا و دران اشارتست که خصلت حق تعالی اختیار کند و آن

صِفَةُ الْغِنٰی وَهُوَ الْاِسْتِغْنَاءُ عَنْ غَیْرِهٖ فَالْاِحْتِیَاجُ نَقْصٌ وَضُعْفٌ وَالْفَقِیْرُ بَلَغَ اِلٰی

صفت بی پروائی است و بے پروائی است از غیر حق تعالے پس محتاجی نقصان و ضعف است و فقیر رسیده است بکمال خود

کَمَالِهٖ فِی الْاِسْتِغْنَاءِ عَمَّا سِوَی اللّٰهِ تَعَالٰی وَکَذَا قَوْلُهُ الْفَقِیْرُ هُوَ الَّذِیْ لَا یَفْتَقِرُ اِلٰی نَفْسِهٖ وَ

در بی نیازی از چیزیکه سوائی خدا است و همچنین قول او فقیر آنست که محتاج نشود بسوے نفس خود و

لَا اِلٰی رَبِّهٖ فَالْاِسْتِغْنَاءُ عَنِ النَّفْسِ تَرْکُهَا بِتَرْکِ الْعَادَاتِ وَالْمَالُوْفَاتِ وَالْاِتْیَانِ

نه بسوئی پروردگار خود پس بی نیازی از نفس ترک اوست بترک عادات و مالوفات و کار کردن

بِالْمُخَالِفَاتِ وَالْاِجْتِنَابِ عَنِ الْمُحَرَّمَاتِ وَتَقْلِیْلِ الْمُبَاحَاتِ وَالصَّلٰوۃِ فِی اللَّیَالِیِ النِّهَایَاتِ

مخالف نفس و پرہیز کردن از چیزهائی حرام و کم کردن چیزهای مباح و نمازها در نهایات

حضرت قدوة الکبرا میفرمودند که حضرت مخدومی میفرمودند که این دو مقوله اندکه با کابر دیگر

منسوب است بخلاف مذکور و آن اینست که اَلْفَقِیْرُ لَا یَحْتَاجُ اِلَی اللّٰهِ وَالْفَقِیْرُ یَحْتَاجُ اِلٰی کُلِّ شَیْءٍ

بیان کلمهٔ اول آنست که فقیر کسی باشد که او صاحب فناء الفناء شده بود پس هرگاه که او از خود فانی

شد احتیاج که صفت اوست بطریق اولیٰ فناپذیرفته درین مرتبه او را از خدا تعالی چه حاجت

بود بلکه او کجا مانده است قطعه چو عارف را خودی مفقود باشد ✦ چه مقصودش که خود مقصود باشد

چو در دریا فتاده قطرهٔ آب ✦ نه آن قطره که بحر آمود باشد ✦ تاویل کلمهٔ ثانی آنست که فقر عبارت

از عارفی است که در پیش بصیرت او موجودات مرآت صفات بود و کائنات مجلی وجه ذات

باشد چون عارف باین مرتبه رسید هر آئینه بهمه چیز محتاج شد قطعه چون جهان آئینهٔ صافی

بود ✦ هر کجا بنیم در آنجا روی تست ✦ هر گلی و بویم از گلزار دهر ✦ بوی گل نبود که در گل بوی

تست ✦ قَالَ اَیْضًا اِذَا تَمَّ الْفَقْرُ فَهُوَ اللّٰهُ قَالَ فَقَدْ قَالَ الْقَاضِی حَمِیْدُ الدِّیْنِ النَّاگَوْرِیُّ

گفت همچنین وقتیکه تمام شد فقر پس آن الله است پس فرموده است قاضی حمید الدین ناگوری

يعني ان الطالب اذا فني صفاته الذميمة وصار حقا ما بقي فيه باطل ثم قام مع الله
يعني طالب وقتيكه فنا شد صفات ذميمه او وادحق يعني راست گرديد باقي نماند در و باطلي از قائم شد با خدا
في وجوده فقد وصل الى الله فتم فقره وهذا كقولهم اذا تم المعرفة مع الخلاص
در هستي خود پس بتحقيق در رسيد بحق تعالى پس فقر او واين مانند قول ايشان است كه وقتيكه كامل شد خداشناسي مع ا
الأميال فقد وصلت اليه وقال عين القضاة الهمداني في معناه اذا كمل الرجل
امير يعني پس رسيدي باو وفرمود عين القضات همداني معنى او آنست كه وقتيكه كامل شد
في الفقر وهو الاستغناء فقد حصل له التخلق بخلق الله وهو صفة الغني وقوله
در فقر وآن بي نيازي است پس بتحقيق حاصل شد او را خصلت حاصل كردن بخصلت حق تعالى وآن صفت بي نيازي است وقول او
فهو الله ان يكون خليفة لاجل التخلق بخلقه وسيجي تمام معناه مشروحا عند قوله
پس آن الله است يعني او نائب خدا است بسبب اينكه خصلت اختيار كرده است بخصلت حق تعالى وقريب است خواهد آمد تمام معنى او شرح كرده شده
الصوفي هو الله واما في قوله ما في الجبة احد سوى الله فاعلم ان كل شيء هالك
كه صوفي همان الله است واما در قول او كه نيست در جبه كسي سواي خدا پس بدانكه هر چيز فاني است
الا وجهه اي ذاته واهل الجنة وان لهم البقاء لكنهم قابلون للهلاك الهالك
سواي وجه او يعني ذات او واهل جنت اگرچه براي ايشان بقا است ليكن ايشان قابل فنا هستند وفاني
كما يكون بالفعل يكون بالقوة فلما حصل في يقينه ان غيره هالك رأى في قلبه انه
چنانكه بفعل ميشود بقوه نيز ميشود پس هرگاه حاصل شد در يقين او كه غير حق تعالى فاني است ديد در دل خود كه
ليس فيها الا هو لان حكم الله تعالى واثاره فعشق ما بعد معاينة الصفات وهذا
نيست در جبت سواي او يعني حكم حق تعالى وآثار او پس عاشق شد بعد ديدن صفات واين
يفيد كمال عشق القائل حيث لم ير غير المعشوق قال المعروف الكرخي ليس في
فائده ميدهد كمال عشق قائل را جائي كه نديد سواي معشوق فرمود معروف كرخي نيست در
الوجود سوى الله او الا الله فاعلم ان الوجود نوعان وجود مطلق ووجود مقيد
هستي سواي خدا يا گفت الا الله يعني سواي خدا پس بدانكه هستي دو نوع است هستي مطلق وهستي مقيد
فالوجود المطلق هو الذي لا يكون معه عدم البتة وهو وجود الله تعالى والوجود
پس هستي مطلق آنست كه نباشد با او نيستي هرگز وآن هستي خدا تعالى است وهستي
المقيد هو الذي يكون اوله العدم وآخره العدم وهذا الوجود لما يكون صادرا
مقيد آنست كه باشد اول او نيستي وآخر او نيستي واين هستي چون نيست كه صادر شود
من الله تعالى وفيضانه سواء كان وجوديا او غيبيا ونسبة هذا الوجود الى الوجود
از حق تعالى وفيضان او برابر است كه باشد وجودي يا غيبي ونسبت اين هستي بسوي هستي

المطلق کنسبة وجود الصورة المرئیة فی المرآة بالنسبة الی وجود الرائی فکان هذا الوجود
مطلق مانند نسبت هستی صورتی است که دیده میشود در آئینه بنسبت هستی بیننده پس هست این هستی
کل وجود فیصدق قوله لیس فی الوجود الا الله وایضاً الوجود المتوسط بین العدمین
بالکل هستی پس صادق میشود قول او که نیست در هستی سوای حق تعالی ونیز هستی که درمیان دو نیستی است
کالطهر المتخلل بین الدمین وهذا هو معنی التوحید قال ابو العباس القصاب لیس
اند طهری است که درمیان دو خون است واین است معنی توحید فرمود ابو العباس قصاب که نیست
فی الدارین الا ربی وان الموجودات کلها معدومة الا وجوده فیه اشارة الی معنی
در هر دو جهان بجز پروردگار من و مخلوقات همه نیست اند مگر هستی او درین اشارت است بسوی معنی
التوحید وهو اثبات الوجود المطلق له تعالی ونفی هذا الوجود عن غیره واثبات
توحید وآن اثبات وهستی مطلق است برای تعالی ونفی این هستی از غیر او واثبات
الوجود المقید له ولهذا قال علیه السلام اصدق بیت قاله العرب قول
هستی مقید بغیر او برای این فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم راست ترین بیتی که گفت او را عرب قول
لبید رضی الله عنه الا کل شیء ما خلا الله باطل ای غیر حق وموجود ولما حصل له
لبید است رضی الله عنه آگاه باشید که هر چیز که سوای خداست فانی است اے غیر ثابت وغیر موجود است وهرگاه که حاصل
الیقین والذوق فی ذلک ما رای فی الدنیا والآخرة موجوداً غیره فقال الا
یقین وذوق درین ندید در دنیا وآخرت موجودے غیر او پس گفت که
ربی وقال علی رضی الله عنه ما نظرت فی شیء الا ورایت الله فیه فقد قال
پروردگار من وفرمود حضرت علی رضی الله عنه که نظر نکردم در چیزے مگر که دیدم حق تعالی را درو پس گفت
عین القضات ای حکم الله تعالی وآثاره حضرت قدوة الکبرا میفرمودند که
عین القضات یعنی حکم خدا ونشانهائے او بعضے مردم این کلمه را منسوب بحضرت علی
رضی الله عنه کرده اند واما برخی دیگر اند که آن منسوب بیکی از اکابر سلف دارند وعبارات
او سه طریق یافته شد ما رایت شیئاً الا ورایت الله فیه وما رایت شیئاً الا رایت الله
بعده وما رایت شیئاً الا ورایت الله قبله واین هر سه مشاهده مشعر اند بر مقامات ثلاثه
که عارف را ترتیباً حصول میگردد که شرح او بر طبع زکی مخفی نیست قال ابو بکر الوراق لیس
بینی وبین الله فرق فی الطلب فان طلبی وطلبه متقادمان الا ان تقدمت بالمعاملة
علی وجود العشق الالهیة من غیر طلب منی حضرت قدوة الکبرا میفرمودند محل این
الفاظ هر چند که بعضے صوفیه پیدا کرده اند وبعبارتی لطیف در شرح آورده ولیکن کمنه او سیلت
خالی از اشکال نیست آرے سترے که میان محبوب ومحب می باشد اگر چه بمقتضای اشارت

چیزی میگویند ولیکن سر او موهوم است بیت میان دوستان سریست موهوم که راز او کسی را
نیست معلوم * قال سلطان العارفين توبة الناس من ذنوبهم وتوبتي من قول
فرمود سلطان خداشناسان توبه مردمان از گناهان ایشان ست و توبه من از گفتن
لا اله الا الله محمد رسول الله فتفسيره ما حكي ان رجلا قال للشبلي يا ابا بكر لم تقول
لا اله الا الله محمد رسول الله است پس بیان معنی او چیزیست که حکایت کرده شده است که مردی گفت مر شبلی را که ای ابوبکر چرا
الله ولا تقول لا اله الا الله فقال لا لنفي ضدا يضاد به فقال اريد اعلا من ذلك
الله و نمیگویی لا اله الا الله پس فرمود که لا برای نفی است آیا با او ضدی هست که ضد کند با او گفت میخواهم اعلا ازین
يا ابا بكر قال لا يجري لساني بكلمته قال اريد اعلا من ذلك فقال اخشى ان اؤخذ في
ای ابوبکر فرمود جاری نمیشود زبان من بکلمه او گفت میخواهم اعلا ازین فرمود خوف میکنم که گرفته شوم در
كلمة لا بوحشة الجحود فقال اريد اعلا من ذلك فقال الله ثم ذرهم تفسيره
کلمه لا و در لا خوف انکار است گفت میخواهم اعلا ازین پس فرمود الله باز گذار ایشان را بیان معنی او
ايضا ما حكي انه قيل لبعضهم لم تقول الله ولا تقول لا اله الا الله فقال هذا نفي
چیزیست که حکایت کرده شده است که گفته شد مر بعض ایشان را چرا میگویی الله و نمیگویی لا اله الا الله پس گفت این نفی
للغير فخشيت ان يستحل الغير وتفسيره ايضا ما قيل ان احباء الله وضعوا عبارات
غیر است پس ترسیدم که استحلال کرده شود غیر و بیان معنیش نیز چیزیست که گفته است که دوستان خدا نهاده اند عبارات
من حرقة لتسلي قلوبهم واستقرار ارواحهم فعباراتهم منهم عليهم لانها من الجنس
از سوزش برای تسلی دلهای خود و در قرار آوردن جانها خود پس عبارات ایشان از ایشان بر ایشان ست زیرا که آن از جنس است
الى الجنس والله تعالى منزه من اوصاف الخلق واحوالهم فقوله توبتي من قول لا اله الا
بسوی جنس است و حق تعالی پاک است از صفات مخلوقات و احوال ایشان پس قول او که توبه من از قول لا اله الا
الله اشارة الى ذلك يؤيده ما روي في بعض الروايات عن ابي يزيد توبتي من قول
الله اشارت است بسوی این تایید میکند این آنچه مروی شد در بعض روایات از ابو یزید که توبه من از قول
لا اله الا اني اقول بالآلات والحروف والحق خارج عن الحروف والآلات قلت هؤلاء
لا اله است که من میگویم بآلات و حروف و حق تعالی بیرون است از حروف و آلات گفتم من که این
القوم اطبقوا على ان هذه الكلمة مفتاح الجنة وهي افضل الذكر وقال النبي صلى الله
بندگان اتفاق کرده اند بر آن که این کلمه کلید بهشت است و او افضل ذکر است و فرمود حضرت نبی صلی الله
عليه وسلم لا اله الا الله مفتاح الجنة وقال ايضا عليه السلام افضل الذكر لا اله الا
علیه وسلم لا اله الا الله کلید بهشت است و فرمود علیه السلام افضل ذکر لا اله الا

اللهِ إلّا انه بدا لهم ذوق في وقت ما فقالوا مثل هذه الكلمات وهي لا يقدح فيما

الله مگر آنکه ظاهر شد ایشان را ذوقی در وقتی پس گفتند مانند این کلمها و این قدح نمیکند در آنچه

اطبقوا عليه يؤيده انهم قالوا لا اله الا الله انفصال عن غير الحق والا الله اتصال

اتفاق کرده اند بران تائید میکند این را آنکه ایشان گفتند لا اله الا الله جدائی از غیر خدا و الا الله نزدیکی است

بالحق فلو ينفصل لم يتصل كما ان الوضوء انفصال والصلاة اتصال وكان الاستاذ

بحق پس کسیکه جدا نشد نزدیک نشد چنانکه وضو جدائی است و نماز نزدیکی است و بود استاد

ابو علي الدقاق يقول انما يقال لا اله الا الله لاستصفاء الاسرار عن الكدورات فاذا

ابوعلی دقاق میفرمود جز این نیست که گفته میشود لا اله الا الله برای صاف کردن سرها از کدورات پس وقتیکه

قال العبد صفا قلبه وحضر سره فيكون ورود قول الا الله على قلب منقا وسر مصفا

گفت بنده صاف شد دل او و حاضر شد باطن وی پس باشد ورود قول الا الله به دل صاف و باطن مصفا

قلت هذا مثل ما قالوا في تقديم التسبيح على التحميد في قوله سبحانه وبحمده ان التسبيح

گفتم این مانند آنست که گفته اند از مقدم سبحان الله بر الحمد لله در قول او سبحانه و بحمده که سبحان پاک

تنزيه الله تعالى عن الصفات النقص والتحميد اثبات الصفات الكمال ومن اراد ان

داشتن حق تعالی از صفات نقصان و حمد ثابت کردن صفات کمال است و کسیکه خواهد

يجعل ماء الورد في اناء يغسله اولا ثم يجعله فيه فهذا مثله اذا تمت العبودية تكون عيشة

بیندازد گلاب را در ظرفی می شوید از نخستین پس می اندازد او را در وی پس این مانند آنست چون تمام شد بندگی می باشد

كعيش الله قال اويس القرني تمام العبودية ان تكون عبده على كل حال كما انه

چون زندگی حق تعالی فرمود اویس قرنی کامل شدن بندگی آنست که تو باشی بنده او در هر حال چنانکه وی است

ربك في كل حالة فصير خرامما دون الله فحينئذ يكون حيوتك كحيوة الله في الاستغناء ◆

پروردگار تو در هر حال پس شوی آزاد از آنچه سوای خدا تعالی است پس آن وقت باشد زندگی تو چون زندگی خدا در بی پروائی

حضرت قدوة الكبرا میفرمودند مثال این سخن بگویم بکریمه واعبد ربك حتى ياتيك

اليقين ٭ می باشد مادام که نسبت عبادت بوی منسوب بود عبادت بود چون بفناء

افعال رسید حواله بجائے دیگر یافت هر آئینه موصوف بصفات الله گردد قال الحلاج

لا فرق بيني وبين ربي الا صفتان صفة الذاتية وصفة القائمة قيامنا به وذاتنا منه

فرق نیست جلّ دهینا من در میان من و پروردگار من مگر دو صفت صفت ذاتیه و صفت قائمه قیام ما با وست و ذات ما از وست

فاعلم ان الفقير كامل في الفقر استقصى السوال والطلب عن الله تعالى وغيره فقائل يدعي بالاستغناء

پس بدانکه فقیر وقتیکه کامل میشود در فقر بی پروا میشود سوال طلب از حق تعالی و غیر او پس گوینده دعوی میکند بی پروائی

في جميع احواله واوصافه الا فيما استثنى منه وهو ان صدور الذات منه والقيام به في
در جميع احوال خود واوصاف خود مگر در چيزيكه استثنا كرده از ان وان نيست كه ظهور ذات از وست وقايم باذن او ودست
فيه دلالة على ان الاثر في حال وجوده يحتاج الى المؤثر في القيام والبقاء كما هو
ودران دليلي است برانكه اثر در حال هستي خود محتاج است بسوي اثر دهنده در قايم ماندن وباقي ماندن چنانكه
مذهب اهل السنة والجماعة قال الزاهد هو الفقير والفقير هو الصوفي والصوفي
مذهب اهل سنت وجماعت است گفت كه زاهد همون فقيرست وفقير همون صوفي است وصوفي
هو الله فاعلم ان خبر المبتدا على نوعين هو هو او يكون الخبر هو المبتدا كقولك
همون الله است بدانكه خبر مبتدا دو نوع است او اوست يعني ميباشد خبر همون مبتدا انند قول تو
الامير العادل فهو صفة الامير معنى والصفة من ذات الموصوف فما يصدق
كه امير عادل است پس آن صفت امير است در معنى وصفت از ذات موصوف است پس انچه صادق مى آيد
عليه الامير يصدق عليه العادل ومنزلته منزلته او ينزل الصفة منزلة المبتدا
براو امير صادق مى آيد براو عادل ومرتبه او مرتبه اوست يعني نازل ميشود صفت در مرتبه مبتدا
على وجه التشبيه كقولك زيد اسد يعني انه يشبه في القوة لا ان زيدا على الحقيقة
بروجه تشبيه مانند قول تو كه زيد شيرست يعني او مشابه است در قوت نه آنكه زيد در حقيقت
اسد وفي هذا مبالغة فانهم اعتقدوا في زيد اعتقادا عظيما حتى جعلوه اصلا في
شيرست ودرين مبالغه است پس ايشان اعتقاد كردند در زيد اعتقاد عظيم تا آنكه گردانيدند اورا اصل در
النهاية في الشجاعة ثم شبهوا الاسد به في الشجاعة على موجب اعتقادهم والمعنى في
نهايت شجاعت باز تشبيه دادند از شير در شجاعت موافق اعتقاد خودها ومعنى در
الحقيقة ان زيدا ينوب مناب اسد في الشجاعة ومثل قوله تعالى انما البيع مثل
حقيقت آنست كه زيد نائب مناب شير است در شجاعت ومانند قول حق تعالى جز اين نيست كه بيع مانند
الربوا فقوله الزاهد هو الفقير اي الزاهد يقوم مقام الفقير وقوله والفقير هو الصوفي
سود است پس قول او كه زاهد همون فقيرست يعني زاهد قايم ميشود مقام فقير وقول او كه فقير همون صوفي است
اي ان الفقير يقوم مقام الصوفي وقوله الصوفي هو الله اي يقوم مقامه فيما يحتاج
يعني فقير قايم ميشود مقام صوفي وقول او كه صوفي همون الله است يعني قايم ميشود مقام او در آنچه محتاج
الناس اليه من الامور الدنيوية والاخروية من سمع منه شيئا كانه سمع منه كما
مردم بسوي او از امور دنيوي واخروي كسيكه شنيد ازو چيزي گويا كه شنيد از حق تعالى چنانكه
قال النبي عليه السلام ان الحق لينطق على لسان عمر اما قول البعض العبودية تجبر
فرمود نبي عليه السلام كه حق گويا ميشود بر زبان عمر اما قول بعض كه عبوديت بغير

الرّبوبيّة نقصان وزوال والرّبوبيّة بغير العبوديّة محال فمعناه انّ المجاهدة بغير المشاهدة نقصان العبد في عبوديته

ربوبیت نقصان و زوال است ربوبیت بغیر عبودیت محال است پس معنیش آنکه مجاهده بغیر مشاهده از نقصان بنده است در عبودیت

والمشاهدة بغير المجاهدة مستحيل عادةً قول ابو يزيد البشريّة ضدّ الرّبوبيّة احتجب

و مشاهده بغیر مجاهده محال است از روی عادت قول ابویزید که بشریت ضد ربوبیت است کسیکه محجوب شد

بالبشريّة فاتته الرّبوبيّة فمعناه الاحتياج ضدّ الاستغناء قال النّبي عليه السّلام

در بشریت فوت شد از وی ربوبیت پس معنی او احتیاج است ضد استغنا فرمود نبی علیه السلام که

الفقر سواد الوجه في الدّارين حضرت قدوة الکبرا میفرمودند که مراد ازین سواد الوجه

که فقر سیاه روست در دو جهان فنا ذات است سالک در مشاهدهٔ حق تعالی بحیثیتی که

ارتفاع ثنینیت بود و همین معنی فناء الفناء في الدّارين لا في الصّفتين تاویلی که نزدیک بفهم بود

آنست که سواد الوجه مرکب عبارت از خالی است که موجب بیابانی خسارت است و سبب غنائی فقرا

ای فقر اختیاری بیابانی دهنده است رونمی حالت سالک در هر دو سرای قال الاشرف النّاس

کلّهم عبيد لعبدي این مقوله شریفه منسوب بحضرت قدوة الکبرا در بارهٔ شرح او در لطیفه

آداب آخری گذشت و تاویلی که مناسب این طائفه است نیست که چون سالک رخت سلوک

خود را بمقام قاب قوسین کشید و اسباب نزول بمنزل عین ثابتهٔ خود رسانید پس عین ثابته

وی خالی از حالت سگانه نخواهد بود چنانکه شرح او در لطیفهٔ سلوک گذشته پس هرگاه که عین ثابتهٔ سالک

جامع جمیع اعیان ثابته و سالک همه صور علمیه حق باشد و سلوک او بمرتبهٔ عین اعیان ثابتهٔ خود برسد چون

عین ثابتهٔ وی جامع جمیع اسما و صفات بود و هر آئینه اطلاع بر وی موجب اطلاع جمیع اعیان و سبب

اشتمال همه هیات علمیه یزدان خواهد بود وقتی که مطلع شدن او درین رتبه برسد هر آئینه بگوید

النّاس كلّهم عبيد لعبدي چه اکثر اطلاع حکم کل میگردد قال الاشرف بیت همای همتم چون برزند

بال ٭ برد عنقائی وحدت را بچنگال ٭ حضرت قدوة الکبرا از طواف کعبهٔ مقصود زادها اللّه

تشریفا و تکریما مراجعت فرموده بودند گذر به بندر روم افتاد و آنجا بناحیه باب الابواب رسیدند قافله

از کثرت بود چند روز در آنجا توقف افتاد اعزه که بقافله همراه بودند چنانچه شیخ نجم الدین اصفهانی و

حضرت علی ثانی سید علی همدانی و امثال ایشان از عرفای کمل و بلغای اکمل در مجلس شریف نشسته

بودند و در معارف و حقایق باهم باز کرده بودند و باب عوارف و دقایق از هم فراز که حضرت

قدوة الکبرا معارف گویان گویان اندک گرم شده تغیر یافتند و همای همت ایشان باوج معارف

پرواز کرده بود که یکبار بیت مذکور از زبان مبارک برآمده و هیچکس هیچگاه این شعر بجز ایشان از کسی

نشنیده بود در حاله که خواندند حالت شریف بالی بر حاضران فرو گرفته بود که آشنا و صد تنا دیگر سخن

نبود چون اعزه مذکور بمنازل خود رفتند بیکدیگر گفتگوی کردن گرفتند حضرت سید علی فرمودند که برادر اشرف
سخنی که معنی ندارد او نخواهد گفت و حال آنکه سخن ایشان توجیه هم دارد که بمائی هست عبارت از حقیقت
انسانیه ایشان هست و بال و پر زدن عبارت از سلوک بعین ثابته خود بود مراد از وحدت اسمای الهیه
و جمیع صفات نامتناهی در عین ثابته ایشان باشد و بچنگال زدن از تحت جمعیت در آوردن با ایشان
است و دیگر اعیان را چه عین ثابته کسیکه این جمعیت را قابل و صور علمیه شخصی چنین شاملیت را حامل بود هرچه
دیگر اعیان الهی و صور علمیه نامتناهی در تبع او باشد چنانکه این سخن درین طایفه مشهور است که بعضی اولیا
را دلهاست که حق تعالی دلهائی عالم و خواطر بنی آدم در تحت امر وی کرده است منقول است که گاه
میبود که حضرت غوث الثقلین تنها گاه بتجریدی از اصحاب میبودند و گاه میبود که اندجام عام و اجتماع
مالاکلام میشد بعضی از اصحاب استفسار زمینی کردند فرمودند که دلهای عالم و قلوب بنی آدم در قبضه
من نهاده است هرگاه که انقباض دلها میکنم همه مردم مجتمع در گرد من میشوند و گاهی باز میگذارم که
همه بجائی خود بروند قَالَ الْاَشْرَفُ اَنَا اللهُ لَا اِلٰهَ غَيْرِيْ خوشه چین خرمن آثار اشرفی و زبده گزین
صحن اسرار شگرفی چون بعد از رخت بستن حضرت قدوة الکبرا از منزل فانی بسوی کاروان
سرای باقی رایات عالی و اعلام متعالی را چون از سفر روم بنواحی گجرات رسانید نزول بخانقاه عالم پناه
حضرت سید محمد گیسو دراز شد درین مرتبه ایشان رخت از کارگاه فانی بسته بکاروان سرای باقی
نهاده بودند و خلف برحق و خلیفه اصدق سید یدالله سجاده بر جاده پدر خود نشسته بودند و سیدزاده
جذبه عالی داشت که گاه می بودند یک صد من سلاسل آهنی بر دست و پائی داشت و بر سر سنگ نشسته
بروی جلوس میفرمودند بادشاهان روزگار بسبیل نذر دختران خود میفرستادند حرمخانها ایشان
در گرد زاویه خویش بنا کرده بودند چنانکه کالبد شیخ یدالله را در میان گرفته بودند و مستی و جذبه به مرتبه ایشان
را فرو گرفته که سخنان شطحیات سر میزد و گاهی بلفظ اعظم تجلیات از زبان ایشان سر بر زدی از عورات
هر کرا نوبت می بود بر بستر وصال واصل میشد القصه سیدزاده بملازمت حضرت قدوة الکبرا
مشرف شده بودند که اکثر اوقات حالات حضرت قدوة الکبرا بیان میکردند و اثر حکایت در دل
مردم چنان باز گرفت اصحاب ایشان را تعجب میشد که نقل کردند که روزی مجلس سماع بود از اکابر
و اصاغر آن نواحی حاضر بودند چون از سماع فراواشت شده و اعزه صوفیه سخنی از مشرب توحید و
مشربی از مذهب تفرید بر آمد حضرت قدوة الکبرا اسرار توحید و آثار تفرید گویان گرم شدند و از زبان
مبارک ایشان این مقوله بر آمد اَنَا اللهُ لَا اِلٰهَ غَيْرِيْ در آن وقت هیچکس از علمای کاملین و فضلای
متبحرین دم نزد ولیکن بعضی دم متعلمی بود در جدل و ابحاث باز کرده ابواب حقایق فراز و ترتیب مقدمات
آغاز قاضی محبت که از خلفای بکبار ایشان بود در صدد تاویل شدند چند تاویل با تاویل چیده کردند شفای

گفت شاه اشرف که منم الصوفی … من

وی نمیشد گفت این اسرار درویشان است بی آنکه شربی بازین اسرار داشته باشد فهمیدن آن اسرار خالی از اشکالی
نیست و تاویلی که موجب قبول در درویشان و سبب حصول مراد نیک کیشان بود آنست که نزدیک طائفه
علیه الله عبارت از نصف دائرهٔ واحدیت است که وجوب وصف خاص اوست و نصف دیگر اسمای کونیه که امکان
از لوازم اوست پس اسمای الٰهیه که بست و هشت اسم کلی اند در قوس وجوب آورده اند و اسمائی کونیه که بست و هشت
اسم کونی اند در قوس امکان درآورده و پس هرگاه که عارف سیار و سالک سطار بعین ثابتهٔ خود برسد و مرتبهٔ
جمعیتی که عین او است بروی مطلع گردد پس همه اسمائی الٰهی و کونی را اجزای خود یابد چون اسم
در عین خود آن کمال و شمول متجلی گردد هر آئینه انا الله گوید همچنانکه حقیقت عینیه حضرت شیخ ابو علی قلندر
پانی پتی به مدحهٔ جامع خود مطلع شد گفت شعر والله آرزوی خادم محترم است + وازقاب قوسین اگر
هوای او ادنی کرده هرچند که آن رتبه خاص نبوی صلی الله علیه وسلم اما عارفان سیار و عاشقان
تیز رفتار همتی که دارند بال بر میزنند مثنوی همای همت من بی پر و بال + زند بر قلهٔ توحید چنگال + در آن
صحرا زبال لایزالی + پرد بالی هم چون لاابالی + کشد آنجای مرغ همتم سر + نه زور بال باشد نه رو پر

لطیفه هفدهم در بیان آداب صحبت و زیارت مشایخ و قبور ایشان و کیفیت وضع جبهه بین یدی الشیخ

+ قال الاشرف رؤیة المشائخ عبادة لو فات هذه العبادة لیس لها وقت القضاء حضرت قدوة الکبرا
میفرمودند اصحاب طلب را بعد ادای فرائض و واجبات اهم است که بملازمت مشائخ روزگار و بخدمت مخادیم
نامدار عمر گرانمایه را صرف کنند چه فائده که در یک صحبت ایشان بود در اربعینات کثیره و مجاهدات کبیره حاصل
نشود خاص که صحبت پیر و نظر وی و لطف ایشان اکسیر دولت است آکه مس وجود سعادتمند
منظور اکسیر نظارهٔ درویشان و منظور اسرار ایشان بود شعر آنچه زر میشود از پرتو آن قلب سیاه +
کیمیائیست که در صحبت درویشان است + تقریباً حضرت قدوة الکبرا میفرمودند که حضرت
سلطان المشائخ محفه سوار براهی میگذشتند که جماعتی بنظر شریف ایشان افتاد استفسار کردند خدام بعرض
عالی رسانیدند که درویشی نشسته است و جماعت از اصحاب و احباب وی در گردش هجوم کرده فرمودند
که محفهٔ من بسوی آن درویش روان کنید تا شرف ادراک او یافته شود چون محفه نزدیک درویش آمد نظر
ایشان بر آن درویش افتاد زمانی نیک نگاه کرده فرمودند که محفه گردانید چون جزوی راه قطع نمودند اصحاب
استفسار کردند که موجب رجعت و عود چه بود که اول بسیار رفته بودیم فرمودند که غرض دریافت نعمت
او بود چون دیده شد هیچ نعمتی ندارد مگر آنکه نظر درویشی بیک پرهٔ بینی او افتاده بود که موجب حصول جمعیت
او شد امیدواریم که ببرکت آن نظر سعادت ابدی و مساعدت سرمدی وی نیز یابد قطعه
سروران را ببین که اندر زمان + میدهند از یک نظر هر دو جهان + خیمه گردون بپا آورده اند + از

طناب همت دریادلان + شمع خورشید جهان میرد بدم + گردد فشند ذره از نور شان حضرت قدوة
الکبرا میفرمودند نقل است که خونی را بردار کردند همان شب عزیزی در خواب دید که آن خونی در گلستان بهشت
میخرامد با نواع مراتب و مقاصد در میان فردوس اسپ مراد می دواند استفسار کردند که تو در دنیا قتال
بودی در آخرت باین منزلت بچه رسیدی گفت دران روز که مرا بردار کردند حبیب عجمی میگذشت بالتفات
عنایت سوی من دید و دعا کرد حق تعالی به برکت دیدار او مرا بدین منزلت رسانید حضرت قدوة الکبرا
میفرمودند کسیکه مشایخ بسیار را دیده باشد فضل دارد بر کسیکه مشایخ اندک را دیده است همچنین تفصیل است در دید
مشایخ مر این طائفه را نقل است که ابوالحسن از بزرگان متاخرین نیشاپور است بهرمند بود از دیدار مشایخ
در نیشاپور با ابوعثمان حیری و محفوظ و در سمرقند با محمد فضیل بلخی و در بلخ با محمد فاضل و در جرجان با علی و در ری
با ابی یوسف بن الحسین و در بغداد با جنید و رویم و سمنون و ابن عطا و حریری و در شام با طاهر مقدسی و ابن
جلا و ابوعمر دمشقی و در مصر با ابوبکر وراق و ابوعلی رودباری صحبت داشته امثال این مشایخ را دیده بود و
حدیث از بسیاری از ایشان نقل میکرد روزی علی بندار با شیخ ابوعبدالله خفیف بنگلی پیش رسیده بود شیخ خفیف
ویرا گفت پیش برو ابوالحسن گفت بچه فضل من پیش بروم ابوعبدالله گفت تو جنید را دیده و من ندیده ام
حضرت قدوة الکبرا میفرمودند که شیخ الاسلام میفرمودند که مهینه نسبت این طائفه دیدار پیر است و
صحبت ایشان و نیز میفرمودند دیدار پیران فرا الفضل این قوم است که از دیدار پیران آن یابند که از هیچ چیز نیابند من حفت
فلم یغدنی سألت لم یجبنی الحدیث و هم شیخ الاسلام گفت الهی چیست که با دوستان خود کردی
ایشان را جست ترا یافت و ترا دید آنگه ایشان را شناخت و انشد نا لنفسه حرمنی مرامی بنعاك من نوی
یراك و ترتهم ینظرون الیك وهم لا یبصرون ه سخن با جوانمردان است جوانمرد باید تا جوانمرد را بیند که
جوانمرد را دید نه او را دید که حق را دید از آنکه او با اوست قصه بنده حق گاه گاهی بلا از دست رهی برباید خویشتن
را بهانه رهی بدیده قوم نماید تا دیده ها بدین او بیاساید آنکه حقیقت بود رهی باز آید و اگر رهی هرگز بار هی
نیاید هم شاید از آنکه فتنه رهی هم از رهی می زاید هزار بهانه می کاهد از حقیقت میفزاید چون بهانه تمامی
برخاست حقیقت فرود آید از رهی با نیکارکیست که انیکار نه یابت آدمی است یکی را دیده بر بهانه آمد یکی را دیده
بر حقیقت کار حقیقت دارد بهانه را چه قیمت **قطعه** صورت درویش را کرده حجاب + حق فرود آید
بمعنی بر نقاب + دیدگان معنی بدید از صورتش + دیده حق والله اعلم بالصواب + نقل است که دیدار مشایخ
مهینه نسبت است مر این طائفه را چندین مرتبه که این تمام گویند آنست که گویند فلان پیر را دیده و با فلان
شیخ صحبت داشته و دیدار مشایخ را غنیمت باید گرفت که دیدار پیران اگر از دست شود از آن نتوان دریافت
حضرت شیخ الاسلام فرمودند که مشایخ من در حدیث و علم و شرع بسیار اند اما پیر من درین کار یعنی در تصوف
و حقیقت شیخ ابوالحسن الخرقانی است اگر ایشان را ندیدمی حقیقت را ندانستمی همواره این بآن در می آمیختی

یعنی نفس با حقیقت حضرت قدوة الکبرا میفرمودند هرچند که کسی بکبائر مرتکب بود و نه از صغائر مجتنب اگر
درویشی که کیمیا اثر شده باشد بوی نظر افتد زود از غرقاب معاصی و از گرداب مناهی بساحل توبه و انابت آید
تقریبا میفرمودند که حضرت شیخ عیسی هیادینی را گذر بر فاحشه افتاد دید اگفت بعد از خفتن پیش تو می آیم زن
خورم شد و خود را بیاراست و از انواع لباس خود را پیراست بعد از خفتن نماز بر در وی آمد و دو رکعت نماز گزارد
و بیرون آمدن آن حال تغیر یافت چنگ بدامن توبه زد و از هرچه داشت بدون آمد و شیخ وی را بزنی بکی از
درویشان داد و گفت طعام ولیمه را عصیده پزید و روغن بخرید امیر را که بوی میل بود خبر دادند تعجب کرده
بیت فتاده کشتی اندر بحر عصیان * که بیرونش کند جز لطف یزدان * و این را نیز شنید که یکی از درویشان
زنی داده اند ولیمه را عصیده پخته اند اما روغن نمی یابند امیر بطریق استهزاء دو شیشه پر از شراب کرد بشیخ فرستاده
و گفتند که شاد شدیم این دو شیشه روغن است بعصیده انداخته بخورند چون فرستاده امیر آمد گفت در آمدی گو
از آن دو شیشه یکی بستد و دست دراز کرد و در عصیده ریخت و آن دیگر را همچنان کرد و آن فرستاده را گفت که بنشین
و بخور چون بخورد روغنی دید که خوشتر از آن نخورده بود امیر را خبر شد امیر نیز پیش شیخ آمد و بوی توبه کرد حضرت
قدوة الکبرا میفرمودند که اخلاص اصحاب بهمدیگر و اختصاص احباب بیکدیگر آنچنان باید که نسبت من و
تو از اسباب و آلات برخیزد بحدیکه اگر یکی از احباب گفت که این کفش من است و دیگری گفت نی این
نشان خصوصیت نبود بلکه می باید که اینها بملکیت خود دعوی نکند که صفت ایشان نی بلک نسبت شد
که مالکی را ملک اند که مملوک او نیند وَالْمَالِكُ يَتَصَرَّفُ فِي مِلْكِهِ كَيْفَ يَشَاءُ **قطعه** چند چیز از روی انصاف
ای عزیز * شرط باشد میان دوستان * اول تقدیم کام شان بدل * بر مراد خویشتن تو فرض دان *
ثانی آن کز دشمنان این گروه * دور باش از نزد ایشان در جهان * ثالث آن باشد که اندر یکدیگر *
آن تو و آن ما نبود در روان * قَالَ الْاَشْرَفُ الْاِرَادَاتُ هُوَ تَوَافُقُ الْاِرَادَةِ عَلٰی مُرَادِ اَصْحَابِهٖ *
بباید دانست آنچه آداب اصلی و سیر کلی نسبت شیخ و مرید بود در لطیفه سابق تحریر کرده شد اکنون سائر آداب
طلاب و اصحاب طریقه در اینجا بتفصیل مذکور میگردد و همه آداب در ضمن این سخن مندرج اند که طالب صادق مراد
اصحاب را بر مراد خویش تقدیم فرماید و از دائرهٔ ارادت خویش بکلی و جزوی برآید **مثنوی** بر مراد انکو نهاده
پای نیست * بر بساط قرب او را جای نیست * بلکه بر خود پای نه ای هوشیار * تا نهی پا بر سریر وصل یار
حضرت قدوة الکبرا میفرمودند تا تواند و مهما امکن بود بر کرسی سجاده والدین بی وضو نگاه نکند همچنین
بسوی آسمان و تکلم در پیش اکابر کم کند و التفات بیمین و شمال نباید کرد مادام که در مجلس ایشان بود
سر مطرق باشد و بقیام ایشان قیام کند و تقدم بر تکلم و بر مشی هم نکند تا تواند بی وضو در آستانه پیر
در نیاید و در وقت در آمدن تقبیل سجده لازم شمرد و پیش پیر نوافل هم نگذارد و همچنین وظائف خوانده نماز
که هیچ وردی بالاتر از مشاهدهٔ پیر نیست **قطعه** اگر باشد نظر بر قامت شیخ * نمازی گر گذارد سهو باشد

نمازی مقتدی عشق آنست که در محراب ابرو محو باشد ٭ و افتراش سجاده نباید کرد اگر دانسته و نظیف و شسته
میگردد و جنبان جائی نیست در عقب رفته تواند نماز حضرت **قدوة الکبرا** منفرمودند که افتراش سجاده در دو
نوع میباشد یکی سجادهٔ نماز دوم سجاده که دایم الاحوال برو جلوس باشد و این برخصت پیر جایز باشد
و بعضی مشایخ نهالیچه مربع میسازند و برو جلوس میکنند و این خالی از رعونتی نیست اما مقتدایان
اکثر کرده اند حضرت **قدوة الکبرا** تکیه نمدی داشتند که برو جلوس میفرمودند نقل است که حضرت
شیخ برهان الدین غریب بی رخصت حضرت سلطان المشایخ محبوب الٰهی بخانه بر سجاده جلوس کرده بودند
چون بسمع ایشان رسید موجب اعراض شد هر چند درخواست کردند کدورت بصفا تبدیل نیافته تا که
حضرت شیخ نصیر الدین محمود قدس سره شافع نشدند **قطعه** خطائی گر رود از دست درویش ٭ صواب
آنست که آرد پای مردی ٭ چو مجد الدین به نجم الدین کبری ٭ بیارد پای مردی پای مردی حضرت
قدوة الکبرا منفرمودند تا تواند از ادبار جانب شیخ محترز بود اگرچه راه بعید باشد و در نزدیکی البته عرض دارد
مرید از جانب پیر هر چند فروتر بود موجب ترقی اوست و در ملازمت چندانکه متنزل بود سبب عروج
اوست نقل است که حضرت شیخ ابو سعید ابو الخیر را همی بگذاشتند و سوار میرفتند مریدی براه واخورد از
اسپ فرود آمد و زانوی شیخ بوسید شیخ فرمود فروتر از ان باز ساق پای بوسید و شیخ فروتر میفرمودند
حتی که سم اسپ بوسید حضرت شیخ فرمودند میدانی چرا این مقدار تنزل کرانیدیم گفت حضرت اعلم اند
فرمودند که درین تنزل تعروج تو می دیدیم **قطعه** مرید از تنزل مثل پیران ٭ بهر نوعی که شد
معراج باشد ٭ رود هر چند لولو در تک بحر ٭ برآید بر سر تاج باشد ٭ و همچنین التقاء اکابر پای آنها نعلین
و کفش برآید و به محض پیر بسلام اکتفا نکنند بلکه پای بوس بکنند و نزد این فقیر سلام البته نکنند جز پابوس
یا سر فرود آوردن و دست بوس هم نکنند امامت نماز اولی آنست که پیر و سر حلقه اصحاب بکنند اگر پیر گوید
که پیش رو شود اقتدا لیم نماید که درین امر حکمتی است و بعد از امامت بسرعت بجائی خویش رود و دعا و
مناجات شیخ را گذارد که خوانده اگر نیم خورده پیر را که از آب و طعام باشد بلکه در دست دهد بقیام اکل کنند و در اکل
نعمتی تصور کنند و خرقه پیر اگر تواند بی وضو در بر نکنند و بکنیفه و جائی محدث از خود بیرون آمد همچنانکه حضرت
روزبهان اگرچه در مظاهر حسنه مطالعه حسن حقیقت میکرد اما خرقه اکابر در بر داشت چون بمحبت زنی مغنیه
مبتلا شد و هیچکس نمیدانست و آن وجد و صیحها که در وجد فی الله میزد همچنان باقی بود اما اول از برای
خدا بود و این زمان از برای مغنیه و دانست که مردم را چنان اعتقاد خواهد شد که وجد و صیحات وی این زمان
نیز از برای خداست بمجلس صوفیه حرم آمد و خرقه از بر بیرون کرد و بر ایشان سپرد و قصهٔ خود با مردم گفت
و گفت نمیخواهم که در حال خود کاذب باشم پس خدمت مغنیه لازم گرفت حال عشق و محبت وی را مغنیه
گفتند و گفتند وی یکی از اولیائی اکابر است مغنیه توبه کرد و خدمت او کرا پیش گرفت صحبت آن مغنیه از دل

وی در اول شد مجلس صوفیه آمد و خرقه در بر پوشید و لباس پیر که خلعت ولایت و کسوت عنایت اوست
اگر میسر شود نشود مگر آنکه در بر ایشان نرسیده باشد و لباس که پیر امانت دهد تعظیم نگاه دارد که جای نرسد
اگر در صحبت اکابر رود نگاه بخانقاه و مسکن و مکان او نکند و بر اجناس اصحاب و پیر نگاه نکند که آن نوعی
از سوال است اگر از یاران و دوستان لغزشی بیند برموز و کنایت تنبیه کند و اگر ضرورت تصریح بود بتنهائی
اظهار کند و احباب بیکدیگر مودب باشند و آنکه گویند صحبت بی تکلف باید مراد آنست که از یاران تکلیف
نه طلبد از تعظیم خویش و اگر نه از جانب خود مودب باشد مگر آنکه خصوصیت گذارشده باشد حضرت قدوة
الکبرا میفرمودند که مرا غریب می نماید که مردم میگویند که فلان یار منست چه یار یار شدن و شرط یاری
بجا آوردن از شجاعت جان نه یاده است مگر آنکه گوید یا کید آشنایم غزل ای دریغا در زمانه یار نیست
یار چه بود در جهان اغیار نیست * زانکه اغیار از قسیم یار شد * یار کو اندر ... بجز بیدار نیست * شرط ادنی
درمیان دوستان * جان سپردن باشد اندر یار نیست * یار نزدیکست از نور دو چشم * لیک در چشم
تو این انوار نیست * نور او تابان تر از خورشید چرخ * هست چشم موش را دیدار نیست * اشرف آن
یار یکه دید از چشم خویش * وصف او را قوت گفتار نیست * حضرت قدوة الکبرا میفرمودند ادب
در لباس آنست که رعونت ازو نزاید و لباس این طائفه نسبتی دارد بمقامات خود ... تمام حاصل
کرده آن لباس در بر کشد و لباس رعونت افزای نسبت مبتدی ممنوع است نه برای منتهی که از نهمه
گذشت جامهای صوفیانه که متعارف است بپوشد و از جامه دقیق مجتنب بود بعضی حال این سخن برازار
کرده اند و جامه که متوسط در نرمی و درشتی بود بهتر است حضرت قدوة الکبرا میفرمودند که زینت لباس
خاص بهر عبادت کنند نه از برای نمایش خلق نقل است که حضرت سفیان ثوری جامه مقلوب
پوشیده نماز کرده چون از نماز فارغ شد اصحابش نمودند که جامه مقلوب در بر است راست سازید فرمودند
حالا چه فائده که نماز گزاردم اکنون از برای نمودن خلق جامه راست کنم و آن سهلست قطعه چه کار
آید لباس زیب و زینت * چو بهر دیدن دلدار نبود * لباس کوتاه در بر کند که بنظافت اقربست *
تخصیص ازار از شتالنگ نگذرد * و لباس خشن اگر جهت کسر نفس در بر کند بهتر است و اگر جامه نفیس
ستر فقیر تواند بود در کار بندد اما مقید نبود بنفاست و رذالت جامه هر نوع که میسر بود و در پیش آید کار
برد چه نقل است از حضرت شیخ ابو نجیب الدین سهروردی که ایشان بلباس مقید نبودند گاهی دستار
که بده دینار خریدندی می بستند و گاهی دستاری که بده پل بهایش بودی می بستند همچنین نقل
از حضرت گنج شکر است که پارچه نفیس بهم رسیده بود پیراهن ساختند جزوی جامه کم آمد خبر کردند آن مقدار
پلاس دادند چون دوخته آوردند اصحاب را غریب آمد فرمودند ستر از هر دو است اما انسب آنست که جامه
بپوشد که متوسط بود بها که در حاله اتفاق صرف نبود حضرت قدوة الکبرا میفرمودند چون چراغ

داری چراغ افروز معروف میان اینطائفه که بگویند نوّر الله قلبک بحسن شراب المحبةِ والمعرفةِ
ذکر در بیان اخذ فتوح افتاد فرمودند اگر صوفی را روزمره نبود و اشتغال بکسب ندارد از جهت عبادت
و نصایح اخوان فتوح قبول کند و اکابر سلف در اخذ فتوح تفتیش کرده اند که از کدام ممر وی را حاصل شد
و این کمال تقاوت بود جای که جهت ظاهر باشد از صدور و دیوان و داروغه البته تفتیش باید اما بعضی
مشایخ در اخذ فتوح صرف نظر ایشان بر معطی حقیقت میباشد چه دوستان خدا را حق تعالی از وجه شبه
نگاه میدارند تقریباً میفرمودند که روزی من بملازمت حضرت علی ثانی سید علی همدانی رح نشسته بودم که امیری
از امرای لاهیجان استدعا فرستاد و طعامی از وجه شبهه مهیا کرده بجای او درین امتحان بود مرغی تر که بخته
از ضعیفه کشیده آورده بودند و برنج حلال و حرام جدا بخته بیک طبقی نهاده بطرفی حلال و بطرفی دیگر
حرام با وی جدا آمیخته که بطرف برنج حلال الهوی من نهی چون طعام آوردند از خاطر باورچی آن سخن
فراموش رفته بود [illegible] نهاد چون طعام خوردند و طشت آوردند امیر پرسید ان حضرت میر در طعام احتیاط
نفرمودید گفتند که حق تعالی حلال خوار را حلال میرساند اکنون هم رسیده باشد چون نیک تحقیق کردند
جوزه مرغ که کشیده آورده بودند آن ضعیفه مرید حضرت میر بود و این جوزه مرغ برای حضرت داشته
بود و یکسان امیر هم نموده بود که این جوزه مرغ نذر درویشی است و طبق [illegible]
[illegible] این همه تحقیق کرده مستغفر شد [illegible] ان و نیازمندان گشت حضرت قدوة الکبرا
میفرمودند که زر زکوة و اموال وجوهات غیر شرعی نیز قبول نکنند چه زیم اموال بود و هرچه از فتوح [illegible]
[illegible] بهر دو فتوح روزانه تا شب و فتوح شبانه تا روز نگاه ندارد تا حکم الفقر فخری [illegible]
طلب المفقود [illegible] آورده شود اگر جهت عرس اکابر و ذرقروض که دوستی داشته باشد نگاه دارد توانند و
و تقسیم فتوح اصحاب مجلس را شاید که الهدایا مشترکة اگرچه از لباس فتوح رسد چون از خانه برای
ملازمت درویشی روان شود در راه هر فتوحی که برسد آنکس را فرد تمام نتواند داد از شرکت خالی نکند و
در ملازمت اکابر خالی دست نرود البته چیزی همراه برساند اگرچه گل و سبزه بود قال علیه السلام
مَن زار کریماً [illegible] لیدین [illegible] مصفر الحدین و درویش هم زائر را خالی از تبرک نگذارد
اگرچه دم آب باشد کما قال رسول الله صلی الله علیه وسلم من زار حیاً و لم یذق منه
شیئاً فکانما زار میتاً نقلی مشهور است که طالبی بملازمت عزیزی رفته بود و از جهت دست آویز
هیچ نبوده کلوخی بدست گرفته و برده و در درویشی بکاری آمد چون بملازمت درویش باید بکاری که
درویش مشغول گشته باشد یاری دهد از دیوار برآوردن و جاروب کشیدن و امثال آن مختار مشایخ
قدس سرهم [illegible] ماه و هر چهارشنبه و جمعه درویش چون کسی از ماکولات و اجناس بدهند بگیرد و ماکولات
را بخورد چه ایشان هرچه میدهند همراه او نعمتی است که البته اثر دهد مصرع از دست دوست هرچه ستانی

اگر صاحب فتوح حاضر باشد بگوید جزاک الله خیراً و تقبل الله منک و اگر غایب بود گوید جزاه الله
خیراً و تقبل الله منه اگر درویش جامه یا جای نماز عنایت کند شکرانه آن را دوگانه برای یگانه ادا کند و چیزی
فتوح بحضرت شیخ آرد درویش چون بدیدن کسی می رفته باشد خادم پیش رود و از او آگاه میکرده باشد و
نامحرمی از راه میرانده باشد از زیارت قبور بعیادت مریض نرود که مبارک نیست اگر ضروری بود در جای
نشسته دوگانه گذارده بعیادت او رود و در عیادت مریض سخنان امیدانگیز و حیات آمیز روان کند نه بخلاف آن
و در مجلس شادی سخنان غم نگوید و در مجلس نکاح سخن طلاق نگوید و نباید آورد و هر جا مطابق اهل احوال
آنجائی سخن گوید در شب ماه نو و در حین سفر اگر امامت کند آیات عذاب و ستم نخواند مبادا کسی
تفاول باشد اگر شانه سوغات آرند مناسب آنست که بی غلاف ندهند که موجب قطع صحبت بود
بکاغذ یا بجامه پیچیده ندهند همچنین کارد که بی نیام آرد همین اثر دهد بلکه همراه او خربزه و گوشت که قطع
بوی سرایت کند همچنین ظرف آب باشد و هر چه باشد خالی نبرد و در مجلس درویش سفید ریش بسیاه
ریش تقدیم فرماید و محلوق بر غیر محلوق ملحق بر غیر ملحق و اکابر که مصلا و تسبیح و شانه و عصا و ابریق
و امثال آن هر چه بر اصحاب خود دهند هر کدامی مشعر است بر معنی ذکر و در زیارت قبور افتاد حضرت
قدوة الکبرا امیر موده اند بعد از زیارت اکابر که بر صدر ارشاد و مسند حضور نشسته اند زیارت قبور اکابر
است که بعضی اصحاب طریقت و ارباب حقیقت مقصود خود از ملازمت قبور یافته اند تقریباً می فرمودند
که حضرت مولانا زین الدین از برکات الهی و فتوحات نامتناهی از روحانیه متبرکه حضرت شیخ
الاسلام شیخ احمد جامی یافته بعد از انکه وی ریاضات شدیده و مجاهدات جدیده کرده روحانیه حضرت
شیخ الاسلام جامی ظاهر شد و گفت خدا تعالی داروی تو در شفاخانه ما نهاده است خدمت مولانا هفت
سال پیاده ملتزمی پای برهنه از پای پیاده به تربت مقدسه ایشان میرفتی و در گنبدی که محاذی
قبور ایشان بود ایستادی و به تلاوت قرآن اشتغال فرمودی و هر چند وقت اندکی بیشتر میکشید تا مدت
هفت سال نزدیک مرقد شریف وی رسید قرآن خواندی و بنا بر اختلاف احوال که چند وقتی ایستادی
گاه دور گاه نزدیک و در آخرین می نشسته بی توقف سوال کردند جواب داد که آنهم بامر و اشارت آنحضرت
بود بعد ازین که سی سال برین طریق گذشت بمقصود رسید آورده اند که هزار ختم قرآن وی در مرقد
مقدسه شریفه ایشان کرده است حکم از روحانیه حضرت ایشان شد که احرام زیارت مشهد مقدس
رضویه سلام الله علی من حل فیه بندد و آنجا رفت و خلعتها یافت و بتشریف نوازشها بشتافت و
از انجا عزیمت طواف مزارات طوس کرد شب در مزار متبرکه حضرت شیخ ابونصر سراج بود حضرت رسالت
پناه صلی الله علیه وسلم را در خواب دید که فرمودند فردا در شهر طوس ترا درویشی عریان پیش آید وی را تعظیم
کن و حرمت دار لیکن سجده مکن چون بامداد بطوس در آمد بابا محمود طوسی را که مجذوب بود دید همان

صورت که حضرت رسالت پناه صلی الله علیه وسلم گفته بود می آمد چون مولانا را دید خود را بر زمین افگنده وسر
در نمد کشید مولانا پیش او رسید و زمانی بر بالای ایستاد و بعد از ساعتی وی خود را از نمد بیرون کرد و برپای خواست
وبا خود میگفت ای بی ادب کس را تعظیم نشکنی که دوش پیغمبر صلی الله علیه وسلم در تربت شیخ ابونصر سراج با وی
ملاقات کرد و بر آن تو نشانی داد و فرشتگان آسمان از وی شرم میدارند مولانا بر وی سلام کرد جواب داد
وگفت برو که اولیاء رودبار منتظر قدوم تواند حضرت **قدوة الکبرا** میفرمودند که در ملازمت حضرت
شیخ علاء الدوله السمنانی نشسته بودیم که کسی سوال کرد از شیخ که چون این بدن را در خاک ادراک نیست
وبدن مکتسب است با روح از وی متعلق شدند و در عالم ارواح حجاب نیست پس چه احتیاج است بر
خاک رفتن و فائده چیست چه در هر مقام که توجه بکند بروح بزرگ همان باشد که بسر خاک رفتن شیخ
فرمود بکند فائده بسیار دارد یکی آنکه چون بزیارت کسی میرود چندانکه میرود توجه او زیادت میشود چون
بسر خاک وی رسید و بحس مشاهده کند خاک او را حس او نیز مشغول شود و بکلی متوجه گردد و فائده
[illegible] باشد دیگر آنکه هر چند [illegible] نیست و همه جهان او را یکی است اما در بدنی که هفتاد سال
با او صحبت داشته باشد و بدن محشور او که بعد از حشر او ابدالآباد خواهد بود آنجا باشد بآن موضع نظر او و
تعلق او بیشتر بود که بمواضع دیگر پس حکایت کرد که یک نوبت در خلوت جنید قدس الله سره بودیم
[illegible] ذوق تمام [illegible] بسبب صحبت جنید که بزمین خلوت بیرون آمدم و بسر خاک او رفتم آنجا
ذوق نیافتم این معنی را بخدمت شیخ گفتم فرمود که آن ذوق بسبب جنید یافتی یا نه گفتم بلی گفت
در موضع که در عمر خویش [illegible] پیدا است [illegible] آنجا بوده باشد وقتیکه [illegible] اصلا میشود در بدنی که چندین
سال [illegible] با او صحبت داشته باشد اولی بود که ذوق بیشتر حاصل شود اما شاید که بسبب مشغولی حس
بر سر خاک در توجه تقصیری افتاده باشد [illegible] که اهل ولی پوشیده باشد [illegible] مشاهده نتوان کرد
وبدن از خرقه نزدیک تر است و فوائد زیارت بسیار است کسی اینجا توجه کند بروحانیه مصطفوی صلی الله
علیه وسلم فائده یابد اما اگر بمدینه رود و روحانیه مصطفی صلی الله علیه وسلم از رفتن او در هیچ راه باخبر باشد
چون آنجا رسید بحس بیند روضه پاک آنحضرت را بکلی متوجه شود و فائده آنرا بافائده این چه نسبت و از
مشاهده را این معنی تحقیق باشد حضرت **قدوة الکبرا** میفرمودند مردگان از آمدن زائر و توجه او خبر
دارند چه عالم روحانیه لطافت دارد بتخصیص که ارواح اکابر اند که توجه زائر را شعور میکردند نقل است که
سلطان المشایخ بزیارت مرقد متبرک حضرت خواجه قطب الدین رفتند و در حین طواف بخاطر شریف
ایشان رسید که آیا ازین توجه من روحانیه ایشان اشعار داشته باشد هنوز این خطور تمام نشده بود
که از مرقد منوره ایشان صدای برآمد بعبارت فصیح این مضمون شعر خواند **مصرع** مرا زنده پندار چون
خویشتن * من آیم بجان گر تو آئی به تن * مدان خالی از همنشینی مرا * به بینم تا گر نه بینی مرا * حضرت

وغیره کتب فقهیه را و آنها قول خود نوشته اند بلکه مذهب امام احمد و امثال او نقل کرده اند ۱۲ عبدالعزیز عفی عنه

امام عبدالباقی زرقانی مالکی در شرح مواهب لدنیه از کمال مروی [illegible] اهل علم بسبب امور [illegible] گفته از زنان [illegible] رسول الله صلی الله علیه وسلم طواف [illegible] ایمان [illegible] امام کمال الدین [illegible] شافعی [illegible] می آید که حق تعالی [illegible] محمود بن سلیمان کفوی حنفی [illegible] کتاب اعلام الاخیار [illegible] فقهاء [illegible] اختلاف [illegible] عبدالوهاب [illegible] طواف [illegible] زیارت [illegible]

مطالعه کن فروع واقتاع

قدوة الکبرا میفرمودند چون در شهر در آیند باید که اول شرف تبرک پابوس اکابری که بر صفت
حیات نشسته اند حاصل کند بعد ازان شرف زیارت قبور اکابر دریابد اگر قبر پیری درین شهر است
اول زیارت وی بجا آورد واگرنه هر اکابر که وی را نشان دهند زیارت کند اما ادب آنست که
زیارت اکابر به ترتیب ماثر ایشان بکنند و در وضع جبهه بقبور اکابر علما را بحثی است و جواز نفرمودند اما
در مشایخ اختلاف است نزد این فقیر چنانچه در عالم سفر از بسیار اکابر معاینه شده است که در حیات
کسی را تعظیم دیده اند همچنان تعظیم بعد موت او را بجا آرند چنانچه پدر و استاد و پیر و امثال آن که واجب
التعظیم باشند اما وضع جبهه بین یدی الشیوخ بعضی از مشایخ روا داشته و از اصحاب ایشان
کسیکه از فرط محبت و از غایت شفقت وضع جبهه بین یدی الشیخ کرده امتناع نفرمودند اما اکثر
از مشایخ اعراض کرده اند و اصحاب خود را ازان امتناع ساخته که سجدهٔ تحیت در امت پیشین بود
حالا منسوخ است اما حضرت مخدومی چون از نماز جمعه و صلوة اعیاد عود میکردند خلایق انبوه سر
در قدم ایشان می آوردند و سرها که بپائی مبارک ایشان سر فرو نمیشدند سر بر زمین می نهادند و سجده
میکردند شخصی از ملایان ازین معنی استفسار کرد که تا مشروع میشود که مردم سر بر زمین می نهند فرمودند
که از انبوه البسیار منع کردیم و باز داشته ایم باز نمی آیند القصه این حد انکسار و نیاز دیده اند و طالبان صادق
و دوستداران واثق صدیقی که در آئینهٔ شیخ معاینه میکنند و معنی که در صورت شیخ مشاهده می نمایند
بی اختیار سر بر زمین می نهند و میگویند **بیت** سرے کو در خور ایثار نبود ** این سرے سرکار
بود جواز این معنی را بعضے اصحاب روایت شرعی هم آورده اند فی الملتقط ویقال ما کان السجدة
لهما نان ظرف التحیة وظرف العبادة فالتحیة کانت لآدم والعبادة لله تعالی
قال ابن عباس سجدة التحیة بمنزلة السلام ولا بأس بوضع الخدین بین یدی الشیوخ
السجدة اثنان سجدة العبادة وسجدة التحیة فالاول خاصة لله والثانی بوجه
التکریم فی خمسة محل جاز القوم للنبی والمرید للشیخ والرعیة للملک والولد للوالدین
والعبد للمولی فی کل حال یرخص اذا سجد الانسان سجدة التحیة لا یکفر واذا سجد
الرجل للسلطان ولغیره وکان قصده التعظیم والتحیة دون الصلوة لا یکفر قال
صدر الشهید من سجد لغیر الله ویرید به التحیة دون العبادة لا یکفر هذا کله
فی فتاوی قاضیخان و صغیر خانی و تیسیر و سراجی و خانی مکانی و در مرصاد آورده است پیش مشایخ
که سر بر زمین نهند سجده نیست آن تعظیم و تکریم نور ذات و صفات معبود حقیقی است که مشایخ و
اولیا از آن نور متجلی اند حضرت قدوة الکبرا میفرمودند چون بزیارت قبور در آیند از جائی قبر درخل
کند و سه طواف کند یا هفت طواف بعده سر بپایان قبر فرود آورد و مقابله روی میت را استاده قبر بایستد

وگوید علیکم السلام یا اهل لا اله الا الله من اهل لا اله الا الله کیف وجدتم قول لا
اله الا الله یا الله بحق لا اله الا الله اغفر لمن قال لا اله الا الله واحشرنا فی زمرة من قال
لا اله الا الله و لا قبلنا قول لا اله الا الله محمد رسول الله پس بر قبر گل یا سبزه بنهد و بنشیند
یا ایستاده فاتحه و آیة الکرسی و اذا زلزلت الارض و الهاکم التکاثر یکان بار و اخلاص هفت یا ده یا پنج یا
یکبار این دعا بخواند لا اله الا الله وحده لا شریک له له الملک وله الحمد یحیی و یمیت
وهو حی لا یموت ابدا ذو الجلال والاکرام بیده الخیر وهو علی کل شیء قدیر بسم
الله علی ملة رسول الله بعده بگوید اللهم قرأت هذه القراءة و جعلت ثوابها تحفة بروح
فلان بن فلان بعده پیش قبر باز آید و زیر خلاف دست بدارد و حاجت عرض کند و در زیارت
مشایخ البته بی شیرینی و گل و سبزه نرود و اگر قبر پیر باشد فتوح زر در آنجا نهد بعده بمخدوم زادگان
برساند و تصدق هم بمجاوران یا جزوی زر بکند و قتیکه سر حلقه بزیارت اشتغال داشته باشد اصحاب
وی جدا ایستاده باشند چون ایشان فارغ شوند اصحاب هم بنوبت در آیند و بشرف زیارت مشرف
شوند حضرت قدوة الکبرا میفرمودند که چون سالک را قبض دست دهد اگر پیر زنده باشد بشاید
وی بسط بیابد و گرنه بمرقد منورهٔ وی رود یا اکابر دیگر که نسبت عقیده با او بود برود که قبض او بسط
تبدیل یابد نقلست که هرگاه که شیخ ابوسعید را قبض بودی قصد خاک پیر ابوالفضل کردی خواجه ابوطاهر
ابوسعید گوید که روزی شیخ را قبضی رسید در مجلس گریان شد فرمود که ستور را زین کنید در وقت نشست
وجمله اصحاب با وی موافقت کردند چون بخاک پیر ابوالفضل رسیدند قبض تبدیل با بسط یافت و درویشان
بنعره و فریاد در آمدند قوال حاضر بود این بیت خواند **بیت** معدن شادیست این یا معدن جود
و کرم ٭ قبلهٔ ما روی یار و قبلهٔ هر کس حرم ٭ و شیخ را دست گرفته بودند گرد آن خاک طواف میکردند
و نعره میزدند و درویشان سر و پای برهنه بخاک میغلطیدند شیخ گفت این روز را تاریخ سازند که بهتر
ازین روز دیگر روز نخواهد شد **بیت** چند روز است این که به زین روز نبود ٭ اگر باشد چنین فیروز نبود
بعد آن هر مریدی را که داعیه حج بودی خاک وی را نیت طواف فرمودی بدین تقریب بسیار فرموده اند آری حج کسان
دیگر فقیران هم اینچنین خواهد شد ذیخوانند **بیت** ازین حال اگر نیز گردان شوم ٭ زیارتگه نیکمردان
شوم ٭ مولانا ظهیر الدین چون بگازرگاه رفتی ولنزبل گازرگاه درگذشتی پای برهنه کردی و
گفتی از اولیاء الله شرم میدارم که پای نعلین بر روی ایشان نهم حضرت ایشان هم در مزار آل
صالحیه دمشق و جبل الفتح پای برهنه زیارت کردندی و همچنین در دیار هند در حضرت دهلی و بداون
و در بقعه جالبن و بعر صئه بهار و خطه اوده و خطه کره کفش از پای بر آورده زیارت میکردند والله اعلم

لطیفه شانزدهم در بیان معانی زلف و خال و امثال او و قال [illegible]

المشایخ درر فوائد الفاظ الشعرا آمیز اضدافها حضرت قدوة الکبرا امیفرمودند چون بصالحیه دمشق
بشرف ملازمت حضرت کبیر الدین ابن فخر الدین العراقی مشرف شدیم و بانواع فوائد عارفانه واصناف
موائد محققانه بهره مند گشتیم دیدیم که برخی از اصحاب خود دیوان حضرت مولوی درس میگفتند بطبق
اصطلاح صوفیه بخلاف معانی متعارف که بخد و خال عروس معنی را آراسته اند و غنج و دلال زیور مقال
پیراسته و موجب اختفاء غرائب اسرار و سبب انطوای عجائب اسمار در صورت الفاظ شعر آنست که اکابر
روزگار را از غایت نفاست اسرار و ماثر ما بدار از نهایت غرابت اطوار غیرت برده اند که چشم نامحرمی
بر رخساره حالات ایشان و نظر نافهمی بر عذار واردات شان نه افتد پس اولی آنست که عرائس
معانی در حجله الفاظ مصطلح جلوه گر بود و احرای آن نموده که از نفائس وجدانی در درج عبارات
منشرح دیده و گردد مثنوی در دن حجله الفاظ رنگین + فراز منصهٔ اشعار شیرین + بجلوه در عروس
معنوی خویش + درار ندی به بیگانه بر خویش + ازان روئی معانی خاص را بعبارت خد و خال
و کشف عیانی اختصاص را باشارت غنج و دلال بر آورده اند تا عام از و بهره مند نگردد و شروع بطبق
لغات شعرا و وفق عبارات فضلا کرده شد تا طالب صادق بموقف مقصد بسرعت برسد بالنبی
و آله الامجاد **الف** **کلیسا** عالم حیوانی را گویند **چلیپا** عالم طبایع را گویند **ترسا** معانی و حقائق
را گویند وقتی که دقیق و رقیق باشد **لقا** ظهور معشوق است چنانکه عاشق را یقین حاصل گردد که
اوست **وفا** غایت ازلی را گویند بواسطه عمل خیر و اجتناب از شر **خفا** پوشیدن دل سالک
را گویند از معارف و مشاهدات **شب یلدا** نهایت الوان را گویند که سواد اعظم است **سما** **عشرت**
افتاده را گویند **چشم شهلا** ظاهر کردن احوال و کمالات و علو مرتبه . الک است که دعوی او منع و شهرت
ازین مقام خیزد و این از مکر و استدراج خالی کم باشد **ب** **محب** صاحب محبت را گویند عامتر از آنکه
طالب مفارق آن باشد یا نه **ح** **طلب** باشد و **طلب** نباشد **محبوب** حق تعالی را گویند
و تنبیکه مستغنی از دوستی دانند او را مطلق بی قیدی **طلب** جستن حق را گویند اعم از آنکه دوست
دارند یا نه بیشتر از عبدیة و معبودیة بود **طالب** جوینده حق است از راه عبودیت و مجدیت کمالی نه از
روی دوستی **مطلوب** حق است وقتی که جوینده عامتر از آن باشد که بدوستی منسوب بود **فریب**
استدراج الهی را گویند **حجاب** مانعی باشد که عاشق را از معشوق باز دارد بنوعی از انواع از جهت
عاشق **نقاب** مانعی باشد که عاشق را از معشوق باز دارد بحکم ارادت معشوق **طرب** انس با حق تعالی
و سرور دل دران **شراب** غلبات عشق بود با وجود اعمال که مستوجب ملامت باشد و این اهل
کمال را بود که اخص اند در نهایت سلوک **مست** **خراب** استغراق تام و نظر داشتن بر استغراق
خود **کباب** پرورش دل است در تجلیات **شب** عالم غیب بود قبل عالم جبروت و این عالم غلطی است

نسبت و کسانیکه حرام فهمیده اند مراد ایشان درست غلطی اجتهادی است نه غلطی لیکن ... بزجر شدید منع باید کرد که سجدهٔ تعظیمی رفته رفته ایشان از سجدهٔ عبادت میکشد

ممتد میان وجود و عدم قبل میان خلق و امر قبل میان عالم ربوبیت و عبودیت مطرب آگاهنده
بود لب کلام را گویند غبغب اقتران ملاحظه و لذت عالم بود شتاب سرعت سیر بود بی شعور
از معرفت دقایق مقامات و این سیر بحکم جذبه و چه بحکم سلوک در اعمال و ریاضات و تصفیه پاک بود
سخن خوب اشارت واضح در ماده و غیر ماده خواب فنا اختیاری بود محبت دوستی بود دلی بسبب
و علاقه دلی متحرک بحق سبحانه تعالی ملاحت بی نهایتی کمالات الهی بود که هیچکس بنهایت آن نرسد
تا مطمئن شود ظرافت ظهور انوار است از حضرت الهی در ماده شوخی کثرت التفات بود غارت جذبه
الهی بود دوست شیوه محبت الهی بود قامت سزاوار پرستش بود که بجز حق را این سزاوار نیست
چشم مست ستر کردن الهی بود بر تقصیر و خورده که از سالک در وجود آید جزا و چنانکه هیچکس را اطلاع نیفتد
و آن عفو بود عشرت لذت انسیت با حق سبحانه تعالی و شعور و آگاهی از لذت خرابات خرابی بود
بت مقصود و مطلوب بود عبادت تنها و سالک بود زکوٰة ترک و ایثار بود و تصفیه هم
طامات معارف بود دست صفت قدرت بود انگشت صفت احاطت بود سبلت
هیبت عالم آئینه بر صفت ربوبیت است محنت الم بود که از سبب معشوق بعاشق رسد اختیاری
و غیر اختیاری راحت وجود امری بود که موافق ارادت دل باشد بنوبیت عدم قدرت از ادای
عبودیت بسزای آنحضرت سعادت خواندن ازلی شقاوت راندن ازلی غیبت مقام تمکینت
ج ح ج سلوک الی الله بود تاراج سلب اختیار سالک در جمیع احوال و اعمال ظاهری و باطنی
باشد سنج وجود امری را گویند قدح وقت را گویند صلح قبول اعمال و عبادت و وسائط
قرب صنج طلوع وقت و احوال بود که بر خلاف ارادت دل بود رخ تجلیات محض را گویند
سنج محل لذات زبان تلخ امری را گویند که موافق طبع سالک نباشد سیب زنخ علم لذت شاید
چاه زنخ مشکلات اسرار مشاهده ساعد صفت قدرت و قوت را گویند قد استواء الهی بود
خنده حالتی باشد که بعد از فراق ظاهر گردد باعث طلب بود فریاد ذکر جهر را گویند درد حالتی بود که
از محبت طاری شود که طاقت حمل آن نبود محب شاهد تجلی حق باشد عید مقام جمع را گویند زهد
اعراض از زیادتی و فضولی بود بامداد مقام گشتن صوبات را گویند مهر میل با صلی خود است با وجود
علم و آگاهی از یافت لذت و دریافت مقصد کمر جذبه الهی بود که سلوک بر و مقدم بود یا عکس کرشمه
غرور دادن معشوق است عاشق را گاه بطریق لطف و موافقت و گاه بطریق قهر و مخالفت جور بازداشتن
سالک بود از عروج امیر ارادت الهی جاری داشتن است بر سالک تکبر بی نیازی است از اعمال سالک
شهر وجود مطلق بود در مطاوعت بود یار صفت الهی را گویند که ضروریست کافه موجودات را اسم
اسم موافق تر از این نیست سالک چه کلمه توحید بر این اسم دائر است غمگسار صفت رحمانی بود

که شمول و عمومی دارد غمخوار صفت رحیمی حق بود که خصوصیت دارد دلدار صفت باسطی را گویند دلبر
محبت دلبر صفت قابضی بود باند محبت در دل سر صفت ارادت آلهی بود دور بدایت
سالک بود خمار رجعت از مقام وصول بقهریه از طریق انقطاع شب قدر بقا سالک بود در عین
استهلاک بوجود حقتعالی کفر تاریکی عالم و تفرقه بود دیر عالم انسانی کافر صاحب جمال تاثیر
مقام جمع و بهار مقام علم گلزار مقام کشف اسرار مطلقا هرچه لحاق کند آن اضافت کرده باشد
و آن را باز خوانند ابر حجابی که سبب وصول بود و حصول شهود بواسطهٔ اجتهاد که بنماید جوئبار مجاری عبودیت
ناله زار جستن محب ناله زیر الطاف محبوب محب را گویند گوهر سخن اشارت لافهم با سخن چون گریه
اشارت مدرکه کنار دریافت اسرار و دوام بود حضور مقام وحدت بود شتر انسانیه را گویند قطار
نوعیه او ست زر ریاضت بود صبر قهر مجبوری بود بتقدیر آلهی کبیر تسلط صفات قهر را گویند بر عاشق
زنار قوت دادن معشوق ست عاشق را ترکتاز جذبه آلهی قبلیکه سلوک مقدم باشد و برجهت مجاهد بسیار
کار بکشاده شود ناگاه جذبه در رسد و کار او را قبول کند و باقی احوال او تمام کند و بمقصد رساند روز تتابع
انوار نوروز مقام تفرقه نماز مطاوعت ... بعالم برزخ مس مجلس آیات و اوقات حضور حق
باشد ناقوس یاد کردن و ذکر مقام تفرقه بود نرگس نتیجه علم را گویند که در دل پیدا بود چشم نرگس
ستر احوال و کمالات علوم تنبیه سالک حیا از خود که مردم او را دانند که ولیست و لیکن او ... داند که ولیست
و ولایت خود را داند لیکن او را ندانند و این ... از یک جنس بود شش جهت دوام حضور است و فراغت
آن تمامی و ملاش معاشر و مباشر اعمالست چنانکه اقتضا احوال است اوباش ...
هم از جمعیت و هم از عبادت در غایت ... وش صفت کبریای حق را گویند عالم النزل و محل تکثر
... ناگوش دقیق را گویند شمع نور الله بود سماع مجلس را گویند قطع ترک کلم ف
لطف پرورش دادن عاشق را گویند لف غیب هویت را گویند تاب زلف ... آلهی بود
پیچ زلف اشکال آلهی بود دف طلب معشوق مر عاشق را علف شهوات نفس است و حرص
در آن نفس داخلی بود عشق محبت مفرط را گویند معشوق حقتعالی بود و قبلیکه طلب بحد
تمام از آنجهت که مستحق دوستی من جمیع الوجوه عاشق جوینده حق را گویند شوق انزعاج در طلب حق
بعد از آنکه یافت و باند در زمان فقدان بشرط آنکه اگر در نیابد معشوق را از عاج ساکن شود و لیکن عشق
همچنان باشد باقی اند دوام یافت نقصان نه پذیرد بلکه زیاده شود در عشق اشتیاق کمال ازعاج
در میل کلی طلب تمام و عشق لازم بطریق یافت و نایافت یکسان بود فراق غیب را گویند فرق
صفت حیات را گویند گ شنگ احکام طوالع و لوامع انوار است از حضرت الله در ساده شوخی
جنگ امتحانات آلهی را گویند بانواع بلاهای ظاهری و باطنی میان باریک حجاب وجود

سالک وقتی که حجاب دیگر نمانده باشد **میل** رجوع بود باصل خود بی شعوری و آگاهی از اصل و مقصد همچون
رجوع طبعی چون جمادات و طبایع اربعه که باختیار مائل باشد باصل خود همچو رجوع عناصر باصل خود **اعمال**
متابعت اوامر است **نیل** دوستی حق بود با وجود طلب وجد تمام **جمال** ظاهر کردن کمالات معشوق است
جهت زیاده رغبت و طلب **جلال** ظاهر کردن بزرگی معشوق است از جهت استغنا از عاشق و نفی غرور
عاشق و اثبات بیچارگی او و بزرگی معشوق **شکل** وجود حق تعالی را گویند **شمایل** امتزاج جمالیات و
جلالیات و سرعت روان کردن **عقل** عالم تمیز را گویند **وصال** مقام وحدت را گویند مع الله سرًّا و جهرًا
کاہل بطی السیر بود و این گاه باشد که سبب دانستن طریق باشد سالک را و کمال سالک باشد و همچنین سیر
اکمل سیرها بود و گاه به رجعت محتاج نباشد و گاه باشد که بسبب تقصیر سالک بود **محمل** آرام تکلیف بود **نقل**
کشف معانی و اسرار را گویند **سیل** غلبهٔ احوال و بلی را گویند که فوج فوج باشد **گل** نتیجهٔ عمل را گویند **لب**
لعل بطون کلام را گویند **فہم** آلت دریافتن را گویند **نام** محل تجلیات که از عالمان پوشیده
بود **حاکم** اوامر شرع که بر سالک جاری دارند **تظلم** استغاثت بردن است بحضرت الٰهی از شر
شیطان و نفس یا از تقصیر خود **نسیم** بادیاد آوردن عنایت بود **پیام** محل تنبیهات را گویند **چشم**
صفت بصیری را گویند **شراب خام** حدیث ممزوج را گویند **جام** احوال بود **اسلام** متابعت اوامر
بود و اعمال متابعت **وام** مفاد بی اختیاری را گویند **سلام** درود و تحیت بود **حالم** اوامر و نواہی
که خلایق بآن امتثال نمایند **غم** بند و اندوه محنت و طلب معشوق را گویند **سیم** تصفیهٔ ظاهری و
باطنی بود **خم** موقف بود **خشم** ظهور صفات قهریه را گویند برخود **سیم** پرورش سالک **ن**
کیت بتسلط صفات قهری بود **تاختن** ایقان ایمان الٰهی را بود **آتشدان** اعمال و عباد
بود **مهربان** صفت ربوبیت را گویند **جانان** صفت قیومی که جمله موجودات قیام بود از
آن رابطه موجودات پیوسته بود و قیام عالم ممکن بود **دین** اعتقادی را گویند که از مقام تفرقه
سر بر کرده باشد **بیابان** وقایع طریق را گویند **فروختن** ترک تدبیر و اجتهاد بود **گرد کردن**
تسلیم وجود است بحکم معتادی و ترک تدبیر و اجتهاد **بدل کردن** مبدل بود از چیزی بچیزی و غرضی
باغراض **درباختن** محو کردن اعمال ماضیه از نظر باطن **ترک کردن** قطع آمال از هر چیزی
خاستن قصد عزیمت بر **نشستن** سکینه بود **رفتن** عروج بود از عالم سفلی بعلوی **آمدن**
رجعت بود بعالم بشریت از عالم ارواح یا از استغراق سکر **درون** عالم ملکوت بود **بیرون** عالم ملک
تابستان مقام معرفت بود **زمستان** مقام کشف بود **دلبستان** محل گشادگی صفت بساطت عالم ارواح
مخصوص بود **ریحان** خبر گو از غایت تصفیه و ریاضت حصول شده بود **باران** نزول رحمت
آب روان فرح دل **چرخ** دریای **کوفتن** تواجد **دست زدن** محافظه و مراقبه اوقات بود **چهره گلگون** تجلیات

در غیر اراده بود در خواب یا بیداری یا بعالم بیخودی **لب شکرین** کلام منزل که انبیاء را بواسطه ملک و اولیاء را
بواسطه تصفیه **لب شیرین** کلام بی واسطه بشرط ادراک و شعور **دهان** صفت تکلمی **دهان شیرین**
صفت تکلمی بطریق تقدیس از فهم و وهم انسانی **سخن** اشارت و انتباه آلهی بود **سخن شیرین** مطلقا
آلهی بود انبیاء را بواسطه وحی و اولیاء را بواسطه الهام **در سخن** مکاشفات و اسرار آلهی بود در اراده و غیر اراده محسوس
و معقول **گوهر سخن** اشارت واضح را گویند در اراده و غیر اراده معقول و محسوس **زبان** اسرار آلهی بود
زبان شیرین امری را گویند که موافق تقدیر باشد **میان** سابقه که در میان طالب و مطلوب بود از
سر مقام و حجاب **موی میان** نظر سالک بر قطع حجب از خود و غیری **جستن** جمعیت کمال مخصوص
است **سلطان** جریان احوال بر عاشق چنانچه ارادت اوست **هجران** التفات بغیر حق لذ
درون و برون **سر فغان** اشارت مرشد محقق **کلبهٔ احزان** وقت حزن **میدان** مقام
شهوت را گویند **چوگان** تقدیر جمیع امور بطریق جبر و قهر **فغان** ظاهر کردن احوال درون هر
طرف دوراندگی از حضرت حق **ساربان** راه نمای بود **ایمان** مقدار الله بود **حسن** جمعیت
کمال را گویند **آرزو** میل است با اصل خود باندکی آگاهی و علم بعضی از اصل **مقصد گیسو** طریق طلب
کمال را گویند **سرو** علو مرتبه بود **کمان ابرو** زدن سقوط بر سالک بسبب تقصیر و باز بحکم عنایت
ساقط ناکردن از درجه و مقام **جفت ابرو** سقوط سالک از درجه و مقام بسبب کردن تقصیر و باز
تصعید او بحکم جذبه و عنایت متعالی و درجه که بود **طاق ابرو** اهمال کردن است در سقوط سالک از درجه
و مقام بسبب تقصیر گذاشتن او دران تشویر ترقی بود **کشت و شو** بر داشتن خرد باشد که از
تقصیر در وجود آمده بود و صفای حضور عاشق و معشوق **جست و جو** خرده گوی باشد گویند از هر طرف که باشد
گفتگو عتاب محبت آمیز اهمال است باز و شیت است **کرشمه** التفات بود **شیوه** اندک جذبه
آلهی که گاه باشد و گاه نه که موجب غرور و غفلت نبود **خانه** خودی بود **کنه** ماهیت آلهی بود از ادراک
کافه عالمیان **دستگاه** حصول جمع صفات کمال و وجود قدرت بر هر صفتی **محلته** متصف شدن
بصفات کمالات **دیده** اطلاع آلهی بود **مژه** اهمال محال است بر سالک که سزا و جزا بحکم حکمت آلهی **تیر**
مژه اهمال ناکردن سالک سزا و جزا **سبزه** عین معرفة **چشم آهوانه** ستر کردن آلهی تقصیرات
سالک را از عین سالک و لیکن آگاه کردن سالک را از تقصیر که کرده باشد و ازان نیز که از غیر او **شراب پخته** عیش
صرف بود **شرابخانه** عالم ملکوت **میخانه** عالم لاهوت بود **میکده** قدم مناجات بود **خمخانه** قلب او مهبط علم
که از عالم ذات است **باده** عشق و تیکه ضعیف بود و این عوام را نیز بود **جرعه** اسرار و مقامات و احوال بود که در سلوک از
سالک پوشیده بود **شبانگاه** ملاحظه شدن احوال بود **توبه** بازگشتن از چیز ناقص بسوی کمال **زکوة** ترک و
ایثار بود **کعبه** مقام وصول **خرقه** صلاحیت را گویند و صورت سلامت **سجاده** سه باطن

اگر گویند یعنی ہر چہ نفس در آن باشد لاله نتیجه معارف بود که مشاہده کنند شگوفه علوم رتبه بنفشه نکته را
گویند که قوت ادراک... رزن نکند ترانه آئین محبت را گویند چہره تجلیات بود که قابل اطلاع سالک بود
خال سیاه عالم غیب خط سیاه غیب الغیوب سلسله اعتصام خلایق سینه صفحهٔ عالم الہیت
را گویند مدینه ولایت بود بہر نوع که باشد از اجتبا و اصطفا بوسه استعداد قبولی کیفیت کلام را علمی
عملی صوری معنوی غمکده مقام مستوری ده و دیه وجود مستعار بود آه علامت کمال عشق که
در میان آید پرده مانع که میان عاشق و معشوق بود مستوری تقدیس تیری رد کردن اعمال
عباد را سرکشی مخالف ارادت [illegible] سالک تندی صفت قہاری چنانکه مقتضای الٰہی بود
توانائی صفت فاعل مختار را گویند لنگی علامت حصول جمیع کمالات استواری احاطه و استیلای
الٰہی بود آشنائی تعلق دقیقه ربوبیت بمخلوقات کلیه و جزئیه [illegible] تعلق خالقیت بمخلوقیت بیگانگی
اشتغال عالم الوہیت که بہیچ وجه بقصیر مماثلت و مشابہت ندارد کوری مقام عبادت دلگشائی
صفت فنا [illegible] مقام انس در دل خانه آباد صفت باقی ابدی را گویند که فنا را بدو راه نبود موئی عالم
ہویه یعنی وجود که ہمه را بمعرفت او علم حاصل است و باو راه نیست پیشانی ظہور اسرار الٰہی بود چشم خماری
ستر کردن تقصیر سالک را گویند لیکن کشف آن بر ارباب کمال [illegible] اعلی و اجل باشد غمی غلبات
عشق با وجود آمال که بمقاران سلامت باشد و این خاص [illegible] باشد ساقی شراب سازنده بود یعنی مفیض
اسرار الٰہی بر دل صراحی مقام مستی فرو گرفتن عشق جمیع صفات درونی و بیرونی را و آن سکر اول
است نیم مستی آگاہی از استغراق و نظر داشتن بر استغراق ہشیار [illegible] مقامات از غلبه عشق [illegible]
و بیرونی را و این صحو اول است زندگی قطع نظر است از انواع اعمال [illegible] ناباکی باک نداشتن
از ہر نوع که باشد پیش آید گوید و بکند صبوحی حادثه غیوبی مسافرت زردی صفت [illegible]
قوت سلوک سبزی کمال مطلق را گویند باقی کلہا را قیاس کنند باینہا که گفته شد از ہر قبیل که
باشد تاویل آن [illegible] سپیدی یکرنگی گویند که توجه تمام بود کبودی تخلیط محبت بی غمی آگاہی از معاملات
ساعت او [illegible] سستگی ملال گویند نای پیغام محبوب دوری مرآت تجلیات را گویند مادروی
تجلیات در ماده و [illegible] خواب یا در حالت بیخودی کوکبی [illegible] محجوری و مقہوری سالک بسیر [illegible]
چوگان تقدیر الٰہی بیماری قلق و انزعاج درونی را گویند زندگی قبول و اقبال تندرستی قرار ماندن
دل افتادگی ظہور حال خرابی قطع تصرفات و تدبیرات عقل بیہوشی به مقام علم بود دیوانگی
ظفر احکام عشق مدہوشی استہلاک ظاہری و باطنی بندگی مقام تکلیف آزادی مقام حیرت
بینوائی ناتوانی فقیری عدم اختیار که علم و عمل از و مسلوب بود و در وی شعوری بمعارف کیفیات
علم عالم تفرقه و در این کاہلی بطی بسیر باشد بیکاری توجه خالص که از اعمال امید ثواب نداشته باشد

سردی بر نفس گرمی حرارت که موجب بود بیداری عالم صحو پاکبازی توجه خالص گردید
ملن ثواب خواهد به علو مرتبه لطیفه نوزدهم در بیان معانی ابیات متفرقه در محلات متعدد
که از افاضل مختلفه صادر شده قال الاشرف اشرف المشایخ دشمن والفاظ الشعراء
اضداد فهما حضرت قدوة الکبرا میفرمودند که بعضی ابیات شعرا متقدمین و کلمات فضلاء کاملین
اگرچه مصطلح بعبارات شعرا است ولیکن چون تطبیق تصوف و وفق تعرف جمع میکنم خالی از اشکالی
نیست و بعضی اشعار خود در توحید معارف اقتدا احتیاج بتاویل نیست چنانچه بعض غزلیات حضرت
مولوی و حضرت مولانا محمد شیرین مشهور بمغربی و حضرت شیخ اوحدالدین کرمانی و امثال آن حضرت
قدوة الکبرا فقیر بنا نقل از حضرت خواجه میکردند که ایشان از بسیار شغف بود بدانستن معانی رباعی قطب الاولیا
سلطان ابوسعید ابوالخیر قدس الله اسرارهم چه هشتاد رباعی از حضرت ایشان سر زده همه در حل مشکلات
صوفیه و از برای قضاء حوائج آنها را مداومت کرده اند الحق آن مهمات بکفایت میرسید یکی از آنها
رباعی مشهور اینست رباعی حورا بنظاره نگارم صف زد + رضوان ز تعجب کف خود بر کف زد
یک خال سیه بر آن رخان مطرف زد + ابدال زبیم چنگ بر مصحف زد + از روحانیه متبرک مستفید
بودند از روح قلبی بواسطه اشتغال گونیه و استعمال و شغلیه در استکشاف معانی و اعتراف نکته
وانی ز مهولی واقع میشد دران حین که امیر الامرا امیر ناصرالدین تبریزی ذکّ ذ تق فیقه لا حاجت العباد
از بعضی اکابر عصر ما اشرد بر تحقیق وی خواسته اند و بعضی باین فقیر هم التفات فرمودند بعضی از اصحاب
ایشان آن معانی را نقل کردند هر چند که آن معانی از خصوصیت انکشاف حقایق و دقایق خالی نبود
لیکن عطشان فقیر آن تقریر فرو نشد چه خواندن این رباعی بر سر بیماری با آن معانی چندان نسبت
نمی نماید اگرچه ذات آن معانی استقامتی کلی دارد همچنان انتظار میبود ناگاه فیاض حقیقی در محل
فقیر ریخت که من آدم قدیم تا یکیا شک آن تعجب که از آن فی الجمله تسکین حاصل یافت الغرض
قبل ازین تقریر معانی مستفاضه ناگزیر است از مقدمه که بشرح او تعلق دارد و آن آنست که حضرت
حق سبحانه ارواح انسانی که خلق کرده از برای مشاهده جمال و معاینه جلال در بروز آورده چنانکه در
حدیث فاحببت ان اعرف اشارت آن میرود چونکه ارواح مشاهده آن جمال کردند و سیراب از
آب زلال معاینه شدند ایشان را انسی و محبتی با آن جمال حاصل شده وقتیکه حقتعالی ارواح را بمقتضای
مشیته بعالم اشباح فرستاد ایشان را حجابی بر عذار مقصود و نقابی بر رخساره موجود افتاد هر چند که خواستند
که رجوع بحالت سابق و عود بمواصلت واثق کنند نتوانستند شعر هرگز ادر ملم خم ستیابی در گل
المنه آن نگرد در خواب بیند دیار خویش را + چنانکه منقول است از حضرت آدم علیه السلام درین حالت
اگرچه اشتیاق آن جمال زیادت میگشت ولیکن بواسطه تعلقات با بدان اندک اندک بمقتضای

جسمانی بستا نخشند حجابی ظاهر شد تا بدرجه رسید که طائفه تمام محجوب گشتند و لذت مشاهده را فراموش کردند
بیت شد ز شاهد هجران در آغوش ٭ شراب وصل را کرده فراموش ٭ تا غایتی که هرچند انبیا و اولیا سعی
کردند که ایشان را از اشغال یاد آید نیامد چنانکه در کریمه آمده اِنَّ الَّذِیْنَ کَفَرُوْا سَوَآءٌ عَلَیْهِمْ ءَاَنْذَرْتَهُمْ
اَمْ لَمْ تُنْذِرْهُمْ لَا یُؤْمِنُوْنَ تا آنجا که بِمَا کَانُوْا یَکْذِبُوْنَ ٥ و طائفه دیگر اگرچه فراموش کردند ولیکن چون انبیا
و اولیا یاد دادند ارواح ایشان را حال پیش آمد و بنورانیت آن یاد از ظلمت کفر برآمدند چنگ در دامن ایمان زدند
و طائفه دیگر را بواسطه نورانیت اشتیاق عظیم با آن جمال پیدا شد گویا که هرگز فراموش نکرده اند مصرع فراموشم
نه وقتی که دیگر بیاد آئی ٭ ایشانند که آتش محبت در دل ... تسکین این آتش جز بیاد مشاهده آن جمال
نتوان کرد **قطعه** مسلمانان مرا ترکیست یغمائی ٭ که او صفهائی شیراز را برد از نه تنهائی ٭ نه تنها
خلق را شد عشق پیش من بلائی جان ٭ بلائی سخت شیرین خبر باد و نیا سائی ٭ دهان عشق میخندد
و چشم عشق میگرید ٭ که حلوا سخت شیرین است و ناپیداست حلوائی ٭ این طائفه اند که چون ایشان را
زحمتی و بیماری رسد درین حال اگر کسی ایشان را مردان بیاد دهد هر در حال ایشان را سروری حضور حاصل
گردد زیرا که دانسته اند که دریافت مشاهده آن جمال اندروی کمال بی مردان حاصل نمیشود پس از
حصول شادی بدن را ختمی حصول گردد چرا که شادی را خاصیتی است که هرگاه در بیمار ظاهر شود تحلیل
مواد میکند که بیماری بواسطه آن مواد است و این نزد اطبا روزگار مقرر شده است اینجا همین قدر کافی
زیاده خواص او از کما هی ادراک آن علم حاصل گردد و از ینجاست که رسیدن دوستان مر دوستان را
سبب صحت شده است که لِقَاءُ الْخَلِیْلِ شِفَاءُ الْعَلِیْلِ هم شربتی از آن دواخانه است و هم از جهت
کرد یافت و لذت مشاهده حقیقت بعد از انتقال ازین عالم است اکابر گفته اند بشارت پیغامبر
صلی الله علیه وسلم درین حدیث که مَنْ بَشَّرَنِیْ بِخُرُوْجِ الصَّفَرِ بَشَّرْتُهُ بِدُخُوْلِ الْجَنَّةِ
از جهت آن بود که **حضرت رسالت پناه صلی الله علیه وسلم** را دانا نیند که در ماه ربیع الاول
انتقال از دار فانی بسوی گلزار سبحانی خواهند چمید و گل وصال حقیقی خواهند شمید چون این مقرر شد
که ذکر مردان بنسبت طائفه که سبب صحت میشود چنانکه مذکور شد و این فقیر میگوید که خواندن این رباعی
بر سر بیماری دلیل است بر آنکه درین رباعی خبری است که سبب سرور میان است که راجع است بسوی
حق تعالی کما قال الله تعالی یَا اَیَّتُهَا النَّفْسُ الْمُطْمَئِنَّةُ ارْجِعِیْ اِلٰی رَبِّكِ رَاضِیَةً مَّرْضِیَّةً لطیف
اکنون بسوی مقصود گوش دار که مراد از حورا جماعتی اند از حوران و غلمان که بر سر بیمار نمودار میکنند در حالت
مردن چنانچه در اثر صحیحه آمده است و مراد از نگار روح انسانی که او را مقام محبوبی است یُحِبُّهُمْ وَیُحِبُّوْنَهٗ
مراد از ارواح انسانی رضوان عقل که دربان ارد دل و پاسبان گنج قلب باغبان بهشت عقل است و از
اخبار صحیحه معلوم شد که اطلاق اسم جنت بر دل کنند چنانچه سلطان العارفین گفته اند اگر عرش و صد هزار برابر

ای نفس مطمئنه رجوع کن بسوی پروردگار خود خوشنود شونده پسند کرده شده ٭ صحت میدهند با ایشان و صحت میدهند باو ٭

عرش ودر دل عارف بگنجد دل عارف را از ان خبر نشود تعجب واشارتست است باطلاع او در حالت نزع
سوم بر چیزی که او مستعد می نبود و مراد از خال سیاه ان ذلت وخواری وانکسار است که در سیزده در وقت مرگ
ظاهر میشود یا خود ومراد از نفس حقیقی است که روح او در عین مشاهده حاصل شده وخود او در مقام در استبعاد و در نیست
ومراد از ابدال تواز نفسانی است که تبدل تغیر از لوازم ماهیت انسانی است ومراد از مصحف حقیقت انسانی
که نسخه جامعه ومظهر کلیت قوله تعالی سَنُرِيهِمْ آيَاتِنَا فِي الْآفَاقِ وَفِي أَنْفُسِهِمْ چنانچه صاحب
مرصاد گفته **قطعه** ای نسخهٔ نامهٔ الٰهی که توئی ٭ وای آئینه جمال شاهی که توئی ٭ بیرون ز تو نیست هرچه
در عالم هست ٭ در خود بطلب هر آنچه خواهی که توئی ٭ چنگ زدن عبارتست از آویختن ایشان است
در روح ودر زبان اطلاع ایشان بر انحطاط مرتبه خود وعلو رتبه روح انیست که ازین تقریر محقق شد که معانی
رباعی سرور انگیز وبهجت خیز است که موجب شادی وسبب فرحادی بیمار میگردد **بیت** ازلی با این عشق و
عشرت ساختن ٭ صد هزاران جان بباید باختن ٭ چون سنت الٰهی وتقدیر وتقریر نامتناهی برین
نهج است که او را چند گاهی درین عالم از برائی تکمیل خود قرار دهد نمیتواند که خود را ازین قفس خلاص دهد بعد
ازین تحقیق اگر کسی این رباعی را بر سر بیماری که او را صحبت حق سبحانه در دل باشد بخواند وازین معنی
حالت رجوع بآنجناب فهم کند البته ویرا سروری پیدا بود وحواس را صحت به نفع ایشان باشد الٰهی وآله الامجاد
شعر ای مشکل حل وحل مشکل ٭ زان سوئی ازل بهشت منزل ٭ این شعر نیز به یکی از خواجگان
منسوب است وخلاصهٔ سخن این مشکل حل لسان بیان حمد است یعنی ای عظیمی که ائمه جمیع ملایک
وانبیا ومرسلان وعبارات بیان مجموع کتب منزل که سبب تحلیل مشکلات دینی وواسطه تبیین معضلات
کونی اند از شرح حقیقت اسرار ذات متعالیه تو قاصر اند وافهام عقول همه از درک کنه معرفت جناب
کبریائی تو عاجز آنکه گفت حل مشکل بجهت ضرورت شعر ذکر مفعول است ومراد فاعل حل کننده مشکلها
یعنی ای علیمی که اشکال جمیع مخلوقات واسرار جمیع موجودات در حضرت علم تو چون آفتاب هویدا است
ومخفیات ضمایر در محل سلطنت بصیری تو روشن وپیدا است واکناف معاقد اسرار وافقان دقایق
استار بر او نهان اصناف اغنیا وافکار حروف جهلا بعنایت تعلم وهدایت تعرف حضرت رومی از
تو اسهل وآسان است زان سوی ازل بهشت منزل بدانکه ازل دیگر است وانزل ازل دیگر ازل
عبارت از اولی که افتتاح آن انعدام اضافتست وآن مبدأ عالم ارواح است پس هر فردی را از افراد
وجود در تمیز جسمانی ازلی بود وازلیت ازل عبارت از استداد تعالی وجود مطلق اند وآن مسبوق بزمان نیست
وافتتاح آن از عدم نیست چون این مقدمه معلوم کردی بدانکه چون آفتاب فیض وجود که از مطلع جهد هویت
غیب طلوع میکند تا آنکه بمغرب عالم جسمانی منتهی گردد بر هشت منزل از مراتب جبروتی وملکوتی گذر میابد
کرد **منزل اول** مرتبه حی است وفیض نازل درین منزل بصفت حی مرضیع گردد درین مرتبه

اورا سبب وجود میخوانند و سر روحانی گویند پس از این منزل بمنزل **علم** نزول کند و از ینجا بصفت علیمی متصف شود و در نیمر تبه آنرا معلوم خوانند پس آنجا بمنزل **ارادت** نزول کند و آنجا برنگ مریدی برآید و در نیمرتبه او را امر او گویند پس از انجا بمنزل **قدرت** نزول کند و از انجا اثری از آثار قدیری کسب کند و در نیمرتبه او را مقدور خوانند پس از انجا بمنزل **سمیعی** نزول کند و حقیقتی از عالم سمیعی با و همراه گردد و درنیمرتبه او را مسموع گویند پس از انجا بمنزل **بصیری** نزول کند و در عرصه این ولایت بینائی صفت او شود و درین مرتبه او را ملحوظ گویند پس از انجا بمنزل **کلامی** نزول کند و در تصرفات احکام این حضرت مستعد کلام روحانی گردد و درین مرتبه او را کلمه گویند و هر فردی از افراد وجود کلمه از کلمات الله چنانکه در حق عیسی علیه السلام فرموده وَكَلِمَتُهُ اَلْقَاهَا اِلٰى مَرْيَمَ و این از مراتب وجود هفت داین اسما را ائمه سبعه گویند و این را مفاتیح غیب خوانند بعد آن بمنزل هشتم که عالم ارواح است نزول کند و این عالم ملکوت گویند و غیب و درین عالم استعداد استکمال این صفات مهیا گرداند پس از انجا بهشت تند بمنزل **شهادت** نزول کند و شخصی وجود خارجی در عالم حسی ظاهر گردد و نصف دائره وجود بظهور او تمام شود و بدایت نصف معادی پیوند پس چون معلوم گردید که عالم ارواح آن عالم ملکوت است **ازل** وجود افراد و اعیان عالم معاد است و هر فردی از افراد عالم حسی در آن عالم حقیقی ست که از آن موجودات هست و آن عکس ازل ازل بود که ابتدا بقا بهویت است پس آنکس که گفت کزان سوی ازل بهشت منزل است گفت چه فیض وجود از هویت غیب بر صفت منزل بمنزل مراتب جزئی گذر کرده تا بمنزل ملکوت رسید که ازل اعیان مقیده است پس حضرت هویت که مطلوب حقیقی است ورای ازل در منزل هشتم بود هذا مسموع من حضرة ... یتکلم من الکلم

شعر زه زیانی شهادت چون نهنگ لا برآورده تیمم فرض گردد نوح را در عین طوفانش

جامع این نکات شریف و عبارات لطیف در ملازمت بندگی صیقعان نشسته بود که جمعی از فضلای دهر و برخی از ظرفای عصر که از مشربی صوفیه شربی داشته شرح این بیت میکردند و در معانی وی ارشاد بیان میگفتند و در اثنائی صحبت مسند عالی بسوی این خادم نگاه کرده فرمودند که شرح این بیت که منسوب بحضرت خواجه خسرو دهلوی است در خاطر حضرت **قدوة الاکابر** چگونه گذشته هر چند این خادم انکسار ورزید و از زمره فضلا خود را بیرون کشید نماند که بچیزی از شرح او بپردازم القصه هر چیز از حضرت ایشان استماع افتاده بود شرح آن کرده آمد و آن اینست که مراد از زه زیانی شهادت کلمه اشهد ان لا اله الا الله است چون طالب صادق و ذاکر واثق در تکرار کلمه نفی و اثبات مداومت نماید و در ملاحظه معانی اشتغال نماید از هر طرف انوار الهی و اسرار نامتناهی جلوه شدن گیرد و در طرف نفی ما سوا که اوز نظر سالک منتفی و آثار کثرت از عین او مخفی شدن پذیرد و بجانب اثبات صفات ذات ملاوات

کمالات در چشم شهود او متجلی گردد و در عین حصول ناگاه نهنگ لا که همیشه اشغالی غریب اند است گوهر
تجلی ذات بدست سالک از صدف هر دو شعر شده بدر برد در فنای فنا آتش در دامن حالش ریزد پس نوح را
که عبارتست از سالک درین حالت باید که بمقتضای فَیَمُوتُوْا خَبِیْثًا قصد عزم خاک که خَلَقْنَاکُمْ مِنْ
تُرَابٍ منشای اصلی و مبنای حقیقی عین ثابته اوست رجوع بکند و در تیم فناء الفنا حاصل کند و بگرداب
بیشعوری واصل بیت بدریای وصالت هر که سباح * بصحرای کمالت هر که سیاح * بود بهتر که
او غواص باشد * برون از جام واندر خاص باشد * زند در بحر وحدان غوطه یکبار * برآرد از تکش لولوی
شهوار * وگر در بحر شد از غوطه آگاه * نخوانم هر او غواص جانکاه * بباید علم غوطه دور کردن * ز خاطر
خویش را مهجور کردن * برخی از اصحاب مراد از تیم قصد بسوی نزول کرده اند از بام عروج فناء الفنا چه سالک
بعد از ترقی نزول واجب است که هدایت اصحاب سلوک و احباب صعلوک در نیم تربه بوی منسوب است و مقام
اولیای کمل از اصفیای کمل است نه آنکه در ورطهٔ فناء الفنا جاوید بماند چنانکه بعضی مجذوبان روزگار
و محبوبان کردگار همدران ورطه ماندند و از ایشان تربیت سالکان راه و تربیت طالبان آگاه حاصل
نیکردد ابیات بهشت هر که سر در آب افگند * برآرد گوهر از دریای فرخند * در اینان هر که سر در تک نهاد
بماند در کفش در کم فتاده * مادری دایم که آن جفت خداست * من از آن مادر زنا زاده ام * این
شعر منسوب بحضرت مولوی است و امثال این اشعار از ایشان بسیار واقع شده است مراد از مادر حقیقت
محمدیست که اُمّ ذریات موجودات و اصل مولودات کائنات بود و جفت شدن عبارت از قران آن
مرتبه است بحضرت احدیت و زنا زادن عبارت از وصول است در میان ظهور در مراتب صدور در
مرآت عیان ثابته عکوس اسمار صفات و احکام آثار بطریق عکس که مشاهده ذو العینی و ذو العقلی است
و در بیان لفظ زنا عزیب نکته است هر که روی این عروس مه ببیند باشد و زنا او وی کرده اند بیت
وصال او ز نادانی نباشد * ز نادانی ز نادانی نباشد * بیت اگر در عقل گنجیدی جمالش * ور
بر دست نامحرم فتادی * بر ناظران جمال معانی و شاهدان خیال نکته دانی مخفی نخواهد بود که مراد از عقل
حقیقت جنس ملایک اند چه ایشان را معقول گویند و عقل اول جبرئیل علیه السلام را نامند و ملائکه قابلیت
ظهور اسرار الٰهی و کفایت انوار نامتناهی نداشتند اگرچه جبار حکمی عرض امانت بر ملایک کرد چنانکه
اِنَّا عَرَضْنَا الْاَمَانَةَ عَلَی السَّمٰوٰاتِ وَالْاَرْضِ الْآیَة معلوم شد که آئینه انسان این بار گران بار را برداشت
جان افگار بر سر نهاده بیچاره مجذوب شیرازی ازین وادیه خبر میدهد شعر آسمان بار امانت نتوانست
کشید * قرعهٔ فال بنام من دیوانه زدند * هر چند ملائکه از عبادت طرفة العین ذاهل نیستند لیکن از
عشق و محبت اثری ندارند حتی که لفظ ود و در را معنی نمیدانند و رق عبادت از همین اسرار امانت که
ایشان از آن تشریف مشرف کرده اند و نکته انسان را محرم از آن گویند که ملائکه بواسطهٔ قرب بان

ومکان اقرب موجودات اند بخلاف انسان که ابعد مخلوقات واترل موجودات آمده و وصول او الی بموجب
شریعت بنا محرم است حاصل آنست ملائکه اگر لایق شرف جمال آلهی و قابل ادراک کمالات متناهی میشدند
انسان بآن دولت وصول و شوکت قبول نرسید و حالانکه سیدی بعض از فضلا از ناجم ملائکه مراد دارند
که ملائک اگر مدرک اسرار نامه او اعرجبارات خامه میشد بوارق اسرار لنبیات و نامه آثار ولایت که در وی انجانی
و معارف مندرج اند نمیداوند چنانکه در وادیه وداد ظاهری بنا دیه اتحاد باهری معاینه میشود که نامه بر دست
امی سید نهند قاری شعر از آن مادر که من زادم دگرباره شدم جفتش + از انم گبر میخوانند که با ما
زنا کردم + این شعر نیز منسوب بحضرت مولوی قدس الله سره است و از اشعار نادره ایشان اکنون
گوش هوش بسوی معانی وی دار که مراد از مادر عین ثابته اوست که محل تکثیر اسما و صفات و موضع تصور
صور موجودات تفصیل است اگرچه از معنی الفاظ ام چنان متبادر میگردد که از وی حقیقت محمدی خواسته شود
که اصل جمیع اسما کونی و اسمائی آلهی و موجودات نامتناهی است ولیکن مناسب معنی نماید بقرینه که
گفته اند قوله دگرباره شدم جفتش چه غایت وصول سالکان راه یزدانی و نهایت حصول عارفان
درگاه سبحانی عین ثابته خود است پس بهتر است که از مادر عین ثابته وی ارادت گردد و گبر در اصطلاح
طائفه ظهور حقایق معارف است و مطلع شدن بحقیقت خویش جز بوصول عین ثابته در مراتب دیگر میسر
نیست چه هرگاه که سالک شطار و سائر تیزرفتار بعین ثابته خود برسد از حالات جاریه و واقعات ساریه
خود از ازل تا ابد مطلع میگردد و زنا بمادر کردن عبارت از همان وصول است بعین ثابته ... در لغت
معنی زنا بر رفتن است که همین عروج سالک است تا بعین ثابته خویش و بالاتر از عین ثابته عروج
نیست چنانچه تحقیق این مسئله بعلم این طائفه موقوف است شعر چند انکه آرزوی تو در سینه
جائی کرد والله که آرزوی خدایم مخترع گشت + این شعر منسوب بحضرت شیخ شرف الدین پانی پتی که
قدوه مجذوبان درگاه و زبده محبوبان اله بود بباید دانست که خطاب بسوی حضرت مطلقه و ذات
صرف است که هرگاه سالک شطار و عاشق جان نثار قطع منازل و رفع مراحل سلوک کرد میخواهد که بذات
صرف وی تعالی موصول گردد اگرچه سالک را وصول بآن مرتبه موجب استهلاک و حصول آن منصب
سبب انهماک خواهد بود ولیکن همتی که دارد و دایم خواهان آن حضرت و جویان آن سدة علیه میباشد بحال
مجذوب شیرازی خواهد بیت دست از طلب ندارم تا کام من برآید + یا تن رسد بجانان یا جان ز تن
برآید + و اطلاق اسم اله بر حضرت واحدیت است بلکه بر نصف دائره واحدیت که اسمائی آلهیه در وی مندرج
اند و وجوب وصف خاص اوست پس مر دل عاشق جانباز و سالک دل پرداز شوق وصول و ذوق
حصول آن مرتبه که جائی کرده است رسیدن بمرتبه الوهیت منحصره نموده که عبارت آرزوی خدایم معتبر شده
و بعض اکابر بر آنند که فرداً حق تعالی هرکس را تجلی بصورت محبوب او کند که در صورت ملایم لذت مشاهده

زیاده باشد نقلست از حضرت شیخ شمس الدین مغربی که میفرمودند اگر فردا حق تعالی بصورت شیخ شرف الدین
تجلی نکند هرگز بسوی او التفات نکنم **بیت** اگر فردا نه بینم صورت دوست + چه کار آید مرا گر صورت اوست
و نزدیک بعضی ازین طایفه مقرر شده که تجلی بصورت ممکن نیست و مشاهدهٔ عروس معنوی بی نقاب
صوری صورت نه بندد پس کدام تجلی جالی تر از صورت شیخ و کاملتر از مشاهدهٔ پیر خواهد بود که مرید در آن
صورت لذت مشاهده خواهد گرفت پس هر گاه که طالب صادق صورت شیخ را باین نوع معتقد باشد
چه عجب اگر گوید حظی که مشاهدهٔ شیخ و لذتی که در معاینهٔ آئینه پیر کرده ام از روی حظی و لذتی که از غیر صورت
شیخ یافته شود اگرچه بصورت الوهیت بود محقر است و کمل را در مشاهدهٔ صورت چندان معنی و یقین میگردد
که فتح حجاب همان خواهد بود کما قال علی رضی الله عنه لَوْ کُشِفَ الْغِطَاءُ مَا ازْدَدْتُ یَقِیْنًا
و این سخن از زبان هر بوالهوسی نزیبد و از لسان هر تردامنی نه برآید **بیت** نه هر کس محرم اسرار باشد +
نه هر دیدار از دیدار باشد + نسبت مرید به پیر نوعی افتاده که هر چه ازین گونه گویند سزاوار تر است و به صفتی
که ایشان از استادان او التر نقل میکردند که از حضرت شیخ موید الدین جندی سوال کردند که حضرت شیخ صدر الدین
قونوی در شان حضرت مولوی چه میگفت گفت روزی با خواص اصحاب مثل شمس الدین ایکی و
فخر الدین عراقی و شرف الدین موصلی و شیخ سعد الدین فرغانی و غیرهم نشسته بودند سخن از سیرت
سیرت مولانا رومی برآمد حضرت شیخ فرمودند که اگر بایزید و جنید درین عهد بودندی غاشیهٔ این مرد
مردانه را برگرفتندی و منت بر جان خویش نهادندی **بیت** جنید از جندیان بارگاهش + سری
از سرفرازان کلاهش + خوان سالار فقر محمدی و قافله سالار لشکر احمدی اوست ما از طفیل او ذوق
میکنیم همه اصحاب انصاف دادند و آفرین کردند بعد از آن شیخ موید الدین جندی گفت من نیز از جمله
نیازمندان و از فرقهٔ مستمندان آن سلطانم و این بیت خواند **بیت** لَوْ کَانَ فِیْنَا لِلْاُلُوْهَةِ
صُوْرَةٌ + هِیَ اَنْتَ لَا اَکْنِیْ وَلَا اَتَرَدَّدُ + **شعر** آن شد که بار منت ملاح بردمی + گوهر چو دست داد
بدریا چه حاجتست + این شعر منسوب بقدوهٔ مجذوبان الهی و عمدهٔ محبوبان نامتناهی حضرت خواجه
حافظ شیرازی است و مراد از ملاح خرد است که در اول مرتبه سالک را از ساحل صنع عبور کرانده بدریای
صانع میرساند و از هستی مجاز استدلال کرده بصحرای حقیقت میگرداند و از گوهر نور جذبه و معانی و
معارف که از صدف خرد و بحر تجرد حصول کرده خواسته که هر گاه طالب بسرحد ولایت عرفان یزدانی
و سالک بموجد ضیافت وجدان معانی رسید خرد که مشاطهٔ خیالات انگیز و دلالهٔ محالات آمیز بود
رخت اندر خانه همسایگی و بنه بر ویرانه همسایگی بندد **شعر** وصال یار چون گشته میسر + کنونم حاجت
دلاله نبود + و از دریا بحر کثرت مستفاد شده که خرد را واسطهٔ استدلال و عقل را رابطهٔ استقبال بود حاصل
آنست که چون سلوک بنور خورشید جذبه سالک را میسر شد احتیاج نور چراغ خرد که مستدل از دریای

مه هو نوشته سید ادریه

کثرت بوده نماند بیت علم برزد چو خورشید جهانتاب + چراغی را نماند در جهان تاب + وبعضی از آن
طائفه از ملامتیه مشهور شده اند که خود را چنانکه سبقت ذهن بآن معنی میرود از گوهر مقصید حقیقی خواسته واند یا همان پیر و مرشد مراد داشته
که جواب داده و در استفاده زین جهان پیوسته بود و این معنی اشتها میگردد که وقتیکه طالب بمقصد حقیقی رسید از پیری نیاز شد
و این خلاف بسی محققان مینماید که هیچ وقتی نیست که مرید از پیری بی نیاز بوده مگر بلطف العین که فنا بسالک
بوده باشد و این اختلاف شاره ... مذهب است هر کرا داعیه تحقیق بود از مشرب کمل معلوم کند اما نزد حضرت
قدوة الکبرا هرگز مرید از شیخ بی نیاز نیست چه هر دولت وصول و شوکت حصول که وی را دست میگ
همین همت اوست بیت ملکت عاشقی و گنج طرب + هرچه دارم همین همت اوست + و چگونه
از مرشد بی نیاز بود که او برزخ است که پرتو و مظهر برزخ البرازخ است و غایت قبول وصول سالک
بمثابه عارف شطار همان برزخ البرازخ خواهد شد چنانکه از بزرگی منقول است که میگوید چیزیکه شما
او را خدا می خوانید ما او را محمد میخوانیم و چیزیرا که شما او را محمد میخوانید ما او را خدای میخوانیم بیت باد و ست
پیام در نگنجد + خود بود که خود بهمبری کرد بیت پیر ما گفت خطا در قلم صنع نرفت + آفرین نظر پاک خطا پوش
باد + در بدایت حال که سالک را نظر بر مظهر خیر و شر می افتد آن خیر و شر منسوب باهل خیر و شر میدارد
چون سالک از مرتبه ترقی میکند بصیرت وی بنور عرفان و بصر وی بکحل وجدان مکحل و منور میگردد
و در سیر توحید افعال و صفات جلوس میفرماید بمقتضای مَا صَنَعَ اللّٰهُ فَهُوَ حَسَنٌ وبمقتضای وَمَا مِنْ
دَابَّةٍ اِلَّا هُوَ اٰخِذٌۢ بِنَاصِیَتِهَا اِنَّ رَبِّیْ عَلٰی صِرَاطٍ مُّسْتَقِیْمٍ همه در چشم او خیر مینماید و همه کس
بر صراط مستقیم میگراید چنانچه خود باینمعنی اشارت کرده اند بیت در طریقت هرچه پیش سالک آید خیر او ست
بر صراط مستقیم ای دل کسی گمراه نیست + و بعضی افاضل حمل بر ظاهر کرده اند که حضرت خواجه صنع الله
و خواجه حافظ ... صاحب بوده اند گاه گاهی در ولایه شعر می در آمدند و اشعار خود را بعرف جمال
اشعار و بصیرفی در اسرار افکار یکدیگر میبردند چون صیرفی بحکم خُذْ مَا صَفَا وَدَعْ مَا كَدَرَ انتقاد بر شعر
دارد نه بر معائب شعر هر دو بزرگوار را ستوده و هیچکدام را بقباحتی منسوب نکرده حضرت خواجه قطعاً بیگانگی
اندر حضرت خواجه ... اند بحکم اَلْاَمْرُ عَلٰی لِسَانِهٖ بیت مغربی چشم گر این است و ابرو این و ناز و شیوه
این + الفراق ای زهد و تقوی الوداع ای عقل و دین + این بیت منسوب بحضرت شیخ مغربی است
چون بحضرت شیخ کمال خجندی این شعر رسید گفت شیخ بسیار بزرگ است چرا شعری میگوید که جز معنی مجازی
محلی دیگر ندارد شیخ شنیده از وی استدعائی صحبت کرده و خود بطبخ قیام نموده و مولانا نیز دران خدمت
موافقت کرده چنانکه داب این طائفه است در اثنائی طبخ شعر خود را شیخ خواند که مطلع مذکور شد و بیان معنی
در آمد که چشم عین است پس شاید که بلسان اشارت از وی عین قدیم که ذات است مراد داشته شود و
ابرو حاجب تواند بود که از وی صفات که حجاب ذات است اراده گردد و از ناز و شیوه تجلیات شئونات متوالیات

و ... بمرتبه اتم در آنحضرت صلی الله علیه وسلم ظاهر ساخته باین معنی در عالم سکر جانا آنجناب را خدائی گفتند یعنی نمونه کمالات حق.

خواسته که در مظاهر کونی ایشانرا حاصل گردد زهد و تقوی که مقتضائی سوای و غیریت بود بدیدن این تجلیات چگونه صورت بندد **بیت** ای رو می کشیده بیاز آمده * خلقی بدین طلسم گرفتار آمده این شعر بحضرت شیخ فریدالدین عطار منسوب است یعنی آنکه روی خود را که پرتو ظاهر وجود است برده‌ی پوشش تعینات و صورت کشیده و پوشیده باز ظهور آمده خلقی طلسم صور که بر روی گنج مخفی کشیده و بواسطه کثرت تعینات متباینه و آثار مختلفه گرفتار بعد و هجران و غفلت و پندار و غیریت گشته یا خود بواسطه سرایت پرتو جمال آن روی در روی پوش مظاهر و صورت جمیله گرفتار بلائی عشق و محبت گشته بعضی عاشق معنی و بعضی عاشق صورت **بیت** بیزارم ازان کهنه خدائی که تو داری * هر لحظه مرا تازه خدائی دگر است اشارت بزاهدان حشویه و عابدان شرعیه که اصلا از شراب بزم توحید و قطعا از کباب رندان تفرید جرعه و لقمه نخورده اند و در عقیده وی همان اِقْرَارٌ بِاللِّسَانِ وَتَصْدِيقٌ بِالْقَلْبِ حرفی متمکن شده از زلال تجلیات الهی و نوال واردات نامتناهی که دمبدم اینطائفه را از دریائی وَهُوَ مَعَكُمْ أَيْنَمَا كُنْتُمْ و از خضرای فَأَيْنَمَا تُوَلُّوا فَثَمَّ وَجْهُ اللّٰهِ سیراب نشده چون بشراب وصول عرفان و باب حصول جام آن سرخوش نشده هر آئینه در خمار شرک خفی مانده و از نشار وحدت اثری پیدا نکرده **بیت** کسی کو ماند در صحرای طامات * چه داند ذوق مستان خرابات * نَعُوذُ بِاللّٰهِ مِنْهَا ضرور شد مست شراب توحید اگر با کسی ازین نوع سخنان طعنه آمیز و عربده انگیز گوید که بیان محرومان بدولت شهود و مهجوران شوکت وجود از سر زنش اصحاب وصول و تحریص اسباب حصول بحریم عرفان و حدیقه وجدان رسیده اند

لطیفۀ بستم در بیان سماع و استماع مزامیر *

اصحاب ضمیر را و قانون این لطیفه بر آهنگ و مقدمه و سه نغمات و پرده خاتمه ساز داده آمد قال الاشرف السَّمَاعُ تَوَاجُدُ الصُّوفِيَّةِ فِي تَفْهِيمِ الْمَعَانِي الَّذِي يَتَصَوَّرُهُ مِنَ الْأَصْوَاتِ الْمُخْتَلِفَةِ **مقدمه** باید دانست که مردم روزگار سه طائفه اند اول طائفه اند که تارکان دنیا و طالبان عقبی باشند دوم فرقه طالبان دنیا اند و تارکان عقبی سیوم جمعی طالبان مولی اند و تارکان دنیا و عقبی در دائره دل اینطائفه نقطه غیر را مدخلی نیست و صف حال اینطائفه نیست **بیت** هوائی دیگری در جا نگنجد * درین سر پیش ازین سودا نگنجد * و اینطائفه در کوئی محبوب مقیم اند و اندر کوچه مطلوب مستدیم حاضر ملی با مولاه شعار ایشان بود هر گاه که اینطائفه آواز تار و رباب و نی و صیت مزمار و قانون و سرائیدن و نی بشنوند یاد وطن اصلی و مرکز علوی کنند و عکوس انوار الهی در آئینه قلوب ایشان درخشیدن گیرد و فیوضات اسرار نامتناهی در مرآت ضمائر تابیدن و دمیدن گیرد و ارد لت سبحانی و الهامات یزدانی از صحرای غیب وقت لاریب بر ایشان ریزیدن گیرد در جوش و خروش در آیند و مدهوش بر آیند و اندر تواجد گرایند و دست افشانند یعنی کائنات را در راه حق باختم و نقد موجودات نقد دست نما ختم * **رباعی** ملک دنیا نیست

از جیفه + جیفه را پیش سگان انداختیم + جبه و دستار و علم قیل و قال + جمله در آب بدطلان انداختیم + واین
به ملک و ملکوت افشاندیم و پشت پای بر کونین زدیم الطالب و صالیم وجال نه بجو الطفال دنیا نظر جیفه
دنیائی مردار رعَ هُوَ الدُّنیا وَزُخرُفها **بیت** ما راهوای باغ و سر عندلیب نیست + در دیده جز خیال
جمال حبیب نیست + و پای بر زمین زنند یعنی حدیث غیر را پایمال میکنیم و با وجود خولی چه جائی غیر را
نصیب این دولت سرمدی و شوکت ابدی کسی راست که دست از کائنات گشسته باشد و پائی بر
موجودات نهاده **رباعی** گروه نفس پرستان سماع کی دانند + یکی دو نکته بگویم خوش از زبان سماع +
بزیر پای بگویند هر چه غیر دلیست + سماع از آن شما و شما از آن سماع + طائفه دیگر اهل ظاهر اند تصفیهٔ
باطن و تنقیهٔ قلب نیافته اند و بدرجهٔ کمال سر خفی و باوج وصال علوی ملی نرسیده اند در سبیل
آز و هوس تارتا بجانب حق تعالی توجه میکنند و تارتا بجانب دنیا میل مینمایند نفسی باشد این طائفه را
که آنرا لوامه گویند سماع ایشان شبه باشد نظر بر علایق دنیا احتمال آن دارد که حسن زنان و جواری و وجه
زلف و خال و خد و امثال آن در حالهٔ سماع در دل از این خیالات روئی نماید و این قبیله طرب و لهو
است و از وادی مسخره و لعب و این افعال باتفاق حرام است و نظر بر توجه افکار عالم علوی و ترک
اطوار تجرید و آثار تفرید و قطع علایق احتمال آن دارد که حور و قصور و روضهٔ جنانی و انس برویت سبحانی
در دل وی روی نماید و این صفات باتفاق حلال است هر آئینه از سماع **اَلسَّمَاعُ مُبَاحٌ لِاَهْلِهٖ** شایع
آمد طائفه دیگر عوام صرف اند که میل ایشان بجیفهٔ مردار و نظر ایشان بر نفس بی هنجار باشد هر آئینه
هر چه شنوند بگوش نفسی شنوند **رباعی** دل شهوت پرستان را ز عشقت کی خبر باشد + ز حسن یوسف
مصری چه حاصل چشم اعمی را + بلذت های جسمانی نعمت را کی فروشم من + که دادن هی باشد بجیر
من و سلوی را + **نغمهٔ اول** در بیان استدلال باحت سماع از آیات و احادیث بر قانون اقوال
اصحاب اجتهاد و افعال ارباب ارشاد **حضرت** قدوة الکبرا میفرمودند که هر مسئله که مختلف فیه
است در حل و حرمت او دلیرانه دم نزنند یکی از آنها مسئله **سماعست** که مطلقا وی را نه حرام توان گفت
نه حلال بغیر قیدی چنانچه حضرت سلطان المشایخ فرموده اند که سماع علی الاطلاق نه حرام است نه حلال
مانده اند که سماع چیست و مستمع وی کیست **بیت** سماع ای برادر بگویم که چیست + اگر مستمع را بدانم
که کیست + و این سریست از اسرار آلهی و نوریست از انوار نامتناهی تا کدام سعادتمند بود که دل وی
مطلع خورشید سماع و جان وی مشرق نامید استماع بود **قطعه** عشق در پرده می نوازد ساز + عاشقی
کو که بشنود آواز + همه عالم صدای نغمهٔ اوست + که شنید اینچنین صدای دراز + و طالبی جان باز
و عاشقی محرم راز باید که گوش بر سماع کنند لِاَنَّ السَّمَاعَ اَمْرٌ مُحَقَّقٌ وَنُورٌ جَلِیٌّ وَسِرٌّ عَلِیٌّ لَمْ یَطَّلِعْ عَلَیْهِ
اَحَدٌ اِلَّا الْمُحَقِّقُوْنَ الرَّاسِخُوْنَ الرَّبَّانِیُّوْنَ الْوَاصِلُوْنَ الْعَارِفُوْنَ بِاللهِ بِاللهِ وَلَهُمُ الذَّوْقُ

بر سد کسی مگر اهل تحقیق که در علم راسخ اند و با خدا هستند و بخدا رسیده اند و شناخته اند خدا را بخدا برای ایشان هست ذوق در اغاز ...

نغمهٔ اول در بیان استدلال باحت سماع از آیات و احادیث بر قانون اقوال

اِبْتِدَاءً وَالشَّرَابُ اِنْتِهَاءً رباعی مطرب براه پرده دراساز عود را ✦ درده بگوش هوش درود سرود را ✦ ات
نغمهٔ سرود که گویند فیض لو هست ✦ در پردهٔ سماع در آور حسود را ✦ جماعتی کہ اِنَّهُمْ عَنِ السَّمْعِ لَمَعْزُوْلُوْنَ وَلَوْ
عَلِمَ اللّٰهُ فِيْهِمْ خَيْرًا لَاَسْمَعَهُمْ وَلَوْ اَسْمَعَهُمْ لَتَوَلَّوْا وَّهُمْ مُّعْرِضُوْنَ ۞ در باب اہل سماع انکار دارند
بعضی تفسیق میکنند و برخی تکفیر و جمعی مبتدع میخوانند اتفاقی نیست رباعی خواه خلقی گبر خوان خواه
ترسا خواه مغ ✦ سجدگاه قبلهٔ ابرو بتو نتوان گذاشت ✦ از همه دربگذرم نگذارمش ما را باده ✦ از جهان بتوان
گزشتن روئی تو نتوان گذاشت ✦ اما اقوال صحیحه و آثار نقیحه در باب سماع آنست که سماع فی نفس الامر
مباح است و حد سماع آنست کہ اَلسَّمَاعُ صَوْتٌ طَيِّبٌ مَوْزُوْنٌ مَفْهُوْمُ الْمَعْنٰى مُحَرِّكُ الْقُلُوْبِ
هیچ در وجه حرام نیست وَالْحَرَامُ مَا ثَبَتَ حُرْمَتُهٗ بِدَلِيْلٍ قَطْعِيٍّ لَا شُبْهَةَ فِيْهِ و اینجا ازینها هیچ پیدا
نیست مگر آنکه منکران بزم سماع درویشان وجاجدان محفل استماع خوب گفتند از گویم رباعی دنیا
طلبا جهان بکامت بادا ✦ واین جیفه مردار بدامت بادا ✦ گفتی که بنزد من حرام است سماع ✦ گر
بر تو حرامست حرامت بادا ✦ اکنون گوش هوش بر ادلهٔ اثبات سماع کن
اَمَّا الْاٰيَاتُ (قَوْلُهٗ تَعَالٰى) يَزِيْدُ فِي الْخَلْقِ مَا يَشَاءُ وَهُوَ الصَّوْتُ الْحَسَنُ و در قرأت بعضی

اما آیات ✦ حق تعالی میفرماید ✦ زیاده میکند در پیدایش هرچه میخواهد واو آواز خوش است ✦ ✦ ✦ ✦

فِي الْحَلْقِ بِالْحَاءِ الْمُهْمَلَةِ است (قَالَ اللّٰهُ تَعَالٰى) اُحِلَّ لَكُمُ الطَّيِّبَاتُ وَالسَّمَاعُ اَطْيَبُهَا لِاَنَّ بِهٖ

✦ ✦ ✦ ✦ ✦ فرمود الله تعالی ✦ حلال کرده شد برای شما چیزهای پاکیزه و سماع پاکیزه ترین چیزهاست بدان که بآن

تَطِيْبُ الْقُلُوْبُ وَالرُّوْحُ (قَالَ اللّٰهُ تَعَالٰى) يَسْتَمِعُوْنَ الْقَوْلَ فَيَتَّبِعُوْنَ اَحْسَنَهٗ اُولٰٓئِكَ

خوش میشوند دلها ✦ و روح ✦ فرمود الله تعالی ✦ کسانیکه میشنوند سخن را پس تابع میشوند بهترین آن را ایشان

الَّذِيْنَ هَدٰىهُمُ اللّٰهُ وَاُولٰٓئِكَ هُمْ اُولُوا الْاَلْبَابِ لَفْظُ الْقَوْلِ يَقْتَضِي التَّعْمِيْمَ مِنْ اَنْ

آنانند که راه نمود ایشان را حق تعالی ✦ وآنکسانند ایشانند صاحبان عقل ✦ ولفظ قول تقاضا میکند عموم را از آنکه

يَكُوْنَ قُرْاٰنًا اَوْ حَدِيْثًا اَوْ حِكَايَةَ حَالِ الصَّالِحِيْنَ اَوْ اَشْعَارًا وَغِنَاءً كَذَا صَرَّحَ فِي الْوَجِيْزِ ثُمَّ مَدَحَ

قرآن باشد یا حدیث ✦ یا حکایت حال ✦ یا اشعار است ✦ غنا اینچنین تصریح کرده است در وجیز ✦ از آن ستایش کرده است و مدح فرموده

مُسْتَمِعَ الْقَوْلِ وَمُتَّبِعَ اَحْسَنِهٖ فَيَتَّبِعُوْنَ بِالْهِدَايَةِ وَالْعَقْلِ وَلَزِمَ مِنْ هٰذَا اَنَّ مَنْ لَمْ

کسی را که شنونده سخن است و تابع بهترین آنست پس تابع میشوند بهدایت و عقل ✦ ولازم آمد ازین که کسیکه

يَسْتَمِعْ قَوْلَ الْغِنَاءِ الْمَفْهُوْمَ مِنْ مُطْلَقِ قَوْلِهٖ يَسْتَمِعُوْنَ الْقَوْلَ الْمُشْتَمِلَ عَلَى الْحِكْمَةِ وَالصَّوْتِ

نشنود ✦ قول غنا را که فهمیده میشود از عموم قول حقتعالی که میشنوند سخن را که شامل است ✦ بر حکمت ✦ آواز

الْحَسَنِ وَيُنْكِرُ الْغِنَاءَ مُعْتَقِدًا عَلٰى اَنَّ الْغِنَاءَ حَرَامٌ مُطْلَقًا سَوَاءٌ كَانَ بِاللَّعِبِ اَوِ الشَّوْقِ اِلٰى

خوش ✦ وانکار میکند غنا را باعتقاد آنکه غنا حرام است ✦ علی العموم برابر است که بازی باشد یا شوق بسوی

المباح ويقول إن الغناء حرام مطلقاً كالزنا واللواطة لم يكن الله هداهم ولا وهبهم
اهل مباح ومیگوید که غنا حرام است علی العموم مثل زنا و لواطت پس حق تعالی هدایت نداده است ایشانرا و نبخشیده
العقل ومن كان عارياً عن الهداية كان ضالاً إذا ضد الهداية الضلال وهو من أهل
ایشانرا عقل و کسیکه باشد خالی از هدایت او گمراه باشد زیراکه ضد هدایت گمراهی است و او از اهل
النار على أنه ليس له دليل يخص عنه الغناء بالصوت بل صح الغناء بالصوت والدف
آتش دوزخ است بنابر آنکه نیست مر او را دلیل خاص کند از غنا آواز را بلکه بصحت رسیده است غنا باواز ودف
وثبت بما رويناه من أحاديث البخاري ومسلم ومن مسند أحمد سماع ضرب الدف والغناء
و ثابت شده است بآنچه روایت کرده شده است ما را از احادیث بخاری و مسلم و از مسند امام احمد شنیدن ضرب دف وغنا
من الحبشة وحضور النبي عليه السلام وقت الرقص منهم كما يجيء إن شاء الله تعالى والدليل
از حبشه و حاضر بودن حضرت نبی علیه السلام وقت رقص ایشان چنانکه می آید اگر بخواهد حق تعالی و دلیل
على ذلك أن الله تعالى مدحهم باتباع الحسن وجعل لكم السمع والأبصار والأفئدة قليلا
بر آنکه الله تعالی مدح فرمود ایشانرا باتباع سخن نیک و گردانید برای شما شنوائی و بینائیها و دلها اندکے
ما تشكرون. فالله يمن على العباد وهو يشمل كل المسموعات إلا ما يدعوا إلى الفسق و
شکر میکنید و حق تعالی احسان می نهد بر بندگان و او شامل است همه مسموعات را مگر آنچه بخواند بسوی فسق و
الفساد ومن السلمي قال ابن عطاء حسن المعرفة بالله وحسن المراقبة والمشاهدة وقال
فساد و از سلمی است که گفت ابن عطا نیکوئی شناختن خدا را و نیکوئی تصور داشتن که حق تعالی می بیند و گفت
بعضهم المحبة في قلوب المؤمنين والوله في المشتاقين والمعرفة في الوالهين من
بعض ایشان یعنی محبت در دلهای مؤمنان و عشق در مشتاقان و خداشناسی در عاشقان از
القشيري يقال المعرفة بالله بلا تأمل وبرهان ويقال الشوق بالله ويقال طهر القلوب
قشیری گفته می شود که خداشناسی بغیر تأمل و دلیل و گفته میشود که شوق بخدا و گفته میشود پاک داشتن دلها
عن دق الحدثان وما قيل الأحاديث الواردة في إباحة الصوت محمولة على قراءة القرآن
از آمدن حوادث و آنچه گفته شده است که احادیث وارده در اباحت آواز محمول است بر قرائت قرآن
فهو ضعيف لأنه يلزم أن يحرم سماع صوت العندليب لأنه ليس بقراءة القرآن فإذا
پس او ضعیف است برای اینکه لازم می آید که حرام باشد شنیدن آواز عندلیب زیراکه آن خواندن قرآن نیست پس وقتیکه
جاز سماع صوت لا معنى له ظاهراً فلم لا يجوز صوت يفهم منه الحكمة والمعنى الصحيح بلا
جایز شد شنیدن آوازیکه برای او معنی نیست در ظاهر پس چرا جایز نباشد آوازیکه فهمیده شود از وی حکمت و معنی صحیح بغیر
لعب ولهو في السماع يتعيشون بعد الله ويعيشون بعد الجمود واشتعلت أسرارهم
بازی و لهو در سماع تازه میشوند بعد لغزش و خوش عیش میشوند بعد افسردگی و شتابی میشود اهل الله را

له لاکمال التغذیه حیث یسمعون ثناء الحق عن الحق بخطاب الحق فیضعون بنیان الرمز
برائی کامل کردن غذا خواهی وقتیکه میشنوند حمد وثنائی حق از حق بخطاب حق پس می نهند بنیاد اشاره
علی قضیة الاشکال شعر ولوجهها من وجهها قمرا + والعینها من عینها کحلا + کذا فی
بر قضیه اشکال وبرائی روی او از روی او ماه است وبرائی چشم او از چشم او سرمه است همچنین است
تفسیر القشیری ع بعضی این آیه استشهاد دارند در حرمت سماع قوله تعالی وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَشْتَرِي
در تفسیر قشیری لَهْوَ الْحَدِيثِ لِيُضِلَّ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ بِغَيْرِ عِلْمٍ وَيَتَّخِذَهَا هُزُوًا أُولَٰئِكَ
لَهُمْ عَذَابٌ مُهِينٌ ۝ واین انکار از راه انصاف نبود بلکه از پرده اعتساف خیزد که نظر او بر متعلق است
و بصر او از متعلق عاری واز خواندن يُضِلُّ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ خالی دلسانش عَلَىٰ أَبْصَارِهِمْ غِشَاوَةٌ
وَمَنْ يُضْلِلِ اللَّهُ فَلَا هَادِيَ لَهُ تا لی خاطرش بصحرای معانی و بنگراید وشان نزول او نظر
نیفراید وباین عقیده عجب نیست اگر از کمل مشایخ او را انکار سماع بوده باشد معنی آیت این است
از مردان کسی هست که میخواند سخن بازی قبیل سخن فریب آمیز مشغول کننده یعنی اختیار میکنند و بها
بی اعتبار را تا گمراه سازد مردمان را از راه خدای یعنی از دین ویا باز دارد از قراءة قرآن بی دانستنی وبی برهانی
وفرا میگیرد راه خدای افسوس ومسخره آن گروه مر ایشانراست عذابی خوار کننده که البتی وقتل در دنیا اود
وعذابی دراخری وعقبی واین آیت درشان آنهاست که جاریات مغنیات خریدندی ومردمانرا
باستماع اصوات والحان ایشان خواندندی واز سخن حق باز داشتندی کذا فی تفسیر الحسینی ودری از بحر
مواج که غواص بحر حضرت قاضی شهاب الدین سفته اند در صدف گوش گیر که بعضی از مردمان کسانی
اند حدیث که لهو است خرند تا مردمانرا از راه خدای بغیر علم گمراه گردانند وبگیرند آیات قرآنی واخذ کنند آنرا
سبحانی را محل مسخریت واستهزا ایشانند معذب بعذابی که خوار کننده مر ایشانراست ولهو باطلی را گویند
که از افعال حسنه واقوال مستحسنه شاغل آید واز مهمات دینی وامور دنیاوی غافل چون فسانها بوده و
حکایتها نا شنوده وبعضی از لهو سرود واستماع مزامیر ورود مراد میدارند وبحکم این تا ویل شنیدن سرود
ومزامیر حرام می پندارند وبعضی احادیث نیز مناسب ومقوی اقوال خود می آرند ومیدانند که اینهمه محمول
ومعمول است بر سرودی ومزامیرے که بروجه بازی ولهو باشد وآن باتفاق حرام است کذا فی المدارک
وَمِنَ النَّاسِ الآية نزلت فی نضر بن الحارث وکان یشتری اخبار الاکاسرة من فارس
اینچنین است در مدارک وبعضی مردمان کسانی اند تا آخر آیت نازل شده است در حق نضر بن حارث واو خریده میکرد اخبار پادشاهان فارس
ويقول ان محمدا عليه السلام يقص طرفا من قصة عاد وثمود وانا كذا احدثكم باحاديث
ومیگفت که محمد علیه السلام بیان میکند طرفی را از قصه عاد وثمود ومن همچنین بیان میکنم اشا سخنان
الاکاسرة فیمیلون الی حدیثه ویترکون حدیث استماع القرآن اما الاحادیث الدالة
پادشاهان فارس پس مایل میشوند بسوی سخن او وترک میکنند سخن شنیدن قرآن را اما احادیث دلالت کننده

على اباحة السماع روى البخاري ومسلم عن الربيع بنت معوذ بن عفراء قالت جاء
بر اباحت سماع روایت کرده است بخاری ومسلم از ربیع دختر معوذ که او فرزند عفرا است ربیع میگوید که آمد
النبي عليه السلام وجلس على فراشي وعندي جاريتان تضربان بالدف وتندبان من قتل من ابائهن
حضرت نبی صلی الله علیه وسلم ونشست بر فرش من ونزد من دو دختر بودند که دف میزدند و نوحه میکردند کسانی را که قتل کرده شدند
يوم بدر فقالت احديهما وفينا نبي يعلم ما في غد فقال النبي عليه السلام دعي هذا وقولي
از پدران ایشان روز بدر پس گفت یکی از ایشان که درمیان ما پیغمبر است که میداند آنچه در فردا است پس فرمود نبی صلی الله علیه وسلم
ما كنت تقولين فهذا الحديث دال على انه سمع النبي عليه السلام صوت الدف والغناء و
بگذار این را و بگو چیزیرا که می‌گفتی پس این حدیث دلالت کننده است بر اینکه شنید آنحضرت صلی الله علیه وسلم آواز دف و غنا و
الشعر من الجويريتين اللتين لهن الحالات يحرم سماع اصواتهن في الكبر من غير حاجة وبلا ستر
شعر از دو دختر که حرام میشود شنیدن آواز ایشان در وقت کلان سال شدن بغیر حاجت و بغیر پرده
هو النبي صلى الله عليه وسلم كان حاضرا يصغي اليهن فاذن سماع الغناء والدف من الرجل
و نبی صلی الله علیه وسلم حاضر بود گوش میداشت بسوی ایشان پس درین صورت شنیدن غنا و دف
بطريق الاولى يكون جائزا فكيف وقد امر النبي عليه السلام الجويرية بالغناء حيث قال قولي
از مرد بطریق اولی جائز باشد چرا نباشد و بتحقیق حکم کرد حضرت رسول الله صلی الله علیه وسلم آن دختر را بغنا وقتیکه فرمود
ما كنت تقولين والامر المجرد عن القرائن يحمل على الوجوب فلا يخلو عن الندب والاباحة
بگو چیزیکه میگفتی و امریکه خالی باشد از قرینها محمول کرده شود بر وجوب پس خالی نباشد از استحباب و اباحت
وان كان هذا الامر يحتمل الوجوب لان النبي صلى الله عليه وسلم امرها مشافهة باعادة ما
اگرچه این امر احتمال وجوب دارد زیرا که حضرت صلی الله علیه وسلم حکم فرمودند روبروی خود به بازگفتن
كانت تقوله ويصغي الى معانيه فاذا طلب النبي صلى الله عليه وسلم شيئا مصغيا الى
چیزیکه او میگفت و آنجناب گوش میداشت بسوی معانی آن پس وقتیکه طلب کند حضرت نبی صلی الله علیه وسلم چیزیرا درحالیکه
معانيه وجب ذكره لقوله تعالى يا ايها الذين امنوا استجيبوا لله وللرسول اذا دعاكم
گوش میدارد بسوی معانی او واجب شد ذکر او برای قول حق تعالی ای آنکسانیکه ایمان آورده اند قبول کنید برای خدا و برای رسول وقتیکه
ومتابعته عليه السلام وجب لقوله تعالى قل ان كنتم تحبون الله فاتبعوني يحببكم الله فاستدعاء
بخواند شما را و متابعت آنحضرت صلی الله علیه وسلم واجب است برای قول حق تعالی بگو اگر هستید محبت میدارید حق تعالی پس پیروی کنید
قول المغني قولا وغناء ليس بواجب على احد فلا يخلو حمله على الندب والاباحة وروى
تا بمن محبت خواهد داشت شما را حق تعالی و طلب کردن قول مغنی از قول و غنا نیست واجب بر کسی پس خالی نباشد حمل او بر استحباب یا اباحت
البخاري ومسلم عن عائشة رضي الله عنها انها قالت دخل علينا ابو بكر وعندي جاريتان
و روایت کرد بخاری و مسلم از حضرت عائشه رضی الله عنها که او فرمود داخل شد بر ما ابو بکر رضی الله عنه و نزد من دو دختر بودند

تضربان بالدف وذكر في بعض الروايات وقالت عائشة دخل علي رسول الله صلى الله

که میزدند دف را و ذکر کرد در بعضی روایات که فرمود حضرت عائشه رض که داخل شد بر من رسول الله صلی الله

عليه وسلم وعندي جاريتان تغنيان غناء بعاث فاضطجع على الفراش وغشي وجهه بثوبه

علیه وسلم و نزد من دو دختر بودند که غنا میکردند بغناء بعاث پس آنحضرت صلی الله علیه وسلم پهلو نهاد بر فرش و پوشید روی مبارک خود

ودخل ابو بكر فانتهرهما فكشف النبي عليه السلام عن وجهه فاقبل على ابو بكر وقال دعهما يا

بجامهٔ خود و داخل شد ابو بکر رض پس زجر کرد آن هردو را پس کشاد حضرت صلی الله علیه وسلم روی مبارک خود را و متوجه شد بر ابو بکر و

ابابكر فانها يوم عيد وفي حديث آخر وكان يوم عيد يلعب فيه السودان بالدرق والحراب

فرمود بگذار ایشان را ای ابوبکر که این روز عید است و در حدیث دیگر است که بود روز عید بازی میکردند دران روز حبشیان بسپرها و حربه

فقالت عائشة رضي الله عنها اما سألت رسول الله صلى الله عليه وسلم اما قال عليه السلام اتشتهين ان تنظري

پس گفته است عائشه رض که من سوال کردم از آنحضرت صلی الله علیه وسلم یا فرمود صلی الله علیه وسلم که آیا میخواهی که ببینی

فقلت نعم فاقامني وراءه وخدي على خده ويقول دونكم يا بني ارفدة حتى اذا مللت قال

گفتم آری پس ایستاده کرد در پس خود و رخساره من بر رخساره آنحضرت صلی الله علیه وسلم بود و میفرمود بکنید کار خود ای بنی ارفده

حسبك قلت نعم قال فاذهبي وفي صحيح مسلم قالت فوضعت راسي على منكبه فقلت انظر الى لعبهم

تا آنکه وقتیکه ملول شدم فرمود بس است ترا پس برو و در صحیح مسلم است که حضرت عائشه فرمود که پس نهادم سر خود بر دوش او پس گفتم که من

حتى كنت انا الذي انصرفت وجاء في مسند احمد بن حنبل رضي الله عنهما ان الحبشة

ببازی ایشان تا آنکه بودم من بخود باز گردیدم و آمده است در مسند احمد بن حنبل رض که حبشیان دف میزدند پیش

كانوا يدفون بين يدي رسول الله ويرقصون ويقولون محمد عبد صالح فقال النبي

آنحضرت صلی الله علیه وسلم و رقص میکردند و میگفتند که محمد بندهٔ صالح است پس فرمود آنحضرت صلی الله

عليه السلام ما يقولون قالوا يقولون محمد عبد صالح وفي بعض الروايات ان النبي عليه

علیه وسلم که چه میگویند مردم عرض کردند که اینها میگویند که محمد بندهٔ صالح است و در بعض روایات آمده که آنحضرت صلی الله

السلام قال لعائشة رضي الله عنها اتحبين ان تنظري الى زفن الحبشة ولم يكن ذلك منظره

علیه وسلم فرمود بحضرت عائشه رضی الله عنها آیا میخواهی که نظر کنی بسوی رقص حبشه و نبود این بسبب انتظار ایشان

الى مساعدة الاصل خوفا من الوحشة والغناء والزفن والحجل هو الرقص وذلك يكون بفرح

مساعدت اصل از خوف وحشت و غنا و رقص و حجل که آن رقص است و آن میباشد بفرحت و شوق

وشوق فهذه الاحاديث كلها في الصحيحين صريحة في ان الغناء واللعب وضرب الدف

پس این احادیث همه در صحیح بخاری و صحیح مسلم صریح اند در آنکه غنا و بازی و دف زدن

والرقص وحضورهم ليست بحرام ويدل على جوازهم والرد على منكرهم الروايات الفقهية الحنفية

و رقص و حضور ایشان حرام نیست و دلالت میکند بر جواز آن و رد بر منکر آن روایات فقه حنفی

وَمِنَ الْاُصُوْلِ وَالْفُرُوْعِ وَاَقْوَالُ الْمَشَايِخِ الْمُجْتَهِدِيْنَ وَغَيْرِهِمْ فَمَنْ يَعْتَمِدُ عَلٰى قَوْلِهِمْ وَيَقْتَدِيْ

از اصول و فروع واقوال مشایخ مجتهدین وغیره پس کسیکه اعتماد میکند بر قول ایشان وپیروی میکند

بِهِمْ قَوْلًا وَفِعْلًا لِاِبَاحَةِ السَّمَاعِ وَالتَّوَاجُدِ وَالتَّغَنِّيْ وَحِلِّيَّتِهِمْ فَهِيَ كَمَا ذُكِرَتْ فِي الْكُتُبِ وَذُكِرَ

بایشان در قول وفعل برائے اباحت سماع ووجد وغنا پس آن روایات چنانکه مذکور ہست در کتب ومذکور ہست در

فی شرح البزدوی المسمی بالنوری صنفه ابو القاسم بن محمد بن عبد الله الدمشقی اعلم

شرح بزدوی که نام او نوری ہست که تصنیف کرد آنرا ابو القاسم محمد بن عبد الله دمشقی بدانکه

ان السماع الذی یختلف علماءنا فی حقه فهو ما کان علی سبیل اللهو واللعب بجمع الفساق

آن سماعی که اختلاف میکنند علمارا در حق او پس آنچیزی ہست که باشد بطور لهو وبازی بجمع نمودن فاسقان

وشارب الخمر فی الاغلاق وتارك الصلوة فاما من سمع الغناء وهو صالح دائم الصلوات

وشراب نوشان در اغلاق وتارکان نماز واکسیکه بشنود غنارا واو صالح است همیشه نماز میگذارد

لا تارك الورد وقراءة القران فله حلال بلا خلاف بین علمائنا رحمهم الله وكذلك

نه ترک کننده ورد وخواندن قرآن پس برائے او حلال ہست بغیر خلاف درمیان علمارا رحم کند ایشانرا خدا وهمچنین

الرقص والتواجد وقد ورد فی ذلك كله الحدیث وقد فعل الرسول صلی الله علیه وسلم

رقص وتواجد وبتحقیق وارد شده ہست درین همه حدیث وبتحقیق کرده ہست رسول الله صلی الله علیه وسلم

واصحابه ذلك وذكر فی شرح الكافی المسمی بالمحمدی صنفه محمد بن علی الشافی واعلم ان المكروه

واصحاب او این را ومذکور ہست در شرح کافی مسمی بمحمدی که تصنیف کرده است آنرا محمد بن علی شافی وبدانکه مکروه

من السماع عند علمائنا رحمهم الله ما یکون علی سبیل اللهو وارادة العصیان بان یجمع الفساق

از سماع نزد علمارا رحمهم الله آنست که باشد بر سبیل لهو وارادۀ گناه بجمع نمودن فاسقان

علی ذلك ویتركون الصلوة وقراءة القران اما من كان من اهل الصلوات واهل القران

بر آن وترک میکنند نماز وخواندن قرآن را اما کسیکه باشد از اهل نماز واهل قرآن

من جملة الصالحین فسماعه حلال بلا خلاف بین علمائنا رحمهم الله اذ لا یریدون بذلك

از جمله صالحان پس سماع او حلال ہست بغیر خلاف درمیان علمارا رحمهم الله زیرا که نمیخواهند باین سماع

السماع الا وجه الله وحضوره یذكرون الله وخوف الاخرة وكل ذلك محمود غیر مذموم و

مگر روی خدا وحضور او ذکر می کنند حق تعالیٰ را وخوف آخرت را واینهمه محمود است نه مذموم و

التواجد والرقص ایضا لك محمود غیر مذموم بهذا المعنی وذكر فی المنافع انه قال یجوز استماع

ووجد ورقص نیز همچنین است یعنی نیک ہست بد نیست باین معنی ومذکور ہست در منافع که او گفت جائز ہست شنیدن

التغنی من الزوجة والمملوكة الجاریة وحاله عن نفسه وذكر فی الفتاوی العتابیه سئل

غنا از زوجه ومملوکه جاریه ومذکور ہست در فتاوی عتابیه سوال کرده شد

ابی یوسف عن التغنی هل یجوز قال یجوز وعند محمد رحمہ الله هکذا وعلیه الفتوے وقد
از ابو یوسف از غنا آیا جائز است فرمود که جائز است ونزد امام محمد رحمہ الله ہمچنین است وبراین است فتوے
ذکر فی مقصد السالکین ان روایات الفتوے المنقول عن الامام الاعظم واکابر العلماء الواردات
وہمچنین مذکور است در مقصد السالکین که روایات فتوے که منقول است از امام اعظم رحمہ واکابر علما که وارد اند
علی حرمت السماع یحمل ان یراد بها الملاهی المحرمة والغناء المضلة للملاهیة دون الغناء
بر حرمت سماع محمول است بر آنکه مراد از آن آلات لهو است که حرام است وآن غنا که متصل بآلات لهو است نه غنائے
المطلق فلا یجوز التمسک بها الحرمة السماع مطلقا لئلا یلزم اهمال الاحادیث الصحیحة الواردة
مطلق پس جائز نیست دلیل گرفتن آن برای حرمت سماع علی العموم تا که لازم نیاید انکار احادیث صحیحه که وارد است
لاباحة السماع کما عرفتهم من قبل وذکر فی التاتاریة من فتاوے العتابیة + + +
در اباحت سماع چنانکه شناختی پیش ازین ومذکور است در تاتاریه از فتاوے عتابیه + + + + + + +

نغمۂ دوم درساز اقوال مشایخ صوفیه متقدمین در استعمال سماع از کبار الکاملین

قال ابو طالب المکی رضی الله عنه عن السلف فی اباحة السماع وهو کان اماما معتبرا لوفور
فرمود ابو طالب مکی رضی الله عنه از سلف در اباحت سماع واو بود امام معتبر بسبب کثرت
علمه وکمال حاله وعلمه باحوال السلف ومکان ورعه وتقواه وتحریه الصواب کذا قال
علم او وکمال حال او ودانستن او احوال گذشتگان را ومرتبه پرہیزگاری او وتقوی او وجستن او صواب را ہمچنین گفته است
العالم المتبحر الکامل فی الاصول والفروع محمد الغزالی رحمة الله علیه وقال ایضا من
عالم متبحر کامل در اصول وفروع محمد غزالی رحمه الله علیه وفرمود ایضا که ہرکه
انکر السماع مجملا فقد انکر سبعین صدیقا من الصحابة والتابعین رضی الله عنهم اجمعین
انکار کرد سماع را علی العموم پس تحقیق انکار کرد ہفتاد ولی را از صحابه وتابعین راضی شود حق تعالی از ایشان
قال وکان ابن المجاهد لا یجیب دعوة الا ان یکون فیها سماع
فرمود وبود ابن مجاهد قبول نمیکرد دعوتی مگر آنکه باشد در آن سماع +

حضرت قدوة الکبرا
نیز فرمودند که اجماع فقہا بر ہمین است

که در سماعی که فسق ولهو نباشد استماع او مباح است پس مطلقا سماع را حرام گفتن نشاید تا بعصیان
وقال ابو طالب المکی ولم یزل اهل المدینة مواظبین کاهل مکة علی السماع الی زماننا
فرمود ابو طالب مکی وہمیشه اهل مدینه مداومت کرده اند برائے اہل مکت بر سماع تا این زمانه ما
هذا فادرکنا ابا مروان القاضی وله جوار یسمعون التلحین اعدان للصوفیة قال وقال
پس یافتیم ابو مروان قاضی را وبرای او کنیزکان بود که می شنیدند الحان را بیا ساخته بود آنها را برائے صوفیه
کانت لعطاء جاریتان تلحنان وکان اخوانه یستمعون الیها وقیل لابی حسن بن سالم
وبودند برائی عطا دو کنیزک که الحان می نمودند وبودند برادران او گوش می نهادند بسوی آنها وگفته شد برائے ابو الحسن بن سالم

نغمۂ دوم درساز اقوال مشایخ صوفیه متقدمین در استعمال سماع از کبار الکاملین

كيف تنكر السماع وقد كان الجنيد وسري السقطي وذو النون يستمعون وقال فكيف انكر السماع
چگونه انکار میکنی سماع را و بودند جنید و سری سقطی و ذوالنون می شنیدند فرمود که چگونه انکار خواهم کرد سماع
واجازه وسمعه من هو خير مني وقد كان عبد الله بن جعفر الطيار يسمع وانما انكر اللهو
و جائز داشته است آنرا و شنیده است آنرا کسیکه او بهتر است از من بتحقیق بود عبدالله بن جعفر طیار می شنید و جز این نیست که انکار
في السماع وذكر شيخ الشيوخ في عوارف المعارف هذا قول صحيح فكيف ينكر المنكر السماع ذكر
میکنم لهو را در سماع و ذکر کرده است مرشد مرشدان در عوارف المعارف که این قول صحیح است پس چگونه انکار میکند منکر سماع مذکور است
في السير الكبير سال الصلحاء عن الجنيد وعن ذي النون المصري وعن مشائخ مصر هل
در سیر کبیر سوال کرده شدند صلحا از جنید و از ذوالنون مصری و از مشائخ مصر آیا

يجوز سماع الاشعار وغيرها بالالحان قالوا يجوز كما سمع النبي عليه السلام	و در فتاوی بسیط
جائز است شنیدن اشعار وغیره بالحان گفتند جائز است چنانکه شنیده است نبی علیه السلام	آورده است که

سماع الغنا مباح من المغني ومن غيره واذا جاز الغنا بغير لحن جاز بلحن اما القصائد و
شنیدن غنا جائز است از مغنی و غیر او و وقتیکه جائز شد غنا بغیر لحن جائز شد بلحن اما قصائد و
الاشعار فقد سئل النبي عليه السلام عن الشعر فقال هو كلام فحسنه حسن وقبيحه قبيح
اشعار پس سوال کرده شد حضرت نبی صلی الله علیه وسلم از شعر پس فرمود آن کلام است پس نیک او نیک است و بد او
فالحسن منه كان من المواعظ والحكم وذكر الله ونعمائه وصفاته وصفت للمتقين
بد است پس نیک از و چیزی است که باشد از نصیحتها و حکمتها و ذکر خدا و نعمتها و صفتهای او و صفت متقیان
ونعمة الصالحين فسماعه حلال وما كان من ذكر الاطلال والمنازل والازمان
و نعمت صالحان پس سماع او حلال است و چیزیکه باشد از ذکر تلها و منزلها و زمانها
والامم فسماعه مباح وما كان من هجو وفسق فسماعه حرام وما كان وصف الخدود و
پس سماع او مباح است و آنچه باشد از هجو و فسق پس سماع او حرام است و آنچه باشد صفت رخسارها و
القدود والشعور فمكروه الا العالم رباني يميز بين الطبع والشهوات والالهام و
قدها و مویها پس مکروه است مگر برای عالم حقانی که تمیز کند درمیان طبع و شهوات والهام و
الوسوسة وقد امات نفسه بالمجاهدات والرياضات وخمدت بشريته ونفيت حظوظ
وسوسه و بتحقیق کشته است نفس خود را بمجاهدات و ریاضات و افسرده شده است بشریت او و محو شدند حظوظ او
وبقيت حقوقه سئل بعض المشائخ عن السماع فقال مستحب لاهل النسك والورع مكروه
و باقی ماند حقوق او و سوال کرده شدند بعض مشائخ از سماع پس فرمود مستحب است برای اهل عبادت و پرهیزگاری و مکروه
لاهل النفوس والحظوظ وسئل الجنيد عن السماع فقال كل ما يجمع العبد بين يدي
برای اهل نفوس و حظوظ و سوال کرده شد جنید رضا از سماع پس فرمود هر آنچه جمع کند بنده را پیش

الله فهو مباح فی دستور القضات ان السماع قد یکون حراما و قد یکون مباحا و قد
حق تعالی پس او مباح است در دستور القضات است که سماع گاہے حرام می باشد وگاہے مباحے باشد و
یکون مندوبا و قد یکون مکروها اما الحرام فهو اکثر من الناس من الشباب ممن غلب
گاہے مستحب باشد وگاہے مکروہ می باشد اما حرام پس آن اکثر است از مردان از جوانان از آنان کہ غالب است
علیه شهوت الدنیا فلا یحرک منهم الا هو الغالب علی قلوبهم من الصفات المذکورة
بر او شهوت دنیا پس حرکت نمیدہد از ایشان مگر چیزیرا کہ غالب است بر دلہائے ایشان از صفتہائی مذکورہ
اما المباح فهو لمن لا حظ له منه الا التلذذ بالصوت الحسن اما المکروه فهو لمن لا ینزل
اما مباح پس آن برائے کسی است کہ نیست حظی برائی او از آن مگر لذت گرفتن بآواز خوش اما مکروہ پس برائے آن کس است
صورة المخلوقین ولکن یتخذ عادة فی اکثر الاوقات علی سبیل اللهو اما المندوب
کہ نازل نمیکند صورت مخلوقان ولیکن میسازد عادت را در اکثر اوقات بر سبیل لہو اما مستحب
فهو لمن غلب حب الله تعالی ولمن لا یحرک الا الصوت المحمود | نقلست کہ سلطان المشایخ
برائی کسی است کہ غالب باشد برو محبت حق تعالے و برائے کسیکہ حرکت نمیدہد مگر آواز خوش | میفرمودند کہ سماع بر چہار
قسم است یکی حلال آنکہ شنوندہ را تمام میل جانب حق باشد و بسوئی مجاز ہیچ میلش نباشد
دوم مباح است کہ کسی را جانب حق میل او زیادہ بود و جانب مجاز کم سیوم مکروہ است کسی را
کہ میل بسوئی مجاز بسیار بود از حق چہارم حرام است کسی را کہ ہمہ میل او جانب مجاز بود اصلا بسوی
حق نپردازد حضرت **قدوۃ الکبرا** میفرمودند کہ شخصے استفسار کرد کہ موجب چیست کہ اکثر اوقات
بنائے سماع بر اصوات حسنہ و اوتار و مزامیر مستحسنہ افتادہ نہ بر قرأت قرآن و مناسب سخن اخیر بود از
اول نقل کردند قال الخواص وقد سئل ما بال الانسان یتحرک عند السماع غیر القرآن
فرمود خواص در حالیکہ سوال کردہ شد کہ چیست حال انسان کہ حرکت میکند نزدیک شنیدن غیر قرآن
فقال ان السماع القرآن صدمة لا یمکن لاحد ان یتحرک لشدة غفلته وسماع القول
و حرکت نمیکند از شنیدن قرآن پس فرمود کہ شنیدن قرآن صدمہ است ممکن نیست برائے کسے کہ متحرک شود بسبب شدت غفلت خود
ترویح یتحرک فیه بالوجد بالجملة لا یخلوا صاحب القلب عن الوجد عند سماع القرآن فان کان
و شنیدن غنا راحت است حرکت میکند در آن بوجد بالجملہ خالی نیست صاحب دل از وجد نزد شنیدن قرآن پس اگر باشد
لا یؤثر فیه الکلمة اصلا فمثله کمثل الذی ینعق بما لا یسمع الا دعاء و نداء بل صاحب
قرآن کہ اثر نمیکند در او کلمہ اصلا پس مثال او مانند مثال کسی است کہ آواز می دہد چیزیرا کہ نمی شنود مگر طلبیدن و آواز دادن بلکہ
القلب یؤثر فیه الکلمة الواحدة من الحکمة ان سمعها فان قیل ما الحکمة فی اجتماع الصوفیة
صاحب دل اثر میکند در او یک کلمہ از حکمت اگر شنود آنرا پس اگر گفتہ شود کہ حکمت چیست در جمع شدن صوفیان

على سماع الغنا من القوالين دون المقربين والقران افضل من الغنا قيل ان الحكمة ان الغنا
بر شنیدن غنا از قوالان نه از قاریان حالانکه قرآن افضل است از غنا گفته خواهد شد که حکمت آنست که غنا
اشد تهیجا للواجد من القران بوجوه كثيرة الاول ان آيات القران جميعا لا يناسب حاله
سخت تر است در برانگیختن صاحب وجد از قرآن بوجوهات کثیره اول آنکه همه آیتهای قرآن مناسب حال او نمی باشند
كقوله تعالى والذين يرمون المحصنات يوصيكم الله في اولادكم وآيات فيها بيان احكام
مانند قول حقتعالی کسانیکه نسبت بزنا میکنند زنان پارسا را وصیت میکند شما را الله تعالی در اولاد شما و آیتهای که در آن بیان
الميراث والطلاق والحدود وغيرها وانما المحرك لما في القلب ما يناسبه والابيات
احکام میراث و طلاق و حدود وغیره است و جز این نیست که حرکت دهنده آنچه در دل است آن چیز است که مناسب او باشد
انما نظمها الشعراء اظهارا عن احوال القلب فلا يحتاج في فهم الحال الى تكلف في هذا
و اشعار را نظم کرده اند شاعران برای اظهار احوال دل پس حاجت نمی افتد در فهمیدن حال بسوی تکلف در فهمیدن
الكل المستمع والتكليف في مفهوم الايات المذكورة لمن استولى عليه حال غالبة فمن كان
شنونده را و تکلیف در مفهوم آیات مذکوره برای کسی است که غالب باشد بروی حال غالب پس اگر کسی
عند سماع آية الوصية حالت الموت فيغلب عليه الحزن فيحجر المحبوبين الى الاولاد والمال
نزد شنیدن آیت وصیت حالت موت را پس غالب میشود بروی غم بجدائی محبوبان یعنی اولاد و مال
والاقرباء او يغلب عليه الشوق الى الله تعالى لان الموت جسر يوصل الحبيب الى الحبيب
و اقربا یا غالب میشود بروی شوق بسوی حق تعالی زیرا که موت پلی است که میرساند محبوب را بسوی محبوب
او يدهشه ذكر الله ويخطر له رحمة الله على عباده او يعلم تفضيل الذكر بكونه رجلا على
یا در دهشت می اندازد او را ذکر حق تعالی یا در دل میگذرد او را رحمت حقتعالی بر بندگان خود یا میداند فضیلت مرد بسبب مرد بودن
الانثى وان الفضل في الاخرة لرجال لا تلهيهم تجارة ولا بيع عن ذكر الله وان
بر زن و آنکه فضیلت در آخرت برای آن مردان است که غافل نمیکند ایشان را تجارت و بیع از ذکر حق تعالی و آن که
من الهاه عن الله فهو من الانثى بل هو من الخنثى ايسمع قوله تعالى للذكر مثل حظ
کسیکه غافل کند او را از حق تعالی پس او از زنان است بلکه از خنثیان است میشنود قول حق تعالی که برای مرد مثل حصه
الانثيين الثاني ان الشعر الموزون يختلف تاثيره في النفس بالالحان بطرق مختلفة
دو زن است دوم آنکه شعر موزون مختلف می شود تاثیر او در نفس بالحان بطرق مختلف
بمد وقصر لمد المقصود وقصر الممدود وهذا التصرف جائز في الشعر ولا يجوز في
بمد و قصر یعنی بدراز کردن کوتاه و کوتاه کردن دراز و این تصرف جائز است در شعر و جائز نیست در
القران الا التلاوة كما انزل والخلاف في القران حرام ومكروه على انه لا يجوز في كلام
قرآن مگر تلاوت چنانکه نازل کرده شده است و خلاف کردن در قرآن حرام و مکروه است بنا بر آنکه جائز نیست در کلام

الله المحمل موافقاً لطبیعته وحاله مخالفاً لنزوله والاشعار لیس کذلک وعلی ان القرآن

حق تعالی حمل کردن موافق طبیعت وحال برخلاف نزول واشعار اینچنین نیستند وبر بنا بر آنکه قرآن

کلام الله وصفته تعالی وهو حق لا یطیقه الصفات البشریة لانه غیر مخلوق فلا یطیقه الصفات

کلام حق تعالی وصفت اوست واو حق ست طاقت نمیدارد او را صفات بشریت زیرا که او غیر مخلوق است یعنی اصل قرآن که صفت

المخلوقة ولو کشف للقلب ذرة من معناه وهیبته لتصدعت ودهشت وتحیرت والالحان

متکلمی حق تعالی است غیر مخلوق است ایں طاقت نمیدارد او را صفات مخلوق واگر ظاهر شود بر دل ذره از معنی او وهیبت او البته شق شود و دهشت

اللطیفة مناسبة للطباع ونسبتها نسبة الحظوظ لا نسبة الحقوق والشعر نسبة الحظوظ کذا

شود ومتحیر شود والحان لطیف مناسب برای طبایع ونسبت او نسبت حظوظ هست نه نسبت حقوق وشعر نسبت حظوظ هست همچنین

قال ابو نصر السراج الطوسی فی الاعتذار عن ذلک حضرت قدوة الاکابر امیر فرموده که

گفته است ابونصر سراج طوسی در عذر این +

این فقیر مدت سی سال در تحت قبه نیلگون و زیر گنبد گردون بر کار روا گردیده و بملازمت اکابر روزگار

رسیده و از بزم نعمت ایشان جرعه چشیده و خلعت همت و نعمت این خوب کیشان در بر کشیده هیچکس

ازین طائفه بی سماع نیافته همه این اشتغال داشتند اگرچه بعضی اکابر و برخی اماثل بی سماع هم بودند

ولیکن انکار نداشتند و از مشایخ ما تقدم حضرت سید الطائفه و ابوبکر شبلی و معروف کرخی و سری

سقطی رحمهم الله و ابو سعید ابی الخیر و عبد الله خفیف و حاجی شریف و غیر ایشانی که در تذکرة الاولیا

مذکور اند و بزرگانی که در طبقات الاصفیا مسطور اکثر از ایشان صاحب سماع بوده اند و از متاخرین

حضرت شیخ فرید الدین و قاضی حمید الدین و خواجه قطب الدین و شیخ نظام الدین و در روایات

صحیح که از ایشان رسیده معلوم شد که همه تواجد کرده اند و رقص فرموده پس هر که سماع را منکر باشد

و حرام بگوید پس گفته باشد که این همه اولیا ارتکاب حرام کرده باشند و این سخن از عداوت بود و

مَنْ عَادیٰ لِی وَلِیًّا فَقَدْ بَارَزَنِی بِالْمُحَارَبَةِ با حق تعالی حرب کرده باشد در عوارف آورده است

که منکر سماع از امور ثلثه خالی نیست یا جاهل است از خبر و آثار یا مغرور است باعمال اخیار یا جامد الطبع

است که او را ذوق نیست آنکه جاهل است از خبر و آثار به حدیث عائشه و حکایت رقص حبشه جهل او

رفع شود و در رقص دلیل آنکه رسول الله صلی الله علیه وسلم سه نفر را از صحابه به حرفی

بر سر رقص کردند چنانکه زید را گفت علیه السلام اَنْتَ اَخُوْنَا وَمَوْلَانَا رقصید و علی را گفت اَنْتَ

مِنِّی بِمَنْزِلَةِ هَارُوْنَ مِنْ مُوْسٰی و هم رقصید و جعفر را گفت اَنْتَ اَشْبَهْتَ خَلْقِیْ وَخُلُقِیْ و هم رقص کرد و اما مغرور بگویند

عبادات ... و سماع از لطائف قلبی و واردات ... اَلْاَعْمَالُ بِالنِّیَّاتِ مرد ... باشد ... می شود ...

[illegible]

ناسد المزاج است لیس که علاج ولکه عنین را هرگز لذت مباشرت نباشد و در نیابد و نابینا از حسن و جمال
خوبان ذوق نتواند گرفت **بیت** حسن یوسف کجا شناسد کور + لحن داود را چه داند کر + قیمت زعفران
چه داند بز + لذت از خواجه داند خر + گاه که سرآگاه شد با لوزینه دهی به باشد. اولٰئک کالانعام بل هم اضل که بعضی
انعام را ازین انعام نصیب و او را نیست حضرت **قدوة الکبرا** میفرمودند حالتی که عارف را در سماع دست دهد
بود وقتیکه سالک را از استماع نصیب گردد از صد چله حاصل نشود از ریاضات شدیده و اصل نبود و کدام لذتی
زیاده ازین بود که بذوق آن شراب وصول جان میدهد و از شوق چون سیراب وصول کردند روان
می بخشند **غزل جامی** نیست گر دیدار باشد + حیات جاودان از یار باشد + زهی مقتول تیغ غمزه
دوست + شهیدان را سپهسالار باشد + کسی کو سر بزیر تیغ خونخوار + نداد و زیر پای خوار باشد + سماع پرده
اسرار جانا + بسا اندر پرده اسرار باشد + شنیده پرده اسرار گردون + چو صوفی روز و شب دوار باشد + ز شوق
نغمهٔ توحید اشرف + چو ساز از دل بزیر و زار باشد + بسیاری از مشایخ متقدمین و کبرائے متاخرین در
حالت سماع جان داده اند چنانکه حضرت خواجه قطب الدین بختیار اوشی در سماع این بیت جان
بحق سپرده اند و رخت بصحرای وصول برده **بیت** کشتگان خنجر تسلیم را + هر زمان از غیب جانی
دیگر است + و از متقدمان بسیار اند که در سماع جان بجانان داده اند که بتفصیل گفته آید چنانچه در طبقات [illegible]
آورده اند که خواجه صوفیه ذوالنون مصری و شبلی و خراز و نوری و دراج قدس الله ارواحهم همه در سماع رفته اند
سه تن از ایشان سه روز زیستند باقی در همان دم بدست تسلیم کردند و غیر ازیشان از مشایخ و مریدان
در سماع رفته اند چه در سماع قرآن و چه در سماع اشعار و الحان زرارة بن ابی اوفی قاضی بصره در محراب
بود قرآن میخواند و یکی دیگر بر خواند فاذا نقر فی الناقور [illegible] وی صعقه زد و بیفتاد و بمرد و شیخ الاسلام
پیر هری گفت سماع دیدار آنرا مدد بود و مر درا گوش باو بود و دیده با بود چه جایی طاقت و هوش بود
صاحب کشف المحجوب گوید من درویشی را معاینه کردم که در جبال آذربایجان میرفت و این بیت
میخواند **اشعار** والله ما طلعت شمس و لا غربت + الا و انت منی قلبی و وسواسی + و لا جلست
الی قوم احدثهم + الا و انت حدیثی بین جلاسی + و لا تنفست محزونا و لا فرحا + الا و ذکرک
مقرونا بانفاسی + و لا هممت بشرب الماء من عطش + الا رأیت خیالا منک فی الکاس +
ناگاه بیفتاد و بمرد حضرت شیخ ابوبکر حربی گفت که بمکه مهمان بودم و میزبان کنیزکی داشت که چیزی میتوانست
خواند کنیزک بخواند **مصرع** لا منی فیک معشر فاکثروا + درویشی بر پای خاست بانگی بلند
زد و گفت که ملامت در مهر تو مگر تو این حرف بگفت و بیفتاد و برفت از دنیا شیخ الاسلام گفت که ابوعبدالله
بابا گفت که ایوب بخار در خانه قزوینی بمکه در سماع بود و گوینده چیزی بخواند بپارسی رسی بپای خاست و
پشت راست کرد آنگاه نعره زد و بیفتاد و رفت در بیهوشی او شیخ الاسلام گوید ابوالقاسم شلنج با قوم [illegible]

در مقدمه او گروهی پس [illegible] کردند و بسیار کردند

بود که گوینده برخواند اشعار کل بیت انت ساکنه غیر محتاج الی السرج + وجهک المیمون حجتنا +
یوم یاتی الناس بالحجج + لا اتاح الله لی فرجا + یوم ادعوک بالفرج + ابو القاسم شاگرد دست آورد
و بانگ زد و بیفتاد و دیدم که رفته بود شیخ الاسلام فرمود که یکی از طائفه گوید که در نشاپور حادثه بود که مردم از شهر
بیرون رفته بودند من در مسجد بودم که در کنج آن مسجد درویشی دیگر بود گوینده درآمد درویش ویرا گفت چیزی
بگوی وی برخواند اشعار التقیت بینی و بین الحب معرفة + لا ینقضی ابدا او ینقض الابد + لا اخرجن
من الدنیا و حبکم + بین الجوانح لم یشعر به احد + آن درویش بیفتاد و می طپید تا میان دو نماز
آنگاه بیارامید چون بنگریستم رفته بود **ایضا** حضرت شیخ الاسلام میگویند که صوفی در شهر ابله که میان بصره
و کوفه بود میرفت و در پای کوشکی رسید و بر آن کوشک مهتری بود و پیش وی کنیزک مغنیه چیزی میخواند
آن صوفی آوازی شنید که میخواند **شعر** کل یوم تتلون غیر هذا بک احسن + کل یوم تتحول غیر
هذا بک اجمل + درویش را خوش آمد و بروی خورد و گفت یا جاریة بالله و بحیاة مولاک لا اعدت
علی هذا البیت کنیزک تکرار میکرد خواجه ویرا گفت چرا مکرر میخوانی و نمیگذری گفت در زیر کوشک درویشی
است وقت وی خوش شده است از بهر وی میخوانم خواجه سر فرو کرد درویش را دید که خوش گشته است
و پائی میکوبد و با آخر سخنی بگفت و بانگ بزد و جان بداد آن خواجه چون آنرا بدید حال او برگشت کنیزک را
آزاد کرد و پیران شهر را بخواند و بر آن درویش نماز گزاردند و دفن کردند و پیران را گفت که مرا شناسید که
من فلان ابن فلان ام شما را گواه میکنم که هر چه مراست از املاک و ضیاع همه را وقف کردم درویشان
و کوشک سبیل کردم و هر چه داشت از زر و سیم بداد و جامه بیرون کرد و ازاری در بست و مرقع او پوشید
و ردا برافگند یعنی در بادیه نهاد و رفت مردمان مینگریستند تا از چشم ایشان غائب شد و چشمهای
گریان پس از آن کسی ویرا ندید و از هیچکس خبر وی نشنید حضرت شیخ الاسلام میفرمودند که حضرت شیخ
ابوبکر السوسی گفت که شبی بار کسی باید که چیزی برخواند خیلی جستند هیچکس را نیافتند و شیخ ابوبکر همچنان
طلب میکرد که شخصے را البته بیابید که چیزی خواند شخصی گفت که من کسی را میدانم مگر بر نائی است در این
نواحی همسایگی مطربی میکرد گفت زود بیار آوردند مگر چیزی خورده بود خواندن گرفت حدیث العوام
اخوانا و صدق بلیتهم نسب الابیات کاری بخاست از نکه بی وخوشی وقت همه کس خوش شد
و شیخ در شوریدچون فارغ شدند از سماع مطرب را تذف افتاد بر سجاده شیخ قی کرد گفت هیچ مگوئید همچنان
بسجاده در پیچیده ویرا گنده نشوئید و جائی دیگر خواب کنانید چون روز شد مطرب باهوش آمد خود را در سجاده
دید پیچیده و در صفت قندیل آویخته متحیر بماند بانگ برآورد که بهر خدا اینچه حالت است و من اینجا چون
افتادم یکی فراز آمد و ویرا از حال بے خبر کرد که چه بود و چه رفت وی پیرایه خود بشکست و توبه کرد و جامه
درید و مرقع در پوشید و از جمله اصحاب شد و چون شیخ از دنیا برفت به پیری خانقاه ویرا بنشاندند از

روزگار نیکو شد و معامله نیکو ورزیده بود گویند که نام وی طرانی بود پیر شده بود مشایخ نوبی می آمدند که ما را آن بیت بخوان و آن قصه باز گوی شیخ عمو با احمد کوفانی میگفت این بیتها تمام یاد نداری گفتم نه این نیم بیت بیش یاد ندارم شیخ الاسلام میفرمودند که آن تمامی ابیات من یاد دارم و در کتابی هم دیده ام

القوم اخوان صدق بینهم نسب + من المودة لم یعدل به سبب + تراضعوا درة الصباء بینهم + وذو اجب الرضیع المغاس ما یجب + لا یحفظون علی السکران زلتهم + ولا یریبك من اخلاقهم ریب حضرت قدوة الکبرا میفرمودند سبحان الله چه سریست سماع را که من در حین ذوق متحرک میگردد و عجب است که متحرک ساکن بود مگر آنکه متحرک باشد نقلست که حضرت ابو الحسین نوری که حضرت جنید و شبلی و ابو الخیر را دیده بود بآخر عمر مقعد شد هر گاه که مؤذن قامت گفتی وی برخاستی و نماز کردی باز مقعد شدی و در حالت سماع نیز همچنان بودی و باز مقعد شدی حضرت قدوة الکبرا میفرمودند که چه مقدار خود مشایخ متقدمین بودند که در سماع حالتی ایشان را در یافت که از دست رفته اند و بهم جوشیده اما از صحابه چندین را بشنو که در احیاء العلوم اورده است + + + + + + +

واما ما یعد من الوجد بالعمل عن الصحابة والتابعین فکثیر فمنهم من صعق ومن بکی

واما چیزیکه شمار کرده میشود از وجد و حال بعمل صحابه و تابعین پس بسیار است پس از ایشان کسی است که بیهوش شد و کسی است که

ومنهم من غشی علیه ومنهم من مات فی غشیته سمع عمر رضی الله عنه رجلا یقول ان

گریان شد و از ایشان کسی است که غشی انداخته شد بروی و از ایشان کسی است که مرد در غشی خود شنید حضرت عمر رضی الله عنه مردی که میگفت

عذاب ربك لواقع ماله من دافع فصاح صیحة خر مغشیا علیه فحمل الی بیته فلم یزل

که البته عذاب پروردگار تو واقع است نیست برای او کسی دفع کننده پس نعره زد و در غشی افتاد و پس برداشته شد بسوی خانه او پس

مریضا فی بیته اشهرا وسمع علی ابن فضیل قارئا یقراء یوم یقوم الناس لرب العالمین

بیمار ماند در خانه خود چند ماه و شنید علی بن فضیل یک قاری که میخواند روزیکه قایم خواهند شد مردمان برای رب العالمین

فسقط مغشیا علیه فقال الفضیل شکر الله لك ما قد علمه منك وکذلك نقل عن جماعة

پس افتاد در وی غشی انداخته شد پس فرمود فضیل جزا دهد ترا حق تعالی چیزیرا که دانسته است از تو و همچنین نقل کرده شده است از جماعه

من الصوفیة فقد کان الشبلی فی مسجد لیلة من رمضان وهو یصلی خلف امام

صوفیه پس تحقیق بود شبلی رح در مسجد شبی از رمضان و او نماز میخواند در پس امامی

فقرا الامام ولئن شئنا لنذهبن بالذی اوحینا الیك فزعق الشبلی زعقة ظن الناس

پس خواند امام و اگر خواهیم البته ببریم چیزیرا که پیغام فرستادیم بسوی تو پس حضرت شبلی نعره زد و مردم گمان کردند

ان روحه طارت واحمر وجهه وارتعد وکان یقول بمثل هذا یخاطب الاحباب یردد

که روح او پران شد و روی او سرخ شد و لرزان شد و میگفت بامثال این خطاب کرده میشود بمحبان تکرار میکرد

وذلك مرارا قال الجنيد دخلت على سري السقطي فرايت بين يديه رجلا قد غشي عليه

این را بار بار فرمود حضرت جنید رح داخل شدم بر سری سقطی رح پس دیدم در پیش او مردے را که غشی انداخته شده بود برو

فقال لي هذا رجل قد سمع اية من القران فغشي عليه فقلت اقرءوا عليه تلك الاية كما

پس فرمود با من که این مردیست که شنیده است آیتی از قرآن پس غشی انداخته شد برو پس گفتم بخوانید براو همان آیه را

فقرءوا فافاق فقال من اين قلت رايت يعقوب عليه السلام كان عماه من اجل مخلوق فبمخلوق

پس بخوانند پس هشیار شد پس فرمود از کجا گفتم دیدم یعقوب علیه السلام که نابینائی او بسبب مخلوقی بود پس بمخلوق

ابصروا الى ما قاله الجنيد رضي الله عنه يشير قول شعر وكاس شربته على لذة + ولاخرى

بینا شد و بسوئی قول جنید رضی الله عنه اشاره میکند این قول (شعر) و پیاله را نوشیدم بر لذت + و دیگری

تداويت منها بها وسمع رجل من اهل التصرف قاريا يا ايتها النفس المطمئنة ارجعي الى

دوا کردم با او ازان و شنید مردے از اهل تصرف قاری که ای جان آرام گیرنده باز آ بسوئے

ربك فاستعادها من القارى فقال كم اقول لها ارجعي وهي لا ترجع وتواجد زعق

پروردگار خود پس دوباره خواناینداز قاری پس گفت چند بار گویم جان خود را که باز آ و او باز نمی آید و در وجد آمد و نعره زد

زعقة فخرجت روحه عن محمد بن صبيح قال كان رجلا يغتسل في الفرات فمر به الرجل

پس جان او برآمد روایت است از محمد بن صبیح گفت که مردے بود که غسل میکرد در دریائے فرات پس گذشت باو مردے

الشط يقرا وامتازوا اليوم ايها المجرمون فلم يزل الرجل يضطرب حتى غرق ومات

برکناره و میخواند و جدا شوید امروز ای گنهگاران پس ماندان مرد اضطراب میکرد تا آنکه غرق شد و مُرد

حضرت سیدة الکبرا منیر میبودند بعضی از محروم ان اسرار سماع و برخی از بی نصیبان از ذواق استماع میگویند

که حضرت سید الطائفه وحضرت روزبهان بقلی در آخر حال از منزل سماع انتقال کرد ... اند و توبه ورزیده اند

فهو محمول على معان كثيرة اما توبة لفقد الاخوان في ذلك المجلس او لحضور المنكر للسماع

پس آن محمول است بر معانی بسیار اما توبه است برائے گم شدن برادران در آن مجلس برای حاضر شدن منکر سماع

ذلك الوقت وحضور المنكر مزاحم ومستنفر ومستوحش ومشوش لاهل السماع وليس المدعاء

درآنوقت و حاضر شدن منکر مزاحم است و باعث نفرت و باعث وحشت و تشویش و شورش است برائے اهل سماع و نیست مدعا

من حضور الاخوان الا رفع المنكر المستنكر المستنفر واحضار المجلس الثابتة شامة وشين لاهل

از حضور برادران مگر دفع منکر مذموم که باعث نفرت است و حاضر کردن او مجلس ثابته با نحوسی و عیب است برائے اهل وجد و حال

التواجد بهم رجعت الى معنى زمان ومكان از شروط سماع گفته اند چنانچه در محل خویش گفته شود ان شاء الله تعالى

ويقال ان رئيس الطائفة لعله وصل في مقام يزاحمه السماع ويشوشه الاستماع كان مكان متعالى من مشاهدة جمال الحق بطريق الاستغراق فان

و گفته میشود که سید الطائفه رضی شاید رسیده باشد بمقامی که مزاحمت مینماید در سماع و پریشانی میکند او را گوش نهادن گویا که او بود در مشاهده جمال حق بطریق

کان فی مشاهدة الجمال الحق بطریق الاستغراق وان کان فی السماع ایضا لا یخلو من المشاهدة

در مشاهده جمال حق بطریق استغراق اگرچه در سماع نیز خالی نبود از مشاهده + + + + +

ولکن فی المشاهدات المنتهی والمتوسط فقا نرت ویراه بعین البصیرة والسماع حزاسم لها و

ولیکن در مشاهدات کسی با نتها رسیده کسی در وسط است می بیند او را بچشم بصیرت یعنی دیدهٔ دل وسماع زحمت کننده است

مانع لرویة البصیرة من ذاق عرف نقل از حضرت ابو بکر مصری است که حضرت سید الطائفه وابو الحسن

با لو مانع است از رویت بصیرت کسیکه چشید بشناخت | نوری وجماعتی از مشائخ صوفیان اجتماع داشتند وقوال چیزی

میخواند نوری برخاست ودر سماع درآمد وفرا سر جنید آمد وگفت که برخیز اِنَّمَا یَسْتَجِیبُ الَّذِینَ یَسْمَعُونَ

الآیه جنید گفت وَتَرَى الْجِبَالَ تَحْسَبُهَا جَامِدَةً وَهِيَ تَمُرُّ مَرَّ السَّحَابِ ہم بمعنی بعضی عرفا گفته اند چه

نوع عمل کنیم بسماعی که انقطاع می پذیرد اذا مات من یسمع پس درین قول اشارت آمد که سماع از

خدا تعالیٰ دایم است . ولیکن هر وقت گوش قابل سماع نیست **بیت** سرایند خموشی نگردد خموش + ولیکن نه

هر وقت باز است گوش + وانبیاء علیهم السلام برین مشاهده دوام لذت سماع می گیرند بی آنکه محتاج باشند

بتحریک سببی از اسباب صوت وشنایعان **حضرت رسالت صلی الله علیه وسلم وعلی آله**

کذلک واز حضرت شیخ روز بهان م آورده اند واشتغل بالریاضات الشدیدة فی اطراف شیراز وجعل

کان صاحب ذوق واستغراق ووجد دائم لا تسکن لوعة ولا یرقا دمعته ولا یطمئن

فی وقت من الاوقات ولا یخلو ساعة من الحنین والقرآن تلاوة کل لیلة بالبکاء والعویل

ومراد او استغالست که در حال غلبه وجد از وی صادر شده است که هر کس بفهم آن نرسد وانیشان را بیت

قطعه آنچه ندید است دو چشم زمان + آنچه که نشنید دو گوش زمین + در گل ما رنگ نمود است آن +

خیز و بیا در گل ما آن ببین + وی صاحب سماع بود ودر آخر عمر انان باز ایستاده بود وی در تمعنی سخنی گفتند

گفت انی استمع الان من ربی عز وجل فاستعرض مما سمعت من غیره وآخر عمر وی را الجی

هم دریافت بعضی باین واقعه میگویند که وی از سماع ایستاده **حضرت قدوة الکبرا** میفرمودند سهل

ادراک آن کسی است که بانتها التفات نماید امر که شخصی پنجاه سال بوی اشتغال فرموده وآخر چند روزی

از وی لبسی باز ماند بی انکار واعراض وارتفاع مراتب ونزول ند کار است چرا استدلال بوی کنند

قطعه چو نور خور نه بیند چشم خفاش + گنا واز جانب خورشید نبود + اگر یک کس نزوقی یافت از می +

تنک اندر حکمت جمشید نبود + فللاولیاء والانبیاء حالات مختلفة مرة کانوا شاغلین بتبلیغ

پس برای اولیا وانبیا حالات مختلفه است وقتی بودند مشغول برسانیدن + + + + + + +

الرسالة واجراء احکام الشریعة والدعوة الی الاسلام والجهاد مع الانام ومرة فی المشاهدات

پیغام خدا جاری کردن احکام شریعت وخواندن مردم بسوی اسلام وجهاد با خلق ووقتی در مشاهدات

والرویة بعیون البصیرات والتلذذ بدوران الکاسات **شعر** شربنا الحب کاسا بعد کاس

بدیدن دیدہ ہای دل ولذت یافتن گردش پیالہ ہا نوشیدیم محبت را جامی بعد جامے

فما نفد الشراب وما رویت + ولیس ہذا الشراب الاعلی اسرار معلقة وارواح عن رق

پس تمام نشد شراب وسیراب نشدم - ونیست این شراب مگر بر باطنہای آویختہ شدہ اند و روحہائی کہ از قید

الاشباح مجردة وہو فیض الاقدس یبتداء ویصل من الغیب الی ذات السر ومن السر الی

اجسام آزاد کردہ شدہ اند وآن فیض اقدس ست آغاز کردہ میشود میرسد از غیب بسوی باطن وراز باطن بسوے

ذات الروح ومن الروح الی الفواد ومن الفواد الی القلب ومن القلب الی القالب فیمحوا

ذات روح واز روح بسوئے باطن دل واز باطن دل بسوئے دل واز دل بسوئے بدن وپس محو میشود

بہ اثر البشریة والانانیة فیکون الجسم بذلک القلب حتی الغیب واحدا ولہذا الفیض

بسبب آن اثر بشریت وخودی پس میشود بدن آن دل تا غیب یکے ودرای این فیض

مراتب الذوق والشرب والری کما قال احد من الصوفیة صاحب الذوق متساکر و

مراتب ست چشیدن ونوشیدن وسیراب شدن چنانکہ فرمود یکی از صوفیان کہ صاحب چشیدن مشابہ مست ست و

صاحب الشرب سکران وصاحب الری صاح ولیس لارباب الفقہ والرای من ہذا الشرب

صاحب نوشیدن مست ست وصاحب سیرابی ہشیار ست ونیست برائی صاحبان فقہ و رای ازین نوشیدن

لذة ولا من معدنہ جوہر فاذا لم یکن لہم حظ من السماع فیقولون بحرمت مطلقة و

لذتی ونہ از کان او جوہری پس وقتیکہ نیست ایشان را حصہ از سماع پس قائل میشوند بحرمت مطلقہ و

العنین لم یعلم لذت الجماع فالانکار منہ لیس ببعید بالاجماع . **رباعی** ذوقی کہ در

عنین کہ نامرد ست لذت جماع را پس انکار او نیست بعید باتفاق

\+ \+ \+

سماع بود اہل حال را + انرا ہی نصیب نیست جز اہل کمال را از لذت سرود کہ بیگانہ منکر ست + نبود عجب

کہ خبر چہ داند وصال را + حضرت **قدوة الکبرا** میفرمودند کہ حضرت سید الطائفہ جاریہ مغنیہ را شنید

کہ در یکی از شہرہای عجم ہست وآن مغنیہ خواجہ داشت صاحب حال کہ ہیچکس را بال بسیار نفروخت

حضرت سید الطائفہ جہت این مغنیہ از بغداد قصد کردہ راہ قصد کردہ آمدند واین مغنیہ را الشغف تمام خریدند

بباید دانست کہ چہ حصول وی را در نغمات سرود بودہ ہست کہ باین آرزو خریدہ ہست تقریبا از تحفہ نقل

آوردند کہ حضرت سری سقطی گوید کہ شبی خوابم نیامد وقلق واضطراب عجیبہ داشتم چنانکہ از نماز تہجد

باز ماندم چون نماز بامداد کردم بیرون رفتم و ہر جا کہ گمان می بردم کہ شاید آنجا از اضطراب تسکین شود

گذر کردم ہیچ سودی نداشت آخر گفتم بہ بیمارستان بگذرم واہل ابتلا را ببینم باشد کہ متبرسم و منزجر شوم چون

بہ بیمارستان درآمدم ودلمن بکشاد وسینہ من منشرح شد ناگاہ کنیزکی دیدم بسیار پاکیزہ وتازہ وجامہای انیق

فاخره پوشیده زیبا و خوش بازوی بمشام من رسید منظر زیبا و زیبائی رعنا بشت بهر دو پای و هر دو دست
در بند بود چون مرا دید چشمها پر آب کرد و شعری چند بخواند صاحب بیمارستان را گفتم این کیست گفت کنیزکیست
دیوانه شده است خواجه وی ویرا بند کرده مگر باصلاح آید چون سخن صاحب بیمارستان شنید گریه در گلوی وی
گره شد بعد از آن ابیات را خواندن گرفت **ابیات** معشر الناس ما جننت ولکن + انا سکرانة و
قلبی صاحی + اغللتم یدی ولم آت ذنبا + غیر جهدی فی حبه وافتضاحی + انا مفتونة
بحب حبیبی + لست ابغی عن بابه من براحی + فصلاحی الذی زعمتم فسادی + وفسادی
الذی زعمتم صلاحی + ما علی من احب مولی الموالی + وارتضاه لنفسه من جناحی + سخن
وی مرا بسوخت و اندوه و گریه آورد چون آب چشم من بدید گفت ای سری این گریه است بصفت او
چون باشد اگر او را بشناسی چنانچه حق معرفت حق است بعد از ساعتی بیخود شدم چون باخود آمدم گفتم ای جاریه
گفت لبیک ای سری گفتم مرا از کجا شناسی گفت تا جاهل نشدم از آن زمان که ترا شناختم گفتم می شنوم
که یاد محبت میکنی کرا دوست میداری گفت آنکس را که شناسا گردانید مرا بنعمتهای خود و منت نهاد بر ما بعطاهای
خود و بد لهائی همه قریب است و سائلان را مجیب گفتم اینجا کیست که ترا محبوس کرده است گفت حاسدان با هم
یاری کردند بعده صیحه زد و بیفتاد گمان شد که حیاتش منقطع شد بساعتی با خود آمد و بیتی چند مناسب حال
خود خواند صاحب بیمارستان را گفتم که او را رها کن رها کرد گفتم برو هر جا که خواهی گفت ای سری کجا روم
آنکه حبیب دل من است مرا بدست یکی از بندگان خود گردانیده اگر مالک من راضی نبود نروم و الا صبر
کنم گفتم والله که وی از من عاقل تر است ناگاه خواجه وی آمد و گفت تحفه کجاست گفتم اندرون است و شیخ
سری سقطی پیش وی است خرم شد و در آمد و بر من سلام کرد و مرا تعظیم بسیار کرد گفتم این کنیزک اولی است
از من بتعظیم سبب چیست که ویرا محبوس کرده گفت از چیزها بسیار عقل وی رفته است نمیخورد و نمی آشامد
و نخواب میکند و ما را نمیگذارد که بخواب کنیم حال آنکه تمام بضاعت من قیمت وی است ویرا خریده ام بهمه مال
خود به بیست هزار درم و امید داشته بودم که مثل بهائی بر وی سود کنم از جهت کمالی که در صنعت
خود دارد گفتم صنعت وی چیست گفت مطربه است گفتم چند گاه است که این زحمت بوی رسیده است گفت
یکسال گفتم ابتدائی آن چه بود گفت عود در کنار داشت و تغنی باین ابیات میکرد **ابیات** وحقک
لا نقضت الدهر عهدا + ولا کدرت بعد الصفو ودا + ملأت جوانحی والقلب وجدا + فکیف
الذ واسلو وا هدا + فیا من لیس لی مولی سواه + اراک ترکتنی فی الناس عبدا + بعد از آن
بر خاست و عود را بشکست و بگریه در آمد از برای محبت کسی متهم داشتیم و روشن شد که از آن اثری نبود از وی
پرسیدم که حال چیست گفت اول خسته و زبان شکسته گفت **ابیات** خاطبنی الحق من
جنانی + فکان وعظی علی لسانی + قربنی منه بعد بعد + وخصنی الله واصطفانی +

اجبت لما دعیت طوعاً * مبینا للذی دعانی * وخفت مما جنیت قدما * فوق الحب بالاما
بعد از ان صاحب کنیزک را گفتم بهائی او بر من سخت در یاده نیز مید هم آواز بر داشت و گفت وا فقراه تا کجا
است بهائی وی تو مرد درویشی وی را گفتم تو تعجیل مکن تو بهمان باش تا من بهائی وی را بیارم بعد گریان
گریان رفتم و بخدای سوگند که بهائی او نزدیک من یکدرم نبود و شب همه را بنزد تنها ماندم و تضرع میکردم
نمیتوانستم که خفتم بر هم زنم و میگفتم ای پروردگار من تو میدانی نهان و آشکار من و من اعتماد بر فضل تو کردم
و مرا رسوا مگردان ناگاه یکی از دوستان در بزد گفتم کیست گفت یکی از احباب در گشادم مردی دیدم با چهار
غلام و شمعی با او گفت ای استاد اذن در آمدن میدهی گفتم در آی چون در آمد گفتم تو کیستی گفت احمد
بن مثنی و شب بخواب دیدم که هاتفی مرا آواز داد که پنج بدره بردار و پیش سری بر و بگو وی را این خوش
کن تا تحفه را بخرد که ما را بتحفه عنایت است چون این بشنیدم سجده شکر بجا آوردم چون صبح شد بنشستیم چون ما را دید صاحب تحفه
گفت مرحبا در آئی میدانستی که تحفه را نزد حق تعالی منزلتی است که دوش مرا هاتفی آواز داد و گفت انها منا
ببال لیس یخلوا من نوال * قربت ثم ترقت وعلت فی کل حال * چون تحفه ما را دید چشم پر آب کرد
و با حق تعالی در مناجات میگفت مرا در میان خلق مشهور گردانیدی در آنوقت نشسته بودیم صاحب
تحفه بیامد گریان گفتم چرا گریه میکنی آنچه تو گفتی آوردم پنج هزار سود گفت لا والله گفتم ده هزار گفت لا والله اگر
همه دنیا بمن دهی قبول نمیکنم وی آزاد است لوجه الله سبحانه گفتم قصه چیست گفت ای استاد دوش
مرا توبیخ کردند ترا گواه میگیرم که از همه مال خود بیرون آمدم و در خدای تعالی گریختم اللهم کن لی
لعبت کفیلا و برزاق جمیلا روئی با ابن مثنی کردم وی نیز میگریست گفتم چرا گریه میکنی گفت گویا
خدای تعالی با آنچه مرا آن خوانده است از من راضی نیست ترا گواه میگیرم که صدقه کردم همه مال خود را خالصا
لله سبحانه گفتم ای چه بزرگست برکت تحفه بر همه بعد از ان تحفه برخاست و جامها که در بر داشت بیرون
کرده و پلاس پاره پوشیده بیرون رفت و میگریست گفتم خدای تعالی ترا رهائی داد گریه چیست گفت
هربت منه الیه ویکتسب منه الیه وحقه وهو سؤلی لا زالت بین یدیه حتی انال
وابلک بما یرجون لدیه بعد از ان بیرون آمدیم چنانکه تحفه را طلبیدیم نیافتیم عزیمت کعبه کردیم ابن
مثنی در راه بمرد و من و خواجه تحفه بمکه در آمدیم چنانکه در آنوقت که طواف میکردیم آواز مجروحی شنیدیم
که از جگر ریش میگفت شعر محب الله فی الدنیا مقیم * تناول سعه قد را اهواه * سقاه
من محبته بکاس * فاصلح اهنا بن الیمین * اذا استفاه فهام بحبه و سما الیه * فلا یس
یرید محبوبا سواه * کذلک من ادعی شوقا الیه * یهیم بحبه حتی یراه * پیش او رفتم چون وی
گفت ای سری گفتم لبیک تو کیستی که الله تعالی بر تو رحمت کناد گفت لا اله الا الله بعد از شناختن
واقع شده که من تحفه ام وی همچون خیالی شده بود گفتم ای تحفه چه فائده دیدی بعد از انکه تنهائی

اختیار کردی از خلق گفت خدای تعالی مرا قرب خود انس بخشید از غیر خود وحشت داد گفتم این منی
مرد گفت رحمه الله ویرا از کرامتها چندان بخشید که هیچ چشم ندیده است و همسایه منست در بهشت گفتم حاجتی
تو را انعام کرده ام آمده است و جای نهان کرده در برابر کعبه افتاد و مرد چون خواجه وی بیامد ویرا مرده
و دید بروی در افتاد برفتم ویرا جنبانیدم مرده بود تکفین و تجهیز ایشان کردیم و بخاک سپردیم رحمهم الله تعالی
حضرت **قدوة الکبرا** میفرمودند که بعضی از ین طائفه بغرضیت السماع قایل اند کالداء للدواء
و بالنغمات تظهر مخاطبات الاسرار و تتحرک جذبات الانوار فان السماع محرک القلوب
الی عالم الغیوب بیچاره عاشق دست و پای بریده جرعه از جام محبت چشیده خلعت وصل کشیده
و بدولت حصول رسیده میگوید که صوفیه از نفحات طیبات ارواح تقرب یار مقرب میگردد و از استماع
نغمات زکیات اشباح را حضور معیت میباشد و آن شهباز بلند پرواز سید محمد گیسو دراز میگوید که وصول
حق در چیزهای بسیار جستم بغیر از سماع نغمات و مناظره صورتهای زیبا نیافتم ما رأیت شیئا الا
و رأیت الله فیه که حبل متین است محکم گرفتم هو للکبیر لکل عسیرا اعلم ان فی السماع والمسمع سیما
اخر یسمع به کلام الحق بلا کیف له الرب بلا ریب شعر لو سمع داود مقالته + لما ترنم بالالحان
داود + غنت سعاد بصوتها فحکا + سرت الجان داود بالجعل + هر کر آن سمع باز شود او سماع
بحق شنود و از حق شنود و حق شنود و درین حالت او نه مستمع است همون باشد قوال آنست استماع تمام
و در امیثر مزامیر موسی نماید انچنین سماع را انکار نبود معرفت ایشان ازینجاست که مشایخ سلف ما خلف
انکار نه ورزیده اند حضرت **قدوة الکبرا** میفرمودند که بعضی ازین طائفه میگویند که مشایخ سهرورد سماع
نکرده اند و رخصت نفرموده اند و این عجب مینماید قال شیخ الشیوخ فی وصایاه یا بنی لا تنکر السماع
فان له اهلا فلاحاجة بهذا المبالغة بهذا المخالفة من الاحادیث والروایات کتب الشیخ الاجل
المجد الدین المخزومی الی الشیخ الامام المحقق شهاب الدین السهروردی قدس سره شعر
یا من سفیر الله صرف وداده + وانا له من قربه ما حواله + ماذا النکیر علی السماع لعاشق +
جعل السماع الی الحبیب رسوله + فلقد علمت بان هذا موقف + شکوی المحب الی الحبیب
علیله + فاجاب الشیخ الشهاب الدین السهروردی قدس سره شعر انی لا اعلم ما یقول
وارتجی + لک قرب من تختاره ووصوله + وارق السماع محل لطف دائما + لکن تعیرک
کهای قلیله + یا حبذا قرب الحبیب ووصله + لمتیم اضحی لقربه ضئیله + و در تعیین کردن
حکمتی هست که نا اهل ستوده نگیرد و حال آنکه خود تواجد کرده است کما جاء فی الدیوان لابن الفا
الحموی قال ایضا من المشهور انه وقع للشیخ الشهاب الدین السهروردی قبض فی بعض
حجابه فاتا الیه الشیخ الناظم سحر فانشده الشیخ الشهاب الدین قصیدته واستمع الانشاد

بکرد اینه سماع را سوی محبوب قاصد خود پس تحقیق دانستم که این مقام شکایت عاشق است بسوی معشوق بیماری خود را + پس جواب داد

الی ان قال شعر اهلا بما لم اکن اهلا لموقعه * قول المبشر بعد الیاس بالفرج * لک البشارة
فاخلع ما علیک فقد * ذکرت ثم علی ما فیک من عوج * فقال الشیخ شهاب الدین رح
فتواجد ومن عنده من شیوخ الوقت الحاضرین وکان المجلس عامرا بالشیوخ الاجلاء
وسادة من الاولیاء فخلع علیه هو والحاضرون قیل ربع مائة خلعة نقل است که حضرت
خواجه قطب الدین بختیار اوشی در سفری بحضرت ملتان رسیده اند در مسجدی نزول فرمودند حضرت شیخ
بهاء الدین زکریا بنور فراست دانستند خادم را بحضرت خواجه فرستادند بحالتی که خواجه بوضو اشتغال
داشتند خادم رسید دید که قطرات وضو بر زمین افتادن نمی یابند ملائک طبقات گرفته باسمان می برند
خادم اهل نظر بود معاینه کرد بخدمت شیخ بهاء الدین خود رفته و این معاینه عرض کرد حضرت شیخ بهاء الدین
دو تحفه که یکی از شیخ الشیوخ یافته بودند گرفته بحضرت خواجه آمده باستدعا تمام حضرت شیخ حضرت خواجه
را بسوی خانقاه خویش آوردند و بر تحفه حضرت شیخ الشیوخ حضرت خواجه را سوار کردند حضرت شیخ بهمت
خواجه را در کار ضیافت باقصی الغایت کوشیدند بعد از سه روز حضرت خواجه فرمودند حضرت شیخ
ضیافت ما خشک کردید دانستند که جهت سماع میگویند حضرت شیخ بشغف تمام قوالان را طلب کردند
حضرت خواجه را و اصحاب ایشان را در خانقاه در آوردند و خود حجره گرفته مراعات [illegible] قوالان را امر
کردند که سماع در دادند بیت ساز طرب عشق که داند که چه ساز است * کز نغمه او نه فلک اندر تگ و
تاز است * حضرت خواجه را حالتی در گرفت که در دیوار اثر آن حالت سرایت کرد چه جائی اصحاب و
اهل مجلس بیت از صدای نغمهای مطربان * کوه اگر جنبد عجب آن را مدان * در مجلس چون های و
هوی اصحاب بگردون بر آمد اصحاب شیخ با خبر شد که در خانقاه سماع میشود اصحاب شیخ و بعضی متعلقان
برآمدند و شیخ بهاء الدین عرض کردند که در خانقاه خلاف مشرب میشود چون جائز میدارید حضرت شیخ
فرمودند عجب دیوانه اید در بابی کسی که همچو بهاء الدین کند او را امتناع از سماع میکنید متعلقان مبالغه
کردند حضرت شیخ فرمودند اگر میتوانید بروید در خانقاه و خواجه را منع کنید متعلقان در مجلس در آمدند بمجرد
در مجلس در آمدن ایشان را حالت گرفت که از خود رفتند در سماع در آمدند حالتی ایشان را دست داده
نعمتی در آن حال بدست ایشان افتاد که هرگز ندیده بودند چون نزول حال شد ایشان التماس ارادت
و خرقه کردند فرمودند که این ولایت حضرت شیخ بهاء الدین است از خانواده سهروردی بی ادبی است اینجا
مرید کردن و خلافت دادن مناسب نیست و حضرت خواجه روانه شدند و آنان برکاب معارف آب
سعان شدند چون تحفه حضرت خواجه بقصبه هانسی نزول فرمودند جماعه که از ملتان همراه آمده بودند
در قید ارادت آوردند و آنانکه مرید بودند بشرف خلافت مشرف شدند حضرت خواجه فرمودند که این
قصبه سرحد ولایت مشایخ سهروردیه و چشتیه است از آن روشنان التصدیع دادیم ایشان بعد عجز و نیاز

شرف نعمت یافته مستعد شدند همچنین حضرت عمر باکو که بر حضرت شیخ ابوسعید ابوالخیر در بدایت حال انکار داشت که حضرت شیخ ابوسعید صاحب سماع بودند در شبی بواقعه می بینند که هاتفی میگوید قوموا وارقصوا لله ازواقعه درآمد وگفت لاحول ولاقوة در شب دوم همچنین واقعه دید باز لاحول ولا قوة گفت در شب سیوم چون دید دانست که خواب رحمانی هست وبسبب آن انکار است که بر شیخ ابوسعید داشت بامداد بحضرت شیخ بخانقاه درآمد شیخ از اندرون خانقاه می آید ومیگوید قوموا وارقصوا لله شیخ ابوسعید الله را وقت خوش شد وحالتی دیگر گرفت که از شرح بیرونست حضرت قدوة الکبرا میفرمودند که سماع ارباب ریاضت شره هست که بریاضات صفات نفس منهزم میگردد که من کان نفسه میتا وقلبه حیا صفت او شده باشد البته هر حیاتیکه سماع کند بگوش دل بشنود بغفلت که حضرت شیخ شرف الدین رابجا لحاظ صوفیان بسماع تکلیف کردند گفت تاآن زمان که خس وخاشاک بستر داشتم ودست بالین میکردیم سماع میکردیم اکنون آنچنان مستقیم بسماع نخواهم آمد **نغمهٔ سیوم در رساله آداب سماع وکیفیت اشتغال او ورخصت واستماع** مزامیر قال بعض العارفین فی اداب السماع وتخریق الثوب فیه ولعطائه للقوال وغیر

فرمود یکی از خداشناسان در آداب سماع وپاره کردن جامه دران ودادن آن قوال را وجز آن

ذلک قال الجنید رحمه الله السماع یحتاج الی ثلثة اشیاء الزمان والمکان والاخوان اما

آن فرمود حضرت جنید رحم سماع محتاج است بسوی سه چیز زمان ومکان وبرادران اما

الاخوان فهم علی ثلثة اقسام اخوان الاسم ای المشترکون فی اسم الایمان قال الله تعالی

برادران پس ایشان بر سه قسم اند برادران نام یعنی آنکه شریک اند در نام ایمان فرمود الله تعالی

انما المؤمنون اخوة فهؤلاء لایجوز مصاحبتهم دائما بل یصحبون للمحبة لا لاراداتهم فینتفع

جز این نیست که مؤمنان برادران اند پس این کسان جائز نیست صحبت با ایشان همیشه بلکه صحبت داشته شوند برای محبت برای فائده ...

به واخوان الارادات والمحبة کالعام المحبین للفقراء الممدین لهم بمالهم ونفوسهم علی تحصیل

ایشان پس قسم دوم برادران ارادت ومحبت مانند عوام که محبان فقرا اند که مدد میکنند ایشان را بمال خود وجان خود بر تحصیل

طرق الصفاء فهؤلاء وان لم یکونوا متصفین باوصافهم جاز مصاحبتهم فانهم لعلهم

طرق صفا پس این کسان اگرچه نیستند متصف باوصاف ایشان جائز هست صحبت ایشان زیرا که ایشان بسبب

الارادة والصدق یکسبون من انوار قلوب اهل الصفا کما یکتسب الشمع اللین من حر

قوة ارادت وصدق حاصل میکنند از انوار دلهای اهل صفا چنانکه حاصل میکند موم نرمی از گرمی

الشمس فاذا رجعوا الی العوام انتفع غیرهم به واخوان الصفاء والمواجید والمعارف والذوق

آفتاب پس چون باز میروند بسوی عوام نفع میابند غیر ایشان او وبرادران صفا ووجد معرفتها وذوق

والکمال فهؤلاء هم الاخوان الحقیقی فاذا اجتمع الاخوان والزمان والمکان وجب السماع لاهل

وکمال پس ایشان برادران حقیقی اند پس چون جمع شوند برادران وزمان ومکان واجب میشود سماع مر اهل

نغمهٔ سیوم در رساله آداب سماع

العرفان والكلام والصفاء كما يجب مسافرت الجاهل الى العالم المتعلم ليتعلم منازل
معرفت وكلام وصفا چنانكه واجب است مسافرت جاهل بسوى عالم علم آموزنده كه بياموزد منازل
الدين ويندب في حق المريدين ومباح في حق المحبين تشبها باهل الصفاء والكمال وحركاتهم
دين ومستحب است در حق مريدان ومباح است در حق محبين براى مشابهت اهل صفا وكمال وحركات ايشان
وسكناتهم قال عليه السلام من تشبه قوما فهو منهم قال الله تعالى كونوا مع الصادقين
وسكنات ايشان فرمود آنحضرت صلى الله عليه وسلم كسيكه خود را مشابه سازد بقومى پس او از ايشان است فرمود الله تعالى باشيد همراه صادقان
اى فان لم تكونوا من الصادقين فكونوا معهم وحضور غير الجنس من منكر السماع متنزهه
يعنى اگر نباشيد از صادقان پس باشيد همراه ايشان وحاضر شدن غير جنس از منكران سماع كه خود را ساخته
الظاهر مفلس عن لطائف القلوب او متكبر من اهل الدنيا ايضا منكر حضوره في مجلس
است در ظاهر مفلس است از لطائف دل يا مغرورى از اهل دنيا نيز نامناسب است حاضر شدن او در مجلس
السماع لانهما مشوشان لاهل التواجد اما المكان فقد يكون شارعا مطروقا وموضعا يكون
سماع زيرا كه آن هر دو تشويش دهنده اند براى اهل وجد اما مكان پس گاهى ميباشد راهى كه در و آمد رفت باشد ومقامى كه ميباشد
كريه الصوت فيجتنب عن ذلك المواضع خوبترين جاها خوانق مشائخ است خاصه در اطراف گلزار
بد آواز پس پرهيز كرده شود از آن موضع باشد و آب روان وعطريات مستعمل باشد عود وسوخته
باشد حضرت قدوة الكبرا هم از نجهت اكثر اوقات شبها اصحاب را جمع ميكردند وسماع ميشنيدند و
جائى كه مشائخ را حالتى شده باشد البته در كار است بارها آثار دروى بسيار تقريبا مى فرمودند كه حضرت
مخدوم زاده زاده الله ما اعطاه در خانقاه حضرت مخدومى اجتماعى داشتند وا زمشائخ اكابر واصاغر
همه حاضر بودند وكثرت عجبى بود كه مردم را مجال دست بر آوردن نبود وذوق كلى مردم را بود اما از جهت
ازدحام حضرت مخدوم زاده فرمودند كه خانه حجوتميان رويم واصحاب مخصوص را آنجا بردند هر چند كه قوالان
بجان كوشيدند حالت درنگرفت باز بخانه برسميان انتقال كردند آنجا هم ذوق ميسر نشد آخر الامر
حضرت مخدوم زاده را عرض كرديم كه خانقاه مخدومى انسب است فرمودند آرى با هم ميدانم كه آثار مكان
ظاهر شود مهمان جمعيت بخانقاه آمدند بمجرد آمدن در خانقاه اصحاب را سماع درگرفت كه اثر او در
ديوار رسيد حضرت قدوة الكبرا مى فرمودند كه خوبترين جاها جهت سماع مسجد است چه سماع عبادت
است وعبادت را جز مسجد جائى ديگر افضل نيست واما الزمان فهو في وقت حضور طعام
+ + + + + + + + + وا ما زمان پس او در وقت حضور طعام يا نماز
وصلوة او صارف من الصوارف مع اضطراب القلب لا فائدة فيه فهذا معنى مراعات
يا چيزى باز دارنده از آن چيزها كه باز ميدارند با وجود اضطراب دل نيست هيچ فائده در آن پس اينست معنى مراعات

الزمان فيرعى حالة فراغ القلب فترك السماع عند فقد هذه الشروط اولى وتكلف
زمان پس رعایت کرده شود حالت فراغ دل پس ترک سماع نزدیک نیافتن آن شروط بهتر است وتکلف کننده
ومتواجد من اهل التصوف يسمى بالوجد والرقص وتخريق الثياب وكان ذلك
وبتکلف وجد کننده از اهل تصوف که ریا میکنند بوجد ورقص وپاره کردن جامه واین تشویش
تشويشا لاهل التواجد تسمية هذه الاشياء شروطا لكونها خارجة عن ذات
است برای اهل تواجد نام نهادن این چیزها شروط برای بودن آنچیزها است بیرون از ذات
اهل التواجد لانها شروط حقيقية او جعلية فتوقف وجود السماع على هذه الاشياء
اهل وجد برائی آنکه این چیزها شرط است در حقیقت یا مقرر کرده شده اند پس موقوف است وجود سماع بر این چیزها
تامل تعرف حضرت قدوة الكبرا میفرمودند که زمان ومکان واخوان از شروط لازمه اند
تامل کن بشناسی و او البته رعایت باید کرد تا اثر زیاده یافته شود ومکان سماع را بمنزله تن وزمان
بجائی دل واخوان بمنزله جان است چون هر سه سلیم باشد ومستمعان از آفات ایمن گردند
حیات جاودانی یابند حضرت قدوة الکبرا میفرمودند که ابتدا وانتهای سماع قرآن خوانند
تا قائل وسامع را مغفرت نصیب گردد ... بت روز بهان بقلی گفته اند که قوال خوبروی وساز ...
خوشخوی باید واشعار صحیح بالحان ملیح بخواند چه عرفا در روزگار در مجمع سماع برائی ترویح قلوب به سه
چیز محتاج اند روایح طیبه ووجوه صبیحه واصوات ملیحه وبعضی میگویند که ازین قوال اجتناب بهتر
زیرا که اینچنین کار جائی مسلم است که طهارت قلبی او بکمال رسیده باشد وچشم او از دیدن اغیار
پوشیده ولقد میفرمودند که امیر معین الدین پروانه موصلی بادشاه روم که از مخلصان ومریدان حضرت
شیخ فخر الدین عراقی بود با ایشان درخواست که حضرت شیخ گاهی مرا خدمتی نسیفرمایند فرمودند که طلب
بزرگتر وانی فریفتن اگر میخواهی که کاری کنی حسن قوال را بمارسان واین حسن قوال بغایت حسن
ودلپذیر وبنهایت اصوات حسنه بی نظیر وجهی گرفتار وی بودند ودر حضور وغیبت هوادار وی
چون امیر تعلق خاطر شیخ را بوی دریافت بتحال کسی بطلب وی فرستاد بعد از رفع غوغائی عاشقان
ورفع هوهای جانبازان ویرا آوردند شیخ با امیر وجماعۀ اکابر باستقبال وی کردند چون نزدیک رسیدند
شیخ پیش رفت ووی سلام کرد ودر کنار گرفت آنگه شربت خواست ویرا ویاران ویرا شربت بدست
خود داد وانجا بخانقاه شیخ رفتند وصحبتها داشتند وسماعها کردند وحضرت شیخ در آنوقت این غزلها
گفت واز انجمله این غزلست بیت ساز طرب عشق که داند که چه ساز است • کز نغمهٔ او نه فلک اندر
تک وتاز است • ودر بعضی تواریخ مذکور است که حضرت شیخ اوحد الدین کرمانی چون در سماع گرم شدی
پیرهن امردان چاک کردی وسینه بسینهٔ ایشان باز نهادی چون ببغداد رسید خلیفه پسر صاحب جمال

داشت این سخن حقیر شنید گفت او متبرع است و کافر اگر ازین گونه حرکت کند او را بکشم چون سماع گرم شد
شیخ بکرامت دریافت گفت **قطعه** سهل است مرا بر سر خنجر بودن ٭ در پای مراد دوست بی سر بودن
شمشیر گرفته کافری را بکشی ٭ غازی چو توئی روا ست کافر بودن ٭ پس خلیفه سر بر پای شیخ نهاد
و مرید شد و در خدمت حضرت شیخ نجم الدین کبری قدس الله سره درویشی بود از قریهٔ لشکر آباد و وی را
زنگی لنگ وی میگفتند بمقام اعلی رسیده بود تا غایتی که وی از خلوت بیرون نمی آمدی حضرت شیخ
بجهت سماع برخاستی روزی بعلاشا در سماع وقت او خوش شد از زمین جست بر طاقی که بلند بود نشست
و در وقت فرود آمدن از بالای طاق بر گردن شیخ مجد الدین جست و پایها فرو آویخت و شیخ مجد الدین
بجنان چرخ میزد و این زنگی مردی بلند و گران هیکل بود و شیخ مجد الدین بس نازک و خوبصورت و
لطیف طبع چون از سماع فارغ شد گفت ندانستم که زنگی هست بر گردن من یا گنجشک چون از
گردن او فرود آمد خسارهٔ الجندان گزید چنانکه نشان او بماند بارها شیخ مجد الدین گفتی که مرا در قیامت
همین مفاخره تمام هست که اثر دندان زنگی بر روی من باشد **بیت** از آن روییم بجنت باغ باشد
که بر رویم چو لاله داغ باشد قال بعض المحققین وینبغی للمتواجد ولمن اراد ان یسمع ان یکون
+ + + + + + + فرمود یکی از محققان و می باید وجد کننده و آنکسی را که اراده کند سماع را که باشد
موصوفا بالصفات التی یکون بها اهل السماع وان لا یکون من اصحاب الذنوب والهواء
موصوف بصفاتی که می باشند آن اهل سماع و آنکه نباشد از اهل نفس و خواهش نفس
بل کان قلبه حیا ونفسه میتا ذلك الوقت فیقف الحق بالحق بلا واسطة عقل ورجوع
بلکه باشد دل او زنده و نفس او مرده در آنوقت پس واقف شود از حق بحق بغیر وسیلهٔ عقل و رجوع
الی ذکر وفکر وان لا ینظر الی الجوانب ویکون ساکنا ظاهرا ومحترزا عن التنحنح والتثاوب
بسوی ذکر و فکر و آنکه نه بیند بسوی اطراف و خاموش باشد ظاهرا و پرهیز کننده از سرفه کردن و خمیازه نمودن
ویکون مستغرقا فی فکره ویجلس مطرقا راسه فان غلبة الوجد وحرکه بغیر اختیار
و باشد غرق در فکر خود و بنشیند فرو کننده سر خود را پس اگر غلبه کند باو وجد و حرکت دهد او را بغیر اختیار
فهو فیه معذور ومهما رجع الیه الاختیار فلیعد الی قراره وسکونه ولا ینبغی ان یستدیم
پس او در آن معذور است و هر وقتی که باز آید بسوی او اختیار پس باز آید بسوی قرار خود و سکون خود و نمی باید که دوام کند
حیاء من ان یقال انقطع علی الاقرب وجده ولا ان یتواجد خوفا من ان یقال هو قاسی
بشرم آنکه گفته شود که موقوف شد بزودی وجد او و نمی باید که وجد کند بخوف آنکه گفته شود که او سخت دل است
القلب عدیم الصفا والرقة واذا کان حول الشیخ مریدون تضرهم السماع فلا ینبغی للشیخ
و صفا و رقت ندارد پس وقتیکه باشند گرد شیخ مریدان که سماع ایشان را مضر باشد پس نمی باید شیخ را

ان يسمع في حضورهم فان سمع فليشغلهم بشغل آخر واعلم ان عدم ظهور الوجد تارة يكون

که بشنود در حضور ایشان پس اگر بشنود پس مشغول کند ایشان را بشغل دیگر و بدانکه عدم ظهور وجد گاهی میباشد

لضعف الوارد من الواجد فهو نقصان وتارة يكون مع قوة الوجد في الباطن ولكن لكمال

بسبب ضعف دارد از واجد پس آن نقصان است وگاهی میباشد باوجود قوت وجد در باطن ولیکن بسبب کمال

القوة على ضبط الجوارح لم يتواجد وهو كمال وتارة يكون لكون الحال الوجد ملازما ومصاحبا

قوت بر ضبط جوارح وجد نکرد وآن کمال است وگاهی میباشد بسبب بودن حال وجد لازم وهمراه

في الاحوال كلها فلا تتبين بالسماع مزية تأثير وهو غاية الكمال فان صاحب الوجد في غالب

در همه احوال پس ظاهر نشود در سماع زیاده اثری وآن نهایت کمال است زیراکه صاحب وجد در اکثر

الاحوال يلازم وجده فمن هو في وجد دائم فهو المرابط للحق والملازم لعين الشهود

احوال دایم می باشد وجد او پس کسیکه او در وجد دایم است پس او لازم گیرنده است خدا را ولازم گیرنده است عین مشاهده را

فهذا لا يغيره طوارق الاحوال ولا يبعد ان يكون الاشارة بقول الصديق رضي الله

پس او متغیر نمیگرداند او را حالات که وارد شوند وبعید نیست که باشد اشاره بقول ابوبکر صدیق رضی الله عنه

عنه كنا كما انتم ثم قست قلوبنا معناه قويت قلوبنا واشتدت فصارت بطيق ملازمة

که بودیم چنانکه بودید ما سخت شد دلهای ما یعنی وانکه قوی شد دلهای ما وسخت شد پس گردید که طاقت میدارد لازم گرفتن

الوجد في كل الاحوال فنحن في سماع معنى القرآن على الدوام ولا تظنن ان الذي يضرب

وجد را در هر حال پس ما در شنیدن معنی قرآن همیشه هستیم وگمان مکن کسیکه میزند

نفسه على الارض اتم وجدا من الساكن باضطرابه بل رب ساكن اتم وجدا من المضطرب

جسم خود را بر زمین کامل تر است در وجد از ساکن بسبب اضطراب او بلکه بسیار ساکن است که کامل تر است در وجد از مضطرب

وينبغي ان لا يجلس احد وقت تواجد الصوفي واذا قام واحد من القوم في وجد صادق

ومیباید که ننشیند کسی وقت تواجد صوفی وچون برخیزد یکی از قوم در وجد صادق

من غير رياء وتكلف او قام باختيار من اظهار وجد وقام له الجماعة فلا بد من الموافقة

بغیر ریا وتکلف یا ایستاده شد باختیار از اظهار وجد وایستاده شد برای او جماعت پس چاره نیست از موافقت

من ادب الصحبة وبسیار است که ارواح اکابر در مجمع حاضر شود ودر روز عرس خود البته روح آن اکابر

از ادب صحبت است

حاضر بود وکسی که بعرس آن اکابر احضار پزیرد وروحانیه آن اکابر تا عرس دیگر مدد ومعاون آنکس

باشد وبسیار دیده ایم که روحانیه حضرت رسالت پناه صلی الله علیه وسلم در مجمع اکابر بروز

عرس حاضر شده است واستفاده گرفته ایم رزقنا الله وایاکم هذه اللقاء مراد داشرح فصوص

الحکم میگوید که حضرت شیخ صدر الدین قونوی در مجلس سماع باشیخ سعد الدین حموی از مشایخ عصر حاضر

[illegible] ۱۲

بودند صحبت بسیار گرم شد و اندکی ازان چون نزول یافت در اثنائی سماع روئی له بهمه که منزل داشت
چشم خود را پوشیده نهاده و بادب تمام مدتی بپای ایستاد بعد ازان چشم خود را که پوشیده بود کشاد و آواز داد ای
صدرالدین چون شیخ صدرالدین آمد چشم بروئی او کشاد و گفت حضرت رسالت پناه صلی
الله علیه وسلم درین مجمع حاضر بود میخواستم چشمی که بمشاهده جمال وی صلی الله علیه وسلم مشرف کرده ام اول بروی
تو بکشایم و همدرین مجلس ایشان را عروجی واقع شده و روح از قالب منسلخ شد سیزده روز همچنان بماند آنگاه
بقالب تعلق درین سیزده روز چون مرده افتاده بود و هیچ حرکت نمیکرد و روح چون بقالب آمد بر حالت
خبر نداشت که چند روز افتاده بود و دیگران که حاضر بودند اعلام کردند **بیت** سماع کین چنین باشد
مصرع • حاش گر گویم از حرامست **حضرت قدوة الکبرا** میفرمودند هرکه در ما شرف احضار
مجلس سماع حاضر میکرد و از ذوق بهره میبایند و حاضران صادق و طالبان واثق که درین مجلس
می آیند بهره از مغفرت می برند خاصه که قوال نقلست که حضرت شیخ ابوسعید ابوالخیر در مجلس خود نشسته
بود قوالی آمد و سماع در داد در صورت این شعر **بیت** اندر غزل خویش نهان خواهم گشت • تا بر لب تو
بوسه زنم چونش بخوانی • سماع درگرفت و حضرت شیخ را حالتی شد که به ازان حالتی نتواند بود چون
حال نزول شد فرمودند که این شعر که گفته است گفت عماره گفت برخیز تا بزیارت وی رویم شیخ بجمعی از
اصحاب و قوالان بزیارت وی رفتند آنجا نیز سماع درگرفت بعد از نزول حال حضرت شیخ فرمودند که
مسلمانان گواه باشید که شاعر این شعر و سامعان و قوالان و حاضران مجلس همه مغفور اند و بهشت
خواهند رسید انشاء الله تعالی **حضرت قدوة الکبرا** میفرمودند که در مجلس سماع منتظر واردات الهی
و مترصد الهامات نامتناهی باشند و التفات بیمین و شمال نکنند سر فرو انداخته منتظر حال باشند اگر ذوق
دست دهد تا تواند خود را حفظ کند چون از دست رود در سماع در آید بمقداری که ذوق باشد در سماع بود
زیاده از ذوق اضطراب نکند که محض خیانت است و معانی اشعار درخور ادراک تاویل کند و هرچه بشنود
تسبیح حق داند کما روی عن علی بن ابی طالب کرم الله وجهه انه سمع صوت الناقوس فقال
• • • • چنانکه روایت کرده شده است از علی بن ابی طالب کرم الله وجهه که آنجناب شنید آواز ناقوس پس فرمود
لاصحابه اتدرون ما یقول فقالوا لا فقال انه یقول سبحان الله حقا حقا ان المولی یبقی و
باصحاب خود آیا میدانید که چه میگوید گفتند نمیدانیم فرمود که او میگوید پاکست حق تعالی حق است حق است بتحقیق مولی باقی خواهد ماند
کما قال الله تعالی وان من شیء الا یسبح بحمده ولکن لا تفقهون تسبیحهم فالدف عندهم
و چنانکه فرموده است حق تعالی و نیست چیزی مگر پاکی یاد میکند بحمد او ولیکن فهم نمیکنید تسبیح ایشان را پس دف نزد ایشان
اشارة الی الالوان والجلد الراکب علیه اشارة الی الوجود المطلق والضرب الواقع علی
اشارتست بسوی گلها و پوست که سوار است بر او اشارتست بسوی هستی مطلق و ضربی که وارد است بر

الدف اشارة الى ورود الواردات الالهية وباطن البطون على الوجود المقيد بالكائنات لاخراج
دف اشارت ست بسوی ورود واردات آلهیه و باطن البطون بر ہستی مقید بمخلوقات برائی بیرون آوردن
الاشياء الثابتة والباطن الى الظاهر والجلاجل الجمة اشارة الى مراتب النبوت ومراتب الولاية
چیزهای ثابت و باطن بسوئی ظاهر و جلاجل اشارت ست بسوی مراتب نبوت و مراتب ولایت
ومراتب الرسالة ومراتب الامامة ومراتب الخلافة وصوتها مجموعا اشارة الى ظهور الحيوة
و مراتب رسالت و مراتب امامت و مراتب خلافت و آواز آن بهیئت مجموعی اشارت ست بسوی ظهور زندگی
الالهية والعلم المطلق بواسطة هذه المراتب فى قلوب الاولياء واهل الكمال ونفس القوال
آلهی و علم مطلق بواسطهٔ این مراتب در دلهائی اولیا و اہل کمال و نفس قوال
صوت الحق تعالى وتقدس اذ هو مجلى الاشياء وموجدها ومعينها وصوت القوال اشارة
آواز حق تعالے و تقدس زیرا که اوست جلوه دهنده اشیاء و ایجاد کنندهٔ آنها و مددگار آنها و آواز قوال اشارت ست
الى الحيوة الربانية الواردة من باطن البطون الى مراتب الارواح والقلوب والاسرار و
بسوئی زندگی ربانی که وارد ست از اندرون باطن بسوئی مراتب ارواح و دلها و سرها و
الرقص اشارة الى الذات الانسانية وتحركهم فى السماع اشارة الى طير الحقيقة الانسانية بخطاب الست بربكم واضطراب
رقص اشارت ست بسوئی ذات انسانی و حرکت ایشان در سماع اشارت ست بسوئی طیر حقیقت انسانی بخطاب الست بربکم ایا نیستم پروردگار شما
الروح الكبير من قفص الجسم ورجوعه الى وطن الحقيقة حيث قال عليه السلام حب الوطن من الايمان اى وطن
و اضطراب جسم بزرگ از قفس جسم و رجوع او بسوئی وطن حقیقت جائیکه فرمود علیه السلام محبت وطن از ایمان ست یعنی وطن
الارواح الذى اوجد الروح فيه حيث قال الله تعالى ونفخت فيه من روحى واشارة الى جولان
ارواح آن وطن که ایجاد کرد روح را در وی جائی که فرمود الله تعالی و دمیدم در وے از روح خود یعنی روح مخلوق خود و اشارت است
الروح حول دائرة الموجودات بقبول اسرار التجليات والتنزيلات وهذا حال العارف وقيام
بسوی جولان روح گرد دائرهٔ مخلوقات بقبول اسرار تجلیات و تنزیلات و این حال عارف ست و ایستادن
حال الحركة اشارة الى وقوف الروح مع الله بسره ووجوده وجولان نظره وفكره فى مراتب
درحال حرکت اشارت ست بسوئی وقوف روح با حق تعالی بباطن خود و ہستی خود و جولان نظر خود و فکر خود در مراتب
الموجودات وهذا حال المحقق وتحركها الى الفوق اشارة الى البدايت من مقام الانسانى الى
مخلوقات و اینحال محقق ست و حرکت او بسوئی بالا اشارت ست بسوئی آغاز از مقام انسانی بسوئی
المقام الاحدى فاذا خرج روحه عن الحجاب ووصل الى مراتب الصفات كشف راسه فاذا تجرد
مقام احدی پس وقتیکه بیرون میرود روح او از پرده و میرسد بسوئی مراتب صفات میکشاید سر خود را پس وقتیکه
عن ما سوى الله واتصل الى الله خلى ثيابه فان كان المغنى صاحب الحال والمقام التى اليه وان لم يكن صاحب
مجرد میشود از ماسوای حق تعالی و نزدیک میشود باحق تعالی میگذارد جامهای خود را پس اگر باشد مغنی صاحب حال و مقام می اندازد بسوی او و اگر نباشد صاحب

حال فالقاؤه اليه ظلم لان ثوب صاحب الحال صورت حالته ولا يستحق قبول حاله الا من

حال پس انداختن جامه بسوی او بی انصافی است چرا که جامه صاحب حال صورت حال اوست و مستحق نمیشود قبول کردن حال او مگر کسیکه

هو فی رتبته الا ان يكون نية المغنى باخذ ثوبه التبرك والتيمن ونية المعطى بالاعطاء

در رتبه اوست مگر آنکه باشد نیت قوال در گرفتن جامه او برکت گرفتن و برکت یافتن و نیت دهنده در دادن

ليكون للمغنى مرتبة فلم يكون ظلما بل طالب للهداية للغير وما ارسلناك الا رحمة للعلمين

آنکه باشد برای قوال مرتبه پس نباشد بی انصافی بلکه طالب است برای رهنمایی غیر و نفرستادیم ترا مگر رحمت برای عالمیان

وان ارتقى الى مقامه العلوى والمغنى يتكلم فى مقامه السفلى القى اليه بيتا مناسبا فان

و اگر ترقی کند بسوی مقام عالی خود و قوال سخن میگوید در مقام ادنی القا کند بسوی او شعری مناسب پس اگر

اشكل عليه امر غيبي ووقف حاله احد غيره فله ان يعين ليجتمع عليه المشايخ جامه وخرقه

مشکل شود برای امری غیبی و واقف شود بر حال او غیر او پس هست برای او که نماید تا که جمع شود بر یکی قوال را داده اند چه

صالح وچه فاسق بنا بر نیت خویش نقل از سید محمد گیسو دراز میکردند که مردم در سماع از هفت طبق

آسمان میگذرند عجب است که از یک جامه خویش گذشتن نمیتوانند تقریبا بیفرموده که در عوارف آورده اند

که انس بن مالک گوید ما نزدیک حضرت رسالت پناه صلی الله علیه وسلم بودیم که حضرت جبرئیل علیه السلام

فرود آمد گفت یا رسول الله صلى الله عليه وسلم ان فقراء امتك يدخلون الجنة قبل الاغنياء

+ + + یا رسول الله صلی الله علیه وسلم محتاجان امت تو داخل خواهند شد در جنت پیش از دولتمندان

بنصف يوم وهو خمس مائة عام ففرح رسول الله صلى الله عليه وسلم فقال امنكم من

به نیم روز و آن پانصد سال است پس خوشنود شد رسول الله صلی الله علیه وسلم پس فرمود آیا از شما کسی هست

ينشدنا فقال بدوي نعم يا رسول الله فقال هات فانشد البدوي شعر قد لسعت حية الهوى

که شعر خواند پیش ما پس گفت یکی بدوی آری یا رسول الله پس فرمود بیار پس شعر خواند بدوی + گزیده است مار عشق

كبدي + فلا طبيب لها ولا راق + الا الحبيب الذى شغفت به + فعنده رقيتي وترياقي + فتواجد

جگر مرا پس نیست طبیبی برای او و نه افسون کننده مگر معشوقی که فریفته شده ام با او پس نزد اوست افسون من و تریاق من پس وجد کرد

رسول الله صلى الله عليه وسلم وتواجد اصحابه معه حتى سقط رداءه عن منكبيه فلما

رسول الله صلی الله علیه وسلم و وجد نمودند اصحاب او تا آنکه بیفتاد چادر او از دوشهای او پس چون

فرغوا وكل واحد الى مكانه قال معاوية ابن ابي سفيان ما احسن لعبكم يا رسول الله فقال يا

فارغ شدند و هر یکی بمکان خود گفت معاویه بن ابی سفیان چه خوش بوده است لعب شما یا رسول الله پس فرمود ای

معاوية ليس بكريم من لم يهتز عند ذكر الحبيب ثم قسم رداءه من حاضرهم باربعة مائة قطعة

معاویه نیست صاحب عزت کسی که جنبش نکند نزد ذکر محبوب پس تقسیم فرمود چادر خود را از حاضران ایشان بچهار صد پاره

وحضرت سلطان المشایخ هرگاه که قوالان می آمدند بمجرد نظر افتادن بر مطربان حضرت شیخ را گریه دست
دادی اصحاب ایشان را استفسار کردند فرمودند که قوالان پیغام گذاران محبوب اند هر آئینه از دیدن پیغام گذار
گریه می آید و در زمان حضرت سلطان المشایخ سماع بمبالغه میکردند و جهت آن بعضی مردم روزگار و علما که
بسیار انکار داشتند تا کار بجائی رسید که محضر کردند و | من اراد فلیطلب ثمه الرسالة الی الغناء بالالات و تا بعسائر المزامیر
مولانا ضیاء الدین بدایونی محضر گزشته است | کسیکه خواهد پس طلب کند در انجا رساله شیخ غنا تا بار او باقی مزامیر

اما العود فهو معروف ویقال ان اول من صنعه لملک بن آدم ابی البشر علیه السلام لما مات
اما عود پس او مشهور است و گفته میشود که اول کسیکه ساخت او را لمک ابن آدم ابی البشر علیه السلام است وقتیکه مرد
ولده وقیل صنعه اهل الهند علی طباع الانسان وقد اختلف العلماء فیه وفیما جری مجراها
ولد او و گفته شد که ساخت او را اهل هند بر طبیعتهائے انسان و مختلف شده اند علماء در آن و در چیزیکه جاریست مثل
من الالات المعروفة ذوات الاوتار فالمشهور من مذاهب الائمة الاربعة ان الضرب به و
جاریست آن از آلات مشهوره صاحب تارها پس مشهور از مذاهب ائمه اربعه آنست که زدن آن و
سماعه حرام وذهب طائفة الی الجواز ونقل سماعه عن عبد الله بن عمر وعبد الله بن جعفر
شنیدن آن حرام است و رفته است جماعتی بسوی جواز او و نقل کرده شده است شنیدن آن از عبد الله بن عمر و عبد الله بن جعفر
وعبد الله بن الزبیر ومعاویة بن ابی سفیان وعمرو بن العاص وغیرهم ومن التابعین خارجه
و عبد الله بن الزبیر و معاویه بن ابی سفیان و عمرو بن عاص و غیرهم و از تابعین خارجه
بن زید وعبد الرحمن بن حسان وسعید بن المسیب وعطاء بن ابی رباح والشعبی وابن ابی
بن زید و عبد الرحمن بن حسان و سعید بن المسیب و عطاء بن ابی رباح و شعبی و ابن ابی
عتیق واکثر فقهاء المدینة ونقل عن المالک سماعه ولیس ذلک بالمعروف عند اصحابه قال
عتیق و اکثر فقهائے مدینه و نقل کرده شده از امام مالک شنیدن آن و نیست این سخن مشهور نزد اصحاب او و گفته است
ابوبکر العربی المالکی فی کتابه شرح الترمذی الذی سماه بالعارضیة لما تکلم علی اباحة الغناء
ابوبکر بن عربی مالکی در کتاب خود شرح ترمذی آنکه نام نهاده است او را بعارضیه جائیکه کلام کرده است در اباحت غنا
فان انضاف الی ذلک عود فهو داخل فی قول ابی بکر الصدیق رضی الله عنه مزمار الشیطان
پس اگر همراه شود با عود پس او داخل است در قول ابوبکر صدیق رضی الله عنه که مزمار شیطان
فی بیت رسول الله علیه السلام فقال رسول الله صلی الله علیه وسلم دعهم فانه یوم عید
در خانه رسول خدا صلی الله علیه وسلم پس فرمود رسول الله صلی الله علیه وسلم که بگذار ایشان را که این روز عید است
وان انضاف الی ذلک الطنبور فلا یؤثر فی التحریم فانها کلها آلات تقوی بها قلوب الضعفاء
واگر همراه شود باد طنبور پس اثر نخواهد کرد در حرمت پس تحقیق که اینهمه آلات است که قوی میشود بآن دلهای ضعیفا

ويشرح النفوس بها والعود يسمى طنبورا وهو المعروف في اللغة وحكى اباحته الماوردي عن بعض
وكشاده ميشود نفوس بآن وعود نام نهاده ميشود طنبور واين ست مشهور در لغت وحكايت كرده ست اباحت آنرا ماوردي از بعض
الشافعية ومال اليه الاستاذ ابو منصور البغدادي ونقل عن الشيخ ابي اسحق الشيرازي انه كان مذهبه
شافعيه ومايل شد بسوي آن استاد ابو منصور بغدادي ونقل كرده شد از شيخ ابي اسحق شيرازي كه آن مذهب او بود
ومشهورا عنه ولكن لم ينقل عن احد من العلماء انه انكر عليه حكاه طاهر المقدسي عنه وكان
ومشهور بود ازو ومگر تحقيق منقول نشد از كسى از علماء كه او انكار كرده باشد بر او وحكايت كرد اين را طاهر مقدسى ازو بود
قد عاصر الشيخ وحكاه عن اهل المدينة وادعى انه لاخلاف بينهم فيه وكان ابراهيم ابن سعيد
همعصر شيخ وحكايت كرد آنرا از اهل مدينه ودعوى كرد كه نيست خلافى درميان ايشان درين وبود ابراهيم بن سعيد
من علماء المدينة يقول باباحته ولا يحدث حديثا حتى يضرب به ولما قدم بغداد واجتمع بالخليفة
از علماء مدينه قايل بود باباحت او وبيان نمى نمود حديثى را تا آنكه ميزد عود را ووقتيكه آمد در بغداد ومجتمع شد بخليفه
هارون قال له حدثنا يا ابراهيم حديثا قال اطلب بالعود يا امير المؤمنين قال اتريد عود المجمر
هارون گفت بيان كن اى ابراهيم حديثى را گفت طلب كن عود را اى حاكم مؤمنان گفت آيا ميخواهى عودى را كه مجمر
عود الغناء قال لا ذلك بل عود الغناء فاحضروا له فضرب به وغنا ثم حدثه وابراهيم بن سعيد
ميسوزند يا عود غنا را گفت نيست اين بلكه عود غنا را ميخواهم پس حاضر كرده شد براى او پس آنرا زد وغنا نمود پس حديث بيان نمود با او وابراهيم
احد شيوخ الشافعي وروى عنه البخاري وهو امام مجتهد مشهور عدل بار ثقة مأمون ولما ضرب
بن سعيد يكى از استادان امام شافعى ست وروايت گرفته ست ازو امام بخارى واو امام مجتهد مشهور معتبر نيك وثقه معتمد عليه ست ووقتيكه
ابراهيم بين يدى هارون قال له يا ابراهيم من قال بتحريمه هذا من علمائكم قال من ربطه الله
نواخت عود را پيش هارون گفت اى ابراهيم كيست كه قائل شده ست بحرمت اين از علماى شما گفت كسيكه
يا امير المؤمنين وذكر الامام ابن عونه في مختصره الفقهي عن ابراهيم بن سعيد اباحة الغناء بالعود
اى حاكم مؤمنان وذكر كرد امام ابن عونه در مختصر فقهى از ابراهيم بن سعيد اباحت غنا بعود
ونقل الامام الماوردي عن اصحابه وعن عبد الحكيم انه مكروه وحكى عن الامام عز الدين ابن
ونقل كرد امام ماوردى از اصحاب او واز عبد الحكيم كه آن مكروه ست وحكايت كرده شده ست از امام عز الدين بن
عبد السلام انه مباح ثم اختلف الذين ذهبوا الى تحريمه هل هو كبيرة او صغيرة والاصح عند المتأخرين
عبد السلام كه آن مباح ست باز اختلاف كردند كسانيكه رفتند بسوى حرمت آن كه آيا اين كبيره ست يا صغيره واصح نزد متاخرين
من الشافعية انه صغيرة وهو اختيار امام الحرمين ولا ترد بسماعه شهادة وحكى الماوردي
شافعيه آنست كه آن صغيره ست وآن اختيار امام الحرمين ست ورد كرده نميشود بشنيدن آن گواهى وحكايت كرد ماوردى
في شرح التلقين عن ابن عبد الحكيم انه قال اذا كان في عرس او صنيع فلا ترد به شهادة برده
در شرح تلقين از ابن عبد الحكيم كه او گفت وقتيكه باشد در شادى يا پس رد كرده نميشود با گواهى

خاتمه - **حضرت قدوة الکبرا** میفرمودند در مختصر سماع اگر صدقه وصیحه کسی نه حمل بر صدق او کنند نقل از ذوالنون مصری است هر که بنعره زراقی بنفاق انکار کند هرگز آنرا باصدق نیاید یعنی باصل آن انکار کند از زرق دیدی چه کار رزق بوی هست توراست نگر وراست بین تا بهره یابی و بجفتوه پیر در سماع نه در آید مگر آنکه باذون شده و باشاره پیر دست گرفته در وجد در آرد و اگر نه از مقتضای ادب نیست واگر در مجلس اکابر کی حال دی بانحال این غالب باشد اگر تواند حفظ کند و لباست که حال یکی از حال دیگر غالب شنید از ذوق فرود می آید و اهل شرب در مجلس سماع البته نباید **حضرت قدوة الکبرا** میفرمودند که سنت مشائخ چشت است که روز بار را خالی نگذارند اگر چیزی دیگر موجود نبود خردی نخود هم آورده باصحاب قسمت کنند برنگ مجلس که قرأت قرآنی و غزلی بوده باشد از سلطان المشایخ نقل است که روزی ها بزرگی را چیزی پیدا نشد فرمودند بیا ترک الله تو قوال باشی من قاری حضرت شیخ پنج آیتی خواند و حضرت ترک الله غزلی از مصنفات خود خواندند **غزل** ماه هلال ابروی من عقل مراشیدا مکن + با غمزه زنان انسو میا آهنگ جان ما مکن + که زلف سو کی نخ بری گه خال زیر لب نهی + جا بدار دآخر آدمی چندین بلا پیدا مکن + گفتم که از هجو توئی زنار بندم گفت رو + در کفر هم صادق نه زنار را رسوا مکن + وسماع و رگاذ ن چه سماع که در روزگار بهتر از ان تصور نتوان گرفت وقت نزول حضرت شیخ باره نخود آورده قسمت کردند وسنت **حضرت قدوة الکبرا** آنست اگر باز رگی آید چیزی دیگر موجود نبود اندکی شربت و برگ آورده هم تقسیم میکردند واین را لیبا مبالغه میکردند اصحاب خود را که این سنت جریان دارید و استماع مزامیر در مذاهب مختلفه آمده است وبعضی جائز داشته اند اما دف بی جلاجل مشایخ شنیده اند و بعضی رباب هم شنیده اند ودف با جلاجل و در مجلس حضرت خواجه بهاء الدین نقشبند شاهین در بابه نامی نی حاضر میکرده اند وقیل لا خلاف فی الدف والطبل الذی یضرب الهوا یضمن فی الاتلاف من قیمته الا فی ضرب الدف ورفع الصوت فی المجلس لعقد النکاح **حضرت قدوة الکبرا** میفرمودند جواب اخرین یاد ربستا بر منکران سماع ومواجهه مدعیان استماع نیست که سنت پیران ما است وما می شنویم انکار اگر شمار است از ین کار رد انکار باشید **شعر** دنیا طلبا جهان بکامت بادا + این جیفه مردار بدمت بادا + گفتی که بنزد من حرام ست سماع + گر بر تو حرام ست حرامت بادا + وقوالان را خرقه دادن از مشایخ آمده است اگر از اصحاب کسی چیزی خدمتگار مطرب گردد جائز است چنانچه عطار خرقه واعاده او از **حضرت رسول الله صلی الله علیه وسلم** آمده است در خواندن قصیده کعب بن زهیر حضرت شبلی اگفتند ترا خوش فریم منهم و محبتی که دعوی میکنی تقاضای آن عربی میکند گفت **شعر** احب قلبی وما دری بدنی + ولو دری ما اقام فی السمن + وایشان را پرسیدند مردی که سماع میکند ومعنی فهمد این چگونه باشد جواب باین ابیات ادا **شعار** رب ورقاء هتوف بالضحی + ذات شجو صدحت فی افتن + ولقد اشکو فما افهمها + ولقد تشکو فما تفهمنی + غیرانی بالجوی اعرفها + وهوایضا بالهوی تعرفنی + ذکرت الفاد

واگر مید الست تمام نیکرد ور

دھرا صالحا + فبکت شیخ او حاجت شیخی منقول ست که این ابیات از مضنونست نه از حضرت شبلی و این غزل
از حضرت شیخ خواجگی انشا کردند غزل سماعی دهد ای مطرب بیکبار + که ایمان افگند در قلب کفار + از
طنبور بستان بیخود و زار + وزد منصور رقصان بر سر دار + بشوید سینهٔ صوفی ز اغیار + ز سر تا پا کند مشتاق
دیدار + قلندر زد و شود از خویش بیزار + برقصد حیدری مستان ترتار + هر آن عالم که دارد در دل انکار + لقبا لا
دهد دراع و دستار + مسلمانان از و سوزند و کفار + بیک سو خرقه دیگر سو زنار + سرود خواجگی میگوئی هر بار + بزن آتش
درین دکان و بازار + ازین حالت که گویدبا تو اخبار + درین مجلس کجی نیست هشیار لطیفه نسبت و
تکلم در بیان مسئلهٔ اختیار و قضا و قدر و خیر و شر و بعضی عقاید صوفیه رح
قال الاشرف الاختیار نوعان المجازی والحقیقی والاول للخلق والثانی للحق حضرت قدوة
الکبرا میفرمودند که در مسئلهٔ اختیار متکلمان خوب رفته اند مگر اندکی از مذهب صوفیه فرو مانده اند و غلو کردن
در مسئلهٔ اختیار منع کرده اند کما قال صلعم التکلم مکروه و یکی از کلیات عقاید تصوف دانستن مسئله
اختیار نسبت و صوفی را اهم ست که عقیدهٔ حافظیه را بدانند حضرت قدوة الکبرا میفرمودند که شرح مسئله
اختیار طالب دل را ازین حکایت ذکی الطبع معلوم خواهد کرد آورده اند که کاغذ را پرسیدند که روی تو سپید
بود چگونه سیاه شد گفت از سیاهی پرسید که چرا روی من سیاه کردی سیاهی گفت که من در دوات بودم اصلا اسود
بیرون آمدن نداشتم که گوشهٔ تیره و تار یک خوش آمده بود و از خامه پرسید که خامه طمعی کرد و ظلم ورزیده از خانه
ام بدر آورد گفت از دست پرسید که بر من زبردستی کرده از بیابان مرا آورده . از بیخ و بن انداخت و
بکارد پاره پاره کرد و سرم تراشیده گردنم زد و سینه ام بشگافت و در ظلمات انداخت و چند بن جراحتها رسید
واکنون تو... ... من میزنی دست... ... ظلم کردی ... ست گفت که من نیام مگر توده
واستخوانی در من آخر پوستی و استخوانی بیش نیست و پوست و استخوان بر کسی ظلم نتواند کرد و بنفس خود حرکت
نتواند کرد من متحیرام بدست قدرت از و پرسید قدرت گفت بسیار کسان را همین گونه ملامت میکنید تو تحرک
پرسید و آن از ارادت ست از ارادت پرسیدند گفت بمن از حضرت دل رسول علم آمد و زبان عقل گفت
قدرت را بجنبانید یا متحرک سازید قدرت را با ضطراب در حرکت آورد که من متحیرم و قهر علم و عقل با دام که
علم در تردد و تحیر ست بحکم کردن ساکتم چون از و حکم بجزم میشود من ادا طاعت میکنم جواب خود از من
دور کنید از علم و عقل و عقل پرسیدند گفت من چراغی ام و افروخته نشده ام بخود آنکس که مرا افروخته ست از و
پرسید دل گفت من سوخته ام بنفس خود ... نشده ام بخود مرا ساخته اند احوال سوخته و ساخته از سوزنده و سازنده
می باید پرسید علم گفت من نقشی ام نبشته بر لوح دل نقشها پیدا آمدن گرفت از قلم پرسید که من بی خود خطی
مرهنیم خط بی قلم نباشد سایل گفت من قلم را میدانم مگر از نی و لوح را نمی شناسم مگر از چوب و خط را
از سیاهی و چراغ را از آتش علم گفت بدانکه اینهمه گفتگو دنیاوی همه قیل و قال است داند آنکه از اهل حال ست کما قال

لطیفه نسبت و تکلم در بیان مسئلهٔ اختیار و قدر و خیر و شر و بعضی عقاید صوفیه

۱ فرمود جناب سید اشرف جهانگیر الاختیار دو قسم است مجازی و حقیقی اول برای خلق ست و دوم برای حق تعالی ۱۲ ۲ چنانکه گفته است نماز صاحب علم کلام مکروه است ۱۲ ۳ چنانکه فرموده است السلامی گمو که همه از نزد حق تعالی است ۱۲

الله تعالی قل کل من عند الله **رباعی** تو آله فعلی و جزآن هیچ نهٔ ✦ ور فاعل فعل جز تستان هیچ نهٔ ✦ تو عالمی
و مراد از علم نهٔ ✦ چون درنگری باز آن میان هیچ نهٔ ✦ **حضرت قدوة الکبرا** میفرمودند بعضی عقاید صوفیه از
مطلع الایمان که منسوب بحضرت شیخ صدر الدین قونوی ست نقل کرده اند انا نمه بمبدا و معاد تصدیق کرده اند
وعلی الجمله ممکنات مستندی میدانند و آدمی را بعد از فنای این جسم بهائی تصور میکنند در دو قسم منحصر اند یا کسانی
اند که از مشکوٰة نبوت اقتباس کرده اند و از وحی تنزیل آلهی فرا گرفته اند یا کسانی اند که بقوت فکری سیر کرده اند
و بقیاسات عقلی راه بوی برده طائفهٔ اول ارباب ملل طائفهٔ دوم اصحاب نحل اما اصحاب نحل را تعارض
آرا و ادله هر چه بیشتر ست و اقدام ایشان در مقام تحقیق هر چه متزلزل تر و ما یتبع اکثرهم الا ظنا ان الظن
لا یغنی من الحق شیئا **شعر** لقد طفت فی تلک المعاهد کلها ✦ و سیرت طرفی بین تلک المعالم ✦
فلم ار الا واضعا کف حائر علی ذقن او قارعا سن نادم ✦ اگر مطیة الرجل نزعة غیبی عظیم بود طالب مستعد صاحب
عزم را علی العیا منبع از اسرار متناقض گردد و بتقلید کافر بود **نظم** خواهی طیران بطور سینا ✦ پیوست مکن چو ز سینا
دل در سخن محمدی بند ✦ ای پور علی ز بوعلی چند ✦ چون دیدهٔ راه بین نداری ✦ قائد قرشی به از بخاری ✦
اما ارباب ملل قدم بر قدم انبیا علیهم السلام نهاده اند و انوار دایای عیب بتوسط شرایع رسل اعتراف کرده و عقل را
بتعال امر و نهی باز بسته و اکنون از آن شرایع جز حکم شریعت پیغامبر صلی الله علیه وسلم که ناسخ جمله شرایع است
بر روی زمین ثانی نیست و محققان این امت در سه صنف منحصر اند **صنف اول** اهل ایمان بغیب اند
که انبیا و رسل را بهر چه از حضرت ربوبیت بتوسط روح القدس تخلق آورده اند تصدیق میکنند و میگویند امنا
بالله و بما جاء من عند الله علی مراد رسول الله در این طریق بحث و نظر را ... فرو نمیگذارند
و عقل را از تصرفات فضولی بشغلی معزول کرده و راه سلامت پیش گرفته و اما ان کان من اصحب الیمین
فسلام لک من اصحاب الیمین **صنف دوم** علمای اهل اعتبار و نظر اند ... اولئک کتب فی
قلوبهم الایمان از اصول کتاب و سنت اجماع است عقاید حق بتسلیم فرا گرفته اند و در تفاصیل شواهد آیات
اکوان با معان نظر کرده ... و را در قل انظروا ما ذا فی السموات و الارض براده و بتوسط صلوات بجهوات سید
و سیر فکر را بنور ایمان و تقویت اعمال صالحه پرورش داده و بفضای عالم الیقین وصول یافته یرفع الله الذین
امنوا منکم والذین اوتوا العلم درجات **صنف سیوم** اولیا و اصحاب کشف اند که شراب یحبهم
در بزم الست بربکم نوشیده اند تمه تا ضیق علیهم **رباعی** ما ز خرابات عشق مست الست آمدیم ✦ نام بلی چو
بریم چون همه مست آمدیم ✦ پیش ز ما جان ما خورد شرابی ز عشق ✦ ما همه زان یک شراب دست پرست آمدیم
چون بمنزل اهبطوا بدین ظلمت آشیان آمده اند در چهار دیوار بشریت لباس ترکیب پوشیده **شعر**
ظلها بنت ابا المحمی ✦ و منازلا تعرافها دلم تقع در بدایت من لوح ایمان بغیب خوانده اند و بر شاهراه
قل ان کنتم تحبون الله فاتبعونی یحببکم الله بقدم تقوی عمری دراز سیر کرده اند آئینهٔ دل را بصقل

... نباشید را ایشان ۱۲ **ملک** گو اگر هستید که محبت میدارید بخدا تعالی پس پیروی کنید مرا محبت دارد شما را حق تعالی ۱۲

ایمان تقوی از زنگ ممکنات و ظلمات کائنات بکلی پاک کرده اند و شائستهٔ قبول تجلیات الٰهی و اشراقات
قدسی گشته اند اِنَّ الَّذِیْنَ اٰمَنُوْا وَعَمِلُوا الصّٰلِحٰتِ یَهْدِیْهِمْ رَبُّهُمْ بِاِیْمَانِهِمْ شود باز جمال نصرت بشارت
کرده باز یافت و از سکان ملکوت این ندا شنیده که سَلٰمٌ عَلَیْکُمْ طِبْتُمْ فَادْخُلُوْهَا خٰلِدِیْنَ ؕ
بیت خاتم گم کرده سلیمان باز یافت + یوسف گم گشته بکنعان رسید + **مطلع اول** وَهُوَ الْاِیْمَانُ بِاللّٰهِ
و این مشتمل بر سه کواکب است **کوکب اول** در تعریف ذات **کوکب دوم** در تعریف صفات **کوکب
سیوم** در تعریف افعال وَاللّٰهُ یَقُوْلُ الْحَقَّ وَهُوَ یَهْدِی السَّبِیْلَ **کوکب اول** در تعریف ذات بدانکه
قیوم وجود تعالی جمله هستی است مطلق که هستی را کبریا و عزت هستی او راست هُوَ اللّٰهُ الْاَحَدُ الصَّمَدُ و بر وجود او
هیچکس نبود و او ظاهر نبود و باوی هیچکس نیست لَاۤ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ کُلُّ شَیْءٍ هَالِکٌ اِلَّا وَجْهَهٗ ؕ **بیت** ای خدا
غیر او محال بود + در و دربان و پاسبان همه هیچ سبحان الله المتعالی من کل جهة والمتجلی من کل
جهة **بیت** بی جهت چندانکه میبینی پیش و پس + از همه سوئیش کمی بینی و بس + و از انجا که جلال غیب
هویت ذات است که آنرا حضرت ذات خوانند هیچ اولیا و مقرب و انبیا و مرسل را بدان راه نیست سبحانه ما قدروا
الله حق قدره هر که سمت امکان و داغ حدوث موسوم است از عالم و جاهل و عالی و نازل در عدم معرفت
کنه ذات او یکسانند الخلق کلهم حمق فی ذات الله **بیت** ای پیدا و رجهان که تو ای + که شناسد
ترا چنانکه توئی + و رضوان الله تعالی علی الصدیق الاکبر نعم ما اشار الیه فی هذا المقام سبحان من
لم یجعل فی خلقه سبیلا الی معرفته الا بالعجز عن معرفته هیچ اوهام و خواطر و عقول خلق نگنجد و او بیش از آنست
و برتر و بخلاف آن است فتعالی الله الملک الحق **بیت** هیچ دل را بکنه او ره نیست + عقل و جان
از کمالش آگه نیست + بندگی را رسید که ما عرفناک حق معرفتک فقال وجود تعطیلی باطنک بمنعک عن التشبیه
والتعطیل واصل شود گفته اند معرفت احدی با تشبیه است و هی با تنزیه سر تنزیه روی در اسم باطن
دارد و سر تشبیه از احکام اسم ظاهر است **بیت** گر بگویم شبهی باشم ور نگویم ز دین تهی باشم + هُوَ الْاَوَّلُ
وَالْاٰخِرُ وَالظَّاهِرُ وَالْبَاطِنُ **بیت** ای نهانی هویدا در هویدا + ز پیدائی نهان اندر نهان است لَا تُدْرِکُهُ
الْاَبْصَارُ و لَنْ تَرَانِیْ اشارت باحکام اسم باطن است و این موافق تنزیه باشد وُجُوْهٌ یَّوْمَئِذٍ نَّاضِرَةٌ اِلٰی رَبِّهَا
نَاظِرَةٌ و رأیت ربی فی احسن صورة اشارت باحکام اسم ظاهر است و این از قبیل تشبیه بود سبحان الله
عن التشبیه والتنزیه **بیت** چو پیدا و نهان دانستی او را + یقین میدان نه اینست و نه آنست + با
این همه عزت و عظمت خود را چنانکه خواهد به بندگان نماید و اهل معرفت و ایمان او را بچشم سر
ببیند و ههنا تسکب العبرات سخن از آنجا که اصحاب میگویند که ان الرسول صلی الله علیه وسلم
سمی رب العالمین فی قصر من الفرح و ... **بیت** از عشق اگرت بدل در آید دیدن + معشوق
تو سهل نماید دیدن + زنهار بسایه اش قناعت مکن + چون سایه مپندار که شاید دیدن سبحان

من علی فی دنوه و دنا فی علوه و بطن فی ظهوره و ظهر فی بطونه اوست و حی همه چیز را بدست
و لیس کمثله شیء و هو السمیع البصیر و این مشهد خاصیت عظمت است و کاملان و مقربان را زهیچ یار ائی آن
نبود که درین مقام بیش ازین سخن گویند جل الواحد الاحد شعر آنچه دل داند حدوث است آنچه لب
گوید حروف * من ز دل چون دانمت یا از زبان چون خوانمت سبحان ربک رب العزة عما
یصفون و سلام علی المرسلین و الحمد لله رب العالمین

کوکب دویم در تعریفات صفات

بدان ایدک الله تعالی که خدای ودود بصفات تامات و اسماء حسنی موصوف است و لله الاسماء الحسنی
و اسماء و صفات او بش للمعارج و المناجات دو لفظ مترادف دال بر یک چنانکه ذات و صفات پاک
او بصفات و ذات خلق نماند سئل عن المشایخ ما التوحید فقال اثبات ذات غیر مشتبهة بالذوات
و لا معطلة عن الصفات و اثبات صفات جمال و جلال پیش سلاطین معرفت واجب است و یشهد
ثبوتها ذوق از کمال ... الانبیاء و المرسلین حی است و الحی هو الذی لا یزال و لا یزال همیشه
بود و همیشه باشد زوال و فنا را بکبریا و احدیت او راه نیست عالم است هر چه بود و هر چه هست و خواهد بود اجمال
و تفصیل کلیات و جزئیات در علم قدیم او یکسان است ماضی و حال و مستقبل آنجا نگنجد و عنده مفاتح الغیب
لا یعلمها الا هو هر چه بود و هر چه خواهد شد و هر چه نخواهد شد ایمان و کفر همه بارادت و قضاء او لا راد
لقضائه و لا معقب لحکمه اگر چه راضی بکفر و معاصی بندگان نیست و لا یرضی لعباده الکفر ارادت
غیر رضا است و این مسئله از غوامض معرفت است و کمال کشف آن بظهور سر قدر موقوف و هر جانی را باد گم
جمال ... در راه نیست بیت هیزم دیگی که باشد شهر ... الامین * خانه ارباب شیطان در آن مطبخ که
و انهار که لجه دریای قدر راه و از زر د افشای آن منع کردند که القدر سر الله فلا تفشوه حاصل آنست که
همه بارادت و مشیت اوست و ما تشاؤن الا ان یشاء الله ما شاء الله کان و ما لم یشاء لم یکن
شعر و ما شئت کان و ان لم نشاء * و ما شئت ان لم یکن * قادر است که از نیست و لا شیء پیدا میکند
و این از خواص جلال قدرت اوست لا شریک له فی ذلک سبحان الملک الحی القادر هل من
خالق غیر الله اسمان و زمین عرش و کرسی جن و انس همه ذرات کائنات بقدرت کامله او پدید آیند اگر
خواهد در یک نفس همه با اصل خود که عدم محض است رساند و باز بخلقی نو ایجاد کند ان یشاء یذهبکم و یأت
بخلق جدید و ما ذلک علی الله بعزیز بصیر است حرکات خاطر بندگان در شب تاریک بر سفیت طبقه
زمین می شنود بصیر است کعبه و دیر و مسجد و خرابات می بیند طاعات مطیعان و معصیت عاصیان در آنجا
مشاهده میکند ان الله یعلم غیب السموات و الارض و الله بصیر بما تعملون متکلم است ملائکه و انبیاء
و اولیا سخن میگوید و کلم الله موسی تکلیما توریت و انجیل و زبور و فرقان همه سخن اوست نادر دل بود که نزل
به الروح الامین علی قلبک از صوت و حرف منزه است و چون بشخص و القا روح القدس مستقر

بآنکه بخواهد حق تعالی هر چه خواهد خلاصه آن خواهد شد و هر چه نخواهد آن نخواهد شد و چیزیکه نخواهی خواهد شد اگرچه نخواهیم و چیزیکه نخواهی که نشود آن

از مظهر پاک مصطفوی صلی الله علیه وسلم رسید لباس حرف و صوت می پوشد و کمال این
ذوق خبر کتب آدبنی ربی دست نداد چه جانی باید قدسی تا بنور احادیث بینا شده از کوری جهل باز رسته تا
عجائب اسرار قرآن و غرائب آثار فرقان تواند دانست حجب نقش و حروف و کلمات اخرق تواند کرد بیت
عروس حجله قرآن نقاب آنگه براندازد که دار الملک ایمان را مجرد یابد از غوغا عجب نبود که از قرآن نصیبت نیست
جز نقشی که از خورشید جز گرمی نه یابد چشم نابینا مع هذا محفوظ است در دلها و مقروست بزبانها مکتوب در مصحفها کتابت
و صورت حرف و صوت محدث است و مکتوب و مقرو قدیم است وَإِنَّهُ فِي أُمِّ الْكِتَابِ لَدَيْنَا لَعَلِيٌّ حَكِيمٌ
بیت کتاب حقایق ندارد نهایت نه صوتی بود دست پیدا نه آیت مهنوز این همه صحف منشور حرفیست
که جبرئیل کرده است از ابجد و ایت وَلَوْ أَنَّمَا فِي الْأَرْضِ مِنْ شَجَرَةٍ أَقْلَامٌ وَالْبَحْرُ يَمُدُّهُ مِنْ بَعْدِهِ سَبْعَةُ
أَبْحُرٍ مَا نَفِدَتْ كَلِمَاتُ اللَّهِ صدق الله و در معرفت اسما و صفات او جل جلاله در حصر نگنجد و بر تفاصیل
آن جز او عز سلطانه اطلاع ممکن نیست و بعضی آنست که از جناب ربوبیت اولو الالباب در دنیا بیاموزند و بعضی
در آخرت و بعضی نه در دنیا و نه در آخرت معلوم کنند او استأثرت به فی علم الغیب عندک اما این بود اما مجموع
این من حیث الاجمال در نظر عقلی که بنور ایمان مکحل بود در چهار قسم منحصر است ثبوتی و سلبی و اضافی
و خبری اما آن مقدار که سالک را از او در دنیا معرفت مهم است در آخر سوره الحشر بسبیل اجمال بیان فرموده
هُوَ اللَّهُ الَّذِي لَا إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ عَالِمُ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ الی آخره حضرت قدوة الکبرا میفرمودند
ملک محمود که از مخلصان مریدان فقیر بود و زمین او در موضع آنوته پرگنه سرور پور بود میر شیخا و حسین زمیندار موضع
سنکره هر دو همراه پیش فقیر آمدند و بعضی از عقاید ایمان استفسار کردند گفته شد اگر عقاید کلی و مسائل اصلی میبایید
پس شما را لازم است بمطالعه کتاب مطلع الایمان که منسوب بحضرت شیخ صدر الدین قونوی است پس
از آن مدت این هر دو کس بقراءت کتاب مذکور مشغول شدند از مریدان نواحی آن مقدار صدق و عقیده که ملک
محمود داشت دیگری کم داشته باشد اکثر مدت در دهار روضه روحاباد و مدینتان منسوب است... اسب خویش
حضرت قدوة الکبرا میفرمودند که چنده مبهم برآوردن وحدت اما تفویض نوعی یکی از آن ملک
محمود است و استدلال از آن بر قدیم ذات ارشاد کرد اِنَّ فِي خَلْقِ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَاخْتِلَافِ
اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ وَالْفُلْكِ الَّتِي تَجْرِي فِي الْبَحْرِ و امثال این آیات فرموده اما آنچه واسطه است میان
عالم ارواح و عالم اشباح از آن عالم مثال میگویند و در شرح برزخش گویند و علما البصیرت و اصحاب مکاشفات
ارواح ملائکه و انبیا و اولیا را در آن عالم تشخص می بینند و صور اشباح که در مناجات و وقایع مشاهده
میکنند در آن عالم است و عجائب آن نهایت ندارد اما اعجب و اغرب و اعز و اکمل افعال الهی انسان
و او مرکب از جمیع عوالم هر چه در کونین است در وی جمع است و او خلیفه حق و سایه الوهیت و خلاصه و زبده
اکوان او است و هر چه آفریده اند برای تکمیل مرتبه او آفریده اند یا داود انی خلقت هذا لاجلی و خلقت

ولد آدم لاجل محمد وخلقت ما خلقت لاجل ولد آدم فمن اشتغل بما سبق ما خلقته لاجله ومن اشتغل بما خلقت لاجله حجبته عنی **رباعی** تا از دو گیتی بر آورده اند + بچندین شاهی بپرورده اند + نخستین فطرت پسین شمار + توئی خویشتن را ببازی مدار + چون او تمام شود بعالم خود رجوع کند اسما از لطف کند و اینجا بدانند که ان الله خلق جهنم من فضل رحمته سوطا یسوق به عباده الی الجنة چه باشد و سیاق نغمه جهنم زمان ینبت فی قعرها الجرجار چه سر است **مصطفی صلی الله علیه وسلم** چرا گوید که الخیر کله فی یدیک والشر لیس الیک با آنکه لا فاعل الا الله محقق است **شعر** غضب الکریم وان ناجر نادره + کل خان قدره : لیس فیه سواد + و دران بدو اجسام در اعوجاج گم شود چنانکه امروز اعوجاج در اجسام گم است یوم نطوی السماء کطی السجل للکتب کما بدانا اول خلق نعیده وعدا علینا انا کنا فاعلین و کمال شرح این مسئله منقضی میشود با فنای سر قدر و معرفت غایات امور الهی وان الله کره لکم البینات کل البیان و اگرچه اهل دیده را همین در کتاب خدائی تعالی روشن تر از آفتاب است و قال علی رضی الله عنه ما اسر الی الرسول صلی الله علیه وسلم شیئا کتمه علی الناس الا ان یاتی الله عبدا فهما فی کتابه و شرح مبادی و غایت درین آیت مندرج است اما شعر **بیت** مردی باید که بوی داند برد + ورنه عالم پر از نسیم صبا است + ان فی خلق السموات والارض الایة ارجع الی ما کنت بصدده الی ... و افعال و حرکات و خطرات و خطوات ظاهر و باطن او همه بارادت الهی پدید می آید نفس بنفس بقدر سابق و قضاء لاحق **بیت** کار اگرچه بمن است ولی همین نیست + فاعل جان است و فعل او لی تن نیست + انا کل شیء خلقناه بقدر و ما اصابکم من مصیبة فی الارض ولا فی انفسکم الا فی کتاب من قبل ان نبرأها ان ذلک علی الله یسیر اشارت بقدرت سابق است والله خلقکم وما تعملون و هل من خالق غیر الله عبارت از قدرت لاحق است که ساعة فساعة ایجاد میکند کل یوم هو فی شان الحکم انما انسان ... رگیند افعال الهی است علی سبیل المجاز چون آلت فعل میشوند میکنند و ما رمیت اذ رمیت ولکن الله رمی فعل از آدمی ... میکند اما آدمی بحقیقت فاعل نیست اگر گویند این سطر را کاغذ و قلم صادر می شود راست گفته باشد و اگر گویند بحقیقت از قلم صادر میشود هم راست گفته لیکن بدو جهت مختلف و اینجا تلاطم امواج دریای جبر و قدر است و لا نجی من صدماته الا الا کما ... الراسخون فی العلم ایمان بقدر واجب است و مشاهده قوت و تقصیر خود مقتضای ادب و لا حول عن معصیة الله الا بعصمته ولا قوة علی طاعته الا بتوفیق الله والکل بقضاء ... و قدره ... الاستعانة بالله والاستعاذة به منه والتوکل علیه وما شاء الله کان وما لم یشأ لم یکن وهو الحکیم العدل اللطیف الخبیر **مطلع دوم** در حقایق اصل دوم و هو الایمان بالنبوة و آن مشتمل است بر ده کوکب **کوکب اول** تعلقات مقدمات احکام طور نبوت و خصائص عجائب آن بدان **ان هداک الله** لعجائب اسراره

ودقیقات ولاقتباس غرائب انوار که آدمی را اطوار است در هر طوری ادراکی است خاص که مدرکات طور مستقبل نسبت با طور حاضر غیب است جنین را مثلاً ادراکی است خاص با که مدرکات طفل رضیع نسبت به ادراک او غیب است طور طفل رضیع ... طوری است ورا طفل حلیم و همچنین طور تمیز النسبت با طور طفل رضیع همچو طور طفل رضیع است با طور جنین و طور عاقل ورای تمیز است و طور ولایت ورا طور عقل است و طور نبوة ورا طور ولایت است فوق کل ذی علم علیم و اکنون بدانکه جنین را محال است از مدرکات طفل چیزی ادراک کردن چه او در محتف مشیمه محبوس است و بفضای این عالم نرسیده و قس علی هذا هر که مقیم طوری بود و معین از اطوار انسانی از مدرکات طوری که ورای طور او ست عاجز است چنانکه مجسمه که در طور وهم و خیال و مضیق آن بسلاسل تقلید مقید اند از مدرکات طور عقل بهیچ وجه فهم نتوانند کرد اگر از غایت الحب وهم و خیال خلاص یابند و لشهود فضای عالم عقل رسیده بدانند که در چه بوده اند ع بوقت صبح بود همچو روز معلومت + که با که باخته عشق در شب دیجور + و همچنین عقل است که بعقلائیان طور عقل اند با طور ولایت همچو نسبت مجسمه است با طور عقل و در طور ولایت مدرکاتی خاص است که عقل از درک آن عاجز اند و از آن مدرکات در قفس العقل از وهم جز تشبیه بتمثیل حکایت نتوان کرد و تلک الامثال نضربها للناس وما یعقلها الا العالمون ... معانیست آنجا که در وهم ناید + در فهم کم خرد جز حکایت مبر طوری که برسد باید که بطوری که ورا طور او ست ایمان بغیب را نقد وقت داند و اگر نه وصول بطور مستقبل ممکن نبود از و ملائف ایمان بغیب پی آنست با مستقبل اصلا بقیاس حکم نکند و خود را چون اکمه داند نسبت با درک الوان بهمه حال از حصول بقوه باصره هر حکم که اکمه داند با الوان قیاس بمسموعات همه خطا بود بیت داند اعمی که مادری دارد + لیک چون بوهم در نارد + تا آن ... از طبیعه خلاص نیابد و از بدر بشریت بیرون نیاید بعالم ملکوت نرسد و صورتی که ورای طور عقل است بذوق و شهود فهم نتواند کرد + ... یومنون بالغیب و اذ انتم اجنة فی بطون امهاتکم فلا تزکوا انفسکم بیت ولا ... ورین : بدان قریب این و آن بینی + یکی زین چاه ظلمانی برون شو تا جهان بینی + درین لطیفه سرحد است از مطلع الایمان است چون اهم بود این طائفه را آورده شد که نهایات عقلا بدایت اولیا است و نهایات اولیا بدایات انبیا است علیهم السلام و الله فضل بعضکم علی بعض ... در خبر است که فرشتگان بدانند ... الوده وجه بود و آنچه از ابن عباس رضی الله عنه منقول است که للعلماء درجات فوق المؤمنین ما بین کل درجتین مسیرة خمسمائة عام اشارت بعین خبر است اکنون سیر عاشق باشد بمعشوق بعد از آن سیر معشوق باشد بعاشق شعر خلیلی قطع الفیافی الی الحمی + کثیر و اما الواصلون قلیل + اکنون عجائب مدرکات طور نبوت و تفاصیل آن جز انبیا علیهم السلام فهم نکنند اما شمه ای از آن که بعضی بطور عقل رسیده اند و بعضی بطور ولایت و بترجمانی عقل و مسلم چیزی از آن باز توان گفت آنست که انبیا علیهم السلام از افق غیب تفاصیل مبدا و معاد +

و معاد علی اتم الوجوه بی تعلیم و تعلم بشری بخشند و ضابطهٔ کلی که نظام عالم صورت بدان بود بیاموزند و هر چه عوام
را اندراک مغیبات و منامات مکشوفات مشکل باز نمایند ایشان بود صریح بقیظه بنمایند و معرفت دهند که هر
تصرفی که در اجرام سماوی و عالم ارضی خواهند باذن الله بکنند و نتیجهٔ هر عملی که در دنیا از آدمی صادر میشود بدانند که
برزخ و قیامت و آخرت چه خواهد بود و مقادیر ثواب و عقاب اعمال علی القطع والتحقیق بشناسند و مع هذا ایشان
بوساطت و سفارت روح القدس امر کنند بارشاد ارواح انسانی بتکمیل نفس بشری ایشان از سعادت ابدی
بشارت دهند و از شقاوت سرمدی ابراز کنند. وَمَا نُرْسِلُ الْمُرْسَلِينَ إِلَّا مُبَشِّرِينَ وَمُنذِرِينَ فصل دوم کوکب
دوم در نبوت محمد مصطفی صلی الله علیه وسلم اشارتی بنبوة چنانکه طور نبوت منتها اطوار
انسانست و فوق نبوت محمد علیه السلام منتها از اذواق انبیاء و رسل است و افضل و اکمل خلقت
در روز قیامت که همه کاملان در عرصات حاضر باشند سید المرسلین و خلاصهٔ اولین و آخرین او خواهد بود
در اعلی درجات ... لیس لعلی زلفتی است که از ان ... نیست و آن را مقام محمود گویند وَمِنَ اللَّيْلِ
فَتَهَجَّدْ بِهِ نَافِلَةً لَّكَ عَسَىٰ أَن يَبْعَثَكَ رَبُّكَ مَقَامًا مَّحْمُودًا و آن خز یک شخص را شایسته نبود و بمحمد مخصوص
است و شریعت او ناسخ جملهٔ شرایع است و دین او اکمل ادیانست و او خاتم انبیاء و رسل و اشرف صلوات
علیهم است علیه السلام مَّا كَانَ مُحَمَّدٌ أَبَا أَحَدٍ مِّن رِّجَالِكُمْ وَلَٰكِن رَّسُولَ اللَّهِ وَخَاتَمَ النَّبِيِّينَ
وَكَانَ اللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمًا **نظم** تا شبی نیست صبح هستی زاد + آفتابی چنین نزاد و نیاد + هر که چون خاک
نیست بر در او + گر فرشته است خاک بر سر او + سُبْحَانَ الَّذِي أَرْسَلَهُ بِالْحَقِّ إِلَى الْخَلْقِ بَشِيرًا وَنَذِيرًا وَدَاعِيًا
الی الله باذنه و سراجا منیرا ختم به النبوة ... به الرسالة فتوهم النبوة بعد ... وطیلسان
لان الزیادة علی الکمال نقصان **مطلع سیوم** و هو الایمان بالیوم الآخر و آن مشتمل است بر
دو کوکب و حقایق اصل نهم **کوکب اول** در ایمان ببقای آدمی بعد از فنای صورت بشری که ارواح
آدمی را از برای بقای ابدی و حیوة سرمدی آفریده اند و این منزل ره گذرست **بیت** راهی ست تا پیش
که می باید رفت + زانجا اگرت مراد بر ناید رفت + تن آلت تست تا بجائی برسی + تو آلت تن شدی کجا
شاید رفت + و بوحی خدایتعالی و بشهادت انبیاء علیهم السلام و شهود اولیاء و استدلالات علماء و حکماء زوال و
فنا بر ایشان راه نیست + وَلَا تَحْسَبَنَّ الَّذِينَ قُتِلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَمْوَاتًا بَلْ أَحْيَاءٌ عِندَ رَبِّهِمْ
بیت صورت مرگ در جهان بر تن هست + مرگ را در جهان جان ره نیست + انکم خلقتم للابد
و انما تنقلون من دار الی دار و القبر اما روضة من ریاض الجنة او حفرة من حفر
النیران **بیت** انسان بقعهٔ زایل نفس + مرگ میر و دگر نمیرد کس + ان لله عبادا اجسادهم فی الدنیا
و قلوبهم فی الآخرة یکی از بزرگان صحابه رضی الله عنه میگوید الفقر و الغنی مطیتان ما ابالی ایهما
رکبت و حضرت شیخ ابو سعید ابو الخیر قدس سره گفت من میخ طویله در گل نزده ام و در دل **بیت**

بیت در دل بجز از یکی نشاید بود * در خانه اگر هزار باشد شاید * یأتی الموت یوم القیمة علی صورة
کبش املح فیذبح بین الجنة والنار و ادراک این مسئله و امثال آن نیز گفتند مقدمات عقلی مما اصطلح
علیها النظار و دونها فی کتبهم ممکن نیست و أتوا البیوت من ابوابها طلوع صبح یقین از مشرق عالم
الملکوت بر ایمان و تقوی موقوفست و لو ان اهل القری امنوا واتقوا لفتحنا علیهم برکات من السماء
والارض جانی باید از غواشی ظلمت طبع پاک شده و مدتی قابل انعکاس اشعه آفتاب اول گشت تا او
بتقاضای نفوس بشری حقیقی شک زدای و کشفی ظلمت کشای فهم تواند کرد و انکه خلق در مخنق بشریه محجب
وهم و خیال محجوب اند موجود لا داخل و لا خارج و لا متصل و لا منفصل فهم نمیتوانند کرد و کشف سر
روم در طور وراء عقل حاصل شود و او را در هر نشاتی از نشات و در هر عالمی از عوالم مظهری لائق آن نشات
باید چنانکه آب در آبی و جا بحکم اجل هست لذا نگاه نمیتوان داشت با آنکه آب مستقل است نفس خویش روح را
نیز از مظهر گریز نبود و لیس من شروط المثال المماثلة من کل الوجوه شعر الروح واحدة والبشر مختلف
بصورة الجسم [illegible] اعتبروا * فی الجسم کان اختلاف الصور فاعتبروا علی الذی [illegible] فی ذلک
واذکروا * هذا هو العلم لاریب تداخله [illegible] فی ما قلنا والفهموا * هو الذی انزل السکینة
فی قلوب المؤمنین لیزدادوا ایمانا مع ایمانهم پیداست که بضرب خیال و دو سه سال متحیر را معنی زرشته
فهم تواند کرد ان یتبعون الا الظن وان هم الا یخرصون **رباعی** مردان می معرفت با قبال کشند
نه همچون تنان دعوی اشکال کشند * هر چه آن مدلیل [illegible] سنت خواهشند * آبیست که از چاه بغربال کشند
کوکب دویم در ایمان ببرزخ و حشر و قیامت و عموم احوال آخرت [illegible] رفعهم الله تعالی عن
غشاوة البشریة [illegible] این آدمی بمرگ طبیعی ازین هیکل محسوس علاقه منقطع گرداند اول منزلی که در راه او
ملاقی است از عالم غرائب آلهی کمانرا عالم برزخ خوانند و قرآن قدیم ازین حکایت میکند که من ورائهم برزخ
الی یوم یبعثون و سوال منکر نکیر که مصطفی صلی الله علیه وسلم ازان خبر داده است و در آن عالم بصور جسمانی از جمله
عجایب این عالم مشار الیه یکی آنست که هر چه آدمی در دنیا کرده باشد از خیر و شر آنجا بصور مطابق آن [illegible] یوم تجد کل نفس
ما عملت من خیر محضرا وما عملت من سوء تود لو ان بینها وبینه امدا بعیدا ویحذرکم الله نفسه **نظم** باش تا [illegible]
[illegible] تو در حدیث آینه [illegible] آنچه امروز در وی پیش نمود * آن بروش حشر خواهد بود * یحشر الناس
علی نیاتهم و تفاصیل احکام این نشارت دراز است و مقامات و تعبیر [illegible] احوال آخرتست [illegible]
سرفا و توحید است النوم اخو الموت الله یتوفی الانفس حین موتها والتی لم تمت فی منامها
کما تنامون تموتون وکما تعیشون تبعثون باید بخود آزمود که چگونه آن معانی را در کسوت [illegible] مثالی
شاهده کرد تا اگر تمام علاقه منقطع شود جمله احوال و افعال و عقاید و افعال [illegible] والذی
نفس محمد بیده ان الجنة والنار اقرب الیکم من شراک نعله [illegible] بهشت و دوزخ نقد

در باطن نگر تا تو بسقرها در جگرها بی جانها در جان بینی + وجعلنا من بین ایدیهم سدا و من خلفهم
سدا فاغشیناهم فهم لا یبصرون ٥ و غرایب این عالم در حصر نگنجد و حکم این اشارت تا روز حشر العباد را باقی
بود و نفخ فی الصور فاذا هم من الاجداث الی ربهم ینسلون ٥ و آن روز قیامت کبری است قل
ان الاولین والآخرین لمجموعون الی میقات یوم معلوم اصلاح بشری را باز دو اجساد تصرفی بخشند
آسمانها در نوردند و این زمین را بزمین دیگر مبدل کنند یوم تبدل الارض غیر الارض والسموات
و برزوا لله الواحد القهار کواکب را فرو ریزند و آفتاب را با ستارها سیاه گردانند ان الشمس والقمر یکوران
فی النار یوم القیامة **بیت** بر قیامت شمس و قمران گرد سیاه + تا شود معلوم کو مهتد و می تست + عرش را
هشت فرشته بردارند والملک علی ارجائها و یحمل عرش ربک فوقهم یومئذ ثمانیة یومئذ
تعرضون خدای تعالی بمظهری عظیم تجلی کند چنانکه اهل بهشت او را ببینند هر یک بحسب اعتقاد خود و از اینجا
گفته اند **رباعی** نظاره کنان روی خوبت + چون درنگرند از کرانها + در روی تو روی خویش بینند +
زینجاست تفاوت نشانها + و فصل قضا کنند میان بندگان و نضع الموازین القسط لیوم القیمة
فلا تظلم نفس شیئا + و ان کان مثقال حبة من خردل اتینا بها و کفی بنا حاسبین ٥ و ترازوی
لایق اینجا بجنبان آن بشارت نیست با دراک ظاهر پیدا کنند و بر زمین جهنم جسری بکشند که آنرا صراط خوانند
از موی باریکتر و از تیغ تیزتر و مراتب عبور خلق بر آن متفاوت است فمن طائر یطیر و من ماش یسیر و
من ساع یحبوا و من ساقط یتساقط الی ظلمات اسفل الجحیم ٥ هر کرا در دنیا ثبات قدم بر صراط مستقیم
شرع بیشتر بود تیزتر برین صراط سیران او از آنجا کاملتر بود و حوض بود که انرا کوثر خوانند اهل بهشت
را از آن سیراب کنند و سید اولین و آخرین صلی الله علیه وسلم را بمقام محمود رسانند و آن فتح باب
شفاعت است لواء حمد بدست او بود و جمله سادات اولاد آدم از انبیا و اولیا و علما علیهم السلام زیر رایت
او باشند اول شفاعت او کند آنگه انبیا و اولیا و علما و هر مؤمنی را بقدر رتبه او شفاعتی بود ابرار را
نعیم ابدی راه دهند و فی صحیح مسلم ان رسول الله صلی الله علیه وسلم قال اذا دخل اهل الجنة
ینادی مناد ان لکم ان تحیوا فلا تموتوا ابدا و ان لکم ان تصحوا فلا تسقموا ابدا و ان لکم ان تشبوا
فلا تهرموا ابدا و ان لکم ان تنعموا فلا تبأسوا ابدا و فجار را در جحیم سرمدی باز دارند و عاصیان مدتی
بعذاب الیم منقضی گرفتار کنند و اهل شرک را در شقاوت و عذاب الیم مؤبد بمانند و در درکات دوزخ انواع
الآلام روحانی و جسمانی خواهد بود و لکن اصعب و اکبر آن آلام محجوبیت ایشان بود از شهود جمال ربوبیت +
بیت ز دوزخ ترس ما را نیست ما را + بلای جان ما اندر حجابست + نعوذ بالله منها کلا انهم
عن ربهم یومئذ لمحجوبون ٥ و بهجت حضرت بهشت اسالیب و اجناس لذات روحانی و جسمانی
خواهد بود لیکن اشرف و اعظم آن لذات لقاء بیچون پروردگار حی ودود رب العالمین بود +

مو شود و هست که ساقط شود در تاریکیهای قعر دوزخ ۱۲ ... در حدیث صحیح مسلم است که فرمود رسول خدا صلعم چون داخل شوند اهل جنت ندا خواهد کرد ندا کننده هر آئینه شما را

بی مقعد صدق عند ملیك مقتدر فمن كان یرجوا لقاء ربه فلیعمل عملا صالحا ولا یشرك
بعبادة ربه احدا رباعی ای طالب دنیا تو یکی مزدوری + وی عاشق خلد از حقیقت دوری +
وی شاد بهر دو عالم از بیخبری + شادی غمش ندیده معذوری + ازین قدر درین لطیفه بیش نگنجد
اما آنکه اولیای کاشف و علمای راسخ که حاصل نعاق سیلان کشور قدس این اوراق بسبیل اجمال مذکور
و مسطور است و معانی بسبیل تفصیل جز در کتب بسط و علمناه من لدنا علما نتوان آموخت و بر جریده
مقدمات دخول این مکتب تطهیر لوح دل است از نقوش کونین بصیقل بیان التقوی واذکر اسم ربك
وتبتل الیه تبتیلا رب المشرق والمغرب و سر اذا اراد الله ان یجعل فی الارض خلیفة
مسح ناصیته بیمینه بچشم دل هنی این آنگاه بود که بمقراض تقوی حیوة ظلمات تعلقات بشری یکی یک
قطع کند و شهباز لطیفه ربانی با جنحه علوم یقینی پرواز دهی تا سلطان ازل راند که خانه خداست نزدیکی
کند لا یسعنی الارض ولا السماء ان لله تعالی جنة لیس فیها حور ولا قصور یتجلی ربنا ضاحکا
خاتمه بر ارباب کفه از طوائف علمای دین در ذریه ان خویش اصطلاحات و قواعد موازین است که بچهار قسم منحصر
است کتاب خدا تعالی و سنت رسول الله صلی الله علیه وسلم و اجماع امت و دل مراد ازین دل است که
پیغامبر صلی الله علیه وسلم فرموده لا یسعنی الی آخره هر چه عارف و سیار را از افق ملکوت در لوح دل سانح
بود باید که بکتاب حق تعالی مقارنه کند اگر موافق است قبول کند و اگر نه رد و بعده بسنت رسول الله صلی الله
علیه وسلم مقابله کند اگر مطابق آید خوب و اگر نه توقف کند همچنین باجماع امت و علما و مشائخ از حضرت
سلیمان منقول است که ربما قلت الحقیقة اربعین یوما فلم اذن له الا بشاهدین عدلین الکتاب والسنة
چه اغالیط و تمویهات وهم و خیال درین ره نهایت پذیر نیست و در تشابه آیات و انفس من المکاشفات
الصوریة والمعنویة ولا نجاه من تلاطم امواج بحارها الا الشاذة من عباد الله المخلصین و قلیل ما هم
سالک محقق احتیاط اتم باید حضرت سلطان العارفین آورده **بیت** اذا کره رفتن کی تا مانیست او
بر خطر است و خلق از آن کفنیست و لیقین انکه سلوک از ره غربیان آید نتوان کرد من ظن ان یصل الی الله
بغیره فقد کفر **بیت** عمر بیست کرسیته است بر بنده عیان + کالبته تو بی تو رسیدن نتوان +
و سبقت رحمتی علی غضبی کذا فی مطلع الایمان

لطیفه بست و دوم در بیان ترک اورنگ سلطنت و اعراض از سریر مملکت

و سپردن طریق سفر را اتفاق بعضی مشایخ
عصر در راه بتخصیص از حضرت مخدوم جهانیان و اتیان بخانقاه حضرت شیخ شرف الدین منیری و رسیدن
بحضرت شیخ علاء الدین و وصول بمقصد و ایثار مقامات خود را و القاب بخطاب جهانگیری قال الاشرف
الترک هو الاعراض عن النفس والاعراض عن البشریة الدنس جامع این نکات غریبه مقالات
عجیبه گاه گاهی استفسار ترک اورنگ **حضرت قدوة الکبرا** میکرد و تجاهل میکرد فی حرکات ولایت ما

لطیفه بست و دوم در بیان ترک اورنگ سلطنت

کیفیت والدین حضرت قدوة الکبرا و ذکر ولادت شریف و نشستن بر تخت سلطنت

بعد از مدتی رجوع بدار السلطنت سمنان افتاد و شرف التقاء برادر او سلطان محمد میسر شد و از حضرت شیخ علاء الدولة
السمنانی موجب اعراض سریر سلطنت و سبب انقراض از سریر مملکت پرسید شد ایشان گفتند که بدایت حال و
نهایت مآل بود یکیک بشرح و بیان آورند که چون حضرت ابراهیم سلطان را که از مملکت و الا از سلطنت ساز
سرو پیرایه بایام روزگار و رواج اراضی امن و امان و لتفولیض یافت دوازده ساله بودند که بدولت تاج و تخت رسیدند
جهانبانی بعدل و انصاف میداند چون سن سلطان به بست و پنج سالگی رسید خدیجه بیگم که از اولاد کبار حضرت
خواجه احمد یسوی بوده اند بعقد نکاح آوردند و بیگم بسیار صالحه بودند چون تا دو از طهارت و خاندان نظافت
پرورده شده بودند بقرأت قرآن و ادای نوافل شب و روز میگذرانیدند و شبها اکثر بقیام میرفت و روزانه
بصیام و نماز تهجد هرگز از ایشان متروک نشده است **نظم** نه شب فارغ نشسته از پرستشگری ٭ نه روز از
تماشای دل بروزی ٭ بمقدار آن سر و آرد بخواب ٭ که مرغی برون آورد سر ز آب ٭ چون سلطان را دو سه
دختر متولد شده بمقدار هشت سال از بستگی مولود سهی سر بر زد سلطان ازین هم دلتنگ بودند و از بیطائفه
بهر که درین جوید استمداد میکردند **بیت** ٭ که در بی همت مردان زنند ٭ بر رخ او بند و شد فتح باب ٭ همت
دلها هست کلید مراد گیر کلیدش که شود گنج یاب ٭ ابراهیم مجذوب که از عقلاء مجانین و ظرفاء خاطرین
آن دیار بود و سلطان را بنسبت وی عقیده کلی بود بمسجدی بیگم و سلطان هم بجای نماز نشسته بودند
که پیدا شد بهیکل متعجب شدند که وی را راه که داده چون استفسار یافت راه کسی نداده بود در راه خود آمد **قطعه**
ره دانایان ببین چون اشک ای هنوز ٭ که ایشان را بود راهی بهنجار ٭ اگر در طرفة العینی بخواهند ٭ برآرند راه از دریا
و کهسار ٭ بجز دیدن ابراهیم پیشواز آمدند و آورده بر اورنگ سلطنت و سریر مملکت [illegible]
نیک مردم نزد ایشان هر دو دست بسته در زیر تخت استاده بودند گفت ابراهیم بسیار ملتفت میشویم مگر پسر
میخواهی ایشان مستبشر شدند فرمودند جا کسید اگر عنایت میکنید گفت بهائی وی زیاده است که بجوید
بروزگار رسته خواهیم داد عرض کردند که هرچه حکم شود گفت هزار شاهی می باید داد آوردند و بدامن مبارک ایشان
ریختند شادان برخاستند و گفتند که ای ابراهیم ابراهیم را بازی را دی ارزان گرفتی چون ایشان بتعظیم
و مشایعت چند گام رفتند عقب دیده گفتند که اکنون چه میباید پسرے خود بزی پسری که حق وے
الغرض الله تعالى نقش آن بنگار حسپیر بروی می کرد درین مدت آنمجذوب هرگز تشریف نیاورده بودند
وقتیکه از سواد صبح صادق خورشید رخسار طالع شده آنوقت آمدند **نظم** صباح جهان آن شب آمد که
که از سویدش صبح صادق دمید ٭ چو خورشید از مشرق روزگار ٭ برآمد جهان گشت خورشید وار ٭ و گفتند
زنهار ازین پسر واقف باش که ودیعتی است از پروردگار که بتو سپرده اند **بیت** سپردم بتو گوهری درج
ساز ٭ در درج گوهر تو بگشای باز ٭ نگهدار گنجینه کان حق پرست ٭ کلید در گنج دارد بدست ٭ چو گرد خرامان
بگلزار دهر ٭ چو گل تازه گردد ز غدار سپهر ٭ وقتیکه نهال گلستان شهریاری و بلبل بوستان تاجداری بسن [illegible]

له انکار نهان شدن ۱۲ له هنجار بالکسر وترک گردن راه برابران رفتن و سمت ۱۲ له هن بزبان گردستانی در محل تشریف و تحسین استعمال کنند ۱۲

سرو گلزار سلطنت سمنانی لاله زار مملکت بسوی گلشن فردوس خرامیدند تاج و تخت شاهی بحضرت قدوة الکبرا
میسر آمد شمه از حیثیت ایشان گفته می آید چون هفت ساله شده بودند قرآن را به هفت قرائت حفظ کرده بودند و در
علوم عربیه و مفهوم بوبلیه اشتغال نمودند در چهارده سالگی چنان تحصیل از معقول و منقول بجائی آوردند که مشهور گردید از
عراق و مذکوره افواه آفاق گردیدند بیت چنان مشهور گشت از درس تعلیم ۞ که پیش اهل فنون کردند تسلیم ۞
بعلم ناصح انبوه اقوال ۞ شده در درس حلال اشکال ۞ شمه از عدالت حضرت قدوة الکبرا در حین
سلطنت ایشان گفته میشود وقتیکه از اراده الهی و تقدیر نامتناهی حضرت ایشان را تاج سلطنت و تخت مملکت
سمنان تفویض یافت گلزار روزگار و لاله زار دوار از آب عدالت خویش و سحاب انصاف چنان تازه
گردانید که شاهان اطراف و خسروان اکناف رشک میبردند مثنوی چو اورنگ سمنان بدو تازه گشت
جهان از عدالت پرآوازه گشت ۞ بدوران عدلش همه روزگار ۞ گلستان شده عدل آورده بار ۞ زهی
عدل و انصاف آن دادگر ۞ که میش گرگی نه بندد کمر ۞ بشاهین زند بال زی کلنگ ۞ کبوتر بسوی
باز آورد چنگ ۞ اگر فیل بر فرق موری گذرد ۞ کند مور بر فیل آرد نظر ۞ که این دور سلطان اشرف بود ۞ چه یارا
ظلم تو بر سر من رود ۞ از حضرت شیخ علاء الدوله سمنانی نقل است که روزی سلطان بشکار بر آمده بودند و سه
روز هم در صیدگاه بسر بردند در قریات رستاق صید میکردند سپاهیان بهر طرف عنان بتعجیل مانده بودند خدمت
ایشان از [illegible] بگیرانند جانوری را اسیر میکردند که ضعیفه از رستاق آمده و داد طلب کرده حکم شد که آن
ضعیفه را پیش من آرید آوردند خود استفسار کردند که از تو چه چیز ربوده اند گفت که حضرات بره آشتم تعدی از من
گرفته اند فرمودند کدام کس از بین بندگان حضرات تو خورده نگاه کرد که درین حاضران او نیست مگر کسی سواری
صید گرفته از دور نمایان شد گفت آن سوار ظالم می آید هم در آن زمان آمد گفتند چون حضرات این نامرد
بخیف خورده وی گفت شاهم این ضعیفه دروغ میگوید من نخورده ام از وی شهود خواستند نیاورد فرمودند
که خوب بحکمتی دروغ و راست معلوم میکنم فرمودند که چند مگس گرفته آرید آوردند گفتند بخور خورده قی شده هنوز
فرصت نشده که آن حضرات وی [illegible] بامبخیان از قی وی نمایان شده فرمودند که هان اکنون چه میبایدکرد
باری چند بار زین بیجام زرین بان ضعیفه دادند و وی را چندان تحسین کردند [illegible] فرمودند که از حیات ناامید
شده بود وقتی که حضرت سلطان ثانی در اورنگ مملکت گیهانی نشسته بودند که مردی آمد و داد خواست احوالش حکم شد
که وی را پیش من آرید که داد او را استفسار کنم چون آمد بعرض رسانید که امشب در فلان جماعه خفته بودیم چون بیدار
شدیم جمیل [illegible] بدین کرده سیمان [illegible] عیاران ربوده اند از آن انکار میکنند و نمیدهند حکم شد که آن جماعه را
طلبیده آوردند استفسار کردند که درویش در شما افتاده چرا اسباب او را غارت کردید جماعه سوگند خوردند و عجز پیش آمدند
که هرگز از این نوع کار از مایان سر نزده است و اکنون هم نخواهد شد بارکان دولت نگاه کردند که بسبب شریعت
از ما بیان جز قسم دیگر نمی آید ما حکمتی معقول بخاطر رسیده است شاید مفقود او وجود شود حکم شد که همه مردم

انجا از خود بزرگ را حاضر کنید حاضر کردند و یک یک آدمی از ان جماعه را می طلبید و دست خود را بر سینهٔ او نهاده میدید معذلک ده کس را چنین ملاحظه کرده دیدند آخر شخصی را طلبیده دست بر سینه او نهادند متفکر شدند باز دست بر سینهٔ او نهادند زمانی نیک گذشته حکم کردند که بروید دندان آن نقیر از زین گرفته و بسیده باندکسا... دیر کردند قبول کرده همون طور همیان زر آورده داد چون شمردند یک ... زرکم آمد القصه امثال این ... است و نصفت از حضرت ایشان بسیار سر زده است زیاده ازین مجموعه برنمی تابد حضرت شیخ علاء الدوله سمنانی سفر موده اند که در آوان سلطنت گیهانی و هنگام مملکت رانی اگرچه ایشان را امور ملکی اشتغال میداشتند از دوام الهی با مور مفترض الفرایض و سنن و واجبات و نوافل حتی از آداب ایشان ترک نمیشد و هیچ سائل از درگاه عالم پناه ایشان بی بهره نیشد و دغدغهٔ سلوک آلهی و سیر طریق نامتناهی ایشان را از صغر سن بر در دل نشسته بود و هر کس که ازین طایفه با ایشان در میخورد استفسار سلوک میکردند اما مشایخ از جهت فقدان شرائط اهمال میکردند و دیگر اینکه نصیب ایشان بجای دیگر بود دایم الاحوال جویان این سعادت و خواهان این افادت میبودند که شبی جمال جهان آرای ولایت و خیال گیهان کشائی هدایت حضرت خضر علیه السلام نمودار شد و گفتند منوز ترا کار... در پیش هست از سبیل جمال ملاحظه معانی اسم مبارک الله بی توسط لسان در مضغهٔ صنوبری میکرده باشی مداقع انفاس نیز باید بود زنهار ازین بیرون نباید بود از ان مدت حضرت ایشان در ان اشتغال مشتغل میبودند ... و نیز روز نتیجه آن ظاهر میشده است مدت دو سال درین اشتغال مداومت کرده اند تا وقتیکه روحانیت حضرت خواجه اویس قرنی رضی الله عنه نمودار شد ایشان نیز بأذکار اویسیه خویش مشرف ساختند سالها درین اذکار و افکار مشغول بوده اند هر چند که حضرت قدوة الکبرا با ... ... میبردند اما چون مرشدی که از عالم حس باشد نمی بودند نظم اگرچه در همه اوقات انفاس ... ز روحی ... تربیت میداده اند ولیکن نسیم حسنه یا ارشاد بجان در ان ... بندد ... که تا حاصل نگردد ز ظاهر ... کام جان از لطف قاده ... چون در سلطنت رانی و مملکت گیهانی بست سال شده اند و نسبت معنوی و صوری محافظ می بوده اند و از روی ظاهر مهمات ملکی بسر می برده اند اتفاقاً در عشرهٔ اخیر ماه مبارک رمضان شبهای متبرکه که منسوب بشب قدر بوده زنده داشتند رو در شب بست و هفتم ماه مذکور جمال ولایت بنا بر صورت هدایت دستگاهی حضرت خضر علیه السلام نمودار شد و بزبان فصیح بنسبت حضرت قدوة الکبرا فرمودند شعر کار تو بنظام آمده معشوقه بکام برخیز که کار تو شد امروز تمام ای اشرف اگر سر سلطنت و صال آلهی ... سیر ملکوت حال نامتناهی میخواهی و گل مقصود از گلستان شهود و لاله از وجود از بوستان معبود چیدن میل داری برخیز و بنشین و ... بلاد هند آمده پای عزم بر کار جزم دار نظم اگر خواهی وصال یار دلدار حضوری لذتی دیدار رخسار بیا برخیز سر در راه آمده که دولت ارشاد اقبال یاد ده که آنجا دوستی از دوستان ما بینی و گل کام دل از گلزار ش چینی که از ولایات لانهایات و عالم تربیت و متراض عنایت بعنایت اوزا عالم و آدم فضالت ابیات که ... کامل اند

ملاقات ... حضرت خضر علیه السلام

تعیین شعر ترک سلطنت از زبان حضرت خضر

کاملان رت * کسی کو زابه بیند کامل آنست * جهان از نور خورشید ولایت * منور کرد از ره‌ی عنایت * بهند آن
قبلهٔ حاجات باشد * که آب خضر در ظلمات باشد * جهانرا کعبهٔ مقصود گویند * زمانرا قبلهٔ معبود جویند * جهان
تاب است خورشید ولایت * ضلالت برد از نور هدایت * درش چون نقطهٔ نون چرخ دوار * بدر او بگردد
همچو پرگار * اگر تابد ازو یکذره نوری * چو مه خورشید گردد هر نوری * عنایت نامهٔ آن شاه دین دار * رهاند از قیود
نفس آثار * زهی عالی نظر کز التفاتش * ولایت برده عالی صفاتش * نظر گر از ره تاثیر بکند * مس اجسام را
اکسیر بکند * اخیار او را صاحب قدم گویند ابرارش واجب قدم نامند اوتاد یحیی صادق گویند ابدال عیسی نفس
خوانند اصحاب وجدان ارباب عرفان شیخ علاء الدین گنج نبات و بعضی مردم شیخ علاء الدین علی بر زبان
رانند ملکوت موسی آثار میگویند جبروت خلیل انوار میگویند عشاق او را یوسف روی بینند منکه خضرم او را محمد
خلق میگویم **ابیات** یکی از قدوهٔ ابرار گوید * دگر از عمدهٔ اخیار گوید * یکی از صاحب اسرار خواند * دگر از واهب
انوار داند * یکی از هادی و مهدیش گفته * دگر از اولوی ارشاد سفته * یکی از واصلان راه خواندش * دگر
از کاملان شاه خواندش * منم کز جان ره ایثار پویم * دمی احمد محمد خلق گویم چون این همه کلمات بشارت
آمیز در مقامات بشاشت انگیز گفته از نظر غائب شده چنانچه صبح سعادت چون از مشرق اقبال بر دمیده و
لشکر افق چون تیغ لمعات برکشید کمر عزم بر میان جان بستند و بر مرکب حزم روان نشستند سریر سلطنت و
اورنگ مملکت به برادر عزیز اعز ارشد سلطان محمد تفویض نموده و والدهٔ رابعه عفیفه رفته استجازت کردند فرمودند
که ای فرزند پیش از آنکه تو از عدم بوجود آئی روحانیه حضرت خواجه احمد یسوی بمن بشارت مولودی داده که ترا
فرزندی نصیب شود که آفاق از خورشید ولایت او منور گردد و اطراف عالم ضلالت از نور هدایت او بکند **قطعه**
ترا پوری پدید آید چو خورشید * که از نور رخش بود آفاق روشن * گهی از بوستان تو شگوفد * که از
بوئیش بود اطراف گلشن * اکنون میدانم که آن تویی [illegible] از موهبت توفیق [illegible] هوا [illegible] از زمین وفا برکشید
سیار کجا و ترا ازین [illegible] لیکن یک وصیت از دست منهی چون با نهاد سلطنت
سمنان برآئی بدانی آب [illegible] ملکت [illegible] که خیال میکرده باشم که ملک کشائی رفته منوجب
نصیحت مادرانه مشفقانه [illegible] در میان [illegible] کارها [illegible] سیه گان
و شکار همراه میگشتند بر آمدند. حضرت شیخ علاء الدوله سمنانی چند منزل همراه آمدند و آنچه از نصایح مناسب
حال بوده در میان نهادند حضرت ایشان را بدرود کردند و این چند ابیات وقتیکه سر براه نهادند از اشتیاق ذوق
بطریق وجد و ذوق میخواندند **غزل** ترک دنیا گیر تا سلطان شوی * محرم اسرار با جانان شوی * پا
تخت و تاج و سر در راه نه * تا سزای مملکت یزدان شوی * چیست دنیا کهنه ویرانه * در ره آباد این
ویران شوی * تا بکی در دام دنیا ماهی بند * در سلاسل دام پیران شوی * دام نانی بگسل از پای جان
تا تو واصل باقی از سبحان شوی * برگذر از خواب خور مردانه وار * تا بره عشق چون مردان شوی *

از تهی پر سر او رنگ جاه + تارک چون اشرف سمنان شوی + دوازده هزار از قورچیان و سپاهیان که همراه
بودند منزل برابر آمدند بعده که کسی را از هر منزل پس میکردند عبید نام محرمی بود که دبیگاه از وی چاره نبود چنانکه
پدرود میکردند عبید از هم جدا نمیشد مبالغه بسیار کرده وی را رخصت داده اند فقیکه وی را پدرود کردند عزیز و همه گریه بسیار شد
چو از هم شد عبادالله جانی + روان از تن آمد زندگانی + کنون باید بهم خوشنود کردن + هوای خویشتن
پدرود کردن + ببعضی یاران مخلص تا ماوراء النهر همراه بودند همه را وداع فرمودند چون ببخارا آمدند شخصی از قلندر
مجانین دو چار خود سر حضرت قدوة الکبرا گرفت و لبر خود چندان مالید که حضرت ایشانرا اندک
بیشعوری دست داده از هم که جدا شد گفت زود آن نبذی بیعد و اشارت بشرق کرد چون بسمرقند
در آمدند شیخ الاسلام را دیدند وی بنور جهان ار شناخت و لطایف ضیافت کما حقه بجای آورد ازین هم حضرت
ایشانرا کلفتی دست داده که درویشان را با اینها چکار چون از سمرقند برآمدند بخواص گفته بودند فرمودند که اسپان
موجب سوائی خواهد شد اسپان هر دو را بیک نامردی دادند و اسپ خود را نیز بیک فقیری ایثار کردند
قطعه ... دی زبجائی رساند + که از بود هیچ با وی نماند + کسی کو هوائی فرخ ایثار کرد + همه در سر راه ایثار
کرد + شب در دهی اتفاق اوفتاد از بس که راه ... بودند خواب در گرفت همین شب بود بیدار شدند و ایشانرا
در خواب بخاطر شریف ایشان رسید از هم صحبتان هم باید برید تا تجرید کلی رو نماید قطعه کسی کو صحبت والا در
خواهد ز ... خویش هم دلتنگ آید + گریز از صحبت خویش اندرین راه + که پا از هم سفت و سنگ آید
بعده راه بدین با اقدام تعشق گرفتند چنان راه زیانه میرفتند که هر خار و خس بجای گل و سوسن مینمود قطعه
راه عشق اگر پا خلد خار + نباید از رهش پرهیز کردن + که از خارش بسی گلها شکوفد + ... تیز کردن
بعده در خطه اوچه رسیدند بحضرت مخدوم جهانیان قدس سره شرف التقا دریافتند فرمودند که بعد از مدتی
بوئی طالب صادق بدماغ رسیده و بعد از روزگاری نسیم از گلزار سیادت وزیده فرزند بسیار سر زنده بادا مبارک
باد زود قدم در راه نه که برادرم علاء الدین منتظر مقدم شریف هستند زنهار در راه جائی نمانی قطعه قدم در راه
نه زنهار زنهار + که یاران را بود دو دیده بر راه + اقامت در ره مقصود هرگز + نباید کرد تا برسی بدرگاه + چون
پدرود شدند بعضی از مقامات خود ایثار کردند چنانکه در لطیفه شرح سلسله گذشت و از اینجا منزل بمنزل مراحل
بمراحل بدهلی رسیدند در اینجا جوانی بود یوسف صورت و صدیق سیرت که ولایت تابع او بود گفت قطعه
خوش آمدی زنهار در راه میانی که برادرم علاء الدین منتظر اند و اهل دار الملک دهلی نیز سر راه نهاده اند تا خطه بهار
رسیدند در اینجا حضرت شیخ شرف الدین یحیی منیری سر محتضر بودند باصحاب خود وصیت کرده بودند
که زنهار جنازه من هیچکس نگذارد که سیدی صحیح النسب تارک مملکت و حافظ قرآت سبعه در راه است وی
نماز بگذارد و اصحاب بموجب وصیت تجهیز و تکفین کرده چشم در راه نهاده چون اندک تاخیر ظاهر شد مدت
شیخ خلائی از شهر بیرون آمده در تردد شد که حضرت قدوة الکبرا سر زده بشهر در آمدند شیخ خلائی بخود

کیفیت ششم رسیدن بمقام بخارا و ملازمت حضرت مخدوم جهانیان در اوچه شریف

کیفیت هفتم رسیدن بمقام دهلی شریف و بهار وگذاردن نماز جنازه حضرت شرف الدین یحیی منیری حسب وصیت

بنور فراست شناخت گفت سیدا یه فرمودند از تواضع آری امثال این آثار دیگرا استفسار کردند هم راست آمد
پیش کرده آمدند و اصحاب شیخ شرف الدین التقا یافتند همه باتفاق صاحب بیت بموجب وصیت اشارت
با مامت نماز جنازه کردند اول باره الخمار و زیدنا آخر پیش ببردند بیت چو پیشی دو اشتند از لطف پیشین
زیاران دگر هم پیش بردند ❊ چون صلواة جنازه را بسر بردند میت را بقبر سپردند بخاطر شریف حضرت
قدوة الکبرا خطور کرد بتوهم آنکه حضرت مخدومی سفر آخرت در پیش گرفتند چه این ولایت را از نواحی بنگاله
تصور کردند بهمدرین توهم روحانیه حضرت شیخ شرف الدین منکشف شد فرمودند که فرزند اشرف خاطر
جمعدار یکه پیر شما بدولت وسعادت بر مسند ارشاد و اورنگ اهتدا هنوز نشسته اند ابیات نشسته بر
اورنگ اقبال ❊ جهانگیر بتیغ وجد واحوال ❊ زروی تربیت آن خیمه خاب ❊ گرفته سر بسر اقلیم اصحاب ❊ بهمت
پای سر در راه آورده ❊ که در ره بهر تو صد چشم بر در ❊ خاطر حضرت قدوة الکبرا انجائی آمد بعد از زمانی دست
مبارک حضرت شیخ شرف الدین از قبر برآمد اصحاب را حیرت شد که موجب آن اصلا معلوم نمیشد هر یک اصحاب
بهمدیگر استفسار میکردند اما هیچکس سبب آن نگفت چون نوبت بحضرت قدوة الکبرا آمد اصحاب بعرض رسانیدند که
ما از هیچکس هیچ نشناختیم شاید شما را معلوم و راست شده باشد فرمودند که حضرت شیخ شما کلاهی که از مردان غیب
یافته بود وصیت کرده بودند که همراه من در قبر خواهید نهاد غالبا شما را از خاطر رفته اگر آن را بیارید همه اصحاب
گفتند راست بوجه در زبان نفتند و آورده بدست مبارک نهادند بمجرد یافتن دست کشیدند بیت چو
تاج سلطنت بر سر کشیده ❊ تبرک خویش دست از خوان کشیده ❊ شب در آمد هم در مقبره شب گذرانیدند و چون
شیخ عیان شد مکتوبات را امر بقرائت کردند و عنایت نموده زنده خود را بحضرت قدوة الکبرا تفویض
فرمود ❊ چون صبح سعادت دمید و خرقه نیلی شب فلک در برید حضرت قدوة الکبرا طلب زنده کردند
اصحاب تامل میکردند فرمودند درینجا مبالغه بهمدیگر نسبت ندارد باید که زنده شیخ بر قبر مبارک شیخ بنهند هر که را نصیب
خواهد بود بدست وی خواهد آمد بیت کسی کو را بود آن تاج بر سر ❊ نصیب او بود این خرقه در بر ❊ هر یک
اصحاب برین سخن آفرین کردند و زنده بر قبر داشتند همه اصحاب به نوبت دست کشادند بر دست کسی نیامد
چون همه دست کشیدند حضرت ایشان دست کشادند بیت کسی کش بر سر است از تاج اقبال ❊ بعد او
برآید خرقه حال ❊ دست دراز کردند و همچون گل آن خرقه را بر داشتند و سر در راه نهادند چون زنده در بر کردند
حالی غریب دست داده ثانی سر فرو کرده نشستند و این شعر بر زبان راندند پای در راه نهادند بیت مرا
بر سر چو بود از لطف افسر ❊ برآمد راست ما را خرقه در بر ❊ هنوز بشرف ملازمت حضرت مخدومی و بدولت مواصلت
معظمی نرسیده بودند که در مجلس خویش با اصحاب بشارت دادند که آنکه از دو سال انتظار میکشیدیم بطریق مواصلت او میدیم
امروز و فردا میرسد رباعی بشارت میرسد از عالم غیب ❊ مرا هر دم بگوش سر الهام ❊ که آن موعود دولت بر
در تو ❊ بسر امروز و فردا می نهد گام ❊ امانت می سپارند بر تو زنهار ❊ برآور کام او از دل سرانجام ❊ با احباب

و اصحاب مخدوم گر این سخن فرموده بودند و حضرت ابو العباس خضر علیه السلام هفتاد مرتبه بحضرت مخدومی
این بشارت نقل مقدم بسمع شریف رسانیده بودند تعطش مواصلت حضرت قدوة الکبرا زیادتر
شده بود که شرح او از خامه یا نامه نتوان داد قطعه کسی کو را ابد اقبال یاور ¤ بود معشوق چون عاشق
طلبگاره بلی معشوق تا عاشق نباشد ¤ بسر ناید ز عاشق هیچ در کار ¤ منقول است که حضرت مخدومی در قیلوله
بوده اند که یکبار از خواب در آمدند و سر زده بر آمدند که بوی یار می آید مگر رسید قطعه ز بوی یار خوشحالم چو یعقوب
که آن یوسف ثانی رسیده ¤ بشوق دیدن آن نور دیده ¤ چو اشک از شهر بیرون رو دویده ¤ محافه مبارک خود را
و محافه که از حضرت شیخ اخی سراج الدین یافته اند و آن را بزبان بنگاله سکهباسن میگویند همراه گرفته بیرون
آمدند هرگاه ایشان بر آمدند از اصحاب خورد و بزرگ پیاده و سوار همه بر آمدند مقدار یک کروه از بیرون شهر
بر آمدند در شهر غوغا افتاد و آوازه همه بر آمده که حضرت صاحب مقام باستقبال عزیزی میروند بنا برین کثرت
غریب و هجوم عجیب شد قطعه مگر یوسف رسید در مصر سمنان ¤ که مرد و زن همه از هم بر آمد ¤ چرا در هم نه افتد
شور و غوغا ¤ که آن اقبال غیبی بر در آمد ¤ در زیر یک درخت سینبهل حضرت مخدومی با همه اصحاب مجتمع شدند
که یکبار جماعه از دور نمودار شدند خادمی را بآن مسافران فرستادند و استفسار کردند بسمع شریف حضرت
مخدومی رسانیدند که اشرف نام سمنانی نورانه می آید و استماع آن مستبشر شدند و چند گام پیش باز آمدند
از هر دو جانب انجذاب خاطر پیدا شد حضرت قدوة الکبرا دویدند سر در قدم حضرت شیخ در آوردند
ایشان سر از پای خود بر آوردند و در کنار گرفتند زمانی نیک در بر کشیدند بعده اصحاب را به ترتیب دریافتند
چون از دریافتن اصحاب فارغ شدند بنوعی ادب نشستند و ایشان فرمودند بیت چه خوش باشد که
بعد از انتظاری ¤ بامیدی رسد امیدواری ¤ حضرت مخدومی فرزند اشرف فراق اعیان لیس بعد که تفرقه
عینی هم باید کشید سر فرود آوردند و بعرض رسانیدند قطعه فراق از خویشتن بود ارادت ¤ چو دولت
از دست می باید کشیدن ¤ زیادت از سکندر بود ما را ¤ چو آب حیوانی چشیدن ¤ چو ذره در هوای
روی خورشید ¤ بسر گردیدیم از بهر رسیدن ¤ توانی زنده کردن مرده را ¤ که جان در جسم بیجان بر دمیدن
تن بیجان بعیسی هم رسیده ¤ بعیسی دم بدم تا دم رسیدن ¤ حضرت مخدومی فرمودند که ای فرزند آن بعد
که از منزل بمنزل آمده هر روز منزل بمنزل از تو نگران بوده ایم و راه مواصلت می پاییدیم الحمد لله که مخافت ملاقات
رسید و مجاهده بمشاهده مثنوی از آن روزی که پا بر ره نهادی ¤ دری از وصل تو بر من گشادی ¤ بهر منزل
که کردی سیر چون ماه ¤ ز مهر تو بمن کردند آگاه ¤ که تو را نه حجاب در میانم ¤ حجاب بعد را از هم درانم ¤
فراق هرگز نا رخت بربست ¤ به بزم عیش با هم وصل بنشست ¤ ز فقدان رفته و قیمت مجموعه جمعیت
رفته هنگام شهود است ¤ فرمودند که فرزند اشرف رحمة تو سوار شو الحمد لله بسیار عرض نمودند که بنده هم سوار
و خواجه هم سوار ¤ ابیات چه حد کی بنده تو بوده باشد ¤ که با صاحب قدم آهسته باشد ¤ ز مهد نعل

از راه ایثار • که گیرد خبر ز ضار خواجه دیگار • نشان بندهٔ آزاد آنست • که سر در زیر پائی خواجگان است •
بموجب الدولت اگرچه بسیار مبالغه کردند آخر سوار شدند و بملازمت حضرت قدوة العارفین روان شدند تا بسر
منزل روان افزای و روح آسائی رسیده اند چون جناب خانقاه عالم پناه منظر شد بی اختیار از محفه فرود
آمده سر بر جناب ولایت مآب نهادند غزل ما بر جناب دولت سر بر نهاده ایم • رخت وجود بر سر این در
گشاده ایم • ظلمات راه گرچه بدیدیم عاقبت • تشنه بر آب چشمهٔ حیوان فتاده ایم • بر شاهراه فقر نهادیم رخ ولی
بر عرصهٔ حریم چو فرزین پیاده ایم • سر بر حریم حضرت عالی نهاده رو • بر روی تو گشاده و بر در ستاده ایم
ای بر حریم عرش جناب تو ما ز سر • پا بر نهاده ایم چه برتر نهاده ایم • دارم امید مقصد عالی ز درگهت •
چون در دیار غربت از این هم زیاده ایم • اشرف مس وجود خود آورد بر زیر • از دولت حکیم باکسیر داده ایم
سر بر جناب داشته این ابیات انشاد فرموده بحضرت مخدومی عرض کردند نسیم بر شما اجعا فرموده اند در کنار
گرفتند که از همه مقاصد امانی و آرزو کنار کردند و میان مقصد و مشاهده در کنار ایشان پخته در پاسخ کنار
ساختند رباعی یک نفس که نگارم مرا کنار گرفت • دلم ز سر و جهان رشته و کنار گرفت • ز یاد
....ذوق تو خاک مرا که نار گرفت • ز آب وصل نگارم زد و کنار گرفت • چون از کنار گرفتن فراغت یافتند
در خانقاه بردند و بپهلوی خود جائی دادند فرمودند عبد الله خادم را که دستارخوان بیارید و بیاورید آب آوردند
و دست حضرت مخدومی بشویانیدند بعده فرمودند که فرزند از مقاصد کونین دست بشوئی تا بخوان وصل
بدست آید حضرت قدوة الکبرا بانکسار فرمودند که اول دست از خویشتن شسته ایم بعده بر بساط
وصال نشسته ایم ابیات تا نشوید دست کس از روزگار • کی نشیند بر سر خوان نگار • دست خود
شسته ام از خویشتن • تا شوم بر خوان وصل یار خویشتن • اصحاب که در بزم حضور بار داشتند بتمامی
خوردن نشستند اطعمهٔ انواع بخوان حاضر آوردند اول چهار لقمه بدست مبارک خود در دهان حضرت
قدوة الکبرا نهادند بتعظیم عظیم درکشیدند اصحاب را حیرت گرفت که هیچکس را از خویش و بیگانه چنین سرافراز
نکرده اند بیت لطف جانان گر بود از حد برون • در حریم وصل خود دارد درون • احضار مجلس میل
بطعام میکردند حضرت قدوة الکبرا مناظرهٔ روی دلارام می نمودند رباعی تشنه که بر چشمهٔ حیوان
رسید • در کشید در دم نه دم اندر کشید • تفتهٔ لب هر دم تشنه است • گرچه آب هفت دریا درکشید • پاره خورد
بهمدیگر خوردند آخر طعام برنج سیر آب پخته و در آب سرد ساخته که بزبان آنزمان بتهٔ میگویند آوردند و در پیش
حضرت قدوة الکبرا کشیدند فرمودند که فرزند اندکی از این برنج سیر آب بخورید که تشنگان وادیهٔ طلب
و تشنه لبان بادیهٔ تعب را نوعی سیرابی و برد الیقین وجدان حاصل خواهد شد رباعی فرستاد دوست
نگار سیم بر تشنگان را امید برد الیقین • تشنه لب آب وصال یار را • ابر وصلت میدهد بر دل یقین • چون
دست از طعام کشیدند و امثالهم بهمدیگر نشستند و بیڑهٔ برگ تنبول آوردند هر یک اصحاب را دادند و میگه

بدست مبارک گرفته بودند بنگ لطف تام و دلسپاری تمام حضرت قدوة الکبرا خواندن گرفتند چهار
بیره و برگ بدست مبارک خورانند چون عنایت باین حد لبد چون بخوردند رباعی برگ وصل باز دست نگین
بار خورده + جان سپاری کرده از دلدار خورده + چون نه بیند باید بر بیچ گل + هر که در باغ لطف ما بسیار خورده + از طعام
و برگ چون دست کشیدند اشارت بارادت فرمودند خادم در باشند چنانچه داب ارادت بود آن نوع دلداری
آوردند و کلاه سر خود را بر سر ایشان بدست خود نهادند در بدیهه حضرت قدوة الکبرا خواندند قطعه نهاده
تاج دولت بر سر من + علاء الحق والدین گنج نابات + زهی پیری که ترک از سلطنت داده + بر آورده مرا از
چاه آفات + چون شرائط ارادت بجا آوردند اصحاب مبارکباد کردند مولانا علی که یکی از فضلاء و خلفاء خاصه بودند
در بدیهه خواندند بیت مرید عشق را از پیر شاه + جهان آمد مبارکباد کرده + درآورده بسر قید ارادت + ز
بند روزگار آزاد کرده + چون از شرط ارادت پرداختند بعد از حجره بردند تا الکیاس در حجره به همدیگر باشیدند
و دل اسرار و جوهر آثار بر سر پاشیدند قطعه درون خلوت اسرار سده + کشاده در بروئی صادق خویش
ز اول تا آخر هر چه باید + نثاری کرده اند بر واثق خویش + حضرت مخدومی برآمدند و حضرت ایشان را در آن
حجره گذاشتند جدا از کیاس باز خود تشریف اندرون حجره بردند حضرت قدوة الکبرا را حالتی
غریب یافتند قطعه مئی از خم وحدت را بیکبار + کشیده در زبان از دست ساقی + بیار از خود حساب
خویش برداشت + شده واصل نمانده هیچ باقی + دست حضرت قدوة الکبرا گرفته بیرون آوردند طلعت
چون آفتاب درفشان نمود + قطعه درخشان بر رخش نور ولایت + برآمد از معدن چو آفتابی + برو
بر روشنی لمعات اسرار + چو جوهر زبهت آمد از سحابی + حضرت مخدومی حضرت قدوة الکبرا را
پهلوی خود جائی دادند و خود در زاویه حرم درآمدند آنچه از مشائخ تبرکات از خرقه و فرجی بود بدست مبارک گرفته
بیرون آوردند و اصحاب خود را از خرد و کلان همه را در پیش خود خواندند فرمودند که دانا و آگاه باشید ای
اصحاب که این امانت مشائخ که از سالهای بسیار داشته بودیم اکنون مستحق آن رسیده بآن می سپارم +
اصحاب بعرض رسانیدند که در این باب حضرت مخدومی عالم اند قطعه چه می پرسی تو زین اسرار ما را +
که تواند در معنی چیدن + ببازار جهان گوهر شناسی + ز سنگ اندازی و گوهر گزیدن + خرقه که حضرت
سلطان المشائخ بحضرت شیخ سراج الدین داده بودند و از ایشان بحضرت مخدومی رسیده بحضرت قدوة
الکبرا ایثار کردند و انواع تبرکات مشائخانه نیز بایشان عنایت فرمودند بعد از زمانی بر فقیری ایثار شد
در این باب بعضی گفتگو کردند حضرت قدوة الکبرا جواب با صواب دادند چنانچه در ذکر خرقه مذکور شد.
قطعه لباس رابطه نعمت بهشت اندر دولش + نه علی نعمت کو دلبر بند هر سوی + چو باغبان که گل
ز باغ هر بوی دهد + چو رفت بوئی فگنند گل هر کوئی + الا این دولت شان هر خرقه پوشی نیست
الا این خرقه دهنده و گیرنده بباید قطعه این گل آن گل نیست که هر کسی + ببوید آن باغبانی

دیگر هست مذین گلستان نسبت هر کس گل نشان + کین گلستان زانشانی دیگر هست + چون بازانواع تبرکات
مشایخ والوان ولدات رایح بهره‌مند گشتند طریق ملازمت بسر بردن گرفتند حضرت **قدوة الکبرا**
دوازده سال در ملازمت مانده اند بطریق توالی در مرتبهٔ اول همین تشرف ملازمت مشرف گشتند التماس خدمتی
نمودند هر چند که مبالغه نمودند خدمتی متعین نشد احیاناً می‌فرمودند که فرزند **اشرف** ترا کدام خدمت در آریم که آن
خدمت را از حضرت ابوالعباس خواهند کرد آن وقت که شما را لباس فرمودیم آن روز چندان مبالغه نسبت
شما حضرت خضر علیه السلام کرده اند که چه گویم **قطعه** ترا از چشمهٔ آب باغ ملوکی + نثار فیض می‌آید بهر دم +
ولی کز دم بدم مجرای فیضش + زجان با بود کسیر انش بردم + چون چهار سال کامل حضرت ایشان را در ملازمت
بر آمد حضرت مخدومی در تردد القاب شدند فرمودند که الالقاب تنزل من السماء هر چه نزول از غیب شود همان لقب
گوییم شبی حضرت مخدومی در خلوتگاه خویش مشغول بوده اند و آن شب برات بود از وظائف و اوراد و
استفتاح بر آمده در خلوت رفته سر در جیب مراقبه بردند بسیار لطالت کشید تا که سحر دمید یکبار از درو دیوار خلوت
آواز بر آمد که جهانگیر جهانگیر بخاطر همچنین داشتند گفتند الحمد لله که فرزند **اشرف** را بخطاب جهانگیری مخاطب
ساختند حضرت **قدوة الکبرا** بخلوت دیگر مشغول بوده اند چون نماز بامداد بر آمدند بجماعت نماز ادا کردند
از قوانین مقرره حضرت مخدومی بود که بعد از ادای فرایض اصحاب بهم دیگر مصافحه میکردند این بامداد هر که با ایشان
مصافحه میکرد میگفت خطاب جهانگیری مبارک باشد حضرت **قدوة الکبرا** در بدیهه انشا کردند **قطعه**
مرا از حضرت پیر جهان بخش + خطاب آمد که ای **اشرف** جهانگیر + کنون گیرم جهان معنوی را + که فرمان آمد
از شاهم جهانگیر + روزی در شب قدر که باکثر اقوال شب بست و هفتم ماه مبارک رمضان میگویند حضرت
قدوة الکبرا در ملازمت حضرت مخدومی نشسته بودند و از هر دری سخنان اسرار و اشارات میرفت که حضرت
مخدومی به نسبت حضرت **قدوة الکبرا** فرمودند که فرزند **اشرف** پستان استعداد از برائی تو خشک کردم
آنچه از بدایت کار و نهایت اسرار در کار بود همه بر تو دادم **قطعه** هر آن گوهر که از کان عزیزان + رسیده
بر تو آن ایثار کردم + که هر چه از ابر مدرارم رسیده + شده فیضی ترا در کار کردم + وصول این دولت نصیب
همگنان باد بالنبی و آله الامجاد **لطیفه بست و سیوم در تعین مقام و نزول رایات**
اشرفی و صدور علامات تسخیر فی ظفر آباد و اظهار خوارق بیکدیگر و ذکر ارادت حضرت شیخ کبیر سرور پوری
قال الاشرف المقام هو المراد علی سریر التمکین بوجه الدوام حضرت **قدوة الکبرا** چون
در ملازمت حضرت مخدومی چهار سال کامل بگذرانیدند و نسیم ولایت بر گلزار اطراف وزیدن گرفت و شمیم مناقب
بر لاله زار اکناف رسیدن حضرت مخدومی فرمودند که فرزند **اشرف** مثل شایع است که دو شیر در یک کنام
نمی خرامند و دو شمشیر در یک نیام نمی باید مناسب آنست که از برائی شما مقامی فکر کنیم که اهالی سعادت ربوبیت
وجود تو بفواید مستفید گردند و اهالی دیار به نسبت شهود تو مواید جدید بهره مند و زمرهٔ گم گشتگان بادیهٔ ضلالت

مه مرادر ابر نیسان که نیک مایه ۱۱ مه مطعم مادر پیوسته گردانیدن عطا و بیرون آوردن باد باران ۱۲ مه چیزی که انگار امید

از شمع رابطهٔ تو هدایت یابند و فرقهٔ متعطشان وادی جهالت از زلال سلسلهٔ تو روایت گیرند قطعه و یا آب شیرین
بهر آنست که از وی تشنگان سیراب گردند + نه چون گوهر که در معدن نهفته + بجان و دل کنندن نایاب گردند
حضرت قدوة الکبرا بعرض رسانیدند که از ولایت محنت غربت کشیده آمده ایم و اندیار کربت شربت محبت
چشیده و دهان وجان بایشت پاره و شراب فراق دوستان چشیده از عشایر و اقارب بریده از زمرهٔ احباب دست
کشیده بهر آن بود که در مجاورت درگاه که قبلهٔ ارباب جبهٔ عرفان است و در مقاربت بارگاه که کعبهٔ اصحاب ذوق
و وجدان باشیم نه آنکه محروم از دولت واردات هر روزه و مقسوم از شوکت حاصلات فیروزه گردم ابیات
کسی که دولت توفیق یزدان + بریده از دیار کامرانی + کشیده پای از اورنگ شاهی + دریده پردهٔ وصل یار
جانی + شراب فرقت یاران کشیده + شکسته جام عیش زندگانی + نهاده پای در صحرای غربت + کشیده
دست از قاضی و دانی + بسر پیموده این بیدای محنت + رسیده در حریم یار جانی + برای آنکه از خاک عتبات
کشد چون سرمه در چشم عیانی + نگردم از درت یک طرفة العین + جدا از خاک درگاه جهانی + بهر اندر که جای
خدارا همرا ای سایهٔ انسی و جانی + منم چون سایه و تو همچو شخصی + چرا این سایه را از شخص رانی + نگردد ظل
هرگز از شخص همساز + گرش از تیغ صد بارم برانی + بدرگاه تو اشرف گر بود خاک + به از جمشیدی و کیخسروانی +
چون بسمع مبارک حضرت مخدومی این مبالغه رسید فرمودند ای فرزند تو هرگز از من جدائی مکن ولیکن درین اوقات
جدائی است دیگر و وصال دیگر درین مبالغه رفته حضرت مخدومی فرمودند که درین حکمتی است که تو مطلع نیستی الیتیمه
درین ایمنی شدن قطعه ارادت چون بدین رفته است ای یار + ببایدت دل و جان دادن + وصال
یار اگرچه خوشتر آمد + در فرقت همی باید گشادن + که طفلان را زیاد از عهد خوردن + ز شیر مادران زهر است
دادن + حضرت قدوة الکبرا چون دیدند که کار بدینجا رسید طوعاً و کرهاً سر تسلیم و رضا بر ارادت پیر نهادند
قطعه مبارک بنده آزادگی نیست + که او همدم زند با خواجهٔ خویش + مرید آنست که بر امر ارادت + نهد
جان و سر تسلیم پیش + بر خاطر خطیر حضرت مخدومی قرار یافت که ایشانرا بنواحی ولایت جونپور فرستند که آنجا هم
از انوار ولایت و آثار ارادت او بهره ور گردند قطعه اگرچه مشک ختنی ز ختا نیست + ولیکن در ختن قدرش
ندانند + اگر آنند بدیگر جای آن مشک + جهان بر بوی او بر هم زنانند + قرار بران یافت که ماه رمضان بیکدیگر
گذرانند روز عید حضرت قدوة الکبرا را بدرود کنند چون روز عید آمده فکر بعید رفتن داشتند طبل و علم
و نقاره چنانچه داب حضرت ایشان بود آوردند و انواع لباس برآوردند حضرت قدوة الکبرا را پوشانیدند
درین روزگار آزادگان و اکابر و اصاغر در شهر هیچکس نمانده بود که بخانقاه حضرت مخدومی حاضر نشد و این سفر همه را قیامت
نموده قطعه جهانرا چشم روشن گشت تیره + چو نور دیده جای دیگر است + ببرد من نمانده عیش و شادی + که عیش
و خرمی ایما برفت + حضرت مخدومی چون با اصحاب کبیر خود پیش آمدند در صدد وداع شدند حضرت
قدوة الکبرا بعرض رسانیدند که بنده را حکم شده که در نواحی جونپور رود و در آن مرغزار میدانم که شیر سلامم هست

قطعه دران بیشه که با حکم صید ہست * ہمیدانم که شیری ہست بیدار * ولی با او چو شیر شرزه بسیت * چه باک از شیر شان
ای جهاندار * حضرت مخدومی استماع این سخن سر در جیب گریبان غیب کشیده تا یکپاس که صید گرفته ازان صحرا آمدند
وشاد شدند فرمودند که فرزند از شیران سر فداغ مدار که از آنجا از بچه بدست آید که آن شیران آن بچه پس باشد وفتح اول
تو در ظفرآباد شود قطعه بدست آید ترا صیاد شیری * که شیر از دست او در صید آید * ولیکن دیده ام در دام تقدیر
که صید و شیر هم در قید آید حضرت قدوة الکبرا سر در راه نهاد و متاہل کرده بوداع همراه آمدند از اینجا خود نشستند در
ایشان بر خاستند قطعه بیکدیگر جدائی چون در آمد * جهان را هم بهم غوغا فتاده * بیاران بر بهم از هجر عزیزان *
زبان آمد در بی محنت کشاده * بعضی اوقات حضرت قدوة الکبرا را در سفر عوایق و علایق ظاهری از شتران
و اسپان بسیار همراه میشد چون نهایات علائق را هم درین سفر بقصبه منیر نزول شد شیخ شمس ابوعلی بدیدن حضرت
ایشان آمدند چون دبدبه و علایق ملوکانه و عوایق شاهانه دیدند بخاطر گذرانیدند که درویشانرا با اینها چه کار ضمیر
منیر ایشان مخفی نماند فرمودند که میخ طویله در گل زده ام نه در دل و نقل از حضرت شیخ ابوسعید ابوالخیر کردند
قطعه غرض از حاصل کار است ای یار * بهر نوعی که خاطر هست گو باش * بهرکس نیست لازم راه تجرید * چو داد
آن تو شد تو آن او باش * اصحاب را منزل بمنزل بر بدیه و محن و آلام سفر کشیده بظفرآباد رسیدند چون از
حضرت قدوة الکبرا استفسار از مکان نزول کردند فرمودند بطریق معهوده در مسجدی فرود آئیم آلات وادوات
سفر در مسجد ظفرخان فرود آوردند و مراکب آنچه گاوان و اسپان و شتران بودند در صحن مسجد بسته شد بنابرین در
شهر بهمدیگر مردم از اکابر و اصاغر میگفتند که عجب مینماید از درویشی که دانشمند هم باشد مراکب خود را در مسجد بندد اگر چه
صحن نبود چون این سخن انتشار یافت ده تن متعلمان بطریق امتحان آمدند میخواستند که استفسار این معنی بکنند چون
بدولت ملازمت سرافراز شدند زبانی نیکنام زدند که یک مرکب نوعی ایمائی بنسبت حضرت قدوة الکبرا
کرده فرمودند پای بدان برید که شاشه خواهد کرد اسپ دیگر نیز ایمائی کرد فرمودند اینرا نیز سرگین کردن است بردن برید
امثال این چند جانوران را بدین گونه بیرون بردند التفات بجماعه آینده کرده فرمودند که چون امتناع بهایم
از مسجد بعلت کثافت باشد میتوان بستن آن علت مفقود باشد اما ادب آنست که نه در آرند با جماعه مسافرانیم
محافظت نبود ضرورت شد که درون آورند معذور خواهید داشت آیندگان متنبه شده برگشتند یکروز حضرت
قدوة الکبرا اداء وظائف کرده و نماز اشراق ادا ساخته نشسته بودند که جماعه مسخرگان که بزبان هندی
ازانها بهاند میگویند آمدند و یکی از مردم خود را بر چارپائی کفن کرده بطریق مرده در پیش ایشان آوردند و بگریه و زاری
گفتند که درویشان نماز جنازه او را بگذارید غرض آنها آنکه چون نماز جنازه گزارده شود مرده نیز خنده زند و زنده گردد
و حرکتی مضحک از وی سر زند که موجب سخریه و استهزا بود و این حالت ازکسی الله اعلم باعث بوده یا نه چون گریه
و زاری از حد گزرانیدند حضرت قدوة الکبرا یکی از اصحاب خود را فرمودند که بروید نماز جنازه او با استرضای او
بگذارید چون سه مرتبه از وی استرضا خواستند در پیش رفتند و نماز جنازه را تکبیر بر خاستند اینجا تکبیر سوم برداشتن بود که وی

چهار تکبیر بر چار سوی دنیا زده و مرغ روحش از قفص قالب پرواز کرده تا تنها انتظار راکه بوی به خرد و حرکتی کند که
خنده باشد شخصی از اصحاب فرموده که دیار بر دار مید و بخاک سپارید **قطعه** کسی کو از بزرگان خنده آمیخت * بجز گریه ناید دیگر
چه آید * مبادا با فلک اندازی تفـدا * که تف بر لیش او کین ستم کشاید * امثال این سخنان در شهر برگشتم
شنعا هالی بر اعالی همه بخشند این اتو جام بخاطر حضرت شیخ حاجی چراغ هند خوش نیامد و هم درین ایام حضرت
شیخ کبیر سرور پوری بنابر خوابی که دیده بودند آمده بودند و آنچنانست که حضرت کبیر را بعد از تحصیل و تکمیل علوم عربیه
داعیه سلوک و ارادت عنان گیر شد و مترصد این دولت شب و روز میبودند شبی در خواب می بینند که شخصی
نورانیه بمیانه قد سرخ موی آمده و مرا بیعت داده شربت و نان خورانید چون از خواب حاجه احیاء بحد زیاده
شد و بخاطر رسید که درین دیار صاحب ولایت حضرت شیخ حاجی چراغ هند اند غالبا این انجذاب بدو خواهد از ایشان
باشد این توهم کرده کمر عزم بسته رو بسوی ظفرآباد نهادند ایشان جمعیتی تمام داشتند بعاده از شاگردان خود
بداعیه ارادت شرف ملازمت دریافتند بعد از دریافتن شرف دیدار متردد شدند که صورت که در واقعه دیده
نباشد **قطعه** بدولت دید چون دیدار دریافت * خیالی صورتی کان دیده دریافت * نظر چون کرد
از راه بصیرت * بمعنی صورتی از غیر دریافت * جناب شیخ کبیر را محل تامل شده بنابرین چندروزه انتظار تفکر
و تامل باقامت فرمودند و هم درین ایام نسیم ولایت جهانگیری در اطراف عالم وزیدن گرفت و شمیم هدایت
شهریاری باکناف عالم و آدم رسیدن * **قطعه** نسیم دوست از باغ عنایت * وزیده در تبه صحرای ایام *
خضوع شاد بداند باغ حسن دوستان خوش * رسید. و برشته از نفحه کام * **حضرت قدوة الکبرا** در مسجد ظفرخان با صحاب
خویش میگفتند که بوی دوستی در باغ میرسد و طرفه سیمایی که بزودی میرسد چون آثار ولایت و انوار عنایت
علائی در قریه اصطلاح رسیدن گرفت و لمعات کمالات هدایت والائی بدیده صغار و کبار درخشیدن *
ابیات علم زد چو خورشید ولایت * جهان روشن شد از نور ولایت * چو باشد لشکر شاه جهانگیر * بهر کشور
گردد جهانگیر * چون از اکابر و اصاغر شهر بشرف ملازمت آمدن گرفتند و از اثر و جای دولت حضور رسیدن
حضرت کبیر را هم داعیه اشتیاق از جان سر زد که رفته شرف دیدار دریابند **قطعه** کسی کو را بود میل وصالش
بود تحقیق جذب سوی دلدار * بلی جزوی که افتد دور از کل * بسوی کل بود هنجار ناچار * **حضرت قدوة
الکبرا** بعد از وظائف نماز بامداد اشراق گزارده با یاران نشسته بودند که حضرت کبیر آمدند از دور که نظر افتاد فرمودند
اینک آن یار که از و میگفتیم آمد و خادم پیش از آمدن ایشان نان و شربت طیار ساخته بود چون شیخ کبیر از دور
دیدند صورت معائنه مشاهده کردند و خواندند اِنِّي وَجَّهْتُ وَجْهِيَ لِلَّذِي فَطَرَ السَّمٰوٰتِ وَالْأَرْضَ و بقدم آورده و
مصرع مشهور بر زبان راندند **مصرع** یار در خانه و من گرد جهان میگردم * و طلب بیعت کردند و بشرف ارادت
ایشان را مشرف ساختند و **حضرت قدوة الکبرا** نان و شربت بدست خود خورانیدند و در بدیهه خواندند **قطعه**
اگرچه خضر سان در راه ظلمت * بسی ما از دره ظلمات خوردیم * ولی بعد از چشیدن آب هر جا * کنون از آب

له تحقیق من متوجه نمودم روی خود را بسوی کسی که پیدا کرد آسمانها و زمین را ۱۲

جوان را ه نبودیم ❁ بعد از شرف ادراک ارادت و تحصیل سعادت بیعت با صحاب مصافحه کردند هر یکی مبارکبادی نمودند

قطعه شرف چو یافت انداره ارادت ❁ همه یاران مبارکباد کردند ❁ بسا از آمدن نادر یعنی ❁ دل از شاه و پیاده شاد کردند ❁ بیعت ارادت ایشان بسمع هر یکی حسینیون بحضرت شیخ حاجی چراغ هند قصه ارادت ایشان رسانید هر موافق مضمون این شعر کشاده که مرد که دیروز داعیه ارادت کرده بخانقاه آمد امروز رفته و آنجا مرید شد ❁ بنابرین هر چند که مشا حال ایشان خوب ما لا از انجا که بشریت باقی است اندک عرق تعصب جنبید و تجلی اسم الجلال در سر شیخ متجلی شد فرمودند کبیر جوان پیر شود که از اینجا رفته و آنجا مرید شد چون حضرت کبیر بفیض نظر کیمیا اثر مستفیض شده بود و نداز تجلی پوشیده نماند **بیت** کسی کز یک نظر منظور گردد ❁ جهانی پیش او مسطور گردد ❁ **حضرت قدوة الکبرا** هم در همان ساعت شنیده فرمودند که فرزند کبیر غم مخور که پیر کبیر خواهی شد ولیکن از انجائیکه صادر شده است ایشان هم صادر خواهد شد بالمسارعت گفتند که از زبان ایشان چه صادر گردد مگر آنکه آنچه را صدور از ایشان شده خودش مقدر باشد **رباعی** از اینجا هر چه بر ما صادر آید ❁ بباطن هم نشان ظاهر آید ❁ ز اول چون از ایشان گشته صادر ❁ باول اول آخر آخر آید ❁ **حضرت قدوة الکبرا** چون این معاینه کردند فرمودند که از قول ایشان این ادا نه اهل باشد ارادت الهی و مشیت نامتناهی برین رفته بسبحه هر دو اکابر بجائی خود آمد که حضرت کبیر را در ثلث و پنج سال آثار ضعف پیری هم ظاهر شد و حضرت شیخ را هم شمع هدایت پیش از رفتن شیخ کبیر پنج سال غروب نشسته

نقل است از حضرت غوث الثقلین قدس سره نقل کردند که ابو المظفر حسن بن تمیم بغدادی تاجر بحضرت حماد دباس رفت و گفت یا سید قافله مهیا کرده ام که بشام روم و درین قافله بضاعت هفتصد دینار است شیخ فرمود اگر امسال سفر کنی کشته شوی و مال تلف گردد او از پیش شیخ اندوهگین باز گشت در راه بحضرت شیخ عبد القادر را یافت و در همان اوان بدایت حال شیخ بوده فرموده شیخ بعرض رسانید فرمودند برو مسافر شو که سالم و غانم خواهی آمد والضمان فی ذلک علیّ ❁ بموجب بشارت فاخر بشام رفت و آن بضاعت را بنفع بسیار فروخت و از مبلغ جواهر و زر بند او گرفت همیان ساخت برای قضاء حاجت انسانی در سقایه شام رفت که در حلب بوده همیان زر را از میان کشاد بجلی نهاد چون از قضای حاجت فارغ شد همیان همانجا فراموش کرده بوثاق آمد خواب غلبه کرد بخواب می بیند که در اثنای سیر دیدیم که قطاع الطریق آمدند و قافله را غارت کردند و مرا گرفتند و کارد بگلوی زدند که بیدار شد و اثر جراحت بگلو یافت چون بیدار شد مال خود را یاد آورد و در همانجائی رفته طلب کرد همیان همچنان بود برداشت آورد و از انجا رخت بر بست روی ببغداد نهاد چون ببازار بغداد رسید حضرت حماد دباس را دید پابوس کرد فرمودند که مرا چه مینی برو عبد القادر را دعای شو که وی از ارادت تو برآورده هفتبار از حق تعالی درخواسته که قتل تو بسقطه بود بخواب تبدیل یافت و تلف مال تو از یاد بنسیان رفت بعضی از مشایخ منقول شده که بهفتاد بار از حق تعالی مراد خواسته و ساخته القصه چون امثال این آثار و انوار در نوعی انتشار یافت عرق تعصب ایشان چنین گرفته در صدد تصرف شدند روزی حضرت قدوة الکبرا در

مسجد نشسته بودند و اصحاب هم در حلقه حاضر که یکبار آتش در نهاد اصحاب افتاد زبانی هم شود کرده آخر تاب نیاورد

هر کدامی یک یک نوبت بدون آمدند هیچکس از اصحاب در حضور ماند حضرت قدوة الکبرا تبسم نمودند که این آتش چراغ

است نشانیدن او آسان است از باد چراغ ابریق حاضر بود یکی را فرمودند که اندک آب بریز که آتش چراغ فرو نشیند اینجا

آب یکیفتن بود که حضرت شیخ حاجی در آب درآمده بودند همت گذشت و توجه به روحانیه کار خویش نموده مرتبه

بمرتبه تا به روحانیه حضرت رسالت پناه صلی الله علیه وسلم فرمان شد که مناسب نبوده که ایشان را از

بودند بهیچ دیگر اگر بوده فرزند ما خود بوده که رعایت آن میبایست کرد اکنون بروید بهم از وی استعذار باید کرد چون

حضرت قدوة الکبرا به روحانیه بهیا کار برآمدند واقعه حال در میان نهادند فرمودند سهل ای بوده مرا

دغدغه بودن اینجا نیست روحانیه همه عذر آمدند و گفتند در میان چشت و خاندان شهر وند هر جا که هست حد نیست

پس اکنون در میان جانبین آب کوئی حد باشد که هیچکس در میان یکدیگر تجاوز نباشند قطعه شیران و

پلنگان شیخ زنی به میان یکدیگر به راه زنگاه در آخر رفت صلحی در میان شان که در دریا و نمک آب سنگان

حضرت قدوة الکبرا میفرمودند سهل درویشان نه شند که از برای اخذ حطام انقسام ممالک کنند بلکه همت

این طایفه بر آنست که از شفاعت خلق ... ولایات و اطراف در قبض ایشان باشند که تا محن و

بلیات سپر گردند تقریباً میفرمودند یکسال در زمستان سرد گذر ایات علائی ... شده بود

مسجد ... کرده بودیم چندی در آنجای صلحا مقیم شدیم شبی در سحری شب برات نشسته بودیم که شیخ اقبال

مینی ... آمدند گفتند ای برادر اشرف امسال ... آفات نه مرتبه نزول یافته است که اهالی این

دیار تواند پائیدن گفتم فقیر را هم همچنین نموده اند میخواستم که اعلام کنم خاصتاً سبقت فرمودید گفتند مناسب

آنست اگر شما هم همت بندید رفع این بار می در آیم گفتم بسیار خوب سپرده اعزه این بار انگیختند قطعه مردانه

در راه خدا که بردارند بار دیگران را ، نشسته بر زمین از همت خویش ، بسر گیرند آسمان ... بار برد

بزرگوار از آفتاب زردتر بود و چشمان ایشان از شعوق خونریزتر تا سه روز ایشان را مجال جنبیدن نبوده

بیت کسی کو برکشد بار گران را ، اثر پیدا بود بر روی آن را ، چون کدورت خواطر عزیزان ظفر آباد بصفا

تبدیل یافت و بیکدیگر صفا و مرحبا شده و بهمدیگر بمنازل یکدیگر تشریف آوردند و نان و نمک درویشانه

در میان کشیدند بعد فرمودند رخت بربندید که بلدهٔ جونپور روند قطعه عزیزان را کدورت دل نباشند ، گر

احیاناً شود زود ش بر آنند ، چو آئینه که اندک تیره گردد ، هم صافی شود هر یک بر آنند ، در تفرج تالی چون

رایات اشرفی در آن آلات شگرفی بمسجد سلطان السلاطین ابراهیم شاه خلد الله ملکه نزول یافت سلطان خود خواست

که شرف دیدار یکبار دریابد حضرت قاضی شهاب الدین بعرض رسانیدند که درویش اجنبی آمده میگویند که سید است

و بغایت عالی حال مناسب آنست که اول من بعوم و دریابم که چه طور دارند حکم شد بسیار خوب حضرت قاضی بحفه

سوار شده و جماعه دانشمندان ملازمت حضرت قدوة الکبرا انوار نماز ظهر کرده نشسته اند که طلوع قاضی شده

چون استفسار شد گفتند که قاضی شهاب الدین که منسوب بجمیع علوم و مشهور بهمه فنون شده اند ایشان اند شرائط
آداب قاضی بسیار خوب بجا آوردند اول از محفه براه بعید فرود آمده بود دانشمندان را گفتند که زنهار کسی اظهار فضیلت و
اصدار مسئله نکند که در حسن جبین سید نور ولایت می تابد در بدیهه فرموده اند قطعه چه خورشید است تابان از جبینش
که خورشید فلک زو ذره گردد + بگوهر سید است دریای امواج + که دریای جهان چون قطره گردد + این قطعه را قاضی
خوانده و شرف دیدار دریافتند بحضرت قدوة الکبرا هم از پیش خیمه گاه سوار بر آمده ملاقات کردند صحبت
بیکدیگر بسیار خوب آمد **بیت** چو زاینجا شکر و آن شیر ریزد + لب شکر و شیر چون شیرین بخیزد + هرچند که قاضی
دانشمندان خود را از اظهار نمائی و طبع آرائی امتناع نموده بود اما از پیچایی که آئینه علوم بود بخاطر هر کدامی عقده از
عقاید در سینه دسته از شدید عربیه داشتند و در صدد [illegible] بودند که شیخ ابو الوفا خوارزمی که بجمیع علوم و فنون آراسته
بودند منور فیض [illegible] انحلال آن عقاید شد بنوعی در شرح در آورده که هیچکس از مقدمات مفتی نبرده و حضرت قاضی
خود بسیار انصاف دادند **بیت** بکلک فصاحت بیانی که داشت + بدلها چو نقش نگین بر نگاشت + چون دانشمندان
جانبین از گفت و گو فارغ آمدند و از جستجوی بر آمدند حضرت قاضی بعرض رسانیدند که سلطان امروز میخواستند
که بشرف ملازمت مشرف شوند لیکن این خادم خواست که اول نعمت و تازه دولت فقیر شما برد فردا انشاء الله
تعالی باهم بملازمت سلطان بپایبوس مشرف خواهیم شد فرمودند که نزدیک فقیر شما از سلطان بسیار بسیار بیشتر اند
اگر می بینیم هم حاکم اند چون قاضی را [illegible] کردند فرمودند [illegible] هندوستان اینقدر فضیلت [illegible] کم دیده ایم
روز دیگر **حضرت قدوة الکبرا** از وظائف معهوده پرداخته بودند که از سلطان ظهور شد که بجمیع از خواقین
و سلاطین خود می آیند چون بر درگاه مسجد رسیدند حضرت [illegible] در میان قرار دادند که با این ازدحام و انبوه
انام خود بملازمت حضرت سید نمیتوانم شد مبادا این کثرت مردم موجب کلفت ایشان شود آخر سلطان
فرود آمده از سلاطین هم انتخاب کردند و از اهل فضلا [illegible] ملازمت هم بجمعی مختصر نزدیک بیست کس بشرف
پابوس مشرف شدند شرائط آداب از حد گذرانیدند که خاطر حضرت ایشان را بدست آورد و سلطان لشکری
بسیار از برای فتح قلعه جناده فرستاده بودند تردد از آن جانب بسیار داشتند بحسب باطن **بحضرت**
قدوة الکبرا اشعار کردند و این قطعه در مناسب خواندند **قطعه** دلی کان انور است از جام جمشید + بود
روشن تر از خورشید باشد + چه حاجت عرض کردن بر ضمیرش + کسی کو را یقین امید باشد **حضرت قدوة**
الکبرا فرمودند **بیت** گر بیقین شد قدمت استوار + گرد ز دریا نم از آتش برآر + چون رخصت
درخواستند مستدعی که از ولایت همراه داشتند بسلطان ایثار نمودند از این ممر بسیار خوشحال بازگشت وقتی که
بسریر سلطنت خویش نهفته گفته چه شد بیت عالیجناب و مقاصد مآب اسعد بعد که در هندوستان چنین مردم
در آمده اند بعد از سه روز بانگ مردم بملازمت **حضرت قدوة الکبرا** آمده و پاره نان و شربت آورده بودند
از پیچ [illegible] فتح باب آن قلعه در آوردند مردم مبارکباد کردند فرمودند حضرت ایشان را مبارکباد کنید

که در بسط انبساط کشادند و بمرتبه عقیده از یکی بهزار گشته و بعرض رسانید که بنده بحضرت میر دست ارادت گرفته اما بحر
بنصاد گمانند بهر ارادت و بیعت حضرت شما باشند و بشما نزدیک باهمراهان روز شرف بیعت مشرف کرده اند
التماس نذر بسیار اظهار کرد قبول نکردند و استدعا نزول بمکان ایشان از حد مبالغه کرد فرمودند که اندر دیار سلطنت بغیر اذن
نخواهیم رفت سلطان ازین سخن بسیار امیدوار شده مدت اقامت حضرت **قدوة الکبرا** انعقاد ...
کشید اکابر و اصاغر همه بتشرف بیعت مشرف شدند و حضرت قاضی شهاب الدین را بمرتبه عقیدت درینجا
شده که اگر روزانه نبود بعد از دو سه روز بملازمت می آمدند و تصانیف خود را هم یکیک پیش حضرت ایشان میکشیدند
و نقش قبولیت درخواستند و در خور هر کدامی آفرین کردند اما از نحو ارشاد را بسیار پسندیدند و گفتند اینکه میگویند که
از هندوستان سخن تازه آمده غالباً این راست سحر بوده و از بیان بدیع البیان ... بحر المواج را فرمودند
که سخن خالی از املا نیست چون جامع الصنایع را گذرانیدند فرمودند که حضرت قاضی درین فن هم دست
زده اند شیخ واحدی هم حاضر بودند و آن قصیده در مدح حضرت **قدوة الکبرا** گذرانیدند بیکدیگر نگاه کرده اند
و تبسمی نموده فرمودند چون همه از علوم بسر برده اید فارسی بشیخ گذارید و آمدن دیگر بار بلده جونپور حضرت
قاضی شهاب الدین را از لباس خرقه و کتاب هدایه که یادگار ولایت بود دادند چنانکه بجای خود آید جناب
شیخ واحدی بنسبت قاضی قطعه گفته اند **قطعه** لشکر علم تو به تیغ بیان + از عجم تا عرب گرفته دیار +
چون گرفته عراق عربیت + فارسی را بواحدی بگذار + چون اکابر و اصاغر بتشرف دیدار مشرف شدند
اصحاب فرمودند اکنون رخت بسوی آن ولایت باید بست که حضرت مخدومی فرموده اند و آنجا آن بود که
شبی بسحری حضرت مخدومی **حضرت قدوة الکبرا** باهم نشسته بودند و سخنی از معارف و حقایق میگذشت
که یکبار از زبان حضرت مخدومی برآمد جائی ... عرض کردند که حضرت مخدومی بیان تواند گفتند
این تان تال که دائره وار برآمده است نقطه تل دمیده میشود منزل خاک تو آنجا باشد از بلده دار السلطنت
جونپور که رایات درویشان که چند مدد روز میان قصبه گرمیتی نزول یافتند که شاید آنجا بود دو سه روز
اقامت نموده شد چون خود جهت سیر آمدند و اطراف حوض و اکناف کول سراسر طواف نمودند کشوف
... نبود فرمودند اینجا رخت باید بست که جائی با مورد دیگر است بموجب امر اصحاب آلات غلائی و ادوات
فقرائی برداشتند در موضع بهدوند فرود آوردند در بیرون دهیه باغ بود در آنجا رخت فرود آوردند مردم آن اطراف
و اکناف همه بخیدند و اول کسیکه شرف ملازمت دریافت ملک محمود بود بسیار لطف و عنایت درباره او
ایثار کردند چون وقت قیلوله آمد در ته یک درخت آنبه که بغایت سایه گستر بود آسودند چون خوشحال شدند
از خواب در آمدند اصحاب چون نیک نگاه کردند شاخ شرقیه وی بجانب غرب آمده بود و نانی شده که ملک
محمود را همراه گرفته بسیر کول در آمدند و هر جائی بنظر می انداختند و میفرمودند که ملا حضرت مخدومی مرین جای
امر کرده اند که کدام جا مناسب نماید ملک محمود بعرض رسانید که درینجا جنگلی می باشد بیله جائی خوب دارد

[illegible]

و هر طرف او کول برآمده و لیکن او خالی از مستدرك نیست اگر خدام عالی را قوت مقاومت باشد بهتر از ان جا نیست
فرمودند که قُلْ جَاءَ الْحَقُّ وَزَهَقَ الْبَاطِلُ إِنَّ الْبَاطِلَ كَانَ زَهُوقًا در کار ست باری سیری کنیم جمعی
از اصحاب ملک محمود در پیش بسیر جالش آمدند چون نظر مبارک افتاد فرمودند که جای اینست که حضرت
مخدومی امر کردند از تفاع جمعی بید بنیان سهل است ملک محمود مصلح مشهوره را اشاکرده مصرع جائیکه سلطان
خیمه زد غوغا نماند عام را * بسیار خوشحال گشته اند شخصی از خادمان را فرمودند که ویرا بگوید که از اینجا بدر لیدوی در
جواب گفته فرستاد که بدر آوردن من آسان نیست پانصد جوگی ام اگر کسی ما را بقوت ولایت بدر آرد شاید در
اگر نه ممکن نباشد حضرت قدوة الکبرا جمال الدین را دست داد که وی همدین روز بشرف ارادت مشرف
شده بود فرمودند که برو و بجوگی بگوید و طلبید در برابر وی تمام جوگیان بگو جمال الدین اندک متامل شده فرمودند
پیش بیا و برگ تنبول میخورد بدندان مبارک بخایند بعجز خوردن او را حالتی دست داده دلیرانه
قدم زد **قطعه** کسی کو ذره از خورشید بیند * تابد بر همه اطراف و اقطار * چو یابد همت شیری ز شرزه
برآرد از همه شیران دم از غار * در اثنای این فرمودند این دودمان معتبر که خاندان مشهوره جوگیان ستیزه
کرده آمده اند بار با ایشان در افتاد * **قطعه** بشیران جهان چون مور هر کس * بآید از همه دار زجان
در افتاد * سخن مشهور در گیتی روا نیست * که با ایشان در افتاد در افتاد * چون همه گروه خورد ند از هند که گمراه
خواستند جمال الدین را دست گفت هر راستی تا تو میگوئی هرچند که اند امثال ما اظهار این نوع مناسبت
اما چو تو گوئی ضرورت بود **بیت** چو کارم بود جائی پیدا ختن * ضرورت بود با تو لین ساختن * میگویند که
جوگی اول مور چکان را سر داد که از حد گذران آمدند جمال الدین گفت **ابیات** سلیمانی رسیده با چنین
نور * تو کی بنمائی بدبر لشکر مور * بود معلوم همت مور بر تیل * در آن وقتی که افتد در پی پیل * بگماشت جمال الدین
خود میدان موران لعاب دهانی لشکر شیران نمودار کرد گفت شیران تشبیر شرزه چه توانند کرد * **بیت** ز شیران
برکشاید پای لرزه * زند دم چون بروی شیر شرزه * آخر جوگی چوب دستی خود را در هوا کشید جمال الدین
عصا حضرت ایشان را طلبید و بر هوا فرستاد **بیت** چکرده سامری سان چوب را مار * عصا را ز موسوی
شد اژدها خوار * عصا برابر آمده او را زده زده در زیر کشید چون جوگی از همه حیل بعجز معترف گشت و بعجز پیش آمد
گفت مرا به حضرت قدوة الکبرا ببر که شرف ایمان بدست آرم * **ابیات** چو نور از شمع ایمان بر دلش
تافت * چو پروانه بسوی شمع انداخت * ز نور شمع کفرش سر بسر سوخت * گرفته نور همچون شمع افروخت * *
جمال الدین دست گرفته بپای حضرت قدوة الکبرا انداختند و تلقین شهادت کردند و همه اصحاب او
نیز بنور ایمان منور گشتند و کتب مذاهب خود را همه در پیش حضرت قدوة الکبرا سوختند و ویرا در ریاضت انداختند
و یکجائی بگماشته تا استعین ساختند آنروز که وی بشرف ایمان مشرف شد والله اعلم بالصواب پنج هزار کس بشرف
ارادت مشرف شدند **قطعه** برآمد چون ز مشرق مهر تابان * سراسر گرفته نور آفاق * نمانده هیچکس بی نور

[illegible] ۱۲۰۵

خورشید را او روشن نشد از مهر آفاق * چون بعضی از دولت ایمان بهره مند شد اصحاب را فرمودند که درویشان را
گوئید که رخت اینجا بیارند آوردند و اصحاب را جای تقسیم کردند که هر یک بنیاد حجره های خویش کردند خانقاه را
ملک محمود در اندک روز بهم آوردند **قطعه** برآمد جائی از لطف خداوند * که هر دم ارواح آسوده باشند بحکم
پیر چون اینجا رسیدم * در غیبی بروی گشوده باشد * از سادات نواحی همه آمده شرف ارادت گرفتند و ملک
الامرا ملک محمود اولاد و اتباع خود را آورده بشرف بیعت مشرف ساختند در باره ایشان عنایت بنهایت
نمودند چون جائی روح آباد در دو سه سال بهم آمد روح آباد نام نهادند و خانقاه که بیرون بنا نهادند او را
کثیر آباد میگفتند و حجره مختصر که درین سوئی بنیاد کردند خدا آباد میخواندند و بعضی اوقات اصحاب خاص
را گرفته بجانب مشرق از روح آباد رفته می نشستند و اسرار معارف و آثار عوارف بهم میگفتند چون آنجای
میرفته نشستند میگفتند که اینجا آمده دل در امان می افتد بنا بران او را دار الامان موسوم کرده بودند و بجای
دیگر بجانب شمال گاهی که خیال میشد رفته می نشستند آنجائی را روح افزای نام میکردند و بارها با یاران
و اصحاب خود میگفتند که درینجای رونقی شود که مردم اطراف را بنا شد و اکابر روزگار و احاغر دیار همه درینجا
آیند و رجال الغیب و اوتاد و اخیار و دیگر ابدال روزگار همه درینجا بیایند و فیض گیرند زنهار زنهار اصحاب
ما را ... ما اینجا فیض برند **لطیفه بیست و چهارم در بیان دیدن امرا و سلاطین**
فقرا و مساکین را تقرباً منها ... حضرت حضرت سیف خان قال الله تعالی ... حضرت الملوک ظل
مِنَ الالوهیة وحضوع لهم نوع من العبودیة حضرت قدس الله سره ... فرمودند که میان اصناف
خلق و اطراف آفاق این سخن متداول است که فقیر را با سلاطین و ملوک چه نسبت و درویش را بخواقین سلوک
کردن چه حاجت باید دانست که این اصطلاح عوام غلطی است عظیم که بوی جهل و پندار و نغمه سبحانی ...
ازین سخن می آید ای عزیز اگر خود را بهتر از دیگری میدانی آن خود عمل ابلیس و فعل تلبیس است و صفت
نفس اماره قال الله تعالی انا خیر منه خلقتنی من نار و خلقته من طین و اگر او را بهتر ازان گمان نمی
کردی او را اعلی ترقی کرده باشی و در کریمه ولا تزر وازرة وزر اخری خوانده ولیکن چه فائده چون صورت
معانی و بی مذهبی حسنات ابرار در دیوان اشرار و سیئات نه نویسند و سیئات اشرار چرا نه احرار ثبت
کنند **رباعی** چرا بینی بسوی کس بانکار * که محرومی بسی می آرد انکار * که اندر نامه اعمال نیکان *
نمی بینند هرگز سوء اشرار * بنابرین تنزل مراتب زید و تقصیر طاعت او منافی مشرب کامل نباشد مگر
حکایت بوستان در گوش هوش تو نرسیده است که عابدی مغرور از مجرمی نفور یافت دوری بابن شوربخت
بد که اسفل بر تافت **بیت** گنهگار اندیشناک از خدای * بسی بهتر از عابد خودنمای * آدمیم در اصل صحبت
که سلاطین و ملوک عادل و عابد اند یا ظالم اگر عادل اند روی عادل و عابد دیدن مبارک است حیث
قال علیه السلام عند ملاقات الملوک تنزیل للرحمة با وجود شرک نوشیروان را حضرت علیه

تب سیف خان ... فرمودند با سید اشرف جهانگیر صحبت پادشاهان سایه ایست از صفت خدائی و عاجزی کردن بکو

الصلوة والتحیات اهناها واذکیها میفرمایند بمفاخرت ومباهات کلی فرمودند ولدت فی زمن
الملک العادل نوشیروان ایضا قال علیه السلام ان افضل عباد الله عند الله منزلة یوم القیمة
امام عادل ورفیق کامل وکلام مرتبه عالی ترازان باشد ارذال واشرار از دهشت سلطنت وهیبت شوکت
ایشان سر در ربقهٔ انقیاد واطاعت آورده ودپایی خود از دایرهٔ اعتدال بیرون نه برند **قطعه** چه دولت بیشتر
ازین که عدل شاهان * بجهان سر برخط اسلام بنهد * چه جای انس که انصاف طایر * نشیمن بر فروع
دام بنهد * وابرار واخیار با حصول معاش واصرار بوطعان انتعاش بعبادت خالق مشغول بودند وشیر بیدی
حالت در هر صحرائی شجاعت **علی** رضی الله عنه فرمود سلطان عادل خیر من مطر وابل حیث
قال علیه السلام عدل ساعة خیر من عبادة ستین سنة دعای این طائفه وثنای نصرت دنیویه بر ذمه
عموم خلایق لزوم گرفته **بیت** زبان آوری کاندرین امن وداد * ثنایش نگوید زبانش مباد * واگر فاسق
وظالم هست ودیدن او بر جمیع عباد ومشایخ وزهاد فرض هست که البته تلقین آورند نماز برای جذب جیفه واموال
کثیفه دنیا بلکه همت ایشان بر آن باشد که آن طائفه از منهیات اعراض کنند واز نامشروعات احتراز
وتوجه با رشد رشید واستقبال بکمالات اصلیه فرمایند چه کار مردان بی نیت کار حرام هست حیث قال علیه
السلام الاعمال بالنیات **نبی علیه السلام** در دریای الوهیت مستغرق بود اما هر تابع هی التابع
کالمتبوع اگر ذوق غیبت در روی افتاد ... **باعجی** نفس گوهر مثال دریائیست * که مراد او را
... گرفته اندر وکثیفه چه باک * باک را از نجس چه پروائی هست * اصحاب کمال واهل
وصال را همین نشانه است که هر چه از عمر و زید یابند باو آلوده نگردند اما جمعی از جاهلان ... سیر اطراف
واقف ... طریق طرق اکابر نامدار را ... از عذار حصول نگشوده در پندار بیحاصل مانده اند
واز ... انکار بر میان جان بسته حسد وغیبت مسلمانان میکنند **باعجی** پوشیده خرقه
اند این خامی چند * بر بسته طامات الف ... صدق وصفا کامی چند * بدنام کننده
نکونامی چند * بباید دانست که فقرا بر دو نوع اند فقرای شرعی وفقرای طریقی وفقرای شرعی را اگر چه زر
ومال نیست اما غم از زر ومال دارند **بیت** گر چه زر نیستش غم زر هست * غم بی زر ز هر چه ... بر است
اینچنین کسی اگر سلاطین وملوک را بینند روا باشد زیرا که عیال واطفال او از فقر وفاقه وزوال بکمال
وقلعوا کیلیل تخلیص یابند واو قوت البطون حاصل گردد که در نماز وروزه تفرقه نباشدش **قطعه**
تو دون نماز عدل بیرون * گشتها میکند بمهمانی * اینچنین حالت پریشان را * شرم باید نماز حیرانی * وحق
هرگز خود قرار گیرد کما **انما الصدقات للفقراء والمساکین والعاملین علیها** وفقرای طریقت نیز بر دو نوع
اند یکی کامل ودوم مکمل حقیقت کامل آنست که در وجود او در بدو فطرت تنگ افتاده پائی از دایره وحدت
بیرون نتواند نهاد چون پرکار وار از نقطهٔ وحدت بدور کثرت منتقل شود بی ذوق بود ولیکن جنود او

لیکن ... کرد که آنحضرت صلی الله علیه وسلم را بجواب ... حدیث سوال کرده فرموده که ... این سخن گفته ... النحویه

وشوق سایق نه بیند این نوعی از احولیست که دائرهٔ کثرت را از نقطهٔ وحدت غیر میداند فی الحقیقت کثرت
از وحدت مستفاد شده دوئی در نمائش است کسی که باین مرتبه باشد او را ملقی باخوان واصحاب عرفان منافی
بود اما منکر دیگران نبود یکخواه مسلمانان بود اگر انکار کند که عمر وچرا با زید ملاقات کرد وزید بکر را چرا دید این فقیر را
کامل نگوییم فقیری باشد رسمی در زمرهٔ اصحاب تقلید تربیت یافته نه از ارباب تحقیق که اگر چشم شهود او را از سرمهٔ
عرفان وعین وجود او را از کحل وحدان منور کرده بودندی دیدی که همه ذرات کائنات مظاهر الهی ومو جود
منظر نامتناهی است منوره از انوار بیچون زبان کامل از انکار بیچون چون کشاید بجز ناقص **بیت**
چونکه جان جان هر چیز وی است ٭ دشمنی با جان جان آسان کی است ٭ اما فقیر مکمل اگرچه در عالم کثرت
بصورت بشر نماید اما او ماهی بحر وحدت است **قطعه** بدانکه پیر سراسر صفات حق باشد ٭ اگرچه پیر نماید بصورت
بشری ٭ به پیش تو چو کف است و بوصف چون دریا ٭ به پیش خلق مقیم است هر دمش سفری علامت او
آن بود که انکار عمرو زید نکند و بطریق نصایح ومواعظ بتدریج اخلاق ذمیمه که آن صفات ذمیمه نفس است
از طبیعت مسلمانان اخراج کند کما قال الله تعالی اُدْعُ اِلٰی سَبِیْلِ رَبِّكَ بِالْحِكْمَةِ وَالْمَوْعِظَةِ الْحَسَنَةِ
وَجَادِلْهُمْ بِالَّتِیْ هِیَ اَحْسَنُ هان نیکو تفهیم کن وبدانکه اکثر خلایق که ترقی نکرده اند واز مرحلهٔ هستی بفراز نیستی
نرسیده بواسطهٔ قلت ادراک وقصور فهم بوی آن فقیر مکمل عارف کامل است منظر او موجودات باسرها مرآت
اسماء الهیه ... مظاهر صفات نامتناهی است چه حنفی وچه فقیر بآن نظر معاینه میکند اگر درین میدان
عنان بیان فرو گذاشته شود بخیه بر روی کار افتد وشور وغوغا در عالم پیدا گردد ولـ... ... دبیره
کنند من تفکر بذاته فقد کفر اینجا جلوه نماید **ع** بنمود می نشان ز جمال خدا ولیک ٭ دو جهان بهم
بر آید سر شور و شر ندارم ٭ طائفه قول حضرت علی رضی الله عنه بئس الفقیر علی باب الامیر
ونعم الامیر علی باب الفقیر استشهاد آرند وحجت سازند اگر اتیان فقیر بر در امیر جهت حظوظ نفسانی
ولذات شهوانی بود پس او فقیر نباشد واول درجه که از مراتب فقیر توکل است بوی نرسیده والتفات
امیر بنسبت وی عین اکتساب سعادت است اگر ... آثم گردد و مرتبهٔ اقتدائی او را نشاید کما قال
علیه السلام لو کان لذی حاجة فی باب ابی جهل ان جاء یشفع منی ان امشی ماشیاً حتی
ابی جهل لیقضی امر حاجته حضرت قدوة الاکابر ... میفرمودند امر به نسبت امیر نوعی بود که هم امیر
بجابی خویش آسوده شود وهم امیر مستوجب ثواب بود اگرچه بمقتضای قل الحق وان کان مرا ... امر
بعضی انکار کرده اند ولیکن اکثر این طائفه نصایح بنوعی کرده اند که موجب انکار از مسئله نشده است چنانچه
بجز میه انکار او مدبر است از مسئله آورده که امیری از اقربا چنگیز خان بگوشت خوک میل داشت درویشی
بدین او رفته دید که بسیار مستکبر است اگر امر صریح کند به بی هنجاری کشد حکایتی بتقریب آورد که در حکمت
آورده اند که اکل گوشت خوک بی حمیتی اثر دهد چه گراز با در بیجد امیر اصغا فرمود گفت بعد از این گوشت

ابو جهل اگر باید شفاعت ... از من ... تمام ... امر حاجت او ... اگر ... نکنم ٭

خوک نخورم هیچ پادشاهی جابرتر از فرعون نخواهد بود و از حضرت موسی زیادت تبلیغ اوامر معلوم و رسالت مشهور با وجود نبوت گفت فقولا له قولا لینا الآیه حضرت قدوة الکبرا میفرمودند بسیاری از ملوکان روزگار دیده ایم که طرفة العین از نسبت شهودیه در جریان احکام سلطنت غافل نبوده اند و یکدم زدنی از حصول ذوقیه در سریان سرانجام مملکت ذاهل نه رجال لا تلهیهم تجارة ولا بیع عن ذکر الله مصداق این سخن خواهد بود تقریبا میفرمودند که حضرت شیخ بهاء الدین نقشبند میفرمودند که چون بملازمت خلیل آتا رسیدم پارهٔ میوه داشتم در پیش او نهادم بدعا خاطر خواستم که گویم بزبان ترکی گفتم هر چه ایتیکز سلوور سنر حال من تغیر یافت و چیزهای عجیب و غریب مشاهده شد بعد از مدتی ایشان را سلطنت ماوراء النهر مسلم شد مرا همچنان ملازمت بایست کرد در حالهٔ پادشاهی از نسبت حال اول هیچ تفرقه نبود بلکه ترقی مقامات و تعرج بمعاملات اضعاف بود مدت شش سال در مملکت رانی گذرانیدند بعد از ان ترک آوردند حضرت قدوة الکبرا میفرمودند همه اصحاب دول و ارباب عمل را نسبت به بیشعوری نتوان کرد که برخی ازین طائفه بر سر حضور ذوقیه و بر اورنگ سرور شهودیه جا و بس داشته باشند تقریبا از حضرت سید جعفر نقل کردند که بنسبت مریدی از مریدان خویش نوشته بودند که ریاضت و سلوک طریقت من در موی بند دکتا بوده با ده هزار سوار در خدمت سلطان محمد تغلق نیز بودیم با اینهمه علایق روزگار و عوایق آثار باین دولت رسیدم در خاطر شریف نرسد که دنیا البته مانع وصول حقیقی است اگرچه به نسبت بعضی سد راه سلوک شده ولیکن کسی را اگر توفیق رفیق بود تواند بهمه دستگاه بحضرت اله رسیدن و خود را بوسیلت دنیوی بحبل متین اخروی بستن بیت بدنیا توانی که عقبی خری * بخر جان من ورنه حسرت بری * نیست دنیا بد اگر کاری کنی * بد شود گر عزم دنیاری کنی * نعم المال والصالح رجال اشارت باین مرتبه دارد حضرت قدوة الکبرا میفرمودند که ارباب صناعت و اصحاب زراعت و عمارت در دنیا چندان ثواب است که شرح آن نتوان کرد از حضرت شیخ علاء الدوله السمنانی نقل میکردند که حق تعالی این زمین و مزارع بحکمت آفریده و میخواهد که معمور باشد و آبادان به خلایق برسد و اگر خلق بدانند که در عمارت دنیا که برای فائده و حل کنند نه بوجه اسراف چه منقبت آخرت است هرگز ترک عمارت نکنند و اگر بدانند که از ترک عمارت دنیا و گذاشتن زمین معطل چه گناه حاصل میشود هرگز نگذارند که اسباب او خراب شود هر کسی که زمینی دارد که از ان هر سال هزار من غله حاصل میتواند کرد اگر بتقصیر و اهمال نه صد من حاصل کند و بسبب آن صد من از خلق بدل نقد بقدر آن از وی باز خواست خواهند کرد و اگر کسی را حالتی است که بدنیا و عمارت آن نمی پردازد خوش وقت او را اگرچه بخر از کاهلی ترک عمارت زمین کند و آزاد ترک و عهد و زینهار نام نهد جز متابعت شیطان چیزی دیگر نیست و هیچ کمتر از آدمی بیکار نیست آخرویا و دنیاوا و این عمارت دنیا برابطهٔ رعایت سلطنت و بواسطهٔ عنایت ممالکت از سلاطین روزگار و خواقین نامدار

بایسته است که خواجه انبیا علیه السلام سلطان را سایهٔ رحمت خداوند خوانده و این معنی خلافت است که
از شان داود علیه السلام معلوم شد زیراچه در عالم صورت چون شخصی بر بام باشد و سایهٔ او بر زمین افتد آن سایه
خلیفهٔ ذات او باشد در زمین و آن سایه را بدان شخص باز خوانند گویند سایهٔ فلان است و هرچه در ذات و صفات
آن شخص باشد اثر آن بعکس در سایه پدید آید و آن سرّی بزرگ است اشارتست بآن اِنَّ اللّٰهَ تَعَالٰی خَلَقَ
آدَمَ عَلٰی صُوْرَتِهٖ و چون حق سبحانه سرّی از اسرار لطف خویش در همای که مرغی ضعیف است ودیعت نهاد
در سایهٔ همای بنگر چه خاصیت ظاهر شد و چه اثر عنایت سلطنت بخشی و مملکت گیری پدید آمد که اگر سایه بر سر
گدائی افتد بپادشاهی شود پس خالق جل و علا از کمال عاطفت خداوندی چون بنده را برگزیند از
جملگی خلایق و بعنایت ظل الهی مخصوص گرداند و بسعادت ابدی پدید آید عکس ذات و صفات خداوندی
مستعد ابدی کنند به بین تا چه اقبال و دولت و عظمت و کرامت در آن ذات مشرف و گوهر مکرم تعبیه
سازد کمینه خاصیت در آن ذات شریف و عنصر لطیف آن باشد که اهل و نااهل چون بنظر عنایت
ملحوظ گرداند مقبل و مقبول همه جهان گردد و هر که بنظر قهر نگرد مرتد و مردود همه جهان گردد یکی از ملوک
متقدم می آرند فمن رحمناه ارتفعوا و من وضعناه اتضعوا این سخن نیک معنوی است اما
نظر او کامل نبود تا خود را بهتر شناختی آنچه گفت سخن زبان گفتی نحن خلفاء الرحمن اما ملوک دو طایفه اند
ملوک دنیا و ملوک دین آنها که ملوک دین اند صورت صفات لطف و قهر خداوندی اند و لیکن در صورت
خویش نه بینند و از شناخت صفات خویش محروم صفات لطف و قهر خداوندی بر ایشان آشکارا میشود اما بر ایشان
آشکارا نمیشود همچو ماه روئی که از جمال خود بیخبر باشد **قطعه** خوش جمالی دار دان عالی سیر + گوئی برد
از خوبرویان دگر + لیک او از حسن روی خویشتن + همچو چشمی هست شد بیخبر + و برخورداری از جمال او
دیگر ان را و نظر نظاره گی دارند **بیت** خوش باشد عشق خوبروئی + کز خوبی خود خبر ندارد + و آنها که ملوک
و بینند ایشانرا مظهر صفات لطف و قهر خداوندی خوانند طلسم اعظم صورت را از کلید شریعت بدست
کاری طریقت کشاده اند و خزائن دقائق احوال صفات را که مکنون و مخزون بنیاد نهاد ایشان
بود بچشم حقیقت مطالعه قبول کرده اند و بسر کنز من عرف نفسه فقد عرف ربه رسیده و بر تخت
مملکت خلافت ابدی و سریر سلطنت سرمدی وَاِذَا رَاَیْتَ ثَمَّ رَاَیْتَ نَعِیْمًا وَّمُلْکًا کَبِیْرًا بمملکت
نشسته اِنَّ اللّٰهَ مُلُوْکًا تحت اظهار ایشانرا چه سلطان چه دربان چه خاقان و چه دهقان اگر چه در
زیر ژنده اند باد لها هر زنده اند **قطعه** با ملک زنده ایشان سلطان چه کار دارد + در بزم دردنوشان
خاقان چه کار دارد + با جان عشقبازان غم را چه آشنائی + بر گردن مسیحا پالان چه کار دارد + ولیکن
سعادت کبری و سیادت عظمی در آنست که صاحب دولتی را سلطنت و مملکت داری کرامت کند
با خلافت وَاِنَّ لَنَا لَلْاٰخِرَةَ وَالْاُوْلٰی متصرف هر دو مملکت گردد چنانکه داود علیه السلام آن مرتبه از ازلی

دادند که یا داود انا جعلناک خلیفة فی الارض الآیه حضرت قدوة الکبرا می‌فرمودند که درین آیت
اشارت به ده فواید است اول انا جعلناک خلیفة تا را نیابت خلافت دادیم و اشارت بر آنست که پادشاه
داند که این پادشاهی و سلطنت پناهی از عطای ویست که تؤتی الملک من تشاء دوم انتباهی بود که ملک را
دادیم داند که از کسی گرفته بما داده شاید از وی ستانیم و بدیگری دهیم و تنزع الملک ممن تشاء پس در آن کوشد که
از وی بافاده کونین و سرمایه دارین بر آرد سیوم سلطنت ملکرانی و کار جهانبانی خلافت و نیابت خداست
تصرف در بندگان با خلاق خدا کند مصرع بخلق جهان آفرین کار کن ٭ چهارم فرمود فاحکم بین الناس
بالحق ایما بر آنست که پادشاه در حکمرانی و با مور جهانستانی بنفس خود اشتغال فرماید بتخصیص در عدالت
رعایا و کفایت مهمات برایا چه اقدام باین مهم عظیم و امر کریم تقاضای سخاوت و تمنای تفاوت میکند و در
خور دی کسی باشد و از دری شخصی باید که آراسته بانواع خصائل و پیراسته باصناف شمائل باشد بیت
رعیت نوازی و سر لشکری ٭ نه کاریست بازیچه و سرسری ٭ تا تواند مهمات رعیت داری و احکام شهریاری
بدیگر نگذارد بود که نواب دولت و وزرای حضرت را آن شفقت و رحمت بر رعایا نخواهد بود که پادشاه را چه آن
عنایت و حمایت که پنج طائفه را بر پنج طائفه باشد دیگری را نبود چنانکه رحمت خدا بر بنده و رأفت نبی بر امت
و عنایت ملوک بر رعیت و حب مادر و پدر بر فرزند و شفقت شیخ بر مرید و لطف بر عکس پنجم فرمود که حکومت
بحق کند یعنی براستی و عدل و باحکام شریعت و بعضی معاملات بر تورهٔ ملوکیه ششم فرمود چه کند حق که باطل نکند
یعنی برای هوای نفس و دنیا روش هفتم فرمود که لا تتبع الهوی یعنی مطلق متابعت هوا مکن
از تو بات چه بر قباحتی و انیتی که از کسی سر زد از مقتضای هوا بود چنانکه خود بآن معنی صورت نمود و افرأیت
من اتخذ الهه هواه چه از فرعون و چه از بنی اسرائیل گوساله پرستی و اصنام گشتی ... بیت
ای هواهای تو خدا انگیز ٭ وی خدایان تو خدا آزار ٭ هشتم باز نمود که متابعت هوا کردن باز راه خدا افتادنست
فیضلک عن سبیل الله و مخالف هوا سلوک راه خدا بود بیت و وفاق هوا بت پرستی بود و خلاف هوا حق
پرستی بود ٭ و نهی النفس عن الهوی فان الجنة هی المأوی نهم فرمود ان الذین یضلون عن
سبیل الله لهم عذاب شدید بما نسوا یوم الحساب و اصرار بهوا مقتضی بکفر بود و عذاب شدید
زیرا که کفر عبارت از فراموشی آخرت ست و نسیان خدا و نسیان خویش نهایت شدت عذاب که نسوا
الله فانساهم انفسهم دهم حق تعالی باز نمود که در مرتبه نبوت پادشاهی میتوان کردن که در مرتبه هم رعایت
حقوق جهانداری بهم سعی سلوک بیدرد گار میتوان کردن حضرت قدوة الکبرا می‌فرمودند که بی علاقه
روزگار و عوایق کار و بار سلوک بر وجه کار صوفیه را میسر نیست مردانه باید که بجمعیة اسباب و تفرقه دل از آب
در راه در آید بتخصیص ابرار و عبرای همت آنهائی بایشان اند که در عین تفرقه بسوی جمعیت گرایند و تقاضای
دنیاوی بصحبت سلیمان علیه السلام محض امتحانات بهمت خویش بوده و اگر نه معاذا الله در میان آمدی

دیگر بوده باشد ودر دعا رب هَبْ لِي مُلْكًا لَا يَنْبَغِي لِأَحَدٍ چند فواید هست یکی آنکه ملک یکی صفت خداوند
تعالی هست وعلم ونبوت ا دوم آنست وصفت بندگی هست دوم آنکه ذوالنست که چون ملک تمام وعلم وزهد
دران داخل بود وچنانکه آدم علیه السلام چون خلافت تمام داده نبوت وعلم میان کو داخل بود در ایه إِنِّي جَاعِلٌ فِي الْأَرْضِ خَلِيفَةً
گفت گفت کرنیا مصریا عالمی یا عابدی همچنین یا داود علیه السلام فرمود إِنَّا جَعَلْنَاكَ خَلِيفَةً فِي الْأَرْضِ نزدیک در
اللذان جمله داخل بود وتیغ افتد سیوم آنکه نبوت وعلم قوت سلطنت مع شوکت مملکت یاری باشد تصرف آن یکی نزد بود عزت تیغ
به تیغ اشکارا توان کرد بیت ریاض مملکت را جویبار تیغ ملوک چو گل شگفته وسیر دلنبا بهار بود خواجه علیه السلام
در بدایت اسلام اینچنین دعا میکرد اللهم أعز الإسلام بعمر أو بأبي جهل ونبوت خود را به تیغ درست میکرد
آنا نبی السیف چهارم آنکه چون بادشاه در جهانداری یا رعیت بعدل گستری وانصاف پروری نهر کار
کند وظالمان را از ظلم وفاسقان را از فسق منع فرماید وضعیفان را تقویت ومهربانی تربیتیان را تربیت وعلما
موقر دارد تا بر تعلیم حریص گردند ومعلمان را تمیز جوید حضرت شیخ علاء الدوله سمنانی میفرمودند که در زمان ارغون
گلبار مملکت ولایه دار سلطنت آنچنان سیراب شده بود که جز ملوک وامرا وعایای اطراف وبرایا یا اکناف
دوازده هزار کس از رحبه علوم دینی رسیده بود ودر دار السلطنت سمنان هزار مدرسه باشده بود که در هر مدرسه
دو هزار طالب علم بوده ودر خانقاه سکاکیه که مشهور هست در زمان ایشان باشنده هست حضرت قدوة الکبرا
میفرمودند که ارکان دولت واعوان ... که بمنزله دولت عضوی وحاشیه وقوتی اند چون
مستوفی ومشرف وناظر وعارض وطغرائی ومنشی ووزیر وحاجب وخازن واستاذ الدار وملکی
علیه اندرونی وبرونی بشابهت حواس خمسه وقوای بشری اند چون چشم وگوش وبینی ... ان لمس
وذائقه وخیال ووهم وحافظه وذاکره وحس مشترک وامرا دولت که با قوت وشوکت وآلت وقدرت وهمت
وحرمت باشند بمثابه اعضاء رئیسه اند ومعاضدات امرا که فروترند بمثابه دست وساعد وران وساق
وپای اند وباقی اجناد وحواشی وخیل وقوم وعموم رعایا تفاوت درجاتهم بمثابه عروق واعصاب و
عظام ومفصلات وسعد تامی اند چنانکه شخص انسانی بدین جمله محتاج است واگر یک عضوی ازین
جمله نباشد کار مملکت بدان مقدار نقصان پذیرد پس بادشاه باید که هر یک ازین ارکان دولت و
اصحاب مناصب را بقدر اهلیت واستعداد تمام وامانت ودیانت ونیکو سیرتی که معلوم کرده باشد وبیقین
شناخته در ولایت با قطاع بعضی وشغل خویش نصب فرماید وتمکین دهد تا بشرایط کار خویش ... ملک
ونیکو خدمتی حضرت قیام نماید وازاحوال هر یک باید که واقف باشد حضرت قدوة الکبرا میفرمودند که
اگر بعین بصیرت بملاحظه کرده شود همه امرا روزگار روز بازار امارد رعایا وبرایا اهل صناعت وحرفت درکار
عبادت وسلوک اشتغال دارند بعضی بوسیله وبرخی بطاعت واگر خلق حکم اجیر دارند واین سخن ترا بمثال
معلوم گردد که دایره روزگار از اطراف واکناف خانقاهی غرض کن ودرحضرت حق سبحانه وتعالی بمثابه

اے پروردگار من ببخش مرا بادشاهی که لایق نباشد برای کسی ... تحقیق گردانیده ام در زمین خلیفه ... تحقیق گردانیدیم ترا خلیفه در زمین ... الٰهی غالب کن اسلام را بعمر یا بابی جهل ... من نبی تیغ ... م

شیخ آن خانقاه وانبیار کمل واصفیار کمل خلفار شیخ اند واولیا فروتر خلفار که بمشاهده وجود ومعاینه شهود مستغرق اند امرار کامگار وملوک نامدار خدا پرستان که خوارق وصلاح ایشان از اسباب وحوایج مهیا دارند ودهاقین ورستاق مزارعان وکاریزکنان این طائفه باشند وسائر اهل صناعت وحرفت باعث لباس واجناس کارکرانند وامثال ذلک هیچ طائف نیست که فائده حرفت او بایشان نمیرسد واگر بخاطر فی الجمله رسد که کفره چه کاراند گویم که فوائد که از کفره ومواد که از مشرکه هست از هیچ موجودی یافته نمیشود **مثنوی** احمقی دید کافری قتال کرد از خیر او بپرسید سوال ✦ گفت بابا فرج که بد خود نیست ✦ وآنچه بد دیدهٔ تو آن بد نیست ✦ گفت هست اندرو دو چیز نهان ✦ که نبی علی ندارد آن ✦ قاتلش غازی است در ره دین ✦ باز مقتول او شهید گزین ✦ ما ز جمله ناز نین هبیند ✦ نظر پاک اینچنین بیند ✦ اینچنین بوده اند درویشان ✦ ای دریغا صحبت ایشان این خود بطریق نقول گفته شد اگر بعبادت حقیقی توجه کنی که از مفهوم کُلٌّ لَهُ قَانِتُوْنَ وازکریمه مَا مِنْ دَآبَّةٍ اِلَّا هُوَ اٰخِذٌ بِنَاصِيَتِهَا اِنَّ رَبِّيْ عَلٰى صِرَاطٍ مُّسْتَقِيْمٍ معلوم شده دانی که انکار ملوک روزگار کجا میرسد **قطعه** ملوک انداز ظل الهی ✦ که مردم زیر او آسوده باشند ✦ کسی کو میرود زین سایه بیرون ✦ بصحرا باد را همبود باشند ✦ ایا زبی گر مکن انکار ایشان ✦ چه دانی مظهر محمود باشند ✦ همیگویم ترا انکار صورت ✦ بمعنی میرسد مقصود باشند ✦ در مرتبه اول که حضرت قدوة الکبرا در اوده نزول فرمودند سلطان عالی صیغان چندین حضرت ایشان بسی از فوائد دینی وموائد یقینی بهره مند شد نسبت عقیده وی بجائی رسید که دیرا بتشریف ارشاد مشرف ساختند هرچند که واب ایشان تلقین بنسبت امرای روزگار ووزرار کفایت شعار نبود لیکن از کمال عقیده وخلوصیه وی اسرار این طائفه بوی منبذول داشتند ووی را سیرتی بود که علمار نغز گفتار وفضلای نامدار در بزم او همیشه حاضر بودند واوقات او موظف بود برخی در معونت رعایا بوده اند وبمهمات روزگار می پرداخت اکثر اوقات بصحبت درویشان وبملازمت خوب کیشان میبود چنانکه بعضی در مقدمه بشارت الاخوان اظهار کرده اند وانتظام در این رساله والقیام گوهر این مقاله بنام وی کرده اند وباعث بر آمدن خانقاه حضرت قدوة الکبرا در اوده وی بوده وانقدار خدمت وملازمت که وی بموجب حکم بنسبت حضرت شیخ شمس الدین صدیقی اودهی کرده هیچکس نکرده باشد وخاوت حضرت ایشان درباره او چندان بود که شرح او توان کرد واکثر اوقات میفرمودند شخصی که از ارباب احسان از ملوک وکسی که از اصحاب ایقان در هند دیده ایم وی بود **لطیفه بست وپنجم در بیان ایمان ودلائل اثبات صانع ووحدت صانع وازلیته وابدیته وفضول شریعت وطریقت** قَالَ الْاَشْرَفُ اَلْاِيْمَانُ شَمْسٌ يَطْلُعُ مِنْ مَشْرِقِ قَلْبِ الْاِنْسَانِ يَنْتَفِيْ مِنْ نُوْرِهٖ ذَرَّاتُ الشِّرْكِ وَالطُّغْيَانِ ✦✦✦✦ حضرت قدوة الکبرا میفرمودند که شریعت را اصول است وفروع

اصول را واختصار دلیل ایمان بکمال اثبات صانع و وحدت صانع و ازلیت و ابدیت اوست و فروع او
ایمان براوامر شرعیه و امتثال احکام فرضیه و تیقن بر وقوع امور اخروی و نصب العین و نسق آثار معنوی که
در آن آیات و احادیث ناطق است و آنچه مسائل عقاید اهل سنت و جماعت است اما اهم از همه مهمات است
عاقل در هر موجودی از موجودات که نظر کند داند که بخودی خود موجود نشده است چه کار بی کارگر صورت نه بندد
چنانکه کتاب بی کاتب و امثال او و هم افعال محسوس و هر ذره از ذرات عالم گواهی میدهد باین چار چیز یکی
آنکه بلسان حال میگوید که من معدوم بودم بخودی خود موجود نشده ام که من در عدم فعلی بود و جود نباید پس حال
صانع هست که از او موجود شده ام این گواهی بر وجود و هستی او و آندیت هر چه از راهی عیانست تا باد
هست بر اثبات صانع خود گواه دوم آنکه حق تعالی یکی است که اگر یکی نبودی دو بودی و تمانع لازم آمدی
زیرا که اگر یکی خواستی که موجود کند دوم نخواستی که موجود نکند امر بمخالفت افتادی موجود نشدم چون
موجود شدم لازم که صانع یکی است بیت جهان یک ملک زینت نیاید که ملکی و دو مالک بر نتابد
سیوم آنکه حق تعالی عالم است چه تا بر چیزی عالم نبود ایجاد وی از وی صورت نه بندد که اول علم آنگاه ایجاد
چو دانائی نباشد در جهاندار نیاید در ساختن او در جهان کار چهارم باید که قادر باشد چه هر که در
ایجاد قادر نباشد هر آئینه عاجز باشد و عاجز شایان الوهیت نیست پس هر ذره از ذرات وجودی ما نیز
بزبان حال میگوید که مرا صانع باید صانع واحد و قادر و عالم و ازلی و ابدی ابیات چو صانع در جهان
قادر نباشد صناعت هیچ از و صادر نباشد وجودش ازلی و ابدی بباید که بی اینها از و صنعت نیاید
نقض بنیاد از طایفه ثنویه سخن بر آمد که ایشان مبدء خالق قائل اند قبحهم الله و منشاء بطلان ایشان
آنست که گویند نسبت شر بحق تعالی چون کنیم چه حق تعالی حکیم است اضافه شر بحکیم جائز نی چه ایجاد
شر سفه است پس چاره نیست اینجا از دیگری که خالق خیر باشد و این ندانند که شرکت کردن الوهیت نقص
الوهیت است و در ایجاد شر حق آنرا حکمتی بالغه است یکی آنکه هیچ ما فیه نیست که چنانکه نافع را آفرید ضار را هم
آفرید تا تحقیق معنی قدر و عید بود زیرا که هر که لذت نعمت نشناسد و در عقوبت ماند گردن نهد باوامر
و نواهی خدا را و امثال آن چندان حکمت در آفریدن شر است که حق تعالی داند ما صنع الله فهو خیر
کسی کو شر تخلیق خرد یافت ز خلق نیک و بد او نیک و بد یافت حکایتی از معدن المعانی تقریبا
فرموده اند که زاهدی از اهل سنت و جماعت در زمین ثنویه منزوی بود روزی دانشمندی از ثنویه بر آن زاهد
آمد تمهید مقدمات و ترتیب دلائل خوبی کرد که زاهد با قامت دلائل بر وحدت و براهین توحید پیش آمدن
نتوانست ملزم شد هم در آن حین هوسی جاری شد نحوی از اهل سنت و جماعت از آن واقعه اعلام یافت
بسیار آلام یافت و بر آن رسید و بر او از این ماجرا گفت خوب واقع نشد که زاهد الزام خواهد بود قدری بر آورده فادی مقرر
ساخته و بکاغذ پیچیده در آستین انداخت و طلسم زناری همیان بست و روی بسوی دانشمند ثنویه نهاد

له نصیب کند از ایشان از حق تعالی و صحت فرود ۱۲ له هر چه کرد حق تعالی لا ابیان بهتر است ۱۲

چون بهم دیگر التقا یافتند عارفه گفت مسئلهٔ مراد وحدت صانع مشکل شده است اگر زود جواب گوئی خوب و اگر
نه علاج آن همی بینم که زنار بگسلم و در مذهب سنت و جماعت می درآیم گفت اشکالی که داری بگوی تا جواب
گویم عارفه از آستین عقربی بدر آورد و پیش او نهاد و بمقدمات درآمد که این عقرب را که آفرید گفت اهرمن گفت
زهر در نیش این که نهاد گفت اهرمن عارفه گفت که چون اهرمن گنده دم آفرید و زهر در نیش نهاد یزدان از نیش
عالم بود یا نه بود جواب گوئی که زنار می شکنم دانشمند در جواب درماند اگر گوید عالم بود پس چرا خبر نگردانید و اگر گوید
عالم نبود پس جهل لازم آید و جاهل بالوهیت را نشاید مضطر شد و ملزم گشت گفت زمانی صبر کن که اول من
زنار بگسلم در حال زنار بگسست و مسلمان شد قطعه آری زریش خم چو مهلی پرده افگند + کافر بطوع رشتهٔ
زنار بشکنند + منصور وار دم که زوحدت زند برون + الحق گرفته سر بسر وار بشکنند + تقریباً میفرمودند سبحان
الله چه حوریست که سد هزار مرد فدائی او باد رباعی بهیعرفت که دم زند از مردمی آن زشت + نی آن زنی
که جامه دستار بشکنند + در زیر تار ابر و مقنعه کند نهان + خاص آن دمی چه بتا تار بشکنند حضرت
قدوة الکبرا میفرمودند که وسوسه که مردم را در وحدانیت می افتد از ان رؤیت که ایشان بالغیب ایمان
آورده اند وانتظار [illegible] چه دارند اگر وسوسه در میانه آید زیانی نیست که ارتفاع وسوسه موقوف است بعین الیقین
چه حضرت ام المؤمنین عائشه را مثل این وسوسه افتاده بود بحضرت رسالت صلی الله علیه
وسلم [illegible] فرمودند که بکمال ایمان رسیده وارتفاع وسوسه اگر با تیان دلائل تواند کرد بهتر است
و این کسی را است که از علوم آراسته باشد و اگر بی دلائل رفع شود متوجه بدلائل نشود و بهتر ازین چه دلیل
خواهد بود که بها عالم برگشتن [illegible] و کمال جوگی اول از طائفه ثنویه بود بعده بجوگیه صحبت گذشت چون
در روم [illegible] المغفور [illegible] بشرف ملازمت حضرت قدوة الکبرا مشرف شد از معتقدان جوگیه بیرون
آمد و مسلمان [illegible] شد و حضرت ایشان از مرید شد و یکی از خلفا را با ثار ایشان شد اتفاقاً گذر حضرت
قدوة الکبرا در نواحی فلسطین و قسطنطنیه افتاد آنجا فرنگی پسری بود زرگ نام بملازمت رسیده و کفر فرنگیان
دستور نگار معروف است چون آفتاب ایمان از مشرق یهدی من یشاء عالم گشته ذرات کفر و [illegible] شد
و بشرف اسلام مشرف شد بحضار مجلس اشارت کردند که ویرا کلمه تلقین کنید پاره طعام آوردند حضرت
قدوة الکبرا بدست مبارک لقمه در دهان او انداختند و بقیه طعام همراه او خوردند و فرمودند قال علیه السلام
من اکل مع المغفور فهو مغفور سبحان الله بیگانه چند سال یگانه شد رباعی چو تابد آفتاب نور
ایمان + نهد سر در عدم چون ذره کفران + درفشد باز چون خورشید و جان + شود در پیش این ایمانش
کفران حضرت قدوة الکبرا میفرمودند از ربقهٔ تقلید بیرون آمدن از اهم مهمات است چه نزد بعضی ایمان
مقلد درست نگر چه نزد اهل سنت و جماعت جائز است اما در مستدل و مقلد تفرقه بسیاریست چه نسبت
در میان این را آنست + که فرقش از زمین تا آسمان است + و تقلید فاسد خود جائز نیست و هو ان یقول

کلمة الشهادة ولو سئل ای شئ قلت فان قال قلت کما قالوا ولا ادری ما قلت فهذا التقلید فاسد و
لا یکون مؤمنا من غیر العلم ولو قیل له لماذا قلت قال لانی وجدت هؤلاء یقولون هذه الکلمة
فتاملت و تفحصت وایقنت انهم لا یجتمعون علی الباطل فاقتدیت بهم فقلت ذلك فهذا التقلید
یکون صحیحا ویکون مؤمنا هکذا روی عن ابی بکر الصدیق انه لما امن فقیل له بای دلیل آمنت فقال
عرفت بان محمدا صلی الله علیه وسلم صادقا فاقتدیت به بناء علی دلالة صدقه
قبل الوحی فاقتدی جماعة من الصحابة بابی بکر الصدیق کذا فی التمهید ابو الشکور چنانکه ایمان
مستدل درست هست ایمان مقلد هم درست هست ولیکن درجه تفاوت هست و فضل مستدل الخ باعتبار زیادت
یعنی در آن همان هست که دلایل میداند بعده فرموده که در جائی نوشته دیده ام که هیچکس را ایمان تقلیدی نیست
زیرا که هر که هست میداند که خالق آسمان و زمین خداست و این مقدار دلیل کفایت هست بعد نقل
کرده اند که نزدیک اهل مکاشفه مستدل و مقلد برابر اند اما باعتبار عدم مشاهده چنانچه مقلد را از عقیده احتمال میل
دارد همچنان مستدل را هم احتمال میل هست در محلی که خصم دلیل قوی تر فوق دلیل او در پیش آرد اگرچه مسایل
عقیده مدلل و مبرهن گرفته بخلاف مکاشفه اینجا میل نتواند کرد که کار ایشان از دلیل و برهان گذشته
است و بمشاهده و عیان رسیده رباعی کسی کو ناظر خورشید باشد ❊ ندیم مجلس جمشید باشد ❊ عجب
گر زدیدن یک ذرهٔ نور ❊ ز مهر و ماه هم نومید باشد ❊ حضرت قدوة الکبرا میفرمودند ایمان شرعی که در
کتب شرعیه آن ایمان رفته است ظاهر است و آن ایمان عوام است که اشارت علیکم بدین العجائز
فاما ایمان خواص که مومنان حقیقی اند دیگر است و آثار مومن حقیقی اقتهار پنج چیز است در هر که این پنج
صفت باشد او مومن حقیقی باشد اول انما المؤمنون الذین اذا ذکر الله وجلت قلوبهم ❊
یعنی چون خواص صفت قهر و جلال حضرت قهار بشنوند دلهای ایشان بترسد ... از هیبت
الهی در رعایت طاعت او امر و تجنب نواهی علی الدوام واجب بینند بران استقامت و مداومت نمایند دوم
و اذا تلیت علیهم آیاته زادتهم ایمانا یعنی چون بر خواص قرآن خوانند بحضور دل و جمعیت خواطر استماع
کنند و وعده و وعید و معانی آن را فهم کنند تا یقین زیاده شود سیوم وعلی ربهم یتوکلون یعنی خواص
بهمه حال کار دل به پروردگار خود بنهند و بسبب قوت و کسوت و جمیع مصالح خود و اتباع و اولاد بجز حق
بغیری توجه نکنند و گرد حیله و تدبیر نگردد چهارم الذین یقیمون الصلوة یعنی آنکسانیکه در نماز مقیم اند
ایشان را بندگان خاص گویند مراد ازین اقامت خضوع تن و حضور دل و شهود جانست که لا صلوة الا
بحضور القلب نه نماز رسمی که ظاهر به نماز و باطن به بازار باشد قطعه تو در درون نمازی و دل بیرون
گشته ها میکند پنهانی ❊ باچنین حالت پریشان را ❊ شرم ناید نماز میخوانی پنجم و مما رزقناهم ینفقون یعنی هرچه
ما روزی کرده ایم خواص را از نعم دنیوی و عقبوی و علم و معرفت و صدق و محبت باید که بندگان را از آن

عه کسانیکه قایم میکنند نماز را ۱۲ عه نیست نماز مگر بحضور دل ۱۲ عه از آنچه داده ایم ایشان را خرچ میکنند ۱۲

اثبات را اتفاق کنند و بی نصیب گردانند اولئک هم المؤمنون حقا ایشان باشند مؤمنان بر حق و کامل
باشند ایمان حقیقی که لهم درجات عند ربهم و مغفرة و رزق کریم ایشان را باشد درجه بلند نزدیک پروردگار
ایشان و آمرزیده شوند و رزق کریم یعنی بی کسب و تعب مفسران گویند که رزق کریم آنست که دلهای خواص
را نور معرفت روزی کنند و ایشان را افضل باشد بر کعبه کما قال علیه السلام المؤمن افضل من الکعبة
خواص عالی همت و عشاق عالی نهمت برین هیچ چیز اکتفا نکنند بلکه ازین عبور نمایند چه این همه وجود
حق است هرگاه بتوفیق الله المنان و عنایت الرحمن خواص آن همه را نفی کند با ایمان خاص الخاص که
نفی غیر و اثبات ذات است رسد خاصه صفت ایمان خاص الخاص آنست که شیخ شرف الدین پانی پتی که
مجذوب الهی و محبوب نامتناهی است در رساله خویش آورده الایمان هو الاعراض عن غیر الله
والاقبال الیه ثمره آن ایمان مشاهده و قربت و لقا و رویت باشد اهل این درجه را عزازیل چه تواند

قطعه
اینجا نه غیر و زحمت اغیار نیز نه + اینجا نه جستجوی خواند کسی کهخواند + اینجا نه گفت و گوی نه اینجا
نه های و هوی + اینجا نه کفر و ایمان داند کسی که داند +

الایمان ان تعبد الله کانک تراه این حقیقت
ایمان است فان لم تکن تراه فاعلم انه یراک این صورت ایمان است قال علیه السلام لا یکمل
ایمان احدکم حتی یظن مجنون و هر که سه خصلت ذمیمه بود اگر گوید مؤمنم کافر است اذا حدث
کذب واذا وعد اخلف واذا ائتمن خان در زیادت و نقصان ایمان اختلاف است آنها که زیادت و کمی
میگیرند تمسک باین آیت کنند که لیزدادوا ایمانا مع ایمانهم که لیزدادوا یقینا مع یقینهم و محققان
گفته اند ایمان خلق بجنب ایمان حضرت رسالت صلی الله علیه وسلم گناه کبیره است و آنکه
وی صلی الله علیه وسلم فرمود الایمان مکمل فی القلب زیادته و نقصانه و بعضی از زبده کبار اهل
ایمان مراد از ضیاء ایمان صد ساله زیاده است از ایمان پنجاه ساله حضرت قدوة الکبرا میفرمودند
در حق ان الذین آمنوا ثم کفروا ثم آمنوا ثم کفروا ثم ازدادوا کفرا

بیت
درین آیت دو ایمان است و سه کفر + اگر دریابی این را گو زدل شکر +

بعضی مفسران برانند که نزول آیت در شان امت
عیسی علیه السلام است که ایمان بر زبان مسیح آوردند بعد از آن کافر میشدند و محققان از مفسران برانند
که مسلمان آنست که در فطرت اصلی با ایمان آفریده شد بعده از گفتن کلمات کفر کافر شده و این کفر
اول باشد کما اشار فی قوله تعالی اول کافر به ثم آمنوا باز ایمان آوردند ایمان تقلیدی ثم کفروا
باز کافر شدند ای از ایمان تقلیدی رجوع کردند با ایمان تحقیقی که ایمان تقلیدی بدلائل و براهین بود
و بیقین و تحقیق واثق بعلم الیقین که فمن یکفر بالطاغوت و یؤمن بالله فقد استمسک بالعروة
الوثقی اشارت باین ایمان حقیقی است و این نصیب خواص مؤمنان است نه عوام را و این ایمان
ثانی بود ثم ازدادوا کفرا پس باز از ایمان ثانی هم کافر شدند لانه لیس وصوله بتوحید المعرفة

پس بکفری دیگر روی آورند واین کفر محض ایمان است بیت مسلمانی بجز کفران نباشد * که ایمان
محض شد کفران نباشد واین عین الیقین است کما قال الله تعالی اُولٰئِکَ هُمُ الْمُؤْمِنُونَ حَقًّا که توحید
صرف باشد و کفر ثالث رباعی توحید که از مشرب عرفان باشد * در مذهب اهل عشق ایمان باشد
آنکس که نمیه قطره با بحر یکی * حیران شده ام که چون مسلمان باشد * ذکر از کفر حقیقی بیاید حضرت قدوة
الکبرا فرموده اند که کفر سه نوع است ابلیسی و محمدی و حقیقی ابلیسی بنفس تعلق دارد که ابراهیم علیه السلام
گفت وَاجْنُبْنِي وَبَنِيَّ أَنْ نَعْبُدَ الْأَصْنَامَ واین پرستش بت صوری است که عبارت از پرستیدن
بت نفس است بیت از این کافر که ملا در نهاد است * مسلمان در جهان کمتر فتاد است النفس هی
الصنم الاکبر طالبان حق بجائی رسند که آینه ابلیس بر ایشان متجلی شود ایشان دانند که نور الله است چنانکه
اشارت رفته در لطیفه سابق قال الحسن البصری رضی الله عنه ولو ظهر نوره للخلق لعبدوه
بالالوهیة وآن نور طالب را دعوت کند بیار مجنون شیرازی از نیجا زرمیده * تا بیت معمور نیست سراب
در این بادیه ایشان وارسته تا غول بیابان نفریبد بسر است * واین دو کفر ابلیس است اما کفر محمدی آنست که
تشبیه ... باشد که سالک را در اول سلوک ... متجلی شود و نور محمدی باشد ... نور را جمالی باشد که صد هزار
آفتاب ... ایرا نباشد که البته سالک را گمان بود که نور الوهیت است پس از این جدائی پرستد ضرورت
کفر لازم باشد قطعه کفری که بصد هزار ایمان ارزند * موسوم بکفر محمدی آمد قطعه ... هو مرشد اکمل ع
باید که از بهر این که گیرد دست * پس گشته زین دو کفر نورانی * کفر ثالث که آن حقیقی است * برساند
مرید طالب را * اندر آنجا و دارد ش پیوست * آمدیم بکفر حقیقی که بحق تعالی منسوب است و آن بجز ذوق
غیبی والهام لاریبی و تلقین آلهی و تفهیم نامتناهی مفهوم و معلوم نگردد و اگر بتکلف در عبارت در آرند
سامع را شفا حاصل نشود قطعه معاینت کار از کفر ای دل * که جز ارباب دل حالش ندانند * شدن
کافر بایمان محض است * تو خود کافر نه ایمان بر آنند * کفر چهار است کفر ظاهر و کفر نفس و کفر قلب و
کفر حقیقت کفر ظاهر معلوم است که تکذیب آیات وانکار احادیث و برهان و کفر نفس نسبت بهوا لوده
که مَنِ اتَّخَذَ إِلٰهَهُ هَوَاهُ چون معنی راه حق از این مقام عبور نماید معلوم منزلت نفس بو عرض کنند چنین
داند که این عمل نفس است از آن فرق شود که اِنَّمَا سُلْطَانُهُ عَلَى الَّذِينَ يَتَوَلَّوْنَهُ وَالَّذِينَ هُمْ بِهِ مُشْرِكُونَ
یعنی انسان سالکان در این مقام کافر شده اند و کان من الکافرین سر این معنی است در این مقام شیطان را باشند به
که گیست اما کفر قلب آنست که امام احمد غزالی آورده است در عالمی یک کفر را جلالی گویند و آن کفر نفسی
و شیطانی است و دیگر کفر را جمالی خوانند و آن کفر قلبی و روحی است قطعه در ایمان کافری سر حقیقت
لیکن تو جای سر فهم آن نداری * تو تا از خویشتن کافر نگردی * بهشتی هم ز ایمان نداری و من
یکفر بالطاغوت ویؤمن بالله فقد استمسک بالعروة الوثقی سر این معنی است کفر و ایمان دو حالت است

مادام که مردم با خود هست از کفر و ایمان خالی نباشد و چون از خود خلاص یافت از کفر و ایمان مردم را طلب
کند نیابد تا از خود پرستی فارغ نشوی خدا پرست نتوانی بود تا بنده نشوی آزادی نیابی بیت باشد
بنده تا آزاد نبود و بخود رہ تا نمی ہم شاد نبود لیس فی القرآن ذکر الاعداء والخطاب مع الکفار یعنی
ایشان مخاطب نیند بلکه مخاطب اند ذکر کافران در قرآن آمده هست یا کتابت میرود با مؤمنان الکفر
والایمان مقامات وراء العرش حجابان بین الله والمولی مراد از عرش دل هست حضرت
قدوة الکبرا میفرمودند از اکابر منقول هست که کفر اهل الهمة انصراف من اسلام اهل الہمت
برای اہل ہمت کفران صورت نه بندد یعنی همت در هیچ مقامی نمی ماند اگرچه کشف و کرامت و محبت معرفت
باشد تا اہل ہمت را اسلام ماند و خود را چیز دانستند حضرت قدوة الکبرا میفرمودند که اطلاع
یافتن بر اسرار کفر از حقایق ایمان است و در لغت کفر ستر را نامند و مراد آنست که از رخسار عرفان ستر مخمور
و بر رخسار رندان مهجور گسسته بردارد بیت نظر نکن بر آن دیدار منظور که در وی هست در خسار مستور
الکفر علی اربعة اوجه کفر الشریعة کما قال الله تعالی ومن یرتدد منکم عن دینه فیمت وهو
کفر بر چهار قسم است کفر شریعت چنانکه فرمود حق تعالی کسیکه برگردد از شما از دین خود بمیرد در حالیکه
کافر وقال علیه السلام من انکر الاجماع فقد کفر والثانی کفر الطریقة کقوله تعالی ام به یصبل
کافر است فرمود علیه السلام کسیکه انکار کند اجماع را پس تحقیق کافر شد دوم کفر طریقت هست اند قول تعالی که از سبیل
الله ویبغونها عوجا وهم بالاخرة هم کافرون بیت روی گردانیدن از ... کافر است بیت
... بی مخفی و ایشان سوی آخرت منکر اند این پوشیده کفران پرستش است و
ایضا من مال بصلاته وذراع بصیرته الی الدنیا والعقبی هذا کفر الطریقة والثالث کفر
ایضا کسیکه میل کند بعبارت او زائل شود بصیرت او بسوی دنیا و عقبی این کفر طریقت است وسیوم کفر
المعرفة کما قال المحقق المعرفة حجاب بین العارف والمعروف لانها غیره ولاقبال الی
معرفت است چنانکه فرمود محقق که معرفت حجاب است درمیان شناسنده و شناخته شده زیرا که آن غیر اوست و متوجه شدن
الغیر کفر عند الاخص والرابع کفر الحقیقة من مکث من اهل الحقایق فی المحبة والعشق
بسوی غیر کفر است نزد اخص وچهارم کفر حقیقت است کسیکه باشد از اہل حقیقت در محبت و عشق
والتوحید فهو محجوب عن لقاء المحبوب والمعشوق وجمال الاحدیة وهکذا کفر عند
و توحید پس او در حجاب است از لقاء محبوب و معشوق و جمال احدیت و این کفر است نزد
اصحاب المحو فی الله کفری که مغان دارند از حقیقت آن غافل اند و زاری که کافران می خندند
اصحاب فانی الله
در مہر آن جا ماند نظم اگر کافر ز بت آگاه گشتی کجا در دین خود گمراه
گشتی اگر مسلم بدانستی که بت چیست بدانستی که دین در بت پرستی است حضرت قدوة الکبرا

میفرمودند که اصول شریعت عبارت از یقین کردن است بعقاید اهل سنت و جماعت ولفسیا معین ساختن
آنچه بآن وعده کرده انداز مواعید و مراهیب معاذ الله اگر یک مسئلهٔ اعتقادی را منکر بود آن همه عبادات شاید
و صوالح اعمال هبا منثور گردیدست اگر از یک مسئله انکار باشد خدا از دین او بیزار باشد و تقریبا به همان
عقیده سخنی بر آمد نقل از امام احمد غزالی میکردند که در واقعه دیدهاند که بین الیقظة والنوم بود در صفه کشاده
نمایان شد و مردم بسیار در وی ایستاده و بدست هر یکی کتابی مجلد و همه پیش شخصی آمدند و از حال ایشان
سوال کردند و گفتند حضرت رسالت صلی الله علیه وسلم اینجا نشسته اند و اینها اصحاب مذاهب اند
میخواهند که عقاید و مذاهب را از کتب خود بر رسول علیه السلام خوانند و تصحیح مذاهب عقائد خود کنند شخصی
در آمد پرسید این کیست گفتند که ابو حنیفه است و در دست او کتابی بمیان حلقه در آمد و نشست و
عقاید خود بر حضرت رسول علیه السلام عرض کرد حضرت رسالت صلی الله علیه
وسلم استماع کرد مرحبا فرمودند بعد از و شخصی دیگر در آمد و بدست او نیز کتابی بود گفتند شافعی است رضی الله
عنه پهلوی ابو حنیفه نشست و عرض عقاید کتب خود کرد حضرت علیه السلام این را هم استماع
کرد و مرحبا گفت همچنین یک یک از اصحاب مذاهب می آمدند و عرض عقائد خود کردند تا باقی نماند مگر
اندکی و هر که عرض مذهب خود میکرد وی را پهلوی دیگری می نشاندند چون از همه فارغ شدند ناگاه کسی
از شیعه در آمد و بدست وی جزوی چند خلد ناکرده و در آنجا ذکر عقائد باطله ایشان و قصد کرد که
میان حلقه در آید و آن را بر حضرت صلی الله علیه وسلم عرض کند یکی از آن کسی که پیش
وی حضرت رسالت پناه صلی الله علیه وسلم بودند بیرون آمد و وی را زجر کرد و جزوها را از دست
او گرفت و بدرید و اهانت بسیار کرد من چون دیدم که قوم فارغ شدند و کسی نماند که جزوی خواند پیش آمدم و
در دست من کتابی مجلد بود آواز دادم و گفتم یا رسول الله صلی الله علیه وسلم این کتاب معتقد
من و معتقد اهل اسلام است اگر اذن فرمائی بخوانم گفت چه کتاب است گفتم کتاب قواعد العقائد که غزالی تصنیف
کرده است و مرا بقرائت آن اذن داده نشستم و از اول کتاب خواندن گرفتم تا بآنجا رسیدم که غزالی میگوید
والله تعالی بعث النبی الامی القرشی محمد صلی الله علیه وسلم الی کافة العرب والعجم والجن و
الانس چون بآنجا رسیدم اثر بشاشت و تبسم در روی مبارک صلی الله علیه وسلم ظاهر شد چون بنعت و
صفت وی رسیدم بمن التفات کرد و گفت این الغزالی غزالی آنجا ایستاده بود گفت منم غزالی یا رسول
الله صلی الله علیه وسلم و سلام گفت جواب سلام داد و دست مبارک خود بوی داد و غزالی دست
وی را علیه السلام می بوسید و روی خود را بنای مبارک میمالید بعد از آن بنشست و بقرائت هیچکس آنچنان
مستبشر نشد که بقرائت من قواعد العقائد را چون از خواب در آمدم بچشم من اثر گریه بود از کرامات و احوال که
کرده بودم در آن شب و بعضی معاندان و منکران عقائد عقیده حضرت امام را حضرت صلی الله

علیه وسلم پیش خود آوردند و چندان تازیانه بر تن آنها زدند که اثر تازیانه‌ها تا زمان حیات بود حضرت
قدوة الکبرا میفرمودند اصول شریعت برخی مذکور شد و اصول طریقت و حقیقت مثال او یند که چنانچه در شریعت
عقاید دینی اند که بآنها عقیده البته بندند و طریقت هم عقایدیاند که اول این طائفه بر سبیل اجمال بر آن عقائد
معتقد گردند بعده بر فروعات او اقدام نمایند چنانکه بسیاری از کار و مراقبه است و ذکر او در لطیفهٔ سابق گذشت آنچه
اهم وی بود مجمل مذکور شد **لطیفهٔ بیست و ششم در بیان ارباب نظر و برهان و اصحاب**
کشف و عیان و حیرت هر دو طائفه و بیان ذوق و حیرت طائفه اخیر و بحث شریعت و طریقت و
حقیقت و وحدت یکی میگویند قال الاشرف الحیرة نوعان حیرة المذموم والمحمود فالاول لارباب
النظر والبرهان والثانی لاصحاب الکشف والعیان حضرت قدوة الکبرا میفرمودند که طالبان راه
توحید و سالکان درگاه تفرید دو فرقه‌اند ذوی البحث والافکار و طائفه اولی الکشف والابصار زمرهٔ
اول را ارباب نظر و برهان خوانند و اصحاب ثانی را فرقه اولو الکشف والعیان گویند طریق ذوی البحث والافکار
اینست که مرکب عقل را در میدان استدلال رانند و وجود ممکنات را بر وجود واجب الوجود دلیل ساختند و بترتیب
مقدمات نظر از صنع بصانع رفتند اما چون اینطائفه باثبات خودی قصد سراپردهٔ توحید عزم سراچهٔ تفرید
کردند بعینه احوال در جمال توحید او نگریستند لاجرم یکی را بعد یک هزار و صد هزار دیدند و ازین سبب در بیابان
شکوک افتادند و بموجب در وادیهٔ فاو یک سر نهادند و نصوصی که در باب توحید وارد بودند بر حسب اقتضای
تنگنائی طبیعت انسانی و بر اندازهٔ حوصلهٔ مضیق جسمانی تاویل کردند و در ادراک معانی آن نصوص بقشری
قناعت کردند و ندانستند که لکل آیة ظاهر و باطن و لبطنه سبعة ابطن بی بهره ماندند هر چند جمال توحید
بر ایشان جلوه کردند تعامی نمودند و ابلیس وار با انا و استکبار پیش آمدند وحدت صرف وجود حقیقی بفهم کج
ایشان را آلایش پذیرفت و ابا باز گرفت لاجرم ایشان از فوائد معرفت به دولت وصول محروم ماندند اگر
خفاش باو باز خویش در حجرهٔ تاریک ماند و از جمال خورشید محروم ماند خورشید را چه جرم **قطعه**
مهر را چون چشم خفاش نه بیند گناه از جانب خورشید نبود کسی که جام جم سر خوش نباشد نقص در حکمت جمشید
نبود و سیرت اصحاب کشف و عیان اینست که بحبل متین توفیق و عروة الوثقی عنایت از غیابت الحجب
تقلید برآمدند و بکمال تزکیهٔ باطن و دوام تصفیهٔ سر در وسعت صحرای تحقیق افتادند و بچشم کشف و نردبان
شهود و العیان معرفت وجود بر سریر سلطنت مصر حقیقت معبود بر آمدند از راه تحقیق وجود از عدم و قران
حدوث از قدم در بارگاه توحید بجاروب لا بر فتند و خس پندار غیر از دامن جلالت توحید صرف تاب
الا بشستند و درجات توحید بلب لباب رسیدند و نصوصی که در باب توحید وارد بود بی کلفت تاویل
بر وحدت صرف دانند و دار توحید را از پیرایهٔ ادله پوشانیدند و بر رخسار وحدت حجاب براهین در کشیدند بکحل
جمع برار آراستند و در جلباب بیان آوردند و بر عدهٔ بیان نشاندند اسرار توحید نیا نجرهات گشادن

لطیفهٔ بیست و ششم در بیان ارباب نظر و اصحاب کشف و عیان

سخن نهند اشتند با محرمان ستر و کتمان عجب داشتند و راه ارشاد با قتدا بدین گونه سلوک کرده اند

نظم با نامحرم نباید سر گفتن ❊ نه از محرم ببایدش نهفتن ❊ ستر سر محرم نهان کردن چنان نیست ❊ که

گفتن راز با نامحرمان نیست ❊ کسی کو زین دو حد گامی برون زد ❊ چراز معنی جنون کرده بدون بنده ❊ اقتدا

با ایشان موجب هدایت شده ❊ من اقتدا بهم اهتدی و من خالفهم ضل و اعتدی ❊ چنانکه ارباب تعرف

رضی الله عنهم طائفه اند اولو الکشف والابصار ❊ فرقه اند ذوی البحث والافکار ❊ و اینانند اهل توحید که

مذهب ایشان توحید است و مشرب ایشان تفرید است **بیت** بگو با من چه دین داری خوشم

از این توحیدش ❊ همین دینم صواب آر دگر دینها خطا دیدم ❊ و بر ایشان از که اهل توحید گویند از ان

گویند که ایشان گویند که وجود واحد است و این سخن دیگران که نرسید و ایشان را زیبا است چرا که ایشان

در سلوک منازل توحید و سیر معاملات تجرید بجایی رسیدند که کوه بشریت ایشان در صدمات تجلیات

جمال اندکاک یافت و حجب انیت ایشان از تبدید سحاب جلال در این آفاق افتاد و آثار وجود اضافی

ایشان در تابش انوار وجود حقیقی روی باضمحلال و تلاشی نهاد و ایشان در مکاشفه اسرار توحید و مطالع

انوار وحدت چنان مستغرق جمال احد لم یزل و لایزال گشتند که در دل ایشان نگذشت جز احد

و در دیده ایشان نیامد جز احد و بر زبان ایشان نرفت جز احد انگاه مبل [illegible] دانستند و بدیده

[illegible] و بر زبان احد گویی گفتند که وجود واحد است و آن وجود واحد وجود حق تعالی است عارفان

گویند تا سالک از خود فانی نشود بحق باقی نگردد **قطعه** فانی ز خود بدوست باقی ❊ این طرفه که نیستند

و هستند ❊ این طائفه اند اهل توحید ❊ باقی همه خویشتن پرستند ❊ **حضرت قدوة الکبرا** میفرمودند

که حیرت مذموم است و حیرت محمود اول تعارض دلائل و تقابل براهین افتد ثانی از توالی واردات

و تواتر الهامات این نصیب ارباب کشف و وجدان باشد و آن بهره اصحاب نظر و برهان آمد از ین جا

جسته اند ازما سبحان من تحیر [illegible] عبارت از ین عقیده که از براهین حصول گرد

احتمال میل دارد بخلاف عقیده اصحاب کشف و عرفان نیز اگر به آلت وحدت عقل صافی از فضلات

عزت و مجردان شهوات بتوحید صرف رسیدن محال است که بعقل تاریک منقص چه رسد چنانکه بعقل

چون به فضای عالم توحید پرواز کند شکار او جز شبهه و شکوک نباشد متکلم دلیل توحید میکند و فرامی نماید که

موقوف است وانمود لکن او بتشکیک و شبهه افگنده از حضرت عین القضات منقول است که ابن الساعی

بغدادی بر کنار دجله بایستاد و دو بیست دلیل بر وحدانیت او بر خواند و پس ترسا شد و سوگند خورد که

بعد هر دلیل که در توحید گفته ام دلیلی از ثالث ثلاثة نگوییم اگر اورا یک دلیل نزد اهل توحید دشمن شده

بود که اورا ابر گزاین واقعه بغدادی **قطعه** چو نوری نیست از خورشید توحید ❊ ز نور ذره بعقل او چه بیند

چو تا بذره خورشید وحدت ❊ بر اهین ذره دار ز هم نشینند ❊ **حضرت قدوة الکبرا** میفرمودند

[illegible]

تحیر در لغت سرگشته شدن وگم گشتن است والمتحیر من لم یکن له مخرج من امره یمضی فی عاد الی حال
مستغرق ما اگرچه در استغراق کشف صفات افعالی حاصل شود از ان عود تواند کرد و زود بحال خود باز تواند آ
ما متحیر را کشف صفات ذاتی بود هرچه در دنیا و عقبی است بر وکشف گردد و آنچه در مملکت الهی است بر و
عرض کنند خود بخود باز نتواند آمد تا آنکه باز نیارند **قطعه** کسی کو سر نهد بای تحیر * فگنده یافت از وجدان
لا آلی * سوی ساحل نیاید تا مر او را * نیارندش ز بحر لایزالی * حضرت شیخ قطب الاقطاب بختیار اوشی
دایم متحیر بودی هر سه وقت خادم ایشان را از دریائی حال بساحل مقال آوردی و از صحرائی وصال
بکناره خیال بر آوردی یا اول وقت نماز دوم وقت که آینده می آمدی سیوم وقت افطار درین حالت
هرکه بنظر مبارک ایشان مشرف شدی بمدرجه ولایت رسیدی حضرت قدوة الکبرا را حالتی غریب
و حالتی عجیب بود که اکثر اوقات شریف ایشان در حالهٔ تحیر رفتی و در حین صلوة خمسه خادم اعلام کردی
و بمجرد آمدن عزیزی نیز اعلام نمودی روزی مسند عالی صیفخان ملازمت شریف آمده بود که خادم اعلام کند
وی سرعت نمود و در یافت که از پاس کم و بیش در قیام باید خادم از انها که بحضرت شریف تنبیه کنند
چون زمان مدید گذشت چشم مبارک وا کردند و فرمودند بیا که حالتی عجیب در یافتی و بدولت غریب یافتی
مبارکباد مسند عالی میفرمودند که بمجرد نظر مبارک مرا حالتی رسید که ما را ان نا ستند و عالمی بود که هرگز ندیده
بودیم و این سعادت که می بینید مرا هم از ان نظر است و این افادت که بهر او سر میزند همه از ان اثر
است ندیا عجمی) مس وجود من که بود ش بهم قند به زری طلای گشت از ان کیمیا اثر * بود خجسته
منظر یاران) فتاده من * از التفات مهر گشته ام بأوج سهر * از حضرت گنج شکر نقل میکردند که مرد متحیر هرگز
نیاید چون میرد مست حق میرد و چون خیزد مست حق خیزد وقت سوال منکر و نکیر جواب متحیرانه دهد و
چون پیش کرسی قضا برند متحیر باشند تا آنزمان که بانوار ذات مشرف گردد **بیت** چو مستغرق جمالیم چه
مبتلا خیزد * مپنداری که مهرت از دل عاشق رود هرگز * متحیر آنگه از نهایت اشتیاق مشکل نماید از
مشاهده دوست محروم ماند و تحیر مخصوص بخاندان چشت و دودمان اهل بهشت است و ایشان بی مجاهده
نعمت مشاهده یافتند حضرت رسول الله صلی الله علیه وسلم این نعمت را ورد خود ساخته بودند رب زدنی
تحیرا که چه نعمتی بزرگ است و کمال مرد در تحیر پیدا آید و تحیر مقصد مقام است و اهل تحیر جمله جمیل و هیچ طایفه
اندر مرتبه التحیر نرسیده و مقامی دارد حضرت قدوة الکبرا میفرمودند که تحیر در ذات کفر باشد و در صفات
توحید محض است و بعضی محققان گفته اند که در ذات هم تحیر است و حقیقة المعرفة التحیر و العجز عن درک
الادراک ادراک و احاطت بمعروف ممکن نیست پس حقیقت معرفت ممکن نباشد مگر حیرت و حیرت
در تعرف است هم از صفت و هم از ذات و حقیقت تعرف فنا در صفات است و ثمره فنا را وصاف مشاهده
بود تعریف با لنقل میکردند که حق تعالی بعقبت کامل خود در عینی با نعمت تحیر ارزانی گردانید در حقش معدوم

عالم تحیر افتاد و فریاد برآورد که منم بلا آمد اگر دم زنی حذر نمی خاموش باش که عالم خاموشیست پس از آن زمین اهل تحیر آفرید بلکه همه موجودات از آسمان و زمین در تحیر است **رباعی** فلک گشت از تحیر همچو پرکار زمین چون نقطه خاموش در کناره ثوابت ثابت اند حیرت آلود بچرخ حیرت است سیاره سیاره و اسباب تحیر انواع است بعضی از هیبت مرگ و گور و برخی از ترس عذاب و گور و طائفه از هول قیامت که فردا چه خواهد رسید ما بیان که خواهیم بود از **حضرت رسالت پناه صلی الله علیه وسلم** نقلست که یکشبانه روز در تحیر بود و میگفت الهی حال ایشان من بعد از من چگونه شود **جبرئیل علیه السلام رسول صلی الله علیه وسلم** را سورهٔ اخلاص آورد و گفت هر که سورهٔ اخلاص را مدام بخواند از عذاب گور و هول قیامت ایمن باشد و از عالم تحیر نصیب یابد و نیز نقل است هر که دل از سه چیز بریده دارد سعادت تحیر او را روزی بود یکی از خوردن حرام دوم سیری خوردن و زیادت از قدر حاجت دوم خفتن سنگین از اوقات ممنوعه سیوم از خلق بریدن و دور بودن از صحبت ایشان **غزل** بگذر از خواب و خور مردانه وار + تا بره عشق چون مردان شوی + از حریم صحبت مردم برآئی + تا بره وصل او خندان شوی + از حجاب نام و ناموس بگذر + عاشقی چون **اشرف** سمنان شوی + **حضرت قدوة الکبرا** میفرمودند که اسباب حیرت که مذکور شده به نسبت عوام بوده حیرت خواص از بی نهایتی راه سلوک و بیغایتی درگاه ملک الملوک بوده و اخص الخواص که در دریای مشاهده و بحر ابدی معائنه سر زنند در انوار وصول تا حصول تحیر بوده اند فردا که شادروان عزت و سرادقات عظمت بر پا کنند انبیا با وجود نبوت و ابهت گویند لا علم لنا و ملائک ملامع عبادت را آتش زده و خرمن تقدیس و تسبیح بباد داده گویند ما عبدناک حق عبادتک و مخلصان و موحدان و عارفان دست افشانند که ما عرفناک حق معرفتک **حضرت قدوة الکبرا** میفرمودند تحیر خواص در کنایات معانی و آیات فرقانی و غوامض نحو کلام ربانی و تماشای عظمت کرسی و بساط عرش و معاینات لوح و قلم و فلک و ملک باشد فاما اخص بصفت لا تبقی فمه خبیر موصوف اند چه در آثار صفات هشتگانه و انوار ذات یگانه متحیر و مستغرق باشند و حضرت شیخ گفت این مقام را هفت صد باب است که در محو افتاده اند و بذات حق قایم باشند و بالاتر ازین مقامی نیست و جمیع انبیا را این مقام بود و اخص اولیا را اولیا خواهد بود اثر صدق عالم تحیر آنست که در حالهٔ تحیر هفت طبق آسمان و زمین تا فتنه زیر قدم صاحب تحیر نهند قدم بر نه **بیت** اگر صاحب تحیر پا به زمین نهد افسرده گردد نار چون یخ + تقریبا میفرمودند که ابوبکر شبلی رحمة الله میگوید که در کشتی نشسته بودم باد برخاست و موج در گرفت و خلق بدعا کردن و فریاد برداشتن گرفتند درویشی بعد سر در گلیم پیچیده و جام حیرت کشیده بیش وی رفتند و گفتند دیوانه خلق بدعا و زاری اند تو هم چیزی بگوئی سر از گلیم بیرون آورد و گفت مصرعه عجب تقلبک کیف ان قلبت و سر در گلیم برد گفتند چه دیوانه ایست

که او را میگویند عالمی کن وی بیت میخواندباز از گلیم سر بیرون آورد و دیگر نیمه بیت گفت **مصرع** رشد اجبال لی لمن ذهب آن باد طوفان بختی کم شد باز باوی گفتند که چیزی بگوئی سر از گلیم بیرون کرد و بیت دیگر گفت
بیت واعجب من ذا و ذا وانتی ۔ اراک بعین الرضا فی الغضب ۔ موج بیارامید و باد ساکن شد شیخ
الاسلام فرمودند که او دو بیت آورده و سیوم بیت من جائی دیگر دیدم و آن اینست **بیت** فان جلت بالوصل
اجبتنی ۔ والا فهذا الطریق العطب ۔ **حضرت قدوة الکبرا** میفرمودند اصحاب تحیر لوای صلوات
پنجگانه بنیاد در سرای کبریا کنند و نشیمن بر فراز عرش و دیگر بجبهه و شانه بالای بیت المقدس و خفتن در
بیت المعمور **بیت** مصلے کین چنین نبود نمازش ۔ بنزد عاشقان تارک صلواتست ۔ آدم علیه السلام
چون از گلزار نعیم بیرون افتاد دویست سال در تحیر بود و حضرت موسی در تحیر بوده که فرشته را طپانچه زد اگر
فرشته قدم باز پس نگرفتی بسوختی ۔ **قطعه** زمست جام حیرت در خرابات ۔ چو زاهد پا از وی پارسائی
دگر شور انداو را نی حمیت ۔ بسوزد در دم از نور خدائی ۔ **حضرت قدوة الکبرا** میفرمودند اصحاب تحیر
و ارباب تفکر که پیوسته مهر بر دهان نهاده باشند از انست که بحق تکلم میکنند و چشم که بر هم می نهند طلب
آینده میکنند بخصوص چون عبور از مقام ملکوت شود تحیر پیش آید و بیشتر تحیر در عالم جبروت و لاهوت باشد
نشان او سکوت بود بمناظره جمال و محادثه وصال آنجنان مستغرق گردند که از روز و شب و شرق و غرب
خبر ندانند **قطعه** خیالت آنچنان بیهوش دارد ۔ که خبری ز انفس و آفاق نبود ۔ کسی کز عشق او باشد
مقید ۔ خبر از خود علی الاطلاق نبود ۔ از حضرت مخدوم نقل میکردند که گنجشکر اکثر اوقات زبان خود را باین
ابیات شیرین میکردند **قطعه** خوشا حالی عاشقان در روز وصل ۔ جلوه معشوق باشد وقت نازشان کشان
دوست را روز جزا ۔ تا نه پنداری بخود آیند باز ۔ عشاق تا آخرین نعم آید و مشتاق را کلمترین دولت سرمدی
حیرتست خواص چون از تحیر بصحو آیند شرمنده شوند که کجا بوده ایم و این تحیر که در تحیر افتادیم شمه از وصف او
روشن نشد که چه صفت دارد **بیت** وصف جمال چون تو کی نیست خدایا من ۔ من چکنم صفت ترا
ای تو چنانکه هم توئی ۔ اهل تحیر با هر که تکلم کنند دوست بود و شنود سخن تا از دوست تحیر و فانی الصفات
هم قریب اند **بیت** آنکس که بعالم تحیر غرق است ۔ در هر چه نظر کند بود دوست حضور **حضرت قدوة
الکبرا** در خانقاه حضرت سید محمد گیسو دراز نزول قدوم فرمودند در آنجا شبانه روز بعالم تحیر افتادند که اصلا شعور
بعالم حس نداشتند و در اوقات صلوة بتکلف در نماز می آمدند و اصلا ایشان را از ان شعور نبود چون بعد از ده روز
بخود آمدند از اصحاب استفسار کردند حالت نماز را اصحاب ماجرا بعرض رسانیدند فرمودند که بحمد الله که وقتم محفوظ
داشته اند **بیت** اگر چه مست جام عشق یارم ۔ ولی سر از ان بیرون نیارم ۔ **حضرت قدوة
الکبرا** میفرمودند که شریعت عبارت از امتثال اوامر است و فرو ماندن از نواهی کما قال
علیه السلام الشریعة اقوالی والطریقة افعالی والحقیقة احوالی نقل از محققی میکردند الشریعة اعمال

النبی مع الخلق والطریقة افعال النبی مع النفس والحقیقة احوال النبی مع الله وشریعت تزکیه جوارح است بانقیاد اوامر که انکار نواهی نبود وطریقت تصفیهٔ دل است تبدیل کردن عادات ذمیمه بحمیده وحقیقت تجلیهٔ روح است بفنا ماسوی الله واعمال شریعت بظاهر تعلق دارد واعمال طریقت بباطن قال علیه السلام فرمود من اعمال الباطن خیر من اعمال الظاهر حضرت قدوة الکبرا میفرمودند دانستن شریعت فائده نمودن بموجب آن نستن طریقت وحصول مقصود بهر دو حقیقت هرکه سه دارد هر سه دارد وهرکه دو دارد هر دو دارد وهرکه یک دارد هیچ ندارد **قطعه** درس داری کش نباشد ز سجاده در سجاده بود باشد درس داری گر سه داری رو دست داری چاره است ورنه چون منصور خواهی در سر دار شریعت شعار تن است وطریقت شعار دل وحقیقت شعار جان وجان ... بیان آن در شریعت عمل برخصت کردن است و در طریقت بعزیمت رفتن العزیمة هو الفضل یعنی عمل بکاری نهادن وبغایت درکوشیدن والرخصة عبارة عن الیسر والسهولة فی الشرع چنانچه در شرع رخصت است که در سفر افطار کنند وعزیمت آنکه روزه دارند وهمچنانکه جهانگانی نماز کردن عزیمت است ودوگانی آمدن رخصت ودر حالهٔ اکراه اجرای کلمات کفر بزبان وغیبت نبوی علیه السلام وقتل مسلم ظلما رخصت است یعنی اینها کنند وخود را از ورطهٔ مهلکه برآرند وعزیمت آنست که بخلاف مذکور سر نهادن وشربت شهادت چشیدن طائفه برآنند که عزیمت آن بود که امر اول برقرار بماند چنانچه در سفر امر اول است وآن بکلی برنخیزد ورخصت آنست که متغیر شود امر اول از شایبه آسانی بواسطهٔ عذری هرکه در طریقت موافق شریعت نبود از نعمت طریقت محروم ماند حضرت قدوة الکبرا میفرمودند که برخی اکابر برآنند که اتحاد میان شریعت وطریقت جهة عموم است ومغایرت از سبب خصوص نه مغایرت مطلق ولیکن نزد این فقیر اتحاد در شریعت وطریقت وحقیقت باعتبار ماهیت شریعت است باآنکه در مسائل فروعات وحال آن هر دو اتفه یکی است واگر بحسب عقیده در شریعت وحقیقت هزار فرسنگ است چنانکه در مسئله وحدت وجود هرگز علما واصحاب حق متفق نشده اند ودر حصول هر دو طائفه نیز چه مقدار تفاوت است ببین چه نسبت در میان این وآنست که فرقی از زمین تا آسمان است ادنی تفاوت میان هر دو چنانچه در اعمی وبصیر است که هل یستوی الاعمی والبصیر نسبت یکی از لذت دیدار گوید ودیگر از دود وآثار گوید مر این را نقد وآنرا نقل آید بسود اندک وبسیار گوید ونسبت بعضی مسائل فروعات نیز همچنین تواند بود چنانکه ارتفاع السیف از ذمی چه مراد از امر اقتلوا المشرکین الآیة امریست که مشرکان وعدهٔ شاهی وانباز گرفتگان توحید نامتناهی از زاویهٔ شرک بیرون آیند ودر دار توحید در آیند مؤمن وموقن گردند نه آنکه مطیع صوری باشند وحال آنکه ذمی از اینها هیچ ندارد ومجرد اطاعت فقط دارد پس موضع این مسئله نظر حقیقت عبادت افتاده بود ومسبر آستان غوامض اسرار صراط مستقیم نیافته که از کریمهٔ وما خلقت الجن والانس الا لیعبدون ومامن دابة الا هو آخذ بناصیتها الآیة ...

دانستن اینکه بای آنکه عبادت کنند ... دست کدام بوده مگر آنکه او گیرنده است بموئی پیشانی ...

مشعر شده هر آئینه اکتفا کرد بمجرد اطاعت ایشان و سر نهادن باحکام جزیه گیران و مطلع شدن باسرار عبادت
اهل ستایشات **ابیات** اگر کافر بتی آگاه گشتی * کجا در دین خود گمراه گشتی * اگر مسلم بدانستی که بت چیست
بدانستی که دین در بت پرستیست * و فی الحقیقت همه عبادت عاید بسوئی اوست خواه پرستش اصنام خواه باشد
اسلام **بیت** اگر نقش رخ و زلفت نبودی در همه اشیا * مغان هرگز نکردی پرستش لات و عزّی
را * و دیگر در بنائی معابد کفره و مبدا مساجد مشترکه مسئله مفتی به اینست که معابد اصنام قدیمه بر هم نزنند و
دوا اصنام جدیده بر آوردن هم ندهند از روئی ظاهر قباحت بت پرستی و شناعت عبادت گشتی
بر چشم وحدت بین و اسلام حقیقی نیست پس چه حکمت بوده با وجود مطلع شدن بر قباحت در اهمال امثال
اوامر و نواهی این امر شنیع دیگر چه نماید مگر آنکه واضع این مسئله را نظر بر حقیقت عبادت افتاده بود که فی
الحقیقت همه عبادت اوست خواه طائف کعبه بود خواه وثنی لات خواه در قبله بود خواه در خرابات *
رباعی ای تیر غمت را دل عشاق نشانه * خلقی بتو مشغول و تو غایب ز میانه * گه معتکف دیرم و گه
ساکن مسجد * یعنی که ترا میطلبم خانه بخانه * و واضع حفظ شق ظاهر و باطن را باهم نمود هر آئینه معبد قدیمه را فرمود که
بحال خود باشند که بموجب کُلٌّ قَانِتُونَ همه عبادت اوست اگر منع کند از عبادت باز داشته باشد و
تعطیل نهاده باشد **رباعی** اگرچه سجده اصنام باشد * بظاهر باطنش اسلام باشد * کسی کین سرّ معنی
را بداند * همش اسلام و هم اصنام خواند * و بدایت بتکده جدیده و بنا معبد شدیده منع فرمود از جهت رواج
اسلام و الکمال بامورین و اکرام **قطعه** غلام همت آن عارفان رندانم * که در خرابه مستی چه هوشیار انند
در رسم و عادت ظاهر کشیده پای بدن * درون باطن اسرار راز دارانند * و آنها که براهین و حجج اتحاد شریعت
و توحید کنند بحقیقت کار رسیده اند و جام بزم نهایت اسرار ناکشیده **بیت** در نیابد حال پخته هیچ
خام * پس سخن کوتاه باید والسلام بالنبی و آله الاکرام **لطیفه بست و هفتم در بیان دلائل
وحدت وجود** و اثبات براهین مرتبه شهود و اختلاف بعضی مشایخ در ورود و توقیق در ایشان قال
الاشرف ذات مطلقة واحدة متلبسة بصورت الموجودات والاکوان علی ما هی علیه
فی حد نفسها و حقیقتها بالایمان **حضرت قدوة الکبرا** میفرمودند چون در سفر ثانی اشرف
الملتی اکابر بخارا مشرف شدیم و از فوائد موائد ایشان بهره مند آمدیم ذکری در وحدت وجود افتاد بیشتری از
وحدت وجود منکر بودند حضرت شیخ محمد بهرام بخاری و این فقیر برایشان اثبات دلائل میکردیم و از هر
نوع معقول براهین برائی خاطر نشان ایشان می آوردیم اکنون جامع این نکات شریف و کلمات
لطیف دلائل و براهین یکدیگر درین مجموعه می آرد بگوش هوش بشنو **بیت** بیا بشنو ازین حدیثی درست
زوحدت که لولوی حقی بسفت * بباید دانست که روش ارباب تصوف و سیرت اصحاب تعرف جلیه
بهینها و سنت نبیت قولاً و فعلاً و اعتقاداً و ایشان علما بالله که علم ایشان حقیقت ذات و صفات

وافعال باری است جل وعلی ایشانند ورثهٔ انبیا که میراث ایشان از انبیا صلوات الله علیهم من لدنی است
وایشانند که در باب ایشان است علماء امتی کانبیاء بنی اسرائیل وفی روایة کعلماء بنی اسرائیل وایشانند
که در شان ایشان است وممن خلقنا امة یهدون بالحق وایشانند که اصحابی کالنجوم بایهم اقتدیتم
اهتدیتم مجرم اقتدا ومقتدا را اهتدا ایستند شریعت دانسته طریقت کرده بحقیقت رسیده علم و
عمل شان برابر است مثنوی در راه خدا رهبرانند + بر برج حقیقت اخترانند + دانسته و کرده و رسیده
صفتند و آرمیده + با علم و عمل زبان شان راست + میزان صفتند بی کم و کاست + اما جمیع حروف
نصوصی که از کتاب و سنت متمسک این باب تصوف است برای اثبات وجود واحد اکثر من ان تعد وتحصی
است اما آیتی چند از کتاب مبین و خبری چند از اخبار سید المرسلین و اثری چند از اصحاب و تابعین
رضوان الله علیهم اجمعین از بهر تنبیه درین مختصر آورده شود ان شاء الله تعالی و پیش از شروع محتاج بمقدمهٔ
چند است بدانکه اشتقاق توحید از وحدت است و توحید از روی لغت قایل شدن است بوحدت و وحدت
بقاعدهٔ علم و قانون عقل دو نوع است یکی وحدت مطلقه من حیث الذات والصفات دوم وحدت
مقیده من حیث الصفات لا من حیث الذات اما وحدت مطلقه من حیث الذات والصفات
آن باشد که یک ذات با صفات خود موجود باشد و ذوات دیگر با صفات خود معدوم کوحدت الباری عز اسمه
اذا کان الله ولم یکن معه شیء غیره اما وحدت مقیده من حیث الصفات فقط آن باشد که یک
ذات منفرد بوجود بصفاتی که شریک نباشد کسی با وی در آن صفات کوحدت الباری بنعت القدم و
صفت التخلیق پس وحدت مطلقه موجب انعدام وجود غیر باشد و وحدت مقیده موجب انعدام وجود غیر نیست
فافهم اکنون بدانکه توحید باری تعالی که بمعنی اثبات وحدت است من حیث الصفات در شرع بر چند معنی
اطلاق کرده شد یکی آنکه گویند وی سبحانه تعالی واحد است ازین رو که سزاوار پرستش نیست جز وی و این
توحید را عبده ما دون الله منکر اند دیگر آنکه گویند وی واحد است ازین رو که خالق اشیا و مکون کون جز او نیست
و این توحید را ثنویه و افلاکیه و طبایعیه منکر اند دیگر آنکه گویند وی واحد است ازین رو که مانند و شبیه نیست
و این توحید را مشبهه منکر اند و دیگر آنکه گویند وی واحد است ازین رو که قدیم است و قدیم نیست مگر وی
و آنچه جز وی است همه حادث و این توحید را دهریه منکر اند دیگر آنکه گویند وی واحد است بمعنی آنکه در
ذات وی ترکیب نیست زیرا که ترکیب از عوارض اجسام است و وی سبحانه تعالی جسم نیست و این توحید
را مجسمه منکر اند اما توحید باری تعالی بمعنی اثبات وحدت او است من حیث الذات والصفات اطلاق
کرده شود بر دو معنی یکی مجازی دوم حقیقی اما معنی مجازی آن باشد که گویند وی واحد است ازین رو که در جنب
وجود وی وجود اشیا کلا وجود است زیرا که وجود اشیا ما بین العدمین کالنطفة المتخلل بین المائین اما معنی حقیقی
آن باشد که گویند حق سبحانه و تعالی واحد است ازین رو که غیر او موجود نیست همه او ست و این توحید اخص خواص
اند مهر که ذره میان دو عدمین است

وبعضی از علما شکر اندای عزیز توحید حقیقی بی منظنه تا دیل این توحید است و توحید صرف بی شائبه خلل و
اتحاد این توحید است و توحید بحت بی غلط تشبیه و شبهه و تمثیل این توحید است و توحید صرف بی حیدار تثنیت
و رسم دوئی این توحید است و مقربان قرب بحضرت ذو الجمال والجلال باین توحید است و مختار ارباب تصوف
این توحید است اکنون ذهن بر مقصود برگمار و نصوص را گوش دار بیت گر بخواهی شواهد توحید گوش
کن سوی بنده از تجدید آیات اول از آیات کتاب کریم و قرآن عظیم که دال بر وحدت باری تعالی و تقدس
است و اظهر نصوص قاطعه و اوضح ادلهٔ ساطعه که مثبت وجود واحد است قوله تبارک و تعالی قُلْ
هُوَ اللّٰهُ اَحَدٌ گفتنست توجیه آن بر سه وجه است توجیه اول بر اسلوب عربیه است توجیه دوم بر قواعد
اصول فقه است توجیه سیوم بر قانون علم کلام است اما توجیه اول که بر اسلوب عربیه است آنست که گوییم
هو مبتدا است و مسند الیه است و اللّٰه احد خبر مبتدا است و مسند به است و اسناد که بینهما است اسناد وحدت است
بسوی باری تعالی و اللّٰه اسم علم است و دالالت میکند بر ذات ولا دلالة له علی شیء من الصفات
فیکون صفة ما ثانی است نزد اعلام معانی منظور نیست و این از بهر آنست که میان علم و وصف تضاد و
تنافی است کما عرف فی علم النحو و احد اسم صفت است که دلالت میکند بر ذات باعتبار معنی وحدت
که در وست و شک نیست که این وحدت مطلقه است لخلوها عن التقیید و اسناد می که میان خبر و
مبتدا است او خبر او ست حقیقت عقلی است لعدم قرینة المجاز پس بر مقتضای این مقدمات که مفهوم
از قوله اللّٰه احد این باشد که باری تعالی واحد است من حیث الذات بی قید صفتی از صفات زیرا که وحدت
چیزی من حیث الذات آنکه باشد که با وی . . ذات نباشد چه آن هنگام که تحقیق ذاتین شود وحدت
یکی از ایشان من حیث الذات بی قید صفتی از صفات محال بود فافهم و بهذا تبین الفرق بین
الآیتین اعنی قوله تعالی قُلْ هُوَ اللّٰهُ اَحَدٌ و قوله تعالی اِنَّ اِلٰهَكُمْ لَاِلٰهٌ وَّاحِدٌ اذ الوحدة
هر دو آیت یعنی قول حق تعالی قل هو اللّٰه احد و قول حق تعالی ان الهکم اله واحد چرا که وحدت
المفهومة من قوله تعالی قُلْ هُوَ اللّٰهُ اَحَدٌ هی الوحدة المطلقة المسندة الی اسم الذات
مفهومه از قول او تعالی قل هو اللّٰه احد همان وحدت مطلقه است که نسبت کرده شده است بسوی اسم ذات
المفیدة لانتفاء الذاتین الموجبة لانعدام وجود الغیر واما الوحدة المفهومة من قوله
که فائده میدهد نفی دو ذات را که موجب انعدام وجود غیر است و اما وحدت مفهومه از قول او تعالی
تعالی ان الهکم اله واحد فهی مقیدة و مسندة الی اسم الاله مفیدة لانتفاء الالهین
در ان الهکم اله واحد پس آن مقید است و نسبت کرده شده است بسوی اسم اله و فائده میدهد بر نفی دو معبود را
مستلزمة لانعدام وجود المثل) و اما توجیه دوم که بر قاعدهٔ اصول فقه است آنست که گوییم قل هو اللّٰه
که مستلزم است انعدام وجود مثل را) احد از آیات محکمات است کما صرح به ائمة التفسیر و غیرهم

الاصول ومحکم بر قاعدهٔ اصول آنست که محتمل تخصیص وتاویل نباشد ومحتمل تبدیل ونسخ نبود چون آیت قل هو الله احد

حمل کرده شود بر وحدتی که بمعنی انعدام وجود غیر است در آیهٔ محکم هم تاویل لازم آید وهم نسخ وتبدیل بالطریق لزوم ظاهر

آنست اگر گویم قوله تعالی قل هو الله احد از ظاهر کتاب است والظاهر ما ظهر المراد منه بنفس الصیغة و

شک نیست که وحدتی که از قوله تعالی قل هو الله احد مفهوم میشود بنفس صیغهٔ وحدت است که بمعنی انعدام

وجود غیر است چنانکه در توجیه سابق که باسلوب عربیت است ذکر کردیم پس چون مفهوم از قوله تعالی الله

احد که بنفس صیغه است این وحدت باشد لا محاله وحدت دیگر از محتملات لفظ ظاهر باشد وصرف اللفظ

الظاهر الی بعض محتملاته تاویل کما عرف بالطریق لزوم نسخ آنست که گویم آیت قل هو الله احد

در افاده وحدت نص قاطع است وسائر آیات که دال اند بر وحدت باری تعالی وتقدس در افاده معنی

وحدت نص ... اند زیرا که وحدتی که از آیت قل هو الله احد مفهوم میگردد بمعنی انعدام وجود غیر است

وشک نیست که این وحدت مطلق است چه انتفاء اثنینیت درین وحدت من کل الوجوه است لا من

بعض الوجوه پس چون آیت قل هو الله احد ... مطلق است حمل کرده شود بر سائر آیات وحدت

که نیز مقید اند لا محاله نص مطلق مقید گردد وتقیید مطلق نسخ است وتبدیل کما عرف، ونیز مذهب ثابت

که المطلق یجری علی اطلاقه والمقید یجری علی تقییده وبهذا ظهر ان قوله تعالی قل هو الله

مطلق جاری میشود بر اطلاق او ومقید جاری میشود بر تقیید او وازین ظاهر شد که قول حق تعالی قل هو الله

احد محکم فی افادة انعدام وجود الغیر وقوله تعالی لا اله الا هو وقوله تعالی انما الهکم

احد محکم است در افادهٔ انعدام وجود غیر وقول او تعالی لا اله الا هو وقول او تعالی انما الهکم

اله واحد وسائر الایات الدالة علی وحدة الباری محکم فی افادة انعدام وجود المثل

اله واحد وباقی آیات دال بر وحدت باری تعالی محکم اند در افاده انعدام وجود مثل

ولا شک انعدام وجود الغیر یلزم منه انعدام وجود المثل واما انعدام وجود المثل

وشک نیست که انعدام وجود غیر لازم است ازو انعدام وجود مثل واما انعدام وجود مثل پس

یلزم منه انعدام وجود الغیر | التوجیه سیوم که بر قانون علم کلام است آنست که گویم اگر با وجود ذات

لازم نمی آید ازو انعدام وجود غیر | باری تعالی اثبات وجود غیر بکنیم در ذات باری سبحانه تعالی تناهی

لازم آید وآن محال است واعتقاد آن ضلال اگر کسی گوید با ثبات ... ای در ذات چگونه لازم آید

گوییم جمهور متکلمین که رؤسا ملت اند متفق اند برین که حصول مغایرة بین الشیئین بدون امکان انفکاک

یکی از دیگری محال است الغیران هما الذان یمکن انفکاک احدهما عن الآخر ونیز گوییم حصول

دو ذات با عدم تناهی کلی یکی از ایشان مستلزم جمع بین الضدین است وتشریح این سخن آنست که در

آب گرم مثلاً اجتماع حیثیت آب دارد وآب معیت با آتش دارد وشک نیست که هر یکی از ایشان متناهی است

چه اگر متناهی شد لازم آید که یکی در مکان دیگری باشد وذا جمع بین الضدین ونیز لازم آید که یکی گردند وذا اتحاد بین الضدین زیرا که اتحاد بین الشیئین عبارتست از ارتفاع حد فاصل و برزخ حاجز که بینهما است وشک نیست که اینجا حد فاصل و برزخ حاجز نیست مگر غایتی که متصل بذات هر یکیست کما قال الله تعالی مرج البحرین یلتقیان بینهما برزخ لا یبغیان تامل وتحقیق در اینجا شرح فصوص شیخ محمد بخاری وارد کرده که تسلیم داشتیم وحق که مفهوم از قل هو الله احد است بمعنی انعدام وجود غیر نیست وان معنی حقیقی اوست واثبات آن باسلوب عربیت و بر قاعدهٔ اصول فقه و بر قانون علم کلام شد اما اجرا آیه بر حقیقت ممکن نیست لتعذرها اذ کل منا یشاهد السماء والارض وسائر الاجسام المحسوسة ویدرك الخیر والشر وسائر

برای متعدد بودن آن زیرا که هر یکی از ما می بیند آسمان و زمین و باقی اجسام محسوسه را ودریافت میکند خیر و شر را وباقی

المعانی المعقولة فان قلنا بوحدة الباری علی وجه یوجب انعدام وجود الغیر یلزم انکار الحس والمکابرة مع العقل

معانی معقوله را پس اگر قائل شویم بوحدت باری تعالی بوجهی که لازم گرداند وجود غیر را لازم آید انکار حس ومکابره با عقل

حضرت قدوة الکبرا جواب میفرمودند که آیت قل هو الله احد از نصوص قاطعه است زیرا که از آیات محکمات است کما ذکرنا وانکار نصوص قاطعه بسبب خرق قاعده ظنیه حس وعقل مذهب اهل سنت وجماعت نیست بلکه طریق اهل اعتزال است با وجود که متشبث اند باذیال فلاسفه وترجیح اند دلائل عقل را بر دلائل سمع وهم از ینجاست که اهل اعتزال با وجود نصوص قاطعه منکر رویت پروردگار شدند وگفتند که رویت پروردگار محال است وهمچنین با نصوص قاطعه منکر تقدیر خیر و شر شدند ومنکر صفات باری تعالی شدند وغیر ذلک چیزها گفتند وانجمله از مقتضای عقل رکیک وفهم سقیم وعقاید ردیه ایشان بود اما روش اهل سنت وجماعت که برگزیدگان دین بودند بعقل سلیم وفهم مستقیم وعقائد صحیحه این آمد که رد نصوص قاطعه وانچه از جنس محکمات بسبب خرق قاعده ظنیه حس وعقل روا نداشتند بلکه الحاد و زندیقی پنداشتند وگفتند انچه از نصوص قاطعه از جنس محکمات باشند ومعانی وی مدرک عقول باشد قبول آنها واجب دانیم وانچه از قبیل متشابهات باشد ومعانی آنرا عقول ادراک نکند نؤمن به ولا نشتغل بکیفیته ونفوض علمه الی الله تعالی وهذا مذهب السلف وللخلف تاویلها لیست موافق وهم ازین در مسئله رویت گفتند رویة الله تعالی معلوم وثابت اما کیفیت او متشابه غیر معقول است ودر مسئله قضا وقدر گفتند تقدیر خیر و شر از خدا تعالی معلوم وثابت وکیفیت ارتباط امر ونهی وثواب وعقاب با افعال بندگان با تقدیر نیکی وبدی درباب ایشان پیش از وجود ایشان متشابه غیر معقول است ودر مسئله کلام گفتند وحدت کلام باری تعالی وقدم او معلوم وثابت اما کیفیت تکلم باری تعالی بکلام واحد ازلی با ذوات محدثات در ازمنه متنوعه متشابه غیر معقول ای عزیز تمهید چندین مقدمات وایراد چندین اصول تقریبات که کردیم برای آن کردیم تا دانی که نصوص که دال بر وحدت صرف وجود باری تعالی هست من حیث الحقیقت مثبت انعدام وجود غیر هستند ودر انکار آن نصوص خوف خروجست از مذهب اهل سنت وجماعت وخشیه دخول در مذهب اهل هوا وبدعت العیاذ بالله پس بر فطن واجب است

که انجا عقود اهل سنت و جماعت قدم بیرون ننهند و در تمویهات اهل اعتزال و سایر اهل هوا و بدع نیفتند وحدت

باری تعالی بوجهی که کتاب و سنت بآن ناطق است اعتقاد کنند و آنچه از معانی و صفات مفهوم شود و مدرک

عقل می گردد قبول آنرا واجب دانند و هرچه در حیطهٔ فهم و عقل ایشان در نیاید از آن منقبض نگردند الا الله

تعالی و الی الراسخین فی العلم تا از جملهٔ منکران نباشد امام محمد غزالی رحمة الله علیه در احیاء العلوم میگوید من

لم یکن له نصیب من هذا العلم اخاف علیه من سوء الخاتمة و ادنی النصیب منه التصدیق

به و تسلیمه لاهل تحقیقه سخن در توجیه او میفرمودند که گویم ذات حق سبحانه بود و هیچ چیز با وی نبود پس حال

این خالی نیست که غیر او پیدا آمد خارج از ذات او پدید آمد و

منفک از ذات او شده یا از ذات او پدید آمد اگر گویند که خارج از ذات او پدید آمد و منفک از ذات او پدید آمد لازم

التناهی فی ذاته لتحقق تناهی الشئ بالضرورة حین یفرض شئ خارج عن ذاته و الا لم یکن الخارج

لازم آید تناهی در ذات او برای ثبوت تناهی چیز بضرورت وقتیکه فرض کرده شود چیزی خارج از ذات او و الا آن خارج خارج

خارجا و اگر گویند از ذات او پدید آمد یلزم التغیر فی صفاته لتحقق التجزی و التبعیض فی ذاته بعد

نباشد + + + + + + + + لازم آید تغیر در صفات او برای تحقق پاره پاره شدن و جدا جدا شدن ذات او بعد

ان لم یکن و بهذا ثبت ان القول باستفادة وجود الاشیاء من وجوده تعالی مع انعدام المغایرة

از آنکه چنین نبود و بدین ثابت شد که قول باستفاده وجود چیزها از وجود او تعالی با وجود عدم غیریت

بینهما لا یقتضی التجزی فی ذاته اذ التجزی عبارة عن صیرورة الشئ جزء جزء و لا یتحقق

در میان هر دو اقتضا نمیکند پاره پاره شدن در ذات او زیرا که پاره پاره شدن عبارتست از گردیدن چیز پاره پاره و ثابت نمیشود

الجزئیة الا بعد المغایرة لاتفاق العلماء علی ان الجزء غیر الکل پس از این مقدمات ظاهر

جزئیت مگر بعد غیریت برای اتفاق علما بر آنکه جزء غیر کل است + شد که ظهور موجودات از

ذات و صدور کمالات و صفات بدو صورت مذکوره ممتنع است هر آئینه ظاهر شد مکونات بطریق ثالث و آن

اینست که حق تعالی از مرتبهٔ صرف هویته که نزول فرموده اول تجلی که کرده بصورت علم خود لبرده اول اجمال

ثانی تفصیل و بعد از آن بارواح و مثال و اجسام هویدا شده علی ما هی علیه فی حد نفسها و حقیقتها الذی

تمثیل چنانکه ظهور جبرئیل علیه السلام بتمثیل دحیه کلبی رضی الله عنه و امثال آن که از بعضی اکابر و آثار روزگار

صور متنازه و اشکال متنوعه نمایان شده در کمال شهرتست که احتیاج بنقل نیست و مستزاد حضرت مولوی

رومی مشعر باین تمثیل است مستزاد مولوی هر لحظه بشکل آن بت عیار بر آمد + (دل برد و نهان

شد) هر دم بلباس دگر آن یار بر آمد + (گه پیر و جوان شد) یعنی تبر شید و دو صد بار بر دلبست + (قانون گر

عالم) صد الله و از دل هر بار بر آمد + (ارواح روان شد) گاهی بدل طینت صلصال فرو شد + (غواص

معانی) + گاهی زته که بشکل فخار بر آمد + (زان پس بجهان شد) گه نوح شد و کرد جهانی بدعا غرق + (خود رفت

الی این باره که انها غیر حق تعالی هستند زیرا که از راه عینیت همان هستی واحد است نیست حقه برای خبر پس هست جلوا و نه ذات . ت

کشتی) گه گشت خلیل و زدل نار برآمد * آتش همه گل زان شد) یوسف شده از مصر فرستاد قمیصی * زان روشنی عالم * وانده دیده یعقوب بانوار برآمد * تا دیده عیان شد * حقا که همو بود که اندر ید بیضا * میکرد شبانی) عاز چوب شد و بصفت مار برآمد * زان فخر جهان شد) میگشت دمی چند برین روی زمین او * از بهر تفرج) * عیسی شد و بر گنبد دوار برآمد * تسبیح کنان شد) فی الجمله همو بود که می آمد و میرفت * هر قرن که دیدی) * تا عاقبت آن شکل عرب وار برآمد * دارای جهان شد) * منسوخ چرا شد چه تناسخ بحقیقت * از آن دلبر زیبا) شمشیر شده از کف کرار برآمد * قتال جهان شد) * نی نی که همو بود که میگفت انا الحق * در صورت یحیی) * منصور نبود آنکه بر آن دار برآمد * نادان بگمان شد) * خود شمس تبریز شده در دل مولانا جا کرد هانجام عرفان شده بر صورت اسرار برآمد * وان گنج عیان شد) * این دم نه نهان است ببین گر بصرت هست * (از دیده باطن) انیست کز وان همه گفتار برآمد * (یعنی صفتان شد) * رومی سخن کفر نگفتست چو ما (منکر مشویدش) * کافر شد آنکس که بانکار برآمد * (از دوزخیان شد) * این سخن سر است که هر یار بفهمد * زین سر معما * دریافت کسی کو ز سر کار برآمد * (اسرار بیان شد) آیت دوم از کتاب کریم و قرآن قدیم نزدیک اهل وحدت و ارباب توحید که مثبت وجود واحد است قوله تعالی ... الواحد القهار بطریق اثبات و توجیه وی هم بآن وجوه ثلثه هست که در آیت قل هو الله احد گفتیم خاصیت ما فی الباب و در آیت قل هو الله احد الله مبتدا و احد خبر مبتدا و در آیت هو الله الواحد القهار اسم الله موصوف است و واحد صفت او است و در نحو قاعده ایست که الخبر بعد العلم به صفة والصفة قبل العلم بها خبر و معنی واحد من لیس له ثانٍ کمیت کما ذکره و صرح فی صحاح الجوهری الواحد ... نقول ما فی الدار واحد کما تقول ما فی الدار احد لیکن واحد مبالغتی هست که در احد نیست زیرا که احد صفت مشبه است و واحد اسم فاعل و هیچ شک نیست که صفت مشبه دلالت بر ثبوت و استمرار میکند و اسم فاعل دلالت بر حدوث و انتقال و لهذا در شرع اطلاق اسم احد بر الله تعالی خاص آمد از اطلاق اسم واحد بر وی چه احد جاری نمیشود مگر بر اسم الله و بر اسم اله جاری میشود قال الله تعالی هو الله الواحد القهار و قال الله تعالی انما الهکم اله واحد اما اسم احد جاری نمیشود مگر بر اسم الله اذا جاء فی التنزیل الله احد و لم یجی الهکم احد و بعضی اهل تحقیق گفته اند که واحد مقتضی نفی مثل است و احد مقتضی نفی غیر است چرا که استعمال واحد بمعنی نفی مثل آمده است اما احد که استعمال وی بمعنی نفی مثل نیامده عرب گویند فلان واحد اهل زمانه بمعنی لا مثل له و نگویند فلان احد اهل بهذا المعنی و این نیز گفته اند که اسم واحد چون مقارنه باید باسم القهار مقتضی نفی غیر بود و دلیل برین قوله تعالی لِمَنِ الْمُلْكُ الْيَوْمَ لِلَّهِ الْوَاحِدِ الْقَهَّارِ هم از بهر این معنی است که در قرآن مجید هر جا که اسم الواحد جاری اسم الله شده است بی مقارنه اسم القهار نیست هذا معنی آیت سیوم از کتاب کریم و قرآن عظیم که نزدیک مثبت وجود واحد صفت انیست قوله تعالی وَاعْبُدُوا اللَّهَ وَلَا تُشْرِكُوا بِهِ شَيْئًا طریق توجیه وی

بشد خدا را و شریک نکنند او را چیزی را ۱۲

آنست که در کتب تفاسیر از ابن عباس رضی الله عنه مرویست هر جا که در قرآن لفظ عبادت آمد مراد از وی توحید
است و بر قاعدهٔ اصول لا تشرکوا مطلق است و شیئا عام غیر مخصوص البعض پس معنی آیت بر مقتضای این تقدیر
همچنین باشد یکی گوئید خدا را و در یگانگی وی شریک نیارید بوجهی از وجوه و چیزی را شریک وی نگردانید در امری از امور
و شک نیست که باثبات غیر لازم می آید مر بنده را شرک و مر حق تعالی را شریک زیرا که شرک در شرع عبارت
است از اثبات شریک نیست باری سبحانه تعالی را شریک لغةً و شرعاً و عرفاً آنست که مراورا شرکت بود با دیگری
در امری از امور و چون وجود غیر اثبات یابد لامحاله وی شریک گردد مر باری تعالی را در ذات و صفات و افعال
چه شرکت در ذات عبارت است از وجود اثنینیه در دو ذات مثلاً یکی گوید انا و دیگری گوید انا این شرکت در ذات است اما شرکت
در صفات عبارت است از حصول یک صفت در دو ذات مثلاً یکی موصوف بود بصفت علم و حیات و دیگری
هم موصوف بود بصفت علم و حیات این شرکت بود در صفات و شرکت در افعال عبارت است از صدور یک
فعل از دو ذات مثلاً از یکی عدل و احسان صادر شود و از دیگری نیز عدل و احسان صادر شود این شرکت بود
در افعال چون از مقدمه معلوم شد بگوییم حق سبحانه میگوید انا اگر دیگری هم گوید انا لامحاله وی شریک گردد مر حق را در
ذات همچنین در صفات و افعال الکسبی گویند شرکت در شرع عبارت است از اثبات شریک مر باری تعالی و تقدس
در صفت معبودی اثبات ... شرک و شریک ... شریک بامعنی مقتضی تقیید نص است و تخصیص
وی قوله تعالی لا تشرکوا به شیئا از آیات محکمات است و لا تشرکوا نص مطلق است ... عام غیر مخصوص
البعض و شک نیست که تقیید نص عام غیر مخصوص البعض بدلیلی متراخی نسخ است و نسخ المحکم لا یجوز کما
عرف و قوله علیه السلام اتقوا من الشرک الاصغر ... و قوله علیه السلام الشرک اخفی فی امتی
من دبیب النملة السوداء و قوله علیه السلام لحارث رضی الله عنه تعالوا نؤمن ساعة و سائر احادیث
وارد است مغیر این انحصار است و در کتب تصوف آورده اند که تفاوت مراتب شرک بحسب تفاوت ... سالکان
است و شک نیست که انحصار مقامات و احوال سالکان متعذر است بلکه متعذر اینجا نماند مگر آنکه گوییم نفس شرک عبارت است
از اثبات شریک باری تعالی را و مر آنرا دو مرتبه است جلی و خفی جلی اثبات شرکت مر باری تعالی را در صفت معبودی و خفی اثبات
شرکت مر حق سبحانه تعالی را در صفت موجودی و بینهما مراتب کثیرة بعضها اخفی من بعض و موید این معنی قول پیغمبر
علیه السلام درجات ایمان (الایمان بضع و سبعون شعبة ادناها اماطة الاذی عن طریق
بیان میفرمودند) ایمان چند و هفتاد شاخ است ادنای آن رفع کردن ایذا است از راه
المسلمین و اعلیها کلمة لا اله الا الله لم یذکر الا اعلاها و ادناها و ترک ما بینهما المراتب
مسلمانان و اعلای آن گفتن لا اله الا الله است ذکر نفرمود مگر اعلای آن و ادنای آنرا و ترک نمود میان آن هر دو مراتب
الکثیرة المتفاوتة لعمری ان ذلک داب البلغاء اذ لهم احتراز عن التطویل هذا المعنی والله اعلم
کثیره متفاوته قسم بجان خود که این عادت اهل بلاغت است زیرا که ایشانرا احتراز است از طول کلام این مضمون تمام

نه [illegible] ۱۱ [illegible]

آیت چهارم از کتاب کریم و قرآن عظیم که نزدیک اصحاب وحدت مثبت وجود واحد است نیست قوله تعالی
لیس کمثله شیء وهو السمیع البصیر و توجیه وی بر دو وجه است وجه اول آنکه گویم چون غیر حق تعالی را وجود
ثابت کنیم مثل مر حق تعالی را لازم آید زیرا که مماثلت عبارت از اشتراک در صفات است چون وجود دوم
ذات اثبات یابد لامحاله صفات وی نیز اثبات یابد که وجود ذات بی صفات محال است و شک نیست که
صفات حیوة و علم و قدرت و ارادت و امثال این وانجمله صفات باری تعالی باشد پس ذاتی که در وی این
صفات باشد لابد آن ذات مثل حق تعالی باشد و اگر فی المثل نفی مماثلت در نفس آن غیر باری تعالی بهمه
وجوه فرض کنیم باری نفی مماثلت در نفس وجود [illegible] و اگر کسی گوید مماثلت عبارت است از اشتراک در جمیع
صفات چنانکه در عقیده حافظیه مذکور است وعندنا هی تثبت بالاشتراك فی جمیع الاوصاف حتی
لو اختلفا فی صفة لا یثبت المماثلة لان مثلین ما یسد احدهما مسد الاخر گویم مشارکت چیزی
با چیزی در جمیع صفات ممکن نیست چه آن هنگام ما به المفارقة غیر ما به المشاکلة شود زیرا که باین افراد
الماهیة ما به المشاکلة ماهیت است و ما به المفارقه تعین و شک نیست که تعین صفت است کما عرف
فی مبادی اصول الکلام پس ثابت شد که برای مماثلت اشتراک در جمیع اوصاف شرط نیست و نیز
گویم حق تعالی گفت قل انما انا بشر مثلکم و هر کسی داند که پیغمبر علیه السلام در بشریت نه همچو دیگران بود
آدمی در تناول طعام و شراب که لازمه بشریت است نعت انی لست کاحدکم [illegible] پس با این بود
بعید که در او صفتیان او که میان سایر بشر بود در نفس بشریت و برا مماثلت با ایشان ثابت کرد پس دانستیم که
برای مماثلت مشارکت در جمیع اوصاف شرط نیست و نیز گویم قول فقهاست الاعتبار بالامثال من
صنعة الرجال و شک نیست که مثل حلقی که پیدا میکنند در مقیس علیه واحد است و بالاتفاق مقیس مثل
مقیس علیه است و نیز گویم در زید مثل اسد نیست در مماثلت مگر در یک صفت که آن شجاعت است و آن
شایسته هیچ یک از اهل لغة و علمای آن منکر نیستند اگر کسی گوید برای مماثلت چون مشارکت در جمیع صفات
شرط نگیری پس چرا در صفات ذاتی که عبارت است از اشتراک در تمام ماهیت شرط نگیری چنانکه در مطول
گفته الغیران ان اشترکا فی الماهیة فمثلان و چون حمل مماثلت با این معنی کنی حق تعالی را مثل
لازم نه آید زیرا که هیچ یکی از مخلوقات مشارک نیست مر خالق را در تمام ماهیت گویم چون در قرآن و حدیث
و کلام فقها و تراکیب بلغا معنی مثل علی الاطلاق یافتیم پس تقیید مثل با این معنی که متکلمان میگویند نباشد
مگر مجرد اصطلاح و شک نیست که اصطلاح قومی حجت نگردد بر قومی دیگر وجه دوم آنکه گویم قوله تعالی لیس
کمثله شیء از آیات محکمات است و مثل مطلق است و شیء عام غیر مخصوص البعض زیرا که هیچ یکی از اهل
اسلام نگوید که مر حضرت عزت را تعالی و تقدس مثل جهتی هست و جهتی نیست و نیز نگویند باری تعالی
را چیزی مثل هست و چیزی مثل نیست پس اگر مماثلت را مقید گردانیم بقید اشتراک در جمیع صفات و

له نیست انداد چیزی مر اوست شنوا و بینا ؎ شه اقتدار این ثابت میشود مماثلت با اشتراک در همه اوصاف که مختلف شوند [illegible]

ی بیمر ... ۰ اسہل ... حجیہ ... بر موجود

وبالتقید اشتراک در تمام ماہیت لامحال نص مطلق مقید گردد کما غایز مخصوص الا بعض مخصوص البعض موثر
وشک نیست که تقید نص مطلقا وتخصیص عام غیر مخصوص البعض بدلیل متراخی نسخ است ونسخ المحکم
لایجوز کما عرفت هذا مضی آیت محکم از کتاب کریم وقرآن عظیم که نزدیک ارباب حدت وارباب توحید
مثبت وجود واحد است آنست قوله تعالی کل شیء هالک الا وجهه توجیه وی برنوع دیگر است که باتفاق
جمهور واهل تفسیر مراد از وجه اینجا ذات پاکست تعالی واز روی لغة هلاک نیستی است وهالک نیست را گویند
بقاعده عربیت سوق این کلام همچو سوق زید قائم است پس بر مقتضای این مقدمات که گفته شد مفهوم وی
چنان باشد که هر چیزی که جز حق است نیست است و هست نیست جز حق وشک نیست که این معنی مثبت وجود
حق است ونافی وجود غیر اگر کسی گوید هلاک از روی لغت نیست است مطلق لیکن نیستی مطلق بلکه نیستی
که بموت وفنا است وشک نیست که موت وفنا سبقت وجود تقاضا کند گوئیم وجودی که اولش عدم و
آخرش فنا است نزدیک اولو الالباب آن وجود حکم عدم دارد ولذا قیل الوجود بین العدمین کالطهر المتخلل بین الدمین ونیز گوئیم وجود اشیا بخود نیست واشیا از هیچ وجهی که قیام وی بخود تصور
کنند وجود ندارد وجودی که از روست که قیام بحق دارد وشک نیست که چنین وجود در اهل خرد وجود نشمارند
بلکه عدم صرف انگارند چنانکه حضرت اوحد الدین کرمانی دلیل وقول خود میفرماید چیزی که وجود او بخود نیست
هستیش نهادن از خرد نیست هستی که بحق قیام دارد او نیست ولیک نام دارد تا خیمه ... هست
مادام ... آنکام چون سایه ... مایه بس نیست جدا از اصل سایه نیست
است ولیک هست مطلق نزدیک حکیم نیست جز حق هر نقش خود هست نقش نقاش پس نیست از نمین
میان تو خوش باش خود گفت حقیقة وشنید و آنرا دگی که خود نمود خود دید پس از یقین که نیست
والله موجود حقیقی سوی الله ظهور حق باشیا وقیام آن اشیا چون مانند قیام حباب است بآب وظهور حق باشیا
مانند ظهور آبست بصورت حباب یا مانند قیام هواست بصورت سراب وسالک اول که بواسطه حجب
بشریت در بعدیت پندارد که اشیا موجود است چون بفضای قرب رسد وحجب عظمت وجود اشیا را
معدوم یابد والذین کفروا اعمالهم کسراب بقیعة یحسبه الظمان ماء حتی اذا جاءه
لم یجده شیئا ووجد الله عنده این معنی است که گویند چون حدوث مقارنه قدم بود متلاشی شود و
عبودیت بظهور ربوبیت مضمحل گردد وسالک را شاهد کل من علیها فان ویبقی وجه ربک ذو الجلال
والاکرام در آئینه کائنات جمال نماید اند که کل شیء هالک الا وجهه معنی دارد بیت هر که در راه
طریقت با حقیقت سالکیست نزد او کس غیر وجه الله جمله هالکیست آیت ششم از آیات محکمات است
که مثبت وجود واحد است آنست فاینما تولوا فثم وجه الله طریق توجیه وی آنست که این مقوله مکانست وتولیت
از روی لغت روی آوردن است وثم اشارت است بسوی آن مکان که مفهوم از اینما است ومراد از وجه ذات

شرمنده ... وباقی ... مدلت ... که صاحب ... پس هر کجا که ... ۱۲

پاک باری تعالی یعنی آیت چنان باشد که هر جا که روی آرید آنجا هست ذات حق سبحانه و تعالی و شک نیست که آن
هنگام که وجود غیر فرض کنند روی بسوی آرند آنجا ذات باری تعالی نباشد زیرا که حال ازین خالی نیست
که وجود غیر فرض کنند روی بسوی آرند منفک فرض کنند یا غیر منفک اگر منفک فرض کنند ظاهر است که آنجا
ذات باری سبحانه نباشد والا لم یکن منفکا و اگر غیر منفک فرض کنند هم آنجا ذات باری سبحانه نباشد
چه آن هنگام لا بد ذات باری سبحانه با ذات غیر مفروض کنند برمثال آتش و آب گرم یا برمثال روح در قالب
انگارند و شک نیست که در آب گرم آتش بجای خود است بجای خود و نه در مکان آب آتش و نه در مکان آتش آب و همچنین
در قالب روح بجائی خود هست و قالب بجائی خود نه مکان روح قالب است و نه در مکان قالب روح و اِلّا
یلزم الجمع بین الضدین چنانکه تحقیق این سخن در بیان آیت قل هو الله احد در توجیه سیوم ذکر کرده
شده است و چون این معنی ثابت شد گوییم درین حال اگر کسی روی بمکان کرده آورد لامحاله در آن مکان
دیگری نباشد نیز النسبه که با ثبات وجود غیر اینما تولوا فثم وجه الله درست نیاید در فرض وجود غیر
منفکا عن وجه الله تعالی و غیر منفک طریق او خود واضح درین توجیه آنست که گوییم چون وجود غیر فرض
کنیم لامحاله منفک از ذات باری تعالی فرض کنیم زیرا که بدون تصور انفکاک وجود غیر محال است کما هو
و الا یلزم اتصال لذاته سبحانه و تعالی کما عرف فی فن الکلام و چون وجود غیر
منفکا عنه تعالی فرض کنند شک نیست که آنجا ذات خدای تعالی نباشد حضرت قدرت
سیفرمود هرچند بنده از آیات محکمات در بیان وحدت وجود بیان افتاد خبری چند هم وارد است که
مثبت وجود واحد باشند و اگر ده می آید اول از احادیث صحاح که مثبت وجود واحد است این
که پیغمبر علیه السلام فرموده حاکیا عن الله انا الاحد الصمد الذی لم یلد و لم یولد و لم یکن له
کفوا احد توجیه وی نیز هم بران وجوه ثلثه است که در آیت قل هو الله احد مذکور شد چرا که سوق این حدیث
و سوق آن آیت یک نسق است و بینهما اتحاد من حیث اللفظ و المعنی پیش اینطائفه در مرتبه
ذات هیچ گونه کثرت نیست لا بالفعل و لا بالقوة لم یلد و لم یولد در همین مرتبه است اما همین مرتبه احدیت
بعد آنکه تنزل می آید بمرتبه انسانیه که منتهائی مراتب است میرسد ام مولودی می یابد اما کدام مولود
که ولدت الامة ابا ها عبارت آنست و باز همین مرتبه احدیت بعد از نزول در عروج می آید و بمقام تخلق
آمده میرسد نام زوجیه می یابد اما کدام زوجیه که بلسان شریعت آنرا عبودیت میخوانند و بلسان طریقت فقر
خوانند که اذا تم العبودیت یکون عیشة کعیش الله و اذا تم الفقر فهو الله اشارت بر آنست
حدیث دوم از احادیث صحاح که مثبت وجود واحد است نیست من رانی فقد رای الحق بدانکه این
حدیث در اثبات وحدت وجود واضح الدلالة است و ظاهر المراد بوضوح دلالت و ظهور مراد بر مصداق
آیت من یطع الرسول فقد اطاع الله و بطبق ان الذین یبایعونک انما یبایعون الله و الخ

[illegible]

بر تقسیم اینمه از حیثیات الله الرحیم

بعضی از اہل ظاہر گویند کہ حدیث محمول بر رؤیا ست نہ بر رؤیت تا ولیست غیر ناشی از دلیل واگر گویند کہ
اسناد رؤیت بحدیث اسناد مجازی است ومراد اینست کہ من رآنی فقد رأی عبد الحق او رسول الحق
گفتہ شود اما بر حقیقت بی موجبی کردن و حقیقت را بی ضرورتی مہمل گذاشتن مجاز را بر حقیقت گزیدن رسم اہل
تقلید ست نہ داب ارباب تحقیق جز کہ ارباب تحقیق چہار تکبیر بر مجاز گفتہ و اپشت پای عزت زده و روی دل بحقیقت
آورده **رباعی** سہ شراب حقیقی بخوریم + چہار تکبیر بر مجاز زنیم + از سنایی گر سنایی را + تا کی درد بادہ باز خریم
قومی کہ وحدت حقیقی حق را با این ظلال و مرایا فہم نتوانستند کرد لاجرم بدین تاویلات بارده مشغول
گشتند + وما یتبع اکثرهم الا ظنا ان الظن لا یغنی من الحق شیئا ای عزیز چون زبان **محمد مصطفی**
صلی اللہ علیہ وسلم بہم آیات ناطق شده باخبار شاہد پس انکار بر چیز دیگر از اعمی چنانکہ فرموده **بیت**
من رانی گفت احمد در بیان + تو کجا بینی کہ کوری در جہان + حضرت عین القضات فرموده چیزی کہ
تو آنرا خدائی خوانی ما آنرا محمد خوانیم و چیزی کہ تو آنرا محمد خوانی ما آنرا خدائی میخوانیم **حضرت قدوة**
الکبرا میفرموده کہ شیخ ما معنی این سخن را میگفت شعر ای **محمد و محمد خدای** ... رسالت او در
سکندر ... اینجا شاہی تمامست **ابیات** مرا خواندی و خود بدام آمدی + نظر پختہ تر کن کہ
خام آمدی ... عشق ہما در نگنجد + خود بود کہ خود تمبیری کرد + **حضرت قدوة** ... میفرمودند بعضی
اصحاب تصوف و عمدهٔ موحدان ارباب تعرف مسئلهٔ وحدت وجود است واندک نزاعی کہ درین مسئلہ میان حضرت
شیخ عبد الرزاق کاشی و حضرت شیخ علاء الدولہ ... بنا بر مصلحتی است و در ان حین کہ این ہر دو
اکابر بیکدیگر ارسال مکاتبات بہمدیگر کردند این فقیر و امیر اقبال سیستانی در میان بوده ...
با شیخ عبد الرزاق امیر اقبال ہمراه بودند ... استفسار آن معنی کرده و ویرا درین وادیہ بہره تمام بود کہ شیخ
تو در شان حضرت شیخ اکبر و سخنان وی چہ اعتقاد دارد در جواب گفتہ کہ ویرا مردی عظیم الشان و عالی قدر
میدانم ... بسیار می پسندد اما میفرماید کہ درین سخن کہ حق را وجود مطلق گفتہ غلط کرده وی گفتہ کہ
اصل ہمہ معارف او خود ہمین سخن است وازین بہتر سخنی نیست کہ شیخ تو این را انکار میکند و جملہ انبیا و اولیا
وائمہ برین مذہب بوده اند امیر اقبال این سخن را بشیخ خود نقل کرد شیخ آنرا در جواب نوشتہ است از جمیع
ملل ونحل ہمین رسوائی سخن کس نگفتہ است و چون نیک بازشکافی مذہب طبایعیہ و دہریہ بسیار بہتر از این
عقیده واشال این در نفی ابطال این سخنان بسیار نوشتہ چون این خبر بشیخ عبد الرزاق کاشی رسید بشیخ
رکن الدین علاء الدولہ مکتوب نوشتہ و شیخ آنرا جواب نوشتہ جامع نکات ایشان ہر دو مکتوب را بالعبارة
آن پسندیده کیشان باشارت مبارک نقل کرده و آن اینست **مکتوب** امداد تائید و توفیق و انوار توحید
و تحقیق از حضرت احدیت بظاہر مظہر و باطن انور مولانا الاعظم شیخ الاسلام حافظ اوضاع الشریعة
قدوهٔ ارباب الطریقة مقیم سرادقات الجلال مقوم استار الجمال علاء الحق والدین غوث الاسلام و

خالق خود بستہ با معنی عالم شد آنجا کہ خدا گفتند یعنی ہمانند امثال و دست و پا کہ در اشعار سابق گذشت این معنی را واضح میکند

المستامین متوالی با دو درجات ترقی در مدارج تخلقوا باخلاق الله تعالی بعد از تقدیم مراسم دعا و اخلاص مینماید
که این درویش هرگز نام خدمتش بی تعظیم نبرده باشد لیکن چون کتاب عروه مطالعه کردم و بحث در آنجا مطابق
معتقدهٔ خویش نیافتم بعد از ان در راه امیر اقبال میگفت که خدمت شیخ علاء الدوله طریق محی الدین العربی را
در توحید نمی پسندد دعا گو گفته از مشایخ هر که را دیدیم و شنیدیم بر همین بوده اند آنچه در عروه یافتم نه بر طریق است
مبالغه نمودند که چیزی نویس در میان گفتم که شاید موافق خدمتش نیفتد و رنجش نماید اکنون نمودند که بمجرد نقل
سخن رنجش قوی مینماید و تشنیع و تخطیه بفکر رسانند از روی درویشی غریب افتد مرا هرگز صحبتی با ایشان
نیفتاد بمجرد خبر تکفیر کردن لایق نیست و یقین دانند آنچه نوشتم از تحقیق است نه از شر نفس و رنجش و فوق کل
ذی علم علیم پوشیده نیست که هرچه بر قانون کتاب و سنت مبنی نبود نزد این طائفه اعتباری ندارد
چه طریق متابعت می سپرند و بنا بر این معنی برین دو کریمه است سنریهم آیاتنا فی الآفاق و فی انفسهم
حتی یتبین لهم انه الحق او لم یکف بربک انه علی کل شیء شهید الا انهم فی مریة من لقاء
ربهم الا انه بکل شیء محیط مردم رونده در سه مرتبه مرتب اند مرتبه نفس و این طائفه اهل دنیا و اتباع
خواهشند و اصحاب حجاب منکر حق اند و صفات او را نشناسند و قرآن را سخن مصطفی گویند ایشان را خدا تعالی فرمود
قل ارأیتم ان کان من عند الله ثم کفرتم به من اضل ممن هو فی شقاق بعید و الرسی از ایشان
ایمان آرد رستگار شود و از دوزخ تخلیص یابد دوم مرتبه قلب بود و اهل این مقام از ان رسته اند عقول
ایشان صافی گشته و بدان رسیده که بآیات بینات حق استدلال کنند و تفکر در آیات که افعال و تصرفات
الهی اند در آفاق و انفس بمعرفت صفات و اسماء حق رسند چه افعال آثار صفات اند و صفات و اسما
مصدر افعال پس علم و قدرت و حکمت حق بچشم عقل مصفا از شوب هوا بینند و سمع و بصر و کلام حق در عین
النفس انسانی و آفاق این جهانی بازیابند و قرآن و حقیقت او معرف و معترف شوند حتی یتبین لهم
انه الحق و این طائفه اهل برهان باشند در استدلال ایشان اغلاط محال چون نور قدس و اتصال بحضرت
واحدیت که محل کثرت است عقول ایشان چنان منور شود که بصیرت گردد بیت منور گردد از نور سریرت
که گردد بصر شان همچون بصیرت بود و تجلیات اسماء و صفات الهی بینا شود و صفات ایشان در صفات حق
محو گردد و آنچه طائفه اول دانند ایشان بینند و هر دو قسم از نفس ناطقه منور قلب مزکی گردد و لیکن ذوی العقل
متحلی باخلاق الهی باشند و ذوالعین متحقق بآن پس بدخلقی از ایشان محال باشد و همه را در مراتب خود معذور
داشت و ترجوا ان نکون منهم سیوم مرتبه روح بود و اهل این مقام از مرتبه تجلیات صفات گذشته تجلیات
مشاهده رسیده باشند و شهود جمع احدیت یافته و از نفی سنزلزل گشته و از حجب تجلیات اسماء و صفات و کثرت
تعینات رسته و در حضرت احدیت حال ایشان او لم یکف بربک انه علی کل شیء شهید و این طائفه خلق
را آئینه حق بینند یا حق را آئینه خلق و بالا از این استهلاک است در عین احدیت ذات و محجوبان خلق را فرمود

اَلَا اِنَّهُمْ فِیْ مِرْیَةٍ مِّنْ لِّقَآءِ رَبِّهِمْ وا ماندگان در مقام تجلیات اسما و صفات هر چند بسبب یقین از شک علام یافته اند از لقا ز علی الدوام و معنی کُلُّ مَنْ عَلَیْهَا فَانٍ وَّیَبْقٰی وَجْهُ رَبِّکَ ذُو الْجَلٰلِ وَالْاِکْرَامِ قاصر و محتاج به تنبیه اَلَا اِنَّهٗ بِکُلِّ شَیْءٍ مُّحِیْطٌ و بشهود این حقیقت و معنی کُلُّ شَیْءٍ هَالِکٌ اِلَّا وَجْهَهٗ جز طائفهٔ اخیر ظفر نیافته اند و در حضرت هُوَ الْاَوَّلُ مع الْاٰخِرُ وَالظَّاهِرُ مع الْبَاطِنُ عیان نیست و در کل تعینات وجه حق مشهود و در وجوه اسمائی و تعینات آن تنزه فَاَیْنَمَا تُوَلُّوْا فَثَمَّ وَجْهُ اللّٰهِ محقق شان شعبه بیت گر نظور شید بوم بی نور هست + از بی ضعف خود نه از بی اوست + اکنون ازین احاطه معلوم گردد که حقتعالی از جمیع تعینات منزه است و تعین بتعین ذات خویش ... و نه احدیت قدسی تا ادراک ثانی باشد چنانکه شنائی رحمة الله علیه گوید بیت احد است و شمار از و معزول + صمد است و نیاز ازو مخذول + آن احدی که عقل داند و فهم وآن صمدی که حس شناسد و وهم چه حس و وهم و عقل و فهم همه متعینانند مگر متعین بغیر متعین محیط نشود الله اکبر ... بعد التجرد بتعین ... اول آخره هو واحد لا غیر ثانیه + و لا موجود ثم فهو غیر مکانیه + هو اول هو آخر هو ظاهر + هو باطن کل و لم یکن ثانیه پس هر که این مرتبه باشد حق تعالی اورا ازان مراتب تعینات مجرد گرداند عقول بر هاند کشف و شهود در این احاطه بر ساند و الا در حجب جلال باند بود سخن ساقی کوثر امیر المؤمنین حیدر رضی الله عنه آمده است الحقیقة کشف سبحات الجلال من غیر اشارت چه اگر اشارت حسی یا عقلی در وقت تجلی جمال مطلق باند مین تعین پیدا شود و جمال عین ... گردد و شهود نفس احتجاب سبحان من لا یعرفه الا هو فحد والانصاف ... هر محققی که در عرفه و تحقیق و نقش این معنی فرموده دلائل آن بر نهج مستقیم و طریق برهان قویم میسّر نیست دانشمندانی که معقولات دانند نمی پسندند و صف خضر سر گشته که فرموده است شیخ الاسلام مولانا نظام الدین هروی ... فرمودند که این خضر ترکمان است و بیچاره حال خضر ترجمان می پرسید چون در اوایل جوانی از بحث فضلیات و شرعیات فارغ شده بود و از ان بحثها و بحث اصول کلام هیچ تحقیق نکشود تصور افتاد که بحث معقولات و علم الهی و آنچه بدان موقوف بود مردم را بمعرفت رساند ازین تردد ها باز ماند مدتی در تحصیل آن صرف شده و استحضار آن بجائی رسید که بهتر از آن صورت نه بندد چندان وحشت و اضطراب و احتجاب از آن پیدا شد که قرار نماند و مفهوم گشت که معرفت مطلوب از طور عقل برتر است چه در آن علوم هر چند کمال حکما از تشبیه بعقول و اجرام خلاص یافته اند در تشبیه با رواح افتاده اند تا و فتیکه صحبت متصوفه و لذا باید ریاضت و مجاهدت اختیار افتاد و توفیق دستگیر شده و اول این سخنان بصحبت مولانا نور الدین عبد الصمد نطنزی قدس الله سره و از صحبت او همین معنی توحید یافت و فصوص و کشف شیخ یوسف همدانی را عظیم می پسندید و بعد از ان بصحبت مولانا شمس الدین کیشی رسیدم چون از مولانا نور الدین شنیده بودم که در ... نظر شان بوند طریقت و معرفت بیت این رباعی از و سنید رباعی هر نقش که بر تخته هستی پیداست + آن

صورتست انکس که آن نقش آراست • دریائی کهن چو برزند موجی نو • موجش خوانند و حقیقت دریاست

و همین در توحید بیان میکرد و میگفت که از بعد از چندین اربعین این معنی کشف شد و آنوقت در شیراز کسی

نبود که با او اینمعنی در میان توان نهاد و شیخ ضیاء الدین ابو الحسن با این معنی نبود و مدتها از آن در حیرت بود

تا فصوص اینجا رسید چون مطالعه کردم آن معنی باز یافتم و شکر کردم که اینمعنی در سطر لیق موجود است و بزرگان

بآن رسیده اند و آنرا یافته و همچنین بصحبت مولانا ابرقوهی و شیخ صدر الدین روزبهان بقلی و شیخ ظهیر الدین

برغش و مولانا اصیل الدین و شیخ ناصر الدین و قطب الدین انبار ضیاء الدین ابو الحسن و جمعی

بزرگان دیگر رسیدم همه درینمعنی متفق بودند و هیچ یک مخالف دیگر نه اکنون بقول هیچکس خلاف آن

قبول نمیتوان کرد با آنکه تا چون خود باینمقام نرسیده بود هنوز دل قرار نمیگرفت تا بعد از وفات شیخ الاسلام

و مولانا و شیخنا نور الملة والدین نطنزی و مرشدی که بر دل قرار گیرد نمییافت مدت ماه در صحرای که آبادی

نبود در خلوت نشست و تقلیل طعام اغایت کرد تا اینمعنی بکشود و بران قرار گرفت و مطمئن شد والحمد

لله علی ذلک و هرچند خدا تعالی گفت فلا تزکوا انفسکم لیکن و اما بنعمة ربک فحدث بعد از آن چون

ببغداد بصحبت شیخ بزرگوار شیخ نور الدین عبد الرحمن اسفراینی قدس سره رسید [illegible] رسیده و معلوم بود که مرا حق تعالی

علم تعبیر وقایع و تاویل مقامات بخشیده است بمقامی برتر ازین رسیده ام بعد از آن بخشا که بر طریق توحید هر

مستقیم نیست ترک این معنی مشهود می آید نمیتوان کرد و [illegible] شیخ عبد الله انصاری قدس الله سره همین

است و آخر جمیع مقامات در [illegible] توحید صرف رسانیده و در سخن شیخ شهاب الدین سهروردی بید

موضع تصریح فرموده است چنانکه در شرح سخن امام محقق جعفر صادق رضی الله عنه آمده است که انی اکرر الآیة

حتی اسمع من قائلها فرموده که او زبان خویش درین معنی [illegible] موسی یافت که انی انا الله از و شنید

و اگر متعین بودی و حدیث پیغمبر صلی الله علیه وسلم نبودی لو دلیتم بحبل لهبط علی الله که ثابت آمده و با هر که

تعلم است اقرب از حبل الورید که بود [illegible] آخر درینمعنی نظر باید کرد که بنص قرآن ثالث ثلثه کفر است که لقد کفر

الذین قالوا ان الله ثالث ثلثه و رابع تثلیث صرف ایمان است و توحید ما یکون من نجوی ثلثة الا

هو رابعهم چه اگر ثالث ثلثه بودی متعین بودی و یکی از ایشان اما رابع تثلیث نیست که بوجود حقانی خویش

که بحکم ولا ادنی من ذلک ولا اکثر الا هو معهم ثانی واحد و ثالث اثنین و رابع ثلثه و خامس اربعه

و سادس خمسه است یعنی محض حقایق این اعداد و با همه بی مقارنه و غیر همه بی مزایلت چنانکه امیر المومنین

علی رضی الله عنه فرموده است قول هو مع کل شیء لا بمقارنة الله • و غیر کل شیء لا بمزایلة

الله و این ضعیف در آنمدت که صحبت با خواجه جهان عزت انصاری وللته بداشت هر چند بعضی

طعن میزدند حق علیم است که بدین سبب که در [illegible] و معنی یکاد زیتها یضیئ ولو لم تمسسه نار

می یافت و اعتقاد کلی همه بر آن داشت که او سخنان مخالفان از حق برنگردد و هاگو نیز اگر بعیان نیافتی و قول

چندین بزرگ در معنی موافق و مطابق یافتی این بیان را کمتر نکردی و دلایل بسیار نگفتی بر معنی چنانکه در
اول شرح فصوص و غیره مان افتاده است تا دانشمندان محقق که اصحاب فهوم و ذکی باشند با شما تقریر کنند از
تطویل و الملال احتراز کردم ومن لم یصدق الجملة هان علیه ان لا یصدق التفصیل حق تعالی
همگنان را بدایت نسوی جمال خویش کرامت کناد و انا او ایاکم لعلی هدی او فی ضلال مبین والله الموفق
والمعین جواب مکتوب وی که شیخ رکن الدین علاء الدوله بکاشان فرستاد قل الله ثم ذرهم
بندگان دین و روندگان راه یقین باتفاق گفته اند از معرفت حق برخورداری کسی یابد که طیب لقمه و صدق
لهجه شعار و دثار او باشد چون این هردو [illegible] است ازین طامات و ترهات چه مقصود فاما آنچه از شیخ نور الدین
عبد الرحمن اسفراینی قدس الله سره روایت کرده است [illegible] دو سال شرف صحبتش یافته ام هرگز از زبان او
این معنی نرفت بلکه پیوسته از مطالعه تصنیفات ابن العربی منع فرمود تا حدی که [illegible] شنیده است که مولانا نور الدین
حکیم و مولانا بدر الدین رحمهما الله فصوص جهت بعضی طلبه درس میگویند شبها بخانه رفته و آن نسخه از دست
ایشان بازستانده و بدرید و منع کلی [illegible] آنچه لفظ مداعر صاحب قران اعظم [illegible] الله بجند التوفیق و
اقر عین قلبه بنور التحقیق حوالت کرده بر زبان مبارکش رفت [illegible] ازین اعتقاد و معارف بیزارم [illegible]
[illegible] وقت خوش خود بر وفق اشارت [illegible] فتوحات را محشی میکردم بدین سخن رسیدم که گفته است سبحان
من اظهر الاشیاء وهو عینها [illegible] الله لا یستحی من الحق ایها [illegible] سمعت من احد لا نعقو
پاکست آنکه ظاهر کرد چیزها را و او عین آن اشیاست [illegible] تحقیق [illegible] میکند از سخن حق ای شیخ اکبر الشنوی از کسیکه میگوید که
فضلة الشیخ عین وجود الشیخ لا تسامحه البتة بل تغضب علیه فکیف یسوغ العاقل ان ینسب
فضله شیخ عین وجود شیخ است باو سهل انگاری نخواهی کرد یقیناً بلکه خشم خواهی گرفت بر او پس چگونه جایز باشد عاقل را
الی الله هذا الهذیان تب الی الله توبة نصوحا لتنجو من هذه الورطة الوعرة التی یستنکف
که نسبت کند بسوی حق تعالی این هذیان است توبه کن بسوی حق تعالی توبه نصوح اگر نجات یابی ازین ورطه مشکل که استنکاف می کنند
منها الدهریون والطبعیون والیونانیون والسکمانیون والسلام علی من اتبع الهدی
از و دهریان و طبعیان و یونانیان و سکمانیان وسلامتی است بر کسی که پیروی هدایت کرد
بانوشته بودی که در عروه برهان بر نهج مستقیم نیست چون سخن مطابق واقع باشد خواه به برهان منطقی راست باش
خواه مباش چون نفس را اطمینان در مسئله حاصل شود و مطابق واقع باشد و شیطان را آنجا اعتراض نتواند کرد مارا
کافی است الحمد لله علی المعارف التی هی مطابق الواقع عقلاً و نقلاً بحیث ما یمکن النفس تکذیبها
شکر خدا است بر معارفیکه مطابق واقع است عقلاً و نقلاً باینطور که ممکن نیست نفس را انکار آن
والشیطان تشکیکها وتطمئن القلوب علی وجوب وجود الحق ووحدانیته ونزاهته ومن لم
و شیطان را تشکیک آن و اطمینان می یابند دلها بر وجوب وجود حق و وحدانیت او و نزاهت او و کسیکه

چشم دل او را نور تحقیق ۱۲

خلاف اسلام فکر کنید در نعمت های او و فکر مکنید در ذات او ... و پرستش کن پروردگار خویش را تا آنگه آید ترا موت

ومن لم یؤمن بوجوب وجوده فهو کافر حقیقی ومن لم یؤمن بوحدانیته فهو مشرک حقیقی ومن لم یؤمن
بنزاهته من جمیع ما یختص به الممکن فهو ظالم حقیقی لانه ینسب الیه ما لا یلیق بکمال قدسه والظلم وضع الشیء فی غیر موضعه
لذلک لعنهم الله فی محکم کتابه بقوله الا لعنة الله علی الظالمین سبحانه وتعالی عما یصفون به الجاهلون
بالجلوت هم مکتوب مطالعه کردم نظر بر رباعی که شیخ افتاد بخاطر آمد که آنچه در این مقام مکشوف شده است بیان [illegible]
که در حقیقت آن اطلاع یافته است که مدتی چند در اوائل این ضعیف را در این مقام افتاده بود و خروش آن مدتی در این مقام
ولیکن از این مقام بگذشت یعنی چون از بدایت وسط مقام مکاشفه در گذشت به نهایات مقام مکاشفه رسید غلط کار
اظهر من الشمس معلوم شد و در قطعیت آن مقام یقینی پیدا شد که شک را در اینجا مدخل نیست لیس الخبر کالمعاینة شنوم
که اوقات تمام بطاعات مصروف است عمر با آخر رسیده دریغ باشد که در بدایت مقام مکاشفه بطریقی که کودکان را ابجد بر
چند بفریبند تا یک بیت را به معانی چند که خوف باشد باز مانند و اکثر آیات بینات قرآن جهت آنکه چند متشابه
تاویل کنند و ما رمیت اذ رمیت ولکن الله رمی مقید سازند و ندانند که جهت تفهیم خلق با خصوصیت آن رسول
صلی الله علیه وسلم بر آن حد فرموده است چنانکه پادشاهی مقربی الملکی فرستد گوید که دست او دست منست و زبان او زبان منست و شیخ
نیز که مرید را بارشاد قومی بفرستد در اجازت نامه همین نویسد که دست او دست منست غرض آنکه از آیه الا لعنة الله
علی الظالمین غافل شدن و از آیه ان الشیطان لکم عدو [illegible] و امثالها اعراض کردن و [illegible]
هو الاول [illegible] هو الظاهر والباطن کردن ندانستن که مراد آنست که هو الاول الازلی ینتهی الیه
سلسلة الاحتیاج فی الموجودات افضل عن النبی الاخر وهو الاخر بری بانه یرجع الیه الامر
کله وهو الظاهر فی آثاره الظاهرة بسبب افعاله [illegible] عن صفاته الثابتة [illegible]
الباطن فی ذاته لا تدرکه الابصار ولا یعرف ذاته الا هو ولقد صح عن النبی صلی الله علیه وسلم
انه قال کل الناس فی ذات الله حمقاء ای فی معرفة ذاته قال علیه السلام تفکروا فی الاء الله ولا تفکروا فی ذاته
آمدیم بر سر سخن چون در وسط مقام مکاشفه مثل آن معرفت که در رباعی که شیخ خواند حاصل آمد آن که از بحر
که حق در صورت دریا در نظر آمد که بصفت امواج متبتی و ماهی متصف و در دایره همه مخلوقات بعضی را تسبیح بعضی خلق
نعم بعضی را مظهر لطف اند بقدر وسعت دایره استعداد خویش و بعضی که مظهر قهر اند تا لم ایشان از ضیق دایره و بصرا
و بصفت مثبتی بعضی را اثبات میکند و بصفت ماحی بعضی را محو میکند و بصفت مواجی بازدو ایز را اتحاد [illegible]
میکند تا چون قدم در نهایت مقام مکاشفه نهادم بحق الیقین رسید و گفتگوهای معارف [illegible]
راز برانید ثمره حق الیقین از خلاف عین الیقین بیرون آمد یعنی علم مجرد که اعتقاد جازم مطابق
واقع است نسبت بشریعت دارد علم الیقین ببدایت مقام مکاشفه عین الیقین بوسط مقام مکاشفه
و حقیقت حق الیقین عبارت از یقین مجرد است لقوله تعالی واعبد ربک حتی یاتیک الیقین
تعقیب نهایات مقام مکاشفات تعلق دارد هر که باینجا رسد هر چه گوید من جمیع الوجوه مطابق نفس الامر باشد

وانچه که نموده آخر مقامات در منازل السائرین توحیدست نه همچنانست بلکه او در ارشاد مقامات افتاده است آخر مقامات المائیة العبودیة وهو عود العبد الی البدایة فحاله من حیث الولایة المفتوح واولها دائر مع الحق فی شیون تجلیاته تمکنا از حضرت سید الطائفه پرسیدند که ما النهایة هذا الامر قال الرجوع الی البدایة ای عزیز در بدایت و وسط مقام توحید خاصه در خلال سماع امثال این رباعیات بسیار بر قوال داده باشیم و دران ذوق مدتها مانده از الجمله یکی آنست رباعی این سخن منم گر منی هست تو ئی ٭ ور در بر من پیرهنی هست توئی ٭ ور در رهِ غمت نه تن ماند نه جان ٭ ور زانکه مرا جان و تنی هست توئی ٭ ور در مقام حلول کفری میشود و اتحاد توحید گفته بودم اشعار انا من اهوی ومن اهوی انا ٭ لیس فی المراة شئ غیرنا ٭ قد سهی المنشد اذ انشد ٭ نحن روحان حللنا بدنا ٭ اثبت الشرک شرکا واضحا ٭ کل من فرق فرقا بیننا ٭ لا انادیه ولا اذکره ٭ ان ذکری ونداٸی یا انا الخ بعد از چندین سال نهایت توحید نهادم غلط محض بود الرجوع الی الحق خیر من التمادی فی الباطل بر خوانم ای عزیز تو نیز اقتدا بهمین کن و چون نظر بر قول خدا تعالی افتاد لا تضربوا لله الامثال بکلی محو آن مثال کردم الاسلام ... حضرت قدوة الکبرا میفرمودند که تخطئه ایشان نسبت به حضرت شیخ اکبر بسیار غریب بود با وجود که خود به بزرگی ایشان اعتراف کرده اند چنانکه در جواب مکتوبات بعضی جا بخطاب ایشان نوشته اند ایها الصدیق ... المقرب وایها العارف الحقانی و این چنین اشیا لا موجود است حضرت ایشان از سخن با ادب گفته ایم در موجبه مکابره در سخن نکردیم اما بهر حال سخن ایشان تاویل کرده ایم و عظمت محاوره ایشان نماند که خاطر مبارک ایشان از ایشان کرده ... بباید دانست که در ... توحید میان ایشان خلافی نیست و تخطئه و تکفیر حضرت شیخ رکن الدین علاء الدوله نسبت حضرت شیخ عبد الرزاق بآن معنی است که وی از کلام شیخ فهم کرده نه بآن معنی که مراد شیخ است زیرا که وجود را سه اعتبارست یکی اعتبار وی بشرط شی که وجود مقید است دوم لا بشرط شی که وجود عام است و سوم بشرط لا شی که وجود مطلق است آنکه شیخ قدس سره ذات حق سبحانه تعالی را وجود مطلق گفته است بمعنی اخیر است و شیخ رکن الدین آنرا بر وجود عام حمل کرده و در نفی و انکار آن مبالغه نموده با وجود آنکه خود باطلاق وجود ذات بمعنی اخیر اشارت کرده است چنانچه در بعض رسائل فرموده که الحمد لله علی الایمان بوجوب وجوده وتنزهه عن ان یکون مقیدا بحد و داو مقیدا لا یکون له بلا مقیدات وجود ٭ چون مقید محدود نباشد و مطلق نباشد که وجود وی موقوف باشد بر مقیدات ناچار مطلق خواهد بود لا بشرط شی که هیچ یک قید عموم مشروط باشد و قیود و تعینات بشرط طهور وی باشد در مراتب شرط وجود وی فی حد ذاته و نزاع بدکو ازین قبیل بود حضرت قدوة الکبرا میفرمودند که این نزاع و گفتگوی در اوائل حال بوده چون در صحبت آخرین بملازمت مشرف شدیم نوبتی جمعی از کابر نشسته بودند

چون بی آشنا بکرد ... با بیان خویش ٭ ... در بدن خویش تا بشناخته ... شرک وانگه کسی که وجود ... کرده بهانه

کرد درویشی در مجلس حضرت شیخ رکن الدین علاء الدوله آمد و پرسید که حضرت شیخ ابن العربی که حق را وجود مطلق گفته
دقیقات این سخن بیان فرمایند فرمود که من این نوع سخنان از شیخ نمی خواهم که به زبان رانم کاشکی ایشان نگفتندی
که سخن مشکل تر ازین است ما چون گفته شد ناکام تاویل میباید کردن تا درویشان را بد باطن معتقد و نیز در
بزرگان بی اعتقاد نشوند ظاهر محی الدین العربی ازین سخن خواسته که وحدت را در کثرت ثابت کند و وجود مطلق گفته تا
معراج دوم بیان تواند کرد که خراج ذوست یکی آنکه کان الله ولم یکن معه شیء و دریافتن این
آسانست دوم آنکه الآن کما کان و شرح این مشکل ترست و خواست که ثابت کند کثرت مخلوقات در
وحدت حق هیچ زیاده نکند وجود مطلق در خاطر افتاده است چون یک شیء او بمعنی است بود دست
ویرا خوش آمده است از شیء دیگر که نقصان لازم می آید غافل مانده چون مقصود وی اثبات وحدت
بوده باشد حقتعالی از وی عفو کرده باشد چه هر که از اهل قبله اجتهاد می کرده است در کمال حق اگر خطا
اندیشد نزدیک من چون مراد او کمال حق بوده اهل نجات خواهد بود و مصیب اهل درجات چنانکه
در دو بزرگ بحثی شد یکی گفت که بیزارم ازان خدائی که در سنگ گربه ظهور کند دیگری گفت بیزارم
ازان خدا که در سنگ گربه ظهور نکند حاضران مجلس جزم کردند که یکی ازین دو کافر شدند کاملی سخن
ایشان توجیه کرد [illegible] که یکی اعتقاد کرده نه سنگ گربه در غایت خست [illegible]
ایشان نقصان تمام ست پس مقصود او تنزیه است از خدائی ناقص و دیگری اعتقاد کرده که در ملابسه و مخالطه
سنگ گربه هیچ نقصان نیست اگر درین ایشان ظهور نکند قیضرا و ناقص باشد پس مقصود او نیز تنزیه است
از خدائی ناقص و شک نیست که ناقص علم ازین شاید پس هر دوی ایشان از خدا بیزار باشند و کفر هیچ لازم نیاید
حضرت قدوة الکبرا میفرمودند که از ادله ساطعه و براهین قاطعه معلوم شد که وجود یکی بیش نیست
و کثرت ذرات و تعداد کائنات از روی نمایش است چنانکه روی واحد در مرایای کثرت مرئی گردد
فاذن وحدت روی نباشد در باطن چو عکس روی از آئینه بسیار × نماید رخ یکتا شده بسیار
گر از روی چنان مشهود باشد × بانداوچه نایش بعد ده باشد × اما در عقیده محظورات کثیره و ایرادات کثیره
می آید لا انکار حس و اعراض از آثار موجد حس هست پس این آسمان و زمین چیستند ×
بنی آدم و دام و دد کیستند × و عبادات عباد چه باید تسبیح که باشد و ساجد و مسجود کرا گویند و اسناد
حقتعالی بجمال شنیعه و قاذورات قبیحه و وعید عذاب آخرت و منید خیر و شر در همه لازم می آید و نیز همه
ظاهر انکار هیچ از نصوص اعراض قبیح از احادیث مختص بعد قطعه همه چون نزد ایشان یک ذات و وحدت
بود پس این اسلام و کفر از ما چه بوده است × که باشد خالق و مخلوق و آنگاه × براه بندگی رفتن چه
سود است × بباید دانست که جواب انکار حس توجیه کریمه اول گذشت جواب نیست که انکار اصول
قاطعه و فائده حس و عقل مذهب اهل سنت و جماعت نیست بلکه طریق اهل اعتزال است طریق اهل

وجماعتی انکار از نصوص قاطع وانچه از جنس مشکلات رواندارند بلکه اتحاد وسلب اند وذات واحد
اگر در یک مرتبه عابد بود در مرتبه دیگر معبود وجه عجب چنانکه در هیکل انسانی مشهود نیست و نمیتوان ایمان آورد
القدر خیره وشره من الله تعالی ولهذا قال قل من عند الله وکریم وما اصابك من حسنة الایة
از حسن او نسبت که حسن را نسبت بحق کند وقبیح را بخود ❊ فرد ❊ تو نیکی کنی من بد کرده ام ❊ که بد را حوالت بخود
کرده ام ❊ هر جا که اسناد فعل غیر حق ست حق آنست که آن اسناد وغیر مجازی ست چنانچه نسبت بشیطان
نسبت حسن و قبیح امر نسبتی ست نسبت به نزد ماست اما عند الله همه حسن ست کما قال الله تعالی ایا ما
تدعوا فله الاسماء الحسنی ❊ من سلطان شعر ❊ گر بینی اگر نقشی بحسب زشت می آرد ❊ تو وقتی زشت بین
باشی که بینی زشت را زیبا ❊ دیگر بود باکدی از پلیدیه نقصان بذیرد چنانکه گویند آفتاب را مثنوی
تابان از ... پلیدیست ❊ ... هر چیز ... بنیست ❊ بکمال نور او چون لایزال است ❊ زند دریا ک نقصانش محال است
... ❊ که چون جان در ... ❊ ... نفسم ❊ که خود ... بیت محرم
حضرت قدوة الکبرا میفرمود که یکی از اسرار الهی دا آثار نامتناهی کشف ... اعلا ایمت که
قدمای متقدمین وعظمای محققین از افشا آن ... فرموده اند که هذا من الاسرار لا یعقله فهم ذوی العقول
چون فاعل حقیقی حق تعالی ... خالق او بود وخالق افعال خلق والله خلقکم وما تعملون وما تشاءون
الا ان یشاء الله رب العالمین که عبارت ازین ست پس نسبت افعال ... بظلام للعبید
حضرت قدوة الکبرا از خواص ... که انچه در دوزخ ست از وجهات گزارش برای سعادت
آفریده گان نیست ❊ برای شقاوت وابعاد ایشان یرید الله بکم الیسر ولا یرید بکم العسر
قال علیه السلام ان الله خلق جهنم من فضل رحمته ... در فقیری آورده است
اکمل من الاشقیاء اذا دخل جهنم او وصل الی کماله الذی یقتضی عینه و ذلك الکمال
پس هر یکی از بدبختان چون داخل خواهند شد در جهنم خواهد رسید بسوی کمال خویش که مقتضی بود ذات او را و این کمال
عین القرب من ربه کما ان اهل الجنة اذا دخلوا فیها وصلوا الی کمالهم و مستقر ...
عین قربست از پروردگار او چنانکه هر گاه اهل جنت چون داخل شوند در جنت خواهند رسید بسوی کمال خویش ...

قربوا من ربهم ❊ قال وما ارسلناك الا رحمة للعالمین
قریب شوند از رب خویش وازین ... خداوند ... نفرستادیم ترا مگر برای رحمت عالم

رباعی کمال اهل شقاوت درون دوزخ دان ❊ درون آتش باشد وصول حاصل شان ❊
کمال اهل سعادت درون جنت شد ❊ بجای خلد مخلد شوند واصل شان ❊
معبود ومحبوب کفره آتش است ❊ وهر کسی با محبوب خویش خوش ست ❊ (رباعی)
گرکس بلبرخ گل نازیا باشد ❊ در دوزخ ... گل ... باشد ❊ وگر ... آید ❊ ... گلش هم خار باشد

و هر کس هر راهی که پیش در راه بیر من راهبر نیست که هرگز راه گم نکند و آن بجائی رساند که مقصد وجود که صراط
مستقیم او تمامی مقصد باشد ما من دابة الا هو آخذ بناصيتها ان ربي على صراط مستقيم اثبات
دیگر مسافر با سیم ست به مسافر مقصد صراط مستقیم ست پس هر چه از هدایت و از ضلالت هر دو سوی سعادت با شقاوت
به سعادت از هر سو بهشت ست و شقاوت قائد دارد که دوزخ شت فانقلبت جملتهم في حقهم بالنعم لانهم
لبسوا باستعداتهم ذلك فصاروا عارفين بالله وبما اتيهم ولكن بعد اخذ المنتقم منهم حقه والدليل
لقوله عليه السلام سيأتي على جهنم زمان ينبت في قعرها الجرجير ✣ اخرجهم من فيهم
اگر گویند بصحاح این حدیث است با نه گویم رازی که در خلوت خمیر آنحضرت صلعم گفته لهذا آن راز صدیق
اکبر و فاروق عمر را چه خبر هر کس راز در خور ذات او گفت همچنانکه هر کس را سر معراج ابجد استعداد او گفته
و احتمال دارد که در صحاح سته نوشته باشد و خلاف قرآن اجمعا آنست که تخلید تا بید در باره کفره که بقرآن
آمده از مدت مدید و عهد بعید مراد باشد چنانکه در حق مومن قاتل عمدا از تخلید بعید مراد ست چه مومن بجهنم از ایمان
بیرون نمی آید و لابثين فيها احقابا مطابق معانی ما ست نهایتش تخویف و ترسانیدن بعنان
گفته شود و تواند بود که خلاف وعید از خلق کریم بعید نه هر که واقف احقابا است و چنین خواهد گفت دیگر
گذشت و اتی بید تعالی بیش نخواهد بود و احقابا جمع قلة منکر ست اجزاء و نباقا را در زائد می گویند لیس
جزاء على وفق اعمالهم لا زيادة لان الزيادة ظلم لقلنا ان يقول فذوقوا فلن نزيد كم الا عذابا
چه باشد گوییم از حسرت تا یافتن احمدی بدر یافت درجه محمدی و آنکه مدنا بمعنی احقابا بلا دائما الا
گفته بر سبیل توبیخ و تر سیبا شد بموجب کیفیت اگر ... آید پس قول کسی که میگوید لله علیهان الكون
بعد التسبيح حکماله آنکه متعلق باشد مدام ما دامت الایام دلیل لذلک اگر آن معنی مراد نبود بجای احقابا
ابدا مذکور می و تابید و تخلید یعنی مدت بعید بر نوریتا هم آمده است که عمارت ضلالت یهودیان عزیز دوبا
نمودند السنة يضل به كثيرا و يهدي به كثيرا و تواند که کفره در دوزخ باشند و آن عذاب بیشان را عادل
کرد و با تش صفت آب گردد با ایشان خوی پذیر باشند چنانکه سمندر در بستر سمن درست و احتمال
دارد که نامش عذاب بود فی الحقیقت خلاف وی نمایان باشد قصه دیوی که جمیله را گرفت شهر درد
و حکایت مسکوت عنها خود دلیل ست سبقت رحمتی علی غضبی فی نفس کل ظهر اسم رحمن ست الله جامع هر دو
از اجمال و تفصیل بود و تصحیف رحیم رحیم ست که تصحیف اسم ترسمی دلیل ست هر که موصوف باشد بصفت
رحمن العبد رحیم بیچاره را نکند عذاب ندی با لیم اثبات هر که موصوف بر حمان رحیم چون کند عکس عذابی ابهم
انی ابد است سحر و در عذاب از دائم کش کو چند از سر عذاب از این ز تر کیب او خود عنصر تست
هر چه می مبنی الم از پیکر ست و در دو زخ پیکر کسی جائز احتمال و چند بر دارد زنو ذوق و ضلال
در نشر یعنی گفتگو لیس محل ست دلیل آن از عقل و فکرت مختل ست اشرف اعلمی للضرورت کم نوح

نقش همیی بصورت هم بود * کسی شناسد نقش این صورت بدیعست * اهل این معنی است گر صورت پرست *
قال علیه السلام فی الدعاء یا رحمن الدنیا والاخرة ورحیمهما * * نقلست که تجلی رحیمی بعد از جمله سما خواهد بود
و همه مجرمان را شفاعت خواهد فرمود و در طوالع مسطورست چون حقتعالی اذن شفاعت مجرمان را دهد همه
کس از خواص انبیا و اولیا در خواست مجرمان کنند از همه آخر حقتعالی متجلی بتجلی اسم الرحیم بود اهل شفا
عات اولاد ابویه است که بوسیله شفاعت با حقتعالی سخن گوید بعد مشاهده او زبانی محال مقام باید بدین نسبت
مجرم مطلوب بود ذلک سر در هر چه حسن اصلی ست و بقبح عارضی قبیح نگردد و لطافت روحانی بکثافت جسمانی
و لوازم جسم او متالم نماید و آلام ابدی باو چه ماند کل مولود یولد علی الفطرة الاسلام ثم ابواه یهودانه
او ینصرانه او یمجسانه * و ملائکه جهت تهذیب بود و هر چه هست مظهر اسمی از اسما حقتعالی بیحکمی خود را لم
نرسانند مگر آنکه علتی عارضی شده باغذیه مخالف برای زوال علة علاج بارغ و جز آن کنند تا که اینست
و بیت چون اینشدی مرتفع شد غذای غیب آیده چنانچه زرخالص بعد از خلوص آتش ضرر نرسد *
حضرت قدوة الکبرا میفرمودند بتقریب مغفرت سخنی بر آمد در تفسیر آورده است در آیت و لسوف
یعطیک ربک فترضی رسول صلعم فرمودند تا یکی بنده از امت من در دوزخ ماند و قیل بنده از بندگان
خدایتعالی اگر در دوزخ ماند با رضی نشویم و ملائک استغفار میکنند خود از عصیان پاک طاهرست که شار دیگران

ابیات

دلی کو دید الحق با اثر باشد	بدانند کین همه از نیک یا باشد	درینها شد ز دریای الهی	نگوش عارفان لاتناهی
که چون غیری العالم نیست موجود	بچشم سالکان هیچ نیست ...	بجز او دیگری سودی ندارد	درین سودا جز او سودی ندارد
که باشد غیر او کین شعور گیرد	گر بیا لکش بدست ذوق گیرد	همه لذات و راحات جهانی	شراب عیش انسانی و جانی
مر او برا میسد از روی تحقیق	مجاز اند ذاتان از روی تحقیق	کسی کو این همه راحات گیرد	چه باشد بهر محنت ... بپرد
اگر اوصاف دردا است باشد	ز لذت همه را چون شناسد	اگر هیچی درین راز رو تصدیق	کمال دیگرست از روی تحقیق
بیا اشرف دگر زینگونه کم گوی	که کم بردند زین میدان کم گوی	اگر گفتیم حالی در گزار باید	درین گفتن مرا معذور دارید

لطیفه بیست و هشتم در بیان توبه

قال الاشرف التوبة هی الاعراض عن الافعال القبیحة والاقبال علی الاعمال الحسنة
باید دانست که توبه عبارتست از اعراض افعال ناپسندیده و اقبال بر اعمال حمیده و اعراض از کدورتهای
بشری و اخلاق عنصری چنانکه غل و غش و حسد و نفاق و کذب و بخل و حرص و طمع و غضب و تلبیس و ریا
و بهتان و غیبت و امثال آن مادام که شخص بدین اوصاف موصوف باشد محجوب است از خدا و رسول علیه السلام
و اولیا و صاحب شرع مکلف از این قبایح منع فرموده هر که صفات مذکوره را بگذارد و بعکس آن صفات حمیده را
کسب کند چون سخاوت و مروت و خلق نیک و تواضع و کم آزاری در ضمن وی همه سیرت نیک مندرج است

لطیفه بیست و هشتم در بیان توبه

قوله فرمود ... اشرف جهانگیر که توبه رو گردانیدن است از اعمال بد و آوردنست بر اعمال نیک ۱۲

بیت مباش در پی آزار هرچه خواهی کن * که در شریعت ما غیر ازین گناهی نیست حضرت
قدوة الکبرا میفرمودند هر یک صفت از اوصاف حمیده مذکوره اصل همه عبادات و جمله سعادات
سالک خواهد بود تا حدیکه اگر بر یک صفت از اوصاف مذکوره اقدام نماید باقی اوصاف در ضمن او مندرج خواهد
بود. نقلست دزدی که بانواع فنون سرقه آراسته بود به عزیزی در آمد و طلب ارادت کرد چون
او شهرهٔ آفاق باین فن بود فرمودند که ارادت عبارت از توبه است ترا باید که از کار مشهورهٔ خود
توبه کنی گفت از من هرگز نخواهد شد چون مبالغه بسیار کرد همدیگر از خدمت شیخ از وی یک عهد گرفت
که یک سخن از ما قبول کن باقی را حاکمی او قبول کرد و آن سخن آنست که تو در امر خویش انصاف
در دزدکاری که کنی بانصاف میکرده باش چون این سخن قبول کرد شیخ ویرا مرید ساخت چون سخا
آمد اهل و عیال و خرج معهوده از و در خواستند گفت درخانه خرج چند روزه باشد گفتند دو سه روزه خواهد بود
گفت انصاف باشد که قوت دو سه روزه در خانه باشد من بدزدی روم چون قوت تمام شد شبی از
خانه بر آمد و بخانه همسایه در آمد بخاطرش رسید که انصاف نباشد که بخانه همسایه دزدی کنم در خانه دیگری
برفت باز بخاطرش رسید که این خانه نیز همسایه است انصاف نباشد که بخانه همسایه دزدی
کنم الحاصل همه شهر همسایه بر آمد شبی بخاطرش رسید که بخانه بادشاه در آیم که از بیت المال چیزی که درآمد
که حقی هم مرکز نشنید چون بخانه بادشاه در آمد [illegible] جواهر دست افتاد گفت انصاف نباشد که
عمر ا چندین جواهر زد اهر از مخزن خاص بگیرم و بمردم عام صرف کنم بنده سیم سیاه گرفت آنهم زیاده
مود بنده را پاره کرد و جزوی سیم گرفت از مخزن بر آمد چون در دست مغربی از دار الضرب شرق
طلوع شد شوغا بشهر افتاد که در خانه بادشاه دزد افتاد چون تفتیش کردند از ... که
سیم سیاه زیاده نبرده است چون دران زمانه آن پادشاه منصف بوده باشد گفت این دزد
خالی از انصاف نبوده پیدا کنید چون مشهورهٔ آفاق بود حاضر آوردند بادشاه از در آمدن بمخزن
و نبردن چیزی اندک استفسار کرد گفت که بادشاهم من بحضرت شیخ خود عهدی کرده ام که از وی
عدول نمیتوانم کرد و قصه تمامی بعرض رسانید بادشاه گفت راست میگوید چون تو انصاف
ورزیدی مرا هم از انصاف نباید گذشت حکم کرد که ویرا از بیت المال مبلغی معین کنند که نفقه
وی ازان باشد همچنان کردند. تعریفا فرمودند سبحان الله از اقدام یک سیرت حمیده دزد ویرا
بمرتبه رسانید اگر کسی به همه سیرت موصوف گردد و بجمله صفات معروف بود چها بیند رباعی
الهی کو سیرت انصاف گیرد * چه عنقا عرصه آفاق گیرد * دگر با این همه موصوف گردد * بزم در دلوشان جای گیرد
حضرت قدوة الکبرا میفرمودند اشتمال توبه بنسبت عموم خلایق است کما قال الله تعالی توبوا
الی الله جمیعا که مردم هر ساعت چنگ بدامن توبه زنند دست بگریبان مدخول شد کفر و کفر

توبه کنند تا بایمان مشرف شوند عاصیان از معاصی باز آیند و مطیعان از طاعت که هیند مومن مسلم از دانم مطوا
باز آیند و بجا بدنو و اطن سعی کنند و اہل سلوک از مقامات ادنی باعلی و منجاب کشف حقیقت بمحامل ہرکسی که بهر
مقام و پرا قرین بود که از وی باعلی ترقی کند که در کلمات مشایخ افتاده است من رسخ اعن مقامه
بسقط عن امامه **ابیات** پای طلب که بدیع فتاد ÷ هرچه رسیدش بسر او نهاد ÷
کام بکام ارچه فزون تر بود ÷ کام ازان کام برون تر بود ÷ هرکه ازین گونه ندارد عنان ÷
باد دران سینه زده مان سنان ÷ اشرف این ره زسستی زنشد ÷ راه بلند یش ز پستی نشد
حضرت قدوة الکبرا میفرمودند که سبحان الله تا بنا ز ازین چه رتبه زیاده تر باشد که وی میگوید محبت و خدا تعالی میفرماید
تیلت بعد از توبه انابت است چه توبه عوام مومنان از کبائر بود و از ترس عقاب باشد و ثواب انابت بمقام خواص
کما قال الله تعالی وانیبوا الی ربکم و رجوع از صغائر و اسح از خطره و هوجس و ترک هوای نفس اما ره بایست
عشق و محبت و معرفت و قربت رویت که مقام انبیا و رسل و اولیا و کمل بود حقیقت انابت اعراض از ماسوای
و نزد بعضی مرتبه توبه بود و انابت و بعضی میگویند التوبة من جهة العبد والانابة من المعبود
والتوبة فی حق الطالب والانابة من مواهب المطلوب ÷ **حضرة قدوة الکبرا**
میفرمودند توبه بنوعی کنند که اصلا بسوی او رجوع نکنند بلکه بخطره خطور ننمود و اصرار بر صغیره کبیره بود و
استغفار از کبیره آنرا مغفرت زود اظهار گردد و اکابر از هرزمان توبه کردن و باز شکستن استعاذه کرده اند ÷
یا علی دل اثر گناه ز لب توبه ÷ و صحبت خوشدلی در ترنجا ÷ بهر شکستن ست نشتیحه ÷ بر زین توبه نادرست یا رب توبه
و بعضی بر عکس این گفته اگرچه هر روز گناه واقع شود توبه بصدق دل و جان اگر کند در دائرة التائب من
الذنب کمن لا ذنب له ÷ ÷ در آمد **حضرة قدوة الکبرا** میفرمودند تائب چون خواهد که توبه کند
باید که اول غسل بجا آرد و دوگانه برای یگانه بگزارد و از ولایت شیخ استمداد طلبد اگر فوت شده باشد و اگر نه
بحضور او توبه کند و در مناجات بخواند الهی ظاهر را انچه امکان بود پاک کردم و باطن در دست تو
بعنایت خویش انچه غیر تست از لوح دل من بشوی و این دعا بخواند اللهم طهر ظاهری بالماء و باطنی
بالصفا و تائب باید که عزم چنان بخاطر کند که هرگز باز باین جریمه مرتکب نخواهم شد و بدل و جان از گناه گذشته
پشیمان باشد ÷ توبه از خوف عقوبت دوزخ و امید بهشت نکند خاصه برای رضای خدا تعالی و خوشنودی او تعالی
چه نقلست که حق تعالی میفرماید اگر من چندین موجودات بی نهایت و مخلوقات بی غایت دو مکان مخلوق نکردمی سزد
سزای بندگی بندگی نیست هیچ بود که بامید و برابر بند **ابیات** کسی کش ترس شد ز بیم عقاب ÷ بنا بدز کرد
کرده ثواب ÷ تو لب که مشهور باشد و هند ÷ زمقصود صد طعنه بر سر و هند ÷ **حضرة قدوة الکبرا**
میفرمودند هیچ ذلتی بالاتر از توبه شکستن نیست بعد از انابت اگر از جهت توبه گام بر کرده باشد و ذره وار نهاد
اگرچه توبه اتی نعیب شده باشد از مغفوران نویسند در هر اعضائی بنده گناهیست پس باید که از هر عضا توبه کند

طریق توبه و انابت اصحاب طریقت

تفصیل گناهان کبیره

حضرت قدوة الکبرا میفرمودند که گناه کبائر شانزده است چهار در دست السرقة وقتل المؤمن
بغیر الحق وچهار در زبان الشهادة الزور وقذف المحصنة والیمین الفاجرة وسه در شکم اکل
الربوا وشرب الخمر واکل مال الیتیم ودو با اندام نهانی الزنا واللواطة ویکی در پا الفرار من
الزحف وچهار در دل ست الشرک بالله والاصرار بالذنب والیأس من رحمة الله والامن من مکر الله
وشرح این چهار آنست شرک بخدای آنست که هر شر وخیر که از کسی در وجود آید بغیر حق بیان دارد
واصرار بگناه آنکه معصیتی که در وجود آید آنرا سهل پندارد و باز ارتکاب کند ومباهات بوی دارد
والیأس آنکه از رحمت حق نومید باشد که مرا نخواهد بخشید والامن من مکر الله آنکه چون معاصی در
وجود آید ایمن باشد که خواهند بخشید حضرت قدوة الکبرا میفرمودند ذنوب بر نوع است
ذنب عوام وگناه خواص وگناه اخص الخواص ذنب اخص ذنب بینا رست وذنب خواص
خطره خطور یاد دون او وحب جاه وذنب عوام خلاف اوامر واقدام بر نواهی اما گناه اخص که
انبیا اند نه همچو گناه عوام بود ونه همچو خواص بیان این اشکال اگر بر صور واظهار شود تحمل ارباب
شریعت بادراک معانی او نپردازند که نصیب ایشان منت واصحاب [illegible] به نیل حقایق
بهره ور اند چه بان سعادت ایشان مخصوص اند ابیات هر کسی زخود داسرار که شکر است
کام بیان با آنکس نتوان این راز گفتن [illegible] دل وجانش نهفتن واشارة علیه الصلوات
همانی بآن گناه بود که ترک آن گناه که گفته واطاعت وی طاعت [illegible] الانبیاء وصل الی
الحق ثم یتوبون من حیث الحق فی کل ذنب [illegible] ذنب ابلیس عشق او
با خدا [illegible] یعنی عشق خدا آمد یا ودرحق محبوب آمد لیغفر لک الله ما تقدم من ذنبک وما تأخر
ذنب [illegible] انست اثبات آمد بر آدم وادم ضعفا ابخش کردند یعنی احض هم دنیا [illegible] گناه
آن [illegible] مصطفی نهادند اگر ذره از این بزرگوین عالمیان می نهادند همه ایشان معدوم میرسیدند وتمنای [illegible]
الکبرا با این گناه بوده که فرمود کاشکی من [illegible] نقل از محرم راز محمودی میان
ایاز مسعودی ست که در خدمت سلطان هیچ گناه بالاتر ازین نشنیده ایم که مرا بر او رنگ خفته تعزت بنشانند
ودر بخت محبوبیت بر آورده و میگوید که بستان عشق را از تو سیراب شده وگلستان شغف را از تو آب
گشته مطلع شدن باین اسرار کار بوالهوسی نیست مگر عارف صاحب سر را ابیات گدای کوچه گردی
بکن گدایی بود محرم بحرم بادشاهی بلطفش آنچنان منسوب گردد که از دیگر کسان محبوب گردد
نثار او کند صد تاج او رنگ طفیل او کند صد ملک هوشنگ ایاز او بود از جان چو محمود [illegible] خدم
پیشش همه موجود بدو گوید راز دل فسانه درآید در نیاز عاشقانه که ای از [illegible] گلشن عشق
وای از تو منور گلشن عشق شبستان هوا از تو گلستان وفا پیراسته از تو [illegible] ناز
ناز با [illegible] نیاز وناز باشد چه باشد گر دران بزم سعادت گناه او بود حسن عبادت

اشرف آنکس اند این کنه را به کرداند سر با ثبت کنند [illegible] بیان اینگونه استغاثت در شرع ممنوع بلکه محظور بر داشته اند. حضرت قدوة الکبرا میفرمودند که از امام جعفر صادق پرسیدند که کدام معصیت است که بنده را بحق رساند وکدام طاعت که از قربت دارد گفت طاعتی که عجب آرد موجب دوری است ومعصیتی که پشیمانی آرد سبب حضوری فرد گنه کار اندیشناک از خدای به بسی بهتر از عابد خودنمای حضرت قدوة الکبرا میفرمودند از خواجه نقل میکردند که توبه از معصیت یکی است و از طاعت هزار ترکت العجب والریاء المباهات الیها کتب الی حضرت شیخ الشیوخ بعضهم یا سیدی ان ترکت العمل اخلدت الی البطالة وان عملت دخلنی العجب فکتب فی جوابه اعمل واستغفر الله من العجب حضرت قدوة الکبرا میفرمودند که از اکابر نقلست اگر شخصی بگناهی مرتکب شود در میان تیر خاطر بود وخیال دارد که او عفار است لیکن چون آمرزید بار مقصد فعل و قیف باشد پس حقتعالی او را از

لطیفه بست ونهم در معرفت نماز

قال الاشرف

الصلوة وهی الانفصال عن الصلوة والاقبال الی الصلوة قال علیه السلام اول ما افترض الله علی المسلمین الصلوة واول ما یحاسبون به یوم القیامة الصلوة واز [illegible] زمه بنده ساقط نشود مگر باداء [illegible] امر نماز فرض است از فرائض خدا تعالی لقوله تعالی ان الصلوة کانت علی المؤمنین کتابا موقوتا هذه الایة یستدل بها ان الصلوة مفروضة علی المؤمنین موقوتة [illegible] لانها خدمة تشتمل علی انواع الخضوع وذلک لان فیها الاقرار بالربوبیة وفیها خلع السنة والذل والاستکانة [illegible] والتملق والحاجة والاقالة من سوابق الذنوب والتجافی عن الفساد والفحشاء والمنکر بنابرین نماز جامع عبادات است وجمیع اوامر در ضمن او مستفاد بلکه هر عبادتی که از جمیع موجودات صادر میگردد و هر طاعتی که از همه مخلوقات ظاهر می آید در نماز یافته میشود پس هرگاهی که بنده بر اقدام نماید گویا که به همه عبادات مذکوره قیام نموده باشد نظم هر چه عبادت ز همه بهره مند وانچه اطاعت زجهان بر زنند باشد از ستر له قانتون بیست نماز احکام نماز او برون بر سبیل اجمال ازان اشعار نموده می آید که اعظم ارکان نماز چهار است قیام وقعود ورکوع وسجود چنانچه از عرش تا ثری موجودات از اعلی تا ادنی بر چهار صنف وچهار گونه بعبادات قیام می نمایند بعضی ازانها در قیام اند مثل اشجار وحیطان وجبال واطلال وبعضی ازانها در رکوع اند مثل بهائم وسباع وغیر ذلک وبعضی ازانها در قعود اند مثل حشیش ونبات وبعضی حیوانات غیر ناطق چنانکه غوک واشباه آن وبعضی ازانها در سجود اند مثل مار وکژدم وهر حیوانی که بر روی [illegible] پس هر جنس از انواع عبادات مذکوره خالی نیست واین هر چهار انواع عبادات که متفرق از کل مخلوقات صادر میگردد

در فرد انسان تنهاست و از اینجا توان دانست جمعیت انسانی و قابلیت برهان دمی از همه بهتر

ابیات آنچه جهان را بتفرقه بداد ٭ در تن انسان جمعیت نهاد ٭ در کف این عجب گوهر لیک

حقه لبالب چه پر از جوهریست ٭ **حضرت قدوة الکبرا** میفرمودند که نماز شریعت را عباد

گزارند و نماز طریقت را زهاد گزارند و نماز حقیقت را عرفا گزارانند چنانکه نماز شریعت را شرائط

است نماز طریقت را هم شرائطست و وضوء طریقت را شرح بشنو که وضو بر سه قسم است عوام و

خاص و خاص الخاص وضوء عوام مومن و مسلم شرعا شستن اعضا مخصوص ست بعد رسیدن

حدث چنانکه در کتب فقه است وضوء خواص صوفیه طریقت تطهیر باطنست از لوث ذمائم باطن و وضوء

خاص الخاص که ارباب حقیقت اند طهارت سر و روحست از خطرهٔ ماسوی اگرچه محبت و معرفت باشد

و در کشف الاسرار آورده است چنانچه بی طهارت بدن نماز درست نیست بی طهارت دل معرفت

هم جائز نباشد و طهارت دل باید بر روز لال تفکر و ذکر جانی ست و وضوء طریقت و حقیقت را

چهار درجه است ـ درجهٔ اول طهارت حواس ظاهرست بازالهٔ ذمائم جوارح ـ درجهٔ دوم

طهارت دماغ از خیالات او هام که سالها در دماغ جای گرفته و آن مادهٔ خطره و وسواس

هواجس ست ـ درجهٔ سوم پاکی حواس باطن ست از خواطر باطن تا اگر تطهیر حواس نیابند پرسیده شوند

ان السمع والبصر والفؤاد کل اولئک کان عنه مسئولا ٭ درجهٔ چهارم پاکی سر است و روح

عما سوی الله و احیاء علوم آورده وضوء دل بریدن میل محبت است و وضوء سر از بریدن

علائق ماسوی الله کما قال بعض العارفین الوضوء انفصال والصلوٰة اتصال فمن لم ینفصل لم یتصل

حضرت قدوة الکبرا میفرمودند که نماز ... یکی از عباد و زهاد و عرفا متنوع است

و آنکه ... شده الذین هم علی صلاتهم دائمون نیز با نواع است در حق عوام ادای اوقات

خمسه جمعه و اعیاد و تراویح و صلوٰة لیلة الرغائب و امثال آن مداومت نمایند و اهمال در آن افعال

نزد آن البته جائز نشمارند و خواص آنکه با شراق و چاشت و فی الزوال و تهجد و نوافل دیگر باشتغال

شیخ با خضوع و حضور دل در جمیع احوال اشتمال بود و اگر نفلی بضرورت کلی فوت شود ...

شب بروز و روز را بشب چنانکه در کریمه آمده الذین هم علی صلاتهم دائمون و ترک اداء وظائف

زنهار جائز نشمرند که در کلمات مشائخ آمده تارک الورد ملعون لاقدام بعد من الموالی ٭

خاص الخاص آنکه در زمین و طائف به سبقی دیگر اشتغال نمایند بلکه طرفة العین از آن ... غافل

نبوند تا فی الحقیقت نخواهی کریمه الذین هم علی صلاتهم دائمون نسبت بشان صادق آید و نیز

نسبت بنیاد بود و کل توابع نهاد آن که حضرت خلیل علیه السلام بعقب هر نماز گفتی رب اجعلنی

مقیم الصلوٰة تو اشارت باستقامت و شمول بادوات بی آنکه طرفة العین از وی ذهول بود

ابیات مصلی کو بجان اندر نماز ست ٭ دلش در پیش او اندر نیاز ست ٭ نماز چنگانی ذاته نفسه

نماز دایمی از عارفانست • حضرت قدوة الکبرا میفرمودند نماز ظاهر بجوارح تعلق دارد نیز عباد
نماز باطن بفکر دلست طریقة و نماز سر در روح باستغراق بفیض ست حقیقة و نیز خواص را قصد بظاهر
کعبه باشد و توجه باطن برب الکعبه چه سجدهٔ تن خضوع ست و سجدهٔ دل خشوع و الخشوع فی الصلوة
الاعراض عما سوی الله که نصیب خاص بود حضرة قدوة الکبرا نقل از آنکه بر میکردند که نماز اعظم
العبادات ست زنهار بعادت نگزاری که نماز بی خضوع و خشوع چون قالب بیجانست معنی خشوع مذکور
شد و خضوع عبارت از حضور دلست بسوی او و معاد و معانی آیات کلام ربانی که چه متعد از عموم آیات
ایاک نعبد و ایاک نستعین دعوی کند هست اگر غواص بحر نماز بود داند که چه دُرر معارف و
گوهر عوارف از بحر می آیند کما قال علیه السلام المصلی یناجی ربه و النجوی با کسی که نقصان بود
حضرت قدوة الکبرا میفرمودند از رسالهٔ غوثیه قال یا غوث ای الصلوة اقرب الیک قال
الله تعالی الصلوة التی لیس فیها سوای و المصلی غائب عنه یا غوث لا صلوة لمن لا معراج له عندی
یا غوث المحروم عن الصلوة هو المحروم من المعراج عندی کما قال علیه السلام الصلوة معراج المؤمن
عارف ربانی از عین القضات همدانی میفرماید توجه دانی که مردمان برای چه نماز گزارند و چرا نگزارند آنکه
ایشان از نور مشاهده نور بود خواستند که نور مشاهده بجمیع اعضا سرایت کند و آنها که نگزارند مستغرق
دریای استغراق بودند و استغراق از عالم سُکر ست و سکر از نماز مانع چنانکه در کریمه آمد یا ایها
الذین آمنوا لا تقربوا الصلوة و انتم سکاری حضرة قدوة الکبرا میفرمودند که حفظ صلوة
ششی چیز حاصل آید حضور دل و فهم معانی و تعظیم و هیبت و خوف و رجا و حیا تمیل ... چهار لے
او بعد اشیاء فناء النفس و ذهاب الطبع و صفاء السر و کمال المشاهده چون اجتمعت نماز گفتند معنی
انی ذاهب الی ربی + + + بر دل صورت بند و دو روها و نا خود را نفی کنند و اثبات وجود مطلق
و تکبیر بر ملک ملکوت زنند و از حقتعالی را بظاهر و باطن خود ناظر شناسند و در منظور کما قال علیه
السلام الاحسان ان تعبد الله کانک تراه فان لم تکن تراه فانه یراک + حضرة قدوة الکبرا
میفرمودند استعاذه میباید کرد از نماز عادة و استغفار بجا باید آورد از خواطر پریشانی و هواجس نفسانی
که در حالت نماز دست دهد قطعه تو درون نماز و دل بیرون ؛ کشتها میکند بمهمانی ؛ اینچنین حالت
پریشان را شرمت باید نماز میخوانی ؛ عوام طریقت در نماز ازین چنگ آیند بدانند که چنین گزارند فرض
یا نفل یا سنت ولیکن این مرتبه کمل اولیا بود که اشارة بدو میکنند شعر من مست خرابات نماز نی
کرگزارم ؛ در وی نه قیامی نه رکوعی نه سجودی ؛ و خواص از سکر بصحو آیند با شرائط ادای نماز وجود
دریجا آورده شود حضرة قدوة الکبرا میفرمودند اگرچه نماز رکن واحد اسلام می نماید

ولیکن بتفصیل ارکان خمسه در وی مندرج اند اول روزه که عبارت از امساک از اکل و شرب و جماع است و دوم یعنی چنانست دوم زکوة است عبارت از ایثار اموال بموجب حکم شریعة است آن ایثار ثواب بود بر نیت جمیع مسلمانان چنانکه در دعای ماثوره میخوانند اللهم اغفرلی الی آخره سوم حج که احرام است کردن دل است در ینجا هم تحریمهٔ نماز است چهارم جهاد که عبارت از کارزار کردن است بکفره و در ینجا در نماز همین جهاد با نواع اسلحه شرائط نماز چنانکه الوضوء سلاح المؤمنین میکند صفی لذا ما کمر بسته در میدان نماز در آمده انهزام لشکر کفره میکند و فتح و نصرت بادشاه وحدت را حصول میشود تمکن لائق حقائق و معارف او جهاد اکبر عبارت ازین تواند بود حضرت قدوة الکبرا میفرمودند که حضرت شیخ حمید الدین ناگوری میفرمودند تکبیر در نماز از مقام هیبت است قیام از مقام قربت و قرات از مقام مکالمه و رکوع از تمام خشیه و سجود از مقام مشاهده و قعود از مقام الفت منقول از اکابر است کسیکه نماز بشرائط حضور و ادا مُستحب تصور بکند نماز دیر این دعا کند حفظک الله کما حفظتنی و اگر بغفلت و سهولیت نماز بکند نماز این دعا در حق او کند ضیعک الله کما ضیعتنی و نفس این سعادت مرکسی راست که از علائق روزگار آئینه دلش مصفا شده باشد و بانوار غیبی ذاتش متصل گشته

لطیفه سی ام در بیان معرفت روزه

قال الاشرف الصوم وهو الامساک عن الاکل والشرب والجماع و ان یاتی بهما حضرت قدوة الکبرا میفرمودند خدا تعالی در دنیا چهار آتش آفریده است یکی آتش دوزخ دوم آتشی که در معده است سیوم آتش که در دل است چهارم آتشی که در هیزم است آتش دوزخ از بهر کفار است و سوختن اشرار و آتش که در معده است برای هضم طعام و آتش محبت که در دل است از برای سوختن عصیان ظاهر و فی الحقیقت آتش محبت در دل آتشی است که خس و خاشاک اغیار و عشق ناسوی پروردگار سوزد و آتش هیزم برای پختن دیگ هوس چنانکه در نماز مجموع اعضاء و جوارح مجموع میشود بدینوجه در صوم نیز مجموع حواس ظاهر و باطن مغلوب میباشد اگر چه ارکان خمسه بظاهر متفرقه مینمایند اما فی الحقیقة واحد اند مغایرة در الفاظ بود نه در معنی سوال اگر گویند چون بمعنی واحد اند فائده تکرار چیست جواب این افعال در شرع مثابه ادویه است و استعمال دو بها از برای ازاله امراض جسمانی است مثلاً آب سرد و ترست و کشنیز نیز سرد و ترست آنجا که آب باید داد کشنیز نمیدهند و حکمت آنست که صورة مزه و حلاوت دیگر است فاما در حقیقت طبیعت ایشان واحد است حضرت قدوة الکبرا میفرمودند که مراد از صوم مجرد گرسنگی نیست بلکه دیگر فوائد نوی همراه میکردند تا نتیجه میدهد و الا از مجرد گرسنگی کمال حاصل شدی بایستی که جوگیان همه کامل بودندی و حیوانات بگرسنگی کمال فتندی معلوم شد که جوع علت کمال نیست و کمال عرفانست رب صائم لیس من صومه

الا الجوع والعطش. وعطش گرچه از گرسنگی نورانیت باطن باشد واند کے از کشف حاصل گردد لیکن زود زائل گردد نقل است که پیغمبر بود و ند در ولایت بہار ملالہ روئی را لسبب ضعف قوی امتزاج داده اند و ہمین خوئی را بلا خود ہی از زواج بخشید ند عروس را و بیکر که بحلیه حیا فند بودند و فا محلی در فرزین بود سہید زود رخانه بودا ما چیزے نخورد چون مادر عروس تکلیف طعام میکرد و بہانه جوغذا باز کشید ی سه روز بکمال رسید بحکم تعذر چادر حیا از سر کشید و به پدر و ما د گفت که زنہار حشت خانه و اسباب بیرون آرید که آتش خواهد در افتاد ملتفات لسوی او نکردند بقدرت الله تعالی ساعتی بیش نرفته بود که آتش در گرفت و امثال این جمله سخن دیگر از دہ بر زده که راست بر آمدند آخر الامر این سخن بحضرت شیخ شرف الدین منیری نقل کردند حضرت شیخ استفسار حال او کردند چون واقعه بار نمودند فرمودند که پاره طعام او را بخورانید بعده از وی پرسید که حالا چیزی به نظر باطن تو ظاہر میگردد گفت اصلا ہیچ چیزی نمی بینم فرمودند که آری کشف جزوی بسبب نخوردن بود حضرت قدوة الکبرا میفرمودند که در کلمات مشایخ آورده اند حکایتا عن الله تعالی یا احمد تعرف تی وجلالی وما اول عبادة العباد و توبتهم وقوتهم الا الصوم والجوع چه در ین فعل ہم ریاضت و ہم ریاست و ہم مجاہده و ہم مشاہده و ہم سخاوت و ہم کرامت و علم شانی پیدا آید و انوار روحانی گرد د در تن بسیار آید پدید آید و از دل پدید آمدن می افزاید یا احمد ہیچ عبادت بحضرت ما دوست تر نیست از روزه و خاموشی حضرت قدوة الکبرا میفرمودند اصحاب حقیقت بعدد با جمیع اعضا میکنند تا روزه فی الحقیقت باشد چنانکه روزه چشم که بسوے حرام ننگرد و بر ہر چه نظر آید بعبرت نگرد و حقائق بما داند و روزه گوش آنکه از شنیدن کلام لایعنی باز دارد ... چه شنود صوت حقیقی و روزه زبان آنکه از گفتن سخنان زیادتی صائم باشد و ہر چه گوید متکلم حقیقی را ملاحظه فرماید زبان خود را چون شجره موسی داند و امثال این روزه بدست و پا در خطره که اغیار و حظوظ ... که نبی علیه السلام روزه حقیقی میکند اذا صمت فلیصم سمعك و بصرك ولسانك ... این چنین روزه دارد اگر چه اکل و شرب مباشرت کرده باشد در طریقت صائم بود و بیت کسیکه باشد این روزه را چنین صائم تواند بگفتن که ہست صائم دائم ‡ قال علیه السلام ثلثة یفطرن الغیبة والکذب والفحش قال اذا اغتاب صائم افطر در احیاء علوم آورده اند بعده لیس امساک طعام و شراب شہوت بعد تزکیه دل خلاف ہوا و نفس بوده روزه روح کوتاہی امل است و نیت عوام در روزه برای مغفرت و ثواب است و نیت خواص برای قہر نفس بود و نیت خاص الخاص خالصا لله باشد تا بسعادت الصوم لی وانا اجزی به برسند وقال بعض المحققون روزه داشتن حرفه زنانست و نماز گزاردن کار پیر زنانست دل بدست آوردن کار مردانست اگر صوم مدام نتوان داشتن قوت الطعام چیزی است که تنہا باقی دارد و دست از طعام بدارد چنانچه کسی مطلع نباشد و این اصل تمام از حضرت شیخ الاسلام امام الحق والدین منقولست که اگر آینده را افطار کنانیدی ہمانگه موافقت مہمان کردندی بعده چیزی نخوردندی بیت

ای بسا صائم که او هم صائم و هم مفطر ست و ای بسا نائم که او در نوم ها جز بسا بهر ست و از صوم حیرانی و در دل پدید می آید که بطوبت رلغشک کند و حجب غلیظی که از شهوات و لذات حاصل شده مینمایاند و در جوف دل دقیقه پیدا میکند که ادراک حقائق و معانی بدان توان کردن و فردا قیامت که طاعات مطیعان و عبادات عابدان هر کسی بخصمان ایشان دهند مگر ثواب صوم مدید که آن جزایی دادهٔ حق است که جزا هر طاعت بهشت است و جزاء صوم حقتعالی بر موسی علیه السلام فرمان آمد الجوع ترانی و ریان نام در یست بهشت را صائم بآن در بود و حضرت قدوة الکبری میفرمودند مراد از صوم اندک خوردن ست اگر صائمی روزه دارد و شب زنبیل شکم کند منکبا فرما آن صائم را صد بار سخن در اندک خوانیست اگرچه چند مرتبه کیه این خورد بنسبت مسافر دائم روزه است که سفر و رنج او کم از روزه نیست ❊

لطیفهٔ سی یکم در بیان زکوة

قال الاشرف الزکوة تزکیة البال عن حال المال التی هی الثقال و بحسب الظاهر الزکوة اخراج المال الی سبیل الله تعالی و فی اللغة بمعنی تعطایا - قال علیه السلام الزکوة طهور الایمان و عنه علیه السلام لا یقبل الله الایمان الا بالزکوة حضرت قدوة الکبرا میفرمودند زکوة اهل شریعت دیگر است و زکوة اهل طریقت دیگر چنانکه نقل ست از حضرت شبلی که کسی پرسید که از دویست درم چند درم زکوة بباید داد گفت اکنون تو او هم یا از آن خویش گفت مسئله بمذهب هر یکی واجب است نیز از آن من و آن تو که کدام باشند گفت آنچه النست که از دویست درم پنج درم بباید داد و مرا از دویست تمام و پنج درم دیگر بر هم گفت و دویست خود دلیری کدام مذهب گفت واجم کرده بید بهم گفت این مذهب کیست گفت مذهب ابی بکر چنانکه رسول را از دویست که ما خلفت لعیالک گفت الله و رسوله و از امیر المومنین علی مرویست که در قصیدهٔ خود آورده شعر فما وجبت علی زکوة مال ❊ و هل یجب الزکوة علی جواد آل کریمان سید ولایت جون شان بعینه بمال بخیلی کنند نه بر خون فلمی چه ایشان ملک نباشد امانت چون کافر فقد اسبات دنیاده مرچه مسلم که نبود دعائی دیگر بر زبال مردان دل برآورده اند که اهل طریقت چنین کرده اند قال الاشرف الدنیا ملک المولی و ما العبد حق فیها هر که خدا را شناخت بقدم و خود را شناخت بعدم در ملک حق لی تصرف نکند و اگر کنند روا باشد پس زانکه ملک نباشد زکوة چون سبب حدث او را رسول علیه السلام فرمود الزکوة طهور المال یعنی چون بکمال پیمان رسد و معرفت و تحصیل کنند و حائلند خدو و شیخ و انفاس خود باشد هر چه از قلیل و کثیر بدو رسد بسلسله حق ایثار کنند و یوثرون علی انفسهم و لو کان بهم خصاصه و شاکر و راضی باشند حقتعلی اگر صفائی باطن تو را بیان

بخودی اهواء این پاکی از کجا حاصل شدی که محبت جیفه را از دل خود بیرون کرده هر آئینه قدر دلی که محبت
دنیا هی در آن باشد و در ملکوت هیچ چیزی نباشد او ملوث بود و زبان هم ملوث و پلید باشد و بنا بر این علت
طهارت دفع مال بود و علت پلیدی جمع کردن بدان که خیر الزکوة ظهور الایمان بدین باشید
اما در حدیث دوم آمده لا یقبل الله الایمان الا بالزکوة یعنی چون مسلمانان از عمه باطن و علام معرفت
از دو نسبت در مرتبه دوم بدو حکم کنند بزکوة او چون کلمه لا اله الا الله بگویند حکم کنند بر ایمان او
در تمنیه چون ضعیف است و در اسلام و قوت باطن بدارد و محول احوال را در اسباب نمی بیند و توکل نمی دارند
که چه یابند و تمامی اموال در راه حق ایثار نمیتوانند کرد و اگر با او بگویند کجا قبول کند نسبت با حال او
از دو نسبت در مرتبه دوم فرموده اند او اول سهولت احکام شرع در دل خود جای داده بعده ایمان قبول
پس ایمان او بواسطه سهولت احکام شرع است که اگر آنرا در دل قبول نکردی ایمان نیاوردی اما
عائله که مال دنیا را از خود دفع کردند و سخاوت ورزیدند پس حبیب الله باشند چنانکه رسول الله علیه السلام
فرمودند السخی حبیب الله ط دوست مقبول بودن مردود است و جای دیگر فرمود البخیل عدو الله
چون بخیل عدو باشد مقبول نبود حضرت قدوة الکبرا میفرمودند معنی زکوة یکی فزونی است که
مال دهنده زکوة افزون میشود دوم معنی پاکیزگی است یعنی زکوة دادن مالها دل از نوث ماثم
پاک گرداند و از عقوبت سلامت یابد قال الله تعالی خذ من اموالهم صدقة تطهرهم و تزکیهم
حضرت قدوة الکبرا میفرمودند که زکوة ... نفوس هریک شمولی دارد اول زکوة عالی
زکوة تبر آمدند بعدم و بعد آورد چون وجود ... داشت و افعال عبادت بر فراخور حال ایشان
کردند و در اسفار چهارگانی را دوگانی ساختند و کمال زکوة این باشد که بندگان و ... صحیح
پاک کنند و بصرف جنت بنشانند و زکوة انبیا ... و هدایت خلق باشد بسوی حق و بیان احکام اوامر و
نواهی بر ایشان و زکوة اغنیا خود معرفت و زکوة علما تعلیم احکام دینی از مسایل احکام فقه و احادیث
و تفسیر قرآن و مطالب جهاد و زکوة اولیا و مشایخ خاص الخاص تفهیم علم سلوک و تلقین و مشغولی ظاهر و
باطن و ترک دنیا و جاه و زکوة حقیقی اخص الخواص باعطای الاهی از تصفیه دل و تجلیه روح مریدان
صادق و بذل نعمت عشق و محبت و سعادت و معرفت و قربت و ... اصحاب و ارشاد حقائق و معارف
و نفی اغیار همیا بکه این نوع ایثار از حضرت قدوة الکبرا اکثر اوقات منظور شده و وقتی در شیراز نگار
بعد از طواف مقابر اکابر و اعزه اما ... شده بودند که درویشی بملازمت آمده و از مجاهدات کثیره و ریاضات
کثیره خود عرض کرد که مدت دوازده سال است که در ملازمت فلان شیخ عمر بسر میبرم و هیچ حاصل نشده
ع درخت کام تو هر دم بیر نمی آید ٭ چون بمبالغه عرض نیاز و عجز ... انکسار از حد گذشت
ع چو گفت از دل سخن در دل اثر کرد ٭ فرمودند خوش خاطر جمع دار برای افتتاح کار او نفحه در
کار زبان گشته بود که از ابتدای کار تا انتهای اسرار و ... همه مکشوف شده و ... آثار او

احکام اعیان الہی معروف **بیت** آنانکه خاک را به نظر کیمیا کنند ۞ آیا بود که گوشهٔ چشمی بما کنند ۞
چنانکه از حالات او برسینهٔ حاضران سرایت میکرد ۞ **لطیفهٔ سی و دوم در بیان حج و جهاد** ۞
قال الاشرف - الحج وهو القصد الی طواف کعبة القلوب - والجهاد وهو المحاربة بالنفس
کما اشار علیه السلام الیه بقوله رجعنا من الجهاد الاکبر الی الجهاد الاصغر

حضرت قدوة الکبرا میفرمودند شرائط وجوب حج بسیار است و آن بکرمه وجوب ثابت شده
قال الله تعالی ولله علی الناس حج البیت من استطاع الیه سبیلا ۞
از فرائض جملهٔ اسلام یکی حج ست وقتی که شرایط موجود بود کمال عقل و بلوغ و استطاعت اعدهٔ
مستوجب شدن و شرائط و احکام بجا آوردن بعضی گفته اند که بوجود صحت ایمان احتیاج شرائط
دیگر نیست - آورده اند که فتح موصلی قدس سره کمر بسفر بسته بود ودر راه با جوانی التقا یافته پرسید که
من این الی این فقال الغلام الی بیت الحرام فقلت خطاک صغیر والطریق طویل فقال علی
المشی وعلی الله البلاغ فقلت این زادک فقال زادی فی قلبی وهو الیقین - قلت
اغنی به الطعام والشراب - قال الیک عنی یا بطال هل رایت ضیفا یذهب
بالطعام والشراب الی بیت المضیف
این جوالبات در طلب مطلوب صحت بدان کافیست عشق الہ زاد اوست و این مخصوص ست با اہل
همت و مجردان رونق کار و مفردان میدان کارزار **قطعه** مرد این میدان نباشد هر کسی ۞ فارسی باید
که تا پا زند بر میدان ۞ تیر هجر در معرکه از جان و دل ۞ سینه را سازد سپر سوی سنان ۞ ست
قدوة الکبرا نقل از حضرت شقیق میکردند قال رجل لشقیق انی ازید الحج قال این زادک
قال تزودت اربعة اشیاء قال ما هی قال ما رایت احدا اولی برزقی اقرب منی ولا یمنی
رزقی غیری ابعد منی ورایت قضاء الله جاریا علی حیث ما کنت ولا اکون فی حال الا والله
بحالی فقال شقیق نعم الزاد زادک میفرمودند که در راه سلطانیه بحضرت سلطان ولد اجتماع اتفاق
فرمود - من این الی این قلت من العلم الی العین والمنزل فی البین والحاصل فی الخطوتین - تما
هذا المقصود من الکونین ولا یصل بهذا المنزل الا اصحاب العینین - **غزل**

چه پرسی ای مسافر راه من این ۞ ز اول علم تا سر منزل عین
درین ره از خبر آگاه باید ۞ ترا مقصد نهاد و حاصل بین ۞
بگویم گر نهی گوش دل عین ۞ درین بیدای ره بسیار غولند
که تا منزل برد از پای خود این ۞ درین ره یافته مقصود از فـ
که سالک راه دور و دراز است ۞ که از ره میبرند در طرفة العین
میان علم و عین ای سالک راه ۞ که مقصود این بود خلق ...

حضرت قدوة الکبرا میفرمودند اگر کسی بشرف زیارت کعبه چنانکه اصحاب طریقت زیارت کرده اند
مشرف گردد زهی دولت و اگر بطریق اصحاب شریعت این فضیلت دریابد اگر حسرتها یاد آید

در بیابان سست و حاصل در دو قدم است و این است مقصود از هر دو عالم و نرسد باین منزل مگر صاحبان دو چشم ۞

سعادت و معصیت حرمان این استفادت هم دولت هی و سعادت سنی ست تقریبا میفرمودند جوانی بود
مستغرق دریای حیرت و سایر صحرای فکرت پرپندیکر در توقف و ساآمده و انفعال حج آوردن گرفت تا اینکه
که روز عرفه وی گزشت امروز این انفعال جایز نیست چون شنید بغایت متالم شد و آهی در ضمان زد
عارفی حاضر بود گفت صحیح و زیادة هم کرده ام بدین حج ها آه خود را بفروش فروخت بعد زمانی
در سرش ندا کردند که ایجوان آه را بازران بفروختی میفرمودند که بهای قیمتی آه کرشد بنا بر فقدان حج معنوی
بود نه این حج صوری ع که مرجایز اجو جو هر قیمتی نیست حضرة **قدوة الکبرا** میفرمودند نسبت باهمی
ظاهر رخص شرعی و مرعی ست و نسبت بارباب باطن معلوم اما اهل نیت بی زاد و راحله نتوانند این سفر
کردن و مسافران این راه بانواع اندر حج بشهوت روزگار روند و بعضی جهت ناموس تنگ گردند که خود را حاجی
این طائفه از حقیقت حج محروم باشند پس معلوم شد که سفر کعبه برای حصول دولت صحبت و وصول بشوکت ربوبیت
ابیات ابلهان تعظیم مسجد میکنند ٭ در صفای اهل دل جد میکنند ٭ آن مجازست این حقیقت ای
فلان ٭ نیست مسجد جز درون سروران ٭ مسجدی کان اندرون اولیاست ٭ سجده گاه جمله است اینجا خداست
تا بگردان کعبه را در وی نرفت ٭ اندرین کعبه بجز آن حی نرفت ٭ تا دل مرد خدا نامد بدرد ٭ هیچ قومی
را خدا رسوا نکرد ٭ قلبی تغضات ... زرد دانکه حج صورت کار همه کس هست اما حج معنوی صورت
دیگر دارد و هر کسی نتواند چه در راه صورت زر و سیم باید افتاند در راه معنی جان و جهان من استطاع
الیه سبیلا این باشد دل را طلب باید کرد که دل جای حج اکبرست سئل عن رسول الله
صلی الله علیه و سلم این الله فقال علیه السلام فی قلوب عباده و قیل قلب المؤمنین بیت الله
از سلطان العارفین رحمت الله نقل است که شخصی را دید براه کعبه سعی میکرد گفت کجا میروی گفت
بکعبه گفت همراه چند درم داری گفت هفت درم گفت مرا ده و گرد من هفت بار بگرد ... گرد گفت
حج اکبر بجا آورده **ابیات** طواف کعبه دل بهتر آمد ٭ ز طوف کعبه کاندر کشور آمد ٭ درین کعبه
صفای خویش بیند ٭ درین ... داور آمد ٭ ز طوف صد هزاران کعبه دل ٭ طواف ... دل خوشتر
حضرت **قدوة الکبرا** میفرمودند چون قدم در راه نهد باید که چار تکبیر فنا بر چهار گوشه دنیا خواند
و بهر منزلی که نزول کند منزلی از منازل سلوک قطع کند چون بوادیهٔ احرام در آید جامهای صورت
از خود دور کند و قطعه کرباس احرام بندد در صورت و معنی باید که خرق البانس عادت کند و تجرید اعتیادی
روزگار و عوائق اسرار بحصول آرد چون بعرفات آید واقف اسرار معارف و آشنا بعوارف شود و کوشش کرد
چون بمزدلفه آید مرادات حاصل شده را ترک دهد چون در طواف آید گرد کعبهٔ دل طائف بود و آنچه
ماسوای اوست از وی صافی شود و چندی در کعبهٔ دل بطلب یار بطواف مشغول شد تا صاحب خانه
بدیدهٔ دل مشاهده کرده باشد چنانکه بچشم سر خانهٔ کعبه را این غزل مولوی را در طواف میخواندند بنوعی
که حالتی غریب دست میداد **غزل** طواف حاجیان دارم بگرد یار میگردم ٭ نه اخلاق سگان دارم که بر مردار

نه خواهم خانه در ده نه گاو گله فربه ٭ ولیکن مست سالار هر بی سالار میگردم ٭ نمیدانی که رنجورم
محجوبم ٭ نمیدانی که مخمورم که بر خمار میگردم ٭ نمیدانی که سیمرغم که گرد قاف می پرّم ٭ نمیدانی که بو بوزدم
که بر گلزار میگردم ٭ بر آن نقشی که می آید درون نقاش می بینم ٭ براه عشق لیلی دان که مجنون وار میگردم
چون بصفا و مروه آید از برای سعی کردن باید که جد و جهد نماید و بسعی تمام قبل از حلول اجل از
کدورت بشریت بصفا ملکیت انتقال کند چون بمنا آید موجب خطرات و وساوس خیالات را از
صفحهٔ خاطر تراشد و از کل آرزو و امانی تبرا نماید چون بمنسک گاه رسد باید که دیو نفس را بسکین ریاضت
و مجاهده ذبح کند بلکه خود را فدا کند - تقریبا میفرمودند که حضرت ذوالنون قدس سره جوانی را دید که بمنا
نشسته بود و همه خلق بقربان مشغول بودند من جانب وی نگران بودم تا چه کند گفت بار خدایا همه
قربان مشغول اند من نیز میخواهم تا خود را قربان کنم اندر حضرت خود قبول کن این بگفت به سبابه
اشارت نمود و [illegible] بیفتاد چون نگاه کردم مرده بود بیت خوبرویان چو پرده بر گیرند ٭ عاشقان
پیش شان چنین میرند ٭ چون سنگ اندازد باید که مشتهیات حواس ظاهر و باطن را از طبیعت خود
دور اندازد چون بعرفات رود وقت وقوف باید که بر کوه قاف دل بر آید و واقف شود که این اوصاف از
مرتفع شده یا نه اگر شده حاجی است صورت و معنی و الا نه حاجی رسمی ست وقتی که جامه محبت الهی بکمال او
رسد از خامی بمرتبه پختگی انتقال کند بیت صوفی نشود صافی تا در نکشد جامی ٭ بسیار سفر باید تا پخته شود خامی
نقل آورده اند چون جهت آدم علیه السلام از نعمت بهشت بمحنت دنیا افتاد میان آدم و حوا مفارقت شد
بار [illegible] بوده زیارت شد عاشقان هم بر جمال دوست خویش بکوه عرفات مشرف شود و مجمع
آمده [illegible] و عناء بادیهٔ افتراق در انجا زایل گردد اما تقبیل حجر الاسود در وقت طوفان نوح
حقتعالی امر فرمود ملائکه بیت المعمور را بآسمان چهارم بردند و حجر الاسود که امروز قبله گاه عالمیان و کعبهٔ حاجیان
اسلامیان است یک پرکالهٔ یاقوت سرخ بود حقتعالی فرمود بکوه بوقبیس تا شگافته شد و آن سنگ
درمیان کوه در آمد و کوه آن سنگ را محافظه کرد تا وقتیکه طوفان آخر شد در روزگار ابراهیم حقتعالی
امر فرمود یا ابراهیم کوه بوقبیس سنگی ست از ابیاد و در رکن نهاد آورده اند که سنگ حجر اسود سرخ بود بتقبیل
زنان حائض سیاه شد و حقتعالی روز میثاق با بندگان عهد کرده بود و آن عهدنامه را تسید و در دهان
سنگ نهاد لاجرم هر که ویرا بوسد گویا آن عهد بجا آورده باشد فردا قیامت آن سنگ نزد حقتعالی
گواهی دهد که این بنده بعهد خود وفا کرده است بیامرز حقتعالی ویرا بیامرزد این فقیر که (حضرت اشرف)
میگوید که خاصیتی عجب دیدم از آن سنگ که گفتار از تقریر او عاجز است و آن آنست که بمجرد بوسیدن لذتی
و راحتی یافتم که تا در بدن حیات باشد لذت آن فراموش نشود و هیچ لذتی بالاتر از وی در جهان ندیدم
و هیچ چیز نرم تر و لطیف تر از آن در دار دنیا معاینه نکرده ام و من این عجائب را باکابر و اشراف میگفتم ایشان
نیز میگفتند که ما هم مثل این مشاهده کرده ایم سبحان الله چندین هزار اهل دلان را تقریر این سنگ اعتقاد است

ویلہا بر آن سنگ لبیدہ اند لکن زین خاصیتہ کہ ازو ظاہر شود دیدہ اند کہ کسی بوسہ زد برلب سنگ بہ یافت
لعل یا قوت بر آن سنگ ٭ برآمد گوہر مقصود از اینجا ٭ کہ گوہر میرسد از سنگ در چنگ ٭ خوشا وقت آن
صاحب دولتی کہ منظور نظر فقیر او منظور بخاطر بلغا گردد ٭ رباعی ہر کہ او بار ستان کم سنگ شد ٭ در کمی قتاد عقلش تنگ
شد ٭ گر تو سنگ صخرہ و مرمر شوی ٭ چون بصاحبدل رسی گوہر شوی ٭ ہر کہ از گل ومنا بشرب فانی
شدہ باشد داند کہ این عین آن معنی ست کہ در نماز ست و در معنی مغایرتی نیست مگر در لفظ - حضرت
قدوۃ الکبرا میفرمودند معنی قبلہ توجہ کردنست بچیزی ہر کہ روبچیزی آرد قبلہ او آن شد ظاہر و باطنا
چنانچہ قبلۂ انبیا و امم پیشین بیت المقدس بود و قبلہ حضرت رسالت پناہ صلعم و تابعان کعبہ شد
کما قال اللہ تعالی قد نرے تقلب وجہک فی السماء فلنولینک قبلۃ ترضیہا ط
و قبلۂ اہل شوق و محبت و فرقۂ عشق و معرفت جمال اللہ است و لکل وجہۃ ہو مولیہا بر این معنی ست
و ایشان بفخر کعبہ و عرش سر فرو نیارند لا مبالا و لا جہلا فرد ہر قوم راست راہی دینی و قبلہ گاہے
ما قبلہ راست کردیم برسمت کج کلاہے ٭ و نیز نماز ایشان بے رکوع و بے سجود باشد فرد نماز زاہدان رکوع و سجود ست
نماز عاشقان ترک وجود ست ٭ حضرت قدوۃ الکبرا میفرمودند قبلہ چہار ست - اول قبلۂ جوارح
کہ بر جمیع مومنان مسلمانان فرض شد تا بدان سمت نماز گزارند دوم قبلہ توجہ دل ست کہ اصحاب طریقت
توجہ بدانست و مشغولی ایشان دران - سوم قبلۂ پیر ست کہ توجہ مرید بشیخ بود - چہارم قبلہ اینما
تولوا فثم وجہ اللہ و آن حق قبلہ با ست فرد چون قبلہ بجز جمال معشوق نبود عشق آمد و محو کرد ہر قبلہ
کہ بود رسل و انبیا و اخص اولیا را توجہ بدانست باطنا و ہرچہ ما سوی اوست پشت بر و دادہ اند
حضرت قدوۃ الکبرا میفرمودند کہ معنی حج قصد کردنست ہر کہ قصد چیزی کند و قدم ظاہر او باطن در
راہ زند حج او ہمان باشد زائران و حاجیان بانجاح مآرب اسعاف مقاصد دینی و دنیاوی خود طواف
کعبہ کنند تا اسم آثم از جریدۂ اعمال ایشان محو شود اما مقصد مشتاقان و محبان عارفان تقرب بکعبہ دل بود
و احرام بستن ایشان بہ ہفت طور دل باشد تا محرم اسرار الوہیت گردند . قال علیہ السلام قلب العارف
حرم اللہ و حرام علی حرم اللہ ان یلج فیہ غیر اللہ ط کہ در منا منت و عرفات معرفت
تسبیح آن فرقہ سبحان این باشد شعر با حریم کعبۂ دل طوف ہر زمان ٭ حاجی تو طوف میکن در کعبہ و حرم
حجاج را قصد کعبہ بنسبت جمع مغفرت و جنت با احتمال مشتاق بوادی بود و عشاق را در راہ طلب دوست سر
نہادن و جان دادن فرحت و شادی باشد شعر احرام عاشقان با احرام حاجیان ٭ کان بسوے
کعبہ بود و این بسوی دوست ٭ اہل عشق و معرفت را از کعبہ و بتخانہ و مسجد و میخانہ مقصود اصلی
مطلوب حقیقی ست فرد در مسجد و بتکدہ گر میروم چہ شد ٭ در سجدہ و پیالہ بود عکس روی دوست ٭
کعبہ عام ظاہر ست و کعبۂ خاص باطن ست کعبۂ ظاہر را در کشادہ و محل زیارت خلق و کعبۂ باطن در بستہ
تا از اغیار محفوظ ماند طارق قہر بیچ و از دسی بوی نرسد کہ محل زیارت نور احدیت است رباعی

بطوف کعبه گل روز گاربست * بجوف قبله دل گرد گاه است * تو این هر دو نیکو فرق بفرمود که این را حلقه
راز بهران او * حضرت قدوة الکبرا میفرمودند عزیزی منا بیاید که آن کعبه سنگ گل را بیک نظر مشرف شده
میروند و بر قبله دل که بر و سنیه‌ها و شعشعت نظر بر فرد دلگار بود اصلا نمیروند و سعی میکنند که حضرت سلطان
العارفین فرموده اند که زیارت اهل القلب خیر من زیارت الکعبة سبعین مرة *
کعبه ظاهر از احجار و قبله باطن پر از اسرار - اول مطاف خلق ثانی مخاف خالق آنجا مقام خلیل اینجا مرام
جلیل در خلیل و جلیل فرق قلیل آنجا چشمه زمزم اینجا دور اقداح دما دم آنجا حجر اسود اینجا نظر ارشد
مثنوی گر آنجا چشمه سار زمزم آمد * در اینجا رود بار قلزم آمد * گر آنجا قبله گاه سنگ شوید * در اینجا قبله گاه خاک
بر خلد * از حضرت شیخ الاسلام نظام الدین نقل فرمودند که حج رفتن کار کسانی باشد که از صفای نخوت و سنگ
خطی نداشته باشد بهوای نفس خرم در ابر نهد مثنوی کسی کو را بود با دوست سرکار * چه باشد در هوای کعبه تن
کار * که راه کعبه گل کو عبا است * طریق قبله دل روی یار است * حضرت امام غزالی آورده اند که حج اشارت
میکند بمراجعه سوی حق و بشارت میدهد بوصول مطلق واذن فی الناس بالحج یأتوک رجالا
اقدام از منازل و مراحل خوش آنقدر هوای انس نه در بادیه نفس اماره را قطع کن چون باحرام
دل رسیدی باب نایت غسلی کن و از بیابان اینه بمسجد دشو و احرام عبودیت گیر و لبیک علی شفابه بر زن
و بعرفات معرفت در آویز و بر جبل رحمة برائی و از اینجا بمنای منیه آئی و نفس بهیمی را قربان کن
روی بکعبه وصال نما دع نفسک و تعال فرد چون رسیدی طواف کن یعنی * گرد یار گرد نه
بگرد خود * و پا بر حجر اسود نه ذکر در جهاد اقتبا وقال الله تعالی والذین جاهدوا فی سبیل الله
باموالهم وانفسهم حضرت قدوة الکبرا میفرمودند جهاد کردن در راه خدا تعالی فرض است
بر جمیع عباد و فتیکه خروج کفار شود اما در این خروج کفار فرض کفایه باشد در غزا امیری باید که لشکر
جبار را بمیدان همت و عساکر جانگان معرکه جلادت اطاعت او کنند و از دائره حکم چون نقطه بیرون نروند
و با تفاق یکدیگر بقوت دل بقهر لشکر کفار آرند و جنابی را در لشکر برابر بر نهند اگر بهند آن را التعیب میزنند
جهاد الیقین بکمال نیست و آنرا که یقین بکمال نبود ناقص بود و با اهل ترک نزدیکتر رباعی از زمن
منکر کردن و در روزه روا نیست * روزیکه قضا باشد آن روز قضا نیست * روزیکه قضا باشد کوشش نکنی
سود * روزیکه قضا نیست در و مرگ روا نیست * چون غنیمت یابند برنهجی که در کتب فقه مسطور است
بجمهور امیر قسمت کنند امیری که پیشوای قوم باشد و لشکر اسلام مطیع وی باشد باید که او را از لذائذ
شهوات اجتناب دارد و بشرب مناهی اقدام ننماید چه شراب مزیل عقل است و رای ثاقب و فکر صائب بکمال
عقل اعمال خرد و عمل نتواند بود کسالت و اهمال و رذائل افعال نتیجه شراب است و هرگز ...
کار امروز بفردا افکند فرد جهان آنکس بگیرد کو درنگ ندهد * بجا می ارغنی تو نقسیم نیابد در مهمات و مصالح
با طایفه که سرگروه باشند مشاورت کنند بعد بر طریق تعاقد و تفکر و تدبر تمام آن اندیشه با جنگ اعتمال شرایط

عقل زیاده و نقصان آن مفهوم کند چنانکه حکما فرموده اند لا ظهر خیر من مشاورة العقلاء
امری که بلشکر غداره کاری که بعسکر جرار میسر نیاید از تدبیر خردمندان برآید رباعی برابر بند دیوار رویین
ز پای ٭ جوانان بشمشیر پیران برای ٭ بل آن کار کز لشکر کوه کن ٭ بنا شد کند عقل از فکر و فن ٭
در مشاورت آثار بسیار است و فواید بیشمار در ضمن آن منبع رسول صلعم را امر شد که وشاورهم
فی الامر نه از جهت احتیاج بلکه تا خاطر ایشان خوش شود و تعلیم امت را تا باستصواب مستشار
با صواب استشارت یکدیگر کار کنند زیرا چه عقول انسانی متفاوت اند و درک و فهم خلق مغایر یکدیگر
آنچه به تفکر و اندیشه دست دهد به تیغ آبدار میسر نگردد ع بشمشیری یکی تا ده توان کشت ٭
برایی لشکری را بشکنی پشت ٭ الشعر الرای قبل الشجاعت شجعان ٭ وهو الاول وهی المحل الثانی
حضرت قدوة الکبرا میفرمودند که برخی از عقلاء روزگار تصور کنند که در مشاورت افشای امر
باشد و آن موجب مضرت بود در جهانداری و حال آنکه این عین کتمان است مثلا ده نفر عقلاء نامدار
امنای روزگار که در مجلس مشاورت حاضر اند اگر زبان استفسار مشاوده کرد هر یک قدر خردمندی
خود سخن بعرض رسانیدند و مشاوره مجموع را استماع کرد و بر همگنان مشتبه است که او بر کدام قول
عمل خواهد کرد و بکدام مشاورت اقدام خواهد فرمود - تقریبا میفرمودند که چون سرگزار اقالیم حضرت بزرجمهر
شاه را که ممالکت آفاق مسلم شد و سلطنت آفاق نیز این طریق مرعی داشتند و بواسطه
رعایت این خوبی پسندیده و صفت حمیده منصور بودند و بر مواعظ نوشیروان کار میکردند
اگرچه بعضی ندما باعث قراءة شاهنامه می شدند ولیکن ایشان نمی پسندیدند و از تواریخ تاریخ طبری
دائم الاحوال بنظر مبارک خود میداشتند و بر دیگر ندما و وزراء کفایت شعار و ندمای رعایت آثار
را خردمند میداشتند و اهتمام از اجتناب مظالم مینمودند که لا یدخل الضرر علی الوالی الا باربعة اشیاء
تشاغله باللذات عن الاشیاء وسوء اخلاقه علی بطانته وافراط عقوبته
عنف ... به و مداومة ظلمه الی رعیته یعنی مضرت در جهانداری و فساد در شهریاری
از چهار چیز است یکی آنکه والی روزگار خود را مستغرق گرداند در لذاید دنیای فانی تا زیر و زبر شود
همه کارهای ملکی و مالی و بد خلقی ورزد با نزدیکان خود و در عقوبت مبالغه کند یکی مستوجب آن
باشد که ویرا ده چوب زند او را بیست چوب فرماید یا ویرا قتل کند و امثال آن - و دیگر آنکه بر رعیت ظلم
کند هر آیینه از ظلم رعایا متنفر شوند و شکسته دل گردند بعمارت و زراعت اشتغال نتوانند نمود
نقصان در اموال و خزاین ظاهر گردد و رعایا مستاصل شوند خرابی در مملکت آید بعده لشکریان
کاه کج کنند و فساد بیرون آیند از جهت قلت وجوهات و من امثال این در عراق و خراسان
دیده ام بلکه بسبب زوال مملکت عجم بهادرخان از ممالک در پای همین بود پادشاهی که باین خصایل ذمایم
ملوث بود دعا جهت پادشاهی از دست دهد چه پادشاهی بی لشکر و رعایا هیچ نمی باشد که او ذاطفا بهاد

بتنهایی باشد وقیام خیمه بی ایشان محال - تقریباً حضرت قدوة الکبرا میفرمودند که در ترجمه آمده شهریار بک آورده اند
که لا ملک الا بالرجال ولا رجال الا بالمال ولا مال الا بالعمارة ولا عمارة الا بالعدل
ولا عدل الا بالسیاست سلطان جلال الدین خوارزم شاه عزم توجه جزم کرده بود که بخوارزم رود در حدود حوالی
سپاهان رسید و لشکر خرابی عمارات بنیاد نهادند که یکی از اکابر آنجا بتلقی سلطان آمد و این چند ابیات بر بدیهه
انشا فرمود سلطان بمجرد شنیدن سواری کرده لشکر یا زامنع نمود از ان افعال ناپسندیده فی الحال خود
سوار شده در محل دیگر نزول کرده ابیات اینست ابیات سلطان دولت است بفرمان نشسته است ۞ آنجا که
بود که دربان نشسته است ۞ پروانه ز شمع سلاطین بدو رسید ۞ گفتا درآی زود که سلطان نشسته است ۞
چون خضر زنده گشته ز دارائی روزگار ۞ کاسکندری بجای سلیمان نشسته است ۞ سوگند میخورم که چو تو
شاه کس ندید ۞ اینک گواه عدل و احسان نشسته است ۞ گرد سپاه تو که چو مورند چون ملخ ۞ بر خوشهای کشته
دهقان نشسته است ۞ باران عدل بار کزین خاک مدتی ۞ تا بر امید وعده باران نشسته است ۞
حضرة قدوة الکبرا میفرمودند به نسبت ملوک روزگار که اوقات شریفه خود را و ساعات لطیفه را باین طریق
موزع دارد اول بامداد دوگانه برای یگانه بگزارد و مشغول گردد تا وقت اشراق بعد از ان بعلماء روزگار
و صلحاء نامدار صحبت کند از ایشان استفسار معانی آیات قران که متضمن بعدل و احسان بوده باشد
کند تا وقت چاشت آید درینجا اول امرا و ندما بدهد و ایشان عرایض عساکر منصور آنچه گفتند هر آدمی
را جواب شافی بدهد هر کس را بدعای خویش کامگار سازد و بعده بار عام دهد تا قضاوی و دعاوی و
عرائض رعایا و مسلمانان پیش او بگزارند هر یک را بقدر عدالت و بر نهج شریعت بحکم آن بواجبی انجام
دهد عرض جهات اکابر مشایخ و اما از ملوک روا نیست تا نتواند تو به نشنود بلکه واسطه در میان آرد و عرائض
طایفه سادات و قضات و مشایخ خود صدر خواهد رسانید و جهات عساکر از ندمای معینه اند و صدر باین نقش
شخصی را سازد که متدین و دردمند باشد بلکه وجودیکه بمشرب صوفیه شربی داشته باشد نیز این منصب هم
هر چند که منصب عالی نیست اما درین امر تکلیف هم بکند که فائده عموم خواهد بود و وزیر شخصی باید که همه فنون
آراسته و بجمیع هنر پیراسته بود تخصیص درین دار بود منصب وکالت بکسی سپارد که بحلیه شمایل مرضیه و خصائل
زکیه محلی بود و خردمند و سریع الفهم و حاضر جواب امثال این هر کسی را مناسب جای بدهد زنهار تا تواند در
نفاذ احکام جهانداری و اجرای سرانجام شهریاری تخلیط و مساهلت نکند کار یکی از دیگری نه پسندد وقت
قیلوله باستراحت رود و چون از قیلوله برخیزد استعداد نماز کند و نماز جماعت زنهار ترک نکند بعد از ادای
نماز ظهر بقرائت قران مشغول شود آنچه که تواند بتخصیص که سوره قد سمع الله را مواظبت نماید که سلاطین
نامدار روزگار باین سوره مبارک مواظبت کرده اند نقل از نبیره سلطان محمود غازی انار الله
برهانه است که ایشان باین سوره مواظبت کرده اند و مبالغه نموده اند که مرا هر دولت بدنگاه که دست
داد از برکت این سوره بود همچنین گل گلزار سلطنت و دره از مملکت حضرت ابراهیم شاه

ملکی نیست مگر بمردان و مردان نیست مگر بمال و مال نیست مگر بعمارت و عمارت نیست مگر بعدل و عدل نیست مگر بسیاست

نیز سفر مودند و بسبب این فقیر مبالغه بسیار نمودند و این فقیر هم موفق گشت ترک و رنگ سلطنت نیز ملکت و دول حیرت کرده نسبت ابرار اعزاز شد محمد شاه گفته مدامت این سخن ره بود حفظ احتشاب عقبا بلکه رجال الغیب لقعه سیاه امرا امور جنت شرعی کنند زنهار تا توانی تیغ کمند از نکات عدالت فرو نگزار تا خلل در کار مملکت در این دنیا نماند + ابیات +

بهاری و ملک کیخسروی * بمقام برگشت کو چک شمار * اگر با می کرمی آید به سنگ * خدا از تو پرسد بروز شمار *
اگر بر سر ملعز ادی رود * ستم خود چه پیش آید تیشکار بیار * دگر زینت داد در بر کنی * دنیی او مظلوم در وقت بار *
نماندست از بادشاهان عادل * مکان تو فردوس باشد زنهار *

قال علیه السلام کلکم راع وکلکم مسئول عن رعیته این شعار بادشاهان دنیا باشد لا شاهان مالک دین و سلاطین عساکر یقین سلطنت دنیاوی را وسیلهٔ اخروی کرده اند و مملکت جهانبانی را ذریعهٔ زراعت باقی ساخته مال ایشان از برای صرف کردن باشد در راه خدا تعالی و جان ایشان پر از صفای حقائق و ضمیر ایشان بحر دقائق باشد که هر چه زود در راه حق آن را فنا کنند چون مومن بدون حضرت تعالی نیارامد که لا راحة للمؤمن دون لقاء الله رباعی

مجرم ز خودی خویش عالم گیرد * سوداے وصال آن عالم گیرد * پروانهٔ دل چو شمع روشن نگردد * دیوانه شود ترک دو عالم گیرد *

نقل است که امیر المومنین علی کرم الله وجهه روزی با کافری در محاربه بود خواست تا کافر از نبرد تیغ مجروح کند آن کافر از سر عجز آب دهن بجانب امیر انداخت امیر المومنین علی کرم الله وجهه تیغ در نیام کرده روان شدند کافر ازین حال متعجب شد از آنا وجود صولت قدرت از خون من چون گذشت کافر گفت حضرت علی روان شدند کافر گفت ای جوان تو کیستی گفت منم شیر خدا جواب گفت چرا بر من زخم نکردی حضرت علی گفت غزای من خالص برای خدا بود چون تو آب دهن انداختی نفس من در اضطراب غضب در آمد و کشتن او از نفس من بخیزد خلاص کردم تا در غزا شرکت نباشد میان مراد نفس و خدا آن کافر ایمان آورد حضرت قدوة الکبرا تقریب آن میفرمودند که چون بر مومنان فرض شد رسول علیه السلام فضایل جهاد و شمایل غزا نسبت کفره آن سفر موفق اهم آن منافی جهاد غالب گشت جماعهٔ معذوران که بودند قوت آن جهاد نداشتند از رو بردند کاشکی که ما از صدق جهاد میکردیم

فغانم تا میر مشد میگفتیم روزی این جماعه بحضرت رسول علیه السلام آمدند سبب حرمان از آن دوست بعرض رسانیدند حکم کردند هر که قوت جهاد ندارد بگوییدش که حج روند که همان ثواب خوانند یافت آن مقرر شدند مرده دیگر که قدرت حج هم نمیداشتند بگوش القلب بنفته منداینان جمع شده بحضرت رسول علیه السلام آمدند و موجب حرمان خود بعرض رسانیدند که فرقه محرومیان از فضیلت جهاد بدولت ثواب حج بهره مند شدند ما یان که استطاعت بر حج نداریم و قدرت جهاد هم نی چه خواهیم کرد فرمودند الجمعة حج المساکین تقریبا سفر مودند در کارزار تبوک جماعت در خانه ها ی خود ماندند و بسبب چندی از شرف جهاد مشرف نشدند بنا بر این حسرت و ندامت خود بتمام حضرت علیه السلام میفرمودند ما قطعنا وادیا و ما اصابتنا شدة الا وهم معنا چه عجب فقید والده ترک نمودند حضرت قدوة الکبرا میفرمودند تحاشا از آن سید انبیا ازدم چالا کان معرکه با منافی دیگر نیکسالکان شهنشاه شکر مود جهاد نمیرسید که تیغ و برق انجاد و نگاه و نبا و تیر فار کمر از آنان بودن نوشت جهاد

باطنی که حضرت علیه السلام بآن بشارت کرده اند رجعنا من الجهاد الاصغر الی الجهاد الاکبر خود دیگرست و
فضائل جلوس بر اورنگ سلطانی وقعود بر تخت پر تو رنگ حصول نامتناهی بود قطعه بسیار نمیتوان گفتن
کسے را ٭ که سازد بر سپاه ٭ خویشتن بیکار ٭ چو نصرت یابد او بر لشکر خویش ٭ سپهبد می بود عالی جهاندار ٭ والله اعلم

لطیفه سی وسوم در بیان اوصاف اصناف که متفرق شده اند بهفتاد وسه فرقه وانکشاف مذاهب باطله تا امر الانبیا که صوری ومعنوی اند ٭

قال الاشرف سمی لامة امة لانها تجتمع علی حکم الشارع حضرت قدوة الکبرا میفرمودند چون این
دولتی و والاترین نعمتی که انسان باو سرفراز شده است مذهب سنت جماعت است فارس میدان الهی و حارس
مکان نامتناهی بوده که باین دولت بهره مند گشته نتیجه دولت آنکسی که از سعادت ٭ بوده اند مذهب
سنت جماعت ٭ راتب منیت اعلی زین شعارش ٭ ومناصب والاترین نثارش ٭ کسی که بدولت سنجار باشد ٭ که سروری
قال علیه السلام سیأتی زمان علی امتی یتفرق علی ثلثة وسبعین فرقة اثنان وسبعون منها هالک وواحدة منها ناجیة
فرمود علیه السلام زود باشد که خواهد آمد زمانه بر امت من که متفرق خواهند شد بر هفتاد وسه گروه هفتاد و دو از انها هلاک شونده اند و یک از انها نجات یابنده
حضرت قدوة الکبرا میفرمودند مطلع شدن بر عقائد مذاهب خالی از فائده نیست تا متمیز باشد از مذاهب
اعلی ولونی ٭ و متعرض از وی و این لطیفه مصنف کرده شده بهفت صنف - صنف اول در بیان مذهب
سنت وجماعت [illegible] اسلام و توحید و اعتقاد [illegible] شریعت و اجتهاد مجتهدان از حضرت عبد الله بن عباس
منقول است که معتقد اهل سنت وجماعت آنست که برده چیز روند - یکی فاضل داشتن دو پیر که حضرت
ابو بکر و حضرت عمر رضی الله عنهما باشند - دوم بزرگ داشتن دو داماد که حضرت عثمان و حضرت علی باشند
رضی الله عنهما - سوم بزرگ داشتن دو قبله یعنی بیت المقدس و کعبه چهارم روا داشتن مسح بر موزه
پنجم باز بودن از دو گواهی که فی الحقیقت بهشتی یا دوزخی ست ششم روا داشتن امام نماز گزاردن که صالح
یا طالح باشند هفتم تقدیر نیکی و بدی از حق تعالی دانستن هشتم آمدن بر دو جنازه که مطیع و یا عاصی
بود نهم دو فرض ادا کردن یعنی صلوات و زکوت باشند دهم فرمانبرداری امیر کردن که ظالم و عادل باشند
حضرت امام المسلمین آورده اند در فقه اکبر که جمع شدن بر چهار چیز که توحید معرفت و ایمان و اسلام باشد
انسان مومن است اما آن هفتاد و دو گروه که باطل اند در اصل شش فرقه اند بدین تفصیل -
رافضیه - خارجیه - قدریه - جبریه - جهمیه - مرجیه - از هر کدامی دوازده فرقه منشعب میگردند
چون شش را در دوازده ضرب کنی هفتاد و دو حاصل شود کما سنبینه ان شاء الله تعالی صنف دوم در بیان
دوازده گروه رافضیه - اول علویه که حضرت علی را نبی گویند - دوم ابدیه که حضرت علی را در نبوت شریک گویند
سوم شیعه که حضرت علی را از اصحاب دیگر دوست تر دارند و او را کافر گویند - چهارم اسحاقیه که عالم را
هیچ وقت از نبی خالی ندانند یعنی ختم نبوت شناخته است - پنجم زیدیه که جز اولاد علی دیگری را امام روا ندارند و
جواز نماز در عقب ایشان نیفتد ششم عباسیه که جز اولاد عباس عبد المطلب دیگری را شایان شناسی ندانند

ششم امامیه که زمین را از امام که غیب بداند خالی ندانند و جواز نماز بعقب امام فاجر شمرند و گویند خلیفه جز
نبوّ هاشم نبود هفتم نادمیه که هرکه خود را از دیگری فاضل داند کافر است هشتم متناسخیه که نقل ارواح از بدنی
به بدنی دیگر جائز دارند نهم لاعنیه که معاویه و طلحه و زبیر و عائشه را رضی الله عنهم لعنت جائز دارند دهم
راجعیه - گویند مراجعت علی باز در دنیا خواهد شد پیش از قیامت - و گویند رعد بانگ اسپ او و درفش تازیانهٔ
دوازدهم متربصیه - که خروج بپادشاه مسلمانان جائز دارند - اما آنچه که درین دوازده فرقه جمیع را
اتفاق است اینست که نماز بجماعت نگذارند و مسح موزه نکنند و بر شیخین لعن گویند و از صحابهٔ دیگر بیزار
باشند مگر از حضرت علی و حضرت رسول علیه السلام را گویند که تنها به پیغامبری نتواند کرد و طلحه و زبیر را
بد گویند و مجتهد ندانند و نومید از رحمت و با اقامت تراویح و الفاظ طلاق متفرق گویند دست راست
بر دست چپ در نماز نه نهند صنف سوم در بیان اصناف خارجیه اول ازرقیه گویند که مومن در خواب
هیچ نکوئی نه بیند که وحی منقطع شده است دوم اباضیه - که ایمان قول و عمل نیست و سنت است سوم ثعلبیه
گویند که … ما خواست نه بقضا و تقدیر او چهارم خازمیه - گویند که فرض مجهول است یعنی فرضیت او
شناخته نشده است پنجم خلفیه که تارک غزات … ششم کوزیه که غاو در طهارت کنند و بزور بالیدا … جمعا
در غسل هفتم کنزیه که اموال در گنج نهند و زکوة ندهند که فرض نیست هشتم معتزلیه بیزار اند از جمیع احکام
گویند که … تقدیر از حق نبود که درین ظلم بود و نگویند که از تقدیر او نیست که بوی عجز می آید
و نماز نگذارند پس مرده و قرآن محدث گویند آنچه در قرآنست از افعال بندگان مخلوق است و
مرده را از صدقه فائده نیست و هیچکس را … و شفاعت نه و معراج ثابت نیست … و کتاب حساب
و میزان و صراط هیچ نیست و فساق مسلمانان در اعراف باشند و فرشتگان … تر اند از مومنان
نه عقل کفر و مومن برابر است و منکر رویت و کرامت اولیاء و خالق بوقت خلق بود و رازق بوقت
رزق نه پیش از پیدا و عالم و قادر بذات خود نه بقدرت و علم و صفات ندارد و آنچه در عدم است
شئی است همچنان در عدم خواهد ماند و روا است که اهل بهشت بمیرند و خسپند و میت شوند و مقتول باجل
نمرده و علامات قیامت را چنانچه دجال و یاجوج و ماجوج آمدنی اند منکر اند و زن مطلقه بی حلاله جائز
دارند و عقل از علم فاضل گویند و سخنان معراج بحقیقت بواسطه نشنیده و عرش عبارت از بلندی و کرسی
از علم و حجابهای دیگر عبارت از منع دیدار و لوح عبارت از جمله حکمها و قلم عبارت از تقدیر و پیش از محمد
پیغامبری نبود و حرام رزق نیست و امثال این بسیار میگویند خذلهم الله عن عقائدهم
نهم میمونیه - گویند که ایمان بغیب باطل است دهم محکمیه - گویند که خدای تعالی را بر مخلوق هیچ حکمی
نیست یازدهم حمزیه - میگویند که مزد اعمال نخواهیم یافت دوازدهم شمراخیه - میگویند که زنان
بمنزلهٔ ریاحین اند هرکه یابد ببوید احتیاج نکاح نیست و چند مسئله که در یکدیگر متفق اند اینست جماعة
جائز ندارند اهل قبله را بگناه کافر گویند بر سلطان ظالم خروج کنند صنف چهارم در بیان

صنف چهارم در بیان فرقهٔ جبریه

فرقه جبریه - اوّل مضطریه که خیر و شر از حقتعالی دانند و از خیر نه ثواب آید و نه از شر عذاب دوّم فعالیه
- گویند که فعل خلق راست و قدرت سوّم معیّه که قدرت و فعل هر دو بهم گویند که بنده هر دو وارد -
چهارم مفروغیه - میگویند که شدنی بود آنچه شد درین سر خداست از کسی پیدا نمی شود پنجم علانیه میگویند
خیر آنست که ساکن شود نفس بدان ششم بخاریه - میگویند حقتعالی آفریده بر علم نه بر معلوم و عذاب
کند حقتعالی برایشان بافعال خویش نه بافعال ایشان هفتم کسبیه - میگویند ثواب و عقاب پیدا
نشود از عمل نیک بد هشتم سابقیه میگویند که سعادت و شقاوت پیش از ما شده است معادت
و معاصی سود و زیان ندارد نهم حبیبیه میگویند دوست مر دوست را عذاب نکند که ما دوستان خدائیم -
دهم خوفیه میگویند دوست نترساند مر دوست را یازدهم فکریه میگویند که هرکرا علم زیاده بود عبادت از و
ساقط بود دم مردم را واجب بود که معونت کنند محتاج ویرا ایشان و شریک باشد در الهامی مردم
اگر اعانت نه کنند ظالم باشد دوازدهم حبیه - میگویند قسمت در اموال هیئت زاهد را - **صنف**
پنجم در بیان دوازده فرقه جهمیه - اوّل معطلیه میگویند نامهای خدا تعالی و صفات او مخلوق است
دوّم مترافیه - میگویند که حقتعالی بر جاست - سوّم وارقیه - میگویند که اهل آتش چنان بسوزند که هیچ کس
در آتش نا... چهارم مخلوقیه - میگویند که قرآن مخلوق است پنجم وآردیه - میگویند که هرکه در دوزخ رفت
باز نیاید و مومن در دوزخ نرود ششم عربیه - میگویند که حضرت رسول صلی الله علیه وسلم حاکم بود در دل
هفتم فانیه - گویند که بهشت و دوزخ فانی شود هشتم زنادقیه - میگویند که معراج بروح بود و روئیت
بدنیاست نه باخرت و عالم قدیم و معدوم شئی است نهم لفظیه - میگویند که قرآن سخن او است
سخن خدا و ما میگوئیم لفظ الفاظ است و قرآن سخن خدا تعالی است - دهم قبریه عذاب گور را منکر اند -
یازدهم واقفیه در بحث قرآن ساکت باشند در خلقت و قدم او دوازدهم مترابصیه - میگویند که علم
و قدرت و مشیت مخلوق اند و خلق غیر مخلوق است - اما آنچه که در چند مسئله بهم متفق اند که ایمان
بدل است نه بر زبان سوال منکر و نکیر و چون آمدن بملک الموت و تکلم موسی را منکر اند
صنف ششم در بیان دوازده فرقه مرجیه - اوّل تارکیه - میگویند که هرگاه که کسی ایمان آورد
بعده هیچ چیز برو فرض نیست - دوّم شائیه میگویند هرکه یکبار لا اله الا الله بگوید خواه هر گناه کند خواه معصیت سوم
راجیه میگویند که بنده بکفر یا بزداری فرمانبردار نام کرده نشود و معصیت عاصی نقصه نشود زیرا که ممکن است
که خلافش بود - چهارم شاکیه - میگویند که در علم شک دارند در ایمان بی شبه پنجم حسبیه - میگویند
که ایمان عمل است هرکه نداند جمله امر و نهی را کافر بود ششم عملیه - میگویند که ایمان عمل است -
هفتم منقوصیه - میگویند کم و زیادت ایمان نشود هشتم مستثنیه میگویند که مومن ان شاء الله
نهم اثریه - میگویند قیاس باطل است دلیل را نشاید - دهم بدعیه میگویند که امتثال امر بادشاه باید کرد
اگرچه بر گناه است - یازدهم مشبهه میگویند که آدم را خدا تعالی بصورت خویش آفرید بدلیل ان الله خلق آدم علی صورته

دوازدهم حشویه میگویند که واجب و سنت و نفل یکیست حضرت امام ابوالقاسم رازی در رساله خود هفت گروه دیگر
بیان کرده است بدین اسامی اول کرامیه که میگویند که ایمان اقرار بزبان است نه دل و مرده را در گور بنشانند
و سوال گور پرسیده شود و معراج نردبان زرین و نقرین مرصع بود و ولی را فاضل از نبی گویند آنچه در متشابهات
حکایات قرآن است و عرش جای نشستن خداست و جسم دارد و درست شدن او بر عرش گفته است و ملک الموت
مانده گردد و نور معرفت در دل و زبان مخلوقست و امام ما جز قریشی نبود و پیغامبر بنفس خویش حجت نیست
بر خلق مگر بمعجزه و کرسی جای دو پای نهادن او دهریه طبیعت را قلم گویند و سیارگان را فاعل مختار دوم
بینند بغیر حق ندانند در قرآن و احادیث و صحابه و تقدیر و پرستارگان را و قبله و محراب و طهارت و در همه شاکی باشند
مشابهیه میگویند ما مومنیم اگر خدا تعالی بخواهد روا بود که بنده کافر بود نزد حق و بر عکس نزد خلق و یا بر عکس
اخیر یا خیه میگویند خدای عز و جل دیده شود در دنیا و ولی فاضلتر از نبی و مومن را گناه زیان نکند و تکلیف
بر دستی برداشته و ختم کار را بترسند باطنیه احادیثی که در باب قیامت اند تاویل کنند - براهیمه از رسالت
پیغامبران منکر اند - اشعریه میگویند که عقل نوعی از علم ضروریست و اشعریه فروع از مراتب معتزله است
فرمودند - ذکر در مراتب انسانی افتاد اگر مراد از مراتب انسانی تنزلات خمسه و حضرات ستة است
پس در شرح حضرات خمس مذکور شد در لطیفه اصطلاحات و مراتب و سلوک و اگر مراد از مراتب اوصاف ایشانست
چنانچه در خبر قال علیه السلام امتی علی ثلثة اصناف صنف یتشبهون بالانبیاء و صنف یتشبهون
بالملائکة و صنف یتشبهون بالبهائم اما الذین یتشبهون بالانبیاء فهمتهم الصلوة والزکوة
والصدقة واما الذین یتشبهون بالملائکة فهمتهم التسبیح والتهلیل والتحمید واما الذین یتشبهون
بالبهائم فهمتهم الاکل والشرب والنوم حضرت قدوة الکبرا فرمودند انسان معنوی عبارت از کسی
ست که موصوف بصفات الهی و معروف بتعریفات نامتناهی شده باشد و بشرف حقائق سلوک و دقائق معرفت
مشرف گشته و انسان صوری عبارت از کسیکه خلاف مذکور رفته بود و از اسلام و ایمان مجاز بهره داشته باشد

ابیات دران وقتیکه انسان آفریدند : در دو صفت پنهان و پیدا آفریدند : یکی [illegible] ذات خدائی :
که باشد بهر عرفانش گواهی : دوم اوصاف حیوانی سرشتند : که زان آثار در دوزخ بهشتند : اگر او لبسط صفتش بیشتر
دارد : و گر از ناسوت صورت نگارد : حضرت قدوة الکبرا فرمودند که مرقوم شد در بازار روزگار
محک مقرره است اگر خواهد که بجا بر خود نماید معانی باید بگوهر خود نگاه کند که از خصائلش عیار لولو آشکار خواهد گشت :

ابیات خداوند مخارق رای هوشیار : یا از نور پاک دان یا خود ز نار : این یکی لطف دان دیگر غضب : این یکی مهر
این یک دان دیگر تعب : جنس سوی جنس خود طالع بود : هر یکی با اصل خود راجع بود : گر تو میخواهی که دانی قدر خویش
: که ز لطفی یا ز خشم یا ز نیش : جز تو کس کی شناسد جنس تو : تو شناسی خویشتن را او بموجب همت خود بین که در چه عالمست
: سوی حق یا سوی دنیا راغبست : گر سوی دنیاست میل تو بدی : ور سوی حقست مبلغت سعدی :
مرد معنی طالب یزدان بود : ور نباشد صورت حیوان بود : ای برادر تو همین اندیشه : ما بقی تو استخوان و ریشه :

لطیفه سی و چهارم در بیان فوائد سفر و شرائط آن

قال الاشرف للسفر سفران الظاهر و الباطن سفر الظاهر طی الارض بمشی الاقدام و سفر الباطن سیر القلب بارشاد الامام حضرت قدوة الکبرا میفرمودند فوائد سفر از کریمه نیز معلوم میگردد کما قال الله تعالی سیروا فی الارض ثم انظروا کیف کان عاقبة المکذبین هذا بیان للناس و هدی و موعظة للمتقین حیث قال علیه السلام سافروا تصحوا و تغتنموا بزدی و ترزقوا قیل تصحوا بابدانکم بالحرکة و ادیانکم بالاعتبار و تغتنموا الوصل

عجائب روزگار و غرائب بسیار بیشمار است و آن هر یک اشیاء مختلف دال اند بر کمال الوهیت و بر قدم قدیم و فنای بعارت و فی کل شیء له آیة + تدل علی انه واحد در سفر اطراف روزگار و سیر اکناف دیار که شکست نفس و دوری دست دهد از ریاضات کثیره و مجاهدات کبیره چه در سفر شدائد بسیار روا اند بیشمار است سفر کردن باقدام عبادت ریاضت باشد از راه سعادت حضرت قدوة الکبرا میفرمودند در غربت اگرچه شدائد و مشقت بسیار حاصل میگردد و مردم از وطن اصلی دور می افتد و لیکن راحت و خیریت هم حاصل میشود و چه سفر کردن رسول صلی الله علیه و سلم از مکه بسوی مدینه دال ست بر فوائد بسیار شعر بر باعید بیشمار حیث ترتیبش از دیده جنایت فشان غرتبش از مکه ولایت ستان بعد سفر کسی را باید کرد که اهل معانی باشند بالعکس این میگویند که چون حصول معانی باشد سفر چه صورت دارد در سفر اگرچه مجرد دیدار مشائخ بود غنیمت است و لیکن اولی الانسب که استفاده معانی از مشائخ بود نه آنکه از بهر این سفر کنند چندین اکابر را دیده ایم و چندین علما نرسیده ایم و بمزارات و امصار رسیده ایم حضرت قدوة الکبرا میفرمودند که سیر مشائخ در باب سفر بیرون از چهار طریق نیست طائفه اول مسافر اند آخر مقیم زمره اول مقیم آخر مسافر فرقه دائم الاوقات مقیم جمعی مدام الحالات مسافر طائفه اول را مقصود آنست که در ابتدا از حال طلب مقصد سفر کرده اند چون یافتند مقیم شده در کار شدند زمره ثانی را چون طالع بود که در باقامت او را مقصد رسید ترسید که در اقامت مقصد خلل نبود سفر گزیدند فرقه ثالث چون او را در اقامت مقصد روی نمود در سفر دران شد که هم در اقامت کار کنیم جمعی رابع را چون در سفر مقصد روی نمود دانست در امری که بمقصد رسیدیم بهتر است که در همان امر باشیم ابیات

لاجرم چون مختلف افتاد سیر + هم روش هرگز نبوده هیچ طیر + طائر اول سفر آخر مکین + دیگری بر عکس در طیران کریم + طائرے در آشیانه جاودان + دیگرے در طیر باشد سرزمان + مختلف اطوار مرغان هوا + آخر این طیران بود ز ما سوا + حضرت قدوة الکبرا از نقل اکابر میکردند که از جمله مقاصد سفر یکے لقای مشائخ بود و دیدار اکابر روزگار که اکسیر دولت و کیمیای شوکت است تا کدام آهن دلی و مس حاصلی بود که بآن شرف مشرف گردد رباعی

گر تو سنگ صخرهٔ و مرمر شوی ❊ چون بصاحبدل رسی گوهر شوی ❊ گرچه باشد مس و آهن را صفا ❊ زر نگردد تا نیابد کیمیا ❊ و طالب صادق را از ملقین سر بزرگی شرفی دیگر است و آنچه که درین طائفه مشهور است که از چندین اکابر نعمت یافته اهم عبارات از همین فیض نظر است غزل هر که او کیمیا اثر باشد ❊ گر تراند یکی نظر بر مسی را که پیش او فنهی ❊ ز التفاتش طلای زر باشد ❊ خود شنیدی که شیخ نجم الدین ❊ بالیقین وعده کرده گو باشد وان ندانست کان بموعده او ❊ شیر سگ را برگزر باشد ❊ چه نظر بوده است شیر ابرا ❊ که سگ از لطف شیر زر باشد گوهر اگر بود زشیر نظر ❊ که سنا سای هر گهر باشد ❊ اشرف از جان زر آنست ابر بمشرب که ترابش ❊ از شکر باشد ❊ ولهذا درین طائفه مشهور است که چنانکه گفتار مردان سودمند است دیدار ایشانهم و طائفه بر آنند که دیدار هر که سودمند بود گفتار او نیز بهره مند خواهد شد فرد ❊ سائی که از دیدار دلدار ❊ دلا سائی بود از گفته یار ❊ و نیز عجب نبود که حق سبحانه تعالی در بعضی مار و اژدر خاصیتی نهاده است چون بکسی نظر کند بمجرد نظر آنکس معرض بلا گردد فتد پس اگر در بعضی خواص بندگان این خاص در نظر ایشان بود که چون بطالب صادق نظر لطف کنند حالتی اشرف و حیاتی شگرف پدید آید چه عجب قطعه چو تاثیری بود در مار و اژدر ❊ که مردم را کند از چشم ابتر ❊ عجب نبود که از تاثیر یزدان ❊ نظر حیوان بود در چشم گوهر ❊ تقریبا میفرمودند از حضرت صاحب عوارف منقول است که میفرمود که هر سن در مسجد خیف منا طواف میکرد و با مردان مصافحه میکرد چون از انحالت استفسار کردیم فرمودند که حقتعالی را بندگانند چون بکسی نظر کنند بحالتی رسانند فرد اگر دستم بدست یار باشد ❊ بدست من جهان را کار باشد ❊ و یکی از مقاصد سفر آنست که قطع از مالوفات نفسانی و قمع طمع لذ معلومات شیطانی باسانی میگردد و دور کشیدن جام مراد از نزهت دوستان بسیار بانجام مرادات ایشان حاصل میشود دیگر برهنه شدن از لذتهای نفس است و بیرون آوردن رعونات دعاوی و دیدن آثار صنایع و بدایع و گرفتن عبرت از آن و چراگاه اعتبار در مسارح فکر و مطالعه اجزا ارضی و جبال که پایمال مردان شده و استماع تسبیحات از ذرات جمادات و مطالعه صفحات کائنات که بر همه بالسنه مختلفه در تسبیح و اند و ان من شیء الا یسبح بحمده اشارت بدان میکند قطعه هر چه آمد از زمین تا آسمان ❊ جمله در تسبیح او هست هر زمان ❊ گر بود سوراخ گوش دل ترا ❊ بشنوی از ورد ذرات راز ❊ تقریبا میفرمودند که از حضرت عیسی علیه السلام موجب سیاحت صحرای اطراف روزگار و سبب سیاحت در نواحی اکناف دیار پرسیدند فرمودند باشد که بجائی رسم که مردی از مردان راه در اینجا قدم نهاده باشد من آنجا سر نهم که خاک آنجای مرا شفاعت کند سبحان الله چه بی نیازیست که با وجود نبوت و مرسلیت نیاز تا به اینجا بود و مردم بیحاصل را نازیدن چه صد هزار رحمت بر جان کسی باد که گفته شعر یقین میدان که شیران شکاری ❊ درین ره خواستند از مور یاری ❊ از اینجاست که در کلمات مشائخ آورده اند که هر که عارف تر مفلس تر مثنوی هر که از مردان بود چالاک تر ❊ باشد از سهم بلان غمناک تر ❊ وانکه بیحاصل بود از زیب و فر ❊

باشد نقل ذات عالی کرد فرد خود نبی مبین توان گوش نهی صد هزاران شور و شر دارد همی باز سوی هوش دریا دار گوش کز لولو پر بود باشد خموش حضرت قدوة الکبرا فرمودند فوائد سفر و موائد سیر چند الست که شرح توان کرد و از آیت کریمه نیز مراتب معلوم باید کرد که صنعا فرمود ففررت منکم لما خفتکم فوهب لی ربی حکما وجعلنی من المرسلین فاضلترین سفر جهاد است پس سفر حج پس سفر زیارت مقبرهٔ رسول الله صلی الله علیه وسلم و بعد ازو زیارت مسجد اقصی و بعد ازو زیارت مشایخ و برادران صالح بعد ازو سفر رد مظالم به خصمان و استحلال کردن از حقوق بعد ازو سفر بطلب آثار و اعتبار و بعد ازو سفر ریاضت نفس و خمول ذکر اما سفر کردن برای خوشی دل و گشتن در امصار بمتابعت هوا مذموم است چنانکه از خواجه ابو تراب نخشبی نقل است فرمود که هیچ زیانکارتر بر مرید از سفر نیست بمتابعت هوا و هیچ فساد بر مرید از سفر باطل نیست و از حضرت رسالت صلی الله علیه وسلم منقول است که زمانه بیاید بر مردان اغنیاء امت من حج کنند از برای فایدت دل و مردم میانه از برای تجارت و قرّاء ایشان از برای ریا و فقراء از برای سوال و بیان کرده نزدیک اجازه ابوین و استاد صاحب حق البته نکند حضرت قدوة الکبرا فرمودند که بعضی اکابر برآنند که سفر از برای چهار چیز نکنند از برای اکتساب علوم فرضیه یا از برای ریاضت نفسیه یا از برای زیارت کعبه و احجیه و یا از برای دیدن مشایخ اهلیه این فقیر میگوید که نیت معتبر است هر کاری که اخلاق حسنه برو توان بدید توان باشد و تا تواند بی رفیق موافق و همراه ارادت صادق اختیار سفر نکند حیث قال علیه السلام الرفیق ثم الطریق و الا مشرف وان لم یکن رجل کامل واقف علی عیوب الطبع لا یختار السفر الا بالوحدة کما قال بعض العرفاء فنعمت اویس القرنی مات شهیدا وعاش فریدا + چون جمعی اختیار سفر کنند یکی که عالم و صاحب خلاق بود او را پیشوای خود سازند که سلف تخییر کرده اند سبب تقدیم او آن است که در تعیین منازل مراحل از مصالح آرای او مخالف نشوند و تفاصل کار برای نایب او تواند بود و دیگران در تحت او آرند تا توانند این چند چیز در سفر و حضر از خود جدا نکنند عصا و ابریق و مسواک و شانه و کمان و تیر و شمشیر و سوزن و ریسمان و کارد و سرمه دان و آئینه و ورق و مقراض و استره + باید که عصا بدست راست گیرد و ابریق بدست چپ و در وقت نزول بخانقاه و منازل نوک سنان بجانب خود کند که کارزار بخود داریم و دائم الوضوء باشد اگر تواند و طاقت داشته باشد پیاده رود تا مزدش زیادت بود شعر چه جای مرکب است از راه دل به کراه دل بپای فرق بهتر و میان را بربندد و آستین بر مالد تا چالاک نماید چون زمین از و نشیب بد باید که تکبیر گوید و در راه از کسی چیزی طلب کند و از دست کسی چیزی نخورد و در مسجد نزول نکند الا عند الضرورت اما این فقیر میگوید نزول نکند الا در مسجد چه المسجد بیت کل تقی

ذکر اسباب سفر

او بعد اکمل نفی دشرف مسجد لبا جدلست برانه مساجد افضل بود از مسجد که جای عباد دست دست صوفی جز یاد ذکر
حق چیزی دیگر نیست بنابرین نزول در مسجد اولی و در منزل که رسد دوگانه برای یگانه بگزارد چون
از منزل روان شود وداع منزل بکند چون بدیار دیگر رسد بیازد سر که بخورد که آب بد بار اثر نکند و
مشایخ و اشراف آن شهر را زیارت کند و از هر یکی استمداده مسلکی بوئی کند و بدان عمل نماید چون
بشهر پیر خود برسد به هیچ چیز مشغول نشود تا بملازمت پیر مشرف نشود و محل نزول خواهد هر جا که حکم بود
فرود آید و اگر پیر زنده نباشد بتربت متبرکه او رود و آنجا دستوری نزول خواهد هر جا که بخاطرش خطور
بود همانجا باجازت پیر نشاسد و در خانقاه وقت بامداد باید رفت بعد نماز دیگر از خانقاه بیرون آید
نباید آمد و اگر در اثنا راه راه گم کند مرویست که زود بانگ نماز گوید حق تعالی رشدی پیدا آرد که بارها
مجرب کرده شده است حضرت قدوة الکبرا میفرمودند که البته سفر روز پنجشنبه در روز شنبه باید کرد
حضرت علیه السلام سفر روز پنجشنبه و روز شنبه میکردند و دعای هم کرده اند اللهم بارك لامتی فی بکورها
یوم سبتها و خمیسها پس بامداد شنبه پنجشنبه مبارک است ففی الغدو برکة و نجاح
اما الدوشنبه و پنجشنبه جانب جنوب نرود و هم چنین سفر بمقابله رجال الغیب نرود و در حکم الستین او
کام در شب و قبل از نماز جمعه احتراز باید کرد که موکلان او بروی بودهاست بد کنند آنچه آداب علما
سفر بود همه ایراد افتاده و آداب اهل سفر خود دیگر است تا کر الغیب بالنبی و آله الامجاد
قدم در راه نه ای یار هشیار ✤ که کام از راه می آید بدیدار ✤ نمی گویم سفر از راه اقدام ✤
سفر در خود که یابی کام بر کام ✤ کسی کو این سفر در پیش گیرد ✤ اقامت در سلوک خویش گیرد
لطیفه سی و پنجم در بیان غرایب روزگار و عجایب آثار که حضرت ایشان دیده اند و انواع مقاله که گفته اند ذکر زبده
قال الاشرف بما رأیت من غرائب الموجودات و عجائب المخلوقات لو کتبتها لا یصدق بعضهم
فرمود اشرف چیزی که دیده ام از غرائب موجودات و عجایب مخلوقات اگر کتابت کنم آنها را باور نکنند بعض ایشان
حضرت قدوة الکبرا میفرمودند بجزیره از جزائر بحر رسیدیم جماعه اندک همراه بودند در این کوه
که در جزیره بود شجره بود که او را شجرة الوقواق نامند و اکثر عجایبات آفاق گویند گفت که تنه آن
درخت بغایت ضخیم بود و اغصان او پر از افتاده بود ند در سر اغصانش مردم بار و در بودند
معلق بناف رگ او بر سر سیماند متحرک شده بشاخ نزدیک می نشستند تکلمی داشتند که اصلا مدرک
نمی بود یک روز در زیر آن شجره مقیم شدیم انبه آنکه دانسته شود غذای ایشان چیست شام
قریب مرطیوران عجیب الیال و جانوران غریب الاشکال آمدند و بر اغصانش نشستند و غذاهای
طرفه از داغر شیدند و بنیاد خوردن کردند اندک اندک زان خوردنیهای شان بر اوراق شجرة الوقواق
می افتاد که مردم بار و میخوردند چون پاره از ان درتنگ درخت افتاد چون نیک دیدیم انگور صاحبی

وغایه غلامان بود سبحان الله چه رزاق است که هر کس را همه جا رساند قطعه هو الحکیم رحیم و کریم آن
قادر که خلق کرد عجائب غرائب آفاق بخوان برگ نهاده زمیوه رزق دهد پیش مردم اثمار شجره
الوقواق از نواحی آن دیار و مردم آن اقطار تحقیق کردیم بسبب آنها گفتند هر گاه که ناف
ایشان از درخت کنده شود همانند می جان هند حضرت قدوة الکبرا می فرمودند در جزیره سیدیم
که وسیع بود و دشت پر از اشجار گوناگون و اشجار مثمر بود خانه یافتیم به صفا خالی از متاع روزگار زمانی
در انجا نشستیم که جماعه سیاه پوشان رسیدند هر چند پرداختیم جواب نگفتند بعضی از محبت جواب دادند
که ما از سیاه پوشان از شهر سیاه پوشان معلوم خواهد بود دیگر بعزم سفر نشستیم در جستجوی شهر سیاه پوشان نهادیم
بعد منزل بآن شهر رسیدیم که مردمان آن شهر همه خوبان چون ماه و غذا انها آن دلخواه چنانکه وصف
شان در صفت پیکر بشرح کرده است خواستیم که دران شهر مناره بآن بلند بنشینیم و آن عجائب و غرائب
مشاهده کنیم نور العین نگذاشتند که رویم از اعجوبه که دران معاینه کردیم آنست که هر که بشرف تلقی
شان مشرف شد البته بعشق بهره مند آمد رباعی دیدن رو دوستان هر کس را اثری دارد کم
و بسیار همچو آن نافه که نفحه خوش دهد بر همه کس بسیار حضرت قدوة الکبرا می فرمودند
در نواحی ایلاق رسیدیم که بسر حد ولایت او دریائی روان است بر ساحل آن دریا شهری معمور و
عمارت منظور شد چون درآمدیم اهل آن همه نابینا بودند استفسار کرده شد گفتند که درین شهر کور
موجود نمیگردد به تقدیری که مقدر کرده هر زنی که از ایام حیض پاک میگردد بآن دریا آب می درآید
بقدرت الله تعالی بار میگیرد چون مولودی بوجود آید جز نابینا دیگر نیست رباعی چه خالقی که وجود
از عدم پدید آکرد بیافرید بهر گونه از اناث و ذکور اگرچه واسطه خلق فرد و زن آمد
ولی بجای خبر زن پدید شود منظور حضرت قدوة الکبرا می فرمودند که در سفر بیابان بجائی
افتادیم که سه روز راه آفریده پدیدار نشد که بادی آثار راه یافته شود چون همراهان از تشنگی
و گرسنگی بغایت تنگ آمدند در زیر درختی گشن فرود آمدیم و یاران همه رختها خود را فرود آورده
نشسته بودند که مورچه بمقیاس جوش آوردند و نزدیک حضرت ایشان نشست و همه مگر
ایمائی کردند که مردم را گمان شد که بیکدیگر سخنی میرود چون ساعتی گذشت مورچه روان شد
حضرت قدوة الکبرا باشارت سبیل معهوده جلوس فرمودند نزدیک یاس رفت که مورچه آمد و اشارتی کرد
که ایشان روان شدند بمقداری راه رفته بودند که در زیر درختی که مسکن او بوده چهل توده شیرینی
کرده است یک توده بزرگ دیگر توده ها برابر هر گدائی را بر سر توده بنشاندند و یاران از حضرت ایشان
رخصت اکل گرفتند هر گدائی با تهای رغبت دیگار بردند چون فارغ شدند فاتحه التماس کردند فاتحه خواندند و
از انجا روان شدند تا بوناق اول همراه آمد از انجا رخصت کردند چون مورچه رفت حضرت نور العین استفسار
کردند فرمودند این مورچه همه مورچگان را بادشاهی میکند روزی امیری بسبیل شکار درین صحرا آمد دید

معائنه شهر سیاه پوشان

معائنه شهر سوم در نواحی ایلاق که در اهل آن شهر همه کور بودند

معائنه خمام راه بیابان در رفت کردن ضیافت مورچگان حضرت قدوة الکبرا

بسیار داشت درینجا نشست خورده و بقیه توشه که مانده بود بمسکن موران افشاند پادشاه بخوان این همه شیرینی جمع کرده درینجا طلبست که این شیرینی نگاه داریم که تا عزیزی که درینجا آید ضیافت مور اینجا حق سبحانه تعالی جماعه فقرا درینجا رسانید مورچه فرصت یافت کرد آنچه شاید عذر باغی چه قاعده که بر روی زمین هم از قدرت ضعیف مورچه را امید بسلیمانی کند بر نعمت خضر و نعیم شیرینی دهد شکر خوشتر روی مهمانی

معائنه پنجم ملاقات از درویشان متوکل جبل الفتح

حضرت قدوة الکبرا میفرمودند که چون بجبل الفتح رسیدیم جماعه درویشان از دریا فهم که قدم براه توکل داشتندسی سال طریق توکل سپرده بودند اتفاق یک لعبتی افتاد بکرم حق تعالی چون میسر آمد آن جماعه بتلقی آمدند و بشارت بیکرانه دادند در میان آنها شیخ ابو الغیث که متعهد شان بود بندگی داد که صفائی او بهیچ چیزی نمی ماند در میان خواص و از حد گذرانید یکی آنکه اگر مسافری درمیان بنشیند هر چند اندر و مانده نگردد و در حالت تشنگی اگر در دهان انداز و خاطرش سیراب او بود و همچنین حالت جوع را هم و امثال آن بسیار خواص بیان کردند حضرت قدوة الکبرا پاس خاطر او گرفتند چون بروح آباد آمدند بملاحظه درآنی فرمودند بعضی از اصحاب التماس نمودند فرمودند که مناسب حالی بوده دیگر از معاینات آنجای میفرمودند در آنجا سه کس بودند که بدامن کوه جبل الفتح مسکن داشتند وقت افطار ده عدد و یک کاسه شربت می آمد و اگر مهمانی می آمد هم از آن عدد قسمت میکردند تا که از آن جماعه همراه ایشان آمدند ملازمت از حد گذرانیدند بانواع مقامات و مرادات مشرف شده وجه تسمیه آنست که هر کرا در این مقام نهایت در جبل الفتح مدتی بر سبیل اعتکاف می نشست البته بهره ور میشد

معائنه ششم مردمان ریگ بیابان

حضرت قدوة الکبرا میفرمودند که در بیابان جزیره میرفتند جماعه یک بار ان عزم دار شدند و بسرعت تمام آمدند و بجانب این جماعه نگاه به تعجب میکردند تکلمی داشتند که بفهم نمی رسید آخر برموز و ایما مقصود شان معلوم شد که تمام میپرسیدند که شما یان بدو پای چگونه راه میروید آخر الامر استفسار از دین و مذهب کرده شد گفتند که دین و مذهب ما یان نمیباشد و نمیدانیم که چه چیزست اما اینقدر میدانیم که صانعی هست که خالق السموات والارض باشد و با کوه و قافان بیشتر از اثمار اشجار بود توالد و تناسل بطریق آن مردم است بعضی همین طائفه را نسناس گویند اما اصح آنست که نسناس طائفه دیگراند و بعضی گویند که مردم شجرة الوقواق را نسناس گویند اما فی الحقیقت نسناس طائفه اند که خدا ناشناس باشند

رباعی

اگرچه نره و قواق زخلق ❊ بعالم مردمان نسناس گویند ❊ ولیکن در حقیقت ای عزیز ❊ زنشناسی خدا نسناس گویند ❊

معائنه هفتم مقام گلبرگه

حضرت قدوة الکبرا میفرمودند در سفر دکهن چون گذر بولایت گلبرگه افتاد و در دامن کوه آمد یار عزیزی که عزلت نشین بود استفسار کرده شد سبب انکه بود از غرائب روزگار و عجائب یار بسیار سخنان میگفت و یک انگشتری داشت از اعجوبه آثار او آنکه هرگاه که نگینه بجانب خود میکرد صاحبش پنهان میشد چون نگینه بیرون میکرد خود آشکار میشد و در وقت

شغلی فرمود که فوائد او شرح بردنیست و اهل آن دیار بعنایت صاحب حسن بودند فرزند عبدالعبد مکی از
خوبرویان او گرفتار شدند یک مشت جهیل روند از وی اکل و شرب نه بود مه سفر دم مرگ گزنیان و دیار ام
ایشان را ازان دام خلاص کردیم رباعی هر که درین سلسله زنجیر شد بر سر او زنگ جهان پیر شد
شیر صفت باید بگو بگسلد سلسله را که بما نخجیر شد بهر آن دیار بساتین غریبه و خیابین عجیبه در هر فرسخ
امتدا بسیار بودند گلبرگه را حضرت ایشان گلبرگه تسمیه کرده اند بیت المقدس حضرت قدوة الکبرا
میفرمودند چون به زیارت مقابر متبرکه مزارات منوری مشرف شدیم فیضی که بان ارواح انبیا زیم
در بسیم شهری میرسند چه بیشتر از انبیا دران زمین آسوده بودند تخفیف مقبره خضر شد ابراهیم
خلیل الله صلوة الله علیه وسلم بدانجا کنند وی بعضی از رفتگار دعا و دیا میدهند چون از طواف مسجد
اقصی آمدیم عجوبه نمودار شد که زبان از بیان او عاجز است نقل است که هر شب در مسجد اقصی
مرتبه رحمت نزول میکرد و هر که بشرف طواف وی مشرف گردد چنان پاک گردد که امروز از مادر زاد
است از مساجد دمشق حضرت قدوة الکبرا میفرمودند مسجد جامع دمشق عمارت وی عبدالملک
کرده که هفتاد شتر مال در عمارت او صرف کرده و دوازده هزار محراب دارد و اکثر انبیا در یک گز
وی آسوده اند و دوازده هزار قندیل میسوختند مقبره انبیا قندیلی است او معلق
میگذارد در هر طرف آب روان از فوارهای چشمه روح افزای میرود و میتوان گفت که عدیل است
جبل لبنان یکی از جبال بهشت است در پایه ای که در اطراف عالم اکثر از آن جبل اند جبل
محراب دارد و در هر محراب نیمه شب میرود و آواز قرائت قرآن شنود مگر در دیگر شب که مقام
ابدالان است اکثر از اصحاب سلوک را در آنجا کار گشاده شده است و جمعی را کار بر در آنجا کار خویش
تمام کرده اند حضرت ایشان یک عشره درانجا معتکف شده اند جبل النهاوند نزدیک وی
مسجدیست میگویند به آورده داده است که مردی عظیم القدر بوده هزار کس اصحاب آنجا در
تابوت کرده داشته و بر جبهای ایشان ملوح داشته اند مسافران که زوند ملوح بر دارند خون
میشود از انجا صلاح دارند هر آن فریده که در آنجا رسیده است بمقدار قابلیت خویش فیض برده -
جبل الطور مدفن حضرت موسی علیه السلام است حضرت قدوة الکبرا میفرمودند ما
و برادرم خضر علیه السلام در وی طواف میکردیم که ابلیس لعین نمایان شد گفتم که چرا امتناع
سجده چه بود گفت عاشق ثابت قدم بغیر چون سر آورد گفتم در عاشقی ثابت قدمی ولیکن
غلط هم خوردی که ازینجا توان دانست که اگر کسی بیکی میل کلی داشته باشد و از بایکی دیگر
میل دارد محبوب اول اگر محب خود را گوید که خدمت محبوب من کن درین امر او را دو خطره باشد
یکی آنکه میگوید من چه کار دارم که بدیگری روی آرم هم آنکه ما مرا دخویش چه کار هر چه فرماید
به سر خط نهادن باید آخرین خطره آنست امانت علم عاشق بهین محبوب دارد که محبوب

دگر مطلوب در ره محب خویش را کاری بفرمود که محبوب مرا خدمت بکن و گر آن هست عاشق ثابت اقدام نهد سر بر خط محبوب ناکام اگر عاشق مراد خویش باشد بخدمت کردنش دلریش باشد مریدی او لست نانی نباشد چو زینسان نیست قربانی نباشد دیگر بعضی از اسرار عجایب و اخبار عجایب از در استفسار کردند جوابهای شافی داد جبل القدم و در وی قدم مبارک آدم علیه السلام است اول نزول وی در کوه سرندیپ است چهل سال بتوبه و هفتاد سال در یک پای توبه استغفار کرده و گریه بحدی کرده که چشمه آب روان شده گیاه نیل از آن برویید فرد نیل گنه چون زلفش شسته شد نیل گیا در قدمش رسته شد و آنجا معادن جواهر است و نقش مقدم وی بر سنگ گرد بر آمده است و حضرت ذوالقرنین مشقت بسیار و محنت بیشمار راه قطع کرده و بشرف مقدم بابا آدم مشرف شده سه فرسنگ راه زنجیر بسته که سیاحان روزگار و سایران اقطار گرفته بزیارت مقدم وی علیه السلام میرسند و در شبها صدای ذکر و علالای جهر می آید آواز قرآن خواندن که ملائکها اند میشنید که بعضی از پیچ [illegible] راه اشکار میکردند و از ذات الهی و مقامات نامتناهی از واسطه میشوند بصره از عجایب روزگار و غرایب آثار که در وی مشاهده شد در جای دیگر کم دیده اند نخلستان مشهور که خرماهای وی بغایت لذیذ اند در آنجا نیست حضرت خواجه حسن بصری و زین العابدین سعد و طلحه همه در آنجا آسوده اند بغداد و در وی مقبره حضرت غوث الثقلین و حضرت خواجه معروف کرخی و امثال آن چندان از اکابر روزگار و اماثل ابرار آسوده اند که شرح نتوان کرد و حضرت زیارت هر بزرگی که مذکور شده است هر کرا نصیب شده او میداند که چه سعادت حصول وی شده باشد گازرون در وی خاک بسی از اولیای روزگار است اما چون پرسیده شد در مقبره حضرت شیخ ابو اسحاق گازرونی ست آن چراغ که بدست مبارک خود افروخته اند تا ایندم افروخته است امید است که تا قیام قیامت خواهد ماند نقل است که پادشاه شیراز که بحلیه صلاح آراسته و بحله فلاح پیراسته بود چراغ را گشتن پیش از طرفة العین زدن افروخته شد و چند روز نگذشت که پسرش کشته شد مصر در وی بغایت شهر بزرگ است که شرح او نتوان کرد تا داد و گروه آواز مشغله از مهر و خسرو که عاشق شیرین بود در وی بود اما از غرایب است که کوه بیستون جایی که فرهاد کنده هم انجام داده است جا که قصه او شهرت دارد چوب تیشه او از آثار بود از وی آثار بر آمده است چون بار میگیرد بعضی بار خون آلوده و بعضی مثال آثار روزگار آورده جبل القاف آورده اند که وی از زبرجد است دگر در عالم بر آمده آسمان صفا آینه رنگ است و سبز بعکس او می نماید چون به سد اسکندر رسیدند که سفید کرده بداد بسته از قشتها همه جو شیشه بفرمودند که این میگویند یاجوج و ماجوج که سد میلیسند علی الصباح همچنان میگردد

معائنه یازدهم جبل القدم و زیارت قدم آدم علیه السلام

معائنه دوازدهم بصره و بغداد شریف و گازرون آنجا چراغی بود روشن کرده ابو اسحاق گازرونی ست و مشهور تا حال روشن است

معائنه سیزدهم ملک کوه قاف و سد اسکندری و اسکندریه

خصلان در دی شیخ اسمعیل عطار میباشد که جذبهٔ قوی دارد و چون حالت دست میدهد دو سه روز
در سماع میبرد و خانقاه وسیع دارد که بیست حجره در هر گوشه ولیست چون مسافری می آید یکی از آن حجره
مسکن میکرد چون مردم آن شهر خلیق اند تا زنین کنیزکان دارند بجا دمی ایشان میفرستند چون
عفت ورزید معتقد میکردند خدمتش بجان میکنند چون اندک دست و پا جنبانید زمیده بخواجهٔ خود
خبر کرد صاحبش بشنت گز جامه بهم رسانیده بقدرت الله بکلفت جان جان که فرین اسپهر بد
مدفن ایشان جد است دفن میکنند **اسکندریه** در روی آینه اسکندریست که شرح او چنانست
که سی گز آیینه ساخته اند و منارهٔ بلند برداخته بالای وی افراخته از برای آنکه فرنگیان شبها
و روزانه به کشتی سوار شده اسکندریه را می تاختند چون آئینه معائنه شد عکس آمدن فرنگیان در آنجا
منعکس شد اهل شهر استعداد کرده پیشواز بر آمده جنگ میکردند فرنگیان انهزام می یافتند حضرت
قدوة الکبرا میفرمودند مدینة الاولیا در نواحی عراق است وجه تسمیه آنست که جز اولیا دیگر کس
در اینجا گنجائی نمی یابد چون حضرت میر سید علی همدانی در اینجا رفتند جمعی کثیره همراه بودیم چنانکه کس را
توفیق رفیق شد که بشرف آن مشرف شدیم و در وی قریب صد کس از مشایخ و اولیا یافتیم که بشرف صحبت
حقتعالی آن زمین را شرف داده است جز اهل این طایفه در اینجا کسی را وسع نیست حضرة **قدوة الکبرا**
یک بعین معتکف شدند و حضرت شیخ عبد الله که سر حلقهٔ آن جماعت است حضرت ایشان را بسیار نوازش
کرده و یک ارمغانی عجیب داده که شرح او از عجائب است **جبل الابواب** در قلهٔ کوه قلعه ساخته اند
و جمعی از قطاع الطریق مسکن کرده اند و این قلعه را هیچکس فتح نکرده است جز ... در شب
در تنگنائی او زاهد غار نشین را که بدعای او فتح این قلعه شده مقبره است عجیب قد نورانه فیض
در روحانیه در حجره او بعضی مسافران معتکف میشوند البته بی فیض نمیگردند **جزیرة الطلسم**
العجب العجائب و اغرب الغرائب سخنی که هست ذکر جزیرة الطلسم است و آن جزیره است که کشتی سکندر
در آنجا رسیده در بحر محیط بر افتاده کشتی از آنجا هر چند که میگرداندند نمی بر آمد آخر بلیناس فرزانه
از کشتی فرود آمده در جزیره بر آمد آنجا از ... سکندر بعضی آلات طلبیده است و چند روز صورت
طلسمات انسانی کرده دو کوس هم بهم رسانیده و بدست صورت طلسمی کوس نواز نهاده چون کار صورت
معنی بر آمده بلیناس بکشتی در آمد و در روی تعبیه کرده بود چندانکه بجر دیاتی نهادن بر کشتی طلسم کوس
نواخت و بجرد کوس نواختن کشتی روان شد چون حقتعالی از آن مهلکه تخلیص داد از بلیناس
استفسار کرد که موجب تخلیص چه بود گفت بجز عنایت الهی و حمایت نامتناهی چیزی دیگر نیست
اما سبب ظاهر آنست که در بحر محیط ماهی است که وصف وی در شرح نیاید مثل ... ماهی بر لب در
دریا نیست چون آواز مهیب شنید از ماوای خود جسته برآمد چون بزور و زوال شد آب از
پشت او بزور او سیلان بسرعت گرد کشتی بجریان آن آب بر آمد و بعضی میگویند که کشتی سکندر از

بریدن جیوه برآمد و الآول ابیع حضرت قدوة الکبرا میفرمودند چون کشتی ما در بحر محیط افتاد اگرچه آن علم و کوس بود لیکن بعنایت الهی حمایت نامتناهی تخلیص یافت میفرمودند چون در یک جزیره آمدیم میوه عجیب الهیکل و غریب الشکل دیدند جانوری را تعریف میکردند که هر دو بال او از زمرد بودند و پای او بنوعی بود که گویا از مرصع تازه آورده اند و منقار و ریش زرین و سینه سیمین القصه دور روزگار میگردد این نوع طیر بچشم درآمده است و سه بزرگوار منظور شدند بوزانه محاسن سفید مثل آنچنان میشد که چشم ایشان بلطافت آئینه باشد و لباس به لباس مردم نمی ماند فقیر را بعنایت نوازش فرمودند و اجازت خواندن نادعلی دادند و بعضی فوائد راه سلوک و معارف و حقایق محققه دعا و عافیه فرمودند که کار آمد اینطائفه باشند چون حقعالی از بحر محیط بیرون آورده پاره راه بحر بریده بودیم که بدجاعل که سکندر داشته است نمایان شد وقتی که بدین جهاز آمده این بجاعل منظور شد آری المقدور کاین بهرچند که در کام نهنگ مهلکه افتادیم اما بیفایده هم نه برآمدیم رباعی

هر که فتد در دم کام نهنگ ✽ عمر گر باشد نبود درنگ ✽ همدم اگر گردید ✽ یا گزرد هم بکف آورده زدیا گهر ✽

معائنه پانزدهم ولایت جنگهو و ولایت خفچاق و ملازمت از درویش کامل و حصول نعمت

ولایت جنگهو + حضرت قدوة الکبرا میفرمودند در نواحی دکن در ولایتی رسیدیم او را جنگهو میگویند رای هندو دار و مردم آنجا پرهیزناز نمیاند تخصیص زنان آنجا بغایت صاحب حسن از بیتی و ران دیار که هیچ دیار را ننهاد و در وقت شام در کندوی زنان همچنانی خود را می اندازند بعده مردان می آیند دست دران کندوی می اندازند بدست هر که بخیه افتاد شب با آن عورت خلوت میکند اگرچه خواهر او باشد بغایت ازین رسم متنفر شدند رای از حضرت ایشان را معتقد تمام دید و خلوص در زید چون آمدن وی زیادت شد حضرت ایشان نصیحت آغاز کردند و بغایت حضرت نکوهش خواندند که اگرچه کم و بیش این رسم افتاده است چه چاره دارم آخر حکایتی نقل کرد از کلان خود که در عهد وی اینچنین اتفاق افتاد که این رسم برهم زند حکم کرد که هیچکس بوقت شام از خانه بیرون نیاید نزدیک ماه این حکم نرفت که بلائی عظیم و وبائی الیم در آنجا نزول شد و زنان و مردان عرض برای رسانیدند که ما گفتیم که این رسم منع مکنید که یک بلائی نزول خواهد شد آخر حکم کرد که بهمان اسلوب وقت شام مجمع سازند و کار فسق بسر برند چون رسم برپا کردند او را اندک وقت آن وبا و بلا برافتاد چون این سخن بعرض حضرت ایشان رسانیدند گفتند ای تقدیر الهی را هیچکس مطلع نیست و اسباب کس نمیداند که کارخانه الوهیت است همه دردی میرود حضرت قدوة الکبرا میفرمودند گذشته از خفچاق قومی از ترکان که ایشان را خفچاق گویند که زنان سیم ساق و خوبان شهره آفاق دارند و رسم بود در ایشان که روی کشاده میگذرند چون لشکر ذوالقرنین در اینجا گذشت اسکندر متفکر شد که زنان بدین خوبی و مردان بدین تنگی ع سپاهی اغرب پیشه فتنگ با آن و الامر سکندر ... خفچاق را بار داد و نصیحت کرد که زنان شما روی بپوشند گفتند که خلاف

رسم ها از کردن جان وا دانست هر چند که مبالغه کرد حکما نشنیدند چو سکندر دید که ایشان هرازحفظ برآوردند
نزد لیوی فرزانه کرد و خواست که موجبی سازد که ایشان رو پوشند فرزانه بعرض رسانید که چند روز
اینجا مقام باید کرد و بعضی ادوات کانی و آلات گیاهی بهم باید رسانید حکم کرد که آنچه فرزانه می طلبد بهم رسانند
در یک ماه طلسمی در راه گذر زنان انگیخت از سنگ سیاه و چادری سفید از رخام بالایش پوشانید تقدیر
الله هر زنی که بر آن گذر می آمد نگاه بآن صورت طلسمی میکرد البته روی پوشیدی همچنین تمام
عورات رو پوش شدند چون فرزانه ازین عهده برآمد اسکندر استفسار کرد فرزانه گفت درین
نکته حکمتها ست و دیگری از روی ظاهر چون عورت بیند که صورت سنگین روی پوشد مایان چون بیو
اندیشنگ بسنگین دلان اثر کرد شعر هر گرچه سمند سنگین دلند به بسنگین دلان زین سبب یلند
در ولایت قبچاق بزرگی بود از خلفای خواجه احمد یسوی حضرت ایشان را ضیافت تمام کرده چند
روز بخدمت نگاه داشته چون حضرت ایشان روان شدند طلب خرقه کرد حضرت ایشان سر
کردند جزوی راه از اینجا برآمدند که در دامن کوه درویشی بود معمر بعضی میگفتند یا نصد ساله
بعضی سیصد ساله حضرت ایشان را چون دید پیشواز آمد و تعظیم تمام برد سه روز شرط ضیافت بجا
آورده بعد از سوم روز گفت که فرزندان شرف امانتی دارم که حکم کرده اند و برادرم خضر علیه السلام این را به شما نیز
آورده اند که بشما بسپارم عرض داشته که نهایت لطف و کرم بود بدرون زاویه درآمده و کلاه پوشیده
برآمده و از سر برآورده و گفت این کلاه مرا از اکابر رسیده بحضرت شیخ ابو سعید ابوالخیر میرسید
مانده هست اکنون بشارت است که شما بدیهم قبول کنید حضرت ایشان بتعظیم تمام گرفتند و دیگر
فرمودند که فضیلت رباعی که منسوب بحضرت شیخ ابو سعید ابوالخیر است آنست که هر که ملازمت بدان
نماید البته نام وی در جریده اولیا نویسند زنهار زنهار این رباعی را ورد خود سازید و اصحاب خود را
ترغیب کنید و کسی را که عنایت کلی داشته باشید این رباعی بوی تلقین کنید فواید این رباعی بمرتبه
ایست که شرح توان کرد رباعی من بی تو دمی قرار نتوانم کرد ✻ احسان ترا شمار نتوانم کرد ✻
گر بر تن من زبان شود هر موی ✻ یک شکر تو از هزار نتوانم کرد ✻ این رباعی نیز تلقین کرده
بغایت وصف وی را التعریف کردند که هر بیماری را که این رباعی نوشته تعویذ سازند یا بر او بخوانند
البته صحت گردد و این رباعی نیز منسوب بحضرت شیخ ابو سعید ابوالخیر است رباعی حورا
بنظاره نگارم صف زد ✻ رضوان ز تعجب کف خود بر کف زد ✻ یک خال سیه بدان رخ آن مطرف زد
و ابدال ز بیم چنگ در مصحف زد ✻ حضرت ایشان ملحق شدند و بسیار مستبشر برآمدند —
جبل القرون ده بنواحی عراق است در وی حضرت شیخ عبدالله میباشند پنجاه سال است
که در دامن کوه و بی خبری اند خوارق ایشان در آن دیار اشتهار کلی دارد هر مسافر که
زیارت کند یا باشد مستفید گشته و دیگر ملازمت ایشان بمرتبه موثر بود که شرح نتوان کرد چون بشرف ملازمت

ایشان رسیدیم استغنا بسیا شده در آخر وداع فرمود هم بگه رباعی شیخ ابو سعید ابو الخیر البته مستحضر داریم که هم از صاحب
شعرش منقول است که هر کرا در حالت عیادة مریض این رباعی یاد آید امید صحت بود و آن این است رباعی
فتنه انگیزی و دامن درکشی ؛ تیر اندازی و کمان پنهان کنی ؛ با تو نتوان گفت این و آن ممکن ؛
بادشاهی هرچه خواهی آن کنی ؛ و آنجا حضرت شیخ جمیل الدین متوطن بودند سیصد سال عمر داشتند
بسیار حقایق و معارف از وی بهره مند شدیم - بوزنه داشت که بعضی خوارق از و نقل میکردند چیزی
که معائنه کردیم آنست که جماعة جوگیان رسیدند زمانی بوی همکلام شدند در ایشان مسلمانی بود جوگیان
جوگیان بوزنه آمد و همه جوگیان را دید مگر آن شخصی را صاحبش گفت غالبا این کس مسلمانست که
و پرانه رسیده است چون تفتیش کردند مسلمان برآمد شعر بسیا چون آب بود دگر لطف انسان تمیزی
میکند ز انسان و حیوان جمیل الدین در دی ده ویشی متوطن بود بغایت صالح حضرت ایشان را
بدید و طریق خدمت پیش گرفت چون مدتی در آنجا اقامت افتاد بهره مند شد چون استجازة
لباس خواست بشرف خلافت مشرف کردند و مثال نوشته ارزانی فرمودند وی نقل میکرد که
راهی بر این ولایت بسیار درویش در... و مسافر پرستی امین اشکیه شلین شده است که حضرة
قدوة الکبرا امین نامید فرمودند مناسب نباشد بعد الحاح آن درویش استجازة آمدن خواست فرمودند
خوب چون رای آید بنوعی حضرت ایشان رسید شیخ نتوان کرد و شرائط خدمت و جد و جهد بجا آوردند
چون التفات خاطر در بارهٔ خود دیدند بعرض رسانید که نفس درخواست داریم فرمودند تو کافری چگوییم
بعرض رسانید که بادشاهان دهلی میل میدارند فرمودند چون تو شرایفی ... شاهان دهلی خواهی
ورزید ... هیچکس زیان نخواهد کرد امید هست که قدم ملوک بر وجه سلطنت در دهلی تو نخواهد آمد
انشاء الله تعالی حضرت قدوة الکبرا میفرمودند چون از ملازمت حضرت مخدومی رخصت
گرفته جانب ستار کانون عنان عزیمت فقرا معطوف شد رایت درویشان و علم خوب کیشان
در آن دیار نزول یافت عمارت بغایت نادر برآورده اند بتخصیص مسجدی علی مردان برآورده است
که میتوان گفت که نادر البصرت سیصد و شصت گنبد با بالست باقی گنبدهای وی در دریا افتاده
اند مدتی در آن مسجد مستور ماندیم و داد عبادت دادیم دانشمندان مخول و عالی سندان بسیار بودند
بنفس حضرت مخدومی در آن شهر بسته روز زیارت دیده بود و باغات و حیاض بغایت مروج دارد
حضرت شیخ ابو الفرح که نسبت خود بسلسلهٔ کبرویه دارد در آن جا معتکف بودند بهم بکرا استفاده رفت
و از آنجا اتفاق کالنور و افتاد هر چند که بعضی اصحاب منع می ورزیدند چون تقدیر الهی و ارادت
نامتناهی بود گذر فقرا بآن دیار افتاد در آن حین مسلمانان کم بودند ... صاحب حسن
و ساحره بسیار بودند اتفاقاً قاضی حجت را به یکی از آن جوانان ساحره میل افتاد هر چند که منع
میکردیم باز نمی آمدند چون عنان عزیمت فقرا باز بآن جانب معطوف گشت قاضی حجت را الصورت کالا

پنهان کرده اصحاب به تردد ایشان گماشتند بآخر چنان معلوم شد که ایشانرا آگاه ساخته پنهان کرده اند حضرت ایشان
گفتند زنش مگر خوکی ست که ایشانرا آگاه کرده بارادت الله تعالی گردد خوک شد مادر من گریان فریادی کنان آمد
و بعرض رسانید گفتند که قاضی حجت را آگاه ساخته اید سحر خود را بیدار تا او بصورت خویش آید آخر او رفت
و افسونها بکار برد تا قاضی حجت بصورت خویش آمد مادر ایشانرا آورده بپای مبارک در آورد فرمود تا او
هم بصورت خویش آمده باشد بمجرد این سخن این هیئت اصلی شد بعد از آن مدة اصحاب خود لرزان
سفر و مسافر شدن بآن ولایت کامرو نصیحت کردند که هر گو برود که سهل جا دست در حین رجعت چیزی
التعا یافته که شرح جذبه او نمیتوان کرد میفرمودند که در دیار هندوستان مثل این درویش قوی
جذبه معاینه نشد درین زمانه عرفان بقدم رفتن انبیا بیتر از وکسی را میسنت در خلوت اکابر مشائخ هم
بدوست حضرت ایشانرا لبیاسی سرفراز کرده و گرفتند دیرینه که منسوب باکابر کثیر الاجر کبره باایشان عنایت
کرده و گفت تویی که گنجینه حضرت علاء الدین غارت کرده و لستان ولایت ایشان حسک ساخته
حضرت قدوة الکبرا میفرمودند که فقیر را از صد و چهار ده جای نعمت رسیده است و اما اثر
کثیره فیض بخشیدند نثار فرزند نور العین کردیم رباعی هر آن فیضی که در کونین باشد
نعیم کامل دارین باشد در فیض همه را نسبه کرده نثار روحی نور العین باشد

لطیفه سی و ششم در طریق الطعام و افتراهم و فوائد بعضی ماکولات و مشروبات

قال الاشرف من اکل الطعام بنیة فهو آکل ومن لم یاکل بهذا النوع فهو کما جاء فی
فی الرسالة الغوثیة ثم سالت یا رب هل لك اکل و ... قال اکل الفقیر و شرب الفقیر اکلی و شربی
و فقیر کسی ست فانی الفعل و الصفة و الذات بود حضرت قدوة الکبرا میفرمودند این طائفه در
ماکولات جهت نفاست و نزاکت مبالغه نکرده اند بهر نوع که بایشان رسیده تن داده اند اما حکما میگویند
طعام تا تواند لطیف خورد اگر چه اندک باشد که لطافت طبع و نزاکت نفس متعیش از وی زاید و این
بتجربه پیوسته و صوفی تا تواند ماکول غلیظ نخورد در طعام بچیزی مائل بود که زود منهضم بود حضرت
ایشان هر چند ماکولات هندی را هم میل داشتند اما بغرا در یک مرتبه بسفر و حضر هم میرسانیدند
و میفرمودند مناسب این طائفه الطعام شوربا دار است حضرت قدوة الکبرا میفرمودند که
طعام مرزوق را زیادة طلب ردا از اجل الرزق مقسوم فلا یعجل له و الموت محقق من
لا یرجل له شعر رزقت مقدرست لکن بهر آن سفره مرگت موجل ست از انهم لکن خدره
روزی حضرت ایشان در بلده جونپور مسجد ملک خالص نزول فرموده بودند جماعة از ان درویشان بدین
حضرت ایشان آمدند استفسار اخبار غرائب روزگار کردند فرمودند چنانکه مقتضای محل بود از بیغان
مخصی بر سبیل تنوید گفت که ع رزق چون مقدرست گردیدن چیست ؛ فرمودند ع رزاق چو
گرداند بر سیدن چیست ؛ چون برخاستند فرمودند که عجائب مردم اند که در سفر جز طلب رزق

فائده خوردن طعام عشا و مضر نبودن بمهمانان

فواید دیگر مید انند تخصیص نسبت طائفه که بسیار سبب کل نورد یده اند و بسیار موجب پیچیده و چون
این سخن بگویند حضرت **قدوة الکبرا** میفرمودند که خوردن بر سه گونه است فریضه و سنت
و مباح - به قدری که از انقطاع هلاک بود فریضه مقداری که باو طاعت و کسب کنند سنت تا سیر خوردن
زیادت قدرت امباح ست و زیادت خوردن از سیری حرام ست مگر به نیت صوم و حفظ خاطر
مهمان و ترک طعام عشا منع کرده اند کما قال علیه السلام ترک العشاء مهرمة چه ترک طعام عشا گاه موجب
ضعف و پیری و سستی بود - تقریبًا میفرمودند پهلوانی از معرکه مجروح بازآمده روی بسوی خانه
نهاده بسرعت میرفت در راه آشنائی درخورد و تکلیف الطعام جراحت کرد گفت رنجه مدار خود را که من
زیستی ندارم چه زخم از دست شخصی خورده ام که سه کار از و متروک نشده است یکی ترک طعام عشا
دوم خواب برگشته با پا [illegible] سوم قعود بر جلین پس دانی که باین کارها مداومت کرده باشد زخم وی
[illegible] ی خواهد شد چون سخن تمام کرد روان شد زمانی گذشته که مردی جلد و پهلوان [illegible]
[illegible] ست در عقب [illegible] پرسید که شخصی مجروح باین راه رفته کجا افتاده باشد
گفت وی گذشته بمنزل رسیده باشد گفت برگردم وی مبالغه کرد که شب افتاده است هم درینجا با من
با هم نان و نمک شب گذرانیم غرضش این بود که معاینه آن نخنا [illegible] بکند گفت خوب شد چون بخانه برد
بساط گستردنی نبود مهمان [illegible] شب بخانه خویش هیچ سامان اطعمه نکرد [illegible] شب امید که گذ
دریافت که درینجای چیزی طعام نمی پزند و منجه آورند کوتاه [illegible] اگر که هم امشب فاقه میشود دوم
منجه کوتاه خواب کردنی نخواهد شد داین از من ممکن نیست در خانه که جائی داده بودند گنجاد کرد که
بچگان کنجشکان هم آواز میکنند فی الحال کشید و ذبح کرد اندک آتش در هیزم هم رساند کباب کرد
و در کار داشت منجه را ویران کرد بر بنهایش استعداد خواب کرد چون ضیف دید که او عادت خود را
بسر برد آمد بنیاد عذر نهاد که مقصود ازین این بود که شما گرسنه باشید بلکه امتحان مقوله مجروح بود
بعد ازین بساط طعام فراز کرده الوان اطعمه که در خانه دیگر نهاده بود آورد و مهمان را بعد از طعام خورانید
و منجه دیگر لطیف آورد و البسترهای گرانمایه گسترد که مهمان شب بفراغت بسر برد چون روز شد
مهمان از خانه او روان نشده بود که خبر آوردند که آن مجروح رخت بکاروان سرای آخرت البته

آداب خوردن طعام

بدایت در وقت طعام خوردن از دست یمین شستن بکنند کما قال علیه السلام الوضوء قبل الطعام
ینفی الفقر و بعده ینفی اللمم مراد از وضوء طعام دست شستن ست بدایت دست شستن از جوانان
کنند تا در طعام خوردن پیران منتظر جوانان نباشند و آخر طعام بدایت از پیران کنند لیکن نزد این
فقیر بدایت غسل الیدین چه در بدایت و چه در نهایت از شیوخ و اکابر و موالی کنند و بدایت شستن
از دست راست کنند ان الله یحب التیامن فی کل شیء حتی التنعل والترجل و این را دو روایت است
حکم مجلس بحکم غاسل و برحکم مجلس معول است و در دست شستن هم اولی آنست که از مقدم مجلس کشند که

شد این از عادات صوفیه است و خوردن بر دستار خوان سنت رسول الله است صلی الله علیه وسلم ۱۲ سله روایت

تقدیم در زمه بود داده باشند و کسیکه دست بشویند این دعا بخوانند طهرک الله من الذنوب و برأک الله من العیوب و اگر میزبان دست خود بشوید این دعا غایت پسندیده است که امام مالک نیز امام شافعی خیر در زید و اند و آورده اند هذه من عادات الصوفیة والاکل علی السفرة هی سنة رسول الله صلی الله علیه وسلم بعده دستار خوان فراز کنند بهتر آنست که دستار خوان سرخ بود که سنت ابراهیم خلیل الله است و آمده که حضرت رب العالمین بر عیسی علیه السلام فرستاده دستار خوان سرخ بود و بعده از خوان هر چه مناسب باشد فراز کنند و اولی آنست که خوان مسیو و روئین نبود و روی عن انس بن مالک رضی الله عنه قال ما اکل رسول علیه السلام علی خوان ولا فی اسکرجة وهی القصعة الصغیرة لانه لیس برکة فیها و نان میده نخورده اند که آرد خشک بکار می برده اند و یجتنب عن القصعة الصغیرة ونحو الصفر والنحاس فالمسنون الخشب والخزف ** و بدایت اکل طعام از اکابر مجلس بود اگر اجازت دهد مضیف بهتر باشد اگر نه فراز کردن طعام نوعی از جا نیست ابتدا از نمک کنند کما قال علیه السلام ابدا بالملح واختم بالملح فان فی الملح شفاء من سبعین داء منها الجذام والجنون والبرص ووجع البطن و ابتداء اکل به بسم الله الرحمن الرحیم بود و یستحب ان یقول فی اول لقمة بسم الله والثانیة بسم الله الرحمن وفی الثالثة بسم الله الرحمن الرحیم و در شرب الماء ثلثة انفاس یقول فی النفس الاول الحمد لله وفی النفس الثانی الحمد لله رب العالمین وفی الثالث الحمد لله رب العالمین نقل است که در طعام چهار چیز فرض است یکی آنکه نخورد مگر از وجه حلال دوم آنکه این طعام از حق تعالی سوم آنکه به هر چه بدو رسد راضی باشد چهارم آنکه بخوردن او بفرمانی حق تعالی نکند بلکه به عبادت و طاعت بوده باشد و آنکه در طعام سنت است اول در ابتداء طعام تسمیه گوید مستحبات که هر لقمه بگوید دوم بعد فراغ الحمد لله گوید سوم دست شستن بعد طعام و قبله چهارم در وقت اکل پای راست ایستاند و پای چپ بگسترانند و آداب طعام یکی آنکه پیش خود بخورد دوم لقمه خورد بخورد سوم لقمه بسیار بخاید چهارم بلقمه غیری نظر نکند و آنکه شناست از مائده هر ریزه که افتد بخورد و انگشتان بلیسد و آنکه نهی است بوی طعام نکند و پهم ندمد و این دمیدن بوقتی ممنوع است که شریک داشته باشد حضرت قدوة الکبرا میفرمودند که در کلمات مشائخ افتاده است که الطعام عورة فاستروها لا فاستروا عیوبها و اگر حمل بر حقیقت باشد وارد شود که مشائخ آشکارا خورده اند چون باشد جواب آنست اظهار تواضع و مسکنت کرده اند که ما بصفت ملکی نرسیده ایم و بدین نیت آنرا افضل است تعیب طعام از اهم مهماتست مگر مطبخی را بایجائی و بوقت دیگر بتجسس در اطعمه اکابر کرد ذر اطعمه ایشان معاذ الله سخنی گفته شود که شعر بر عیوب باشد شومی بسیار دارد حفظنا الله و سائر الطالبین تقریبا میفرمودند که شیخ عبد الله خفیف عرصت سفر کرده بود و پیش بود در عهد اردبیلی قدس الله سره آمده بمقداری گوشت پخته بوی گرفته آورد شیخ نخورد چون بسفر برون رفت راه

بیابان افتادند وراه گم کردند چهار روز گرسنه ماندند که هیچ نخوردند شیخ اصحاب را گفت طلب کنید شاید چیزی
بیابید ناگاه سگی را دیدند حیله بسیار کردند تا ویرا بگرفتند و بکشتند و بریان کردند ما دام مالک قسمت کردند سر او
نصیب شیخ شد هر کسی نصیب خود خوردند شیخ در خوردن آن تفکر میکرد تا شب بگذشت چون وقت
سحر شد سر آن سگ بسخن در آمد و گفت این سزای کسی هست که گوشت بوی گرفته از حضرة
ابو زرعه را دید ... نه خورده شیخ برخواست و اصحاب را بیدار کرد که بیائید پیش
ابو زرعه رویم و از وی استحلال طلبیم آمدند و استحلال گرفتند حضرت قدوة الکبرا میفرمودند
اگر چنین طعام کلمات مشایخ و حالات ایشان که چنانکه مقتضای حال بود بر آید بهتر است و برعکس نقل روا نیست
حضرت قدوة الکبرا میفرمودند که اکرموا الخبز اکرام باید خبز را اکرام آن است که قصعه و نمکدان
بر آن ننهند و انگشتان و دست بنان پاک نکنند و به دستارخوان نیز دست پاک نه کنند و
نمک بدو انگشت ... نیز نه مسبحه و ابهام نمکدان بر نان ننهند که نوعی از استخفاف است بلکه مکروه بود
و طعام بر چار پای و بر خوان شکسته نخورد الا برضرورت زمین و بدستارخوان سرکه و پیاز و سبزی حاضر کنند
قال علیه السلام نعم الادام الخل فی الزیت ما دام که نان شکسته باشد دیگر نه شکند اگر طعام ثریه باشد لقمه
انگشت بخورد بسه الابهام والمسبحة واللتی تلیها و در میانه طعام انگشت نه اندازد و به وسط خوان نخورد
کما قال علیه السلام یتنزل البرکة فی وسط الطعام فکلوا من حافته ولا تاکلوا من وسطه
و لقمه خورد برگیرد و نیک بخاید تا اول لقمه فرو نه برد دیگر بر ندارد و در میان طعام خلال نکند
و با اهل مجلس موافقت کند تا مجموع مردم دست از طعام نکشند خود نکشد چون فارغ شود ...
پاک نکند و تا وقتیکه انگشتان نه لیسد و بعضی البته میگویند که دست بدستارخوان پاک کنند و
دست لیسیدن را فائده کلی دانند قال علیه السلام ان الله وملائکته یصلون علی الذین یلعقون
اصابعهم و دست آلوده بنمکدان نزند و در خلال طعام آب نخورد برای دو معنی یکی آنکه از روی
حکمت و علم طب موذی دانند ما دام که طعام کیلوس نشده است آن را خام گرداند و معده از نضج آن
عاجز شود و بعد از کیلوس شدن طعام سبدر رق و هاضم باشد و دیگر از روی ادب چون دهن خود
بکوزه یا بجام رسد آلوده گردد موجب نفرت طبع مردم باشد تا تواند طعام اندک با جمعیت با
خوان نخورد البته ازین امر احتراز نکند و در کثرت اخوان نزول برکت است که کثرة الایادی برکة
نقل است که جمعی بحضرت رسول علیه السلام آمدند و عرض رسانیدند که ما یان طعام میخوریم سیر نمیگردیم
فرمودند که شما جدا جدا میخورید بعد ازین مجتمع شوید و خدا را یاد کنید تا برکت باشد در آن طعام
نقل از حضرت مخدوم جهانیان میکردند که مبالغه میفرمودند درین امر که کسی به رفیقان طعام نخورد بلکه
برای تنهائی مکروه آمده است چرا که طعام خوردن تنها نیست حیث قال علیه السلام ملعون من اکل
وحده ... حضرة مخدوم جهانیان میفرمودند اگر تنها بود نصیب یکی جدا نکند گویا جمعیت ...

وطلب حنیف حضرت ابراهیم خلیل الله مشهور است اکنون در مرقد منورهٔ ایشان شخصی هست که سنت اند رعایت میکند
و دو سه میل طلب حنیف میکند او را ابو الفضل صفهان کنیت کرده اند و این سنت در مشهد ایشان جریان دارد
انشاء الله تا یوم القیامت باشد بالنبی و آله الامجاد حضرت قدوة الکبرا میفرمودند که وقت اکل طعام
اهم است که غافل نبود که بحضور دل طعام خورده شود آورده اند هر طعامی که بحضور دل خورده شود دائم که آن
طعام در شکم او نور ذاکر باشد و نور گردد حضرت مخدومی را چاشت مقرره بود که چون طعام برخاستند و حی
التعین فرموده بودند که برپای شده سه مرتبه بآنگ بلند میگفت ای اصحاب زنهار زنهار بغفلت نخورید
و آگاه باشید از خطی که میبرید روزی بنسبت طعام لطیف سخنی برآمد فرمودند که اصحاب تحقیق را طعام لطیف
و انواع ماکولات لطیف زیان ندارد و اهل بدایت که هنوز بدرجه نهایت نرسیده اند در تضییق
مجاهده نشسته به نسبت ایشان ماکولات سخت و خشک فایده دارد تقریباً میفرمودند که عجوزه
پیش حضرت غوث الثقلین آمد پسر خود را همراه آورد و گفت دل فرزند خود را تعلق تو پیدا می بینم
من ذمهٔ دی را از حق خود بری گردانیدم برای خدا تعالی تو قبول کن شیخ وی را قبول کرد و مجاهده
و ریاضت فرمود بعد از چند روز پیش فرزند خود آمد دید که نان جو میخورد و زرد و لاغر شده از کم
خوردنی و بیداری از اینجا پیش حضرت غوث الثقلین قدس الله سره آمد آنجا طبقی دید که در آن
استخوانهای مرغی که شیخ خورده بود عجوزه با شیخ گفت یا سیدی تو گوشت مرغ میخوری و پسر
من نان جو شیخ دست خود را بر استخوانها نهاد گفت قم باذن الله الذی یحیی العظام وهی رمیم آن مرغ
زنده شد بانگ کردن آغاز کرد و پس شیخ گفت وقتی که فرزند تو هم چنین شود هر چه
بخورد حضرت قدوة الکبرا میفرمودند که بی اشتها طعام خوردن به نسبت هر کس ممنوع است
خلیفه این طایفه چنانچه از مولانا حضرت رومی منقولست که درویش گناهی کند گفت نه مگر وقتی که طعام بی اشتها
بخورد چه طعمه بی اشتها خوردن درویش را گناه عظیم بود تا تواند طعام بر شکم نخورد اگر چه چند مرتبه واقع
شود و یکبار خوردن در روزی کار صدیقانست - درویش را اهم است که از ماکولات شبه پرهیزد
و حقتعالی این طایفه را طعام با شبه نمی خوراند و تقوی ورزیدن اهم است تقریباً از حضرت شیخ علاء الدوله
السمنانی نقل میکردند که روزی بادشاه خوبان پیش شیخی آهوئی فرستاده و سلام رسانید و پیغام کرد
نمود که این گوشت صیدست بخورید که حلال باشد شیخ گفت مرا درینحالت حکایتی بیاد آمد که آنوقت
در خراسان بودم و من بزیارت مشهد طوس رفته بودم او شنید با پنجاه سوار از عقب من آمد
و گفت میخواهم که مادام که در خراسان باشی با تو باشم چند روز با وی مصاحبت افتاد یک روز آمد و خرگوش
آورده و گفت که من خود زده ام بخور گفتم گوشت خرگوش کسیست که زده است او بخورد من نخواهم خورد
گفت چرا گفتم بقول امام جعفر صادق علیه السلام حرام است و هیچ یکی از بزرگان آنرا حرام داشته باشد نخورد
آن اسب شب رفت و روز دیگر آمد و آهوی آورد و گفت این آهو را من زده ام به تیری که خود تراشیده ام

سخت تعلیم کرد که از خیرات ما در حق همه چیز از خرات تخم هر تخم بار رسیده بوده است گفتم این همان حکایت مشهور [illegible]
در کانی سنت که یکی از امرا مغل که در حوالی همدان می نشست و او دعوی [illegible] میکرد در ولایتی پیش [illegible]
در آمد و [illegible] بنهاد و گفت که این زاد من عرفته حلال باشد مولینا تناول فرمایند مولینا گفت
تحقیق در حلالی نیست سخن آنست که باز تو [illegible] جوزه که آمده بوده زنی خورده است که امروز از قوت
گرفتن [illegible] است نیز که لایق شماست است نیز [illegible] کدام مظلومی خورده است که امروز در قوت
دو دیدن حاصل آمده تا تو بر پشت او داشته آهو میتوانی زد القصه هر چند که مبالغه کرد نخورد و فرمود [illegible]
گفتم که مجموعه که او به نیازت آورده باشد شاید که آرزوی برآید به برکت نیاز مند او حضرة قدوة الکبرا
میفرمودند از [illegible] دو [illegible] معلوم بشد یکی آنکه تفاوت تا به اینجد [illegible] اند دوم مفهومی هر کسی نسبت
هر کسی نسبت که در تعولی هر کسی تفاوتی دارد بیت چه نسبت در میان این دو نسبت که فرق [illegible]
زمین تا آسمانست و حقتعالی کسی را که از لقمه شبه محفوظ کرده است و هرگز بلوث [illegible]
یکی از امرا [illegible] که به نسبت حضرة قدوة الکبرا اندک معارضه داشت ضیافت ایشان کرد و در [illegible]
بساط انواع ماکولات والوان اطعمه [illegible] حاضر کرده بود در یک طبقچه [illegible] مرغ بنهاد و پیش حضرت
ایشان آورد که یک جوزه مرغ از ظلم بی مبلغ گرفته بود و نیز وجه حرام آورده چون مبالغه کرد که البته
این جوزه مرغ میل کنید فرمودند از آنچه نصیب ایشان از وجه حلال خواهد بود میل خواهند کرد [illegible]
هر چه از وجه حلال بود بجانب اصحاب انداختند و جوزه مرغ که مشکوک بود [illegible] آن جماعه [illegible]
از آن مناسب شناسند [illegible] این مناسبت شعر [illegible] گورلند [illegible] دارد [illegible]
بیارد [illegible] بود در ملازمت حضرت ایشان بارها مشاهده که هرگاه که طعامی مشکوک [illegible] مشکوک [illegible]
بنهاد انگشت کهین پای ایشان می جنبید که معلوم ایشان میشد تقریبا میفرمودند که روزی [illegible]
حضرت میر سید علی همدانی در ولایت کولاب [illegible] امیر بدخشانی حاضر بود هم وجه نسبت [illegible]
نقار و انکار داشته و بهانه آورده که موجب امتحان باشد و آن آنست که طبخی فرموده بود دیگ [illegible]
اموال مشکوک هم پخته در طبق نهاد و پیش امیر آورد و چون میل طعمه کردند امیر بدخشانی بعرض رسانید
که عنایت کرده بکنج میل فرمایید که خالی از لطافت نیست فرمودند آری میل خواهم کرد طبق دیگر [illegible]
آوردند فرمودند فرقوا باذن الله بارادت الله که برنج جنبیدن گرفت تا بحدیکه برنج از آن طبق [illegible]
آخر فرمودند که سلطان تا برنج میل کنند و این نصیب فقیر است که حق بمرکز خویش قرار گیرد و حکم
[illegible] فی محله [illegible] حضرة قدوة الکبرا میفرمودند که اصحاب ریاضت [illegible] را [illegible]
نفس [illegible] اند بلکه گاهی مراد [illegible] داده اند [illegible] نسبت [illegible] ارباب [illegible]
اصل [illegible] لذید بالغ [illegible] آورده اند که [illegible] ابراهیم ادهم [illegible] بود [illegible]
[illegible] کردی [illegible] بود که گوشت [illegible] زعفران [illegible] دیگر [illegible]

می پزند شبی ابراهیم ادهم خفته بود رسول صلی الله علیه وسلم را بخواب دید که امر کرد تا چند تنگ نفس را
بینکشی آرزوی ذی بده در زیراوه که بخواهد پیش او بخته بنه چون بیدار شد با آنکه خود عالم بود استفسار
تعبیر از حکما و علما دیگر کرد گفتند که چون امر آنحضرت رسول است زیراوه بخور ابراهیم گفت این امر
شفقت بود نه امر عزیمت آرزو زیره نخورد چون شب دیگر آمد باز بخواب نمودند زیراوه بهشت آورده
خوراندند چون بیدار شد بوی زیراوه از دهنش می آمد تا زنده بود بوی باقی بود شعر شرابی را که ساقی
بیارد باشند اثر تا مدت بسیار باشد حضرت قدوة الکبرا میفرمودند که ریاضت چه نسبت اهل بدایت
و چه نسبت اهل نهایت اهم است کم بچکلس [illegible] طائفه [illegible] بیرون نرفته بلکه ره ریاضت را چنان پیموده
اند که چهل روز پنجاه روز طعام نفس را نداده اند عنان توکل نفر باز نداده حضرت قدوة الکبرا
فرمودند در سیلان شهری نزول افتاده و پادشاه آن شهر نیازمندی ایشان آمد تکلیف
کرد که موسم برف و سرماست اگر عنایت کرده چند روز اینجا نزول اصحاب شد بهتر است و [illegible]
باشد چون مبالغه از حد گذشت و نیاز بصدق آورده معروض او مبذول شد موضع نزول
در حریم خود نموده فرمودند که مناسب فقر نیست اما یا که محل نزول در مسجد النسب بود چون پاس
خاطر حضرت ایشان اهم بود او هم چنان کرده مسجد جامع محوط داشت و وسیع صحن بود موضع نزول
قرار گرفت حضرت ایشان فرمودند چون چند روز اینجا بود نیت بنیت سفر بسکنیم مقیم باشیم صوم
نیت بر صفا سنت نکی بعین هم بر آریم اصحاب فرمودند حاکم اید در اربعین شد در وقت
افطار یک رغیف خادمان میبردند تا آنکه مدت بسر آمد چون از اینجا رخت سفر بستند چون خادم
صومعه را تفتیش کرد آن چهل رغیف بر جا بود تقریباً میفرمودند که حضرت غوث الثقلین در یک
هیچ نشستند که با خدای عهد کردم که نخورم تا لقمه کرده در دهان من نخورانند و نیاشامم تا نیاشامانند
یک بار چهل روز نخوردم بعد از چهل روز شخصی در آمد قدری طعام آورد و بنهاد و برفت نزدیک
بود که نفس من بر بالای طعام افتد از بس گرسنگی گفتم والله از عهدی که با خدای تعالی بستم بر
نگردم شنیدم از باطن کسی فریاد میکند باواز بلند میگوید الجوع الجوع ناگاه شیخ ابو سعید مخزومی
رحمه الله بمن گذشت و آن آواز را شنیده و گفت عبد القادر این چیست گفتم این قلق و اضطراب
نفس من است اما روح بر قرار است در مشاهده خداوند بر جاست گفت بخانه من بیا و برفت من
گفتم نقلی نبود گفتم بیرون نخواهم رفت ناگاه ابو العباس خضر علیه السلام در آمد و گفت برخیز پیش ابوسعید
رفتم و دیدم که انتظار من بر در ایستاده میگفت ای عبد القادر آنچه من میگفتم ترا این نبود که خضر را
[illegible] گفت مرا بخانه آورد و طعامی مهیا کرده بود بلقمه لقمه در دهان من می نهاد تا سیر شدم بعد
از آن الیاس خرقه گرد و صحبت وی التزام کردم ذکر در مأکل و مشارب حضرت علیه السلام حضرت
قدوة الکبرا میفرمودند آنچه که حضرت علیه السلام بر مأکولات و مشروبات میل کرده اند

در سیر و آثار بثبوت رسیده است از آنجا میتوان معلوم کرد و بر سبیل اجمال دراین مجموعه مذکور خواهد شد و مقرر است

که طریق اکل و شرب حضرت علیه السلام در فواکه و مطاعم و مشارب رسم زهاد و فقرا بوده است و از مآکل و

مشارب که معهود اغنیا و مترفهان و متجبران بود اجتناب کلی ورزیده اند و اطعمه حضرت علیه السلام

و اهل بیت از جو و خرما و شیر شتر و شیر گوسفند بوده و که اگر گوشتی بر سم هدیه یا از وجه غنیمت نفقه خاص

رسیدی یا کسی گوسفندی در خانه مصطفی علیه السلام کشتی آنرا شوربا و قلیه که معتاد زهاد و فقرا بوده

بپختندی و به گرد نفرموده اند که فلان طعام یا فلان چیز البته بهم رسانید هر طعامی که بی مراد بر سید با رغبت

تمام میل تمام میکردند و ستائش آن میکردند و ستائش میکردند و هرگز نان سبوس و شعیر سبز و نان تنک

بخانه ایشان پخته اند و انواع اطعمه ای مثل تتماج و بنا سیجه و فلان یا منوعه بوده اند و اهل عنام

فخر بوده بپختندی و اگر در ضیافت اطعمه متلونه و منوعه حاضر آوردندی یا بر خاطر ایشان گذشته اندک میل میکردند و خوردند

یا آرزو ساختن طعامهای ملون و ادوان بوده متلون اطعمه برین وجه بوده نعم الادام الخل و نعم الاادام

اللحم و نعم الحب خبز الشعیر و نعم البقول بقلة الحمقا و العنب و الرمان الاطیبة گزاردند حضرت علیه السلام علیم

بوده اند در هفته البته فاقه بودی در حالت جوع گاهی طعامی یا خرما با گوشتی یا سیبی و تره و سبزه و

خیاری و خربزه و انار و سایر طیب بهم رسیدی میل کرده اند چنانچه اند و اهل مشاهده راضی شده که

که بدان چیزها ایشان را میل بشری بوده باشد از کبر اجلال ساده و کلا نقل عن عائشة رضی الله عنها

قالت ما کان الذراع احب اللحم الی رسول الله و لکن کان لا یجد اللحم الا غبا فکان یعجل الیها لانها

اعجلها نضجا گوشت بازو را میل کرده اند از جهت سرعت پخته شدن او بخلاف اعضا دیگر از مردم

پنداشتند که از روی بشری بوده و بریدن گوشت از کارد امتناع میکردند عن عائشة رضی الله عنها

قالت قال رسول الله صلی الله علیه و سلم لا تقطعوا اللحم بالسکین فانه من صنع الاعاجم انهسوه فانه اهنأ و امرأ

نقلست که حسن بن علی و عبد الله بن عباس و عبد الله بن جعفر برادر عبد الله بن عباس آمدند و طعامی

که حضرت رسالت صلی الله علیه و سلم او میل کرده باشند بآرزوی تمام طلبیدند گفت خوش قدری جو آرد

کرده آردش در دیگ انداخت و اندک روغن زیت ریخت و پاره زیره و فلفل و حوائج او با هم امکرده

خود پخته پیش ایشان کشیده و گفت این طعام از حضرت صلعم میل کرده اند و بین طلب میکردند و از گوشت

پشت میل کرده اند اطیب اللحم لحم الظهر و در طعام ترید میل فرموده فضل عائشة علی سائر النساء

کفضل الثرید علی سائر الطعام احب الاطعمة ... عن حذیفة عن النبی علیه السلام انه

قال اتانی جبرئیل بهریسة فقال یا محمد کلها فانها جیدة لوجع الظهر و قیام اللیل قال علیه

السلام التمر و الرمان و العنب من فضل طینة آدم علیه السلام کلوا الرمان بشحمه فانه دباغ المعدة

و ان النبی علیه السلام یبطخ ... اکل ... طیبان و زیاده میل بر تره باقلا و از ترشی بر سرکه و از

خرما بر نوع عجوه و از شربها بر شیر بوده و اگر کسی ضیافتی را اهتمام میکرد البته میرفتند و اجابت طعام را

بانیمریته فرمودند بود عیالی کل احب حضرت قدوة الکبرا میفرمودند چون حضرت رسالت پناه
صلی الله علیه وسلم اجابت با نحدی دعوت می کردند ضرورست این طائفه را که پاس خاطر اصحاب را اجابت کنند
بنسبت ملک محمود حسنا میفرمودند ما هم ضرورة تا خانهٔ ملک محمود میرویم و هرچه او می آرد و با زردی بریم و میخوریم
حقتعالی دوستی این طائفه در دل او تمکین کرده است و بنسبت مولانا کریم الدین نیز میفرمودند
که مرا از ضیافت کردن وی چاره نیست اتفاقاً حضرت قدوة الکبرا بضیافت سید عالی صفهان مقدم
تشریف بردند در اینجا از مشایخ کبار و اهالی علما و قضات و سادات حاضر بودند شخصی از ارباب
قلم تقریبی آورد که مشایخ را شعار تقاوت و دثار تقاوت میباشد چون در ضیافت اهل دولت حاضر
شوند معلوم نیست که رعایت تقوی چگونه میکنند فرمودند که حضرت حارث محاسبی را رگی در انگشت بود
که چون دست بطعام شبه بردی رگ بروی متحرک شدی من شصت رگ در دست دارم چه عجب که
یکی ازان متحرک شود نقل از تاریخ امام یافعی است که کسی از سلاطین امتحاناً یکی از مشایخ کرد
طعامها پیش آورد که بعضی گوشت مذبوح بود و بعضی گوشت مرده شیخ بیان در پشت گفت
[illegible] درویشان لس امروز خادم شمایم درین طعام [illegible] استاد هر طعامی که دران گوشت کشته بود
بدرویشان میداد و هر طعام که دران گوشت مرده بود [illegible] میکرد این از برای لشکریان پادشاه و [illegible]
الطیب للطیب الخبیث للخبیث سلطان حاضر بود ازان امتحان استغفار کرد نقل است
که ریزه بردستش از مائده بسیار [illegible] حضرت امیرالمومنین علی در بار بود و طعام میخوردند که لقمه [illegible] افتاد
غلامش گرفت و خورد آزاد کرد و استفسار کرده فرمودند چون آزاد نکنم که وی آزاد از آتش دوزخ است
نقل از حضرت میر میکردند که از بهترین خورندگان کسی است که صاحب طعام را محتاج نگرداند و
و تعهد و مونث قول که بخورد ازوی بگیرد و اگر زیاده بخورد خوشی خاطر بهتر باشد عبدالله بن مبارک
بسیار رطب پیش یاران آوردند گفت هر که رطب بخورد به هر هسته درمی دهم هر که بیشتر بخورد بیشتر بداد
چرا که در خبر است که در اکل سه چیز حساب نیست طعام سحور و افطار و آنچه با یاران خورند حضرت
قدوة الکبرا میفرمودند اجتماع اصحاب بخانهٔ احباب یکی از خصائل نبوی و سیر مصطفوی است بنسبت
اصحاب چیزی خورده اند بی آنکه او بخانه بود کما قال علیه السلام لو دخل احد بیت صدیق فاکل
شیئا ویعلمون صاحب الکرام لا یکره ذلک لا باس و نیم خوردهٔ اصحاب بسیار مفید بود و
تبرک بسؤر المؤمنین لا سیما الکبار بسور و سور المؤمنین شفاء قال علیه السلام خیر الماء بین
الاجامین وشر الماء بین المؤمنین قال علیه السلام انهما اذا شربتم فاسکنوا و اذا [illegible] فادکم
ایضا البان البقر والغنم شفاء وشحمها دواء خوردن پیاز مفید است که [illegible]
فائده دهد و آب ولایت دیگر ضرر نکند از آنست پیاز بجان بهترست که بخورد بر آید چه از بنا با تف
قول تبالی که ایمان بوحدانیت خدا آورد پیاز بجان بود و فائده مند است و هر طعامی که به

حقتعالی آن عیال خورده شود بسیار ثواب دارد بلکه موافق طبع عیال طعام پخته شود قال علیه السلام
اذا دخل ضیف فی بیت اخیه المسلم دخل معه الف برکة والف رحمة وغفر الله ذنوب
اهل ذلک البیت وان کان ذنوبهم اکثر من زبد البحر وورق الاشجار واعطاهم الله ثواب الف
شهید وکتب الله له بکل لقمة یاکل الضیف حجة مبرورة وعمرة وبنی له مدینة فی الجنة ومن اکرم
الضیف فقد اکرم ستین نبیا ونیز میفرمودند صلی الله علیه وسلم اذا نزل الضیف نزل
مع رزقه واذا ارتحل ارتحل مع ذنوب اهل البیت این حدیث درحق زن بخیله بود که صحابی داشت
شوهر وی بحضرت علیه السلام عرض کرد که زن من بخیله است مهمان را دوست نمیدارد فرمودند که مرا
با اصحاب مهمان کن و مر عورت خود را بگو که وقت در آمدن و بر آمدن من بر در خود بایستد چون اسباب
ضیافت بهم آورده بنیاد طبخ کرده استدعا بحضرت علیه السلام فرستاد چون آمدند بموجب امر بر در ایستاده
بود آن بخیله حقتعالی در بصیرت وی کشف کرد که همراه علیه السلام مشغول ملائکه و صفوف انبیا انک طبقهای مرصع و کاسهای
طعام بوستان کرده با انواع زیوری است انوار بخانه تمیز کرده بودند و آثار برکت نبوی او بسیار رفتند استفسار
کرده فرمودند که این همه بسبب قدم مهمان میباشد زن شاد شد تا زیست این سیرت شعار خود
قطعه کسیکه شاد میباشد ز روی مهمانی بوقت آمدن او هزار حیف بود ز راه تجربه خود انقدر دانستی
که فیض حاصل امر از قلب ضیف بود حضرت قدوة الکبرا میفرمودند که از اکابر منقولست
بسبب تشریف قدوم مهمان در خانه مهماندار اثر برکت بسیار ظاهر گردد امید است بچیزی که ضیافت
مهمان بکند خدای تعالی نعم البدلش مهیا سازد چنانچه منقولست از شیخ ابو الربیع مالقی که بخانه زنی
صالحه رفته جهت تحقیق کرامات که از آن زن شهرت گرفته بود قدحی بود خریده روزی بخانه او
نهاد گفت چون بآنجا رسیدیم پیش آن زن آمدیم و بر وی سلام کردیم پس گفتم بخواهم
که ببینیم آنچه میگویند از گوسپند شما گوسپند را حاضر آورد و بدوشیدیم در آن قدح شیر بود و عسل
آوردی استفسار کردم گفت ما را گوسپندی بود ما قومی فقیریم روز عید قربان شوهر من گفت
و او مردی صالح بود که ما امروز این گوسپند را قربان میکنیم گفتم نه زیرا که ما را رخصت است در ترک
قربان و حقتعالی احتیاج ما میداند باین گوسپند که قوت اطفال ما است اتفاقا درآن روز مهمانی رسید مرا
گفتم با اکرام ضیف مأموریم برخیز آنرا بکش اما جایی که اطفال ما نه بینند که برکشتن آن گریه کنند آنرا
بیرون برد و در پس دیوار قربان کرد ناگاه دیدم که گوسپندی بدیوار خانه برجست و بخانه من در آمد
من گفتم مگر آن گوسپند از شوهر من گریخته است بیرون رفتم که دیدم آنرا پوست میکشد عجب ماندم
و قصه را با شوهر خود گفتم گفت شاید خدای تعالی عوض داده باشد بهتر از آنکه مهمان را گرامی داشتیم
حضرت قدوة الکبرا میفرمودند که در اثر است چون مهمان آید سنت است که هر چه موجود باشد
پیش کشد و مقید بتکلیف نکند که موجب دشمنی میشود و اگر قدرت باشد بتکلیف اهتمام سازد حال خود بکند

نعم البدلش داد و نشد

ط جایی که فرمود علیه السلام چون داخل شود مهمان بخانه برادر مومن خود داخل شود با او هزار برکت و هزار رحمت و آمرزد گناه های اهل این خانه اگرچه باشد گناه های ایشان زیاده از زبد دریا و برگهای درختان و دهد ایشان را خدا ثواب
هزار شهید و نویسد خدا برای ایشان بهر لقمه که مهمان خورد حج مبرور و عمره و سازد برای او شهری در جنت و هر که اکرام کرد مهمان را پس هر آئینه اکرام کرد شصت انبیا را اگرچه مهمان بر روی فضائل بیش از این وارد
ط چون نازل شود مهمان نازل گردد با رزق خود و چون برود برود با ذنوب اهل خانه ۱۲

حدیث در فضیلت مهمانداری

حکایت زنی که بدعوت عزیزی گوسپندی ذبح کرده بود و حقتعالی

نقل کرده اند که درویشی بحضرت عزیزی آمدند دیدند که نان جو بود نمک هم بود نبود یکی ازان درویشان گفت اگر پاره سعتر هم بودی نمک پاسب بودی رکوه مطهره را بدو داد بدکان بقال فرستاد و مرادهیرا حاصل کرد چون از طعام فارغ شدند گفت الحمد لله الذی نفعنا بما رزقنا چون در میان اخلاص بود مخفی نکرد که موجب نفاق بود این سخن گفت اگر قناعت بودی رکوه من بخانه بقال نرفتی

حضرت قدوة الکبرا میفرمودند البته تا تواند چون مهمانی بکسی بدن نجیزی باحضری آرد اگرچه پاره نخود باشد وگرنه کاسه آب هم شربتی بهم رساند که در اثر آمده است من زار حیا ولم یذق منه شیئا فکانما زار میتا قطعه بنوشان گرچه آب سرد باشد • که گاهی مرده زیبارد • وگرنه زنده را مرده گویند • که روشن گفته از عالی اشارت • در اثر ست بهما • که مهمان نزد ملک گر نزدد باید که اقارب اخوان را در ضیافت بطلبد و مخصوص نگرداند بعضی را که در حال ایشان موجب خشت و قطع رحم ست و نیت کند استمالت دلها و اقامت سنت و اگر میداند که کسی را از آمدن دشوار باشد نطلبد اما اجابت سنت موکده است و بعضی واجب گفته اند کو اجابت آنست که میان توانگران و فقیران فرق نکند و بعضی سلف ازین جهت ترک کرده اند این مختلف ست با اختلاف احوال اگر بداند که طعام دادن او را دشوار خواهد بود یا آنکه دعوت کرده است برای مباهات کرده اجابت نکند و لهذا گفته اند که اجابت مکن دعوت کسی که بداند تو از خویش میخوری و او و دیعت ته بتو تسلیم میکند یجب للضیف اربعة اشیاء الاول ان یجلس حیث یجلس والثانی یرضی بما قدم الیه والثالث ان لا یقوم الا باذن صاحبه والرابع ان یدعو له اذا خرج حضرت قدوة الکبرا میفرمودند که آمدن بطلب ق اهم ست و در حضور ما کل ثواب بسیار که نقل ست که کسی کسی را دعوت کرده بود بسبب ضرورتی حاضر نشد آخر بیامد طعام خرج شده بود پرسید طعامی هست گفت نه خیر گفت دیگها را بیارید تا بلیسیم گفتند که دیگها را شستند بخورمی باز گشت در کتابی آمده ولا یکون اکثر من ثلثة ایام هذا عن شامة ... فیه ثلاثة ایام هذا زاد در زیادة اگر داند که از خواستن طعام میزبان خوش خواهد شد بخواهد چنانکه از امام شافعی منقولست که بخانه زعفرانی نزول فرمودند او عادت خود را هر چه رخت ضیافت میبودی بر رقعه نوشته میفرستادی تا عورتش بموجب رقعه اطعمه مهیا کردی کاتب رقعه بنوشت در عین نوشتن بهمی برخاست حضرت امام بنا بر خلوص در رقعه خوردنی چند زیادت کردند بیرون فرستاد چون طعام آمدن گرفت چند طعام زیادت آمد گفت چه نسبت امام طعامها کرده اند او بسیار مستبشر شده و جهاز ابو زره نقل داشتن مکروه بود مگر باذن او چون بدخانه درآید التفات بیمین و شمال نکند و بالات و قماش و فراش نظر نکند و بعضی اجناس که حاضرا در رد نگاه نکند که بر چیزی نگاه کردن میل نوعی از سوال باشد و دیگر نگاه کردن باجناس نفیسه

اطعام حسنه و دنیه بود در نظر مهمان بر اهل و عیال خود عصبت شود و در وقت خوردن مهمان را نگویند که زود
زود بخور - و این سخن از حضرت مخدوم جهانیان نقل میکردند که اکثر اوقات ایشان در صحبت اصحاب گزیده
گزیده اند و در حضور بسیار نشسته اند و در جهان از کمالات شریعت نماید و استظهار در طعام خیر نفیر دیگر را نگفتند این هم
نگویند که طعام بیش آرم یا نه بلکه بیارد احتیاج پرسیدن نیست مهمان را جای متوسط و آب نمودن باید

نقل است که اصمعی در بادیه میرفت شب فتاد و نزول باران هم شد مضطر شد و در آتشی پیدا شد گوید
عرب عادت است که در شب آتشی افروزند که غریبی که راه گم کرده باشد بسوی نور آتش آید و آنرا نار القری گویند
اصمعی هم بسوی آن آتش چون آب ان شد نزدیک آتش رسید دید که مردی ایستاده چیزی میگوید
خیمه‌ای بود آتش نهان شد ایستاده میگفت که ای غلام آتش افروز که امشب شب سرد است و باد تند میوزد
باشد که غریبی نور آتش ما را ببیند و بیاید و اگر امشب مهمان ما را بیاید تو از مال من آزاد باشی اصمعی
چون این همه کلمات را استماع کرد پیش آمد و سلام کرد مرحبا گفت و بوثاق برد و اسباب ضیافت
مهیا کرده شد [illegible] او مهمان بودم که هر روز شتری میکشت و نیم سیر از [illegible] او کجا خواهد رفت
چون سه روز گذشت اصمعی از وی استفسار کرد که از آمد و رفتن نه پرسیدی در جواب این ابیات خواند

ولا قوم اصفی حین ینزلنی ۔ من انت امرکم ترید المأ [illegible] ۔ افدیه مالی ونفسی ما اقام بنا
والدهر [illegible] اذا ما قام یرتحل ۔ الرزق [illegible] ۔ والمال یغنی وسوء الی البخل

نقل است که شیخ عمران ملتی بی مهمان نخوردی چون رسیدی بخوردی و اگر نه روزه داشته
روزی کسی رسیده بود نیت روزه کرده بودند روز نزدیک شام رسید که ناگاه مهمان در رسید و را خدمتش
مشغول میداشت تا روزه او تمام شود که نزدیک شب رسیده بود همه را آن شب حقتعالی را بخواب دید که
و یا میگفت عمران تو با ما عادتی نیکو داشتی با تو نیکی داشتیم نیکو تو عادت خود بدل کردی ما نیز سنت خود
بدل کردیم بیدار شد رنجه گشت که موجب اعتراض جهت توقف نمودن واقع شده نیز آمده که وای
معفر [illegible] کرده بکس دیگر داده عاملی دیگر برو فرستاد حضرة **قدوة الکبرا** سفر نمودند چون
سفره نان آرند ابتدا بمهمان نان کنند که انتظار دیگر نان خوردن کردن اهانت میگردد که بسیار
[illegible] چه حضرت علیه السلام گندم را بسیار تعظیم کرده و ریزه نان را البته برداشته خورده اند کما قال
علیه السلام من اکرم الخبز من السفرة فهو مغفور بر دارنده را آمرزیده گردد نقل است سفر نمودند که حضرت
خطاب خان کول [illegible] رفتند براه ریزه نان یافتند بغلامی سپردند چون از غسل فارغ شدند نان
ریزه از وی طلب کردند گفت خوردم فرمودند که تو از مال من آزادی که از حضرت علیه السلام استماع
دارم که هر که ریزه نان برداشته بخورد مغفور گردد و هر که مغفور بود هرگز نشاید که [illegible] بهشتی بود
بهشتی ملازمت را چه باید حضرت علیه السلام از اطعمه گوشت هریسه را که پسندیده اند و رغبت تمام
خورده اند سفر نمودند که جبرئیل آمد و آورد مرا هریسه از بهشت و گفت ای محمد بخور هریسه را که در وی قو

پشت زیاده است و بروایتی آنحضرت علیه السلام آمده است که خوردن پیه قوت چهل مرد را دهد و اطعمه بریدر را
میل کردند و کردر فواید ماکولات افتاد حضرت قدوة الکبرا میفرمودند که سیر خوردن بسیار فایده
دارد که هر سه اخلاط را ببرد و انواع فواید بدنی را کار می آید اما خوردن حضرت علیه السلام از جهت بوی بودی
ملک از بوی وی پرهیز میفرمودند قال علیه السلام کلوا الثوم وتداووا به فان فیه شفاء من سبعین داء از سلمان فارسی
مرویست که چون در آیید در شهری که وبا باشد و باک دارید از ناگهانی مرگ و از گرفتن آب پیاز بخورید
چرا که پیغامبر فرموده اند که پیاز روشن کند بینائی چشم را و موی زیاده گرداند و آب پشت هم زیاده
گرداند و باد را از وجود دفع میکند. آورده اند که پیغامبری از بنی اسرائیل بحق تعالی نیاز کرد که امتم
ضعف و بیماری دارند فرمان شد که پیاز بخورند و همچنین یکی از قلت اولاد شکایت کرد فرمان شد
بخوردن پیاز بطریق … از دست حضرة قدوة الکبرا میفرمودند در التزام پیاز فایده بسیار
است و رفع نزلات امثال آن که مذکور شد اصحاب را تجربه شده است و در مائده احضار کردن
از سبزی و تره را زان شیاطین و همچنین ملاعین است مرویست که گشنیز از بهشت آورده اند از سکبه
خواندا در دوست و بر جنت وی … یا دانه دفع هر درد است اگر شهید یار کرده بکار
برند و در خوردن … در مرتبه مبالغه کرده اند که الا همه را بدهد است مگر مرگ را مرویست از حضرت علیه السلام
که تلبیت و اسپند را اگر هر روز دانه … که چنانچه در سوره … نقره بگیرند یکبار … روزها
که مثقال اسپند بهاد بخورد … خشم … حکمت و علوم که سرایت بر زبان …
علل محفوظ ماند همچون علل وی جذام است و همچنین شونیز است هر درد را … سیغول و بلیله … بهم آرند
آورده اند که شفا داد … کبیره و روغن … معجون مفید است تخصیص که بواسیر را و اخلاط سکانه را … کند …
انجیر بسیار فوائدیست از دنیاوی و اخروی کما قال علیه السلام لو یعلم الناس ما فی اکل التین ثواب …
لاکلوه فی کل یوم و لیلة … بر برگ او نوشته اند بسم الله القوی و جمیع علل بطنی را … همچنین
بسیار است … قال علیه السلام لو یعلم الناس ما فی انتفاخ نفع لعباد الله …
مرویست که در عرب مردمان بر عاف مبتلا شده امر کردند بخوردن سیب منقول است که حضرت …
را در بدن بوی سیب آمدی که حضرت علیه السلام چون بمعراج رفتند حضرت علیه السلام را سیب خورانید جبرئیل …
بقوت او نطفه حصول پیوست و از وی فاطمه ظهور پیوست نقل است که شخصی از خواص مصاحب
سیب آمد فرستاده و از جهت اعلال … ابیات بسته بیت آنی سیبت هما نقدیر که آنی سیبت
سیبی است هما نقدیر که سیبی است به خوردن آبی اندوه دل برده هر عورتی که در ایام حمل آبی بخورد
فرزند را هیچ درد و علت نباشد و در خوردن موز قوت طبع و خوشحالی برانگیزد یکی از صحابه
نعبتی نهاد و موز بحضرت علیه السلام برده فرمودند بخورید اصحاب … که غضب … تعالی فرو می نشاند
و گوشت بن دندان را محکم سازد … را محکم … بوی دهن … تازه

در هر حامله که خواهد ولد او خوشخوی و نیک روی آید که مویز را بخورد و هر که ناهار سبعت دانه خرما بخورد از زهر
او را هیچ زهری و سحری کارگر نکند چون دانه خرما فوائد دنیاوی چنین است آخرت را خود زیاده باشد
و اول چیزی که از اثمار دنیاوی حضرت آدم خورد امرود بود - مرویست هر که چهار بار نمک خورد
رسته شود از جذام - و خوردن ماهی مقوی شهوت است و مرویست که یک لقمه از خربزه بخورد بنویسد حق تعالی
بنام او هزار نیکی و هزار بدی از وی دور کند مرویست از حضرت عمر که در خوردن خربزه ده خصلت است
که آخر فائده دهد اول طعام است دوم آب سوم میوه چهارم حلال پنجم پاک کننده معده است
ششم دهن را خوشبو کند هفتم درد سر را ببرد هشتم چشم را روشن کند نهم تشنگی را دور کند دهم
گرسنگی را فرو نشاند یازدهم بجای آب نان و برای شستن روی و جز آن کار آید قطعه هم
مادام که در شکم باشد اگر بود بیند دهم انقیاد علت را دور کند - از حضرت عائشه مرویست که تلقین
نکنید کافران او فاسق را و منافق را در خوردن خربزه چه از اثمار بهشت است و نشاید مسلمانان
که بدست خود این نوع نعمت کفره را بدهد حضرت علیه السلام فرموده اند خربزه خوردن سنت
هست و از سنن انبیاء پیشین و روش خوردن خربزه چنانکه مرویست دو نوع است یکی آنکه
با پوست و تخم بخورند دوم آنکه بی پوست بخورند والاول اصح اگر نتواند یک تخم هم بخورد تا
سنت بجای آورده گردد چون حضرت آدم علیه السلام را از بهشت بیرون کردند بر هر چیز
تاسف کرد اما بر خربزه آن مقدار تاسف کرد که شرح نتوان کرد چون به جو العلا یافت و
نعم الهی و نعیم نامتناهی که از بهشت خورده بودند یاد میکردند خربزه را از همه ثمار زیادت یاد میکرد
و بعضی علما در خوردن خربزه سنت این فرمودند که یک لقمه خربزه بدست راست گیرد و بعده لقمه نان در دست چپ
بندد - از حضرت علیه السلام مرویست که چون شب معراج باعلی مراتب وصول یافتند نزدیک
سدرة المنتهی آمدند دیدند که بادنجان بدرخت سدرة المنتهی چسپیده است فرمودند که بادنجان
این ثمره از کجا یافت جبرئیل فرمود یا رسول الله از نباتات اول کسی که به وحدانیت ایمان
آورد شجره بادنجان بود و هر نیتی که بخورد بر آورده شود و از علل بهر نیتی که بخورد آن بر طرف شود
در حدیث واقع شده وکلوا من الباذنجان فانه یجلی البصر و یزید ماء الصلب مرویست که روزی
حضرت علیه السلام بحجره عائشه آمدند وی کدو طبخ میکرد فرمودند که ای عائشه کدو بسیار میان دیگ
شیر افگن همچنان کردند چون آوردند بمیل تمام خوردند فرمودند هر که با این نوع بخورد نور در دل
افزاید و عقل زیاده گرداند و مغز دماغ را قوت باشد و حفظ زیاده سازد و بوی دهن را ببرد
فوائد بدنی و روحانی و دینی همه در وی بسند رحبت و گزر خوردن علت قولنج را ببرد - مرویست
از حضرت علیه السلام که خرما و انار و انگور را از باقی گل آدم که بوی سرشته انما من رمان الا و
حبة رمان الا فیها قطرة من ماء الجنة اگر کسی دانه انار که در وی آب بهشت باشد خواهد خوردن

صفت خرما و امرود و خربزه و خوردن [illegible] و خواص و صفت بادنجان و کدو و [illegible] و انار

پس پرا باید که همه نار و دانهای وی همه بجوید البته یک دانه بهشتی در کار بود و این نوع ماکولات نسبت
این طائفه رشد خواهد بود ذکر در فوائد گیاها افتاد در ملازمت حضرة قدوة الکبرا جوگیه و جتیه را مثال آن هزاران
میباشند و ایشان از فوائد وی حکایتها میکردند کمال جوگی بیشتر مینمودند هرکه ترپهله در کار بندد و مداومت
نماید چندان فوائد بدنی ست که شرح نتوان کرد بتخصیص تخم چشم را و دین ناته عرف عبدالله که از خلفاء
اکبر حضرت ایشانست بیشتر مینمودند منڈی و پهوندی و دارو ی چند دیگر اند که ابجد وی بمشهور است مداومت
کنند فوائد بدنی چندان گفته اند که از هیچ گیاهی و معدنی نیست چنانکه بزبان هندی بسته اند
منڈی پهوندی بهنگره سده جو تها یاؤ چنگی چنگی کهای اهری جو ستهه باو دکسی که از زمره تفاوت
باشند بجای سده برگ پلاس و سنگو فهای سیاه در اندازد که فوائدش زیاده دارد دیگر از گیاههای
سهندی بسیار فوائد دارد اگر کسی مداومت کند کسیکه این گیاه در کار بندد باید که روغن گاؤ بکار
برد اگر تنها بهنگره هم بکار برد خوبست و بار بار در مداومت کند بسیار خوبست چه از فوائد بدنی و بهره
از اخروی حکما گفته اند که حفظ زیاده کند و اگر مداومت در عادت بکند پس موی سفید نگردد و اگر
پرهیزدی حاصل شود امیدست که سفید هم سیاه گردد اگر عزیزی بجهت محاصره بخورد امیدست که
حاصل گردد و کمال [illegible] سیلفت که هرکه مبروص و مجذوم باشد اگر بلادر را مداومت [illegible] تخم که
مردم معلوم ست الله نیک گردد تخم بنواڑ هم مبروص را [illegible] ده و هد اگر مداومت کند تخم بسیار نیز فا
وارد نیک مجرب است فوائد گیاه های دیگر اگر شرح آن مینوشتم مجموعه دراز میشود و هرکرا باید از
کتب اطبا طلب نماید که مقصودش حاصل گردد

لطیفه سی و هفتم در شرائط اعتکاف و معنی خلوة و عزلة و بیان تجرید و تفرید

قال الاشرف الاعتکاف لبث المعتکف فی المسجد بتعیین المدة حتی ینقضی مدته و فی الحقیقة
حفظ الجوارح عن الحرکة الطبعی و قال الفقهاء الاعتکاف سنة مؤکدة لانه علیه السلام کان
اعتکف فی العشر الاخر من رمضان اگر معتکف نذر بر خود کرده باشد بتعیین مدت که
اعتکاف خواهم داشت لیکن برا دائم صیام باید که شرط اعتکاف نذر معین صوم است اگر
صوم نبود اعتکاف درست نبود این قول حضرت امام اعظم ست مثلاً چنانچه گوید علی ان اعتکف
یوما او شهرا او سنة و هذا لا یجوز الا بالصوم و اگر نیت اعتکاف کند بر سبیل نفل باشد بصوم
و غیر صوم و هرکه در مسجد رآید بدین نیت اعتکاف کند انعقاد رکنش وقف که کرده باشد [illegible] اجر اعتکاف
یابد و او را معتکف توان گفت وقت غروب آفتاب مسجد بود و ابتدا اعتکاف کند و وقت انفصال مدت
مادام که آفتاب باشد بیرون نیاید و معتکف را باید که دائم با وضو باشد و تا تواند و قدرت داشته
باشد خواب نکند بذکر یا به تلاوت یا شغلی که پیرش گفته باشد مشغول باشد اما مبتدی را نسبت ذکر جلی نافع

بالجمله لطایف عقلی و حالیی لی آن تهذیب نخواهد شد تسخیر را که تصفیه قلب حاصل نشده باشد و خواهد که دل
وی بکند دل مجازی که از عناصر اربع ترکیب یافته و از خیمه بیت قلب که عرش الله است از وی خبر خواهد شدن
اول باید که اختلاط بر کاینا من کان مسدود دارد با وحدت و وحدانیت امین باشد کما قال بعض العرفاء
اذا اراد الله بعبد خیرا انسه بالوحدة و نقل عن التوریة من اعتزل سلم **ابیات**
خلوتی گیر در آن کو عاقلست + زانکه در خلوت صفاهای ویست + خلوت صوفی صفای دل بود
دردمندی را چنین حاصل بود + زانکه خلوت نه پخته هر که نیست + خام ماند در حریفان مجلس
دنیا نخواهد که تا عقبه دنیا از پیش وی برخیزد و قطع علایق و عوایق اول مجازی آورده باشد خلوة ظاهر عبارت
از منزوی شدن بود و خلوت باطن عبارت از خالی ساختن سینه باطن خود را از ما سوا حق رباعی
خلوت ظاهر بدان تو از زوا + باطن خالی شدن از ما سوا + هر که خلوة ظاهر و باطن گزید + خلوتی باشد همه کامل صفات
صفای آنکه در خلوت باشد از هیچ ریاضت دیگر دست ندهد **شعر** مرد بزندان شرف آرد بدست
یوسف زینگونه بزندان نشست + معتکف را باید که حارس هاجس لا باشد و با خود بگوید عمل از زمین کم
من نه برآید بهر بد خواهم این ابد این سر اگر بلا از آسمانها در زمین نازل گردد خوار زین در بر نگردانم تا
مرا مقصود دعا مر زندیه نگردد الی **بیت** با چشم از رخ تو برنکنم گر هزار باره + در دیده ام ز آتش شود ان میل
خواجه من باز دل کو بین مرشد ثقلین نور الله قبره بفرمودند که **شعر** پا پیچ جز در تو + دیگر مرود که مرا
سر بود عشق تو از سر نرود + چنانکه مقتضی بر در مدیون مرود و نشد و تقیف می نماید که لا یبرح عن
بابه حتی یقضی دینه چون نیت معتکف خالصا لله باشد هر دمی که در سیم عادت حسنات بسیار در دیوان اعمال
ثبت فرمایند و او را در سلک اخیار منتظم کنند حیث قال علیه السلام من اعتکف یوما ابتغاء لوجه الله
جعل الله بینه و بین النار ثلاث خنادق بین کل خندق بعد ما بین الخافقین حضرة قدوة الکبرا
میفرمودند انقدار تکمیل سالک و تحصیل که در خلوتست در هیچ ریاضت نیست چه خلوت جامع ریاضت تکلیفات
همه شدائدست و حقتعالی خلوت نشین را محبوب دارد کما ان الله تعالی وتر یحب الوتر بر دل حضرة رسالتپناه
صلی الله علیه و سلم اول خلوت و تنهائی شیرین کردند چنانچه پیش از وحی در کوه حرا یکان یکان هفته خلوت
و عزلت نشستند و حبب للعبدان یلاز در خلوتها بالله بنفسه + بدانکه میان خلوت و عزلت و اعتکاف
فرقیست اعتکاف گوشه گرفتن با روزه بود و عزلت و خلوت بی روزه نیز بود الخلوة لاهل الصفوة
و العزلة من ارباب الوصلة عزلت معزول از سوی الله و جلوة با الله و خلوة تنها بودن و دوری از خلق
و نفرت از عیال و اطفال بنیت عبادت بمتابعت حضرة رسالت صلی الله علیه و سلم که مشغول خدای
بدعوت خلق و حرم و جهاد بعد فراغ از شغل ایشان باستغفار و تضرع کردی که بغیر مشغول بودم آنجا
انی لاستغفر الله فی کل یوم سبعین مرة + در مواقف ... عزلت و تفرقه بیکدیگر مکتوبات [illegible]
حضرت قدوة الکبرا است بذا و بیت + **رباعی** هر چه جز حق باشد آن دشمن تو دو ... خود این تن بود

بعد ازان مال وعیال خویش دان ٭ کین همه راه دین رهزن بود ٭ حضرة قدوة الکبرا می‌فرمودند
سالک را از اهم آنست که طرفة العین از نسبت غافل نبود واز حضور دل خصوص اهل خلوت را که معهود
محل نسبت وقوت نفس حضور دانند تدارک نتوان کرد - تقریبا می‌فرمودند که حضرت شیخ الشیوخ در حرم کعبه
بعزلت وخلوت مشغول بودند که حضرت خضر آمدند با ایشان نپرداخته بعد فراغ اصحاب تنبیه کردند
نصیحت بنیاد نهادند حضرت شیخ گفت دیدگان اگر خضر آمده بازگشت باز آید فاما آن وقت که ای نیکبخت
مرا با حق بود اگر رفتی باز نیامدی تا قیامت این ندامت میکشیدم **رباعی** گر رفتی مرا با یار گردد ٭
که جانرا اندران دم بار نبود ٭ در آن وقت از یوم من غیر پرداز ٭ عزیزا این همه سر کار نبود ٭
همدرین بودند که خضر علیه السلام آمدند شیخ استقبال کرد وبعرض نمودند که جواب مامن کیا هم من الله
حضرة قدوة الکبرا می‌فرمودند عزلت بر دو نوع است یکی اعراض از خلق یعنی ترک صحبت ایشان واختلاط
با ایشان - دوم انقطاع که خلق را از دل خود منقطع کند اگرچه میان ایشان باشد آن جا تنها ودر خلوت تنها
شعر گر با همه چون بی منی بی همه ٭ ور بی همه چو با منی با همه ٭ حضرة قدوة الکبرا می‌فرمودند
عبادت ده جزو است نه جزو در گریختن از خلق یک جزو خاموشی **شعر** بخلوت نشین و بجز از همه چیز ٭ بپرهیز
خلق وباد از تو نیز ٭ حضرت شیخ سعدی قدس الله سره در خلوة بوده اند یکی در آمد پرسید تو شیخ تنهائی
گفت تنها شدم چون تو در آمدی **شعر** سکوتی نیست بهر روح باکس ٭ سکوت روح جلوة آمد و بس ٭
عزلت بر سه نوع است برای سلامت داشتن مردمانست از شر خویش ولهذا مشائخ فرموده اند که خلوتی
باید که نیت صادق بدل کند که مردم از شر من تنگ آمده اند اگر چند روزی بگوشه نشینم باری
مردم از شر نفس من وارسته گردند ووجود من از زیور خلوت آراسته گردد نه آنکه بدل دارد که من از
شر مردم تنگ آمده ام وبخلوت می‌نشینم صد هزار رحمت بر جان آن گنج نشین گنجه باد که میگوید **شعر**
ملامت گرفت از من ایام را ٭ بکنج ارم بردم آرام را ٭ وعزلت سه نوع گفته اند یکی عزلت
عوام که گوشه گرفتن باشد از خلق روزگار ونادر آمدن بخلق جهت کار ودر یار رتبه این معلوم است
دوم عزلت خاص که میان عامه خلق وبازار گردد وبباطن مشتغل بحق وصحبت اسرار ودرین سخن اشارت
خواجگان نقشبندیه شده که خلوة در انجمن سفر در وطن - سوم آنکه در دل سالک جز یاد حق دیگر نبود
این عزلت اخص الخواص باشد یکی از سلاطین نامدار وخواقین روزگار بملازمت حضرت
قدوة الکبرا آمده جماعة از اصحاب نشسته بودند که سخنی از اربعین بر آمد وهر هم التماس کرد
اگر اجازت شود چند روز معتکف شوم فرمودند اعتکاف مردانه یا زنانه سلطان بعرض رسانید که حضرت
شیخم چله زنانه ومردانه را تفریق کنند فرمودند که چله زنانه آنست که چهل روز در ایام نفاس
گوشه گیرند جز قلت طعام ومنام حاصلش دیگر نیست وچله مردانه آنست که در ظاهر با خلق وبباطن
مستغرق بدریای حق واین استغراق او را بمرتبه رسیده باشد که گاه احساس بحواس او نگا

کما قال المشایخ اصل العزلة عزل الحواس عن التصرف فی المحسوسات

چنانکه فرمودند مشایخ اصل گوشه نشینی معزول کردن حواس است از تصرف محسوسات

اتفاقاً محرم خادم که محرم حریم النبی و خادم مخدوم مباهی بود و جهت مهم شخصی بملازمت اسفندیار بیگ حاجی ترخان خلافه
رفته بودم چون یکی از ملازمان درگاه و خادمان بارگاه ایشان بود اسفندیار بیگ استقبال کرد بعزت تمام
برده و بعد از محفل جا نموده تقریبی شده که سخن از چله مشایخ برآمد وی هم بطریق تعجب گفت که چله چرا باید
اسفندیار بیگ استفسار کرده که چله زنانه و مردانه چه باشد محرم مخبر سلطنت عرض کرد که از حضرت قدوة
الکبرا استماع شده چله مردانه آنکه طرفة العین از معبود غافل نگردد بهر جا که باشد و چله زنانه خود مذکور نشود گرچه
مردانه آنست که مرد بسیار خورد و بسیار کار هم بکند گفت اگر بنمایید سرفراز خواهید کرد گفت بسیار خوب کشیدند دو یک گوسپند
و یک من آرد و نیم من گرنج و مثال آن اسباب طبخ مهیا کردند هر بند بجد سنت محرم میفرمودند خیلی محرم این
همه طعمه در کار بسر بردند نفس نمیزدند هر گز بجهت تماشه در دیدن برون بر آمدند تا چهل روز بتمام رسید چون به
سحر بر آمدند و لنگ بیرون انداخت یاران گرفته با صحاب نمودند تا یک خالی هم آن جا وزن در نز هم کوچه لنگ گشت
قطعه کمال خویش آن چله بند؛ که نشست دهان ... چله کردن و زهی مردان چله کش که چنانند که
زنان چه دل زان چله کردن. حضرت قدوة الکبرا میفرمودند که اکثر زهاد در خلوت بطریق معهود بود مرتبه
مرتبه تقلیل طعام کنند نه یکبارگی و اگر همچنین کنند دل بمیرد اکثر مردم هندوستان در ریاضت بدعه اختیار کرده
اند چنانچه بعضی مردم را دیده ام به یک فلفل و یک قاشق سرکه بسر بردند و تضعیف قالب میکنند حاصل این
ریاضتها جز ناموس و آوازه دیگر نیست اعاذنا الله و ایاکم قطعه ... خلوت و کسی کز
فاقه کردن فریبی یافت؛ کسی کو در سر خلوت ز معبود؛ گذشته از خدا فریبی یافت حضرت قدوة الکبرا
میفرمودند که اگر تحمیل محرز از گرسنگی شدی بایستی که جوگیه همه قطب الاقطاب شدی اگرچه گرسنگی یکی از معمول
مجاهده گفته اند ولیکن تا چیزهای دیگر از اذکار و افکار یار نگرداند مشاهده حاصل نگردد و آنانکه گرسنگی و
مدت دراز میکشند و خارق میدانند محض غلط کرده اند بلکه قوت آنها هوای نفس و آوازه آتش شد تا
بدان قوت این گرسنگی میکشند. تقریباً میفرمودند که در سفر سیلان بشهر صنعا آن رسیدیم والی آنجا بما
توجه کلی در آمد و دید تعریف کرد که در شهر ما درویشی هست که بعد از چهل روز افطار میکند و جا مواد که ایشان
و معتقدان باشند روی او می بینند و ستایش میکنند فرمودند که هنگام اتمام او آمده است یا نه بعرض
رسانیدند که فردا خواهد بود آن گفتند که مردم را باز دارید که بزیارت وی نروند و از اصاغر و اکابر
او را مسلم بهمچنان کردند شیخ مرائی که زیر بوریای و حلیه خود نمائی تا چهل روز بر قدم حلی بناموس مزین
ناموس و ... بود دگران نماینده متاع کاسد زیارا فاسد را به پیش کدام مشتری کشاید قوت چهل روز
... ناموس آوازه بود نیافت ضرورت رخت بکارهان سرای آخرت را برداخت نیز واز
اول آنست که اول از علم سلوک و معرفت و توحید و نفی و اثبات و دفع خواطر وساوس و هواجس حاصل کند

بود بخلوت در آید و اگر نه خیالات نفسانیه و ترهات شهوانیه او را در ضلالات افکند و العزلت مقارنة الشیطان
بنیان اینچنین کسی ست شعر خیالات نادان خلوت نشان * بهم بر کشد عاقبت کفر و دین * حضرت
قدوة الکبرا میفرمودند که اگر مبتدی در خلوت نشیند از ملازمت پیر جدا و جمعه نکند تا هر واقعه که نمودار گردد
و قایع پیش آید بوی رجوع کند برای تاویل و سلوک گزرد اگر منتهی ست حاجتش بخلوت نیست هر جا که
هست خلوت دارد قطعه کسی کز خویشتن بگرفت عزلت * بهر جا هست خلوت میبایست * زهی آن مرشد
دانای ابرار * که او را اینچنین خلوت بیارست * حضرة قدوة الکبرا میفرمودند که طالب صادق که در خلوة نشیند
و چیز مراد را شرط او ست اول علم شریعت بقدر حاجت و توحید و معرفت و علمی که آموزد مقرون بعمل باشد
و تحمل بشنداند و محبت باختیار نه لیضرورت و خود را از همه کمتر دانستن تا سر خود بمردم نرساند و در اعمال
خود تفرقه نکند و تجب طاعت و عبادت به خود راه ندهد و هرچه از غیب رسد ذخیره
نه کند * هرچه از حقتعالی نا داشته باشد انقطاع کلی ورزد و این سرمایه سعادت و پیرایه افادت
دلند حضرة قدوة الکبرا میفرمودند هرگاه که از مراد دنیوی و مقصود طلوبی این کس را حاصل نگردد
دانستنی که ای در اصل دولتی دانند و سعادتی شمارند و شکرانه وی بدرگاه حقتعالی بجا آرد که دنیا را حقتعالی
از دوستان خود باز میدارد تقریبا میفرمودند که روز قیامت در حساب گاه بنده باشد که بنامه اعمال خود
نگاه کند چند ثواب عباداتی که هرگز در دنیا نکرده باشد متحیر گردد بعرض درگاه عالی و بارگاه متعالی
رساند که خدایا این عبادت از تو عالمی که من نکرده ام خطاب در رسد که در دنیا فلان مراد خود
بودی چون نرساندم اکنون عوض او این ثواب * تو در آن داشتم بنده گوید الهی اگر اینچنین
لطف تو بوده بس هیچ مراد من در دنیا مین نبدادی تا من اینجا آنها یعنی ها یافتم قطعه

مراد دل که مطلوب نیامد * شود حاصل * بگوش هوش بشنو کان بر وفق حکمت نیست
طبیب حاذق چه به بیمار خوردنی بدهد * مگر ز طبع سقیمی که آن مرتب نیست *

حضرة قدوة الکبرا میفرمودند از خلوت برنیاید مگر از برای قضاء حوائج انسانی چنانکه از بهر بول و غایط و وضو
و نماز جماعة و روز جمعه و نماز جماعت ترک نکند و اگر جماعت نتواند یک شخص را درون حجره طلبید جماعت
کند طایفه جهال که نماز جماعت جمعه و صلوة خمسه را بیرون نیایند محض غفلت است *

ذکر و تعیین ایام اربعین و انصرام او اختیار حضرت قدوة الکبرا میفرمودند
که در تعیین ایام اربعین تمسک از آثار نبوی و خبر مصطفوی کرده اند و بآیات و بآثار و اخبار دیگر نیز با ختم انموده اند
قال علیه السلام من اخلص لله اربعین صباحا ظهرت ینابیع الحکمة من قلبه علی لسانه ایضا
فرمود صلی الله علیه و سلم هر که خالص کرد برای خدای چهل روز در سر کرده شود چشمهای حکمت از دل او بر زبان او
قال علیه السلام ما اخلص عبد الخالق اربعین صباحا الا جعل الله ذلک طبیعة له ووقی العوائق
فرمود صلی الله علیه و سلم نیست هیچ بنده که گرداند خدای را طبیعت او و بازدارد عوائق ست

ان داود علیہ السلام لما ابتلی بالخطیئۃ حض اللہ تعالی ساجدا اربعین یوما ولیلۃ حتی اتاہ الغفران من ربہ جل جلالہ تقریبا میفرمودند که درین ایام حضرت داود علیہ السلام سجدہ بودہ سر بر نیاوردہ بودند مگر صلوٰۃ مفروضہ راجہتم با اشک ہای لمرتبہ جریان یافتہ کہ انگور از اشک وے روئید ودرین مدت باکل وشرب اصلا اشتغال نداشت ودر قصہ بناش آوردہ است کہ وے را حضرت علیہ السلام فرمودہ اند بیرون شو ای بناش بیرون آمد بگریہ وتضرع مشتغل شدہ تا چہل روز بعد ازان سر باسمان کردہ گفت ای الہ محمد وآدم وحوا اگر مغفور کردہ محمد الہام فرست واگرنہ آتشی از آسمان بفرست کہ بسوزم ودر ازان آتش وتخلیص یابم از عذاب دوزخ ناگاہ جبرئیل علیہ السلام آمد وازمغفرت مژدہ داد وقد حض اللہ تعالی اربعین یوما بالذکر فی قصۃ موسی علیہ السلام ترک الطعام بالنہار واکلہ باللیل یطوی اربعین من غیر اکل وامثال این آثار واخبار بسیار ورود یافتہ کہ از وی تعیین اربعین وایام ازین اصل میگردد ودر چہل روز حق تعالی یک فضلی وبرکتی نہادہ کہ اصحاب وتابعین ومشائخ کاملین ومتقدمین ومتاخرین بر آن اصل نہادہ اند۔ حضرت قدوۃ الکبرا میفرمودند اعتکاف بہر ماہی کہ دست دہد بہتر باشد اما آنچہ کہ بمتابعت انبیا سلف کہ بر آن اقتدا کردہ اند ومعتکف شدہ چہار است اول از شب اول ماہ رجب تا ماہ جمادی الآخر تا ماہ رجب بتمامہ کہ متابعت حضرت عیسی باشد دوم از بیست ویکم ماہ شعبان تا شب عید وآن سنت حضرت رسالت پناہ صلعم است ودر علما اختلافست کہ برخی ہمان عشرہ اخیر رمضان را مسنون میگویند وجمہور تمامہ میگویند سوم از شب ہشتم ماہ ذیقعدہ تا شب عید قربان کہ متابعت حضرت موسی علیہ السلام بود چہارم از شب بست وہشتم ذی الحجہ تا شب پنجم ماہ محرم کہ متابعت یونس علیہ السلام باشد حضرت قدوۃ الکبرا میفرمودند کہ معتکف را جز بہ ہفت چیز بیرون آمدن نشاید وضو وقضا انسانی وغسل جنابت وہر غسلی کہ باشد نماز جمعہ محل اعتکاف چون خراب بود یا برود برای مہمات بادشاہ کہ جز آن ہم نتواند اگر خلاف مذکور بود جائز نیست کہ برای مہمات بادشاہ برآید معتکف را گوشہ مسجد اکل وشرب ومسکن گرفتن جائز است وغیر او را نہ واگر ورای این ہفت کار بیرون رود اعتکاف فاسد گردد وہمچنین ست از عیادت مریض اما عیادت ومتابعت جنازہ معتکف غیر نذر را کہ بہ نفل معتکف شدہ جائز ست الاعتکاف علی نوعین واجب ونفل والواجب ان یوجب علی نفسہ وہذا لا یصح الا بالصوم ولا یجوز الا فی مسجد جماعۃ لہ الامام والموذن یخرج اذا خرج لبول وغائط لا یمکث فی منزلہ بعد الفراغ ولو شرط وقت النذر والالتزام ان یخرج الی عیادۃ المریض وصلوۃ الجنازۃ وحضور مجلس العلم یجوز ذالک فلو خرج المعتکف بغیر عذر ساعۃ بطل اعتکافہ حضرۃ قدوۃ الکبرا میفرمودند چون طالب صادق وسالک واثق خواہد کہ بخلوتخانہ درآید اول غسل کامل برآرد بعد از ادائی صلوٰۃ صبح بخلوت متوجہ شود چون بروی

چنانچہ حضور مجلس علم جائز است واگر خارج شد معتکف بدون عذر یک ساعت باطل گردد اعتکاف ۱۲

رب ادخلنی مدخل صدق واخرجنی مخرج صدق واجعل لی من لدنک سلطانا نصیرا پس چون مصلا برسد پای راست پیش نهد و بگوید اللهم اغفر لی ذنوبی وافتح لی ابواب رحمتک و بعد از طلوع فجر دو رکعت نماز بگذارد بخضوع و خشوع از سر صدق و اخلاص در حالهٔ جلوس بر هیئت تشهد نشیند و بعد از فراغ نوافل سنن بذکر مشغول شود بذکری که مناسب حال وی مرشدش تلقین کرده باشد و مشایخ از جمله اذکار ذکر لا اله الا الله اختیار کرده اند و مشایخ چشت اگرچه بخفی ملازمت کرده اما این فقیر که اشرف است از حضرت مخدوم جهانیان مجاز بذکر جلی شده و این را با صحاب تلقین کرد اشعار عارفانه چو ذاکری آگاه ٭ خوش بگو لا اله الا الله ٭ گر تو خواهی شهود یزدانی ٭ از زبان لا اله در خوانی ٭ زانکه آئینه دل برزنگ ٭ صیقلش لا اله گیرنگ ٭ آهن و سنگ چون بهم بزنی ٭ شرر نور از درون فکنی ٭ و طریق ذکر نفی و اثبات و اذکار دیگر در لطیفه سابق مذکور افتاد حضرت قدوة الکبرا میفرمودند که مشایخ در ماکولات مختلف ست اولی آنست که بنان و نمک قناعت کند و در شبی یکرطل بخورد و بعد عشاء اخیر اگر قوت کند نصف اول شب بخورد و نصفش بآخر شب این سبک ست که معده را اختیار کند بر قیام شب و زنده داشتن بنماز و تلاوت و اذکار و ترک نان خورش اگر نتواند بخورد مقداری که مناسب وی بود اگر افطار بمیوه بود بهتر ست بدایت از اندک اندک بود تا قوت او زایل نگردد چون او بآن در سنتها بلی کوشد چندگاه روزه بود بنوعی که قوت وفا کند زنهار زنهار کاریکه بی نرساند که ضعف بشری حاصل بود و آن ممنوعست حضرة قدوة الکبرا میفرمودند که مشایخ در طی اختلاف کرده اند بعضی سه روز جمعی هفت روز و فرقه نصف ماه و این ترتیب میسر میگردد وگرنه بکیبارگی مشکل است و مدار این کار بر چهار چیز نهاده اند جوع و سهر و خلوت و ذکر حضرت قدوة الکبرا میفرمودند در خلوت تقلیل طعام را مشایخ مختلف الاحوال و متفرق الاقوال اند و نزد فقیر در تقلیل بحدیکه ضعف بشری و فترة بیکری حاصل نگردد همان مقدار را مداومت نماید و در عمر خلوت باید که اندک اندک بخورد اگرچه تکرار واقع شود و مناسب فی طعامی که شوربا دار باشد فائده دهد و اینها به نسبت مبتدی و متوسط گفته میشود اما منتهی از بیماری بر آمده بدروازه صحت در آمده بصفت آثار و انوار حال و مقام نشست تقریبا از حضرة شیخ علاء الدولة السمنانی نقل میکردند که مکررا میفرمودند که آنچه مرا در آخر حال از فوائد ماکولات و موائد مشروبات حاصل شده و بحظوظات بدن روحانی و اصل در ابتدای سلوک برکت آن شدائد ریاضات و زوائد مجاهدات از قلیل الطعم و تقلیل شربه میکشیدم اما این سخن را هر بدیقینی دستور نتوانند ساختن حضرت قدوة الکبرا میفرمودند که مشایخ در تفصیل صحبت از خلوت باید که هر کس اختلاف ست جمعی بر آنند که با صحبت باشند خلوت و عزلت بکار نیاید حضرت سلطان المشایخ میفرمودند که در صحبت صلحا و عرفا منافع بسیار است دلی صحبت کنجار باعی کو سوخته که سازمش محرم خویش ٭ یا دل شده که باشمش همدم خویش ٭ بسرا هر دو بکنم معلوتی بستم

من تم خود دارم وا و تا تم خویش ❊ اصحاب سلوک که مجاهده و ریاضت میکنند برای آنکه شائبه صحبت واصلی یا نیت
ملازمت کاملی گردد تدریج یکساعت و یک روزه صحبت واصلی بهتر از مجاهده صد ساله کما قال علیه السلام ان الصلوة
والصیام یقضی وصحبة الصالحین والعارفین لا یقضی **قطعه** اگر فوت از نماز و روزه باشد ❊ توان کردن قضایش باز زشت
ولی فوت گر د صحبت بدست ❊ قضایش کرد نتوان بار دیگر ❊ **منقولست** که از مومن تم خیر آید و هم
واز کافر همیشه شر آید خیر کثیر بسبب صحبت است که در ملت آدم علیه السلام هم مصاحبت داشتند و الصحبت تؤثر
اشارة بدو کرده اند ❊ تقریبا میفرمودند که بحضرت مالک دینار و میان دهری جهت تفضل دین بحث
شد و هر کدامی دلائل را و دلیل بر یکدیگر پیش آوردند آخر قرار بر آن شد که هر دو در آتش در آیند تا
مذهب هر که فاضل باشد از اینجا سلامت بر آید چون هر دو کس در آتش در آمدند و نشستند همچو زر سرخ و بیار
کامل العیار بر آمدند مردم را تعجب شد هاتف آواز داد که ای مالک گرچه دهری دشمن دین ست و بطلان
دارد اما بسبب مصاحبت تو از آتش سلامت بر آوردیم **قطعه** مسلمانی اگر باشد بکافر ❊ مصاحب مالک
دینار باشد ❊ هر که در آتش عصیان نشیند ❊ ز صحبت بهره بر دینار باشد ❊ **منقولست** که در قرآن
مجید این دو کلمه نوشته اند که ملائکه بدان اطلاع نیست و آن اینست که اگر بنده طاعت اولین و آخرین
کند و مصاحبت فساق باشد آن همه طاعت و خیرات وی احباط گردانیم حیث قال علیه السلام اتقوا
من مواضع التهم مراد از موضع تهم همنشینی بدست صحبة الضد اشد من العذاب اگر بنده همه عمر معاصی
ورزد چون مصاحبت او با صلحا باشد همه سیئات او حسنات گردد ان الحسنات یذهبن السیئات
بهر این معنی نیست **ذکر در تجرید و تفرید** افتاد حضرت **قدوة الکبرا** میفرمودند که تجرید از خود باشد
و تفرید عما سوی الله مجرد شدن از خلق تا دیدن حضرت و منفعت از بینا نیست و منفرد
گشتن از خود و آنچه درون اوست نشان مرد نیست **رباعی** در حضرت دوست ترک خود گوی برو ❊
تا لائیش هر دو کون دل شوی برو ❊ این هر دو چو یکبار ترا حاصل شد ❊ هر جا که روی دوست باشنوی برو ❊
تا تجرید بروز بازار عشاق بود و تفرید سر و کار ذات اصدق مجردی از اکوان الست که هر چه در تحت کن
آمده از آن تبرا کن و تفرید آنکه از هر دو کون و آنچه سوای اوست از دل برده بیرون زن تجرید جدائی
ظاهر از خلق و ملک است و تفرید رهائی باطن از ملک و ملکوت **رباعی** چو از خود و از دو عالم دست شوی
نشینی بر سر خوان هم او ئی ❊ چو زیشان میزبانی خورده باشی ❊ ز روی امروز فردا برده باشی ❊
بواقی معانی تجرید و تفرید در لطیفه اصطلاحات مذکور شد **لطیفه سی و هشتم در بیان وظائف**
صبح و شام و صلوة خمسه اهل اسلام و نوافل و ادعیه مشهوره و ایام متبرکه
و صیام صوفیه قال الاشرف الوظیفة حفظ النسبة علی سبیل الملکیة بحیث لا یفوت بطریق العادة
فرمود اشرف وظیفه نگاهداشتن نسبت است بطریق ملکه بجهتی که فوت نشود بطریق عادت
حضرت **قدوة الکبرا** میفرمودند که جمعی از مشایخ وظیفه و ورد الفاظ مترادف نوشته اند و بر تفی

جدا نیکند یک انکشاف پنهان بوده وظائف وارکان با ادعیه ظرائف فائده کلی و مائده جلی است که مجلس انس مستعدین و
برین نعمت خالی بود از اصحاب قتا بعین آمین بمیوه قال علیه السلام من لا ورد له وارد از امر فضیلت وی معلوم شده

قال الله تعالی ادعونی استجب لکم اے ادعونی بالمعذرة واستجب بالمغفرت وادعونی

فرمود خدا تعالے بخوانید مرا قبول خواهم کرد برائے شما اے بخوانید مرا به معذرت قبول خواهم مغفرت و بخوانید مرا

بلا غفلة استجب لکم بلا مهلة وادعونی راس الاضطرار استجب فم اسباب المصائب وفتح ابواب المسار

قبول خواهم کرد برای شما بی مهلت بخوانید مرا بحالت اضطرار قبول خواهم کرد به در ساختن اسباب شر و کشادن بابهای سرورها

حضرت قدوة الکبرا میفرمودند که در حدیث واقعست که صاحب الورد ملعون تارک الورد ملعون
استفسار ازین از سلطان المشایخ کردند فرمودند که شان این حدیث بسبب کتابیست دانچنانست که بحضرت علیه
السلام رسانیدند که فلان جهود یا ترسا اوراد بسیار مداومت میکند و وظائف بیشمار را ملازمت مینماید وآن طیفه را
باصطلاح ایشان تحتا گویند چون بسمع مبارک این غلو اوراد او رسید فرمودند صاحب الورد ملعون این
مقوله مبارک بان کتابی رسید که حضرت چنان فرمودند که صاحب الورد ملعون از آن وردی که بخواند
بازآمد واجبار ترک او هم بسمع مبارک رسید فرمودند تارک الورد ملعون و بعضی بر آنند که
این عموم دارد که ترک ورد به نسبت کسی بود که وی را قابلیت مداومت اوراد و وظائف هست و به
مهمات مردم اشتغال ندارد اگر این چنین کسے ترک ورد کند تارک الورد ملعون بود اگر شخصی هست که مردم
او را بقضا یا مهمات دانقضای حاجات بوی رجوع در زدار باوراد و وظائف مشتغل بود صاحب الورد
ملعون گردد. تقریبا میفرمودند که حضرت شیخ شرف الدین منیری بلهاری میگفتند که بنظر بعضی از
اصحاب عدل وارباب عمل اقتادند وی بعبادات و نوافل و ریاضات بغایت مشتغل بود فرمودند
بیچاره راه خود گم کرده براه دیگران میرود خدام استفسار کردند فرمودند که اهل عدل را مناسب نیست
که لباس چیده و خلعت پسندیده بهم رسانند تفقرا و مساکین دهند والوان اطعمه بگرسنگان
بخورانند وانچه میکنند بدل این طائفه است اما فی الحقیقت اشارت نبوی صلی الله علیه وسلم بترک ورد
اسماع وایشان آن ملعون شدن نیست صاحب ورد شدن ایا نیست هم وابت اعمال خود و
کم از ملعونیت نیست صاحب ورد شدن که از قبیله صفت و موصوف است واین به غنا مشعر نیست
چون صاحب دیگر از اوصاف رسیده و که مشعر از توحید افعال شده از ملعون کم نیست تارک الورد
ظاهر است باوسے نیز از قبیله صفت موصوف بود حضرت قدوة الکبرا میفرمودند
که مشائخ روزگار از صغار و کبار در دامن گردون دوار هر کرا این فقیر دیده بملازمت رسیده و
هر کس در اوراد و وظائف علی نهج التفصیل برسے گزیده و پسندیده دارند چه که ساعتی از
وظائف وادعیه خالی نیستند دیده اند که دلبسیار جانب اختصار گرفتیم تا طالب بهماذق بر آن
مداومت تواند کرد چه سالک الحق را وراے ادعیه و وظائف کاری دیگر هم هست که آن اهم مهمات است

صاحب الورد ملعون تارک الورد ملعون

برزیدهٔ ریاضات باشد چنانکه بعضی مشایخ برآن اشارت کرده اند **اشعار** ما را نه مرید و رحمان میباید :: نه زاهد و حافظ قران میباید :: صاحب درد و سوخته جان میباید :: آتش زدهٔ بجان و جان میباید :: و این لطیفه منقسم کرده شد برچهارده شرف هرکه باین ادعیه و وظائف مواظبت نماید چنان باشد که در طاعت و عبادت با مشایخ سلف و خلف پیران چشت طیب الله ثراهم و جعل الجنة مثواهم حضرت خواجه مودود چشتی و حضرت شیخ اکبر یعنی خواجه قطب الدین و حضرت شیخ کبیر یعنی بابا فرید و حضرت شیخ نظام الدین و حضرت شیخ الاسلامی و مخدومی حضرت شیخ علاء الحق والدین موافقت کرده باشد و این سیرت سنیه و روش مرضیه پیران چشت و دودمان بهشت بود کسی که در اورادِ اقتدا باین خاندان شگرف و دودمان شرف بکند امر زیده بود درجات علیه معاینه متعالیه در جنت نصیب گرده و در رفعه و نعیم و دیدار رب غفور روزی باشد و از همه بلیات آسمانی و آفات گیهانی تا روز دیگر امین بود و ابواب رزق و اسباب بهروزی بروی گشاده شود و اگر به خلوص عقیده و خصوص پسندیده مداومت کند مستغنی از جمیع خلائق و بی نیاز از همه طرائق باشد از سعادت کونین و انا دت خافقین بهره ور گردد **منقولست** که درویشی را پرسیدند که سبب اقدام تو بر وظائف کثیره چه بود گفت من مردی بودم دهقان وشبی از شبها مرا شغلی پیش آمد کشت را سیراب باید کرد که نوبت من بود و آرد بایستی آورد از آسیاخانه و خر گم کرده بودم بمبالیست تردد کرد اگر به یکی ازین امور ثلثه مشغول شوم دو دیگر فوت شود قرار بر آن داد که نماز جمعه فوت میشود باری ادای فرض کنم چون بنماز جمعه رفتم نماز ادا کردم چون بخانه می آمدم در راه دیدم که خر گم کرده باز یافته ام و بر در بسته دیدم چون از خانه بر آمدم گذر بجانب کشت افتاد دیدم که کشت سیراب شد استفسار کردم معلوم شد که نزدیک کشت من جوی آب میرفت صاحب کشت را خواب بوده بند آب شکست و کشت من سیراب شده بعد از زمانی دیدم که خر بار کرده آسیابان آرد آورده گفتم چگونه آرد کرده شد گفت بغلط بار دیگر گندم شما آرد کرده شد القصه این سه امور موجب عقیده توکل از رزق و عبادت شد ::

شرف اول ادعیه که بصبح صادق خوانند بدین ترتیب چون صبح صادق بدمد سه آیت از اول سورهٔ انعام

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِيْ خَلَقَ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضَ وَجَعَلَ الظُّلُمٰتِ وَالنُّوْرَ
بنام الرحمن الرحیم — ستائش خدا راست که آفرید آسمان را — و زمین را — و آفرید تاریکیها و روشنی

ثُمَّ الَّذِيْنَ كَفَرُوْا بِرَبِّهِمْ يَعْدِلُوْنَ ۝ هُوَ الَّذِيْ خَلَقَكُمْ مِّنْ طِيْنٍ ثُمَّ قَضٰۤى اَجَلًا وَاَجَلٌ
باز عجبا کافران — با پروردگار خود برابر میکنند — اوست آنکه بیافرید شما را از گل — باز مقرر کرد وقت مرگ را

مُّسَمًّى عِنْدَهٗ ثُمَّ اَنْتُمْ تَمْتَرُوْنَ ۝ وَهُوَ اللّٰهُ فِي السَّمٰوٰتِ وَفِي الْاَرْضِ يَعْلَمُ سِرَّكُمْ وَجَهْرَكُمْ وَيَعْلَمُ
معین نزدیک او باز شما شک میکنید و اوست خدا در آسمانها و در زمین میداند پنهان شما و آشکار شما و میداند

ه پاک نماید ایزد خوابگاه ایشان و گرداند جنت جای بازگشت ایشان ۱۲

مَا تَكْسِبُونَ إِنَّ اللّٰهَ فَالِقُ الْحَبِّ وَالنَّوٰى يُخْرِجُ الْحَيَّ مِنَ الْمَيِّتِ وَمُخْرِجُ الْمَيِّتِ مِنَ

آنچه عمل میکنید براینه خدا شکافنده دانها وخستهاست بیرون آرد زنده را از مرده و بیرون آرنده مرده از

الْحَيِّ ذٰلِكُمُ اللّٰهُ فَأَنّٰى تُؤْفَكُونَ فَالِقُ الْإِصْبَاحِ وَجَعَلَ اللَّيْلَ سَكَنًا وَالشَّمْسَ وَالْقَمَرَ حُسْبَانًا

زنده اینست خدا پس کجا گردانیده میشوید شکافنده صبح است وگردانید شب را آرامگاه وگردانید آفتاب و ماهتاب را معیار حساب

ذٰلِكَ تَقْدِيرُ الْعَزِيزِ الْعَلِيمِ الْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِي ذَهَبَ بِاللَّيْلِ مُظْلِمًا بِقُدْرَتِهِ وَجَاءَ بِالنَّهَارِ

این است تقدیر خدای غالب دانا سپاس مر خدایرا که برد شب را در آنحالیکه تاریک بود بقدرت خویش و بیاورد روز

مُبْصِرًا بِرَحْمَتِهِ واین دعا بخواند اللّٰهُمَّ هٰذَا خَلْقٌ جَدِيدٌ وَيَوْمٌ جَدِيدٌ فَافْتَحْهُ عَلَيَّ

روشن را برحمت خود خدایا این خلق جدیدست و روز جدید پس بگشا او را از من

بِطَاعَتِكَ وَاخْتِمْهُ لِي بِمَغْفِرَتِكَ وَرِضْوَانِكَ وَارْزُقْنِي فِيهِ حَسَنَةً تَقَبَّلْهَا مِنِّي وَزَكِّهَا

بطاعت خود وختم کن او را برای من بمغفرت خود و رضامندی خود و روزی ده مرا در وی نیکی که قبول فرمائی آنرا از من و پاک گردان

وَضَعِّفْهَا لِي وَمَا عَمِلْتُ فِيهِ مِنْ سَيِّئَةٍ فَاغْفِرْهَا لِي وَارْحَمْنِي وَتَجَاوَزْ عَنِّي إِنَّكَ

و دو چند کن آنرا برای من و آنچه عمل کنم در وی از بدی پس بیامرز او را برای من و رحم کن بمن و درگذر کن از من براینه تو

غَفُورٌ رَحِيمٌ اللّٰهُمَّ اغْفِرْ لِي وَارْحَمْنِي وَاهْدِنِي وَاجْبُرْنِي وَارْزُقْنِي وَعَافِنِي وَاعْفُ عَنِّي

آمرزنده و رحم کننده است خدایا بیامرز مرا و رحم کن بر من و هدایت کن مرا و نقصان مرا پر کن و روزی ده مرا و محفوظ دار مرا و عفو کن از من

پس دو رکعت سنت نماز بامداد گزارد در خانه بخواند در رکعت اول بعد از فاتحه سورة الكافرون در رکعت دوم اخلاص و

بزرگان گفته اند که برای فتح باب در رکعت اول بعد فاتحه الم نشرح و در دوم الم تر کیف بخواند مجربست بعد از سلام نشسته باشد و بگوید

اَسْتَغْفِرُ اللّٰهَ مِنْ كُلِّ ذَنْبٍ سُبْحَانَ اللّٰهِ وَبِحَمْدِهِ بعد ازان سوره قٓ وَالْقُرْاٰنِ الْمَجِيدِ بخواند بعد از سنت صبح

بخواند اگر گفته شود باز گردانند بهتر باشد چون از فرض بامداد فارغ شود بهر صبح نماز فرازگیر دو نشست ده بار بگوید

لَا إِلٰهَ إِلَّا اللّٰهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ يُحْيِي وَيُمِيتُ وَهُوَ حَيٌّ لَا يَمُوتُ

نیست معبودی مگر خدای یگانه نیست شریکی او را برای او بادشاهی و او راست ستایش زنده و مرده میکند و او زنده است که نمیرد هرگز

بِيَدِهِ الْخَيْرُ وَهُوَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ یکبار بگوید لَا إِلٰهَ إِلَّا اللّٰهُ وَحْدَهُ صَدَقَ وَعْدَهُ

بدست اوست خیر و اوست بر هر چیز قادر نیست معبودی مگر خدای یگانه تنها راست کرد وعده خود

وَنَصَرَ عَبْدَهُ وَهَزَمَ الْأَحْزَابَ وَحْدَهُ وَأَعَزَّ جُنْدَهُ فَلَا شَيْءَ بَعْدَهُ لَا إِلٰهَ إِلَّا اللّٰهُ أَهْلُ

و یاری نمود بنده را و منهزم ساخت لشکرهای کفار را و غالب ساخت لشکر خود را پس چیزی نیست بعد او نیست معبودی مگر خدا اهل

النِّعْمَةِ وَالْفَضْلِ وَالثَّنَاءِ الْحَسَنِ لَا إِلٰهَ إِلَّا اللّٰهُ وَلَا نَعْبُدُ إِلَّا إِيَّاهُ مُخْلِصِينَ

نعمت و فضل و ستایش نیک نیست معبودی مگر خدا و عبادت نکنیم مگر او را (در حالیکه) خالص کنیم

لَهُ الدِّينَ وَلَوْ كَرِهَ الْكَافِرُونَ لَا إِلٰهَ إِلَّا اللّٰهُ صَاحِبُ الْوَحْدَانِيَّةِ الْفَرْدَانِيَّةِ

برای او دین خود را اگرچه مکروه دانند کافران نیست معبودی مگر خدا صاحب وحدانیت و فردانیت

الازلية الابدية ليس له ضدا ولا ندا ولا شبه ولا شريك ولا نظير ولا وزير محمد

ازليت ابديت نيست او را ضد و نه شريك و نه مشابه و نه مثل و نه مانند و نه وزير محمد

رسول الله بامره ووحيه سه بار بگويد لا اله الا الله الحليم الكريم لا اله الا الله

رسول خداست صلى الله عليه وسلم بحكم او و وحى او نيست معبودى مگر الله بردبار و كرم كننده نيست معبودى مگر خداى

العلي العظيم سبحان الله رب السموات السبع ورب العرش العظيم يكبار بگويد الحمد لله

برتر بزرگ پاك است خدا پروردگار آسمانهاى هفت گانه و پروردگار عرش عظيم ستايش براى خداست

رب العلمين لا اله الا الله جل ثناؤه لا اله الا الله جل جلاله لا اله الا الله تقدست

كه پروردگار عالميانست نيست معبودى مگر خدا بزرگ است ستايش او نيست معبودى مگر خدا بزرگ است بزرگى او نيست معبودى مگر خدا پاك است

اسماؤه لا اله الا الله تعالى كبرياؤه لا اله الا الله ايمانا بالله لا اله الا الله امانا

نامهاى او نيست معبودى مگر خدا برتر است برترى او نيست معبودى مگر خدا ايمان آوردم ايمان آوردن تحقيق نيست معبودى مگر خدا از روى

من الله لا اله الا الله امانة من عند الله لا اله الا الله محمد رسول الله اللهم

از خدا نيست معبودى مگر خدا از روى امانت از نزد خدا نيست معبودى مگر خدا محمد فرستاده خداست خدايا بنام تو

بك اصبحنا وبك امسينا وبك نحيى وبك نموت واليك النشور اصبحنا واصبح

صبح نموديم و بنام تو شام نموديم و بنام تو زنده شديم و بنام تو مرده شديم و بسوى تست نشور صبح نموديم و صبح نمود

الملك لله والعظمة لله والقدرة لله والكبرياء لله والجبروت لله والسلطان

ملك براى خدا و عظمت براى خداست و قدرت براى خداست و كبريائى براى خداست و جلال براى خداست

لله والبرهان لله والليل والنهار وما سكن فيهما كله لله الواحد القهار اصبحنا

براى خداست و دليل براى خداست و شب و روز و چيزيكه ساكن است در آن هردو كل براى خداى يگانه قهر كننده است صبح نموديم

على فطرة الاسلام وكلمة الاخلاص وعلى دين نبينا محمد صلى الله عليه وسلم

بر فطرت اسلام و كلمه بى آميزش ريا و بر دين نبى خود كه نام پاك آن محمد صلى الله عليه وسلم

وعلى ملة ابينا ابراهيم حنيفا مسلما وما كان من المشركين وعلى هذه الشهادة

و بر ملت پدر خود ابراهيم را آنجا كه بود مائل از باطل بسوى دين حق و بود فرمانبردار و نبود از مشركان و برين گواهى

نحيى عليها نموت وعليها نبعث ان شاء الله تعالى سه بار بگويد سبحان الله

زنده مانيم و برين گواهى مرده شويم و برين گواهى برانگيخته شويم (از قبرها) اگر خواهد خدا تعالى پاك است خدا

ربي العلي الاعلى الوهاب بسم الله ما شاء الله لا يسوق الخير الا الله بسم الله

پروردگار من بلند بسيار برتر عطا كننده آغاز كنم بنام خدا چيزيكه خواهد خدا نراند نيكى را مگر خدا و آغاز كنم بنام خدا

ما شاء الله لا يصرف السوء الا الله بسم الله ما شاء الله وما كان من نعمة

چيزيكه خواهد خدا نراند بدى را مگر خدا آغاز كنم بنام خدا چيزيكه خواهد خدا و چيزيكه هست از نعمت

نود ونه نام و اسماء حسنی
یکبار بحضور دل بخواند

فمن الله بسم الله ما شاء الله ولا حول ولا قوة الا بالله

پس از خداست آغاز کنم بنام خدا چیزیکه خواهد خدا : ونیست باز گشتن از معصیت ونیست توانائی بر طاعت مگر باعانت خدا تعالی

هو الله الذی لا اله الا هو عالم الغیب والشهادة هو الرحمن الرحیم

اوست خدائی که نیست معبودی مگر او دانای غیب وشهادت اوست بخشنده مهربان

هو الله الذی لا اله الا هو الملک القدوس السلام المؤمن المهیمن العزیز الجبار المتکبر

اوست خدائی که نیست معبودی مگر او بادشاه نهایت پاکیزه سلامت امن دهنده نگهبان غالب بزور کار گیرنده بزرگی

الخالق الباری المصور الغفار القهار الوهاب الرزاق الفتاح العلیم القابض الباسط

آفریدگار پیدا کننده صورت بخش بخشنده قهر کننده عطا کننده روزی دهنده کشاینده دانا بند کننده فراخ کننده

الخافض الرافع المعز المذل السمیع البصیر الحکم العدل اللطیف الخبیر الحلیم العظیم الغفور

پست کننده بلند کننده عزت دهنده ذلت دهنده شنونده بیننده حاکم انصاف کننده نرمی کننده خبردارنده بردبار بزرگ معاف کننده

الشکور العلی الکبیر الحفیظ المقیت الحسیب الجلیل الکریم الرقیب المجیب الواسع الحکیم

جزای شکر دهنده بلند بزرگ نگاه دارنده غذا دهنده حساب کننده بزرگ قدر کرم کننده نگهبان قبول کننده فراخ کننده محکم

الودود المجید الباعث الشهید الحق الوکیل القوی المتین الولی الحمید المحصی المبدئ

دوست دارنده بزرگ برانگیزنده حاضر موجود راست کارساز توانا صاحب استحکام دوست سزاوار ستوده شمار کننده نو پیدا کننده

المعید المحیی الممیت الحی القیوم الواجد الماجد الواحد الاحد الصمد القادر

اعاده کننده زنده کننده مرگ دهنده زنده قائم بذات خود توانگر کننده صاحب بزرگی یگانه ویکتا بی نیاز توانا

المقتدر المقدم المؤخر الاول الآخر الظاهر الباطن الوالی المتعالی البر التواب المنتقم

صاحب قدرت تقدیم کننده تاخیر کننده اول آخر آشکار پنهان مالک بلند قدر نیکی کننده متوجه برحمت شونده انتقام دهنده

العفو الرؤف مالک الملک ذو الجلال والاکرام الرب المقسط الجامع الغنی

سزا دهنده عفو کننده وبسیار رحمت کننده خداوند ملک صاحب بزرگی وبزرگ کردن پروردگار انصاف کننده فراهم کننده صاحب غنا

المغنی المعطی المانع الضار النافع النور الهادی البدیع الباقی الوارث الرشید الصبور الذی

غنی کننده عطا کننده باز دارنده زیان رساننده نفع دهنده روشن کننده راه نماینده نو پیدا کننده باقی وارث هدایت کننده صبر کننده آنکه

لیس کمثله شیء وهو السمیع البصیر نعم المولی ونعم النصیر دعا اخری هفت بار بگوید:

نیست مانند او چیزی واوست شنوا بینا بهتر خداست وبهتر مددگار

فان تولوا فقل حسبی الله لا اله الا هو علیه توکلت وهو رب العرش العظیم هفت بار بگوید:

پس اگر روگردانند البته بگو کفایت میکند مرا خدائی نیست معبودی مگر او براو توکل نمودم واوست پروردگار عرش بزرگ:

اللهم اجرنا من النار یا مجیر — سه بار بگوید بسم الله خیر الاسماء بسم الله رب الارض

خدایا نجات ده مارا از دوزخ ای پناه دهنده آغاز کنم بنام خدا که بهترین نامهاست آغاز کنم بنام خدا که پروردگار زمین

والسماء بسم الله الذی لا یضر مع اسمه شیء فی الارض ولا فی السماء وھو السمیع العلیم

و آسمان آغاز میکنم بنام خدای که زیان نکند بنام او چیزے در زمین و نه در آسمان و او است شنوا و دانا

سه بار بگوید اللھم صل علی محمد بعدد من صلی علیه وصل علی محمد بعدد من لم یصل علیه

خدایا رحمت کن بر محمد بشمار کسانیکه رحمت فرستند برو و رحمت کن بر محمد بشمار کسانیکه رحمت نفرستند برو

وصل علی محمد کما تحب وترضی ان تصلی علیه وصل علی محمد کما امرتنا بالصلوٰة علیه

و رحمت کن بر محمد چنانکه دوست داری و پسندی که رحمت کنی برو و رحمت کن بر محمد چنانکه امر نمودی مارا بصلوٰة برو

وصل علی محمد کما ینبغی الصلوٰة علیه صلی الله علیه وسلم یکبار بگوید یا حی یا قیوم لا اله الا انت سه بار بگوید

و رحمت کن بر محمد چنانکه سزاوار است رحمت برو ای حی ای قیوم نیست معبودی مگر تو

سبحان الله وبحمده سبحان الله العلی العظیم وبحمده استغفر الله ربی من کل ذنب واتوب

پاک است خدا و تسبیح کنم خدا را پاک است خدای بلند بزرگ و بحمد او استغفار نمایم خدا پروردگار خود را از هر گناه و توبه

الیه لا حول ولا قوة الا بالله العلی العظیم سه بار بگوید اللھم اھدنا من عندک وافض

بسوی او و نیست بازگشتن از گناه و نه قوت بر طاعت مگر بتوفیق الهی بلند بزرگ خدایا هدایت کن ما را از نزد خود و فیض رسان

علینا من فضلک وانشر علینا من رحمتک وانزل علینا من برکاتک وجنبنا

برما از فضل خود و منتشر ساز برما از رحمت خود و نازل کن ما را برکتهای خود و مجتنب کن ما را

من سخطک ده بار بگوید الله لا اله الا ھو والله اکبر ولا حول ولا قوة الا بالله العلی

از غضب خود نیست معبودی مگر او و خدا بزرگ است و نیست بازگشتن از گناه و نیست قوت بر طاعت مگر با خدای

العظیم واستغفر الله الاول الآخر الظاھر الباطن له الملک وله الحمد بیده الخیر

بزرگ و طلب مغفرت کنم از خدای اول و آخر ظاهر و باطن از او است ملک ما و او راست سپاس بدست او است خیر

وھو علی کل شیء قدیر سه بار بگوید اللھم انت خلقتنی وانت ھدیتنی وانت تطعمنی

و او است بر هر چیز قادر خدایا تو آفریدی مرا و تو راه نمودی مرا و تو طعام دادی مرا

وانت تسقینی وانت تمیتنی وانت تحیینی وانت ربی لا رب لی سواک ولا اله الا انت

و تو آب دادی مرا و تو مرگ دهی مرا و تو زنده داری مرا و تو پروردگار منی نیست پروردگار من جز تو و نیست معبود مگر تو

وحدک لا شریک لک واستغفرک واتوب الیک یکبار بگوید اللھم انت ربی لا اله

در حالیکه یگانه هستی نیست شریکی ترا و استغفار نمایم ترا و توبه کنم بسوی تو خدایا تو پروردگار منی نیست

الا انت خلقتنی وانا عبدک وانا علی عھدک ووعدک ما استطعت اعوذ

مگر تو آفریدی مرا و من بندهٔ توام و من بر عهد تو و وعدهٔ توام تا آنکه استطاعت دارم پناه میطلبم به تو

بک من شر ما صنعت وابوء لک بنعمتک علی وابوء بذنبی فاغفر لی ذنوبی فانه

از شر چیزیکه کردم و مقر میشوم برای تو بسبب نعمت تو بر من و مقر میشوم بسوی تو بگناه خویش پس بخش گناهان مرا پس بدرستیکه

لا يغفر الذنوب الا انت يكبار بگويد اللهم اني ضعيف فقوّ في رضاك ضعفي واجعل

نبخشد گناهان را مگر تو — خدایا هر آئینه من ناتوانم پس توانا کن مرا در رضای خود و گردان

الاسلام منتهى رغبتي وبلغني برحمتك التي ارجوا من رحمتك وخذ الى الخير بناصيتي واجعل لي ودا

اسلام را منتهای رغبت من و برسان مرا برحمت خود که امیدوارم از رحمت خود و بگیر بسوی نیکی پیشانی من و گردان دوستی مرا

في صدور الذين آمنوا وعهدا عندك يا ارحم الراحمين سه بار بگويد اللهم اني اعوذ

در سینه هاے مومنان و عهد نزد خود اے بسیار مهربان مهربانان — خدایا پناه میگیرم

بك من ان اشرك بك شيئا وانا اعلم به واستغفرك لما لا اعلم به تبت عنه واقول لا اله الا الله

بتو از آنکه شریک تو کنم چیزے را در حالیکه میدانم او را و آمرزش میخواهم از تو برای چیزیکه نمیدانم او را توبه کنم از او و گویم

محمد رسول الله يك بار بگويد اللهم جنبنا من منكرات الاعمال والاخلاق والاخطاء

محمد فرستاده خداست — خدایا یکسو دار ما را از اعمال و اخلاق بد و خطاها

والاهواء والادواء اللهم يا غني يا حميد يا مبدئ يا معيد يا رحيم يا ودود اغنني

و خواهشها و امراض — ای خدای توانگر ای ستوده ای پیدا کننده ای اعاده کننده ای مهربان ای دوست توانگر کن مرا

بحلالك عن حرامك وبطاعتك عن معصيتك وبفضلك عمن سواك سه بار بگويد

بحلال خود از حرام خود و بفرمانبرداری خود از نافرمانی خود و بفضل خود از سوای خود

اعوذ بالله السميع العليم من الشيطان الرجيم سه بار بگويد اللهم اني اعوذ بك من همزات الشياطين واعوذ بك

پناه میگیرم بخدای که شنونده داناست از شیطان رانده شده خدایا پناه میگیرم بتو از خطرات شیطانها و پناه میگیرم بتو

رب ان يحضرون وافوض امري الى الله ان الله بصير بالعباد يكبار بخواند لو انزلنا هذا القرآن

ای پروردگار من از آنکه بیایند نزد من و سپرد میکنم کار خود بخدا و هر آئینه خدا بیناست بندگان — اگر فرود آوردیم این قرآن

لا اله الا هو عالم الغيب والشهادة هو الرحمن الرحيم هو الله الذي لا اله الا هو الملك القدوس

نیست هیچ معبود مگر او داننده نهان و آشکارا — اوست بخشاینده مهربان اوست آن خدا که نیست هیچ معبود مگر او پادشاه نهایت پاک

السلام المؤمن المهيمن العزيز الجبار المتكبر سبحان الله عما يشركون هو الله الخالق البارئ

سلامت از همه عیب امن دهنده نگاهبان غالب خود اختیار بزرگوار — پاکی خدای راست از شریک مقرر کردن ایشان اوست آفریننده پدید آرنده

المصور له الاسماء الحسنى يسبح له ما في السموات والارض وهو العزيز الحكيم ده بار سوره اخلاص

نگارنده اوراست نامهای نیک بپاکی یاد میکند او را هر چه در آسمانها و زمین است و اوست غالب باحکمت

با تسميه بخواند و سي و سه بار سبحان الله و سي و سه بار الحمد لله و سي و چهار بار الله اكبر

خدای تعالی پاک است — جمیع حمد ثابت است برای خدا — الله تعالی بزرگ است

لا اله الا الله وحده لا شريك له له الملك وله الحمد يحيي ويميت وهو حي لا يموت

نیست معبودی مگر خدای یگانه نیست شریکی او را او راست ملک او راست سپاس زنده میکند و مرگ میدهد و او زنده ایست نخواهد مرد

الحمد لله الحمید ذو الجلال والاکرام بیده الخیر وهو علی کل شیء قدیر فالحمد لله نحمده

گ هے صاحب بزرگی و اکرام ست بدست اوست خیر و او بر هر چیز قادرست پس سپاس خدا راست سپاس گوییم او را

و نستعینه و نستغفره ونؤمن به ونتوکل علیه ونشهد ان محمدا عبده ورسوله ونشهد ان لا اله

و از او مدد خواهیم و از و آمرزش خواهیم و ایمان آوردیم باو و توکل کنیم بر و گواهی دهیم که محمد بنده اوست و فرستاده او و گواهی دهیم که نیست هیچ

الا الله وحده لا شریک له ونشهد ان محمدا عبده المصطفی ورسوله المجتبی ارسله

مگر خدای یگانه نیست شریکی او را و گواهی دهیم که محمد بنده برگزیده او و رسول پسندیده اوست فرستاد او را به هدایت

ودین الحق لیظهره علی الدین کله ولو کره المشرکون من یهده الله فلا مضل له ومن یضلله

و دین راست تا که ظاهر کند او را بر دینها تمام اگرچه ناخوش دارند مشرکین هر که را هدایت کند خدا پس نیست گمراه کننده او را و هر که را گمراه کند

فلا هادی له ونعوذ بالله من شرور انفسنا ومن سیئات اعمالنا

پس نیست هدایت کننده او را پناه گیریم بخدا از بدیهای نفوس خود و از بدیهای اعمال خود

شرف دوم در ذکر مسبعات عشر پیش از طلوع آفتاب و قبل از غروب بخواند و معلوم باید نمود که در تلاوت

مسبعات عشر مشایخ را اختلافات است بعضی به ترتیب قرآن میخوانند و برخی بر عکس و مختار مشایخ چشت قول اخیر است و

فضیلت وی از حیز بیان و بیرون از تقریر است و هیچ یکی از ینطالقه که در عالم سفر و حضر دیده و شنیده

الی این ورد نیافته و شمه از ثواب او مولانا مجرکره شرح کرده است که ارباب وظائف بآن بهره مند گشته اند

و حضرت مخدومی قدس سره طالب صادق و سالک واثق را اول چیزی که تلقین میکرد از وظائف ورد مسبعات

عشر بوده و از اذکار ذکر نفی و اثبات بطریق جلی بدین ترتیب فاتحه و چهار قل اول معوذتین پس اخلاص چه

در بیاد کرسی آیه غاومیت بود و زید نشود قل یا ایها الکافرون و آیة الکرسی هر یک تسمیه هفتگان بار بخواند و باز هفت

سبحان الله والحمد لله ولا اله الا الله والله اکبر ولا حول ولا قوة الا بالله العلی العظیم

پاک است خدا و سپاس ست خدا را و نیست معبودی مگر خدا و خدا بزرگتر است و نیست باز گشتن از معصیت و نه قوت بر عبادت مگر باری

یکبار گوید عدد ما علم الله وزنة ما علم الله وملء ما علم الله هفت بار اللهم

باندازه چیزیکه میداند خدا و بوزن چیزیکه میداند خدا و پری چیزیکه میداند خدا خدایا

صل علی محمد عبدک ونبیک وحبیبک ورسولک النبی الامی وعلی آله وبارک وسلم

رحمت کن بر محمد بنده خود و نبی خود و دوست خود و پیغامبر خود که نبی امی ست و بر آل او و برکت و سلام کن

هفت بار اللهم اغفر لی ولوالدی ولمن توالد وارحمهما کما ربیانی صغیرا اللهم

خدایا بخش مرا و پدر و مادر مرا و برای اولاد ایشان و رحم کن بر آن هر دو چنانکه پرورش کردند مرا بحالت خردی خدایا

اغفر لجمیع المؤمنین والمؤمنات والمسلمین والمسلمات الاحیاء منهم والاموات

بیامرز برای تمام مردان ایمانداران و زنان ایمانداران و مردان مسلمانان و زنان مسلمانان زندگان و مردگان ایشان را

برحمتک یا ارحم الراحمین

شرف دوم در ذکر مسبعات عشر

هفت بار اللّٰهمّ یا ربّ افعل بی وبهم عاجلاً و آجلاً فی الدّین والدّنیا والآخرة ما
ای خدا ای پروردگار کن بمن و با ایشان بزودی و وقت ابدیری وقت دردین و دنیا و در آخرت چیزے که

انت له اهل ولا تفعل بنا یا مولٰنا ما نحن له اهل انّک غفورٌ حلیمٌ جوادٌ کریمٌ
تو برای او لائق هستی و مکن با ما اے صاحب ما آنچه که ما لائق هستیم تحقیق تو ئی بخشش کننده برد بار عطا کننده بے سوال

برءوفٌ الرّحیمٌ بیست ویکبار یا جبّار ویکبار یا ستّار سبحان الله العلیّ الدّیان
بخشش کننده مهربان رحم کننده ـ پاکست خدای بلند جزا دهنده اعمال

سبحان الله الحنّان المنّان سبحان الله الشّدید الارکان سبحان الله المسبّح
پاکست خدا مهربان صاحب احسان ـ پاکست خدا صاحب مستحکم ستون ـ پاکست خدا تسبیح کرده شده

فی کلّ مکانٍ سبحان من لا یشغله شأنٌ عن شأنٍ سبحان من یذهب باللّیل
در هر جا ـ پاکست کسیکه مشغول نسازد او را کاری از کار دیگر ـ پاکست کسیکه برد شب را

ویأتی بالنّهار واگر شب باشد بگوید سبحان من یذهب بالنّهار ویأتی باللّیل سبحان
و آرد روز را ـ پاکست که میبرد روز را ـ و می آرد شب ـ پاکست

الله وبحمده لک علی حلمک بعد علمک سبحان الله وبحمده لک علی عفوک بعد قدرتک
خدا و سپاس نائیم ترا به برد باری تو پس از علم تو ـ پاکست خدا و ستائش نائیم ترا بر آمرزش تو پس از قدرت تو

سبحان من له لطفٌ خفیٌّ فسبحان الله حین تمسون وحین تصبحون وله الحمد
پاکست کسیکه برائے او مهربانی پوشیده است پس پاکست خدا وقتیکه شام کنید و وقتیکه صبح کنید و برای اوست ستائش

فی السّمٰوات والارض وعشیّاً وحین تظهرون یخرج الحیّ من المیّت ویخرج المیّت من
در آسمانها و زمین ـ و وقت عشا ـ و وقت ظهر ـ بیرون آرد مرده را از زنده و بیرون آرد مرده را

الحیّ ویحی الارض بعد موتها وکذٰلک تخرجون سبحان ربّک ربّ العزّة عمّا یصفون
زنده و زنده ساید زمین را پس از مرگ او و همچنین بیرون کرده خواهید ـ پاکست پروردگار تو پروردگار عزت از چیزیکه موصوف کنند

وسلامٌ علی المرسلین والحمد لله ربّ العٰلمین
وسلام بر پیغمبران ـ وستائش برای خدا است که پروردگار جهان است

شرف سوم در بیان نماز اشراق

چون آفتاب یک نیزه بر آید یا دو نیزه نماز اشراق بگذارد در تعیین رکعات او معمول مشائخ آنچه که هست اینست چنانکه در حدیث واقع شده

قال علیه السّلام من مکث فی مصلّاه بعد صلٰوة الفجر الی طلوع الشّمس کان
فرمود علیه السلام هر که توقف ورزید در جائے نماز خود پس از نماز فجر تا بر آمدن خورشید خواهد شد

کمن اعتق اربع رقاب من ولد اسمٰعیل قال علیه السّلام من صلّی الغداة وجلس
مانند کسیکه آزاد نمود چهار بندگان از اولاد اسمٰعیل فرزند نبی صلی الله علیه وسلم هر که ادا کرد نماز صبح و نشست

مصلاه حتى ترتفع الشمس مقدار رمح قامت الرمح ثم قام وصلى ركعتين كتب في ديوان

جای نماز خود تا آنکه بلند گردد خورشید بقدر نیزه باز بایستاد و ادا کرد دو رکعت نوشته شد در دفتر

المتقين فان جعلها اربعا كتب في ديوان القانتين فان جعلها ستا كتب في ديوان الاوابين

ترسندگان پس اگر گردانید آن نماز را چهار رکعت نوشته شد در دفتر قانتين پس اگر گردانید آن نماز را شش رکعت نوشته شد

در دفتر رجوع کنندگان ومن جعلها ثمانيا كتب في ديوان الفائزين فان جعلها عشرا كتب من الذين لا خوف عليهم ولا هم يحزنون

و کسیکه گردانید او را هشت رکعت نوشته شد در دفتر فائزين پس اگر گردانید او را ده نوشته شد از کسانیکه نیست ترسی بر ایشان و نه ایشان اندوهگین شوند

وقد قال من خاف عاقبة امره ومن خاف عاقبة امره فليس مني حضرة ونحو ذلك الكبائر

باز فرمود و نترسد عاقبت امر خود را و کسیکه ترسید انجام امر خود را پس نیست از من

میشمرند غرض از رکعت کردن در محل نماز بامداد انست که ملائک بنده در عبادت دریابند که منقول از رسول الله صلعم است

که ملائکه همه نفس متعين است و فرشتگان شبی و روزی از همدیگر جدا اند ملائک شب عبادات که در شب کرده است

بامداد ادا کنانیده میبرند و ملائک روز زینه عبادات که در روز کرده اند نماز دیگر ادا کنانیده میگیرند و فرود آمده

میشوند پس هرگاه که طالب صادق نماز بامداد ادا کرده بجای خود نشسته تا که ملائکه روز نزول آمده اند و بیابند در

عبادت یافتند ایشان را در روز هم گناه کرده و هم عبادت تا که نماز دیگر ادا کرده و تا وقت غروب آفتاب نشسته

شب آمدند او را در عبادت یافتند چون ملائکه روز زینه رفتند و دفتر اعمال بدیوانخانه اعلی گذرانیدند اول

در عبادت یافتند و آخرش هم در عبادت یافتند فرمان میشود چون بنده ما را اول و آخر عبادت بود همه

ایمان منظور کردیم همچنین ملائکه شب شنیده بر معنی حالیست کریمه یمحو الله ما یشاء و یثبت ما یشاء

الا مشایخ ما تقدم و ما تاخر نکث هر دو وقت | محو کند خدا چیزی را که خواهد و ثابت نماید چیزی را که خواهد

لازم گرفته هر چند امری حادث شد التزام وی ترک نداده اند چنانکه از قدماء وی حکایت معلوم میگردد

ما ادیناه من حضرت الشيخ رضي الله عنه في الحضر والسفر اما في الحضر كنا في السفر وايا

نیکو دیدیم از حضرت شیخ رضي الله عنه در حضر و سفر لیکن در حضر بودیم بر بام بالا

الشيخ رضي الله عنه لاداء صلوة الفجر والشيخ رضي الله حاضر وقد اخذ الا السحاب

شیخ رضي الله عنه برای ادای نماز صبح بوده شیخ رضي الله عنه حاضر بود و بر آتیه رفته آب را ابر

... بعضها فوق بعض يكاد يمطر والمقتدي وامامه في ذلك اليوم الشيخ ...

... بعض او بالای بعض بود قریب بود که ببارد و امام او در آن روز برادر او بود والده بیاید

... صلوة العالم عماد الدين رضي الله عنه وكان ... اكبر ...

... هر شود مکان نماز عالم عماد الدين رضي الله عنه و بود او ببارد ...

... المطر وما انتشر قدم مولينا عماد الدين رضي الله عنه ...

... باران و منتشر نگردید باز آمدند مولینا عماد الدين رضي الله عنه برای نماز ...

وقد اخذ المطر قليلا قليلا حتى فرغنا من الصلوة وشغل مولانا عماد الدين بقراءة تهلا اوراد المعتادة

وهرآئینه شروع گردید باران کم کم تا آنکه فارغ شدیم از نماز و مشغول شدند مولانا عماد الدین بخواندن اوراد معهوده

وقد اخذ المطر شديدا كثيرا حتى يسيل ويجرى الماء تحت الصفوف والبوارى وانا جالس فى

وهرآئینه باران شدید گردید تا آنکه آب روان وجاری گشت زیر صفوف وبوریه تا من نشسته بودم در

اخر الصفوف انظر الى الشيخ واخيه العالم المؤدب وقد اخذ مولانا عماد الدين بقراءة مسبعات

آخر صفوف میدیدم بسوی شیخ و برادر او مودب وهرآئینه شروع گردانیدند مولانا عماد الدین خواندن مسبعات

العشر فى ذلك اليوم من الاوراد وما قرء بين يدى الشيخ لاجل المطر وما قام الشيخ

عشر در از اوراد وچیزیکه خواند پیش شیخ از جهت باران ونه ایستاد شیخ

عن مكانه صلوة الا بعد طلوع الشمس مقدار الرمحين واداء ركعتين من الاشراق

از مکان نماز مگر بعد طلوع خورشید مقدار دو نیزه واداء رکعتین از اشراق

حضرت کبیر میفرمودند بنسبت مسند عالی سیف خان التفات حضرة قدوة الكبراء

وزبدة البلغاء از سائر ملوک ونگار وخواتین دیار زیاده بود بلکه از مخاص اصحاب مخصوص احباب بشمرد

روزی حضرة قدوة الكبراء نماز فجر ادا کرده با وراد مخصوص اشتغال داشتند بخالت مسند عالی جهة

رخصت که بمهمی میرفتند آمدند ایستادند مادام که حضرة قدوة الكبراء نماز اشراق ادا کردند تغییر

مکان ساخته مسند عالی پرداختند اکنون ابتدا از خواندنی وبنوعی کرده میشود نخست دو رکعت شکر

الله تعالی بگزارد بخواند در رکعت اول بعد فاتحه آیة الکرسی تا خالدون ودر رکعت دوم آمن الرسول بما انزل اليه

من ربه الى آخره وآية الله نور السموات والارض تا آخر آیه بعد سلام صلوة گوید واین دعا بخواند

اللّٰهُمَّ اِنِّیْ اَصْبَحْتُ لَا اَسْتَطِیْعُ دَفْعَ مَا اَکْرَهُ وَلَا اَمْلِکُ نَفْعَ مَا اَرْجُوْا اَصْبَحْتُ مُرْتَهِنًا

خدایا هرآئینه من صبح گردانیدم نتوانم دفع ساختن چیزی که مکروه دارم او را ومالک نیم نفع چیزیکه امید دارم صبح نمودم گرو

بِعَمَلِیْ وَاَصْبَحَ اَمْرِیْ بِیَدِ غَیْرِیْ فَلَا فَقِیْرَ اَفْقَرُ مِنِّیْ اَللّٰهُمَّ لَا تُشْمِتْ بِیْ عَدُوِّیْ وَلَا تَسُوْءْ بِیْ

بعمل خود وصبح نمود امر من در دست غیر من پس نیست فقیر فقیرتر از من خدایا شادمان مکن بعیب من دشمن مرا ومگردان

صَدِیْقِیْ وَلَا تَجْعَلْ مُصِیْبَتِیْ فِیْ دِیْنِیْ وَدُنْیَایَ وَلَا فِی الْاٰخِرَةِ وَلَا تَجْعَلِ الدُّنْیَا اَکْبَرَ هَمِّیْ

دوست مرا ومکن مصیبت من در دین من ودنیای من ودر آخرت ومگردان دنیا را بزرگ‌ترین مقصد من ونه

وَلَا مَبْلَغَ عِلْمِیْ وَلَا تُسَلِّطْ عَلَیَّ مَنْ لَّا یَرْحَمُنِیْ فِی الدُّنْیَا وَالْاٰخِرَةِ اَللّٰهُمَّ اِنِّیْ اَعُوْذُ بِکَ مِنَ الذُّنُوْبِ

منتهی علم من ومسلط مکن بر من کسی را که رحم نکند در دنیا وآخرت خدایا هرآئینه من پناه میگیرم از گناه

الَّتِیْ تُزِیْلُ بِهَا النِّعَمَ وَمِنَ الذُّنُوْبِ الَّتِیْ تُوْجِبُ بِهَا النِّقَمَ بِرَحْمَتِکَ یَا اَرْحَمَ الرَّاحِمِیْنَ

گناهانی که دور کنی آن نعمت ها را واز گناهانی که واجب کنی بسبب آن عذاب ها را برحمت خود ای ارحم الراحمین

ودو رکعت استعاذه بگذارد ودر رکعت اول بعد از فاتحه قل اعوذ برب الفلق ودر دوم قل اعوذ

برب الناس بعد از صلوٰۃ سلام گوید و این دعا بخواند

اَللّٰهُمَّ اِنِّیْ اَعُوْذُ بِاسْمِكَ الْاَعْظَمِ وَكَلِمَاتِكَ التَّامَّةِ مِنْ شَرِّ السَّامَّةِ وَالْهَامَّةِ وَاَعُوْذُ

خدایا ہر آئینہ من پناہ گیرم بنام بزرگ تو و کلمۂ تمام شوندہ تو از شر مرگ و جنون. و پناہ گیرم

بِاسْمِكَ الْاَعْظَمِ وَكَلِمَاتِكَ التَّامَّةِ مِنْ شَرِّ عِبَادِكَ وَمِنْ شَرِّ عَذَابِكَ وَاَعُوْذُ بِاسْمِكَ الْاَعْظَمِ وَ

بنام بزرگ تو و کلمۂ تامۂ تو از بدی بندگان تو و از شر عذاب تو و پناہ گیرم بنام بزرگ تو و

كَلِمَاتِكَ التَّامَّةِ مِنْ شَرِّ عِبَادِكَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيْمِ وَاَعُوْذُ بِاسْمِكَ الْاَعْظَمِ وَكَلِمَاتِكَ التَّامَّةِ مِنْ

کلمۂ تامۂ تو از بدی بندگان تو و شیطان رانده و پناہ گیرم بنام بزرگ تو و کلمۂ تامۂ تو از

شَرِّ مَا يَجْرِيْ بِهِ اللَّيْلُ وَالنَّهَارُ اِنَّ رَبِّيَ اللّٰهُ الَّذِيْ لَا اِلٰهَ اِلَّا هُوَ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَهُوَ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيْمِ

بدی چیزی کہ جاری شود بہ شب و روز ہر آئینہ پروردگار من خداست کہ نیست معبودی مگر او بر وی توکل کردم و اوست پروردگار عرش بزرگ

اِلٰهِيْ اِنَّكَ سَلَّطْتَ عَلَيْنَا عَدُوًّا بَصِيْرًا بِالْعُيُوْبِ يَرَانَا هُوَ وَقَبِيْلُهُ مِنْ حَيْثُ لَا نَرَاهُمْ اَللّٰهُمَّ فَاٰيِسْهُ مِنَّا

خدایا ہر آئینہ مسلط گردانیدی بر ما دشمنی بینا بازی کند ما بیند ما را او و گروہ او از جائیکہ نبینیم ما ایشان را خدایا پس ناامید کن او را از ما

كَمَا اٰيَسْتَهُ مِنْ رَحْمَتِكَ وَقَنِّطْهُ مِنَّا كَمَا قَنَّطْتَهُ مِنْ عَفْوِكَ وَبَاعِدْ بَيْنَنَا وَبَيْنَهُ كَمَا بَاعَدْتَ بَيْنَهُ

چنانکہ ناامید ساختی او را از رحمت خود و نومید کن او را از ما چنانکہ نومید ساختی او را از بخشش خود و دوری کن میان ما و میان او چنانکہ دوری ساختی میان او

وَبَيْنَ جَنَّتِكَ اِنَّكَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيْرٌ وَبِالْاِجَابَةِ جَدِيْرٌ وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ اِلَّا بِاللّٰهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيْمِ

و میان جنت خود ہر آئینہ تو بر ہر چیز قادری و بہ قبول نمودن سزاواری و نیست بازگشتن از گناہ و نہ قوت بر طاعت مگر بتوفیق خدای بلند بزرگ

دو رکعت نماز استخارہ بگزارد و بخواند در رکعت اول بعد فاتحہ سورۃ الکافرون و در دوم اخلاص بعد سلام

اَللّٰهُمَّ اِنِّیْ اَسْتَخِيْرُكَ بِعِلْمِكَ وَاَسْتَقْدِرُكَ بِقُدْرَتِكَ وَاَسْئَلُكَ بِقُدْرَتِكَ وَاَسْئَلُكَ مِنْ فَضْلِكَ

خدایا ہر آئینہ طلب خیر کنم از تو بعلم تو و قدرت طلبم از تو بقدرت تو و سوال کنم ترا بقدرت تو و سوال کنم از فضل

الْعَظِيْمِ فَاِنَّكَ تَقْدِرُ وَلَا اَقْدِرُ وَاَنْتَ تَعْلَمُ وَلَا اَعْلَمُ وَاَنْتَ عَلَّامُ الْغُيُوْبِ اَللّٰهُمَّ اِنِّیْ لَا اَمْلِكُ

بزرگ تو پس ہر آئینہ تو قادری و من قادر نیم و تو دانی و من نمیدانم و تو داننده غیب ہست خدایا ہر آئینہ من مالک نیم

لِنَفْسِيْ نَفْعًا وَلَا ضَرًّا وَلَا مَوْتًا وَلَا حَيٰوةً وَلَا نُشُوْرًا وَلَا اَسْتَطِيْعُ اَنْ اٰخُذَ اِلَّا مَا اَعْطَيْتَنِيْ وَلَا اَنْ اَتَّقِيَ

...... و نہ نفع را و نہ موت را و نہ زندگانی را و نہ برانگیختن (قیامت) را نتوانم کہ گیرم مگر چیزی کہ دہی مرا و نہ اینکہ پرہیز کنم

اِلَّا مَا وَقَيْتَنِيْ اَللّٰهُمَّ وَفِّقْنِيْ لِمَا تُحِبُّ وَتَرْضٰى مِنَ الْقَوْلِ وَالْعَمَلِ فِي الْيُسْرِ وَالْعَافِيَةِ اَللّٰهُمَّ

مگر از چیزی کہ نگاہ داری مرا خدایا توفیق دہ مرا برای چیزی کہ دوست داری و پسندی از قول و عمل در آسانی و عافیت خدایا

خِرْ لِيْ وَاخْتَرْ لِيْ وَلَا تَكِلْنِيْ اِلٰى اخْتِيَارِيْ اَللّٰهُمَّ اجْعَلِ الْخَيْرَ فِيْ كُلِّ قَوْلٍ وَعَمَلٍ اُرِيْدُهُ

پسند کن مرا و سپار مرا بسوی اختیار من. خدایا کن خیر در ہر قول و عمل کہ ارادہ کنم او را

فِيْ هٰذَا الْيَوْمِ وَاللَّيْلِ

در این روز و شب

نماز استجابت

دو رکعت استجابت بگزارد در بعضے کتابہا در رکعت اول انا انزلناه بخواند و در رکعت دوم انا اعطینا بخواند - و نزد اکثر در رکعت اول بعد از فاتحه سورة الواقعه و در دوم الم سجده

بعد از سلام صلوٰت گوید و این دعا خواند

اَللّٰهُمَّ اجْعَلْ حُبَّكَ اَحَبَّ الْاَشْيَاءِ اِلَيَّ وَخَشْيَتَكَ اَخْوَفَ الْاَشْيَاءِ عِنْدِيْ اَللّٰهُمَّ اِذَا اَقْرَرْتَ

خدایا کن محبت خویش را محبوب ترین چیزہا بسوی من و عذاب خود را ترساننده چیزہا نزد من خدایا چون خنک ساختی

عُيُوْنَ اَهْلِ الدُّنْيَا بِدُنْيَاهُمْ فَاَقْرِرْ عَيْنِيْ بِكَ وَبِعِبَادَتِكَ وَاقْطَعْ عَنِّيْ لَذَّاتِ الدُّنْيَا بِاُنْسِكَ

چشم ہای اہل دنیا را بدنیای ایشان پس خنک کن چشم من بخود و بعبادت خود و قطع کن از من لذتہای دنیا بانس خود

وَالشَّوْقِ اِلٰى لِقَائِكَ وَاجْعَلْ طَاعَتَكَ فِيْ كُلِّ شَيْءٍ مِنِّيْ يَا ذَا الْجَلَالِ وَالْاِكْرَامِ اَللّٰهُمَّ ارْزُقْنِيْ

و شوق بسوی لقای خود و کن اطاعت خود در ہر چیز من یا ذوالجلال والاکرام خدایا روزی ده مرا محبت خود

حُبَّكَ وَحُبَّ مَنْ اَحَبَّكَ وَحُبَّ مَنْ يُحِبُّكَ وَحُبَّ عَمَلٍ يُقَرِّبُنِيْ اِلٰى حُبِّكَ اَحَبَّ اِلَيْنَا

و محبت شخصیکه دوست داشت ترا و محبت شخصیکه دوست دارد ترا و محبت عمل که قریب سازد مرا بسوی محبت تو محبوب تر مرا

مِنَ الْمَاءِ الْبَارِدِ لِلْعَطْشَانِ ٥

از آب خنک برای تشنگان

نماز شکر النهار

دو رکعت شکر النهار بگذارد بخواند در رکعت اول و دوم بعد از فاتحه سورهٔ اخلاص پنجگان بار بعد از سلام صلوٰة گوید و این دعا سه بار بخواند۔

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ عَلٰى حُسْنِ الصَّبَاحِ وَالْحَمْدُ لِلّٰهِ عَلٰى حُسْنِ الْمَبِيْتِ وَالْحَمْدُ لِلّٰهِ عَلٰى حُسْنِ الْمَسَاءِ وَالْحَمْدُ

سپاس ہست خدا را بر حسن صباح و سپاس ہست خدا را بر خوبی شب گزاری و سپاس ہست خدا را بر خوبی شام و سپاس ہست

لِلّٰهِ عَلٰى كُلِّ حَالٍ یکبار بخواند اَللّٰهُمَّ لَكَ الْحَمْدُ حَمْدًا دَائِمًا خَالِدًا مَعَ خُلُوْدِكَ وَلَكَ الْحَمْدُ حَمْدًا

خدا را بر ہر حال خدایا ترا ست سپاس سپاسی ہمیشه با ہمیشگی تو و ترا ست سپاس سپاس

دَائِمًا لَا مُنْتَهٰى لَهٗ دُوْنَ عِلْمِكَ وَلَكَ الْحَمْدُ حَمْدًا دَائِمًا لَا اَمَدَ لَهٗ دُوْنَ مَشِيَّتِكَ وَلَكَ الْحَمْدُ

دائم نیست انتہا برای او نزد مشیت تو و ترا ست سپاس سپاس دائم که نیست انتہا او را نزد مشیت تو و ترا ست سپاس

حَمْدًا دَائِمًا لَا جَزَاءَ لِقَائِلِهٖ اِلَّا رِضَاكَ وَلَكَ الْحَمْدُ حَمْدًا دَائِمًا عِنْدَ كُلِّ طَرْفَةِ عَيْنٍ وَتَنَفُّسِ كُلِّ

سپاس دائم که نیست جزای گوینده او مگر خشنودی تو و ترا ست سپاس سپاس دائم نزد ہر چشم زدن و نفس گرفتن ہر

نَفْسٍ اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ بِقَاءَ حَقِّهٖ وَالصَّلٰوةُ عَلٰى نَبِيِّهٖ مُحَمَّدٍ خَيْرِ خَلْقِهٖ اَللّٰهُمَّ رَحْمَتَكَ اَرْجُوْ فَلَا تَكِلْنِيْ

نفس سپاس ہست خدا را تا بقای حق او و درود بر نبی او که نام پاک او محمد است بہترین مخلوق او خدایا رحمت ترا امیدوارم پس مسپار

نَفْسِيْ اِلٰى غَيْرِكَ طَرْفَةَ عَيْنٍ وَلَا اَقَلَّ مِنْ ذٰلِكَ وَاَصْلِحْ لِيْ شَانِيْ كُلَّهٗ لَا اِلٰهَ اِلَّا اَنْتَ

نفس مرا بسوی غیر خود در چشم زدن و نه کم از ان و اصلاح کن کل حال مرا نیست معبودی مگر تو

وَحْدَكَ لَا شَرِيْكَ لَكَ وَتُبْ عَلَيَّ وَاغْفِرْ لِيْ وَارْحَمْنِيْ اِنَّكَ اَنْتَ التَّوَّابُ الرَّحِيْمُ اَللّٰهُمَّ

یگانه نیست شریکی مر او را و توبه قبول کن بر من و بیامرز مرا و رحم کن بر من بدرستیکه تو توبه پذیرنده مہربانی خدایا

لَكَ الْحَمْدُ وَإِلَيْكَ الْمُشْتَكَى وَأَنْتَ الْمُسْتَعَانُ وَبِكَ الْمُسْتَغَاثُ وَعَلَيْكَ التُّكْلَانُ لَا حَوْلَ

ترا است سپاس و بسوی تست شکایت و توئی اعانت طلب کرده شده بسوی تست فریاد و بر تست توکل نیست باز گشتن

وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللّٰهِ ط

و نه قوت بر طاعت مگر باعانت خدا

دو رکعت شکرانه والدین بگزارد و بخواند در هر رکعتے بعد از فاتحه آیة الکرسی یکبار و اخلاص سه بار بعد سلام صلوٰة گوید و این دعا بخواند

يَا لَطِيفُ الْطُفْ بِي وَبِوَالِدَيَّ فِي جَمِيعِ الْأَحْوَالِ كَمَا تُحِبُّ وَتَرْضَى يَا عَلِيمُ يَا قَدِيرُ اغْفِرْ لِي وَلِوَالِدَيَّ إِنَّكَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

ای لطیف لطف کن مرا و والدین مرا در همه احوال چنانکه دوست داری و پسندی ای علیم ای قدیر بخش مرا و والدین مرا بدرستیکه تو بر هر چیز قادری

ذکر در نماز چاشت افتاد حضرت قدوة الکبرا می‌فرمودند بهترین نوافل روز و خوبترین شواغل جان افروز نماز چاشت بود که همه انبیا باین نماز مامور بوده اند و هیچ از یک مشائخ که در شرق و غرب دیده ام ترک نکرده و در دوام آن بوده

وَعَلَيْكَ بِصَلٰوةِ الضُّحٰى فِي السَّفَرِ وَالْحَضَرِ فَإِنَّهُ كَانَ يَوْمُ الْقِيَامَةِ يُنَادِي الْمُنَادِي مِنْ فَوْقِ شُرَفِ

و لازم گیر نماز چاشت را در سفر و حضر پس بدرستیکه روز قیامت ندا کند ندا دهنده از بالای بلندی

الْجَنَّةِ إِنَّ الَّذِينَ كَانُوا يُصَلُّونَ الضُّحٰى ادْخُلُوا الْجَنَّةَ فِي بَابِ الضُّحٰى آمِنِينَ وَمَا بَعَثَ اللّٰهُ نَبِيًّا إِلَّا وَأَمَرَهُ بِصَلٰوةِ الضُّحٰى

جنت بدرستیکه کسانیکه میخواندند نماز چاشت داخل شوید در جنت در باب ضحی با ایمن و نفرستاد خدا نبی را مگر او را امر کرد بنماز چاشت

و در تعیین رکعات او اختلافست کمترین چهار رکعت باشد و اعلی دوازده رکعت در چهار رکعت گانی اول بخواند در رکعت اول بعد فاتحه والشمس و در دوم واللیل و در سوم والضحی و در چهارم الم نشرح و در چهار گانی دوم در هر رکعتی بعد از فاتحه آیت الکرسی یکبار و اخلاص سه بار و در چهار گانی سوم بخواند در هر رکعتی بعد از فاتحه الم نشرح یکبار و اخلاص بار چون فارغ شود چند بار بگوید

اَللّٰهُمَّ اغْفِرْ لِي وَارْحَمْنِي وَاهْدِنِي وَعَافِنِي وَارْزُقْنِي وَتُبْ عَلَيَّ إِنَّكَ أَنْتَ التَّوَّابُ الرَّحِيمُ ط

خدایا بخش مرا و رحم کن بر من و هدایت کن و عافیت ده مرا و روزی ده مرا و متوجه برحمت شو بر من بدرستیکه تو متوجه برحمت شونده رحم کننده است

شرف چهارم در بیان فی الزوال و شفعین چون آفتاب بزوال بدیرد چهار رکعت بگزارد بخواند در هر رکعتی بعد فاتحه سوره اخلاص پنجاه بار یا ده بار یا سه بار چون نماز شفعین در آید چهار رکعت سنت بگزارد بخواند در رکعت اول بعد از فاتحه سورة الهٰکم التکاثر و در دوم اذا جاء و در سوم تبت یدا و در چهارم اخلاص بعد از ان هفتاد بار استغفار بگوید بعده فریضه بگزارد و دو رکعت نماز سنت بگزارد و در رکعت اول بعد از فاتحه قل یا ایها الکافرون و در دوم اخلاص بعد از نماز مشغول دو رکعت حفظ ایمان بگزارد بخواند در رکعت اول بعد از فاتحه اِنَّ رَبَّكُمُ اللّٰهُ الَّذِي تا مِنَ الْمُحْسِنِينَ و در دوم اِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصّٰلِحٰتِ كَانَتْ لَهُمْ جَنّٰتُ الْفِرْدَوْسِ نُزُلًا تا آخر

بعد از سلام این دعا بخواند

سبحان من لم یزل کما کان کما هو الآن سبحان من لا یزال یکون کما کان وکما هو الآن سبحان

من لا یتغیر بذاته ولا فی صفاته ولا فی اسمائه بحدوث الاکوان سبحان القیوم القائم

سبحان القائم الدائم سبحان الذی هو حی لا یموت سبحان الذی یمیت الخلائق وهو حی لا یموت

سبحان الاول المبدی سبحان الباقی المغنی سبحان من تسمی قبل ان یسمی سبحان ربنا الاعلی

سبحانه وتعالی سبحانه سبحانه فسبحان الذی بیده ملکوت کل شیء والیه ترجعون

بعد از ان دو رکعت نماز بخوانند در هر رکعتی بعد از فاتحه الم … تا آخر قرآن یکبار سوره …

شرف پنجم در بیان نماز دیگر

باید که نماز دیگر … بگزارد … تکبیر … نماز دیگر بگذارد … تأخیر نماز دیگر تا تغیر آفتاب اصلا نکنند که آن وقت مکروه است … بعضی مشایخ تأخیر کرده گزارده اند … افضل گفته اند تأخیر العصر افضل فی الازمان کلها ما لم تتغیر الشمس وتحته تغیر الشمس مکروه که چون وقت دیگر در آید چهار رکعت … این سنت را از دست ندهد که در … صلوة ابو سعید … نماز دیگر … از مشایخ پس سنت وی نیز … ماثور … بعد از فاتحه اذا زلزلت الارض و در دوم والعادیات و در سوم القارعة و در چهارم الهکم التکاثر یکبار … بگزارد و چون از نماز فارغ شود انا انزلنا یکبار و سوره عم …

الهی احفظنی من خطر العظیم وقنی من عذابک الالیم اللهم لا امان من … والایمان یا قدیم الاحسان یا عفو یا غفار

چون آفتاب نزدیک غروب شود مسبعات عشر بخوانند چون فارغ شود والیل بخوانند … این وقت را … نکنند … که نماز دیگر گزارده باشد تا شام …

شرف ششم در بیان نماز شام

چون وقت نماز شام در آید … نماز وقت شروع کنند تا اختلاف مذهب نیفتد فریضه را ادا کرده دو رکعت سنت شام بگزارد و در رکعت اول بعد فاتحه سوره الکافرون و در دوم اخلاص بعده نماز اوابین بیست رکعت بگزارد اول شش رکعت به سه سلام بخوانند در هر رکعتی بعد فاتحه اخلاص سه بار بعد از ان دو رکعت حفظ الایمان بگزارد بخواند در هر رکعتی اخلاص شش بار و معوذتین یکان بار بعد از ان دو رکعت صلوة البروج …

در رکعت اول بعد از فاتحه والسماء ذات البروج و در دوم والسماء والطارق بعد از ان دو رکعت
شکر اللیل بگزارد و بخواند در هر رکعتی بعد از فاتحه سورة الکافرون پنجگان بار بعد از سلام بگوید سه بار
الحمد لله علی حسن المساء والحمد لله علی حسن المبیت والحمد لله علی حسن الصباح والحمد لله علی کل حال
ستایش خدا راست بر خوبی شام و ستایش خدا راست بر خوبی شب گزاری و ستایش خدا راست بر خوبی صباح و ستایش خدا راست بر هر حال

بعده دو رکعت صلوة النور بگزارد در رکعت اول بعد از فاتحه سورة انعام تا یستهزءون بعد از ان
دو رکعت صلوة الکوثر بگزارد و بخواند در رکعت اول و ثانی انا اعطیناک الکوثر سه بار با نجمها بعد
صلوة الفردوس بگزارد و بخواند در رکعت اول بعد از فاتحه الم ذلک الکتاب تا یشعرون و الهکم اله واحد
تا لقوم یعقلون و سورة اخلاص پانزده بار و در رکعت دوم آیة الکرسی تا خالدون و لله ما فی السموات
تا آخر سورة بقره و سورة اخلاص پانزده بار بعد از ان دو رکعت حفظ الایمان بگزارد و بخواند در هر رکعتی بعد از فاتحه
ربنا لا تزغ قلوبنا بعد اذ هدیتنا وهب لنا من لدنک رحمة انک انت الوهاب ❊ رب قد
خدایا کج مساز دلهای ما را پس از آنکه هدایت کردی ما را و ببخش ما را از نزد خود رحمت هر آئینه تو بخشنده ❊ خدایا هر آئینه
آتیتنی من الملک وعلمتنی من تأویل الاحادیث تا بالصالحین سبحان الله والحمد لله
دادی مرا از ملک و آموختی مرا از تاویل احادیث

تا آخر پنجگان بار بعد از سلام این دعا حفظ الایمان بخواند ❊ ❊
بسم الله الرحمن الرحیم اللهم انی اسألک ایمانا دائما واسألک قلبا خاشعا واسألک یقینا صادقا
شروع میکنم بنام خدای بخشاینده مهربان خدایا هر آئینه من سوال میکنم ترا ایمان دائم و سوال میکنم ترا دل خشوع کننده و سوال میکنم ترا یقین راست
واسألک العافیة من کل بلیة واسألک حسن العاقبة واسألک دوام العافیة واسألک تمام النعمة
و سوال میکنم ترا عافیت از هر بلا و سوال میکنم ترا حسن عافیت و سوال میکنم ترا دوام عافیت و سوال میکنم ترا تمام عافیت
واسألک شکر العافیة واسألک الغنی عن الناس برحمتک یا ارحم الراحمین بعد سجده کند بگوید سه بار سبحان
و سوال میکنم ترا سپاس عافیت و سوال میکنم ترا از مردم برحمت خود ای ارحم الراحمین پاکست
القدیم الذی لم یزل سبحان العلیم الذی لا یجهل سبحان الجواد الذی لا یبخل سبحان الحلیم الذی لا یعجل
قدیمی که زائل نمیشود پاکست دانائی که جاهل نیست پاکست جوادی که بخل نمیکند پاکست حلیم

بعد از ان سورة الواقعه بخواند بعده اگر از یاران طائفه و اصحاب علیه السلام باشد حلقه نشینند و اینجا ذکر حلقه در صباح و از وقت بیاید که معمول
شرف هفتم در ذکر نماز خفتن از ثلث شب گذشته نماز خفتن بگزارد و حضرة قدوة
الکبرا معنی مدید و عهد بعید نماز خفتن بسحر ادا میکردند در سفر و حضر مراعت مینمودند اتفاقا در راه
معظمه زادها الله تشریفا و تکریما در جهاز نشسته بودند و دو بار شش روز بجهاز گذشته که قضا را طوفان
شد اصحاب کشتی بسیار مضطر شدند سه روز گذشت و حضرت مخدومی بدعا و استغفار اشتغال داشتند
چون حقتعالی نجات داد چهارم شب هم از قرار معهود بذکر معارف و حقائق گذشت در ثلث شب خبر بار

درآمدند که صبح دمید حتی که حمرت شفق نمایان شد چون بحضرت قدوة الکبرا عرض نمودند فرمودند
که محنت حقتعالی ضائع نخواهد کرد و ببینید که غالبا صبح ندمیده باشد این سخن هنوز از زبان مبارک
نه برآمده بود که همچنان ظلمت شب اطراف فلک اکناف آسمان منتشر شد حضرة قدوة الکبرا
بایخانه رفتند و از انجا برآمده وضو کردند بقرار معهود خود و نه به اضطراب اصحاب همه وضو ساختند نماز خفتن
از سنن و مستحباب همه بفراغ البال گزاردند و ادعیه که بعد از فرائض نماز میخواندند خواندند اندک سر بجا
نهادند ساعتی بیش نگذشته بود که صبح دمید شعر عجب نبود که صبح صادق است ٭ بنفس کم زدن که صبح صادق
از آن روز اصحاب را فرمودند که بعد از این هرگز نماز خفتن تا سحر اهمال نکنیم بلکه بگزاریم بآنکه
و بعضی را اینجا جلوس داشتند از این قرار تعبیر یافت چون بدایت نماز خفتن کنند باید که چهار رکعت اول
سنت بگزارد چنانچه ترتیب سنت بعد از آن فریضه بگزارد بعد از آن دو رکعت سنت بگزارد و در رکعت
اول بعد از فاتحه قل یا ایها الکافرون و در دوم اخلاص بعد از آن چهار رکعت نماز بگزارد بخواند در
رکعت اول بعد از فاتحه آیت الکرسی سه بار و در دوم اخلاص و معوذتین یکان بار و در سیوم آیة
الکرسی سه بار و در چهارم اخلاص و معوذتین یکبار بعد از آن هشت رکعت نماز بگزارد و بخواند در هر
بعد از فاتحه والسماء والطارق تا آخر قرآن بعد از چهار رکعت نماز السعادت بگزارد و بخواند در رکعت
اول بعد از فاتحه [illegible] ده بار و در دوم بیست بار و در سوم سی بار و در چهارم چهل بار بعد از سلام
یا وهاب هفتاد بار بگوید و این را صلاة سعادة الدارین گویند بسیار اکابر بر این نماز ملازمت کرده اند
منقولست از حضرة شیخ شرف الدین منیری که هر که این نماز بگزارد البته سعادت دارین
حاصل گردد از خلق بی نیاز باشد و هر حاجتی که از حقتعالی خواهد برآورده گردد انشاء الله تعالی بعد از آن سه
رکعت وتر بگزارد و نماز وتر را بعضی مشایخ تاخیر کرده اند سحر کرده نماز وتر میگزارند و این وقتی بود که امید کلی بیدار
شب داشته باشند اولی اینست که تقدیم وتر بر خواب اهتمام نماید و بر عکس آن نیز معهود مشایخ است چون
وتر بگزارد بخواند در رکعت اول بعد از فاتحه سبح اسم و در دوم سورة الکافرون و در سوم سورة الاخلاص
و دعای قنوت بعد از سلام سه بار بگوید تَوَکَّلْتُ عَلَی الْحَیِّ الَّذِیْ لَا یَمُوْتُ سُبْحَانَ اللّٰهِ وَالْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ
الْعَالَمِیْنَ پس سر بسجده نهد چهار بار بگوید سُبْحَانَ الْمَلِكِ الْقُدُّوْسِ سُبُّوْحٌ قُدُّوْسٌ رَبُّنَا وَرَبُّ الْمَلٰئِکَةِ وَالرُّوْحِ
پس بنشیند آیة الکرسی بخواند باز سر بسجده نهد پنج بار سبوح قدوس تا آخر بگوید بعد از آن دو رکعت نشسته بگزارد
بخواند در رکعت اول بعد از فاتحه اذا زلزلت الارض و در دوم الهکم التکاثر بعد از سلام سه بار بگوید
یَفْعَلُ اللّٰهُ مَا یَشَاءُ بِقُدْرَتِهٖ وَیَحْکُمُ مَا یُرِیْدُ بِعِزَّتِهٖ بعد از نماز پیشین سورة نوح بخواند بعد از نماز دیگر یسین
و بعد از نماز دیگر سورة انا فتحنا و بعد از نماز شام اذا وقعت الواقعه بعد نماز خفتن سورة الملک بخواند بعده
بنشینند صد بار اخلاص صد بار درود بگوید اقل اینست اگر تواند بیشتر هم گوید و اگر هزار بار خواهد
بخواند و هزار بار درود نیز گوید فضیلت بسیار و ثواب بیشمار دارد

ذکر در نماز تهجد ارشاد حضرت قدوة الکبرا میفرمودند نزد طائفه صوفیه و زمرهٔ علیه
بهترین نوافل و خوبترین شیوا عمل نماز تهجد است و همه مشایخ و علما این وقت شریف و ساعت لطیف را
دریافته اند و موجب سعادت دارین و سبب عبادت کونین شناخته کما قال علیه الصلوة والسلام
رکعتان یرکعهما العبد فی جوف اللیل الآخر خیر من الدنیا وما فیها ولولا ان اشق علی امتی لفرضتهما علیهم
دو رکعتی که بخواند آنرا بنده در شب اخیر بهتر است از دنیا و ما فیها اگر دشوار نشدی بر امت البته واجب گردانیدمی آن دو را
مرادم همه عبادت ازین بهتر باشد که شخصی آن شرف را دریابد و نفاست آن سجادت منبر که در وقت منوره
از کریمه معلوم میشود که و من اللیل فتهجد به نافلة لک. بعضی مشایخ نماز تهجد واجب گفته بر خود و بعض فرمود
قال بعضهم مستحبة ما لیس بفریضة ولیس بسنة قال علیه السلام خصوصیة بصلوة اللیل من
فرمود بعض ایشان مستحب است و فرض نیست و سنت نیست فرمود علیه السلام خصوصیت است به نماز شب از
اللیل فسبحه فی هذا التسبیح ثلثة اقاویل ومن جملتها ثلث اللیل الآخر ولا یکون التهجد الا بعد النوم
شب پس تسبیح کن او را درین تسبیح سه اقوال است و از جملهٔ آن ثلث شب اخیر است و نباشد تهجد مگر پس از خواب
حضرت قدوة الکبرا میفرمودند که نماز تهجد کلید در جنت خدا است [illegible] و بدرهٔ صدیقان و
جواهر نقصان که در جمیع الغنا [illegible] و آداب [illegible] و تکفیر گناهان دور کنند [illegible] و نشاط افزاینده
عابدان و طلبت [illegible] نشاط افزای قلوب منزه رای [illegible] جامع العبادات ملمع
اللیالی [illegible] دلهای ابرار و [illegible] احرار حضرة قدوة الکبرا میفرمودند که نماز تهجد
باعث بیداری سحر و معدن [illegible] بیکریست و مراد از دو دنیا فتح سعادت سحر [illegible] فتح حسنات دیگری
آن وقت خواهد بود چه در اثر آمده است که چون نصف شب میگذرد و ثلث اخیر میرسد ملائک نزول میکنند
با سمان دنیا و ندا میکنند [illegible] بعالم اسفل و علیا که هست کسیکه درین وقت استعانت خواهد تا و عالی بارگاه
تعالی بیابد [illegible] حاجات نهانی و مرادات نفسانی بحضرت عرض میدارد و هر مدعای که داشته باشد
بعرض رساند هر که سعادت این وقت دریابد مقصود وی [illegible] حضرة قدوة الکبرا میفرمودند
بیداری ثلث اخیر چندان فایده هست که اگر کسی بجز همه هم اشتغال [illegible] باشد خالی از فیض نبود چه
جای عبادت و حضور و مراقبه و محاضره نقل [illegible] آورده اند سلطان محمود سبکتگین را قاعدهٔ مقرره و
قانون مستمره بود که تنها به لباس بیگانگی در شهر برنگ قلندران و امثال آن میگشت و ادراک احوال
شهریان [illegible] ایشان بود اتفاقا شبی [illegible] زندان فرمود و [illegible] در دست گرفت این
حکایت بوزیر [illegible] سلطان نهادند وزیر گفت مبادا شخصی را اینجا بند نموده باشند سلطان گفت هیچکس را
[illegible] مگر جهت شرعی [illegible] گرفته زندان سپرده ام وزیر استفسار کرد سلطان معامله نوشته
[illegible] وزیر گفت [illegible]
[illegible] که [illegible] موجب [illegible] سیاست

آنکه دمی یافته وقت سحر ❖ فاتحهٔ راز بود صبحدم	هم در غش خوش بود و هم گناه ❖ جز بسعادت ازل آرد قدم	طرفه زمانی است دم صبح گاه ❖ گرد چو خورشید سر از دل بدر
مال باخلاص و بگواهی خدای ❖ خنز تکلف آز در را زندم	بر در دل رای دل و جان نواز ❖ گوهر بحر صدف صبحدم	صبحدم خیز عذار ینماز ❖ راه سوی منظر عرفان نمای
از اکابر منقول است	هر که خورده دارد عرفان اثر	ساغر توحید و شراب سحر

که ملائک طبقات رحمت بود دست کرده نثار هر دم سحر خیز و ایثار صبح خیزان عشرت انگیز کنند و نصیبها خواب آلودگان حرمان بر نباتات ریزند که طراوت و خضرت گیرند در اثر است که ثواب بیداری سحر بمرتبه ایست که در شرح توان آورد و هیچکس بدین سعادت مستعد نشود جز سعادتمند و بدین بهره و ر نبود در اهر مند بیداری سحر فائده دارد اگرچه یکساعت باشد و چندان با نچه بزرگاله حضرت قدوة الکبرا ارشاد می‌فرمودند هر سعادت دینی و افادت یقینی که مرا نصیب کردند همه از برکت سحر خیزی بود و دلالت بدین دولت مرا حضرت ابو العباس عام نمودند و طالب صادق را باید که روزانه اسباب بیداری بهم ساند چنانکه صدق و صیانت و تقاوت و امثال آن که اوصاف حمیده اند با و موصوف باشد تا توفیق سحر خیزی گردد و قیلوله را اصلی کلی داند هر گاه توفیق رفیق بود از خواب حرمان بیدار شود و صبح ندمیده باشد دوازده رکعت نماز کند بشش سلام و در رکعت اول بعد از فاتحه آیة الکرسی تا خالدون و در دوم آمن الرسول تا آخر سوره بعده مشغول شود بتلاوت تا صبح و مدام بهتر آنست که بذکر مشغول شود یا بمراقبه مبتدی را ذکر جهر بهتر

و کراهة اوقات خواب افتاد

یکره النوم فی اول النهار و بین العصر و المغرب و استحب النوم فی وسط النهار و روی

مکروه است خواب کردن در اول روز و در میان عصر و مغرب و مستحب است خواب در نیمروز و مروی است

عن ابن عباس رضی الله عنه انه نظر الی بعض ولده و هو نائم وقت الصبح فرکضه برجله

از ابن عباس رضی الله عنه مر او دید بسوی بعض فرزند خود و او خفته بود بوقت صبح پس زد او را بپای خود

و قال قم لا نام الله عینیک اتنام فی الساعة التی نقسم فیها الارزاق اما علمت انها

و گفت ایستاده شو و خبردار باش خواب ندهد سوی چشمهای او میخوابی در ساعتیکه تقسیم شوند در آن رزقها چه ندانستی این خوابها

النوم التی قال العرب بکرهیه کمثل مهرهة منسار الحاجة ثم قال النوم ثلثة حرق حمیق

خوابیست که گفتند عرب بکراهیت او مانند فرار کردن منسار الحاجة باز گفت خواب سه گونه است حرق و حمیق

و حق فاما الحق فنوم الهاجرة و اما الحمیق فنوم الصبح و اما الخرق فنوم النهار و لا ینامها

و حق پس لیکن حق خواب پس خواب نیمروز است لیکن حمیق لیکن خرق پس خواب صبح است و نمی خوابد آن

الا احراق او احمق او سکران او مریض و قد ذکر و عید نائم الصبح ❖

نگر سوزنده یا نادان یا مخمور یا مریض و هر آئینه ذکر نمود وعید خوابنده صبح را ❖

اوقات خواب

شرف بیستم در ذکر ماه محرم

در حدیث واقع است که چون حضرت علیه السلام ماه نو محرم بدیدی این دعا خواندی مرحبا بالسنة الجدید والشهر الجدید والیوم الجدید والساعة الجدید مرحبا بالکاتبین الشاهدین

مرحبا بسال نو و به ماه نو و روز نو و ساعت نو مرحبا بکاتبین شاهدین

اکتبا فی صحیفتی بسم الله الرحمن الرحیم اشهد ان لا اله الا الله وحده لا شریک له

که نویسند در صحیفه من بسم الله الرحمن الرحیم گواهی دهم بر آنکه نیست معبودی مگر خدائی یگانه نیست شریکی او را

وأشهد ان محمداً عبده ورسوله وان الجنة حق والنار حق وان الساعة آتیة لا ریب فیها وان الله یبعث من فی القبور

و بر آنکه محمد بنده او است و فرستاده او و بر آنکه جنت حق است و دوزخ حق است و بر آنکه قیامت آینده است نیست شکی در وی و بر آنکه خدا خواهد برانگیخت کسانی را که در گورهااند

اول شب ماه محرم شش رکعت نماز بگزارد بسه سلام بخواند در هر رکعتی بعد فاتحه یازده بار سوره اخلاص بار بگوید سبحان الملک القدوس ثواب بسیار است

ایضا بر شب از ماه محرم صد بار بگوید لا اله الا الله وحده لا شریک له له الملک وله الحمد یحیی ویمیت

نیست معبودی مگر خدای یگانه نیست شریکی او را او راست ملک و او راست ستایش زنده میکند و میمیراند

وهو حی لا یموت ابداً ذو الجلال والاکرام اللهم لا مانع لما اعطیت ولا معطی لما منعت ولا ینفع ذا الجد منک الجد

و او است زنده همیشه که هیچ نمیرد صاحب جلال و اکرام خدایا نیست منع کننده برای چیزی که دادی و نیست دهنده برای چیزی که منع نمودی و نفع نمیدهد صاحب بزرگی را از تو بزرگی

و همین نماز در اول ماه محرم بگزارد و ذکر در شب عاشورا صد رکعت نماز بگزارد در هر رکعتی بعد از

فاتحه سه بار اخلاص بخواند بعد از سلام سبحان الله والحمد لله تا آخر و در وقت سحر چهار رکعت نماز بگزارد در هر

رکعتی بعد از فاتحه آیة الکرسی سه بار و اخلاص پانزده بار و بعد از سلام اخلاص صد بار ثواب بی اندازه است

و اگر انشراح داشته باشد صلوٰة العمر لرؤیة النبی صلی الله علیه وسلم بگزارد چنانکه در مونس الفقرا مسطور است

اگر بگزارد بروئیت نبی مشرف گردد و در قوة القوار مسطور است در رسالی که زنده داشتن سیزده شب معمول

صوفیه است و پنج شب از آن در اخیر ماه رمضان و آن شبهای طاق است و هشت شب دیگر اول شب محرم

شب عاشورا و اول شب ماه رجب و شب پانزدهم ماه رجب و شب بیست هفتم ماه رجب بروایت صحیح شب معراج است

و شب برات و دو شب عیدین و از روز ها ده روز روزه دارد روز عرفه روز عاشورا پانزدهم شعبان و جمعه

عید ایام معلومات و آن عشره ذی الحجه است و ایام معدودات و آن ایام تشریق است سه روز پس عید الاضحی

روز عاشورا روزه دارد نهم و یازدهم بدارد مخالفت یهود چنانستی که تمام سال روزه داشته باشد

و عشره عاشورا اگر تواند روزه دارد که بیش از فریضه ماه صیام روزه فریضه عاشورا بود اهم و مشکل

بعد از آن چون آفتاب بلند شود دو رکعت نماز بگزارد بخواند در رکعت اول بعد از فاتحه آیة الکرسی و در

دوم و لو انزلنا هذا القرآن تا آخر و اگر یاد نباشد اخلاص بخواند و بعد از سلام درود بگوید و این دعا

یا اول الاولین ویا آخر الآخرین لا اله الا انت خلقت اول ما خلقت فی هذا الیوم وتخلق آخر ما

ای اول اولین و ای آخر آخرین نیست معبودی مگر تو آفریدی اول چیز که آفریدی در این روز و آفرینی آخر چیز که

تخلق فی هذا الیوم اعطنی فیه خیر ما اولیت فیه انبیاءک واصفیاءک من ثواب البلایا واسهم

آفرینی در این روز بده مرا در این روز خیر چیز که دادی انبیا و برگزیدگان را از ثواب بلاها و قسمت کن

ذکر روزه و نماز عاشورا و اعمال ایام متبرکه

فما اعطیتهم فیه من الکرامة بحق محمد علیه السلام

چیز یکه دادی ایشانرا درین از کرامت بحق محمد علیه السلام

ذکر روز عاشورا غسل بکند و سه بار آب بر سر ریزد و بگوید —

حَسْبِیَ اللّٰہُ لَآ اِلٰہَ اِلَّا ھُوَ نِعْمَ الْوَکِیْلُ نِعْمَ الْمَوْلٰی وَنِعْمَ النَّصِیْرُ وَاَشْھَدُ اَنْ لَّآ اِلٰہَ اِلَّا اللّٰہُ وَحْدَہٗ

کافیست مرا خدا نیست معبودی مگر او بهتر کارسازست و بهتر مولی و بهتر یاریگرست و گواهی دهم هر آئینه نیست معبودی مگر خدای

لَا شَرِیْکَ لَہٗ لَہُ الْمُلْکُ وَلَہُ الْحَمْدُ یُحْیِیْ وَیُمِیْتُ وَھُوَ حَیٌّ لَّا یَمُوْتُ بِیَدِہِ الْخَیْرُ وَھُوَ عَلٰی کُلِّ شَیْءٍ قَدِیْرٌ

نیست شریکی او را او راست ملک و او راست ستایش زنده میکند و مرده میکند و او زنده است نمیرد هرگز بدست اوست خیر و او بر هر چیز قادرست

الله تعالی آن بنده را از جمله بلیات و آفات آن سال نگهدارد و دیگر در روز عاشورا

چهار رکعت صلوة الخصمان بگزارد که دیرا خوشنودی خصمان گویند بخواند در رکعت اول

بعد از فاتحه اخلاص یازده بار و در دوم سورة الکافرون سه بار و اخلاص یازده بار و در سیوم الهکم التکاثر

یکبار و اخلاص یازده بار و در چهارم آیت الکرسی سه بار و اخلاص بیست و پنج بار هر که این نماز بگزارد

ثواب بسیار یابد و خصمانش خشنود کردند و خوشنودی خصمان یکی از مهمات بشمارد مگر بنده در آخرت

جزای وی باعمال اشتغال خواهد یافت و ابدال خواهد پذیرفت و بعد ازین نماز چهار قل هر یکی ازان یکبار بخواند

سبحان الله والحمد لله سه بار اللهم اغفر لی ولوالدی کما ربیانی صغیرا سه بار اللهم اغفر لی وللمؤمنین والمؤمنات

خدایا بیامرز مرا و والدین مرا چنانکه پرورش کردند مرا بحالت خوردی ۱۲ خدایا بیامرز مرا و مومنین و مومنات را

واستغفار چهار صد بار مشایخ این نماز را در تروِیه و عرفه و عید الضحی و پانزدهم شعبان و آخر جمعه ماه رمضان گزارده اند

مبالغه فرموده و اتیان بروز عاشورا از معمول مشایخ علما و صلحا بچند چیز آمده است چنانکه فاضلی این را بشعر شعر کرده

علیکم یوم عاشورا فقوموا	بان تاتوا بعشر من خصال	بصوم وصلوة وسخایة
لازم گیرید در روز عاشورا ای قوم	این را که بیارید ده خصال را	روزه و نماز و گردانیدن دستها
علی راس الیتامی واغتسال	وصلح والعیادة للعلیل	وتوسیع الطعام علی العیال
بر سرهای یتیمان و غسل	و صلح و عیادت مریض	و وسیع گردانیدن طعام عیال

وثامنها زیارة عالیکم	وتاسعها الدعا مع اکتحال	
و هشتم آن زیارت عالم	و نهم آن دعا مع سرمه در چشم کشیدن	

حضرة قدوة الکبرا سیفر سودند که همه کابر شرق و غرب که ملازمت کردیم همه برین بودند از اولاد جمیع مشایخ

منقولست که روز عاشورا این دعا خواند عمرش دراز گردد و اگر اجلش دران سال رسیده باشد توفیق خواندن نیابد لهذا

جمیع اصحاب جناب او لا دو احفاد او روز عاشورا طلب کرده بقرأة این دعا اهتمام میکردند دعا این ست

سُبْحَانَ اللّٰہِ مِلْاَ الْمِیْزَانِ وَمُنْتَھَی الْعِلْمِ وَمَبْلَغَ الرِّضَا وَزِنَةَ الْعَرْشِ لَا مَلْجَاَ وَلَا مَنْجَا مِنَ اللّٰہِ اِلَّا

تسبیح کنم خدا را برابری میزان و منتهای علم و مبلغ رضا و بوزن عرش نیست ملجای و نه پناهی از خدا مگر

الیه سبحان الله عدد الشفع والوتر وعدد کلمات الله التامات واسألها السلامة برحمته ولا حول
بکار او وتسبیح کنیم خدا را بعدد جفت وطاق. وعدد کلمات تام شونده خدا وسوال کنیم او را برحمت او وغنیمت بازگشتن

ولا قوة الا بالله العلی العظیم وصلی الله علی خیر خلقه محمد واله اجمعین
در وقت رجاعت مگر با خدای بلند بزرگ ورحمت کند بر بهترین مخلوق خود محمد و بر همه آل او

حضرت قدوة الکبرا میفرمودند اگرچه شرح قصه مشهد ومقتل امام حسین رضی الله عنه تعمیم روایات
صحیحه واسناد بمعقولات صریحه پیوسته است ولیکن بنابر تطویل کتاب درین مجموعه مذکور نشد قراءة
مقتل در مجمع کثیره ممنوع هم است از جهت استماع نوع ارازل نوردیدگان رسول وجگرگوشگان بتول و
جماعه رضی الله عنهم اما بطریق اجمال اگر ذکر مقتل ایشان که موجب درد مواجید الان وسبب اطرد سرور
مقبلان گرد خالی از ثواب نیست

کما جاء فی بعض الاخبار وورد فی شرح الآثار من بکی وفاضت عیناه من خشیة الله فی یوم عاشوراء
چنانکه آمد در بعض اخبار وو ارد گردید در شرح آثار هرکه گریست وجاری شد هر دو چشم او از خوف خدا در روز عاشورا
لیثبت کتب عند الله من الخاشعین وجعل له نصیبا فی عبادة الخائفین ومن صافح اخاه یوم عاشوراء
شب او نوشته شود نزد خدا از خاشعین وگردانید خدا او را نصیبی از عبادت اهل شرق ومغرب هرکه مصافحه کرد برادر خود را در روز عاشورا
صافحه الروحانیون والکروبیون حتی یخرج من ... ومن اکرم اخاه المسلم فی یوم عاشوراء ویطیب کرمه الله
مصافحه خواهند کرد او را روحانیان وکروبیان تا آنکه برآید از گور خود وهرکه اکرام کرد برادر مومن خود را در روز عاشورا وخوشبو دار ... مصافحه
یوم عاشوراء یوضع فی قبره طیبا من الجنان ومن زار عالما یوم عاشوراء یعطی مثل ثواب المهاجرین والانصار
او را بروز عاشورا نهادن خوشبو از جنت ها در گور او وهرکه زیارت عالم کرد بروز عاشورا داده خواهد شد مثل ثواب مهاجرین وانصار
ویکتب له الملکان من الحسنات الی مثلها من الحول قال علیه السلام لو انفق مومن ملا الارض ذهبا
ونویسند برای او دو فرشته از نیکیها مثل آن از سال فرمود علیه السلام اگر خرج کند مومن بر پری زمین زر
ما ادرک فضل یوم عاشوراء ومن صامه فتحت له ثمانیة ابواب الجنة یدخل ایها شاء قال علیه السلام
نخواهد یافت بزرگی روز عاشورا پس هرکه روزه نهاد او را کشاده شود برای او هشت در بهشت داخل شود از هر که خواهد فرمود علیه السلام
من صام عاشوراء فله بکل ساعة من ساعات اللیل والیوم یبعث الله الیه بکل ساعة
هرکه روزه عاشورا نهاد پس او راست بهر ساعت از ساعت شب و روز فرستد خدا بسوی او بعوض هر ساعت
منها سبع مائة الف ملك یدعون ویستغفرون له الی یوم القیمة وان الله ثمان جنات یبعث
ازان ساعت هفت لک فرشتگان دعا و استغفار کنند او را تا روز قیامت وهر آئینه خدا با هشت بهشت
الله فی کل جنة سبع مائة الف ملك یبنون القصور والمدائن ویغرسون له الاشجار و
خدا در هر بهشت هفت لک فرشتگان که بنا کنند قصرها وشهرها ونشانند برای او درختها و
یجرون له الانهار منذ یوم نصوم الی ان یموت ذلك العبد والامة قال علیه السلام من صام
روان کنند برای او نهرها از روز یکه روزه نهاد تا آنکه بمیرد این بنده واین کنیزک فرمود علیه السلام هرکه روزه نهاد

ذکر شهادت حسین علیه السلام و ... بیان فضائل ... روز عاشورا

يوم عاشوراء اعطى من الاجر بعدد كل حرف من التورية والانجيل والزبور والفرقان عشرين
روز عاشورا داده خواهد شد از اجر بعدد هر حرف از توریت وانجیل وزبور وفرقان بست
حسنة ومن صام يوم عاشوراء اعطى له اجر الف شهيد قال عليه السلام من صام يوم عاشوراء
نیکے وہرکہ روزہ عاشورا نہاد داده خواهد شد اورا ثواب ہزار شہید فرمود علیه السلام ہرکہ روزہ عاشورا نہاد
في الانصات والسكوت كان كفارة المعاصي من الذنوب في تلك السنة ومن صلى ركعتين
در خاموشی وسکوت خواهد شد کفاره از گناهان وخطاهان این سال وہرکہ دو رکعت نماز خواند
بقيام تام وركوع وسجود وخضوع يقول الله تعالى ما جزاء هذا العبد فيقول الملائكة
بقیام تام ورکوع وسجود وخضوع بگوید خدای چیست جزائی این بنده پس گویند فرشتگان
انت اعلم يا رب فيقول الله تعالى اكتبوا له الف الف حسنة وامحوا عنه الف الف
تو خوب دانی ای پروردگار پس بگوید خدائے تعالے بنویسید اورا ہزار ہزار نیکے ومحو کنید ازو ہزار ہزار
سيئة وارفعوا له الف الف درجة وافتحوا له
بدی وبلند کنید برائی او ہزار ہزار درجه وکشادیم اورا
الف الف باب في دار الجلال لا يغلق عليه ابداً
ہزار ہزار درہا در خانہ بزرگی خود بستہ نشود براو گاہے۔
در روز عاشورا باید که این ده چیز نگاه دارد وغسل ونماز وروزه وسرمه ومسح سر یتیم وصلح اعدا ووسعت طعام بر اعیال وزیارت
مقبرها وعیادت مریض ودعا رشیده وایست که هر مومن این دعا را در روز عاشورا بخواند البته زنده بماند تا عاشورای
بسم الله الرحمن الرحيم سبحان الله ملاء الميزان ومنتهى العلم ومبلغ الرضا وزنة العرش
بسم الله الرحمن الرحیم تسبیح کنم خدارا به پری میزان ومنتہائی علم ومبلغ رضا ووزن عرش
ولا ملجأ ولا منجا من الله الا اليه سبحان الله عدد الشفع والوتر وعدد كلمات الله التامات كلها
ونیست پناہی ونہ رہائی از خدا مگر بسوی خدا۔ تسبیح کنم خدارا بعدد جفت وطاق وعدد کلمات تامہ ہمہ ونیست بازگشتن از گناه
برحمته ولا حول ولا قوة الا بالله العلي العظيم وهو حسبي ونعم الوكيل ونعم المولى ونعم النصير وصلى الله على خير خلقه محمد وآله اجمعين
ونه قوت بر طاعت مگر بتوفیق خدا بلند بزرگ واو کافیست مرا بہتر کارساز نیست بہتر مولی وبہتر یاری کرنے والا ورحمت کند بر بہترین خلق خود محمد وآل
بعد از آن ده بار صلوة فرستد واین دعا بخواند بسم الله الرحمن الرحيم يا فارج كرب ذي النون يوم عاشوراء ويا جامع
بسم الله الرحمن الرحیم اے کشاینده سختی ذی النون بروز عاشورا وای جامع
شمل يعقوب يوم عاشوراء ويا سامع دعوة موسى وهارون يوم عاشوراء يا رحمن الدنيا والآخرة ورحيمهما
متفرق یعقوب بروز عاشورا وای شنونده دعائی موسی وہارون در روز عاشورا ای رحمن دنیا وآخرت ورحیم آخرت رحمت کن بر محمد
صل على محمد وآل محمد وسلم وصل على جميع الانبياء والمرسلين واقض حاجاتنا في الدنيا والآخرة وطول عمرنا برحمتك يا ارحم
وآل محمد وسلام بفرست ورحمت کن بہمہ انبیاء ومرسلین وبده حاجات ما را در دنیا وآخرت ودراز کن عمر ما را برحمت خود ای ارحم الراحمین

ایضاً از امیرالمؤمنین امام حسین رضی الله عنه رکعتین بگزارد در هر رکعتی بعد فاتحه اخلاص ده بار بخواند بعد سلام آیة الکرسی ده بار و درود ده بار بخواند نقل است که حضرت امیرالمؤمنین رضی الله عنه درین روز دو رکعت نماز بگزاردی در اول بعد فاتحه الم نشرح و در دوم اذا جاء بیست و پنجگان بار بخواندی **ایضاً** هر که در روز عاشورا هر حاجتی که این مناجات بخواند بکفایت رسد این است

بسم الله الرحمن الرحیم الٰهی بحرمة الحسین واخیه وامه وابیه وجده وبنیه فرج عما انا فیه وصلی الله علی خیر خلقه محمد وآله اجمعین

بسم الله الرحمن الرحیم خدایا بحرمت حسین و برادر او و مادر او و پدر او و جد او و اولاد او بگشا از من چیزی که من در آن هستم و رحمت کند خدا بر بهترین خلق خود محمد و بر آل او

شرف ناهم درذکر ماه صفر ختم الله بالخیر والظفر علی کل المسلمین والمسلمات **حضرة قدوة الکبار** ختم گرداند خدا بخیر و ظفر بر همه مسلمانان و مسلمات

میفرمودند که از ان ترسیدن ایام و صعوبت این اعوام یاد صعوبت رسیدند حضرت علیه السلام نشسته بودند که مردی کرة المنظر و صعب المنظر و اسود الجوهر پدیدار شد ترسیدند و بسوی در خانه دوان شدند صفر از عقب آغاز داد که مر بزیارت رسول من که ماه صفرم که حقتعالی در من بلیات صعب آفات تعب گرد داده داد و هم فرموده که هر که بعبادت و ادعیه و ذکر بناه گیرد او از شر من امین بود حقتعالی ده چیز صعوبت و کربت در تمامی سال نازل کرده یک جزو در یازده ماه است و نه جزو در ماه صفر نهاده حقتعالی همه از مصائب این ماه محفوظ داراد بالنبی و آله الامجاد **و در شب اول ماه صفر شش رکعت نماز بگزارد** و دعا که در ما نوشته شبهای هلال متعین شده در کار بندد و این دعا نیز

اللهم صل علی محمد عبدك ونبیك ورسولك النبی الامی وعلی آله وبارك وسلم اللهم انی اعوذ

خدایا رحمت کن بر محمد بنده خود و نبی خود و رسول خود که نبی امی است و بر آل او و برکت و سلام کن خدایا پناه میگیرم

بك من شر هذا الشهر ومن کل شدة وبلاء وبلیة قدرت فیه یا دهر یا دیهور یا دیهار یا کان یا

بتو از شر این ماه و از هر سختی و بلا و مصیبت که مقدر کردی تو در ان ای دهر ای دیهور ای دیهار ای کان

کینون یا کینان یا ازل یا ابد یا مبدئ یا معید یا ذا الجلال والاکرام یا ذا العرش المجید انت

ای کینون ای کینان ای ازل ای ابد ای ابتدا کننده ای اعاده کننده ای ذو الجلال والاکرام ای ذو العرش المجید تو

تفعل ما ترید اللهم احرس بعینك نفسی واهلی ومالی وولدی ودینی ودنیای من هذه السنة وقنا

میکنی آنچه اراده کنی خدایا نگهدار بچشم خود نفس مرا و اهل مرا و اولاد مرا و دین مرا و دنیای مرا ازین سال و نگهدار

من شر ما قضیت فیها واکرمنی فی السفر بکرم النظر واختمه بالسلامة والسعادة واهلی واولیائی

از شر چیزی که قضا کردی در ان و اکرام کن در سفر بکرم نظر و بانجام رسان او را بسلامت و سعادت اهل مرا و دوستان مرا

واقربائی ولجمیع امة محمد علیه السلام یا ذا الجلال والاکرام تبلیغنی بعصمتها لجهة الابرار فا

و اقربای مرا و جمیع امت محمد علیه السلام را یا ذو الجلال والاکرام احسان کنی بعصمت آن بحرمت ابرار و

الاخیار یا عزیز یا غفار یا کریم یا ستار برحمتك یا ارحم الراحمین

اخیار ای عزیز ای غفار ای کریم ای ستار برحمت خود ای ارحم الراحمین

هر روز از ایام ماه بخواند **ایضاً** شب اول ماه صفر بعد نماز خفتن پیش از وتر چهار رکعت بگزارد در اول رکعت بعد فاتحه الکافرون و در دوم اخلاص و در سوم سوره فلق و در چهارم قل اعوذ برب الناس بخواند بعد سلام هفتاد بار صلوة

سبحان الله والحمد لله ولا اله الا الله والله اکبر ولا حول ولا قوة الا بالله العلی العظیم
تسبیح گویم خدا را و ستایش خدا راست و نیست معبودی مگر خدا و خدا بزرگ‌تر است نیست باز گشتن از گناه و نه قوت بر طاعت مگر با
گوید از جمله بلاها ایمن گردد و در روز آخرین چارشنبه ماه صفر بعد اشراق غسل کرده چهار رکعت بگزارد و در
هر رکعتی بعد فاتحه انا اعطینا هفده بار و اخلاص پنج بار و معوذتین یکبار بخواند تا تمام سال در امان
حق باشد و هفت سلام نوشته بشسته بخورد

بسم الله الرحمن الرحیم سلام قولا من رب الرحیم سلام علی نوح فی العالمین سلام علی ابراهیم انا کذلک نجزی
بسم الله الرحمن الرحیم سلام قول است از پروردگار مهربان سلام بر نوح است در عالمها سلام بر ابراهیم است بر آئینه همچنین
المحسنین سلام علی موسی و هارون انا کذلک نجزی المحسنین سلام علیکم طبتم فادخلوها خالدین سلام هی حتی
محسنین را سلام است بر موسی و هارون بر آئینه همچنین جزا دهیم محسنین را سلام است بر شما پاکیزه شدید پس داخل شوید در او جاوید سلامتست
مطلع الفجر
هو تا طلوع صبح و در آخرین چهارشنبه ماه صفر الم نشرح والتین و اذا جاء و اخلاص هشتاد گانه بار بخواند آن ماه تمام شود که غنی گردد
شرف دهم در ذکر نماز و دعاء ماه ربیع الاول شب اول بعد از نماز شام دو رکعت بگزارد و در هر رکعتی بعد فاتحه اخلاص سه بار بعد سلام هزار
اللهم صل علی محمد و علی آل محمد و بارک و سلم برحمتك یا ارحم الراحمین
خدایا رحمت کن بر محمد و بر آل محمد و برکت و سلام کن برحمت خود ای ارحم الراحمین

گوید و در سوم ماه چهار رکعت بگزارد و در هر رکعتی بعد فاتحه آیة الکرسی سوره طه و سوره یسین یکبار سوره اخلاص بخواند ایضاً
دوازدهم ماه سوره اخلاص صد و شصت بار بخواند و بیست رکعت بگزارد و در هر رکعت بعد فاتحه سوره مزمل بخواند
شرف یازدهم در ذکر ماه ربیع الثانی سوم شب چهار رکعت بگزارد و هر چه داند از قرآن بخواند بعد از سلام یا بدیع
یا بدیع گوید و پانزدهم ماه بعد چاشت چهارده رکعت بگزارد و هفت سلام و در هر رکعتی بعد فاتحه سوره اقرأ هفتاد بار بخواند
شرف دوازدهم در ذکر ماه جمادی الاولی شب اول هشت رکعت بگزارد
در اول هشت رکعت بعد فاتحه سوره جمعه و در دوم سوره مزمل و در اول چهار رکعت بگزارد و در هر رکعتی بعد فاتحه اذا جاء هفت بار بخواند
و در سوم شب بیست رکعت بده سلام بگزارد در هر رکعتی بعد فاتحه سوره القدر ده گانه بار بخواند چون از نماز فارغ
شود تا صبح این تسبیح بگوید یا عظیم تعظمت بالعظمة والعظمة فی عظمة عظمتك یا عظیم و بیست و نهم ماه هشت
ای عظیم بزرگ گردیده بعظمت و عظمت در عظمت تست ای عظیم
رکعت بگزارد و در هر رکعتی بعد فاتحه سوره والضحی بخواند بعد از سلام سبوح قدوس رب الملائکة والروح گوید
شرف سیزدهم در ذکر نماز و دعاء ماه جمادی الثانی شب اول دو رکعت بگزارد بعد سلام
استغفار گوید و دهم ماه دوازده رکعت بشش سلام بگزارد در هر رکعتی بعد فاتحه سوره لایلاف بخواند بعد سلام سوره یس
بخواند در آن سال از زندگی و معیشت و تنگی نجات یابد ایمن باشد و بیست و هشتم بعد مغرب چهار رکعت بگزارد بعد سلام یا سمیع گوید در نظر مردم
شرف چهاردهم در ذکر ماه رجب شب اول بعد نماز شام بیست رکعت نماز بگزارد و بخواند در هر رکعتی فاتحة الکتاب و
اخلاص و بگوید لا اله الا الله وحده لا شریك له محمد رسول الله فضل بسیار دارد و در روز ماه رجب قبل غروب آفتاب
یکبار بگوید لا حول ولا قوة الا بالله العظیم گناه چهل سال او محو شود و در اول ماه رجب پانزدهم و آخر روزه دارد
نیست معبودی مگر خدا یگانه است شریکی او را محمد رسول خدا است و نیست باز گشتن از گناه و نه قوت بر طاعت مگر بیاری خدای بزرگ

غسل کند و در ماه رجب استغفار بسیار بگوید استغفار ماه رجب اینست

استغفار

استغفر الله من ذنوبی کلها سرها وجهرها صغیرها وکبیرها قدیمها وحدیثها اولها وآخرها
استغفار کنم خدا را از همه گناهان خود پنهان آن و آشکارا آن و خرد آن و بزرگ آن قدیم آن و جدید آن اول آن و آخر آن
ظاهرها وباطنها واتوب الیه اللهم اغفرلی برحمتک
ظاهر آن و باطن آن و متوجه شوم بسوی او خدایا بیامرز مرا برحمت خود

حضرت قدوة الکبرا میفرمودند از حضرت عبدالرزاق کاشی نقل میکردند هر که در ماه رجب سه هزار بار این استغفار بگوید البته آمرزیده گردد استغفر الله یا ذا الجلال والاکرام من جمیع الذنوب والآثام ✦

شرف یازدهم در ذکر لیلة الرغائب اول پنجشنبه که در ماه رجب آید روزه دارد و در شب آدینه اول ماه رجب بعد از نماز شام دوازده رکعت نماز بشش سلام بگذارد بخواند در هر رکعتی بعد از فاتحه انا انزلنا سه بار و اخلاص دوازده بار چون از نماز فارغ شود بنشیند و هفتاد بار بگوید اللّهم صل علی محمد النبی الامی وعلی آله پس سجده کند و هفتاد بار بگوید سبوح قدوس ربنا ورب الملائکة والروح پس بنشیند و هفتاد بار بگوید رب اغفر وارحم وتجاوز عما تعلم فانك انت العلی العظیم پس سجده کند هفتاد بار بگوید سبوح قدوس تا آخر پس بنشیند حاجت خواهد از حضرت سلطان المشایخ منقول است که هر که نماز لیلة الرغائب بگذارد در آن سال بمیرد حضرت قدوة الکبرا میفرمودند که نماز خواجه اویس قرنی بعضی مشایخ گذارده اند اگر تواند گذارد در شب مشهور است و در هر عشره که توفیق رفیق گردد جایز داشته اند در یازدهم روز استفتاح بعد الاشراق پنجاه رکعت نماز دوگانی بگذارد در هر رکعتی بعد از فاتحه اخلاص و معوذتین بخواند و در پانزدهم ماه رمضان نیز این نماز بگذارد ثواب بسیار است و دعای استفتاح مشهور است چنانکه در شرح اوراد دیگر مسطور است ایضا معمول مشایخ است در شب پانزدهم رجب ده رکعت نماز بگذارد و بخواند در هر رکعتی بعد از فاتحه اخلاص سه بار و قل یا ایها الکافرون سه بار چون از نماز فارغ شود صد بار بخواند سبحان الله والحمد لله ولا اله الا الله والله اکبر ثواب بی نهایت است ایضا سیزدهم و چهاردهم و پانزدهم رجب روزه دارد و در هر شب سیصد رکعت نماز بگذارد و هر شبی صد رکعت بخواند در هر رکعتی فاتحه یکبار و اخلاص ده بار چون از نماز فارغ شود هزار بار استغفار گوید از جمیع بلیات روزگار و نکبات گردون دوار امین باشد و از شرور فلکیات و قصور مخفی محفوظ آید و اگر درین شب یا روز بمیرد درجه شهید یابد روز پانزدهم غسل کند و بوقت چاشت فراخ پنجاه رکعت استفتاح مذکور بگذارد

شرف شانزدهم در ذکر ماه شعبان اول شب از ماه دوازده رکعت نماز بگذارد در هر رکعتی فاتحه یکبار و اخلاص پنج بار ثواب بسیار است و در آخر شب ده رکعت نماز بگذارد و بخواند در هر رکعتی بعد فاتحه اخلاص صد بار و در رکوع و سجود بگوید سبوح قدوس ربنا ورب الملائکة والروح سبحان خالق النور سبحان من هو قائم علی کل نفس بما کسبت پس انچه داند دعا خواند مستجاب گردد و **شب برات** و در شب برات صد رکعت نماز بگذارد و به پنجاه سلام در هر رکعتی بخواند بعد از فاتحه ده بار سورهٔ اخلاص چون از نماز فارغ گردد سر بسجده نهد و این دعا بخواند ✦

شرف یازدهم در ذکر لیلة الرغائب

شرف شانزدهم در ذکر ماه شعبان

بسم الله الرحمن الرحیم اعوذ بنور وجهك الذی اضاءت به السموات والارضین السبع وکشفت به الظلمات و
بسم الله الرحمن الرحیم پناه گیرم بنور روی تو که منور است باو هفت آسمان و هفت زمین وگشاده شد باو تاریکیها و
صلح علیه امر من الاولین والاخرین من فجاءة نعمتك ومن تحویل عافیتك ومن شر کتاب سبق اعوذ
صالح شد بهد امر اولین و آخرین از مفاجات محنت تو و از گردانیدن عافیت تو و از بدی نوشته که سابق گردید پناه گیرم
بعفوك من عقابك واعوذ برضاك من سخطك واعوذ بك منك جل ثناءك وما ابلغ رحمتك و
بعفو تو از عقاب تو و پناه گیرم برضای تو از غضب تو و پناه گیرم بتو از تو بزرگ است ثنای تو و چه بلیغ است رحمت تو

لا احصی ثناء علیك انت كما اثنیت علی نفسك

احاطه نکنم ثنا بر تو چنانکه ثنا کردی بر نفس خود

پس منشیند صلوٰة بگوید وابن دعا بخواند اللهم هب لی قلبا نقیا من الشرك بریاؤ ولا شقیا لا لا
پس حاجت خواهد البته مستجاب شده شرف سعد هم در ذکر ماه رمضان چون ماه رمضان ببیند
بگوید اللهم رب رمضان ادخله علینا بامن وایمان وصحة من السقم وفراغ من الشغل واعنا
خدایا پروردگار رمضان داخل کن او را برما بامن وایمان وصحت از مرض وفراغت از اشتغال یاری کن مارا
علی الصیام والقیام وتلاوة القرآن حتی ینقضی عنا قد غفرت لنا ورضیت عنا +
بر صیام وقیام وتلاوة قرآن تا آنکه گذرد از ما در آن حال که بخشیده باشی ما را وخوشنود شده باشی از ما
در شب اول ماه رمضان سورة انا فتحنا بخواند در نماز نفل آن سال تا سال دیگر در امان حق باشد و در هر شب از ماه رمضان
دو رکعت نماز بخواند در هر رکعتی فاتحه یکبار و اخلاص سه بار ثواب بسیار است هر شب از ماه رمضان وقت افطار
و اخلاص سه مرتبه بخواند ثواب بسیار است هر شب از ماه رمضان این دعا بخواند اللهم انك عفو تحب العفو فاعف
ورد ذکر ترویح هر شب از تراویح بعد فریضه بیست رکعت نماز بگزارد و یک ختم قرآن در تراویح سنت است نزد بعضی
ختم و در هر شب [illegible] ختم اما یک ختم در ماه تمام افضل است مشائخ بخاری قرآن را پانصد و چهل رکوع
منقسم کرده اند تا در شب بیست و هفتم ختم شود و در سه شب اخیر بعد از فاتحه اخلاص بخواند و اگر قرآن
یاد نباشد از الم تر کیف تا آخر قرآن ده سورة دو بار تکرار کند اما خواندن سوره اخلاص فاتح ابواب معارف
و کشف ابواب اخلاص و عرفان است تقریبا نقل میکردند که در ملازمت حضرت سلطان المشائخ متعلمی متعصب آمده که
در این خانقاه ختم تراویح کند و حفظ قرآن بغایت خوب داشت چون وقت ادای تراویح آمد حضرت سلطان
المشائخ همان متعلم را فرمودند که پیش آید بحیات کرد هر چند خواست قرآن را از بر بخواند بسته شد حضرت
سلطان المشائخ فرمودند که ملا اخلاص را بنیاد اخلاص کرده امامت تراویح بسر رساید۔
تسبیحات ترویح در چهارگانی اول لا اله الا الله وحده لا شریك له له الملك وله الحمد یحیی ویمیت وهو علی کل شیء قدیر
نیست معبودی بجز خدای یگانه نیست شریکی او را او راست ملك و او راست ستائش زنده کند و مرده نماید و او بر هر چیز قادر است
در چهارگانی دوم بخواند سبحان الله والحمد لله ولا اله الا الله والله اکبر ولا حول ولا قوة الا بالله العلی
پاکست خدا و ستائش ست خدا را و نیست معبودی مگر خدا و خدا بزرگ تر است و نیست بازگشتن از گناه و نه قوت بر طاعت مگر بتائید خدا

العظیم عدد ما علم الله وزنة ما علم الله وملاء ما علم الله دچہارگانی سوم بخوانند سبحان الله الملك الجبار
بزرگ بعدد معلومات خدا و بوزن معلومات خدا و به پری معلومات خدا ... پاک خدا پادشاه جبر کننده

سبحان الله الواحد القهار سبحان الله الكريم الستار سبحان الله الكبير المتعال سبحان خالق الليل و
پاکست خدائی یگانه قہر کننده پاکست خدائی کریم پوشنده پاکست خدائی بزرگ برتر پاکست آفریننده شب و روز

النهار سبحان الله الذي لم يزل ولا يزال در چہارگانی چہارم بخوانند سبحان ذی الملك والملكوت سبحان
الله پاکست خدائیکه دائم است و زوال نه پذیرد ... پاکست صاحب ملک پادشاهی پاکست

ذي العزة والعظمة والهيبة والقدرة والكبرياء والجبروت سبحان الملك الحي الذي لا يموت ابدا
صاحب عزت و عظمت و ہیبت و قدرت و کبریا و جبروت پاکست پادشاه زنده که نمیرد گاہے

ابدا و چہارگانی پنجم بخوانند استغفر الله الذی لا اله الا هو الحی القیوم غفار الذنوب ستار العیوب
طلب مغفرت کنم خدا را که نیست معبودی مگر او زنده است و قیوم بخشنده گناہان پوشنده

واتوب اليه توبة عبد ظالم ذليل لا يملك لنفسه ضرا ولا نفعا ولا موتا ولا حيوة ولا نشورا
و متوجه شوم بسوی او مانند متوجه گردیدن بنده ظالم ذلیل که مالک نیست برای نفس خود ضرر را و نه نفع را و نه موت را و نه حیات را و نه نشر را

بعد ختم تراویح این دعا بخوانند اللهم مدلی فی عمری ووسع علی رزقی وصح لی جسمی وبلغنی
خدایا دراز کن مرا در عمر من و کشاده کن بر من رزق من و صحیح کن مرا جسم مرا و برسان مرا

املی فانك تمحو ما تشاء وتثبت عندك ام الكتاب اللهم انی اسئلك بكرم وجهك
به آرزوی من پس به تحقیق تو محو سازی چیزی را که بخواهی و ثابت کنی نزد تست اصل کتاب یعنی لوح محفوظ خدایا سوال کنم بکرم تو

الجنة واعوذ بك من النار
بهشت را و پناه گیرم بتو از آتش دوزخ

حضرة قدوة الكبرا را قانون مقرره بود که تراویح بعد از افطار اندک میگزاردند بعد از آن اینچ یا طعامی که مناسب اصحاب میبود درمیان می آوردند میخوردند البته در وقت افطار اندک میل میکردند بعد تراویح بدلخواه میل میکردند و افطار اگر بمیوه بود بهتر است و اگر نه آب مناسب تر باشد و وقت افطار بخوانند اللهم لك صمت وبك امنت وعليك توكلت وعلى رزقك افطرت ✦ و اگر اراده روزه داشتن باشد بلفظ بصوم غد نویت ✦ گوید بروزه فردا نیت کردم

شرف سیزدهم در ذکر شب قدر - حضرة قدوة الكبرا میفرمودند در اخفاء شب قدر حکمتها و اخفارا و اشعاراست بر قدر آن شب چه در شب برات احکام سالینه و مرام با هلیة تعین میکنند بنابر آن ظاهر ساخته اند شب قدر اگر متعین بودی مردم تمام سال فسق و فجور و انواع فجور میکردند چون شب قدر می آمدی احکام متعینه شب قدر از احیای شب و ادعیه و کلمات و الطاعات بجا می آوردند کفارت جرائم سالینه و تمام بالیقین می شد و در تعیین شب قدر اختلاف بسیار است جمعی از مشائخ بر آنکه

که در تمام سال یک شبی هست و فرقه میگویند در سه ماه از رجب شعبان و رمضان شبی ست که در لیلة القدر
گویند اما اکثر مشایخ در عشر اخیر رمضان میگویند که البته شب قدر هست نقل از حضرت مخدومی میکردند
که یکمرتبه در عهد سلطان علیمردان در دار الملک جنت آباد دعوت مجالس در میان علما و مشایخ بحث شد
در تعیین شب قدر کادکاو بسیار کردند آخر الامر مولانا قطب الدین منتقی مفتی که بحلیه علوم آراسته و حلیه فهوم عجیبه
پیراسته بود و مقتدای زمرهٔ صوفیه پیشوای فرقه علیه گفته که شب قدر بیست و هفتم ماه رمضان باشد
حضرت قدوة الکبرا میفرمودند که هیچ سالی نیست که احیاء شب قدر با اصحاب نکردیم اما
امروز هم همین شب یافتیم و سجده نباتات و اشجار در دیوار و کوهسار دیدیم یافتیم و آنچه معمول مشایخ
نماز شب قدر ست دوازده رکعت ست. در هر رکعتی فاتحه و اخلاص سه بار بعد از سلام صد بار
سبحان الله والحمد لله تا آخر بخواند بروایت دیگر دو رکعت نماز بگزارد در هر رکعتی بعد فاتحه انا
انزلناه یکبار و اخلاص بیست و پنج بار چون از نماز فارغ گردد صد بار استغفار گوید و صد بار درود
فرستد بروایت دیگر دو رکعت بگزارد در هر رکعتی فاتحه یکبار و اخلاص سه بار چون سلام دهد این تسبیح
سبحان الله والحمد لله تا آخر و سبحانک یا عظیم یا عظیم یا عظیم اغفر لی الذنوب العظیم و صلی الله علی خیر
تسبیح گویم ترا ای عظیم ای عظیم ای عظیم بیامرز گناهان بزرگ مرا و رحمت کن ای خدا
بروایت دیگر صد رکعت نماز بگزارد به پنجاه سلام در هر رکعتی فاتحه یکبار و اخلاص پنج بار اگر شب بیست و یکم
و بیست و سوم و بیست و پنجم و بیست و هفتم زنده دارد البته قدر شب قدر دریافته باشد اگر تواند عشر اخیره
رمضان معتکف شود که اعتکاف عشرهٔ اخیره از حضرت صلعم هرگز ترک نشده است در شب بیست و هفتم یکبار بخواند
ربنا لا تزغ قلوبنا بعد اذ هدیتنا وهب لنا من لدنک رحمة انک انت الوهاب ربنا اننا سمعنا منادیا
خدایا کج مساز دلهای ما را پس از آنکه هدایت کردی ما را و بده ما را از نزد خود رحمت هر آینه تو وهابستی ای پروردگار ما هر آینه ما شنیدیم منادی
ینادی للایمان ان آمنوا بربکم فآمنا ربنا فاغفر لنا ذنوبنا وکفر عنا سیئاتنا وتوفنا مع الابرار ربنا
که ندا میکرد برای ایمان اینکه ایمان آورید به پروردگار خویش پس ایمان آوردیم ای پروردگار ما پس بیامرز برای ما گناهان ما را
وآتنا ما وعدتنا علی رسلک ولا تخزنا یوم القیمة انک لا تخلف المیعاد ربنا لا تؤاخذنا ان
و بده ما را چیزی که وعده کردی بر زبان رسولان خود و رسوا مکن ما را روز قیامت هر آینه خلاف نکنی وعده را ای پروردگار ما مواخذه مکن ما
نسینا او اخطأنا الی آخره ربنا صل علی محمد واستجب دعانا واغفر لنا
اگر سهو و خطا ها ای الی آخره ای پروردگار رحمت کن بر محمد قبول کن دعای ما و بیامرز ما را
ولوالدینا وما ولدنا انک انت الغفور الرحیم ○
و والدین ما و اولاد ما را هر آینه تو بخشنده مهربانست ○
در روز بیست هفتم دوازده رکعت نماز بگزارد در هر رکعتی فاتحه و آیة الکرسی و انا انزلناه یکبار و اخلاص
هفت بار چون از نماز فارغ شود هفتاد بار بگوید لا اله الا الله محمد رسول الله سعید و فرشته حق تعالی عذاب گور از وی

دفع کند و روز قیامت بی‌حساب به بهشت رود در بهشت با انبیا علیهم السلام دعای روز بیست و ششم یکبار بخواند

اللهم وفر حظی فیه من نوافل واکرمنی بالاجابة فی المسائل وقرب وسیلتی الیک من الوسائل

خدایا زیاده کن بخشش مرا در آن از نوافل و اکرام کن مرا به قبول در حاجات و نزدیک کن وسیله من بسوی خود از وسائل

یا من لا یشغله الحاح الملحین برحمتک یا ارحم الراحمین

ای کسیکه مشغول نمی‌سازد او را الحاح ملحین برحمت خود ای ارحم الراحمین

دعای سی ام اللهم اجعل صیامی بالشکر والقبول علی ما ترضاه ویرضاه الرسول محکمة فروعه بالاصول بحق محمد وآله الطیبین الطاهرین

خدایا بگردان روزه مرا بشکر و قبول بر رضای تو و رضای رسول در حالتیکه محکم است فروع او به اصول بحق محمد و آل او پاکیزه

فصل در ذکر شب فطر بیست و چهار رکعت نماز بگزارد بدوازده سلام بخواند در هر رکعتی فاتحه و اخلاص سوره یکبار والشمس و الهکم التکاثر یکبار چون از نماز فارغ شود صد بار استغفار و لا حول ولا قوة الا بالله العلی العظیم الخ

ثواب بسیار است و در روز عید فطر غسل بکند و جامه نو و پاکیزه بپوشد عطر زده که مستحب است پیش از رفتن نماز رود معده بفطر بدهد چیزی بخورد چنانکه بر دو عید بعد شیر خرما بخورد و مرد و مسند متان غیر سیوی در کار گشته خالی از

نماز نیست در عید چهار رکعت نماز بگزارد و بخواند در رکعت بعد فاتحه سبح اسم و در دوم والشمس و در سوم والضحی و در چهارم سوره اخلاص

شرف نوزدهم در ذکر ماه شوال چهار رکعت نماز بگزارد در شب بخواند در هر رکعت الحمد یکبار و اخلاص بیست

پنج بار چون از نماز فارغ شود سبحان الله الخ هفتاد بار بگوید و درود بر پیغامبر علیه السلام هفتاد بار فرستد ثواب

بسیار شهدا گردد و ماه به شهید میرد یا شود آمرزیده گردد و این نماز را صلوة الغفیله گویند و شش روز از ماه شوال العید

روزه دارد بهشت شش شبانه روز در هر شبانه رکعت نماز بگزارد و بخواند در هر رکعتی فاتحه یکبار و اخلاص ده بار ثواب بی نهایت دارد

شرف بیستم در ذکر ماه ذی الحجه از اول ذی الحجه دو رکعت نماز بگزارد و بخواند در رکعت اول بعد فاتحه از اول آیات سوره

اخلاص و در رکعت دوم بعد از فاتحه سوره الکافرون در بهشت رود و در شب العیدالضحی دوازده رکعت نماز بگزارد و بخواند

در هر رکعتی بعد از فاتحه آیة الکرسی یکبار و سوره اخلاص پنجبار بعده دو رکعت دیگر بگزارد و بخواند در هر رکعتی

مقدار ... و بعد از سلام هفت بار این دعای بزرگوار بخواند این است

اللهم ما عملت من عمل فی هذه السنة مما نهیتنی عنه ولم ترضه ونسیته ولم تنسه حملت عنی نقدرتک علی

خدایا هر چه کردم من از عمل درین سال از آنچه نهی کردی از آن و نپسندیدی آنرا و فراموش کردم او را و فراموش نکردی او را با عفو

عفو بی ودعوتنی الی التوبة بعد جراتی علیک اللهم انی استغفرک منها یا غفور فاغفرلی وما عملت من عمل

عفو نمودی و دعوت کردی مرا بسوی توبه پس از جرأت من بر تو خدایا هر آئینه استغفار کنم ترا از آنها ای غفور پس بیامرز مرا و آنچه کردم من عمل که

ترضه ووعدتنی علیه الثواب منی ولا تقطع رجائی یا عظیم الرجاء برحمتک یا ارحم الراحمین

پسندیدی و وعده کردی مرا بر او ثواب از جانب خود قطع مکن امید مرا ای عظیم الرجاء برحمت خود ای ارحم الراحمین

هر کو این دعای بزرگوار یکبار بخواند ثواب چهل حج یابد گویا که چهل حج گزارده باشد و اگر بیست بار بخواند

حضرت رب العالمین را بخواب بیند و اگر یازده بار بخواند حضرت علیه السلام را بخواب بیند ببرکت این دعا

بسم الله الرحمن الرحیم الحمد لله الذی فی السماء عرشه والحمد لله الذی فی الارض قدرته والحمد
بسم الله الرحمن الرحیم ستایش خدای راست که در آسمانست عرش او وستایش خدا راست که در زمین ست قدرت او وستایش

لله الذی فی القیمة هیبته والحمد لله الذی فی القبور قضاؤه والحمد لله الذی فی الجنة رحمته والحمد لله
خدا راست که در قیامت هیبتِ او وستایش خدا راست که در قبورست حکم او وستایش خدا راست که در جنت رحمت او وستایش خدا راست

الذی فی جهنم سلطانه والحمد لله الذی فی البر والبحر برهانه والحمد لله الذی فی الهواء ریحه و
که در جهنم است سلطان او وستایش خدای راست که در دشت و دریاست برهان او وستایش خدای راست که در هواست بوی او

الحمد لله الذی لا مفر ولا ملجاء الا الیه والحمد لله رب العلمین
وستایش خدا راست که نیست گریزگاهی و پناهی مگر بسوی او وستایش خدا راست که پروردگار عالمهاست

روزه های ایام بیض بهترین ایام متبرکه که مشایخ بدان مداومت کرده اند و خوب ترین روزهای معظم که صوفیه بدو ملازمت نموده اند روزهای ایام بیض اند که حضرت آدم علیه الصلوة والسلام اول بار روزهای قیام نموده و سبب ایام بیض و وجه تسمیه او در کمال شهرتست و ست شوال هم بعشره محرم و اگر توفیق رفیق بود روز پنجشنبه و جمعه نیز روزه دارد و بعضی مشایخ یک روز افطار کرده اند و یک روز صوم داشته اند والله اعلم

لطیفه بیست و نهم در بیان عشق و مراتب او و قال الاشرف العشق ذات الحب والفینة والهویة والفنا و فی اصطلاح [illegible] هو افراط المحبت + سر حلقه عشاق و قدوه آفاق شیخ روزبهان بقلی ... درباره عشق فرموده اند و دلیل آن ارادت برآمده آنچه درین مجموعه ذکر میکند ... دلالت نیست بباید دانست که عشق را مراتب هست بدایت عشق او نیست از انجا بخدمت آیند بعد از الفت موافقت بعد از آن نهایت حقیقتش محبت است و این دو طرف دارد از انعام معشوق و از ربط معشوق اول عموم است و دیگر خصوص حسن و کمال شخص ست چون بحقیقت انحراف نسبی عشق آنگاه ازین مشایخ روی دهد بترتیب گفته اند اما العشق علی خمسة انواع نوعی الهی ست و آن منتهای [illegible] است به اهل مشاهده و توحید و حقیقت ایشان اند وینا باشد و نوعی عقلی است و آن از عالم مکاشفات ملکوت باشد و آن اهل معرفت راست و نوعی روحانی ست و آن خواص آدمیان را باشد چون بغایت لطافت رسد و نوعی طبعی ست و آن عامه خلایق را باشد و نوعی بهایمی ست و آن ارذال الناس را باشد بر ین قاعده هر یکی بیان کرده شود اما آنچه به اهل الخلق را باشد همه اهل خمر و زمره فساد و فسق و معاصی امثال ایشان اند و آن چیزی از تاثیر بوالهوسیست که میان نفس اماره است برای فتنه تا منبع شهوات مذمومه شود تا بحدی که بصفت حیوانی که عین شهوت فطرتیست در اصل جبلت بعد از صحبت محبوب الفت مطلوب که یکدم از علاقه خرق آتش شهوت نفس اماره و این در جهان معقول شده تعبیت چون بر احکام و اوامر الهی نباشد مذموم بود اما آنچه طبیعت از لطافت عناصر مزیج است که منبع آن بهیمی ما ... نفس اماره و غوغای نفس کل و تجاذب نفس فریبنده است اگر غلبه عقلی روحانیات را باشد محمود است و اگر میان نفس و جسم جسمانیت در محفل عشاق مذموم است حال این هر دو نوع چون عقل و علم غالب نیست اخر او به دوزخ مکان نفس منیت بیچاره چون آتش شود که شهوة حیوانیست اما عشق روحانی

که خواص از ناس را باشد چرا هر صورت و معنی شان صفائی روح مقدس یافته و تهذیب جهان عقل دیده و صورت شان هم رنگ دل باشد و هر چه از مستحسنات بیند در عشق آن بغایت استغراق برسند ما دام که با آتش محبت طبع انسانی محترق شده باشد و آتش شهوات از صرصر انفاس تشیری خود تافته باشد این عشق بعشق اهل معرفت بود و بعقل نزدبان پایه ملکوت باشد لاجرم مستحسن بود نزد اهل مذهب اهل عشق اما عشق عقلی از سر عقل در جوار نفس ناطقه در عالم ملکوت پدید آید از لوایح مشاهده جبروت این عشق الهی ست اما عشق الهی که ذروه علیاست و در حد قصوی آن از بدایات و نهایات که جز از مشاهده جلالی و جمالی برنخیزد اما عشق طبیعی که از آفت طبیعت بیرون نیست و محض محبت باشد میان آدمیان معهود است و معروف نزد علما معرفت که آن عشق جز فعل ربی سبحانه و تعالی نیست و اختیاری ندارد چون خواهد که کسی را جهان غیب را بنماید در بدایع فطرت صنایع قدرتش افگند تا حقایق ایجاد اصطناع الآیات بچشم جان ببیند و در آن خوشدل و خوشوقت شود و لیکن از حق بکمال بجمال فعلش مرهون شود تا به حقیقت حد آن نرسد تو مگر نشت که بر بام خانه غیب جز به نردبان پایه افعال برنخیزد زیرا که در بدایت جمیع عاشقان از راه شواهد در آیند الا بعضی از خواص اهل توحید که مشاهده کل بی مشاهده مقدمات بجان ایشان در آید و آن نادرات غیب است و عشق تا بنده ای که از متیجه نابنداری طبع است مذموم است که اصل فطرت ر و ماهیت که در جهان جسمانی بسر نرا افعال و مشاهده حق نکنند و اگر الوبا بار عارضی طبعی و نفسانی در میان آید این وصول عشق بر داوران باشد و بعارضی بند سوم اهل عشق تباه شود و لیکن نا طبعی بلحبم باشد گر یا بند حظوه خطاست لنفس اماره را که در شوق شهوت نشاید آمد عیاذا بالله منه جز بد مر حرم تحمل یابد کرد در این عشق استوار بهتر طبیعت داعی عقل چون تحیتها فاهم از جلال ذات و جمال صفات و تجلی افعال در ممکنات و عقول در رو حانیات بجا بصنع حق در جهان جلوه ده بلابل حقایق و معارف متعار شوقی بدل را تمامی فرو گیرد و بار قهر عشق امر به بانی بچنگل جذب محبت جان را بجهان مشاهده بر و حق دو تا او را بدوستان نمود و ایشان را بیشاشتگی محبت ستود در فضیلت حق سبحانه خویش لعلم اصطفا جان مقدس انبیا را بعشق و محبت منت نهاد فرمود که والقیت علیک محبة منی قال مجاهد ای موده فی صدور المؤمنین بیان از اینجاست که ارواح قدس را چون نور محبت حق فرو پوشند که محض صفا نیست انوار معدن صفت از ارواح در اشباح تاثیر حسن میکنند و بدان سبب عشق مر جان او در ان عقلا بنعت عشق تاثیر میکند و این از حق تعالی دوستان را در گرانمایه و جوهری بیش بها است و نعمتی عظیم انبیا را در بدایت و نهایت ولایت سرمایه است زیرا که سید مشاهدان عیوب مبارزان فرسان میادین قرب صلی الله علیه وسلم گفت لعلی ابن ابیطالب کرم الله وجهه قل رب اقذف لی موده فی صدور المؤمنین واجعل لی عندک ولیجة واجعل لی عند المؤمنین ودا چون داعیه قلوب اولیای حق شد محبت انبیا در صفات ربانی جان بها ارواح موستان شد از مقارف علیا بیغ انسانی بجهان مجاورانی تا در عین مشاهده حق صفات بکمال معرفت یابند خداوند عز اسمه موافق بود تا بد حضرت صلی الله علیه وسلم اتفق فرستاد

ابرو گران حمرا نزد جمع عهد و دوستی ۱۲

ان الذین امنوا وعملوا الصلحت سیجعل لهم الرحمن ودا ای محبة فی صدور المؤمنین
بر هر که انوار محبت تافته و بخاصیة حسن الهی مزین شده یافت موقعی در دلها و دلهای اهل حق پیش التفات
شد هر که با سباب حسن مقبول دلها شد و پیرا مراد الله فی ارضه وحب الله فی الناس خوانند لقوله صلی
الله علیه وسلم الا اخبرکم باحکم الی الله قالوا بلی قال احبکم الی الناس زیرا چه تاثیر حسن با قبول جانها از
دست متحسن معیاری شد تا عاقلان امت نیکوان بنی آدم را محبت خلق با محبت حق موازنه کنند که
قدر آن محبت که محبوبان حق راست در قدر محبت ایشان است آن مستحسنانرا و معلوم باشد عاقلانرا که
حقیقتا نخست نیکوانرا برگزیده پیش از نیکوئی و آنکه نیکوئی داد قاعده محبت از خلق خلعت حق آمده احسن
الحسن که تن خلعت خود را دوست میدارد و درین هیچ عجب نبود در حقائق اسماء هیچ شیء عزیزتر از
محبت انسانی و وجدان محبت روحانی نیست زیرا که وسیلة خاصیة بدان پایه بر ما هم برای الغول کو
وقت چون حسن احسن وسائط و اعظم روابط بود این محبت را فرموده است آفتاب عالم از لیاقت سیمرغ
ایشان بسا یمن ایدیات بالصلوة الله وسلامه که قل ان کنتم تحبون الله فاتبعونی یحببکم الله
حضرت قدوة الکبرا بیفرمودند که مشاهده جمال الهی در صور مظاهر کائنات کار هر خسیسی نیست
بعد کمال تناهی در صدر مرصاد موجودات آثار هر حسینی نه نگرا تا آنکه ناظران رخسار حقیقی در برقع صور
اظاهر آنان از لوث هوا مبرا بوده باشند با آنها در بیمه نفس معراه دیده و دران آن نور در صور عنصری
ایشان نیز جا طبقه اند طبقه اول رد نشد الا آن که نفوس طیبه ایشان از شوب شهوت مصفا شده
باشد و قالب ظاهر ایشان از لوث طبیعت مبرا گشته در مظاهر خلقیه جز مشاهده وجه حق نمی کنند و نه مرا
گونه جز مطالعه جمال مطلق اولمی نمایند در عشق شکلهای مطبوع و صور نهای زیبا مقید نیستند بلکه بر تعلق
اند کل عالم هست نسبت با ایشان کار آن اشتغال و صور میکنند سه حق همان بینند اند اهل که در خوبی
جمیع و حیکل طبقه ثانی با کبار اینکه نفس مشتاق بعد بعلت یا بواسطه مجاهده ریاضت اند احکام
اثر شد انحراف و ظلمت و کدورت طبیعت فی الجمله صافی شده باشد اگر چه آن احکام بالکلیه زائل
گشته ادراک معانی مجرد شان بمظهری مناسبت الی فشار آشیاء میسر نشود لاجرم رابطه حسن صوری
از جسته مظهر انسانی از تمام مظاهر است آتش عشق و سوز شوق در نهاد شان مشتعل گردد تا بایا
احکام ما به الامتیاز سوختن گیرد و حکم ما به الاتحاد قوت یابد آن تعلق و میل حسی از آن مظهر منقطع گردد
هم جمال مطلق از صورت حسن مقید تجرید یابد دری از درهای مشاهده بر روی ایشان گشاده گردد و عشق
مجازی عارضی رنگ محبت اصلی حقیقی گیرد طبقه ثالث گرفتارانی که بعد بعدم ترقی بلکه در معرض
احتجاب باشند چنانکه بعضی بزرگان از آن استعاذه کرده اند و گفته اند نعوذ بالله من السکر بعد الصحو
ومن الحجاب بعد التجلی و تعلق این نسبت محاربت با ایشان از صورة ظاهر حسن که بصفت حسن صرف
باشد تجاوز نکند هر چند شهود و کشف معنویه ایشان دست داده باشد و اگر آن تعلق و میل حسی از صورتی منقطع

[illegible]

بصورت دیگر که بحسن از ان بهتر باشد پیوند گیرد و اینجا درین کشاکش بمانید و این تعلق و میل بصورت فتح باب حجاب
و حرمان ایشانست و آفت خذلان شود در دین و دنیا اعاذنا الله و سائر المصادقین من ذالک قال طبقه رابعه الود کما
نقش باره ایشان مرده است و آتش شهوة شان نیفسرده در اسفل السافلین طبیعت افتاده اند و بحقیقت همه
رخت نهاده و صفت عشق و محبت از ایشان منتفی ست و نعت ذوق لطافت و وجدان معنی و محبوب حقیقی را بالکل
فراموش کرده اند و با محبوبان مجازی دست در آغوش آورده و بناز و طبع آرام گرفته و هوای عشق را نفس نام
نهاده هیهات هیهات مثنوی گریز از عشق صفت ای دلارام * که گیرد از هوای نفس خود کام *
چرا روباه گرگ سیرلی را * زلیخای چو یوسف دوستی نام * ادنی مراتب محبت آنانی محبت شهوتست و این
نسبت با محبوبیست که هنوز از ذوق نفس و قید طبع خلاص نیافته است و بر کشف و مشاهده و مساعت
ذوق و ادراک آن نیافته جز مراد نفس مقصود نه بینند و مطلوب نداند و هر چیز بحکم نفس خواهند چنانکه بحکم نفس نامیدنا
اهل لهید که ارباب کشف و شهود اند از قبیله تجلیات اسم الظاهر گواه ظاهر بلکه آنرا صاحب فصوص الحکم قدس سره اعظم شهود
داشته چنانکه اکثر متقدمین بآن نوع عشق مشاهده منسوب اند چنانچه حضرت شیخ روزبهان بقلی و حضرت سید
الطائفه جنید بغدادی و حضرت خواجه حسن نوری و حضرت شیخ ابو القاسم گرگانی و حضرت خواجه قاسم
نصیر آبادی در ملازمت شیخ الشیوخ یعنی از مشرب شیخ اوحد الدین کرمانی بر آمد برخی از جلساء مجلس عالی
گفتند او عاشق بود اما پاکباز شاهد باز بود خدمت شیخ الشیوخ گفتند او مبتدع وضالست نام او پیش
من نبرید چون بسمع شیخ اوحد الدین رسید گفت الحمد لله که نام من باین بهانه هم از زبان مبارک
شیخ بر آمد چنانکه درین معنی خود میگوید شعر * ولسانی ذکرک الی مساوة * بل سرا فی لمحی خطرة لکا
چون این نوا بسمع او بار بسمع حضرت شیخ الشیوخ رسید الصفا خواد بند و آفرینها کردند و دیگری از محفل عالی
شنیده گفت او شاهد باز پاکباز بود اما در ان مرتبه ماند دیگری از اهالی گفته کاشکی گردی و گذشتی
علما و بعضی از عرفا آنرا مذمت کرده اند و اهل آنرا بر نهاده و از مراتب ادنی شمرده و نسبت با اهل حجاب
الا تری ان النبی صلی الله علیه وسلم کیف قال احب الی من دنیاکم ثلثة النساء والطیب و قرة عینی
فی الصلوة ابتدا بالنساء و اخر الصلوة انه اکبر چنانکه شرح این حدیث حضرت شیخ الاکبر در حکمت بعض فردیت مذکور کرده اند
و مقصود اینجا تنبیه است بر آنکه آنچه بر اهل لهید میگذرد آنند صورت شهود و طبعت ست نه حقیقت آن تا محجوبان
حال این طایفه را بخود قیاس نکنند و خود را هدف طعنه او باره نگاه ندارند نه افگنند رباعی مینمی ندرا و
براستی از جمله عشاق که هر کس را نوامی زیره بالا ست * یکی راه حجاز آورد آهنگ * دگر راه عراق
ایجانی را ست * اگر چه هر یکی ره در پیش دارند * ولی در بزم پردهم آهنگ پیداست * حضرة
قدوة الکملاء نقل میکردند که اسباب محبت منحصر است در اول محبت نفس وجود و بقا را و بضرورت
معلوم ست که همه کس طالب بقای وجود خود است و اهتمام همه در جلب منفعت و دفع مضرت بجهت ابقا
وجود خود ست چون محبت وجود و بقای ضروری انسانی باشد محبت موجد و مبقی بطریق اولی واجب بود

[illegible]

از کسی که از گرما گریزد و شاد درخت را دوست دارد و درخت را که قیام سایه بوی است دوست ندارد زیرا که این خود نداند و شک نیست که جاهل حق را سبحانه دوست ندارد زیرا که محبت وی ثمره معرفت ولیست دوم محبت محسن و منعم بوده نیست که آفریننده محسن و منعم به حضرت حق است سبحانه در خاطر منعم می افگند که سعادت و خیریت وی در رسانیدن آن منعم به است ... ایشان را در آن گمضطر گردانید که نتواند که نرساند پس حضرت حق سبحانه و تعالی بمحبت اولی باشد از هر محسنی و منعمی - سیوم محبت صاحب کمال - چون شخصی که بصفتی از صفات کمال موصوف است علم و سخاوت و تقوی و غیرها آن صفت کمال موجب محبت میگردد پس حضرتی که منبع جمیع کمالاتست همه مکارم اخلاق و محامد و صفات رشحه از فیض کمال اوست بمحبت اولی - چهارم محبت جمیل است چون جمال عاریتی که در حقیقه عکس جمال اوست که از لبن و آب و گل و حجاب گوشت و پوست میتابد ... و بعد از حدوث اندک عارضه متغیر میگردد فی ذاته محبوبست پس جمیل علی الاطلاق که جمال جمیع ممکنات پرتو انوار جمال اوست مخصوص بمظهری و لصورتی نیست بمحبت اولی - پنجم محبتی که نتیجه تعارف روحانیست این تعارف مترتب بر مناسبتی روحانیست میان الجانبین این مناسبت متفرع ... مزاج بآن معنی است که مزاج ایشان در یک جا از درجات اعتدال ... شده باشد یا درجه مزاج یکی نزدیک باشد بدرجه مزاج دیگری زیرا که درجات تفاوت ... درجات ارواح در شرف و علو بعد انفصال تعلق و قدرت ... نزدیک ... درجه است

فالقرب بنسبة الی الاعتدال الحقیقی یستلزم قبول روح اشرف اعلی ... بالعکس ... و نزول ...

پس قرب نسبت است بسوی اعتدال حقیقی مستلزم است قبول روح بزرگ و بلند ... بالعکس ... و نزول مرتبه ...

لاجرم چون دو مزاج در یک درجه باشند یا در درجه یک قریب باشد بدرجه دیگری مرتبه روح فائض بر یکی از آن مزاج در شرف و علو بعینها مرتبه آن دیگر باشد یا قریب بدان و رابطه این اتحاد یا قرب مرتبه میان ایشان تعارف ... شود و موجب ائتلاف و محبت گردد پس چون تعارف روحانی ... باین همه اسباب ... محبت میگردد و حضرت مسبب الاسباب که تقدیر این اسباب فرموده بهیچ علتی و تحقاقی هر آئینه بمحبت اولی

لطیفه در بیان ورع و زهد و تقوی

قال الاشرف الزهد هو الاعتزال عن میلان النفس + در اقوال مشایخ آمده که ورع بر پنج مرتبه است مرتبه اول عدلست که آنچه بفتوی شرع ظاهر حرام بود از آن عدول نماید و گرنه عاصی و فاسق بود و این ورع عموم عامه مسلمانان دارند - دوم مرتبه نیکوکارانست که چیزیکه بفتوی حرام نیست اما شبهه دارد ترکش بهتر است و شبهه سه قسم است یکی حذر کردن از آن واجب است چنانچه شبهه ربا و غصب دوم حذر کردن از آن مستحب است چنانچه طعام ملوک و امرا سوم حذر کردن از وسوسه است چنانچه گوشت صید نخورد مبادا از کسی گریخته باشد - سوم مرتبه متقیان دارند که از حلال هم احتراز کنند چنانکه از عمر عبد العزیز نقل است که مشک از غنیمت یا آورده بودند بوی نکرد گفت که حق مسلمانانست نقلست که شخصی بر بیماری نشسته بود وی مرد چراغ را بکشت وی از روشنائی گریخت که حق ورثه ویست مرتبه چهارم صدیقانست که حذر کنند از چیزی که حلال بود و لیکن سبب حصول آن چیز معصیت رفته باشد چنانکه بشر حافی از جوی سلطان آب نخورد

گرنه دانم کرا ازکدام وجه کافته باشد مرتبهٔ پنجم متقربان و مرحدان که خوردن و پوشیدن شان کبری نسبت اینانرا باشد حرام دانند قال المحققین ورع العوام من المحرمات و ورع الخواص من المحللات وورع الصدیقین عمن سوی الله حضرة قدوة الکبر اسیفرمودند که نزد محققان زهد وزاهد خود نیست و نباشد چرا که دنیا خود آن قدر ندارد که ترک کننده او زاهد باشد قل متاع الدنیا قلیل که قلیل این باشد الزهد فی الدنیا یریح البدن والزهد فی الاخرة یریح القلب والاقبال الی الله تعالی یریح الروح نقل از حضرت گنج شکر میکردند که علامت زهد سه چیز ست کسیکه این ندارد زاهد نیست اول ترک دنیا پس داشتن دست از کار او اهم ست دوم خدمت مولی کردن و نگاه داشتن سوم آرزومندی آخرت طلب کردن

قال الله تعالی ومن یتق الله یجعل له مخرجا ویرزقه من حیث لا یحتسب المتقی لا یکون متقیا من الکسب قال علیه السلام نعم کل مومن تقی الرضا المتقی من اتقی دینه تقواه ولم یزل الا بفضل مولاه تفاوت بسه چیز ست یکی بحسن توکل در آنچه بدست او نیست دوم بحسن رضا غایب بر آنچه بدو رسید سوم بحسن صبر از آنچه از وی فوت شود متقی را باید که بعزائم کار بکند اگر در رخصت بگوید و هر کرا دل متقی باشد و کار بتقوی دل کند او متقی و سعید بود تفاوت بنسبت هر کسی متفاوت است متقی در شریعت اعراض از جواہر معاصی و جوارح اعضا و در طریقت اعراض از ما نهو بواطن از خطرات نفس و هوا حسن در حقیقت اعراض از سوی الله در درون و فرق است در آن چیزی اندک سهل دانی باشد چنانچه حجاب ورما کشف کرامت و سیر طیر امثال او و سوا هر چیز که غیر او باشد از حور و قصور و بهجت و معرفت و امثال او

لطیفهٔ چهل و یکم در بیان توکل و تسلیم رضا و کسب و ذکر خوف و رجا

قال الاشراف التوکل هو تفویض الامور الی الله تعالی ومن یتوکل علی الله فهو حسبه معنی توکل استوار بودن و اعتماد کردن بر وعدهای حقتعالی هرگاه وثوق و اعتماد شود و بسند باشد او را توکل حضرت التوکل تعلق بالله ابیت شعر وکلت الی المحبوب امری کله ؛ فان شاء احیاوان شاء تلفا ؛ علامت توکل سه چیز ست سوال نکند چون فتوحی از غیب آید رد نکند و اگر بیاید ذخیره نکند حضرة قدوة الکبرا میفرمودند متوکل فی الحقیقت کسی باشد که نظرش در اسباب نبود بلکه در نظر او همان مسبب الاسباب بود در جمله صوری و معنوی اقدام باسباب منافی توکل است هر که در گلزار توکل خرامیدن گیرد باید که از گل و خار بوی و آزار که رسد بر وی مسبب بشنیدن بیت تراوقتی بود در روزی توکل که خار خشک بینی توکل ؛ بعضی از مشایخ توکل را چهار قسم گفته اند اول متیقن که وی بیقین داند که روزی هست رسیدنیست کما قال علیه السلام رزق العوام فی عینهم ورزق الخواص فی یقینهم دوم غالب بشنود داند که آنچه روزی هست رسیدنیست ! از رزق اندکی ست که نرسد سوم استوا الطرفین که دل او در عدم و وجود رزق برابر باشد چهارم مغلوب که عکس غالب باشد از قوت القلوب نقل میکنند حقیقة التوکل الفرار من التوکل الی قطع الاسباب مع اطمینان القلب لغیر تردد ؛ وقیل التوکل ترک تدبیر النفس عن بعض الحکماء

ترجمه : اشه سپردم بسوی تجربه خود همه امور خود ؛ پس اگر خواهد زنده دارد و اگر خواهد هلاک نماید ۱۲

انه قال مثل التقوی والیقین کمثل کفتی المیزان والتوکل لسانه وبه یعرف الزیادة والنقصان
سائم را گفتند از کجا بخوری گفت ولله خزائن السموت والارض ولکن المنافقین لا یفقهون
توکل حقیقی آنست که بداند که عطا و منع بحکم اوست و قیام مهربان بی غفلت نگهبان تو هست که از رزق
چاره نیست اما رزق را از تو چاره نیست بیت ؛ بنال رزق چه باید دوید ؛ تو بنشین که رزق
خود رسد ببه ید ؛ قیل الرزق رزقان رزق تا تبعه ورزق یا تبعک رزق کریم آنست که در خانه نشسته رزق
برسد نقل است که حضرت سید الطائفه بحضرت رابعه آمدند پرسیدند که یا جنید حال رزق تو چیست گفت
اگر بدهد بخورم و اگر ندهد قانع باشم رابعه گفت که سگان کوئی ما را همین خاصیت است فرمود بگو ای حکیم
بیت اگر بدهد بکن شکر کاندران خیر است ؛ و گر ندهد ترا برسد گان بکن ایثار ؛ پیر هری فرمود ؛
دست بجنبان تا کاهل نشوی ۔ روزی از خداوان تا کافر نگردی مراد از دست جنبانیدن آنست که
شب تاریک از بستر بخیزی و وضو سازی و نماز کنی و دست برداری و حاجت از حقتعالی خواهی
حضرت قدوة الکبرا میفرمودند که معنی تسلیم سپردنست و سپارنده مالک باید تا سپردن درست آید خلیل الله
گفت اسلمت لرب العلمین سر و شدن آتش فانی بدار البقا که موقدش مخاوق بود مکافات تسلیم
آید حبیب گفت وافوض امری الی الله مکافات تفویض برگشتن آتش بدار البقا بر جاکران حضرت
رسالت برد که موقدش حقتعالی است حضرة قدوة الکبرا میفرمودند که خود را تسلیم کردن بحق آنست
که نعمت و بلا از و داند و بنیکی شاد و بدیگری غمگین نشود و الا از حاضری لبنا یی افتد که تسلیم قرار
نیست با حق بمعرفت درست آید که نهنده بلا و نعمائی اوست بیت ؛ بگذاشته ایم مصلحت خویش بدو
گر بکشد ور زنده کند او داند حضرة قدوة الکبرا میفرمودند تسلیم و ترک تصرف لسان بندگیست
که مملوک در ملک مالک تصرف نباشد که تصرف در حکم او و اعراض از حکم نست و آن کفر باشد قال الله
تعالی قل لا املک لنفسی نفعا ولا ضرا الا ما شاء الله ولو کنت اعلم الغیب لاستکثرت
من الخیر وما مسنی السوء ان انا الا نذیر وبشیر لقوم یؤمنون حضرة قدوة الکبرا میفرمودند عزیز
بنده که بسبب اسباب از و برداشته و منتظر حقتعالی باشد تا بر چه صفت باشد که هیچ یکی تصرفی اختیار نکند که
الآفة فی التدبیر والسلامة فی التسلیم قطعه سلامت آن کسی باشد که در راه ؛ مسلم باشد اش را ستاد تسلیم
بیار او بود حرکات و سکنات ؛ نهاده در تو میدانست تسلیم ؛ تسلیم عند ورود بلا باشد مقام خلیل است حسبی من سوالی علمه بحالی شعر علم تسلیم هیچ دانی چیست ؛ اره بر سر نهد او تسلیم ؛ حضرت
قدوة الکبرا میفرمودند که دوام بکسب حرفه اکثر مشایخ بوده و بذل وجان بدو اقدام کرده اند
و از متقدمان مشایخ و علما همه بکسب اشتغال داشته اند موجب ننگ و نام پنداشته زشت ترین
خصائل و بدترین رذائل در هندوستان اقدام بکسب هم ازین جهت بفقر و گدائی مبتلا میگردند
و نمیدانند که اکثر انبیا بحرفه و کسب مشغول بوده اند کسب لغیر ازکفر گفته اند آنها که صدد او به توکل بنهایت رسیده

اگر اشتغال بکسب کند جائزست بلکه لازم چه امرست فاذا قضیت الصلوة فانتشروا فی الارض نقل است که مردی
پس چون ادا کرده شود نماز پس منتشر شوید در زمین
از کثرت عیال و قلت معاش بحضرت امام شبلی رحمة الله آمد بشکایت در آمد فرمودند که بخانه خویش باز رو
و هر که روزی بر خدا نیست او را از خانه بیرون کن مرد متنبه شد و در گوشه بتوکل نشست. نقل است
که جماعتی بر در جنید قدس الله سره در آمد و بعرض رسانیدند که اگر حکم شود طلب رزق کنیم گفت اگر میدانید
که شما را حقتعالی فراموش کرده است یاد بدهید گفتند در خانه در آئیم و بتوکل نشینیم گفت آزمودن
مشکل بود گفتند پس چیست حیله گفت الحیلة ترک الحیلة قطعه کزین رو می روی بشتاب میرو
حیله گذاشتن حیله است
تو تا زمانه بینا نز اچه دانی بموی گو که بر هر کو و شیخ است ولی بر طور تیغ لن ترانی در
انواع احوال این طائفه مختلف است وقوف مع الاسباب اعراض کردن از اسباب بعض ایشان کسبی بود
که بر فتوح رد و میل نکند بمعلومی و کسبی و سوالی و از ایشان کسی بود که کسب از کسب خورد و از ایشان کسی بود
که سوال کند وقت فاقه اما فاقه آنست که بحد هلاک رسیده باشد و از بعض نقل است که گفت که اگر آن
بعض بهر روز این بمعاش نبود مرا اهتمام به رزق تو هر آئینه مشرک شوم اگر میل کنم و ابو علی رودباری
میگوید که چون صوفی بعد از پنج روز گوید که من گرسنه ام کالزموه السوق و امروه بالکسب اینجا نکته هست
پس لازم گیرید ملازم بازار و او را امر کسب کنید
که هر که خود را فارغ کند بترک کسب برای فکر او ذکر او اخلاص او استغراق وقت خود را بعبادت و کسب کردن
مشغول بود با این همه نفس او بمردمان در انتظار کسی که در آید بر و چیزی آرد بلکه قوی
انقلاب بود در صبر و توکل خدا پس نشستن اینچنین کسی را ترک کردن کسب لایق تر است و اگر کسی هست که در دل او اضطرابی است
در خانه و نشیند امید بر مردمان تا کسی چیزی بدو آرد پس کسب کردن اینچنین کسی را اولیتر که این افعال هم سوال
جدل پس ترک آن اهم او را از ترک کسب قال الخوف ذکر و الرجاء انس منهما یتولد حقائق الایمان و ایضا
الخوف جند من جنود الله لا یصح خوفه حتی لا یخاف من الحسنات کما یخاف من السیئات ترجمه گفت خوف ذکرست
و امید انس است از هر دو پیدا شود حقائق ایمان و نیز خوف لشکرست از لشکرهای خدا خوف او صحیح نیست تا آنکه از نیکیها بترسد چنانکه از بدیها بترسد
روزیکه نماز با خلاص گزارده باشی در رمضان روزه داشته باشی و حج پاک گزارده آنروز بترسی خوف یکی از شرائط ایمانست
الخشیة الخوف و اختلاف المشائخ فیه فقال الثوری الخوف الحزن و قال الجنید برفع العقوبة مع مجاری الانفاس
قال ابراهیم بن شیبان اذا اسکن الخوف بالقلب حرق مواضع الشهوات منه و طرد رغبة الدنیا عنه و قال بعضهم الخوف
حرکة القلب من جلال الرب و قیل الخوف قوة القلب بمجاری الاحکام و قال حاتم الاصم لکل شئ زینة و زینة العبادة
الخوف و علامة الخوف قصر الامل کما قال الله تعالی فلا تخافوهم و خافون ان کنتم مومنین ترجمه خشیة عبارت
خوفست و در ان اختلاف مشایخ است پس گفت ثوری خوف حزن است و گفت جنید برداره عقوبت را بشماری انفاس و گفت ابراهیم بن شیبان
چون خوف در دل ساکن گردید میسوزاند مواضع شهوات او و براند رغبت دنیا را و گفتند بعض از ایشان خوف حرکت دلست از بزرگی
خدا و گفته شد خوف قوی کننده دلست در جاری کردن احکام و گفت حاتم اصم اینکه هر چیز زینت است و زینت عبادت خوفست
و علامت خوف قصر امل ست چنانکه فرمود خدای تعالی پس مترسید از ایشان و بترسید از من اگر مومن هستید
و خشیة از شرائط علم ست کما قال الله تعالی انما یخشی الله من عباده العلماء هر که از چیزی بترسد از آن بگریزد
چنانکه فرمود خدا تعالی جز این نیست که میترسند از خدا از بندگان او علما

و هر که از خدای تعالی ترسد سوی خدای گریزد هر کجا که خوفست لیری نیست هر جا که رجاست فراغت اگر ایشان را نمانند هلاک شوند
امید مدام باشد در مخافت سلب ایمان افتد + الایمان بین الخوف والرجا + سر همین است خوف و رجا هر دو بال مرغ
اگر یک شکسته ناقص بود دیر پریدنش از دو کم است بود تا هر دو برابر نباشد قطعه با حق جامع سالکان هم زده
پرید تا به آشیان حد خویش + برنخاست بر هوای گریز خانه گرفت و کشاد بال و پر از بیضهای کثرت خویش +
حقیقت خوف آنست که از مکر حق تعالی ایمن نباشد + والیٰ الیهم ان کیدی متین + و علامت آنکه چیز اندکی عظیم لحاظ
در مطر بر گناهی توبه و بسته شدن در دعا و علم همچو علم حکمت نیست و صحبت بندگان نیک بسیار صرف و با دوران عنایت
و بسته شدن و تضرع بی یقین آنکه بنده ابرگز از دل این دو آخرین از همه بدترست علامت رجا طمع رجا قوت اولست به
عطاء حق و مر شیخ یحیی معاذ رازی گوید بزرگترین عطاهای حق در دل بنده امید داشتن از کرم ما است مالک دینار
را بخواب دیدند پرسیدند که حق تعالی با تو چه کرد گفت در حضرت با گناهان بسیار آمده ام از همه گناهان پاک گردانید
بگمانی که مرا بحق او بود + انا عند ظن عبدی بی + سر همین است حق تعالی با خواجه بشر حافی بعد از مردنش
پرسید که در دنیا از ما چرا ترسیدی + ما علمت انی کریم صفتی + یعنی نمیدانستی که کریمی صفت ذات منست شعر

امیدواران دستی زدند دامن دوست		اگر فرو نگسلانند در که آویزند	

لطیفه چهل و دوم در بیان تعبیر خواب

قال الاشرف التعبیر ما تعبر من لرو یا بمقتضی حال . حضرت قدوة الکبرا میفرمودند تعبیر خواب نتیجه
ریاضت ارباب مجاهدت نوعی دیگرست و نیز نزد مشایخ ارباب حال معنی دیگر اگرچه نیک خواب باشد لیکن نسبت
هر طایفه تعبیر خواب دیگرست حضرت قدوة الکبرا میفرمودند که تعبیر خواب را به حضرت رسالت
صلی الله علیه وسلم سپاهی آمد در تنگ درخت کشید سایه الشجره از سایه تعبیر مند شده تعبیر فرمودند که از
بادشاه روزگار ثمره دنیاوی بیاید . شخصی دیگر بعینه همین خواب از بادشاه دیگر دیار نقل کردند فرمودند که
ولایتش از دست رود همان تختگاه ماند . . . که تعبیر بر انواع است یکی نوع اینست که وقت تقریر
خواب بیند که اعضای او بکدام طرف متحرک گردد اگر جانب راست دست او به جنبد تعبیر بخیر بود و گر حرکت
بجانب چپ بود ... دست چپ بود تعبیر آن بشر بود و این را تعبیر بفعل السایل و تعبیر جمیع هم گویند سیوم
آن از طرف معبرست در وقت سوال سایل گوش دارد تا چه شنود اگر آن بفال مبارک بود چنانکه بانگ نماز شنود
و یا تلاوت قرآن شنود یا ذکر حق تعالی شنود یا ذکر اولیا و انبیا و امثال آن تعبیر بخیر کند و اگر
چیزی شنود که آن بفال مبارک نیست چنانکه دشنامی یا گریه و امثال این که شنیدن ناخوشی آرد این
تعبیر بشر کند و همچنین تعبیر به بصر هم هست این نیز از جانب معبرست در وقت سوال سایل نظر کند
تا اگر چیزی بیند که به فال نیک است چنانکه روی خوب یا صورت مستحسن امثال این تعبیر بخیر
کند اگر روی زشت بیند یا صورت چیزی زشت بیند که بفال نیک نبود اینجا تعبیر بشر باشد
و معبران قسم اول را تعبیر بسمع گویند و قسم دوم را تعبیر به بصر گویند —

لطیفه چهل و دوم در بیان تعبیر خواب

تقریبا میفرمودند که حضرت شیخ فرید الدین گنجشکر چون خوابی میدیدند در تعبیر او مبالغه بسیار میکردند
تا وقتی خوابی دیدند که در تعبیر آن متردد بودند و شفای نیک حاصل نمیشد حتی که فال مصحف دیدند در مصحف
هم اینچ آنکه شعر بود در نیک نه بد میانه جنگله خرالام شیخ نظام الحق و الدین گفتند که با تعبیر خواب شما
خیر است گفتند چگونه دانستی گفت وقتیکه شما خواب میفرمودید دست راست شما جانب آسمان تحرک کرد
از بنجا دانستم که تعبیر خواب خیر خواهد بود ذکری در رویت حقتعالی افتاد در تعبیر خواب ابن سیرین میگوید
هر که حقتعالی را در خواب ببیند اندر دو جهان ایمن بود و سعیدا رین گردد و بهشت نصیب او باشد اگر این
خواب کافر ببیند ایمان آرد و اگر فاسق ببیند توبه نصیب او باشد اگر این خواب سلطانی ظالم ببیند عادل
گردد و اگر درویش ببیند توانگر بود و در آن شهر عدل و داد جاری بود حضرة قدوة الکبرا میفرمودند که
در همه صورت شیاطین را تمثل هست مگر بصورت رسول علیه السلام تقریبا میفرمودند که در بغداد طایفه قلندران
در آمدند و اطوار خلاف سنت و جماعت بنیاد نهادند علماء دهر و فضلای عصر رسیدند و استفتا در کشتن
آن جماعت کردند مولانا برهان الدین که قدوه علمای بغداد و زبده بلغاء آن بلاد بود متصدی این امر شد
بسلطان عرض کردند سلطان بعد از اقدام تعظیم و تکریم گفتند که فردا استفتا را من فرستید تا حکم آن
بر آن جماعت حضرت مولانا بخانه آمدند شب در خانه بخواب دیدند که شخصی آنکه پدر مولانا باشد میگوید
که ای فرزند در چه خیال افتاده خلق خدا را ... بار این گفت و غائب شد مولانا بیدار شدند و در
تفکر آمدند که چکنم مولینا در همین فکر بودند که در خواب در آمدند باز صورت عالم آرای و مشکل کشای
حضرت رسول الله علیه السلام در خواب نمایان شد فرمودند که مولانا زنهار زنهار با خود متردد مباش که
آن صورت ابلیس بود که تلبیس کرده بود تا در شرع دلاله کرده باید که زود جست و چالاک
برخیزد کمر شریعت بر بندد حکم بر کشتن او بکن که بدعت را از بیخ بر کندن اهم است مولانا خوشحال شدند
و حکم شرع الغرام رسانیدند و تاویل یافتن در خواب بسیار خوب است با یه نسبت هر کسی بخواهد و فاسق و صحیح
تعبیر جدا دارد نقل است که حضرة امام اعظم در خواب دید که مرقد منوره حضرت رسالت پناه را میکنند و خاک
استخوان وی را بر هم میزنند و پراکنده میکنند صبحدم حضرت امام بسیار متفکر و متردد شدند بدست شخصی گفته
فرستاد بر ابن سیرین برو بگو که من اینچنین خوابی دیده ام آن شخص رفته و تقریر کرد که من اینچنین خواب
دیده ام حضرت ابن سیرین گفت که این خواب تو نباشد اگر دیده باشد امام اعظم رحمة الله علیه دیده
باشد برو و بگو و بشارت ده که خاک علوم و مغز استخوان شرایع وی صلی الله علیه وسلم در اطراف
روزگار برسان اگر شخصی دیگر دیده بودی تعبیرش نوعی دیگر میکردند عبدالملک مروان بخواب دید که با
دشمنی افتاده بود دشمن عبدالملک زیر کرده بر زمین چهار میخ ساخته چون عبدالملک بیدار شد گفت من
شب خوابی مناسب دیده ام برای ابن سیرین کسی فرستاد که بر این خواب بنام خود تعبیر ببرس چون ابن
سیرین شنید گفت این خواب مناسب تو نیست اگر باشد این خواب عبدالملک مروان باشد بدو بشارت بده که

[illegible]

و از این چهار حد عروج خواهی گرفت و دشمن را نیز خواهی کرد حضرة قدوة الکبرا میفرمودند که خواب
دروغ نیز شده و آن سه گونه است یکی را خواب همت خوانند دوم را خواب علت نامند سوم را خواب
اضغاث و احلام خوانند اول اینست که مردم را در بیداری اندیشه بود از چیزی چون بخسپد آن
چیز را بخواب بیند چنانکه گرسنه و تشنه در خواب آب و نان بیند دوم این است که مردم را علتی بود و
یا بیماری و دردی که از آن نالان باشد چون بخسپد هول و فزع بیند سوم اینست که مردم را شیطان
در خواب نماید یا غسلی بروی واجب شود پس اینچنین خواب بهار تعبیری نباشد کافر را در خواب
تعبیر نباشد چنانکه مومن اما خواب مسلم فاضل بود از خواب کافر و خواب عالم افضل بود از خواب
جاهل و خواب مرد از زن و خواب بادشاه از رعیت لطیفه چهل و سوم در بیان بخل و
سخاوت و رزق و ذخیره قال الاشرف البخل هو الامساك عن الحق عند متقو
السخاء هو قضاء المغنی فی سبیل الله مع الواجب انچه واجب باشد اگر نه اند بخیل باشد اگر
کسی خواهد که جز واجب گرند همه فضل کرده باشد بد هد یا نه هد اگر بد هد عدلست و منع و اجب ام
بخل ست و جای دیگر آورده اند که سخی آنست که واجب بد هد و بخیل منع ش باشد اما در سخی و جواد فرق
کرده اند که سخی ادای واجب کند و بد هد شاباز و جواد آنکه از ادای واجب کرده تفضیل نماید و نزد بعضی
علما جود و سخا یک معنی ست در صفات خلق ... تعالی را جواد گویند و سخی نگو ... توقیف را که
وی خود را بدین نام نه خوانده است و از آثار هم معلوم نشده و اجماع علما آنست که حقتعالی از نام
نهادن مقتضای عقل و لغت روا نیست چنانکه حقتعالی عالم ست و اجماع ست که او را عالم خوانند و
عاقل و فقیه نخوانند اگرچه بیک معنیست نقل ست که اول مرتبه سخاست بعده جود بعده ایثار
و این را تمثیل کرده اند که هر که بعضی را بدهد و بعضی نگاه دارد او سخی باشد و هر که بیشتر بدهد
و کم نگاه دارد او جواد باشد و هر که بر خود رنج نهد و کسی دیگر را بر قوت او رود هرگز نه بیند او صاحب
ایثار است و این همه صفات خلق مشتمل است نقل میکردند که جواد آنست که در دادن متابعت خاطر
اول کند بخطره اول بد هد اگر از خطرهٔ ثانی بد هد سخی باشد و نیز سخی در عطا تمیز کند بعضی
و سخی و جواد تمیز نه کنند ایثار و انفاق و فتوت و صدقه بعضی از یک قبیله داشته اند و طایفه میگو
که ایثار مال دادنست و حاجت غیری را از حاجات خود بهتر داشته باشد و انفاق آنکه چیزی
محبوب را نفقه کند کما قال الله تعالی لن تنالوا البر حتی تنفقوا مما تحبون فاما فتوت آنکه در کار
غیری قدم بزند و نفس خود را بر نفس دیگر فضل نه دهد صاحب فتوت الصاف و هو الصاف سخواهل
و عیوب بپوشد و انچه امروز دارد و فردا ذخیره نکند و سائل را بعد نگرداند قال علیه السلام
تقع اولا فی ید الرحمن ثم تنتقل فی ایدی الفقیر و بد فقیر اندک بسیار باید داد و نعم ...
وارد که هر معطی را اخذ نقل است که صدقه و شرطست موجب قبولیت گردد شرط پیش از عطا ...

لطیفه چهل و سوم در بیان بخل و سخاوت و رزق و ذخیره

آز وجه حلال بدهد دوم آنکه بمردمان صالح بدهد بمحل فساد خرج نکند دوم شرط در حال عطا یکی آنکه بتواضع بشناشت بدهد
دوم آنکه بخفیه بدهد و یکی شرط بعد از صدقه دادن آنست که بعد از دادن بر زبان نیارد و منت دادن بر کسی ننهد لا تبطلوا
صدقاتکم بالمن والاذی + اما حضرت ایشان میفرمودند که چون نظر معطی بر مسبب باشد ذکری در حاتم و سخاوتش فاما
حضرت شیخ سعدی شیرازی رحمة الله علیه چند کلمه آن در بیان سخاوت وی بیان کرده انداز انجا کمال همت وی
توان دانست اما اینکه گویند وی در اعراف باشد خلاف کتابست چرا که خلود در دوزخ بکتاب و سنت و جماعت
ثابت شده است و تخفیف عذاب کافر اگرچه از بعضی نص معلوم میشود لیکن تحقیق آنست که آنهم نیست چرا که تخفیف
کافر دفع عذاب وی تقاضا کند چه احتمال دارد که از کافر حسنات متوالی سر برزند موجب نفع عذاب وی شود در
این صریح انکار نص است و این اسرار الهی است الکشاف او تحریر کرده اند و اگر عنان قلم باختیار از دست نیفتد او شمه در حال او

چو در دنیا عذابش رحمت آید	چرا در آخرت آرند انکار	که آن قادر چو وعده کرده در پیش	بجان و دل گرا بر نص و آثار
ولی مرزیست در رو عارفانرا	که در پوشیده میدارند اسرار	چو در کاری کسی را دهد پرده	بود راه امانت رنج و گنج در بار

حضرت قدوة الکبرا میفرمودند که در شرح ایثار اگر دفاتر اوراق اشجار گردد و مداد آب بحار هنوز حرفی نتواند
نوشت اما هیچ آفریده بصفت بخل موصوف مباد که بخل خاصیت صفت کفر است که کمال بخل کافران از اینجا
توان دانست ... فرا نباخن کوه کندن فرمایند م آسان تر آید از دو گوهر کلمه بر زبان آوردن حضرت
قدوة الکبرا ... میفرمودند که زنهار زنهار اصحاب و احباب من اگر شمه از ... صاف
بشنوم وی را ... ارادات و خلاف بدر کنم — میفرمودند که ذخیره سیرت بعضی درویشان است
از عیال خود را به تفاوت یقین چیزی میدادند چنانکه حضرت رسالت صلی الله علیه و سلم بعضی منکوحه
خود را قوت سالیانه و بعضی را شش ماهه و بعضی را ... میدادند اما حضرت رسالت صلی الله علیه
و سلم را درین ... مهمت که بعضی کم همتان را که سست عقیده در یقین بود سند شود تنکمال
حال دیگر انرا که ایشانرا سند شود نعوذ بالله منها

لطیفه پنجاهم در بیان مجاهده و ریاضت و بیان شقاوت و سعادت

قال الاشرف المجاهدة هی المحاربة بکسر النفس والریاضة هی اصلاح النفس لقبول الواردات الغیبیة والالهامات الغیبیة
فرمودند اشرف مجاهده جنگ است بلشکر نفس و ریاضت اصلاح نفس است بقبول واردات غیبیه و الهامات غیبیه
در مشایخ روزگار و صوفیه ما مدار اختلاف است که مجاهده علت وصول هست یا نه — اما اکثر مشایخ بدین
متفق اند که علت نیست زیرا چه علت این است که فصل نباشد میان علت و معلول و بسیار مردم مجاهده
بود و مقصود در یکی نه نمود و در کریمه والذین جاهدوا فینا لنهدینهم سبلنا مشیت مضمر است
و آنها که مجاهده را علت گویند درین آیت مشیت مضمر نمیدارند اما مجاهده را شرط علت میدارند
تا اگر کسی طلب مجاهده میکند و مقصودش حاصل نمیشود که ما هی مجاهده وجود نمیاید و نقصان در مجاهدت بود که

و تخصیص گرداند برحمت خویش هر کرا خواهد ۱۲

ادعو استجب لکم ... بنت عظم انست و یختص برحمته من یشاء حمل کنند که مجاهده و طلب قبتی سابقه علت شده اند
بود مر ازلی را پس معلوم شد که طلب مجاهده علت نیست و اگر گوید که آن تعلیق و اختصاص شاید حق نبوت بود یعنی
برگزیند حقتعالی به نبوت هر کرا خواهد فرمودند که این ... است که خلاف سلف میشود رباعی یا قبول فرمای عقبت پاک
چه بود خوب و زشت مشتی خاک ۰ ای یکی خدمت آستانت را ۰ گرگ یوسف نگار خانت را ۰ اصحاب مجلس با استماع
بی نیازی و صلای استغنای سرفرازی در لرزه آمدند و بعرض رسانیدند که اکنون طلب مجاهده چون است چه
فائده با بیان او فرمودند این نوع نباید بلکه شرط مجاهده در ربط ریاضت بحد کمال رسانند و لیکن نظر بدان
و آنرا علت نباید دید تقریبا این لفظ مکرر فرمودند که مجاهده کرد نیست دیدنی و این آن صلیست که جمله احکام
دین مبنی برست یکی دانستی چنانکه کفر و ایمان و طاعت و معصیت و امثال و دانند که بتقدیر الهیست و این ثابت
در دل جزم باید کرد و حجت نباید آورد دوم کردنی چنانکه فرمانست ایمان بیار و طاعت بکن و از کفر اجتناب
بکن از معاصی بر آی اما سخن اول را مقدم دار ابیات عقل فرمان کشیدنی باشد عشق را تاب چشیدنی باشد
عاشقان را سوی حضرتش برست ۰ عقل در آستین و جان در دست ۰ و اگر اعتقاد برین بکند کافر گردد و اگر این
معصیت ندارد و گوید که نکوست کافر گردد و بعضی نامردان که طاعت و عبادت یکسو نهاده اند و سخنان اهل
سخن اهل حال کرده اند که وی گفته باشند در حالت مستی حال که زهد و عبادت چه کار دارد کار بعنایت است
و این دستور ... محض زندقه و الحاد بود و لیس کذلک که مذهب زهد و عبادت فی نفس الامر نباشد
الا مراد از آن نا دیدن آن افعال شد چنانکه از امام شبلی قدس الله سره العزیز گفته اند لیس الزهد فی الدنیا فی الحقیقة
... بلکه مراد از وی نا دیدن زهد است حضرت قدوة الکبرا میفرمودند اگرچه برین عقیده
تجاوز از آن ممکن نه و لیکن از متقدمان تا متاخران هیچکس از مجاهده خالی نبود و نخواهد بود بیت
تا تخم مجاهده نکارد ۰ کس بار مشاهده نچیند ۰ پس طالب صادق و سالک واثق را باید از مجاهدات و
ریاضات ذره فرو نگذارد و اهمال نورزد که هیچکس را بی کلید مجاهده فتح باب مشاهده نشده است
و بی قطع طریق سلوک وصول میسر نیامده قطعه بیا ای سالک حال بیا ز دلگیر ۰ بنه پای طلب
در راه اعمال ۰ که بی زاد ره و بی پای خدا هل ۰ نیارد دید روی کعبه حال ۰ حضرت
قدوة الکبرا می فرمودند که در اصول مجاهده اقوالست

قال سید الطائفة اصولهم علی خمس خصال صیام النهار و قیام اللیل و اخلاص العمل و استرف علی العمل
آفت ... اصول ایشان بر پنج خصلت ست روزه نهادن روز و قیام شب اخلاص در عمل و کردن عمل
بملاحظة الرعایة و توکل علی الله فی کل حال و قال سهیل التستری قدس سره اصولنا سبعة اشیاء
بنهایت رعایت و توکل بر خدا در هر حال و گفت سهیل تستری قدس سره اصول ما هفت چیز است
التمسک بکتاب الله و الاقتداء برسول الله صلی الله علیه و سلم و کف الاذی و اجتناب الآثام و التوبة و اداء الحقوق
تمسک بکتاب خدا و پیروی برسول خدا صلی الله علیه و سلم و باز داشتن نفس از اذیت سالی و پرهیز کردن از معاصی و توبه و ادای حقوق

حضرت قدوة الکبرا می‌فرمودند که ریاضات که از مشایخ صوفیه منقول است بر خود نهادن مستحسن نیست
چرا که اگر مقدار از موضوعهٔ مشایخ زیاده کند ممنوع است چه این تالیب ترکیب طالب راه در راه
حق به سخنان عاصی گردد بلکه نفس او اگر چپ و راست میل کند تا بیانه مجاهده بر روبه شرع در راه راست آرد
و از چیزها که بدعت است از طعام اعراض بر سبیل کلی و خروی بر خلاف معهود طعمه دوند و امثال او
نباید آورده اند که در زمان رسول علیه السلام عورتی صالحه برای قطع خواب رسته در گلو کرده آویزان
ساخته چون بسمع مبارک رسید امتناع فرمودند حضرت قدوة الکبرا می‌فرمودند که چیزی چند
بر سبیل هوس چند روز اختیار کرد و باز از آنها عود کرد مستحسن نیست باید که ریاضتی و وظیفه که بر خود
لازم کند استقامت پذیرد و بعده فرمودند که شب و روز بیست و چهار ساعت است و مشایخ این را
قسمت کرده اند که چند ساعت بعبادت مشغول باشد و چند ساعت بخسپد از این بیست و چهار ساعت
بیست ساعت نخسپد و این هشت هم قسمت کرده اند که در روز چند ساعت بخسپد و در شب چند ساعت
ازین میان در روز دو ساعت قسمت کرده اند و در شب شش ساعت قسمت کرده اند اما آنکه در روز
خسپد آن وقت تعیین کرده اند تا بعد از آن وقت خسپد بعد چاشت فراخ تا پیش از زوال چنان باید
که پیش از زوال برخیزد تا پیش از ظهر مستعد بشود و برای ادای ظهر بنشیند زیرا که مشایخ پیشین از وقت مستعد
میشوند تا اگر بعد از زوال برخیزد آن مقدار وقت ضایع گذاشته باشند اما آنکه در شب بخسپد آن را هم
وقت تعیین کرده اند بعد از فراغ نماز خفتن تا مقدار شش ساعت شب بخسپد تا اگر ازین زیاده
خسپد آن مقدار وقت ضایع گردد و مشایخ بامداد را دو نوع گفته اند یکی چون از خواب شب بیدار شود
دوم چون از خواب روز برخیزد و چون از خواب روز بیدار شود و برای ظهر ساخته میشود بعد ادای ظهر
هر وردی که در ظهر میخواند بخواند حضرت قدوة الکبرا می‌فرمودند که مشایخ مجاهده را ترتیبی نهاده اند
در خور قوت طالب صادق و سالک واثق ترتیب فرموده اند اگر طالب مجرد است مجاهده مجردانه بفرمایند
و اگر طالب متاهل باشد بر ریاضات متاهلانه دلالت کنند اگر الیقین را قابل باشد [illegible] باشند اگر بیک العین
کار برسد آید العین دیگر همچنین ترتیب گوید حضرت قدوة الکبرا می‌فرمودند فواید ریاضات و موائد مجاهدات
زیاده از حصر است حتی که کافر از ریاضت اشراف میگردد چنانکه از رهبانان نقل میکردند رهبانی بود در روم یک هشتاد سال ازین
مانده در ان ایام مدت شیخ رهبانیان تا چهل سال بود نشستن رهبان را چون بسمع خواجه ابراهیم خواص رسید گفت این
رهبان از چهل سال زیادت برده غالبا رهبان کمال برده باشد و معنی انکشاف شده باشد روم در یام چون برد
زاویه وی آمد سر از کلبهٔ خود بدر آورد و گفت مرا هیچ معنی و فیض حاصل نشده است فرمودند چرا از مدت زیاده
نشسته گفت سر آن آنکه سگ نفس را در بند میدارم و بنگهبانی نشسته ام چون از وی این تکلم شنیدند در سر خود
مناجات کردند خداوندا تو آنی که این ناشناس بیگانه [illegible] کلید کر خود شناسا گردانی رهبان گفت که آنچه فضولی است و آنچه
نگاه بیگانه بود [illegible] چون آشنا آن حضرت خواص متحیر شدند و گفتند سبحان الله رهبانی با چندان تمرد داده که این چنین میگوید بتقریبا می‌فرمودند

ربانی بود که سالها در بیابان و ایام بسیار در راه خود بسر کرده بود چون آوازه کمالیت ابراهیم خواص بسمع آن ناقص رسید
عزم ملازمت کرد و حضرت ابراهیم و ایشان سفری بودند چون بهم رسیدند بعرض رسانند که من همراه سفر خواهم کرد گفتند
که همراه من فتوالی بود که بتوکل راهی بریم گفت خوب شاید ابراهیم از توکل نصیبی رسیده باشد دو کس بهم قطع بوادی بیابانی
میکردند در بیابانی شب افتاد بیک دامن کوه اقامت کردند چون شب آمد ربیان گفت یا شیخ و ولایت
چنین ساست که طلب شخصی میکوئی بیار از خدای چیزی خوردنی حضرت ابراهیم شرمنده شدند بحضرت باری تعالی
بعجز و نیاز درخواست الهی استغناء را روی بیگانه شرمنده مساز زمانه نگذشته بود که دو کوزه آب ورد و گرده
نان از غیب آمد تناول کردند روز دیگر شد چون شب افتاد خواجه ابراهیم گفت بیار ربیان اکنون نوبت
تست گفت الهی اگرچه نزد تو این هم اعزی هست بیار مرا شرمنده مساز هنوز از زبانش تیر آماده بود که چهار کوزه آب و
چهار گرده نان از مطبخ فرود آمد و بر یکدیگر میل نمودند خواجه فرموده است بگوی ای ربیان که توجه گفتی گفت
من هیچ نگفته ام زیر کرده شفیع آورده ام اکنون اسلام می آریم کلمه بر من عرض کن اسلام آورد حضرت
قدوة الکبرا میفرمودند عجب اسرار در مجاهدات الهی و ریاضات نامتناهی نهاده اند اگر حق تعالی
توفیق داده باشد سعادت ازلی و شقاوت لم یزلی در سر هر کس هست بی او هیچکار نبرآید **رباعی** کسی را که
عادت سعادت بود ، سعادت در او از عبادت بود ، سخاوت صفا و ارادت نکو ، اگر از الهی ارادت بود ،
حضرت قدوة الکبرا نقل از کتابی میکردند که سعادت معلول بطاعت و عبادت نیست چنانکه شقاوت
معلول معصیت و خلاف آن نیست علت سعادت و شقاوت مشیت خداوند است چنانکه بسیاری از
اهل صلاح را وقت مرگ علامات شقاوت ظاهر شده و بعکس او هم ظاهر میگردد اما هر چند
که همچنین است و لیکن بر حکم علامات بیشتر همچنان بر آمده است زهی که علم بی نیازی
افراخته میگردد و عبادات و طاعات بی حکم میگردد و شرابی و میخواره را آن
سبب که هزار هزار پرهیزگاران میمانند و زاهدان را پیش می آرند که هیچ میخواره
و قماربازی را انکند **قطعه** زهی پادشاه چنان که علم ، فراز و دران عرصه بی نیازی
بعنان سعادت همه برزند ، شقی را و بد بر که و هم کار سازد ، کهی او بوم را طوطی شکر خا
کند او زغن را همای سعادت ، ببال زنار بندان را چنان براه سرفراز و که هزار دستار
بندان متحیر کردند چونکه استغنا کمال وارد **بیت** از صومعه براند و بیگانه خواندش ، و ز
بتکده بخواند گوید که آشناست ، نقلست که حضرت صلی الله علیه و سلم از جبرئیل علیه السلام
پرسیدند که در چه کاری گفت در خوف و خطرم چه دانم که در حق من همان رانده باشند که در حق آن
لعین رانده چنانکه از اصحاب معرفت از یکی منقولست که میگوید که همه را خوف از فرداست و مرا خوف از دی
قطعه خوف همه مردمان ز فرداست ، ما از حکم دی زیخوایم ، هر چند که خوف او طیاتند ، ما با سبب دی دایم ، وارباب معرفت را همگی
خوف ازین سبب است هر چند که اصحاب بصیرت از آن حضرت چیزی دانسته اند که بدان امیدوار شده اند تا نیاید ،

جلال آنحضرت چون می آید همه در جنب وی کلاشی ست احتمال دارد که مقوله یالیت رب محمد لم یخلق محمدا
از آن وادیه باشد اما بیشتر اصحاب عرفان بروایت دیگر حمل کرده اند رباعی دل در عقل ز جلال او تیره و ترم
جان از کمال او خیره ۞ هر که آنجا رسید سر بنهند ۞ عقل کاینجا رسید پر بنهند ۞ وقتی که شاد روان کرم او گرم است
صد هزار امید هست. منقولست که چون ابراهیم خلیل المنزلت خود را یاد کردی جان مضطرب شدی که از یک میل
صدای اضطراب ایشان مردم باگوش آمدی درین اضطراب جبرئیل علیه السلام آمد و گفت هل رأیت خلیلا یخاف
الخلیل خلیل میگفت که زبی همچنین ست دلی هرگاه که زلت خود را یاد میکنم نجات فراموش میکرد ۞ قطعه ۞ گر بر وجود عاشق
صادق نهند تیغ ۞ بیند گناه خویش نبیند عطای یار ۞ هر چند در جفا و الم امتحان کنید ۞ هرگز جفای یار نگوید وفای یار

لطیفه چهل و پنجم در بیان رسوم خلق و مزاح مستحسن و معامله

گویند قال الاشرف الرسوم هو الرسوم در قوت القلوب آورده اند که در زمانها بعضی رسوم افتاده اند و آثار رسوم سلام
و نام آن اسلامست که پیش ازین بود بلکه از آن بوئی هم نمانده است صحبت صحبت یکان و جهان دور شده نزدیک شل
خانه زنبور شده ۞ در زمان پیشین اگر مردم ۞ همدیگر در بنجو زند میرسیدند که کیف حالک مراد آنها این بود که حال تو چگونه است
بلکه مراد آن بود که کیف حالک مع مولاک امثال این هر چه ۞ همدیگر نمیرسیدند از دین و مذهب سلامتی و زیادتی دی
بوده آنکه میپرسیدند که از حال تجسس کردن باشد که آن ممنوع بود از صحابه نقل ست که مردی پارینه رفته بود و در نزد
درون کسی آن نفر شاد تا که شب آمد در آن شب در وی گذرانیدند چون بامداد شد او برآمد و استنسا کرد گفت آنجا
مقصود ش بود آنکه عمل بر نفس کرد دلو انهم صبروا حتی تخرج الیهم لکان خیرا لهم چون دو برادر مسلمان
در راه بهم گرد خوردند شاد و خرم باید بودن همچنین آمدن و رفتن که اذا التقی المسلمان تنزل علیهما
مائة رحمة تسعون منها لاکثرهما بشرا وعشرة لاقلهما حضرت قدوة الکبرا میفرمودند که سیم سوم
اصل از اصول شرع نبود تحسن نبود و مقبول نه ذکری در مزاح افتاد میفرمودند مزاحی که میان اصحاب
خلق میبود هم مبنی بر اصولست که منقول از صحابه رسول علیه السلام ست که حضرت رسول علیه السلام روزی
بحجره عائشه رضی الله عنها آمدند عائشه را فرمودند که بیا من و تو هم تنگ دویم چون تنگ دویدند عائشه پیش بود بعد چند
روز چون رسول علیه السلام با عائشه تنگ دویدند رسول علیه السلام پیش برد رسول فرموده ۞ بتلک ایضا
روزی رسول صلی الله علیه وسلم درون حجره نشسته بودند یک طرف حضرت ایشان عائشه رضی الله عنها و جانب دیگر سوده
بنت زمعه و کاسه خربزه پیش عائشه بود مر سوده را گفت خربزه بخور او امتناع کرد همچنین چند مرتبه بیکدیگر گفتند
آخر گفت اگر نخوری بر روی تو زنم یا مالم سوده نخورد عائشه خربزه گرفت بر روی سوده مالید رسول علیه
السلام خنده کرد و سوده را گفت که تو هم بر روی عائشه خربزه بزن و بمال سوده همچنان کرد بجد یکدیگر روی
یکدیگر آلوده بخربزه شد. درین میان حضرت ابو بکر صدیق رضی الله عنه آمدند مجلس طرف شد
رسول علیه السلام فرمود که زود روی های خود را بشوئید زود روی های خود را شستند فرمودند که این عظمت ابو بکر است
رضی الله عنه. از عبد الله ابن عباس روایت که مرا دوزنی امیر المومنین عمر رضی الله عنه گفت بیاور آب

درآئیم و قدم گیریم تا دم که دیر تر ماند و آنروز ماه محرم بود همچنین ابابکر صدیق میگوید صحابه الرسول آثار حون
بالبطیخ ای یترامون بالبطیخ که از پوست خربزه بر یکدیگر مزاح کرده میزدند و اخلاق صوفیه هم حاکی
اخلاق رسول و صحابه است علیه السلام و ایشان برحسب طبائع مردمان نزول فرمایند تنظر هم الی نسخة
اخلاق هر کسی نتواند ورزید مگر کسیکه بعنایت سابق مخصوص شده باشد و باین اعتدال کسی تواند ایستاد مگر
صوفیه که بنظر ش در همه کار مرشد بوده باشد و عالم بود و طباع نفس امتزاج مردم آنگاه تو اهل بر صراط اعتدال
بایستد میان افراط و تفریط اما مرید مبتدی را باید که از کثرت مزاح احتراز نماید باعتبار قلت علم ایشان بهیچ
و سعید بن عاص مر پسر خود را میفرمودند که اقتصار کن در مزاح خویش که افراط در مزاح حدیث ذهاب
و دلیر کردن اهل موانست در حشمت انگندن اهل صحیفه ایس بن لیل شد و افراط و تفریط که هر دو مذموم
است بقیه هم قدری می آرد که باکی نیست در مزاح کردن بشرط آنکه سخنی گوید که دران اثمی نباشد و قصد
آن بود که مردم بخندند که وی مذموم است و از حضرت صلی الله علیه وسلم منقولست انی امزح ولا اقول الا الحق
انس بن مالک منقولست که هرگاه حضرت علیه السلام بادی در آمیختی و دو کبر ابرادری بود باو گفتی
یا ابا عمیر ما فعل النغیر نغیر نام گنجشکی بود که عمیر نیز پرورد - و مرویست که زالی پیش حضرت علیه السلام آمد
گفت یا رسول الله مرا دعا کن تا خدا تعالی مرا در بهشت برد پیغامبر علیه السلام فرمود در بهشت هیچ زال در
نیاید آن زال گریستن گرفت عائشه گفت یا رسول الله وی را اندوهگین کردی حضرت علیه السلام این آیت خواندند
انا انشاناهن انشاء فجعلناهن ابکارا عربا اترابا لاصحاب الیمین عورت زال خوش شد الصا مرویست
ابا عمر کنیت بود پیغامبر صلی الله علیه وسلم روزی وی را گفت یا ام عمر آن مرد در عورت خود دست برد گفت
یا رسول من مردم چرا کنیت عورت فرمودید - فرمودند که در زمره هذا جهاد ندید از ان سبب گفت حضرت
حق تعالی بعد ازین هرگز باین کنیت مخوان که در زبان لعنت من شود چرا که هر چه بر زبان تو آید کن خواهد شد
همین بس کن بعین زن نشدم حضرت علیه السلام خنده کردند فرمودند که یا ابا عمر حضرت قدوة الکبرا
میفرمودند که امثال این مزاح از رسول علیه السلام بسیار منقولست اما درین اصلی است که هر مزاحی که مقتضی بجرائم و لهو
لعب آنجا نهم باشد از انها زنهار باید محترز بودن که بسا مزاح است که موجب جنگ و جدال میباشد والله اعلم بالصواب

لطیفه چهل و ششم در بیان تذکیر و وعظ و حسن خلق و غضب و شفقت و معامله

قال الله تعالی وذکر فان الذکری تنفع المؤمنین و از حضرت رسالت صلعم نیز مرویست اذا مررتم بریاض الجنة فارتعوا
قیل وما ریاض الجنة قال مجالس الذکر حضرت قدوة الکبرا استماع سخنان واعظین و اطلاع بیان متعبد
دولتیست هنی ما کرا باین دولت رسانند ذلک فضل الله یؤتیه من یشاء فرو تر از رتبه عالم مرتبه سامع است
الناس عالم و متعلم و سائر الناس کالهمج میفرمودند که واعظ را در سخن گفتن بعض نظر بر سه باشد هیچ از
نفس را مختلط ندارد بلکه در وقت سخن گفتن خود را تهی سازد و زبان خود همچو نالی داند که جریان مشاعر
در میان زلال عوارف از و بود - و سخن گفتن را کیفیتی است تا آن کیفیت در خود نیابد به سخن در نیاید چه

بی آن کیفیت در سخن وی نخواهد بود و سامعان را شوقی نخواهد افزود و از حضرت خواجه عطار قدس الله سره
منقولست که یک مجلس ذکر کفارتست مر صد مجلس لهو را و درین زمانه سخنان خوف آمیز گفتن خوشتر است
از بیان رجا انگیز و نیز از حضرت علی رضی الله عنه منقولست که بمردم سخن نومیدی هم از جا مگذارند و ستیزی
هم چندان نذهد که از مکر او ایمن باشند قال الله تعالی ادْعُ إِلَىٰ سَبِيلِ رَبِّكَ بِالْحِكْمَةِ وَالْمَوْعِظَةِ
الْحَسَنَةِ الدعاء الی سبیل الله برانگیختن مردمان است بر طاعت حق و منع کردن ایشانرا از مخالفت یا
بالفعل بحجه می حتی بعنوان زیدان بقول و موعظت چنانکه صادر شود از علم و صواب حاصل شود برفق و
نرمی و در وی تعنیف نبود و تعبیری و تحذیری حاصل نشود گفته اند که دعوت خلق بطاعت حق نیابة نبوة است
و اکابر صوفیه که وعظ میگویند با آنکه مقامات یاد کرده باشند بلکه هر چه در دل آرد میگرد و بی اختیار میگویند
نقلست که شیخ عثمان خیرآبادی چندگاه از خلق گوشه گرفته بود و بیابانها پیموده بعد از مدتی در سر او نهادند
که در شهر برود و خلق را دعوت کن بشیر ظلمه برآبا انجمل کنی بموجب فرموده روی بآبادانی نهاد و چون بشهر در
آمد چندان بلای بسوی او روی نهادند که شرح او ممکن نیست کسی سیلی زدن گرفت و خشت زدن دیگری
بنیاد نهاد و هر بلای که میرسید و شماری آورد چون هزار بار بلا تمام رسید پایی منبر نهاد و زبان بوعظ و نصایح
بگشاد و چون ... آمد گفت الهی تو میدانی که علم ندارم و فصاحت کمال ندارم و دم الهام آمد که تو بر منبر برای رفتن از تو
و گفتن از من ملک زبان خود را شیوه موسی ساز ابیات ای برادر گر زبانی در سخن ¤ کن تهی خود را ز نار و من ¤
گر شوی تمامی خود اندر کلام ¤ آید از ره زبانت صد پیام ¤ اندرین حالت اگر ریزی گهر ¤ گوش بهر دل کنند
از او معرفت ¤ گر نباشی زین صفت از خود تهی ¤ گر ... باشد تهی ¤ و عقلی کو ... دیده شد ¤
گوش معنی بر سخن گر بنده شد ¤ در نه بیهوده گوش از خالی دماغ ¤ کم ورا بیهوده و رباد ... و در زبان
اشرف است ... و آنکس که سخن را عارفست ¤ از حضرت نوری نقلست از وی پرسیدند که مر دشنامی سخن کی شود
و در وعظ شنفتن و خوش بود گفت وقتی که نرد های راهبر تواند کرد و فهم اسرار او کردن خالی از اشکال است
بلکه پر از اشکال است و سخن در مصرف صرف کنند و اعتبار اباید کرد در خداوند گستمع سخن گوید برکسی که ادراک
آن ندارد که عوارض اسرار الهی و رو اخبار اقوال نامتناهی ... قطعه بر کسی لایقست ادراک سخن و نادانیم
خامش بسیار دل ¤ اهل دین باید اگر در عروق او ¤ کار و گوهر که ببیند زیر گل ¤ و اسمع این سخنان را قابلیت نامیم
ز علمی که ... کز ناشی باز لوح و اثبات مینکند تا مجملا بود و فهمی که قابلیت از معارف الله الا الله
باشد قطعه ... تاریک است این مخزن سر که ¤ علم در وی چون جواهر ... ¤ هر جا ... تاریک جای ¤
علم و ... و علم ... حضرت قدوة الکبرا و جامع بغداد تکلیف خلیفه و اصحاب معرفت
و ارباب مکرمت وعظ گفتند نزدیک پنج هزار کس از موالی و اهل فضایل و اماثل و اکابر در پای منبر حاضر
بودند مقری آیه سوره یوسف بر خواند حضرت الشیخ ... شد و در سخن در آمدند چندان سخن معارف انگیز
و عوارف انگیز گفتند که مردم همه در وجد و رقت در آمدند تحقیق تعرف قوله تعالی

ابو کان رای برهان کرده چندان تکلمات و تعریفات عاشقانه و دردمندانه گفته شد که چندی از مجلس برا
گرفته بمنزل برده بودند و حی سر صحرا نهاده بودند حضرت شیخ قطب منتقی می‌گفتند که عمر من نزدیک صد سال رسیده
است و بسیار واعظان روزگار از اقطار و اطراف آمده مجلس گفته‌اند اما بدین لطافت و ظرافت
کم کسی مجلس نهاده باشد خلیفه هزار تنکه سرخ و اسپی زرین و لجام زرین پیش آورد و قبول نکردند روز دیگر
باز خلیفه آمد تکلیف کرد و قبول کردند ابیات چنان در ریخت از دریای اسرار * که گوش جان پر از در
و گهر شد * چه خوش می ریخت می از ساقی حقیقت * که هر کس جرعه زد زو بیخبر شد * ز باد فیض آب معرفت بر
نهال علمش باشیرین ثمر شد * دران هنگام که مرقد متبرکه روضه منوره حضرت شیخ احمد یسوی که جماعت ترکان
از مشایخ خاندان یسویه و روایح دودمان اتابیه حاضر بودند حضرت قدوة الکبرا را تعریف کردند و مشایخ
تکلیف وعظ نمودند بسیار انکسار ورزیدند آخر ماندند در آن حین حضرت ایشان زبان ترکی نمیدانستند اما
چندان ورزش نمود چنان فرو رسید که مجلس ترکان است ترکی وعظ باید گفتن حضرت ایشان بنیاد کردند
و انچنان فصیح ترکی در بیان حقایق و معارف گفتند که موجب غبطه شد مشایخ ترک که در مجلس حاضر بودند
همه را ذوقی دست داده هر یک بترکی در آمدند فی حیف ... و اذواق مجلی ثبت نکرد بعکس کور
نادی را نزدیک صد ترک بخدمت حضرت ایشان روان شدند و طریق ملازمت و خدمت را کمر بسته
و خدمت تنگ بربستندی که از جمله خلفاء برگزیده ... بود و آن اصحاب را در اندک فرصت بمقصد
در خور همت آنان رسیدند و روی مقصود نمایان گشته قطعه هر که او در بزم رندان زد قدم *
در خور همت و پندارش جام می * این یکی از باده خم دم نزد * وان یکی از هم شده زآواز نی *
روزی ... اتفاق افتاده و مشایخ حرم متعقدی شدند که در حضرت شیخ نجم الدین اصفهانی
که پیر حرم بودند مجلس گویند ضرورة شد بموجب فرموده پیر حرم چاره نشد چه مجلس ترتیب کردند که
بزبان تازی مجلس گفتند چندان ذوق و شوق اهل مجلس را دست داد که شرح ... که بعضی
عربان از طرف نوادی و قریه آمده بودند بشرف مجلس مشرف شدند چندان وجد و
حال ایشان را دست داده که مردم تعجب کردند که بسیار غریب واقع شده که مردم نوادی را
سخن در کار شد ابیات ز دریا زدوده سخت انداز شد * هر که از وی تیر ران در کشت *
بود پیکان ز آهن پولاد زنگ * از تن هفت جوشن بر گذشت * سر گذشت از پای دل خیزد
اگر * همچو سیل اندر روان و از سر گذشت * حضرت قدوة الکبرا میفرمودند که حسن خلق
خاص سیرت صوفیه و سیر طایفه علیه است که البته این طایفه را می باید که محلی بحلیه حق و متجلی بجمله
خلق باشند چون نظر ... فی وجه اقوال و افعال بر مبدا باشد ضرورت است که با همه خلق حسن خلق
ورزند اگر کسب شریعت جای ... در کار باشد خواهد کرد اما کسب باطن در ماندم مستغفر خواهد شد ذات حضرت
رسالت صلعم خلق مرتبه کمال بود که نزول کریمه انک لعلی خلق عظیم لشان وی همه مرتبه است حضرت قدوة الکبرا در بیان

و زشت‌ترین علامات که از و بزوال دولت وصول و تغیر خصلت حصول یابد غضب و زنهار زنهار این طایفه را از این صفت گریزان باید بود و معاذ الله اگر بنوعی از رذایل بدین فعل سرزند زود مستغفر شود و هیچ چیز آنچنان ظرف دل را خالی و بی نور نمیکند چنانکه خشم **قطعه** مکن خشم ای یار در کار دین ؛ که او میکند ظرف باطن تهی ؛ اگر باغ باطن ابد بود به ؛ مکن خشم ای مهر باغ بهی ؛ **حضرت قدوة الکبرا** میفرمودند بهترین عادات حمیده و خوشترین صفات صفیه منسبت بمردم خلق و شفقت است تا اگر از این دولت بهره کلی نه ‌دهد ثمره اصلی ببخشد که موصوف بصفات شفقت و ملاطفت گردد ذٰلِكَ فَضْلُ اللهِ يُؤْتِيهِ مَنْ يَشَاءُ و باید دانست که در حالت شفقت و عاطفت خود را از میان برگیرد تا این نسبت بدو منسوب گردد که کمال شعاب و حقاوت است **مثنوی**

هر کار که پیشگیری ای یار ؛ خود را ز میان کار بردار ؛ بردار ز راه کار یار را ؛ تا یابی ز باغ کام برار ؛

حضرت قدوة الکبرا میفرمودند که معاملات شریعت و واقعات طریقت چنانکه بر اصول شرع است بحسب ظاهر باید کرد ولیکن فی الحقیقت از آن متنبه باید بود چنانکه اگر شخصی بحسب شریعت فتوی دهند که بکشند اگر خود منفصل بدین کار رواشته باشد راضی شود و اگر از منصب خالی است متصدی نشود بر حسب ظاهر همچنان داند و اگر از وی صادر شود بین فاعل و مفعول هر دو بر سبد انیت دارد **قطعه** ای برادر یای دو دراه یقین ؛ نه ز زرکی مذهب زنی برد ؛ با همه کس نسبت ظاهر ببین ؛ باطن از ظاهر معنی در گیرد ؛

حضرت قدوة الکبرا میفرمودند که مشرب رندان و مذهب عارفان آن بود که در هر مرتبه بحسب آن مرتبه بر آید که هیچ دقیقه از دقایق آن مرتبه فرو نگذارد **ابیات** هر که در بزم رندان نشست ؛ بایدش رخست ای کرد که ؛ اقتضای بزم باید کردنش ؛ ورنه از رندیش باید دست ر ؛ رند کامل در جهان آنکس بود ؛ کز مراد بزم رندان برد بار ؛

لطیفهٔ چهل و هفتم در بیان مومن و مسلم

قَالَ لَا نُسَلِّمُ الْمُؤْمِنُ هُوَ الْمُوقِنُ فِي كُلِّ أَحْوَالِ عِبَادِ الله. حدیث دربار صلی الله علیه و آله و سلم آمده است المسلم من سلم المسلمون من یده و لسانه بعضی مشایخ فرقی نکرده اند میان مومن و مسلم که هر دو لفظ مترادف اند از جلت و ادراک مقصود فهم ایشان بوده از ذوق وجدان خبری چندان نداشته و بظاهر الفاظ گرفتار شده اند بر موزمعانی وی راه نبرده عرض را جوهر خیال کرده و فرق که از علم مکاشفه این فقیر را معلوم شده ثمره اصل برمی افتد ایمان شجره ایست که آن نه شرقیت نه غربیت اصل آن در باغچه زمرح راسخ گشته و شاخ او متصل بازل بیخ او متصل با مدیع شاخ او و اندر ازل شد بیخ او اندر ابد ؛ آن شجره را تکیه بر عرش و ثمری شاخ بنسبت تحقیق آن پرتو نور جلالیست که در زاویهٔ دل نزول گردد آنچه مشایخ فرموده اند اذا تم الفقر فهو الله اشارت بدین رمز است که هلاک معرفت وجود خود و نور نبوة و ولایت و وحدانیت تماشا شوند و دانند که آن نور عرض است که بجوهر جان قایم است هر وقتی که نفس از این عالم سبعی بگریزد و ظلمت طبیعت بگذارد صفت دل گیرد و دل هر وقت که از مرض طبیعت تخلیص یابد ز طبیعی که بروی مستولی است قابل گردد و بلاغت بذر به در ظهور آید و نهال ایمان بدرجهٔ کمال رساند و ثمرهٔ آن صفات لوسیه اخلاق

لطیفهٔ ... در بیان مومن و مسلم

[illegible]

بنی است از راه اتحاد باتفاق صفت روح گیرد و مروح از عالم هدایت و بتوفیق ربوبیت بجذبهٔ یزدانی بذروهٔ مسیحا بر آید
چنانکه در بدایت حال بکام و بی زبان یکی میگفت و خطاب حق می شنید و بقرب جوار رب العالمین انیس بود
انس گیرد اما اسلام عبارت از تابیات و کیفیات ذات و صفات باری عز اسمه است و حالتهای انبیاء و
طریق و آداب و روش ایشان ولیکن عموم و خصوص است چنانکه کل انسان حیوان ولکن بعض الحیوان
لیس بانسان پس هر مومنی مسلمانی باشد اما هر مسلمانی مومن نتواند بود هر فردی از افراد انسان که در بدایت
حال بوحدت و وحدانیت قائل شد و بارسال محمد علیه السلام اعتراف نمود و بانزال کتب و حشر و نشر و مرور بر صراط
و ثواب و عقاب بقضاء و قدر الهی اقرار کرده او را مسلمان گویند بر سبیل مجاز مثلاً چنانکه با ذر در وقت فرع تخم بکارد
امید بر هیچ ثمره دارد اما حصول او را کدام از انفعاجات محصول ثمرات وقتی در این فیضان است بدکه از عالم علیت
امطار شوانز گردد و فیضان فیض الهی و جریان باران انتناهی بر زمین سفلی برسد و رستی آمیا لغه نماید اگر از آفات
سماوی مثل یخ وغیره مصئون و محفوظ ماند و از بیخ زمین سر دستاند و بعنصر هوا بر می آید چون بدرجه ثمره رسد
تخم با چندین بیخ شاخ و بار و شکوفه و ثمرهٔ دیگر حاصل شود و اگر بدرجه کمال نرسید از عدم زراع با خود از قلت امطار غیره
تخم صرف بماند و با خود بکلی ذلیل شود و آخر هیچ نتیجی اگر بصورت ظاهر ایمان آورده اند از افعال و اقوال ایشان کذب و
تکلیف غیبت رباست صادق القول صلی الله علیه وسلم فرموده انا انقیاء امتی براء من التکلیف و در مجالس
محافل و وجوه غلبیت انکار و غلبیت مشغول بیابش ... برهان ساطع دلالت ...
اتحب احدکم ان یاکل لحم اخیه میتا فکرهتموه و در شرع سیفر اید الغیبة اشد من الزنا در جمیع اوقات و حالات بر ...
مستغار بعود نار خود ساننه و در ترفع اقتدار صاحب اعتبار مفاخرت و مباهات می نماید و حضرت صلی الله علیه وسلم فرموده
لا یدخل الجنة من کان فی قلبه مثقال ذرة من الکبر و ترجیت عبارت از الصاف راستی و کم آزاری
است چون بر خط زایده بیاق و آزار یکدیگر رجوع می آید خدا و رسول آزرده میگردد و کسیکه در مقام باشد
و اسیه واری خیر و مقتدای از ... نتوان کرد شعر گر مسلمانی تو بیداری طریست چونکه بیداد مسلمانی کجا است
قال علیه السلام من اذی مومناً بغیر حق فکانما اذی الله ومن اذی الله فهو ملعون فی التوراة والانجیل والزبور والفرقان
فرموده علیه السلام آنکس که تکلیف ... مسلمانی را ناحق لیس گو یا تکلیف داد خدا را آنکس تکلیف داد خدا او ملعون است در انجیل و زبور و فرقان
حضرت قدوة الکبرا در روم با وجه المعصوم بود و بندرهی بود رسبت ایشان نقاری داشت غیبت غیبت
میکردی چون در مجلس آمده حضرت شیخ قطب الدین رومی نسبت او این حکایت فرمودند کدی در او واقعه نمودند
که جمیع ملائکه با شمشیرها با تیغ و کلنگ‌ها در دست بصلابت تمام و قهاریت بهیمی بر روی زمین می آیند پرسیدم که شما پای چه
کسانید و کجا میروید گفتند که ما ملائکه ایم و میرویم تا شخصی که غیبت حضرت اشرف جهانگیر میکند و از وی با انکار
می آید تا بیخ ایمان او از زمین اسلام بر کنیم و بن حیات او از تنه کائنات ببریم مثنوی گر خدا خواهد که پرده کس درد
میلش اندر طعنه پاکان برد ❊ ور خدا خواهد که پوشد عیب کس ❊ کم زند در عیب اهل الفقر نفس ❊ این
الماس بی اسپر میا ❊ گر بریدن تیغ را نبود حیا ❊ تیغ بر لست کانفاس دون ❊ از درون تران برآید نرون

هیچ آفریده درین گرفتار مباد

لطیفهٔ چهل و ششم در بیان امر معروف و نهی منکر و در بعضی اشربهٔ مختلفه فیه

حضرت قدوة الکبرا میفرمودند که امر معروف بر حسب هر کسی المواضعست اول بدست امر معروف کند اگر نتواند بزبان اگر بزبان هم نتواند بدل مشغول شود و این کراهیت دل بنوعی باشد که وی متنبه بود و هم این عمل حسن لیز اخوش نیاید و این ادنی مرتبه الیف تنبیه اهل ظاهر و این التفصیل هم گویند که امر معروف بدست نسبت بامرا و حکام و اهل مناصب چنانچه قضات و اهل احتساب و بنسبت علما بزبان امر معروف کنند بآیات و آثار و امثال و حکایات هیچ گویند چنانچه او متنبه بود و بدل نسبت بعوام الناس الخ اهل مناصب موالی فرو تر باشند جور دل همین مقدار خطور کند که آن فعل مکروه بود اما اولی و الیق آنست که امر معروف بهل کار به عوام الناس نیست بلکه آنانی که بدرجهٔ دل رسیده اند و از حضیض آب و گل بمدارج ساحل رغبت کشیده اگر ایشان از اهل دل گفتنیه جای امر معروف که عالمی بهم زده شود و سبحان الله چه عالمیست صحیح که متصرف بر جمیع عوالم و ناظر بر همه عالم نافذ الاحکام است ابیات برتر از دل نیست عالم در جهان ✤ هر که دارد عالم دل پادشاه است ✤ در دو عالم یک دلی باید او ✤ نافذ احکام امر انهاست ✤ پادشاهی عالم دل را مثال ✤ در همه روی زمین ... است ✤ حضرت قدوة الکبرا میفرمودند امر و امر و نهی بنواهی کسی باید که بر جمیع ... تحت عالم باشد و بر همه آن دقائق عامل باور بخت این وعید و ... لم تقولون ما لا تفعلون و این نیز شرطست و بعضی استدلال قیاس میکنند و میگویند که غیری در ابتدا فرع است مرا ابتدا ... چون تو بنفس خویش است نباشی دیگرا را چگونه راست توانی کرد و بین سخن شهرتی دارد چوب گز را سایه راست نباشد مثنوی ای برادر گر تو خواهی که دامر ✤ نهی کن اول تو امر خویش را ✤ گر ترا قوتیست صافی خود بخور ✤ بعد از آن چیزی بده درویش را ✤ تخم صافی ... ای درخت ✤ تا دهد بر از برای بیش را ✤ شعر فاقلموا المرء علی فعله ✤ وانت منسوب الی مثله ✤ اما صحیح آنست که عصمت شرط نیست که در شرط عصمت سد باب امر معروف و نهی منکر است زیرا که صحابه را عصمت نبود و تکلیف دیگری را از انس بن مالک مروی است که گفت یا رسول الله صلی الله علیه وسلم یا امر معروف نکنم تا خود اول بر آن اقدام تمام و نهی منکر هم نکنم تا خود از جملهٔ منهیات بیرون نیایم قال بل مروا بالمعروف ان لم تعملوا به کله وانهوا من عن منکر و ان لم تجتنبوا کله.

امر و نهی و بلکه امر کنید دیگران را از نیک اگرچه نکنند همه آن و منع کنید از کار بد اگرچه پرهیز نکنید از همه آن ✤ و همچنین سعید بن جبیر میگوید رحمه الله که امر معروف و نهی منکر نکنند مگر کسی که در وی گناه نبود آنگاه هیچ کس امر معروف نکند لیکن گفته اند و عظ وامر کسی کند که خود اول پند گرفته و در دلها کور آتیا بد باعتبار علم مردان لغیتقی و همچنین هیچ نیست و آیهٔ لم تقولون ما لا تفعلون تاویل کرده اند و گفته اند که مراد از و وعده بجهت آنکه میگویند و نمی کنند

لطیفهٔ چهل و ششم در بیان امر معروف و نهی منکر و در بعضی اشربهٔ مختلف فیه

[illegible]

در درست و دو چیز درین کار اصل است یکی تقلیل علائق تا او را ترس بسیار نبود و قطع طمع از خلق تا از وی
مداهنت نیاید چنانکه منقولست که بزرگی را گربه بود و هر روز از قصابی که همسایه بود دیگر کاله گوشت برای او
آوردی روزی در آن قصاب منکری دید پس در خانه آمد و آن گربه را بیرون کرد پس بر آن قصاب نهی منکر
کرد قصاب گفت بعد ازین گربه ترا گوشت پاره ندهم آن بزرگ گفت اول گربه را بیرون کرده ام
آنگاه ترا امر معروف کرده ام و ترک کردن امر معروف بجای که کار بوحشت و زجر کشد تا کردن اولی چون کار
بقتال بر آید از امر معروف چه حاجت و این حدیث است یکی عالم سلطان را امر معروف کرد سلطان او را بکشت بکول افضل
الشهداء و وقتی بر امیر المؤمنین عمر رضی الله عنه آوردند و حد بر وی بزد [illegible] امیر المؤمنین [illegible] که
خدای [illegible] اگر شخصی در درون خانه فسادی کند نشاید استفسار کرد که حق تعالی فرموده لا تجسسوا
از امیر المؤمنین عمر می آرد که وقتی مردی در خانه خود فسادی میکرد و در خانه بسته چون معلوم شد که فساد میکند دیوار
خانه جسته در درون خانه در آمد و امر معروف کرد خصم خانه [illegible] و بر عمر عرض کرد که اگر من بیک وجه نامشروع
کرده ام شما از چه وجه نامشروع کرده آید اول آنکه معلوم شد که درون خانه فساد میشود و آن خلاف امر لا تجسسوا
دوم آنکه از [illegible] دیوار در آمدید که [illegible] و آن خلاف امر است کما قال الله تعالی وأتوا البيوت من أبوابها
سوم بی اذن در آمدید این خلاف امر است کما قال الله تعالی لا تدخلوا بيوتا غير بيوتكم حتى تستأنسوا
حضرت امیر المؤمنین عمر [illegible] حضرت قدوة الکبرا میفرمودند امر معروف [illegible] باید در [illegible]
[illegible] روزی مامون خلیفه را شخصی نصیحت میکرد و بقول درشت خلیفه گفت نرمی گوی که خدای تعالی کسی را
که از تو بهتر است فرستاد بر کسی که از من و تو بدتر است چنین گفت فقولا له قولا لينا اگر در نصایح و مواعظ
رفق و لینت [illegible] احتمال [illegible] روزی در [illegible] کشتی سوار شده بر آمده بود و جماعه
جوانان بیک کشتی سوار شده آلات فسق و فجور [illegible] کرده سیر میکردند اتفاقا این هر دو کشتی بهم یکجا
شدند اصحاب شیخ فرمودند که جماعه در فسق و فجور مشتغل اند چه شود اگر شیخ دعای هلاک اینها کند شیخ دست
بجانب آسمان کشید الهی اوقات ایشان همه وقت خوش داری [illegible] و در دل جوانان [illegible]
[illegible] و اسباب فسق و فجور در آب انداختند و آمدند سر در قدم شیخ در آوردند و توبه و استغفار کردند [illegible] میفرمودند
[illegible] درویشی را مریدی بود با انواع حسنات آراسته روزی پیش درویشی رسانیدند که فلان مرید شما از توبه برآمده
با انواع فسق و فجور اشتغال دارد و درویش از کمال حلم و رفق التفات بر آن نه [illegible] آن مرید روزی [illegible] اتفاقا آن
مرید در راه [illegible] خورده [illegible] از غایت شرمندگی سر روی بدیوار نهاد درویش دست مرید گرفت که چرا در باز [illegible]
و حیا [illegible] نامناسب بامر نامشروع اقدام میکنی بیا در خانه [illegible] که در حجره از ین اشیای فسق است آماده
دارم مرید [illegible] شرمنده شد و سر در قدم شیخ آورد و تجدید توبه کرده میفرمودند امر معروف مشایخ از کمال رفق و لینت
[illegible] است و این بسیار کارآمد است که کار را تجربه [illegible] حضرت قدوة الکبرا میفرمودند که نصایح و
مواعظ [illegible] اگر از اصحاب [illegible] مناسبی [illegible] حکایت می آرند و [illegible] احوال

و حالات او اشعار میکنند که او از آنجا استنبیه میگردد و از آن افعال رجوع میکنند مستغفر شده باز نمی کند والله اعلم

ذکری در اشربه افتاده میفرمودند که جمیع مردم بر آنند که شراب عقل را میپوشد و هیچکس نگفته که شراب مزیل عقل

نیست و فلسفه از اینجا شراب خوردن مباح میدانند که اگر کسے شراب بحدی بخورد که مزیل عقل باشد مباح

بر وجهی که ما میخوریم مخامر عقل نیست و الخمر ما خامر العقل گفته‌اند و بعضی مردان صاحب لغت الخمر تخمیر العقل گفته‌اند و ما

بر طریقی میخوریم که مخامر عقل نیست اما مذهب سنت و جماعت آنکه است که خمر بعینه حرام است در نص آمده که فانه رجس

افتاده حرمت او بمخامرت اثبات نکرده بلکه مع الخمر سنت و فلسفه را جواب میگوییم نص معلول العلة بمخامرت نیست تعلیل با نص میکنند این

بعضی بر مباح رفته‌اند بر خی بر اباحت قائلند و جمعی بر حرمت او و چون حضرت حضرت علیه السلام اشارت

کرده الخمر من هاتین الشجرتین پس از دیگر چیز یا خمر باشد هم از آن دو درخت خمر بوده فقط و از دیگری چیزی

که خمر گوییم قیاس است الخمر ما خامر العقل و این قیاس لغویست و قیاس لغوی درست نیست و در خمر حد است

کمتر باشد و در اشربه مطربه تعزیر است ادب بس است تا عوام گستاخ نشوند مگر آنکه در علم سکر رسد

آنگاه واجب آید چنانکه در خمر که در خمر مجرد شراب حد واجب میگردد تا حد مستی رسد یا نه اما در اشربه مطربه سکر شرط است

نقل است که در عمل محتسب بود که بطریق دعوی میگفت که من می توانم که اقامت دعوی را درو اینها

بیارم رفتم بر ... و همه با خمهای شراب پیش در رای قرو بر وند فرمودند که بحث را است نمی آید اما مفتی را جائز

نیست که چنین چیزها را فتوی دهد و در چیزیکه دو روایت بود یکی بر اباحت دیگر بر ...

در چنین معارض مفتی را نشاید که فتوی بروایت اباحت نویسد و بسیار چیزهاست که دانسته ... ابر ... بیان

نا گفتن آن فرض است و لهذا در کتب فقه بعضی جا ... آمده که بداء العام و لا یفتی ذکر در مشابهه کفره

مکروه عنوان و السنت اگر کسی فعلی کند که آن کفره میکنند مکروه و فتنی بود که اگر آن فعل برای دین

کنند اما هر چیزیکه لا اجل دین نکنند اگر آن فعل میکنند مکروه نباشد زیرا چه مشابهت معتبر نیست و کلام در کرو

کفار لا اجل الدین نمیکنند و آن تشبیه که با ایشان مکروه است که آن تشبیه در شی است مطلق تشبیه

ایشان هم ... میخورند ما هم میخوریم ایشان هم جامه میپوشند ما هم میپوشیم و این مشابهت نباشد مثل لیس

کذلک و من احب قوما فهو منهم و اینچنین جای صادق نیگردد و دیگر اشربه آنچه ... انگوری خمر است

اختلافست و در شراب ... با هم اختلافست بنگ مطلق حرام است که البنج و الافیون حرام ... افیون را

روایتیست بیهوشی آرد و در شراب انداخته سیدند و افیون که از کوکنار حاصل میگردد حرام نیست اگر چه از

سمیات آلک گفته و نزدیک بعضی علما حرام میگویند و آنچه مانند بنگی و دل بهره باشد

اگر ... نبیخ نباشد از مباحات است **حضرت قدوة الکبرا** میفرمودند قهوه

که در عرب میباشد ✤ ✤ ✤ ✤ ✤ و مردم همه از علما و صلحا و مشایخ عرب

میخورند و سے خالے از سکر نیست و این امر غریب نموده که آن نوع

مردم از اعالی و اسافل میل میکنند والله اعلم بالصواب

لطیفه چهل و نهم در بیان معرفت امامت و تبیان تولا و تبرا و ترک صلاة و عملا و نوح

قال الاشرف الامام هو المهتدی الذی یقتدیهم المریدون لحصول المقاصد و المجاهد

گفت اشرف امام آنست که بهدایت یافته باشد و اقتدا کنند با و مریدان در کار حاصل کردن مقصودهای اقتدا کنند با و مجاهدین فی سبیل الله

از روی لغت الامام و الهدایه و رئیس و پیشوا و خلیفه است قال الاشرف الامام یکون ندیبا للنبی و الولی

علی سبیل المعین معینا متصلا الی جناب رسول الله و هو یکون متابعا لهما بالقول و الفعل

و خلفاء پیشوای مسلمان اند که ایشان دعوت کنند از راه بعد تجلوت قرابات بر دو نوع است یکی آنکه بر کار دنیا

و آخرت کیش و ممیز باشد و عالم الصلاح و فساد عالمیان و صاحب کشف بود و بدرجهٔ ولایت رسیده باشد چنانکه

امیر المؤمنین علی کرم الله وجهه فرموده سلونی عن طرق السموات فانی اعلم بها طرق الارض و نیز عالم

بعلم لدنی باید و جاهل امت را نشاید حضرت ابابکر صدیق رضی الله عنه اعلم و اکمل یاران بوده اند که اقتدا

بابی بکر ارشد الثانی کالمنوب بعد از نقل حضرت صلی الله علیه و سلم جهودی آمد و از ابوبکر پرسید که پرسیم از

شما چیزی که نمیداند آنرا که گر ولی و نبی گفت بپرس گفت چیزی که نزدیک خدا نیست چیست و آنچه مر او را نیست چیست

و چیزی که او را نیست حضرت ابوبکر متامل شدند و در تامل بودند که حضرت علی آمدند موجب تفکر رسیدند

ظاهر کردند فرمودند چیزی که خدای تعالی ندانند قول شماست که میگویید که عزیز پسر خداست و چیزی که نزدیک او

نیست ظلم است در عالم و حضرت او نیست و نیاشا و آنچه او را نیست شریک بود و احدیت لیس کمثله شیء

و هو السمیع البصیر بکلمه عرض کرد و اسلام آورد و امام دنیا آنست که موصوف به صفت عدالت و

سخاوت که تمام کائنات را بتنعیل آخرت داند و آنچه ملوک عادل را وصف کرده اند با یکدیگر همه ترکیب بود

ذکر تولا و تبرا قال الاشرف التبرا و التولا صفتان للتعین ... دار الاسلام ... فانهما الاعلی صورة

الذی یتصف الناس ... التبرا استدبار العبد علی الباطل و التولی استقباله علی الحق و الباطل الذین

کفروا و علی معرفة طریق النبی و الحق الذین امنوا بالله و رسوله و لا یحزنون عن ... النوا هی

حاصل تولا و تبرا یاد کرده شد چنانکه روافض ترجیح امیر المؤمنین علی و تفضیل او بر دیگران

دارند و بر و محب و متبل و از دیگران معرض و گویند که حضرت علی بر حق اند و دیگران بر باطل

و این مکابره است عیان با وجود نص و آیات و احادیث که در شأن اصحابه وارد است

کما قال النبی صلی الله علیه و سلم اصحابی کالنجوم بایهم اقتدیتم اهتدیتم

این فقیر بعضی از روافض را دیده که در محبت حضرت علی بغایت غلو میکردند و بر جهالت خود

قرار میکردند میگوییم که اهل سنت و جماعت گویند که حضرت ابابکر صدیق رضی الله عنه افضل

است و اکمل و دیگران ترجیح و تفضیل تا کنند اما علی رضی الله عنه تبرا از دیگران نکنند چنانکه

روافض تولا محبت علی کنند تبرا نمایند از دیگران با ایشان گفتم اتفاق علمای اهل سنت که راه دین محب باید

که تابع محبوب باشد و کاسب صفات حمیده بالاتفاق کامل بود و محبوب خدا و رسول علیه السلام

چنانکه در سلطان العارفین ابی یزید بسطامی قدس سره راهی میگذشت مریدی در عقب او قدم بر قدم بایزید می نهادی و

رفتی بایزید نظر کرد و صورت مرید مشاهده شد گفت چه میکنی ای عزیز گفت قدم بر قدم بایزیدی نهم تا حقتعالی مرا بیامرزد بایزید گفت بخدایی که جان بایزید در قبضه قدرت اوست اگر پوست بایزید در جسم خود کنی تا عمل بایزید نکنی هیچ نفع نکند بدانکه در مناقب اصحاب لطیفه ذکر اصحاب و خلفاء راشدین گفته آید ان شاء الله تعالی حضرت قدوة الکبرا میفرمودند که علایق و عوایق به نسبت هر کسی دیگر است به نسبت اهل شریعت از اموال و اسباب و منال و به نسبت اهل طریقت از جاه و منزلت و حب مناصب خوش آمد و به نسبت اهل معرفت که منتهیان راه اند سوای حقتعالی علایق و عوایق باشد باید که راه تجرید و تفرید گزینند و ایضا لطیفه از عجایب و غرایب است که میان جاه و منصب به نسبت یکی علایق و عوایق بود و به نسبت دیگری حصول کمالات الهی و موجب وصول مقامات متناهی بود و به نسبت منتهی تحمل روزگار و تحمل کار و بار اهم است که موجب جمعیت خواطر اصحاب طلب و سبب رفاهیت بواطن ارباب حسب چنانکه از تحمل اولیاء متقدمین و کمل اصفیائی کاملین نقل است که بعضی را چندان مال و جاه و آلات و اسباب بود که بعضی اهل دولت و شوکت ایشان را رشک میبرند نقل است که قلندری در راه معرفت قطار شتران برآمد گفت از کیست گفتند که از شیخ الاسلام است و قطار شتران دیگر برآمد پرسید نسبت مذکور کردند همچنین از حشم و خدم هرچه در راه آمد همه منسوب به شیخ الاسلام ساختند چون نزدیک سید آمد گنگی در میان داشت کشیده انداخت که همه از آن شیخ الاسلام باشد قلندر را الحال از نالی خواب بود در عرصهٔ قیامت نمایان شد که حساب اهل عرصات میکنند شخصی آمده ده درم شاهی از قلندر مطالبه کرد قلندر حیران ماند که در عرصات اهل از کجا درم رسد چون مضطرب شد شیخ الاسلام نمایان شد و دید که قلندر مضطرب است گفت ای قلندر چه باید صورت حال از نمود اشارت بگنجینه خود کرد که بگیر آنچه باید درویش گرفت آنچه بایست بود فرمودند ای قلندر اتباع دنیا چه مناسبت است آن زمین را روز نگاه داشته ام به نسبت حضرت شیخ ابو سعید ابو الخیر سخن بر آمد که جمعیت ایشان مشهور است چون درویش ایمای امتحی کرد فرمودند که ابو سعید چنانچه میخ طویله در گل زده است در دل او نرود اندکه نزاکت بیت شارکها و لیش کرده اند لطیفه سیم چهارم در بیان معرفت نفس و روح و قلب و فصل روح و در لایک و تشابه مرکب

قال الاشرف النفس غبار ظلمانی یبعث فی القلب و الروح جوهر نورانی و الجسم خادث ظلمانی

فرمود اشرف نفس غبار تاریک برانگیخته میشود در دل و روح جوهر نورانی است و جسم فانی تاریک هر طائفه در کیفیت معرفت عبارات دیگر دارند و لیکن این فقیر هم میگوید که النفس غبار است ظلمانی که از معدن دل انگیخته میشود و وساوس شیطانیه در دل میشود و اگر امواج بحار نفس در تموج آید خیال هوا در دل مرتسم شود و سوداء معاصی در سر افتد و با قدام مناهی قیام نماید و کلی وجود بغیر مشغول شود و مرآئینه این نفس برزخی باشد در میان طالب و مطلوب تا این نفس منتفع نگردد حجاب بین العبد و المعبود برنخیزد و بباید دانست که وجود دل دو رویست یک روی بعالم علوی دارد و دیگر رو بعالم سفلی تن روی که قابل ادراک لطایف ربانیت و انوار الصدور می آید از لطایف بظهور می آید که حافظ است و مدرکه و متفکره و متخیله و امثال آن حقیقت و جوهر انسانی همان باشد چون یک از نیکو

باطن که از لطیفه اول بظهور آمده لیست یعنی شد تکمیل همه بعالم علوی باشد و نفس با تمامی اعضا و جوارح تابع دل گردد
ان فی جسد بنی آدم لمضغة اذا صلحت صلح بها سائر الجسد و اذا فسدت فسد بها سائر الجسد الا و هی القلب
بدرستی که در بدن بنی آدم پاره لحم هست هرگاه اصلاح پذیرفت تمام بدن و هرگاه که خراب شد آن پاره لحم خراب شد تمام بدن خبردار باشید که آن پاره لحم
و صفت و در توحیدت چشم گشا ✢ یک فرش است و دیگر عرش خدا ✢ اهل فرش از سپهر جان دور اند ✢
و رشیان همچو خور بر آن نور اند ✢ روی بعرش کن و گران نفسی ✢ سوی چاه بهر مرو اگر اسی ✢
چون لوح دل و محاذات عرش الرحمن هم بدو آمد فیوضات کند و بر اعضا و جوارح قسمت کند هر یک از مخلوقات
نقش در عالم خود بتقیید شرع مقید شرع باشند اگرچه صورةً در خاک باشند اما در عالم معنی زیر عرش با ملائک در بروج
طیران باشند عرشی بوده فرشی اما آن روی دل که در عالم سفلی است آنرا نفس گویند و نهایت کدورت و کثافت
و از این روی اغذیه و اشربه با بدان قسمت میکند و میل او بطبایع زیرا چه ظهور در عناصر است و مرکز اصلی خود دل
است و از لطایف ربانی محجوب و پیچ در روازه حصار وجود دلش می آید و هر یک از حواس را غذا ملائم حال او بود
مید بهند و او هم بدین عالم مشغول است و این گاه خلق و بغیر راضی شدن و بنده هم بدین محجوب است و هر علمی
که از این عالم حاصل شده بسبب او باشد بدین محجوب بود چنانکه سلطان العارفین فرموده است للنفس
صفة لا تسکن الا بالباطل هرچه از و حاصل شود باطل بود زیرا که حقیقت عالم باطل است و بیشتر حرکات
و سکنات او از پهلوی پست اعدا عدوک نفسک التی بین جنبیک و در علما بحث است که حقیقت
عالم شبه وجه کرده اند جوهر و جسم و عرض روح از کدام قسم باشد و جسم و جوهر بعضی روح را گفته اند که او جسم است
چه در جسم جانی باید ... ترمتسقیم آید همچنین کسانیکه جوهر میگویند ایشان هم دلیل می آرند اما به حقیقت
وی کسی نمیداند که قل الروح من امر ربی و از اینجا این متعین نیست که حضرت رسالت صلی الله علیه و سلم
معرفت نمید الستند بلکه نشان معجزه آن سائل همین بود که شرح او جواب نکنند زیاده و از آنکه صد هزار
دقایق و حقایق اندر روح گفته اند کمالات او بیان کرده اند نه آنکه حقیقت روح را بیان فرموده
اند ارسطاطالیس در الهیات گفته هر که خواهد که در معرفت الوهیت شروع کند پس گو او را که خود را فطرتی
دیگر حاصل کند و امام فخرالدین رازی میگوید که این سخن است موافق وحی نبوت که حق تعالی مراتب
تن را ذکر کرده ولقد خلقنا الانسان من سلالة من طین چون کار بتعلق روح بتن رسید گفت
ثم انشأناه خلقا آخر این تنبیه است برآنکه کیفیت تعلق روح بتن برقانون
تشتن از حالی بحالی نیست بلکه این نوع دیگر است بخلاف انواع دیگر که پیش رفته است
پس بدین سبب گفته ثم انشأناه خلقا آخر همچنین مردم چون تامل کند
در اجرام سفلی و علوی و تامل کند در صفات مر او را قانونی بود پس چون خواهد که نقل
کند از آن بسوی معرفت ربوبیت واجب است که حاصل کند برای خود را فطرتی
دیگر و عقلی دیگر بخلاف عقل آدم که بدان معرفت جسمانیه بود ✢ ✢ ✢ ✢

روح را عقلی بایدو دیگر و فطرتی باید و دیگر و آن در مکاشفه توانند بود و امام محمد غزالی تاویل این حدیث
ان الله خلق آدم علی صورته آورده ای لسبتۃ ذاتا او مجسمه کنسبة الله مع العالم لا خارجا
عنه ولا منفصلا عنه وان کان موثرا فیه من حیث التصرف والتدبیر اما معتقد اهل سنت و
جماعت آنست که حقتعالی ما را از روح خبر داد و کیفیت وی بیان نکرد پس چیزی را که بدان مقدار
آگاه نمودیم هم بدان مقدار ایمان آریم که روح هست ولی بکیفیت او مشغول نشویم تا عمل بامر کرده
باشند ابهموا ما ابهم الله تعالی نقل کرده‌اند که قلب محل تصرف و احکام روح است جمله اوامر و نواهی
او در گوشت پرکاله که از او دل میگویند پدید می آید از انجا در جوارح انتشار میگردد و در میان روح و
نفس قلب در میان متقلب بر جانبی که غالب می آید هم بدان جانب میگردد و اگر صفت روح غالب
میشود و نفس مغلوب میگردد دل بجانب روح میشود و اگر بخلاف نفس غالب میگردد و صفت روح
مغلوب دل بجانب نفس میگردد و از اینجاست که او را قلب نامند هر چیزی که بحس مدرک بود از عالم
صورت است که آنرا عالم محسوسات نامند و چیزی که دریافته نشود از عالم معنی است و نفس و روح
و قلب از انجاست که بحس دریافته نمی شود اما اکثر را اینکه لطیفه واحد است که از اسامی بسیار باید روح و عقل
و قلب گویند و آن لطیفه عالم و مدرک است چنانکه نفس بر وجوه است بمعنی تن آید کل نفس ذائقة
الموت و حیوان را هم گویند چنانکه گویند که این حیوان نفس سایل دارد و روح را هم گویند یا ایتها
النفس المطمئنة ارجعی الی ربک راضیة مرضیة فادخلی فی عبادی وادخلی جنتی و عقل
الله یتوفی الانفس حین موتها و التی لم تمت و ما یخدعون الا انفسهم و دیگر و لکن ظلموا انفسهم
و اگر ذات گویند هستی مراد باشد نه جوهر و جسم و این چند الفاظ است که هستی را گویند عین و شئی و نفس و وجود
و ذات و نفس و در عالم طبعی و ریاضی نوع دیگر گفته‌اند که لفظ النسانیت حدست قابل جمیع صفات
که روح و عقل و علم و جهل و از اختلاف اسامی تعدد و اختلاف مسمی لازم نیاید هر چیز که در کتب حکمای
فلاسفه در عقلیات مذکور است بر سه نوع است یکی آنکه موافق کتاب و سنت است قبول آن واجب باشد دوم
مخالف کتاب و سنت سوم آنست نه مخالف کتاب و سنت و نه موافق اینجا جای بحث رد و مقرر نیست قبول هم
مقرر نیست لیکن آنکه عقلیات الثان است علی الاطلاق اعم نباید کرد نه علی الاطلاق قبول هم نباید کرد و ذکر تعلق
در آخرة فرموده‌اند که محبت و معرفت میان ارواح در این عالم زیاده از اینجاست بلکه محبت و
معرفت خاص بسبب ارواح است و بدانرا از اینجا هیچ فایده نیست اما همان مقدار تعارف
و ائتلاف و ارواح خواهد بود که در اینجا بود و کم و زیاده نه ائتلاف و تعارف ارواح یک لطافت دیگر
وارد و قلب المؤمن عرش الله تعالی احوال و احکام حقتعالی در دل بنده پدید می آید و از انجا در
اعضا و جوارح سرایت میکند دل چنانکه صورت هر چیزی را عرش ظاهر میگردد و از انجا در ملک و ملکوت و ناسوت سرایت
میکند دیگر عرش میگویند که صفت مناسبت او با عرش کم نیست حاکیا عن الله تعالی لا یسعنی سمائی و لا ارضی

ولکن یعنی قلب عبدی المؤمن + فائده تخصیص قلب مومن کافر را اگرچه دلست مورت دلست اما
معنی نیست اخوات الموضوع واز اشارت آیه کریمه انّ فی ذلک لذکری لمن کان له قلب + وآن بیان
است واز ظهور احکام این لازم نیاید که دل بود بوجه حقیقت که ظهور احکام در حیوانات دیگر هم ست مع
دل نیست ولهذا از حق کافران این آمد که اولئک کالانعام بل هم اضل دیگر جهت تخصیص
برای شرف هم باشد چنانکه گفت رب العرش العظیم اگرچه رب همه اشیا است اما رب عرش برای شرف
عرش را بر جمادات دیگر در ذکر بموت افتاد اگر آدمی در ذکر موت و هلاک عذاب بتکلیف دائم
دیگر مشغول نشود بیم هلاکت باشد که بعضی را قوت فرو خوردن هیچ هول نشده است وآن
تنگی دل باشد وانشراح دل هم هنوز اول بکمال نرسیده است چه اگر انشراح بکمال باشد اگرچه
هزار کار با غم افتد همه را فرو خورد و دشت دل از آنهاست که اگر لوح وکرسی وعرش وامثال
آن در دل آید هنوز از معلوم نگردد و نیز یاد مرگ از آنهاست که اعضا و جوارح از حرکت می ماند چنانچه از
ابن سیرین نقل ست که هرگاه که پیش وی ذکر مرگ و عذاب میکردندی چند اعضا او از حرکت بری
واز عیسی علیه السلام منقولست اگر کسی پیش او ذکر موت کردی چند قطرات خون از و چکیدی و باد چه دوا این
دشواری بعضی چنان مشتاق موت وشعف مرگ اند که شب و روز در انتظارش کار دیگر ندارند با عی
گر ترا امی شوره تو گست + پر بخت ها در جهان مرگست ؛ چون ازین دامگاه اهرمن ؛ جان بپرد خاک گردد
تن ؛ آیا اندیشه عظمت وجلال حق را دل نتوا ند فرو خوردن که آنجا بلی شعرت ... وفنا تقاضا
میکند مبادی دستکاری لا المسلمون ولا النصاری نه ملک آنجا درویشی نه بیوست نه خویشی نه کیش ست
نه شیخی فی الجمله پیغمبری حضرت قدوة الاکابر اسعد ما فرموده اند که شدت قبض ارواح بر حسب درجات ست بعضی را با شد
که آسان تر از شربت خوردن بود و ایمن طایع کدام دولتمند بود شعر در کوی تو عاشق چنان جان
بدهند ؛ کانجا ملک الموت نگنجد هرگز ؛ ونمودار روح ملائکه چنین قبض ارواح چنانکه هست میباشد
بعضی را بصورت لطیف واین همه بسعادت وشقاوت وابسته است تا نصیب کسی چه باشد وبعضی
ارواح اکابر هم حاضر میکردند بطریق استقبال چون که عنان عالم شد البته سو کن آن مقام نمایان میکردند
رباعی کسی گر گشوده چشم دیگر ؛ نمایان گردش تمثال آتش ؛ اگر او از سعادت توشه دارد ؛ نماید صورت
از عالی مکانش ؛ وگر دارد شقاوت سیر زشت ؛ کشاید هر زه چه صور با آتش ؛ حضرت
قدوة الکبرا میفرمودند که تمنای مرگ بحسب طبعیت جائز نکرده اند نقل ست از شیخ فرید الدین گنجشکر که در حد
پیری رشید بودند نیز این سخن فرمودند هلا انگرا چه رهین پای + وجائز فرمایند که محل کسب کمالات ومزید حصول
مقامات این ز ربست الدنیا مزرعة الآخرة میفرمودند ای برادر دنیا را سرسری مدان که محل حصول مشاهده ومقام مزید معارف
است وکریمه من کان فی هذه اعمی فهو فی الآخرة اعمی مشعرست **قطعه** درین گر نیابی صورت دوست ؛

درانجا یافتن دشوار باشد		گر صیقل باید اول آئینه را	پس آنگه دیدن رخسار باشد

لطیفهٔ سی و دوم در بیان رفع کردن طبل و علم و بیان تبدیل گردانیدن

العلم هو حبل الله الملکیه فی ملك البحر آید بباید دانست که علم سلطنت رسول ملحم و شعار لشکر اسلام است علامت عسکر ایمانیان
حیث قال علیه السلام آدم ومن دونه تحت لوائی یوم القیمة تحت لوای آدم ومن دون آن بود و قیام بسنن رسول نمودن بحسب حاجت
جمیل و اقدام نمودن بفرموده آنحضرت سبب داشت جزیل منقول است حضرت علیه السلام که بسبب ثواب جمیل صلوة الله علیه
عزمند سلطنت و خواتین قرینه مملکت داشتان روزگار اند که حل و عقد مصالح رعایا بر دست ایشان است بجهت حشمت و
زینت و آئین سلطنت و داب مملکت علم نصب کرده اند و در شرع جائز است فقرا سلاطین آخرت اند
که فقرای امتی ملوك الجنة وقتی که سلاطین مجازی صورتانی را جائز باشد رفع و نصب علم سلاطین
حقیقی که فقرا اند بطریق اولی که بجهت اعلام دولت انتها یابنده نصب اعلام کنند و قتیکه پیغامبر علیه السلام بحکم انا
فتحنا لك فتحا مبینا رایات فتح و ظفر و لشکر منصور متوجه خیبر شد فرمودند که علی الصباح هر کرا توفیق شود رایت
بیضا بدست او افراشته گردد صاحب جیش باشد فتح خیبر باشد هر یک بشارت آن نعمت منظور بودند چون
اقبال طالع شد نور او از صفحه کائنات بدید گشت هر یک امیدی روی بحضرت محمد مصطفی صلی الله علیه وسلم
آوردند بعد از زمانی فرمودند علی ابن ابی طالب کرم الله وجهه کجاست علی الفور علی حاضر شده اند کی غباری
رمدی در چشم امام علی بن ابی طالب ظاهر شده بود رسول علیه السلام فاتحه خواندند و لعاب مبارک بر چشم او مالیدند صحت
یافت بیضا را بدست وی دادند باتفاق لشکریان روان شد فتح خیبر بدست شاه مردان علی شد چه او نفس رسول
است که شاه باز او است علی بن ابی طالب چون مشاهده رسول کرم دست داد صلی الله علیه وسلم چون قلعه
خیبر را انقلاع نکند قطعه هر حصار چو در دیده نور فزای + دیدن روی مرا رای دگر بیکر حسنت + کرسی برج رسالت
بود بر زین ... چرخ توان کند در خیبر بست قال علی رضی الله عنه والله ما قلعت باب الخیبر بقوة جسدانیة
ولا بحرکة غریزیة ولکن اید بقوة ملکوتیة و بحرکة نورانیة بنابرین بعضی سادات ابرداشتن علم بارث باشد و بعضی را
بارث و استحقاق در مشهد المقدس منوّر علی رضا سید نقیب اجل قبل ازین سید رضی الملة والدین ... نقابت منتقل
به پسر سید قاسم شد و از سید مذکور ... رسیده بجده سید شهاب الدین طالب سید محمد
و لقندی بعد از ... کردند العرض سادات مذکور بما اجازت فرموده اند ... یافته ام در نصب علم
و رفع و عزل دیگران ... علم دست علی بن ابی طالب بود اکنون ما را العلم برداشتن هم بارث
و هم باستحقاق از سید جلال الملة والدین بخاری طاب الله ثراه از چهارده خانواده اجازت یافتیم از اشغال
اذکار و طرق مختلفه هر چه معمول حضرت ایشان بود همه اختیار کردند و هفتده سی سال مسافرت کرد و بعضی مشایخ
را در حیات یافته و بعضی را در ممات زیارت کرده صورت و معنی هر یک از خانواده با نظر فرموده اند و نعمتی عطا کرده فرموده اند
که این نعمت در سلسله تو تا قیام قیامت استوار پذیرد و اجتداد گرد و قطعه بزیر گنبد گردون من از قلیل و کثیر
گرفته ام نعمتی ز هر صغیر و کبیر ز بزرگان کسی نماند که من نرفته ام بسعادت در امیر و فقیر
چو بعضی بزرگان نصیب من آمد کنم نصیب دگر دوستان قلیل و کثیر چنین کابر من ... باشم

... حکم کرده ام ... فرمود علی ... از وی قسم ... بندم

(ع) چو حق بر تو باشد تو بر خلق باش ٭ بهر که خواهم عطا کنم و این فعل مشروع ست کسی در بن کلام قیل نلست نقل از شرح ... کردند و در کتاب ... در اینجا مذکور است که طبل بر دو نوع است یکی آنکه در وقت لهو و لعب و طرب میزنند که کل لعب حرام آن ممنوع ست اما مباح آنست که در وقت حرب تحویل قوافل و اعلام در نزول و ارتحال میزنند آن مشروع و سنت ابراهیم خلیل الله است الی یومنا هذا در در نیز از خلیل در وقت قسمت طعام و وقت اتمام طعام میزنند بجهت اعلام مسافران و مجاوران چون کوس اعلام خلیل بکوس ... آستان خلیل میرسید هر یک توجه میکنند بجای که قسیم طعام ست و آنچه نصیب خود ست میگیرند و آنها که منصبی دارند ایشانرا ضیافت میفرستند یا مائده می نهند و بعضی مشائخ وقت نزول و ارتحال طبل میزنند و این را طبل رحیل میگویند در روضهٔ متبرکه و مرقد منوره شیخ مرشد ابو اسحاق گازرونی در وقت قسمت طعام این طریق مرعی میدارند و ما از مجاوران خلیل نیز شنید یافته ایم و بما عطا شده جریان طبل و علم بطریق حضرت ابو اسحاق در فقرای علائی و فدائی والای مرعی ست جعلنا الله الی یوم القیمة بحرمة النبی العلام و آله العظام هر کرا حق تعالی و تقدس نعمت و افزونی گرداند بر بندگان خدا ایثار کند و انفاق دار دو روا باشد که بجهت اعلام طبل زنند طعام خوردن فقرا ایثار به عبادت ست هر فعلی که مردم را دعوت کند در عبادت مشروع باشد ذکر در زنبیل گردانیدن اشتاد حضرة قدوة الکبری میفرمودند که ابراهیم ادهم قدس سره را محبت الهی و خلوت نامتناهی در دل سرایت کرده از توفیق عنایت تاج و تخت و مملکت و دیهیم سلطنت ... نمدی بجهت ستر عورت و دفع گرما اختیار کرد

رباعی ترک : اگر تا سلطان شوی ٭ محرم اسرار با جانان شوی ٭ پای زن بر تخت و تاج سلطنت ٭ ورنه همچو چرخ سرگردان شوی ٭ ... به عبادت آورده چون فضیلت ابراهیم در روز گار مشائخ شد درویشان و ... هر یک بجهت تبرک بملاقات ... ؛ بعضی اوقات نان ریزه نبودی که به ایشان ایثار کنند صورت به فضیل بن عیاض عرض کردند آن بزرگوار ابراهیم ادهم را تعلیم کرده که در هر هفته یک نوبت زنبیل بگردان و آنچه از غیب پیدا شود محافظت کن بجهت آینده ... و این آخرین را ابراهیم ادهم رعایت کرده الی یومنا هذا در خاندان چشت قدس الله ... و هم در ملک خراسان بعد نماز جمعه فقرا و مجاور در حضرت خواجه مودود چشتی قدس الله سره این طریق رعایت میکنند قاعدهٔ زنبیل آنست که مقدمی از فقرا ایشان را پیش هر حلقه آرند آنگاه فقرا و حضار مجلس فاتحه خوانند و زنبیل در گردن مقدم اندازند تا اتفاق درویشان روان شود و سه بار بگویند لا اله الا الله محمد الرسول الله بعده لا اله الا الله گویان روان شود و در شهر و کوچه و بازار دور کنند و در کسی نظر نکنند چشم را بر پشت پا اندازد و با کسی سخن نه کند هر چه از غیب از ماکول و ملبوس و قربانی و غیره ذلک برسد بیارد نزد سر حلقه نان پخته بر حضار مجلس قسمت کنند و خادم ... این فعل از برای کرم النفس بکنند یا از برای نفع رسانیدن بر دیگری و خواجه ... در شهر سبز یکی از اکابر آنجاست و مرید خواجه یوسف چشتی ست این طریق در روز جمعه رعایت میکنند ...

... بدرد ... ساعت بزرگ ... [illegible]

دسری و احمدیه و هاشمیه به در هفته دو نوبت میکردانند غرض آنکه مشایخ سلف کرده اند و آثار آن تا غایت
باقی ست که روا باشد که بجهت اعلام طبل زنند طعام خوردن فقیر مشابه عبادت است هر فعلی که مردم
را دعوت کنند در عبادت مشروع باشد حضرة قدوة الکبرا میفرمودند که چون در سفر مکه معظمه رفتیم
و باز آمدم بحضرت شیخ الوقت خواجه قطب الدین چشتی در چشت که صاحب سجاده است رسیدم بانواع لطف
و الوان عواطف سرفراز کردند چهل روز در ملازمت خود داشتند چون بدرود کردند مرا در دور زنبیل و
در آویختن قندیل و ذکر جهر و بنای زاویه اجازت فرمودند حقتعالی مرا باین نعمت سنی و دولت هنی
بهره مند ساخته هر که خواهم بدهم قطعه کسی را که یزدان کند بهره مند ٭ ز الوان نعمت بخوان جهان ٭ بباید مراو را که نعمت کند
و نعیمی در اندر خور همگنان ٭ حضرت قدوة الکبرا میفرمودند بعضی از اصحاب خود را که در خور این نعمت راز
در این دولت بودند چنانکه حضرت در یتیم و شیخ شمس الدین اودهی و شیخ قطب الدین کرکری و شیخ معروف
و شیخ محمود عنایت فرمودیم اشعار منم دریای پر از گوهر راز ٭ که وقت موج میباشم در افشان
کسی کو در خور در معانی ٭ بود گوش بحر دل زاحسان ٭ همان گوهر از راه همت ٭ که ندهد دیگری از بهر افشان
حضرت قدوة الکبرا میفرمودند وقتی که رایت فقرای اعلائی و درفش عز بای والائی بنواحی گجرات
رسید برادران دین شیخ الاسلام و شیخ مبارک را چون بشرف خلافت و نعمت شرف ساختیم ایشان التماس
زنبیل گردانیدن و قندیل آویختن و بنا زاویه کردند التماس ایشان مبذول شد حضرت در یتیم بعرض
رسانیدند که منشاء دور زنبیل از کجاست فرمودند که [illegible] آیات دکتیم مجادله هدایت امیرالمومنین علی
ابن ابی طالب بن سند بنیاد کردند آنچنان بود که روزی در نخلستان تشریف بردند خرما و بخوبه ناستان بدلخواه
رسید بود خرما بسیار بر هم چیده [illegible] در [illegible] بیشمار در هم [illegible] پیش سر لاله زار نبوت و بهی جویبار نبوت
صلی الله علیه داشت [illegible] حال وی آن بود که امیرالمومنین علی در نخلستان آمده زنبیل پر از خرما
کرده و بحضرت رسول علیه السلام آورده اتفاقا فقیری در حال عجز و درماندگی خود عرض کرد رسول
علیه السلام فرمود که امام علی مرتضی آن خرما را بر فقرا و حضار مجلس قسمت کن امام علی قسمت کرد چون
مردم آنرا بخوردند حضرت علیه السلام فرمود که خستهای آنرا جمع کنید جمع کردند تا بسائل دادند تا آنرا
بکار برد حقتعالی آن فقیر را از برکت آن نعمت بسیار روزی کرد حاصل اینست که زنبیل را امام علی کرم الله
وجهه است حضرت قدوة الکبرا میفرمودند که اکثر مشایخ را دیده ام که در زنبیل گردانیدن و قندیل
آویختن ملازمت کرده اند مگر در هندوستان اما حضرت مخدومی کرده اند و حضرت مخدوم زاده قدس السره
سر کرده اند ذکر در دور روز عاشوره افتاد حضرت قدوة الکبرا میفرمودند که اکابر روزگار
و اماثل آن دیار بتخصیص سادات صحیح النسب نقبای عالی حسب در عشر عاشوره دور میکردند و زنبیل میگردانیدند
همچنانکه مذکور شد در ولایت سبزوار سید علی قلندر که مقدمه اصحاب صوفیه و عمده ارباب طائفه علیه بود در
در عشر عاشوره در پای علم می نشست و اصحاب خود را در سفر ساده احیا تا خود هم میدر برمی آمد رسم اعزه ربا

میداشت چنانکه لباس عونت درین عشره نمی پوشیدند و اسباب عیش و شادی ترک میکردند جامع
مقامات شریفه و مقالات لطیفه که مدت سی سال در سفر و حضر همراه بود حضرت قدوة الکبرا
عاشوری ترک نکرده اند گاهی خود را در بابی علم می انشست احیاناً سید گلمند که از خلاصهٔ اصحاب مخلص بود و ایراد می کرد
که در بابی علمی انشست در سیوم روز اخیر از عشره بر یزید منت میکردند اصحاب هم موافق نمودند اتفاقاً که عاشوره بطریق تجویز عالی قطع شد بقانون
معهودهٔ خویش عاشوری بنیاد کردند در عشرهٔ عاشور چنانکه داب ایشان بود بسر بردند در روز عاشورا
آنچه وظائف معمول مشایخ و سنن علماء راسخ بود بجای آوردند بعضی از علمای شهر و برخی از فضلاء
دهر بزیارت آمدند و مصافحه کردند سخنی در تجویز مصافحه بر آمد زمانی گفتگو در مصافحه شد قرار بران
افتاد که مصافحه موالی کردند یکی از فضلائی نامدار که بملازمت آمده بود پرسید که بر یزید در مجلس شریف
لعنت میگویند چون است فرمودند که این مسئله مختلف فیه هست اما اکثر علماء روزگار و فضلاء نامدار بر تجویز
لعنت کرده اند بتخصیص کسیکه جانب انصاف دارد و دوستدار خاندان مصطفوی و محب دودمان مرتضوی
خواهد بود در باب این چه مبالغه چه میدانند که آن مقدار جور و جفا که بر جگر گوشگان رسول و آن بلاکه بر
نور دیدگان بتول ازوی صدور یافت چرا قابل لعن نشود و کریمه ان الذین یؤذون الله ورسوله[1]
عَلیٰ اٰبا مُہیْنًا ومقرر اصحاب مفهوم خواهد بود بعده مولینا محمود در بحث در آمد و مقدمات علمی در میان
انداخته حضرت قدوة الکبرا جواب ... بر نهج صواب میفرمودند چون این مقدمات بیکدیگر
به تطویل کشید و بسیار روایات به یکدیگر با دلیل انجامید صحبت به پیش قاضی شهاب الدین نمودند
حضرت قاضی چون مقدمات یکدیگر را صفا فرمودند جانب حضرت قدوة الکبرا گرفتند و از نزد دو
دلایل قوی ... بر آوردند گفتند که حضرت سیر ... فرمایند نزد یک لیست ... بقاضی مذکور
فضلا کردند و بنا بر رساله مناقب سادات همین بحث بود حضرت قدوة الکبرا هم رساله درین بحث
نوشته اند نام او تجویزیه نهاده اند لعنت مشفق بر وی تجویز کرده اند اما قحط از ابتدا انکار حضرت معاویه قدم ذهنها
به تغلیب یزید بود در رسالهٔ تجویزیه بتطویل مذکور شده است هر کرا باید از انجا طلب نماید
حضرت قدوة الکبرا میفرمودند هر کرا دل محبت با این خاندان عالی و اندک خلت با این
دودمان متعالی خواهد بود او خواهد دانست حضرت قدوة الکبرا میفرمودند درین راه سلوک
صوفیه وطائفه علیه ادنی علم قاضی شهاب الدین میباید حضرت قدوة الکبرا میفرمودند وقتی
که این فقیر در بنگاله رفت و بملازمت قدوهٔ اولیاء روزگار و بخدمت اصفیاء نامدار حضرت مخدومی علاء الملة
والدین مشرف شد در میان بحثی بود دانشمندان مخول که در بنگاله بودند جمعیت عجیبه کردند و با این فقیر
بحث غریبه نمودند تا یکماه با جماعت بحث شده بود آخر الامر بعد از مقدمات علمی و روایات منتهی که به
یکدیگر بر آوردند قرار این مسئله بر آن یافت که او را لعنت مشفق جائز است حضرت قدوة الکبرا
میفرمودند که حضرت بر روز عاشورا از ده روز تا انتهای عاشورا در گریه و زاری میگذرانیدند

[1] ان الذین الخ - آنانکه می رنجانند خدا و پیغامبر او را لعنت کرد خدا ایشان را در دنیا و آخرت و تیار ساخت برای ایشان عذاب خوار کننده ۱۲

دسیفرمودند کہ ظرفہ دلی باشد کہ بر ماتم خاندان رسول جگر گوشگان بتول نگرید و عزا الوراندار و سبحان اللہ
چہ بنا زاست **شعر** - کسی کو در حسین ماتم نگرید ؛ دل آنکس مگر از سنگ باشد

لطیفہ پنجاہ و دوم در بیان نسب نبوی و اندکی سیر مصطفوی صلعم مشتمل بر ہفتدہ شرف ست

شرف اول در بیان نسب حضرت علیہ السلام شرف دوم در ذکر میلاد حضرت علیہ السلام شرف سوم در بیان بعضی احوال بعد از ولادت او
شرف چہارم در رسیدن او باکتفا و استحقاق شرف پنجم در بیان حج و عمرہ صلی اللہ علیہ وسلم شرف ششم در بیان اسمار
شرف ہفتم در بیان اوصاف صوری و جلیلہ او شرف ہشتم در بیان اوصاف او علیہ السلام شرف نہم در بیان ذی معجزات او صلعم
شرف دہم در بیان ازواج او علیہ السلام شرف یازدہم در بیان اولاد او علیہ السلام شرف دوازدہم در بیان بنات علیہ السلام
شرف سیزدہم در بیان اعمام و عمات او علیہ السلام شرف چہاردہم در بیان موالی و خدام او از احرار و رسل و کتابت و رفقاء
شرف پانزدہم در بیان دواب او علیہ السلام شرف شانزدہم در بیان زیارت او و شرف ہفدہم در بیان اسلحہ و اثواب او صلعم
و بعضی شرح نساب لا دواحفاد او کہ از کتاب ہای مشہورہ انتخاب افتاد حضرت **قدوۃ الکبرا**
میفرمودند کہ خلاصہ کتاب سیر کتابیست درین فن معتبر و بعبارت بغایت مختصر ہر کرا باکیست باشد سخنان مجموع
از انجا طلب نماید درین لطیفہ ہرچہ مذکور میگردد اکثر سخنان از ان کتاب خواہد بود و در برخی از لقائی محمدی

شرف اول در بیان نسب رسول صلعم حضرۃ **قدوۃ الکبرا** میفرمودند کہ اطلاع یافتن بر حسب رسول و نسبی تر تیفا
کالیست و چہار اسم را با جداد او یاد کردن از شرائط مسلمانیست گفتہ اند نہی ضعف مسلمانی و فتور شرائط ایمانی کہ مردم
صد ہزار قصص خرافات و سخنان ترہات از کتب اعادہ کنند نیکبنند و ذکر کردن اسرار و محافل ملوک و مکرر ساختن
در مجلس اسباب مفاخرت و موجب مباہات میدانند و از ذکری از انبیاء مرسلین و سخنی از مشائخ متقدمین مذکور
گردد وجہ دران ننہند و اعراض در میان آرند چہ گفتہ اند **قطعہ** اگر مذکور گردد از خرافات ؛
ہزاران بار باہمہ امثال گویند ؛ اگر ذکری رود از دین و آثار ؛ ہمہ آیند قیل و قال گویند
ابوالقاسم محمد بن عبداللہ بن عبدالمطلب بن ہاشم بن عبد مناف بن قصی بن کلاب بن مرۃ عرف و رشن
بن عدس بن کعب بن لوی بن غالب بن فہر بن مالک بن نضر بن کنانہ بن خزیمہ بن مدرک
بن الیاس بن مضر بن نزار بن معد بن عدنان بن اد بن اود بن ہمیسع بن یحب بن ثابت بن قیدار
بن اسمعیل بن ابراہیم بن آزر بن تارخ بن ساروغ بن ارغو بن فالغ بن شالخ بن عابر بن ارفخشد
بن سام بن نوح بن لمک بن متوشلخ بن اخنوخ و ہو ادریس بن برد بن یارد بن مہلائیل بن قینان
بن انوش بن شیث بن آدم علیہ السلام والنسب الی عدنان متفق علی صحتہ و ما بعدہ مختلف فیہ الا انہم
اتفقوا علی النسب یرجع الی اسمعیل ابراہیم خلیل اللہ و قریش کلہم لولا د النضر وقیل اولاد فہر وقیل غیر
ذلک والاول اصح واشہر حضرت **نور العین** استفسار نسب در رسول علیہ السلام کردند
فرمودند آمنہ بنت وہب بن عبد مناف بن زہرہ بن کلاب بیت حضرت کبیر بعرض رسانیدند کہ عجب ہماید
قبل اسرا قریش جملہ ایشان از اولاد نضر اند و گفتہ شد کہ اولاد فہر اند و گفتہ شد بسوی ایشان و قول اول اسیم

حضرت اسماعیل پسر حضرت ابراہیم
لہ و اتفاق است بر صحت نسب تا عدنان و در مابعد آن اختلاف ست مگر برآئینہ علمای انساب متفق اند برین امر کہ ہر آئینہ نسب اہل عرب جمع بیکبیہ شے

که مادر وی علیه السلام نگردیده و در دین اسلام نه در آمده باشد فرمودند که بعضی علما اختلاف کرده اند که حضرت آمنه بدین اسلام در آمده اما بعد از وفات و درین مسئله اکثر از علما رسائل تصنیف اند. قال الخطیب بذلک الشیخ الصالح ابو الحسن علی بن عبد الله مسلسلا الی عائشة رضی الله عنها ان النبی صلی الله علیه وسلم نزل الحجون کئیبا حزینا فاقام به ما شاء الله عز وجل ثم رجع مسرورا قال سألت ربی عز وجل فاحیا لی امی فآمنت بی ثم ردها حضرت ابن جوزی در کتاب موضوعات گفته است که این حدیث موضوع است بیشک آنکه وی وضع کرده اند کم فهم و عدیم العلم بود چه وی را اگر علم بودی هر آئینه دانستی که هر که بمیرد کافر نفع نکند ایمان وی را بعد رجوع بلکه اگر ایمان آرد نزد معاینه عذاب آخرت نفع نکند ایمان او را و کافرست ابن حدیث قول خدای تعالی فیمت وهو کافر و دیگر بسند است قول حضرت رسول علیه السلام در حدیث صحیح که اذن طلبیدم از پروردگار خود که آمرزش خواهم مر مادر خود را لیس اذن نداد و نیز ذکر مادر رسول الله بر آمد فرمودند که در حدیث آمده است ان الله اصطفی من ولد ابراهیم اسمعیل و اصطفی من ولد اسمعیل بنی کنانة و اصطفی من بنی کنانة قریشا و اصطفی من قریش بنی هاشم از حضرت عبد الله بن عباس مرویست از حضرت علیه السلام فرمودند که نور من پیش حقتعالی بود دو هزار سال آنجهان پیش از آفرینش آدم علیه السلام بود با ملائک تسبیح میگفت و تهلیل میکرد چون آدم را آفریدند نور در صلب آدم انتقال کردند و از صلب آدم بصلب نوح و ابراهیم افتاد و از آنجا در اصلاب کرمیه ارحام طاهره منتقل شده تا آنروز که از صلب پدر برحم مادر در وجود آمد شعر صلاح جهان آن شب آمد پدید * که از مولدش صبح صادق دمید * و هیچ یکی را از اسلاف آدم بسفاح مواصلت نشده است ذا لتقا حدثت من بنکاح بوده است در حقیقی و نزات در اسلاف من نبوده است امام کلبی میفرماید که امهات مصطفی را تا آدم در کتب متقدمان و صحائف نسابان سلف و خلف متتبع کرده ام باحوال یگان یگان همه را نوشته ام پانصد ذوات بر آمدند هر یک احرار و اشراف بود نادر مواصلت امهات با شوهران بسفاحت نبود و هیچ یکی از ایشان تا حوا سرادهی و مرفوعه و از عورات نازله نبود و همه صافیه و عفیفه و ملیه و محترمه بودند چنانچه مرتبه ایشان آیه کریمه حکایت میکند و تقلبک فی الساجدین من نبی الی نبی حتی اخرجتک نبیا *

شرف دوم در ذکر میلاد رسول علیه السلام حضرت قدوة الکبرا رسیفر مودند که ولادت حضرت رسول الله صلی الله علیه وسلم در مکه سال فیل شده است و قیل بعد بثلثین عاما و قیل باربعین عاما والاول اصح و بروز مقتدای انبیاء و پیشوای اصفیا بر روی زمین روز دوشنبه بود دوازده هم از شهر ربیع الاول بر سبیل شوق افتاد خوردند غزل روز ظهور مظهر سرور دو عالم است * روز ولادت خلف صدق آدم است شب این زجاجه در وی نهاده اند * نوری که چشم و چراغ دو عالم است * از روز و شب مراد جز این روز و شب نبود الحق شب مبارک و روز مکرم است * بگذشت از ربیع نخستین دوازده * روز دوشنبه که ز ایام مکرم است مهر ربیع جلوه است از بهر وضع کون * وضعی نهاده خویش که با وضع آدم است * خورشید طلعتی که شب آمد که آفتاب نزد دو شنبه نشسته برین سبز طارم است * زان روز کز شهی قدم در جهان نهاد * ذکر سپهر و دور زان خبر منتظم است

وگفته بعد آن سی سال وگفته شد بچهل سال و قول اول صحیح تر است ۱۲

درعام فیل نصرت اصحاب فیل ازان ٭ خاص از کسی که کعبه از یش مکرم ست ٭ بعضی علما میگویند که نزول نطفه
برحم هم روز دوشنبه بود و ولادت و نزول وحی و وفات هم بروز دوشنبه بود و بار گرفت رسول علیه السلام
در راه کوه ابی طالب عند الجمرة الوسطی شعب شد از ابریشان سه شب باردار شد پدیدار شد بولوی شاهوار
قالت ما رایت فی حین حملتها ذا خرج منی نور اضائه قصور بصری من ارض الشام ثم حملته فو الله
ما رایت من حمل قط کان اخف منه ثم وقع حین ولدته وانه لواضع یدیه بالارض رافع راسه الی السماء
آورده اند که در شب ولادت او علیه السلام ایوان کسری جنبید چنانکه چهارده کنگره از او افتاد بیت حصیتش در افواه نباافتاد تنزل و لرزه
چهارده کنگره و آتش ها که هزار سال افروخته بود خاموش شد و آب دریای ساوه خشک شد چنانکه سلیمان ساوجی گوید شعر شد آتش که نار بر زمین بد و فتاد و آب ساوه خاک
حامله شد هیچ المی و گرانی که زنان را باشد هرگز ندید و وقت ولادت از رنج و درد که زنان را بود نرسید و
آمنه را نمودند که ملائک هفت آسمان و زمین در خانه من نزول کرده اند و بشارت میدهند که ای
امروز همین عالم و خوبترین اولاد آدم بروی زمین آید که از عجا و زنا باختر همه آفتاب نور او فرو گیرد ٭
ابیات بشارت باد ای فرخنده طالع ٭ که میگردد ز تو خورشید طالع ٭ چنان خورشید تو پر نور گردد
که از نورش جهان منظور گردد ٭ ز نور آفتابش ماه و انجم ٭ چو ذره می شود در تاب او گم ٭ باید
که در تعهد وی دریغ نکنی و اعدای او بر حذر باشی ٭ در رساله عبهری آورده اول کسیکه سید عالم را
علیه السلام شیر داد ثویبه کنیزک ابولهب بود دران ایام معهود بود که از قبیله بنو سعد زنان شیر دار بمکه می آمدند خلق
مکه از جهت حرارت هوای و سموم گرما فرزندان خود را بایشان دادندی بطریق اجرت درین
سال بیشتر عورات در مکه آمدند و فرزندان ملوک را یا رندی تمام بدایگی گرفتند حلیمه بنت عبد الله
چون فرزند دیگر نیافت بضرورت رسول علیه السلام را قبول کرد چون پستان خود را در دهان مبارک
نهاد چندان شیر پستان او روان شد که ده بچه را سیر میکرد پیش از ین شیر را هم کفایت نمیشد
حلیمه ماده شتری داشت بره لاشه و گرگین که بجز از چوب جای نمی جنبید شعر تو ان نور چو
بادپای ٭ بصد زخم چوگان نه جنبید ز جای ٭ همین رکوب علیه السلام از سر جوان شد چنانکه
آنروز در بنو سعد یک خر لاشه بدان قوت نبوده و دران ماده شتر که اصلاً شیر نبود چندان شیر شد که تمام
خانه حلیمه را بس کرد چون حلیمه در راه می آمد پیری چند از قبیله هذیل بیرون آمدند چون نظر شان بر
بر رسول علیه السلام افتاد دیری نظر کردند گفتند که این کودک بر همه روی زمین بادشاه گردد
چون در وادیه سدره رسید علماء حبشه آنجا نزول کرده بودند چون مناظره بر محاوره او کردند گفتند
که این کودک پیغامبر آخر الزمان است و امثال این اقوال بسیار مردم از علما و کاهنان بمناظره او می گفتند
چون حلیمه بخانه برد یک گوسپند داشت بهمین قدوم مبارک بخانه او سیصد گوسپند در ملک او جمع
شده و اموال دیگر همین منوال مضاعف آمده قطعه چو آن کیوان مراتب مشتری روی ٭
بجانش برد اقدام سعادت ٭ سعادت سوی او روی در آورد ٭ شده با دولت و فرخنده عادت ٭

چون رسول علیه السلام سه ساله شدند همراه کودکان حلیمه و پسرکان قبیله لشانی گوسپندان میرفتند روزی
در رمه کودکان ملاعبت میکردند و بقریه پسرکلان مکالمت می نمودند که دو فرشته بصورت آدمی
آمدند و مصطفی را بخوابانیدند و شکم مبارک وی را پاره ساختند و امعا بیرون آوردند بآبی که در طشت و
بشربه پر کرده آورده بود بشستند و بنور ایمان و بزلال عرفان پر ساختند **قطعه** چون ظرف سینه آن
بحر اسرار ٭ ملوث بود از سالوات کینه ٭ زآب معرفت شستند او را ٭ دگر پر کرد از نور و سکینه۔
بعد از این ماجرا همچنین شد که بودش همراهانش چون معاینه کردند و دیده بحلیمه رسیدند و خبر کردند مهر در کشکم
رسید دید که در سایه درختی زرد شده تکیه اوشسته است خط شگاف نمایان بود و همه حالات مذکور
یک در میان نهاد حلیمه گرفته بخانه برد همه گر افسوس کنان میگفتند که این پسر روزی تلف خواهد
شد میباید که بکه ببرم چه هر روز از این پسر غرائب اسرار و عجائب آثار آشکارا میگردد **قطعه**
غرائب میکند این نارسیده ٭ کجائی او رسیده نارسیده ٭ هدایت این چنین ست تا نهایت ٭ چه خواهد کرد
این برنا رسیده **و در واقدی** مسطورست که چون رسول علیه السلام هشت ساله شد عبدالمطلب
وفات یافت وقت جان دادن بابوطالب سپرد۔ ابوطالب عم وی بتربیت وی شد که در
تعهد وی باقصی الغایت کوشیده چون دوازده ساله شد ابوطالب همراه خود بسفر شام برد و ببصره
راه طی کرده به بصره رسید بحیرا راهب که ... بسیار بود و آثار نبوت او را برده در تجسس دین
او بیشتر گفره را از راه برد بابوطالب گفت این پیغامبر آخر الزمان است پس ضیافت کرد همه کسان
که همراه کاروان آمده بودند بر سر خوان ضیافت طلبیده چون دسترخوان فراز کردند مهمانان آمدند گفت
مهمانان نخوانده اید از میزبانی مرا دوست از ایشان پرسید که شخصی دیگر هم مانده است که نیامده حاضر شده
باشد گفت مردم همه آمدند مگر برادرزاده ابوطالب گفت من طالب همه البته وی را طلبید چون آمد در آفتاب
پاره ابر بر سر مبارک سایه میکرد بحیرا گفت ببینید که نشان صحت نبوت است و پیغامبر آخر الزمان که از نزول
عیسی علیه السلام بشارت داده است اینست **ابیات** اگرچه ابر زیر آفتابست ٭ چه ابرش اینکه بالای
سحابست ٭ ببین آن ابر را فرق سیاره که بر سر میماند و مانش سیار **شرب سوم** در بیان بعضی حوال
او که بعد ولادت ظهور یافته بجدی نیست که شرح او در دفاتر روزگار وطوامیر دوار توان داد **اشعار**
چنان سر برزد آثار نبوت ٭ ز بعد زادن آن بحر اسرار ٭ دگر در پا مداد چوب اقدام ٭ بود کاغذ همه اوراق اشجار
قلم زن گر بود از جنس اخلاق ٭ به پایان نایدان ارقام آثار ٭ **در خلاصة الابرار آورده است**
فلما خرج علیه السلام مرة ثانية الی الشام مع میسرة غلام خدیجة فی تجارة لها قبل ان یتزوجها لما
پس آنگاه بیرون شدند از خانه خود رسول علیه السلام بار دیگر بسوی شام همراه میسره که آن غلام خدیجه بود در تجارت که از طرف خدیجه قبل از نکاح کرد آنحضرت از خدیجه
قدم الشام نزل تحت ظل شجرة قریبا من صومعة راهب فاطلع الراهب الی میسرة فقال من هذا
پس آنگاه داخل شدند در شام نزول فرمودند زیر سایه درختی که نزدیک صومعه راهب بود پس اطلاع فرمود راهب سوی میسره پس گفت کیست این

الرجل قال له ميسرة رجل من قريش من اهل الحرم فقال ما نزل تحت هذه الشجرة قط الا نبي ثم باع
مرد گفت او را ميسره اين شخص از قريش است از ساكنان حرم پس گفت فرود نمى آيد زير اين درخت گاهى مگر نبى باز فروخت
صلى الله عليه وسلم سلعته واشترى ما اراد ان يشتريه ثم اقبل قافلا الى مكة فقيل ان ميسرة قال
صلى الله عليه وسلم اسباب خود را و خريد فرمود آن چيز را كه خريدنش منظور بود باز متوجه شدند و اپس آمدند بسوى مكه پس گفته شد كه ميسره گفت
كان اذا كانت الهاجرة واشتد الحر نزل ملكان يظلانه من الشمس وهو يسير على بعيره فلما قدم مكة
هرگاه ميشد دوپهر سخت و شديد گرمى نازل ميگشت دو فرشته كه سايه ميكردند او را از گرما و آنحضرت سير ميكرد بر شتر خويش پس چون تشريف آورد
باعت خديجة ما جاء به فاضعف او قريبا واخبرها ميسرة بقول الراهب وباظلال الملكين له فبعثت
فروخت خديجه آن چيز را كه آورده بود پس چند نفع شد يا قريب آن و خبر داد خديجه را ميسره از گفتگوى راهب و از سايه كردن دو فرشته او را پس فرستاد
اليها فقالت له فيما يزعمون يا ابن العم انى رغبت فيك لقرابتك منى وشرفك فى قومك و
بسوى خديجه پس گفت خديجه او را پس سبب گمان نيك كردن مردمان اى پسر عم هر آينه رغبت كردم تو را بسبب قريب شدن تو از من و شريف بودن
سطتك فيهم وامانتك عندهم وحسن خلقك وصدق حديثك ثم عرضت نفسها عليه كانت رضى
تو ليش و امانت و راشدان تو در ايشان و خوشى تو در خلق و صادق بودن تو در سخن باز پيش كرد نفس خويش را بر آنحضرت و بود خديجه رضى
الله عنها حازمة لبيبة شريفة وهى يومئذ من اوسط قريش نسبا واعظمهم شرفا واكثرهم مالا كل
الله عنها يقين كننده بهترى دانا شريفه و خديجه در آن روز بود افضل قريش در نسب و بزرگ ايشان در شرف و مال كثير هر كس
من قومها قد كان حريصا على ذلك منها لو يقدر عليه فلما قالت للرسول صلى الله عليه وسلم ذلك
از قوم او بود حرص كننده بر آن از خديجه پس هرگاه گفت خديجه از رسول الله صلى الله عليه وسلم اين
ذكره لاعمامه فخرج معه عمه حمزة بن عبد المطلب حتى دخل على خويلد بن اسد فخطبها اليه فقيل وحضر
امر ذكر كردند آنحضرت اين قصه را از اعمام خويش پس بيرون همراه آنحضرت عم او حمزه پسر عبد المطلب تا داخل شد بر خويلد پسر اسد
ابو طالب فى رهط من مضر فخطب ابو طالب فقال الحمد لله الذى جعلنا من ذرية ابراهيم وزرع اسمعيل
ابو طالب و آن شهر خطبه: ابو طالب پس گفت جميع تعريف ثابت است آن خدا را كه كرد ما را از اولاد ابراهيم و مزرع اسمعيل
وضئضئ معد وعنصر مضر وجعلنا حضنة بيته وسواس حرمه وجعل لنا بيتا محجوجا وحرما آمنا وجعلنا
عليهما السلام و كرد ما را نگهبان خانه خويش و منتظمان حرم خود و كرد خانه كعبه را حرم جاى امن و كرد ما را
الحكام على الناس ثم ان ابن اخى هذا محمد بن عبد الله لا يوزن به رجل الا رجح به فان كان فى المال
حاكمان بر مردمان بعد آن هر آئينه برادرزاده من محمد پسر عبد الله نه وزن كرده شود با وى كسى مگر راجح شود آن يعنى محمد اگر چه مال
قل فان المال ظل زائل فامر حائل ومحمد من خزاعة فتم قرابة وقد خطب خديجة بنت خويلد
قليل است او پس هر آئينه مال سايه ايست زائل شونده و محمد از خزاعة پس تمام قرابت و هر آئينه پيام نكاح داد خديجه دختر خويلد
وبذل لها من الصداق ما اجله وعاجله من مالى كذا وهو والله بعد هذا له نبأ عظيم وخطب
و صرف كرد براى او مهر آن چيز را كه بعد مدت ادا كرده خواهد شد و آن چيز را كه فى الفور ادا كرده خواهد شد از مال خويش يعنى محمد

جليل فتزوجها وقد بلغ عليه السلام خمسا وعشرين سنة وشهرين وعشرة ايام وهي يومئذ بنت
بتزوجت پس بجبالہ خود آورد خدیجہ را در آن وقت از عمر شریف آنحضرت علیہ السلام بیست و پنج سال و دو ماہ و دہ روز گذشتہ بود و خدیجہ در آن وقت
ثمان وعشرين سنة وروى انه اصدق اثنى عشرة اوقية ذهب فبقيت عنده قبل الوحي خمس
بیست و ہشت سالہ بود و روایت کردہ شد کہ بدرستیکہ آنحضرت صلعم مہر او خدیجہ را دوازدہ اوقیہ از طلا پس خدیجہ نزد او علیہ السلام قبل وحی پانزدہ
عشرة وبعده الى ما قبل الهجرة بثلاثة سنين فماتت والرسول عليه السلام تسعة واربعين سنة و
و بعد از آن تا قبل از ہجرت سہ سال پس وفات یافت خدیجہ و در آن وقت از عمر علیہ السلام چہل و نہ سال و ہشت ماہ گذشتہ بود
اشهر وكان له وزير صديق وروى ان ادم عليه السلام قال انى سيد البشر يوم القيمة الا رجل
و وزیر او صلعم صدیق بود و روایت کردہ شد کہ آدم علیہ السلام گفت من سردار جملہ بنی آدم ہستم در روز قیامت مگر مردے
من ذريتى فضل على بسببين كانت زوجته عونا له وكانت زوجتي عونا على واعانه الله على شيطانه
از اولاد من افضل ہست از من بدو سبب زن او مددگار او بود و زن من خیانت کرد و زن من مددگار شد او را بر دیگر و خدا او را بر شیطان
فاسلم وكفر شيطانى وروى اول من اسلم من النساء خديجة ومن الرجال ابو بكر ومن الغلمان على
پس اسلام آورد و کافر ماند شیطان من روایت کردہ شد اول کسیکہ اسلام آورد از زنان خدیجہ بود و از مردان ابو بکر بود و از طفلان علی بن
ابى طالب وقال عليه السلام امرت ان ابشر خديجة ببيت فى الجنة من قصب لا صخب فيه ولا نصب
ابی طالب بود و گفت علیہ السلام حکم کردہ شدم بآنکہ بشارت دہم خدیجہ را بخانہ در بہشت از نی مجوف کہ آنجا نہ آواز بلند است و نہ رنج
وان جبرئيل اتى النبى عليه السلام فقال اقرا خديجة من ربها السلام فقال عليه السلام يا خديجة
هذا جبرئيل عليه السلام يقرئك السلام فلما بلغ رسول عليه السلام خمسا وثلثين سنة بنيت
این جبرئیل علیہ السلام میخواند بر تو سلام و بر گاہ رسید رسول علیہ السلام سی و پنج سال بنا کردہ شد
الكعبة وتراضيت قريش بحكمه فيها فلما بلغ اربعين سنة بعثه الله تعالى بشيرا ونذيرا واتاه جبرئيل
کعبہ و راضی شدند قریش کہ آنحضرت حکم شود در ایشان پس بر گاہ رسید صلعم چہل سال نبوت داد او را اللہ تعالی بشارت دہندہ و خوف دہندہ
بغار حراء جبل بمكة كان يتعبد فيه الليالى ذوات العدد فقال اقرا فقال ما انا بقارى فقال اقرأ
در غار حرا کہ آن کوہی در مکہ است عبادت میکرد در آن غار شبہای چند پس گفت جبرئیل بخوان پس گفت علیہ السلام من خوانندہ نیستم پس گفت
باسم ربك الذى خلق الى قوله علم الانسان ما لم يعلم فرجع بها الرسول الله عليه السلام ترجف
بہ برکت اسم پروردگار خویش کہ پیدا کرد تا قول الذی علم بالقلم و تعلیم انسان تا آخر رسید آنکس و اللہ پس رجوع کرد رسول اللہ صلعم مع آن آیات
بها بوادره حتى دخل على خديجة فقال زملونى فزملوه حتى ذهب عنه الروع ثم قال يا خديجة
در حالیکہ می لرزید دل و گوشت پشت او تا داخل شد بر خدیجہ پس گفت بپیچید مرا در جامہا پس پیچیدند او را تا برفت از وی خوف
واخبرها الخبر وقال لقد خشيت على نفسى فقالت له خديجة ابشر فالله تعالى لا يخزيك ابدا والله
و خبر داد او را از سر گذشت خود و گفت بدرستیکہ خوف میکنم بر نفس خویش پس گفت با او خدیجہ خوش باش بدرستیکہ اللہ تعالی رسوا نخواہد کرد ترا گاہے

انك لتصل الرحم وتصدق الحديث وتحمل الكل وتكسب المعدوم وتقري الضيف وتعين على نوائب الحق

براینه صله رحم میکنی و بر دم خود می نهی کسی که گران باشد بر دیگران از یتیمان و مفلسان پرورش میکنی و میدهی آن مفلس را و تیمار میکنی طعام را برای مهمان خود و یاری میدهی بر آفات حق

وانطلقت به خديجة حتى اتت به ورقة بن نوفل وهو ابن عمها وكان امرأ قد تنصر في الجاهلية وكان شيخا كبيرا قد عمي

پس مادر خدیجه ببرد او را پیش ورقه پسر نوفل پسر اسد پسر عبد العزی که آن ورقه پسر عم خدیجه بود و بود مردی که از ناپسندی اصنام قبول کرد دین عیسی را در زمان جاهلیت و بود پیر بزرگ که نابینا شده بود

فقالت له يا ابن عم اسمع من ابن اخيك فقال يا ابن اخي ماذا ترى فاخبره رسول الله عليه السلام خبر ما رأى فقال له

پس گفت خدیجه ای پسر عم بشنو از پسر برادر خود پس گفت ورقه ای پسر برادر من چه دیدی پس خبر داد او را رسول علیه السلام از آنچه دیده بود پس گفت او را

ورقة هذا الناموس الذي انزل على موسى يا ليتني فيها جذعا يا ليتني اكون حيا حين يخرجك قومك قال عليه

ورقه این ناموس است یعنی جبرئیل است که نازل کرده شد بر موسی ای کاشکی میبودم در زمان نبوت تو جوان تنومند و کاشکی میبودم زنده آن وقت که بیرون خواهند کرد ترا قوم تو گفت

السلام او مخرجي هم قال نعم لم يأت رجل قط بمثل ما جئت به الا عودي وان يدركني يومك انصرك

علیه السلام آیا بیرون کنندگان من اند ایشان گفت بلی نیامد هیچ مردی هرگز بمثل آنچه تو آورده مگر دشمنی کرده شد با او و اگر دریابم آن روز را که تو مبعوث خواهی شد یاری کنم ترا

نصرا مؤزرا ثم لم ينشب ورقة ان توفي وفتر الوحي فترة حتى حزن رسول عليه السلام فيما بلغنا حزنا

یاری بسیار بازور پس درنگ نکرد ورقه تا وفات یافت و بند شد وحی تا آنکه غمگین شد رسول علیه السلام در آن روایت که رسید بما غمگین شدن

غدا منه مرارا لكي يتردى من رؤوس شواهق الجبال فكلما اوفى بذروة جبل لكي يلقي نفسه تبدى له

که رفت از غم بارها تا آنکه خود را از بلندیهای کوهها بیندازد پس هرگاه که میرفت بر بلند کوه برای انداختن خود ظاهر شدی

جبرئيل عليه السلام فقال يا محمد انك رسول الله حقا فيسكن لذلك جاشه وتقر نفسه فاذا طال عليه فترة

جبرئیل علیه السلام و گفتی ای محمد هر آینه تو رسول خدائی صادق پس هرگاه دراز شدی بر وی بند شدن

الوحي غدا لمثل ذلك فيبدو له جبرئيل عليه السلام فيقول له مثل ذلك فلما اتم الله عز وجل امر نبوته

وحی میرفت برای مثل آن ظاهر شدی جبرئیل علیه السلام و میگفتی مثل آن پس هرگاه تمام کرد خدای تعالی امر نبوت او

انصرف عليه السلام لا يمر على حجر ولا شجر الا يقول السلام عليك يا رسول الله عن جانبيه قال

بازگشت علیه السلام نمیگذشت بر سنگی و بر درختی مگر سلام میکرد و میگفت السلام علیک یا رسول الله از جانب راست و چپ گفت

رسول عليه السلام اني لاعرف حجرا كان يسلم علي قبل ان بعثت اني لاعرفه وكانت نبوته يوم

رسول علیه السلام میشناسم سنگی را که بود سلام میکرد بر من پیش از آنکه مبعوث شده بودم هر آینه میشناسم آن را بود نبوت او

الاثنين لثمان خلت من ربيع الاول فصدع بامر الله وبلغ الرسالة ونصح الامة فشغف القوم حتى

دوشنبه هشت روز گذشته بود از ماه ربیع الاول پس آشکار کرد حکم خدا را و تبلیغ رسالت کرد و نصیحت کرد امت را پس

حاصروه واهل بيته بالشعب وخرج من الحصار وله عليه السلام تسع واربعون سنة وبعد ذلك بثمانية اشهر

محاصره کردند او را و بیرون شد از حصار و در آن وقت عمر او صلی الله علیه السلام چهل و نه سال بود و بعد هشت ماه

واحد وعشرين يوما مات عمه ابو طالب وكان هو وخديجة بعد ذلك بثلاثة ايام فسمى ذلك العام

و بیست و یک روز وفات کرد عم او ابو طالب و وفات یافت خدیجه بعد از سه روز و آن سال را رسول علیه السلام در نام

سنة وثلاث اشهر قدم عليه جن نصيبين فاسلموا فلما اتت عليه احدى وخمسون سنة وتسعة اشهر اسري

سال و سه ماه آمدند نزد او جن ساکنان مقام نصیبین پس اسلام آوردند پس برگاه گذشت بر او یکسال پنجاه و یک و نه ماه تشریف

به من بين زمزم والمقام الى البيت المقدس وشرح صدره واستخرج قلبه فغسل بماء زمزم ثم اعيد مكانه

بردند آنحضرت صلعم از درمیان مقام ابراهیم بطرف بیت المقدس و چاک کرده شد سینه او و بیرون آورده شد دل و پس غسل داده شد با آب زمزم باز برگردانده

ثم حشي ايمانا وحكمة ثم اتي بالبراق فركبه وعرج به الى السماء فاخبر عليه السلام انه لقي في السماء الدنيا آدم عليه

مملو از ایمان و حکمت باز آورده شد براق پس سوار شد بر آن و بالا رفت بسوی آسمان پس خبر داد علیه السلام که بر آئینه ملاقات کرد در آسمان اول آدم علیه

السلام وفي الثاني عيسى ويحيى ابني الخالة وفي الثالثة يوسف وفي الرابعة ادريس وفي الخامسة هارون وفي

و در آسمان دوم از عیسی و یحیی پسر خاله و در آسمان سوم از یوسف و در آسمان چهارم از ادریس و در آسمان پنجم از هارون و در آسمان ششم

السادسة موسى وفي السابعة ابراهيم مسندا ظهره الى البيت المعمور صلوات الله عليهم اجمعين وسلامه عليه وفرض

از موسی و در آسمان هفتم از ابراهیم که بر آن بیت معمور تکیه پشت خود کرده بود درودهای خدا باد بر جمله ایشان و سلام او و فرض کرده شد بر او صلعم

وعلى امته الصلوات الخمس فلما بلغ ثلاثا وخمسين سنة هاجر من مكة الى المدينة وكانت هجرته يوم الاثنين

و بر امت او نماز پنجگانه پس برگاه رسید عمر او به پنجاه و سه سال هجرت کرد از مکه بسوی مدینه و واقع شد هجرت او بروز دوشنبه

لثمان خلت من ربيع الاول ودخل المدينة يوم الاثنين وكانت اقامته بعد النبوة ثلاث عشرة سنة

هشت [illegible] گذشته بود از ماه ربیع الاول و داخل شد در مدینه بروز دوشنبه و بود اقامت او بعد نبوت سیزده سال بود

وكان يتبع الناس في منازلهم بعكاظ ومجنة في الموسم يقول من يؤويني من ينصرني حتى ابلغ رسالات ربي وله الجنة

و آن وقت میکردند از جانبهای مردم در بازار عکاظ و بازار مجنه بود در ایام حج و عمره میفرمود کسی هست که مدد من کند در تبلیغ پیغام رب [illegible]

فمشى بين رحالهم وهم يشيرون اليه بالاصابع حتى بعث الله الانصار فامنوا به وكان الرجل منهم

و حیثیت هست پس کسی میرفت در جانبهای مردم و مردمان اشاره میکردند بسوی او بانگشتها تا وقتیکه فرستاد خدا انصار را پس ایمان آوردند [illegible]

يسلم ثم ينقلب الى اهله فيسلمون بكلامه حتى لم يبق دار من دور الانصار وفيها خير من المسلمين

[illegible] اسلام آوردند [illegible] مسلمانان بودند که

يظهرون الاسلام وكان يصلي الى البيت المقدس تلك المدة ولا يستدبر الكعبة بل يجعلها بين

ظاهر میکردند اسلام [illegible] نماز میخواند بسوی بیت المقدس [illegible] پشت نمیکرد بسوی خانه کعبه بلکه میکرد او را در پیش

يديه وصلى بعد قدومه المدينة الى البيت المقدس سبعة عشر شهرا او ستة عشر ولما هاجر عليه

پیش خود و نماز خواند بعد از آمدن او در مدینه بسوی بیت المقدس [illegible] هجرت کرد علیه السلام

السلام كان معه ابو بكر الصديق ومولاه يقال عامر بن فهيرة وكان دليلهم عبد الله بن الاريقط

همراه او ابوبکر الصدیق و غلام آن که نام او عامر بود پسر فهیره [illegible] عبد الله پسر اریقط بود

الليثي وهو كافر فلم يعرف له الاسلام قال ابو بكر اسرينا ليلتنا ويومنا حتى اذا قام قائم الظهيرة

و این عبد الله بن اریقط [illegible] ابوبکر [illegible]

وانقطع الطريق فلم يمر فيه احد فرفعت لنا صخرة لها ظل لم يأت عليه الشمس بعد قال فسويت للنبي

و ببندشد راه و نمی گذشت کسی ازان دیدیم سنگی را که زیر او سایه است و هنوز گرما نیامده است گفت پس درست کردم برای نبی

عليه السلام وكان في ظلها وكان معي فروة ففرشتها وقلت للنبي عليه السلام نم حتى انفض لك ما حولك

علیه السلام جای ابو همراه من بجه فرس من و گفتم برای نبی علیه السلام بخواب بهم تا گرد تو گردم پس بیرون آمدم

فاذا انا براع قد اقبل يريد الصخرة مثل الذي اردناه وكان يتها قبل ذلك فقلت يا راعي لمن انت قال انا

پس ناگاه کار گله بانی را دیدم که می آید سوی سنگ که ما اراده او کرده بودیم یعنی نشستن در سایه سنگ پس گفتم ای گله بان از کدام

رجل من اهل المدينة قال ابو بكر قلت هل في غنمك من لبن قال نعم قال فجاء بشاة فحلبت في القعب

مردی از اهل مدینه هستم گفت ابو بکر گفتم آیا در گله گوسپندان شیر خواهد شد گفت بلی گفت ابو بکر پس بیارد گوسپند را پس دوشیدم ما کردم پس بیار

بكذا من حليبها قال فحلبت اداوة قال فصببت على اللبن من الماء لا برده وكنت ناركان وقظ رسول

گفت پس شیر دوشیدم در ظرف او گفت پس انداختم آب را در شیر تا سرد شود و مکروه داشتم بیدار کردن رسول

صلى الله عليه وسلم قال فوقفت حتى قام من نومه فقلت اشرب يا رسول الله قال فاشرب حتى رضيت

صلی الله علیه و سلم را گفت پس ایستاده ماندم تا از خواب برخاستند پس گفتم بنوش یا رسول الله فرمود پس نوشید تا که

وقال صلى الله عليه وسلم لابي بكر ما ان الرحيل قال قلت بلى قال فارتحلنا حتى اذا كنا بان

و گفت صلی الله علیه و سلم برای ابی بکر گفت گفتم البته پس کوچ کردیم و در آن وقت که بودیم

رضيه جاء سراقة بن مالك بن جعشم فبكى ابو بكر وقال يا رسول الله قد اتانا قال كلا ودعا رسول الله صلى

در راه آمد سراقه پسر مالک پسر جعشم پس گریه کرد ابو بکر و گفت هر آینه بیاید سراقه برای جستن ما و گرفتن ما فرمود

الله عليه وسلم بدعوات فارتطم فرسه الى بطنه فقال قد علمت ان قد دعوتما علي فادعوا لي والله لكما

صلی الله علیه و سلم پس فرو رفت در زمین اسپ او تا شکم پس گفت هر آینه من میدانم که بد دعا کردید بر من پس دعا کنید برای نجات من

الناس عنكما ولا اضركما قال فدعا له فرجع ووفا وجعل يرد الناس قال هذه كنانتي فخذ

و بعوض او و پس گفتم لله بکر را که برای تو گرفتن شما از پس آیند و نه خبر کنم از حال شما کسی را گفت ...

منهم على اهلي وغلماني بمكان كذا وكذا فخذ منها حاجتك فقال لا حاجة في ذلك ومروا على خيمة ام معبد الخزاعية

سراقه پس باز گشت و وفا کرد عهد او و پس کرد مردمان را و روایت کرده که گفت سراقه که این ترکش منست پس بگیر از

وكانت امرأة برزة جلدة تحتبي بفناء القبة ثم تسقي وتطعم فسألوها لحما وتمرا ليشتروا منها فلم يصيبوا

ولادر نشست یعنی فیه بیرون شاند و میخوردند مهمان را پس جای درود بیرون و خرما گوشت که بخرد از وی و ازان یعنی ازام

عندها من ذلك شيئا وكان القوم مرملين مسنتين فنظر صلى الله عليه وسلم الى شاة في كسر الخيمة فقال

معبد پس نرسیدند ازان خبر او بود قوم مشکل پس دید صلی الله علیه و سلم سوی گوسفند قریب خیمه پس گفت

ما هذه الشاة يا ام معبد قالت شاة خلفها الجهد عن الغنم قال هل بها من لبن قالت هي اجهد

سال این گوسفند چیست ای ام معبد گفت این گوسفند است که بسبب ناتوانی از گله دور است پس گفت آیا شیر است گفت

من ذلك قال اتاذنين ان احلبها قالت نعم بابي انت وامي اذ رأيت بها فاحلبها فدعا بها
فرمود آیا اجازت میدهی مرا که بدوشم آن گفت بلی فدایا پدر تو پدر و مادر من
رسول الله صلى الله عليه وسلم فمسح بيده ضرعها وسمى الله ودعا لها في شاتها فتفاجت عليه ودرت
اگر مناسب باشد دوشیدن آن پس دعا کرد بر آن گوسفند رسول الله صلی الله علیه وسلم پس مسح کرد بدست خود پستان گوسفند و بسم الله گرد
ودعا باناء يربض الرهط فحلب فيه ثجا حتى علاه البهاء ثم سقاها حتى رويت ثم سقى اصحابه حتى رووا ثم شرب آخرهم
و دعا کرد برای آن گوسفند ام معبد پس کثرت شیر وارد شد و طلب کرد ظرفی را که کافی شود جماعتی را پس دوشید پس نوشانید
حلب فيه ثانيا بعد بدء حتى ملأ الاناء ثم غادره عندها وبايعها وارتحلوا عنها واصبح صوت بمكة عاليا يسمعون
تا شکم سیر شدند باز نوشانید یاران را تا سیر شدند باز نوشید پس حمله ایشان باز دوشید ظرف را تا لبالب شد و کوچ کردند از آن بیابان و آواز
الصوت ولا يدرون من صاحبه وهو يقول شعر جزاه الله رب الناس خير جزائه رفيقين
و آواز را میشنیدند و نمیدانستند که کیست صاحب آواز و او میگفت جزا دهد الله پروردگار مردمان جزا خیر از دو رفیق
قال الاصمعي ام معبد هما نزلاها بالهدى واهتدت به فقد فاز من امسى رفيق محمد قال فقصي
گفت اصمعی شاعر ام معبد ایشان هر دو فرود آمدند او را بهدایت و هدایت یافت پس البته رسید بفلاح هر که رفیق محمد شد گفت
رضي الله عنكم به من فعال لا يجازى وسودد ليهن بني كعب مكان فتاتهم ومقعدها للمؤمنين
خانه کعبه جای نشستن ایشان برای مومنین
بمرصد سلوا اختكم عن شاتها واناءها فانكم ان تسألوا الشاة تشهد دعاها بشاة حائل فتحلبت
در انتظار دریافت کنید از گوسفندان و از ظرف آن پس اگر دریافت کنید از گوسفند هر آینه گواهی خواهد داد
له بصريح صرة الشاة مزبد وكان رسول الله صلى الله عليه وسلم لما خرج من مكة استخفى هو
بخواند گوسفند را پس شیر دوشید از آن و بود رسول الله صلی الله علیه وسلم هرگاه بیرون شد از مکه پوشیده شدند آن
وابو بكر بغار في جبل من جبالها يقال له ثور قال ابو بكر فنظرت الى اقدام المشركين ونحن في
و ابوبکر در غار در کوه از کوهها گفته میشود آن را ثور گفت ابوبکر پس دیدم قدمهای مشرکین را و ما در
الغار وهم على رؤسنا فقلت يا رسول الله لو ان احدهم نظر الى قدميه ابصرنا تحت قدميه فقال يا ابا بكر
غار بودیم و ایشان بر سر ما بودند پس گفتم یا رسول الله اگر نظر کند یکی بر قدم خود البته خواهد دید ما را زیر قدم خویش پس گفت ای ابوبکر
ما ظنك باثنين الله ثالثهما ولما قدم رسول الله صلى الله عليه وسلم المدينة فتنازعوا اليه ايهم ينزل
چیست گمان تو همراه آن دو کس که خدا سوم ایشان است و هرگاه تشریف آورد رسول الله صلی الله علیه وسلم در مدینه با هم تنازعت کردند
عليه فقال انزل على بني النجار اخوال عبد المطلب اكرمهم بذلك فصعد الرجال والنساء
او پس گفت نزول میکنم بر بنی نجار که اخوال عبد المطلب باشند مهربان کنم ایشان را پس بالا شدند مردمان و زنان
فوق البيوت وتفرق الغلمان والخدم في الطرق ينادون يا محمد يا رسول الله صلى الله عليه
بر سقوف خانها و طفلان و غلامان بکوچها تا مدینه آوازها بلند کردند آمد محمد آمد محمد رسول الله صلی الله علیه وسلم

شرف چهارم در بیان جهاد و با کفار و با اهل هوا و در جنگ حضرت

شرف چهارم در بیان جهاد و با کفار و هوای حقتعالی در جنگ حضرت قدوة الکبرا سفیر بود
که جمیع غزوات مشهوره حضرت علیه السلام بیست و دو و دیگر از علما نامدار زیاده میگویند در تفسیر سورهٔ انفال آورده
آورده اند که کاروانان قریش که ابوسفیان و عمرو عاص و هشام با چهل سوار و جمعی از پیادگان از غزه و شام باز
گشته در نواحی بهار بدر رسیدند که رستم معرکه روزگار و هشتم مجادله پیکار را خبر شد با انصار و مهاجر برای کاروانان
بیرون آمدند ابوجهل را خبر شد بر بام کعبه برآمد نعره زد که ای پهلوانان و غازیان قریش و مبارزان هیجا جوش
دریابید و بشتابید که کاروانان خود را سپهسالار عسکر اسلام و سردار لشکر انام مصطفی علیه السلام تعاقب کرده
رسید آن سپه سالار اسلام و دین که کینه کشد و از کفره دین اگر نخواهید که در سنگساری شما خواهد شد
و از عار مردن بهتر است و اینچنین واقعه دیدن پیش از این واقعه خواهر عباس رضی الله عنه بخواب
دیده بود که گوئی فرشته از سراپرده قدس و سروشی از سیر انجمن انس نزول فرموده و کوهی
بر دست دارد خانه نمانده است که از آن کوه سنگها باران نشده و از حضرت عباس بسبب این خواب
پیدا شده بود و از مقاتله امتناع میکرده ابوجهل انشنید با جمعی از مبارزان قریش و دلیران بی کیش
یک هزار و پانصد کس سوار و پیاده بیرون آمدند و بتوا از کاروانان در بدر فرود آمده اند جبرئیل علیه السلام
از حضرت کرام در رسید و وحی آورد و گفت ان الله وعدنا احد الطائفتین یعنی حقتعالی ترا یکی
ازین دو طائفه وعده کرده است خواه بروی کاروانان و یا خواه با اهل قریش که ایشان در بدر
نزول کرده اند بر ایشان فتح تراست حضرت رسول علیه السلام خواست که ترک کاروان گیرد و با اهل
قریش آرد با یاران مشوره کرد یاران از زدن اهل قریش دشوار نمود تاراج کاروان خوش آمد چنانکه در
کریمه آمده است اذ یعدکم الله احدی الطائفتین انها لکم و تودون ان غیر ذات الشوکة تکون لکم
انصاریان دریافتند که مراد رسول اهل قریش است نه کاروان خوش آمد سعد بن معاذ رضی الله عنه بر خاست
گفت بیا چون قوم موسی ایم که خواهیم گفت فاذهب انت وربک فقاتلا انا ههنا قاعدون
بلکه ما میگوئیم اذهب انت ونحن معك ان خضت البحر خضنا معك وان علوت الجبل علونا معك
سید عالم علیه السلام با استغنا استماع روی با اهل قریش کرد و گفت که فتح با ماست که شما معاینه خواهید کرد
که فردا در بدر بفلان جای ابوجهل کشته شود و فلان جای شیبه اسیر شود و بمقامی فلان ولید و عتبه را پاره پاره
پاره کنند و در جائی دیگر عمرو هشام و امیه بن خلف را پای کشند و کلم بدر بند همچنین هر کس را جای کشتن
نشان داد چون یاران را مطلوب کاروان بود این اقوال دشوار نمود و کام ناکام بیرون آمدند حضرت
رسول علیه السلام با سیصد و چهارده پیاده و دو صد سوار رو بسوی بدر نهاد ابوجهل را خبر شد که
کاروان بسمت ساحل باز گشتند و سلامت بگذشتند اهل قریش خواستند تا مراجعت کنند
ابوجهل گفت والله باز نگردیم تا اینجا سر بانی نکنم و شتران نحر نکنم و در بزم عیش با هم
ننشینیم و تماشائی پای کوبان با یکدیگر نه بینیم تا تمام عرب بدانند که محمد علیه السلام را خبر بیرون آمدن ما

تا شنوند ایشان بدین مشغول بودند سید عالم علیه السلام فرسید برسید به فرسنگ از ایشان دور بدر نزول کردند میدان
مبارزت جای گرفتند آب نبود مثنوی بجای گرفتند جای نبرد ÷ که گرمی ز مردم برآمد دگرد ÷ زمینی ز گو کرد تا آسمان
هوا سیه ز دود رخ جگر تاب تر ÷ نه آبی درو سرد جز زهر ناب ÷ نه مهری درو گرم جز آفتاب ÷ چون
بی آبی معاینه کردند و زمین هر ران نهر آب مشاهده شد نماز به تیمم گذاردند و بدین آمدن شادمانی نمودند و
اهل قریش در جان و تن کامرانی ساختند مثنوی بدیدی در آمد به اهل قریش که آمد سپاهی ز بیگانه
کیش ÷ بدین آمدن شادمانی شده ÷ نه شادی که بس کامرانی شده ÷ عجب مرغی از دام من جسته بود ÷ خوش
آورد پر جان که پالسته بود ÷ چون رستم آفتاب از شبستان مشرق برآمد و گستهم گیتی تاب از میدان خاور در آمد
از هر سو مبارزان معرکه قریش سر در آب افگندند و هم نبردان مجادله بی کیش کمر کارزار در میان بستند
مثنوی چو کوه برآمد گادی زمین ÷ برون جست شیر سیاه از کمین ÷ جهان از دلیران لشکر شکن ÷
چو انجم کشیده بلی انجمن ÷ از تیار این نهر همت تا آب لشکر ضلالت در روی تاب عسکر جهالت سوگند یاد کردند که بر جوانان
کرام و دستارخوان طعام شبنم تا آب از کاسه سر محمد ننوشیم اصحاب از استماع این سوگند و احباب از اتباع
آن انابیره مند بسیار دردناک شدند و غم آب و بیم اضطراب زیادت در تفکر این الم و تحیر این غم اصحاب را
شب در آمد و لشکر خواب بر سر طایفه وسواس ابلیس و مقدمه هراس ابلیس بود همه یاران را محتلم کرد مگر حضرت
مصطفی و غیر از این اسلم بر آمد چون تیغ لشکر بیرق عسکر سپهر نمایان شد صحاب اضطراب حال و التهاب
خیال بعرض رسول کامیاب علیه السلام رسانیدند که با تشنه پریشان از احتلام فردا در میدان اسلام
چگونه در آئیم و در مبارزان انتقام بچه اندام بر آئیم در جنگ بمعرکه که بمرتبه ایست که قدم تا زانو میرود مثنوی
زرنگش امید بر آب آمدم ÷ نه از غرق ریگ سراب آمدم ÷ همه بر چو شنید عرض نیاز ÷ ببارای گردون
برآمد و راز ÷ بر آورد دست و مناجات کرد ÷ همه روی دل سوی حاجات کرد ÷ حضرت رسول صلعم عرض آب
و نیاز اضطراب بحضرت کامیاب بار نمود دست هنوز فراز بود که باران رحمت نزول [illegible]
بارید چنانکه جان دردمندان سیراب شد مثنوی سحاب لطف او بارید چندان ÷ که شد سیراب جان دردمندان
چو یاران سراسر در آب کردند ÷ ز نار تشنگی سیراب خوردند ÷ بمجرد نیاز از حضرت جان نواز چندان باران از
سحاب لطف بارید که صحاب غسل کردند و احباب بمراد گرفتند و ریگ میدان بر هم نشست بیت چو میدان
لشکر بر آراسته ÷ شده ریگ از آب آراسته ÷ همدرین وقت ابلیس لعین از تلبیس کمین بر آمد و بصورت
سراقه با سیصد سوار زره پوش تیغ آخته و مبارزان زهر نوش سنجق افراخته بمدد اهل قریش آمد سالار
لشکر و سپهدار عسکر زانو بوس ابوجهل کرد و بعرض رسانید که من شرمنده شمایم انا روزی که فرموده بود
محمد را تعاقب کنید و من تقصیر کردم امروز آمدم تا عذر آن تقصیر کنم و پوزش آن تشویر بخواهم
بشرطیکه مقدمه میدان کارزار و جناح سم نبرد را بمن گذارید ÷ مثنوی اگر سر لشکر مردان میدان ÷ مرا
مبارزیدای شیران مردان ÷ ببینید از شمشیر تیزم ÷ چو خونها بر سر میدان بریزم ÷ سر آمد از آن

لشکر اندازان قریش وجوانان سپاهان عسکر بدکیش سراقه را مقدمه کردند و سلحشوران چالاک وجنگجویان بیباک را همراه
سراقه ساختند شیران سپاه دین و زهره بران قلب یقین چون شنیدند که سراقه پیشوای افواج سر اندازان
وجراقه مقتدای عسکر بی سامان شده است متفکر شدند چه تیغ زنان قریش بسیار و دلیر افگنان بی کیش بیشمار
بودند و مفرگان نبرد گاه اسلام و تیغ اندازان سپاه کرام در کمال نقصانی که تمثیل میتوان داد بتاریکی
شب را و چراغ و تشبیه میتوان زد بروشنی چشم و تیرگی زاغ **مثنوی** سپاهان چو شب
روسیاه چون چراغ ؞ کم و بیش چون زاغ چون چشم زاغ ؞ ز بسیار و اندک سران سپاه ؞ به پروین
و انجم توان بست راه ؞ سپهدار سپاه دین و سالار نبردگاه یقین نبی علیه السلام چون لشکر یاران قلیل صفو
و لدادگان بدید سر بسوی گردون دوار و سپهر مکار کرد و گفت ای مشکل گشای دل بستگان و ظفر نمای
جان خستگان اگر امروز این مشتی گروه مسلمانان و اندکی زمرهٔ خدادانان را هلاک کنی بعد از این
در روی زمین کسی نماند که ترا پرستد **مثنوی** نماند کسی در جهان یادگار ؞ که گوید خداوند پروردگار ؞ چه مقصود داری
ازین مشت خاک ؞ که یکبار از بنیان برآری هلاک ؞ در زمان سالار لشکر سروشان و سپهدار عسکر رحمت نوشان
که جبرئیل و اسرافیل و میکائیل علیهم السلام باشند با سه هزار فرشتگان جامهای سفید در بر کشیده و عمامها
بر سر پیچیده بر اسپان ابلق سوار و دیبا قافان استبرق نگار رسیدند **مثنوی** رسیدند مرغان لشکر شکن
ندمرغان گه گردان گردن شکن ؞ همه پیهای سوی ظفر جبرئیل ؞ صف آراسته با همه باد و میل ؞ بکم پیش متقدم ز سرار
سرافیل خود شد ز قلب پناه ؞ جناح ... موس آراسته ؞ پس از باد بیمای پیراسته
یمین از سرافیل بر بست نو ؞ بسا راز سروشان دیگر گروه ؞ چون از به جا ... دهان سپاه
اد نی بسوی یکدیگر نهادند و از هر طرف عسکر شگافان و نخواه در هاهی لعنه بهمدیگر گشادند سراقه
از میمنه پیش برآمد و حراقه به جرعه بخویش در آمد از این سحر ستم پیران فلک و ستم توران سنگ جبرئیل
علیه السلام برآمده سراقه چون نیکو نگاه کرد مقدمه لشکر اسلام جبرئیل بود علیه السلام شناخت بمجرد دیدن
ناموس اکبر از جای جنگ زود گریخت و بر قلب لشکر خود ... ریخت **مثنوی** علم بر نفه آفتاب ظفر گریز
و فتاده بهر سو بگذرد ؞ چو خورشید عسکر کشید از ستیز ؞ شده لشکر روسیان در گریز کما قال الله تعالی فلما تراءت
الفئتان نکص علی عقبیه شیاطین سپاه و ملاعین آوردگاه دلیران بر لشکر قریش افتادند
و سرداران قریش نعرهای جانگداز و سالاران بی کیش ناله و آه زدند و گفتند ای سراقه
بی هنگ و ای حماقه دلتنگ سپاه مرا از مشتی فقیران برهم زدی و لشکر ما را از جزوی که ایشان هم
برآوردی و ابو جهل نیز بانگ بر سراقه زد که ای سراقه ترا چه در هم آمد که از ایشان گریختی و همه ما را
برهم ریختی سراقه گریبان معرفت و جواب نداد چون پیشوای اهل قریش تنگ بر سینهای رئیس ابلیس
بسیار بخندید گفت ای نامردان روزگار و ای ناخبران بیچاره انی بری منکم انی اری ما لا ترون آه بی تمیزان چه نگهدارد ای بی نصیبان ز نور بصر **مثنوی** در میان سپاهی که من دیده‌ام

هرا سپے که در دل پسندیده ام ؛ به بینند گر یک از آن صد هزار ؛ بدم در بر آید ز جا ننهاد مار ؛ اهل قریش
از استماع این مقال و مردان بی کیش باطلاع این حال از لب سامیدان پهلو تهی کردند و از سماط سلطان رخ
بر گریز نهادند لشکر ملایک و عسکر اسلام یک زبان تیغ بر اهل قریش کشیدند و بسیارے از آن آتش انگیزان را
باد بر خاک رسیدند بلکه پیش از آمدن یاران رسول او از ضرب تیغ و صدائے هیبت بیدریغ میشنیدند
و معاینه میکردند که سپید پوشان علوی مشاهده میکردند سر دشمنان مصطفی از عقب لشکر می آمدند و
سرهاے بے دینان می بریدند بیت ببر بردن خصم چون پلے فشرد ؛ ببر برد تیغے که بر سر سر برد ؛ و غلب
شیران بیشه غیبی و هژبران تیه لاریبی از یمین و یسار رسول علیه السلام نیز میزدند و سرهای شنا
چون کاه مے بریدند ابوجهل و سران قوم چنانچه هشام و عمرو شیبه و عتبه و ربیعه و ولید و عتبه و امیه بن خلف
و عقبه ابی معیط و عمار و لید هفتاد و چند کس در تیغ در آمدند و بر روایتے صد و هشتاد کس در آن مقامهم
که رسول نشان داده بود بر هم افتادند بیت بنزدیک باشتاد یک بیدریغ ؛ در آمد سر دشمنان زیر تیغ
سپهدار سپاه ظفر و سالار بزرگاه فتح و نصر علیه السلام فرمود کسے باشد که خبر ابوجهل بمن رساند که از
میدان زنده بر آمده یا کشته شده و در سر آمده از یاران که بر دخندگان خستگان و بینندگان مجروحان بود در
عبدالله بن مسعود گفت که ابوجهل را دیده ام که در میدان میان کشتگان باز خمهای گران بر یک گران افتاده
است و در رنگ [illegible] ان بگرد و بیت بر یک آن گوهر بحر بتابی ؛ نهان گشته چو اندر ریگ ماهی ؛ به حکم
فرموده رسول علیه السلام عبدالله بسوی [illegible] آن [illegible] در میدان بسینه وی نشست و زیر
گرفته سر وی را برید و پیش پای رسول علیه السلام آورده بنهاد رسول شکر و ثنائے خدائی زبان بر کشاد
الحمد لله امروز فرعون امت من کشته شد مثنوی چو آورد و بنهاد پیش رسول ؛ رسول از دل و
جان نموده قبول ؛ چو موسے به منت [illegible] ؛ که فرعون امت مرا خسته ؛ و هفتاد و دو تن از مهتران
قریش و سر قومان بد کیش چنانکه عباس عم رسول و عقیل برادر علی و ابوالعاص داماد رسول شوهر زینب
زنده اسیر شدند سید عالم علیه السلام با یاران مشورت کرد که ایشان را چه کنم حضرت عمر و سعد
ابن معاذ گفتند هات بالسیف واضرب اعناقهم که ترا دروغ گو ساختند و ساحر گفتند و ما را از مقام
آبا و اجداد بیرون کردند ابوبکر گفت انهم عمک وابناء عمک منهم توانا ایشان هستی و ایشان از قوم ما اند
که از ایشان فدیه بستانی و ایشان را رها کنی بیت ز اندرز من گوش آماده کن ؛ [illegible] بستان فدا هید
آزاده کن ؛ زینب قلادهٔ خدیجه که جهاز یافته بود برائی تخلیص شوهر خود فدیه فرستاد چون آن بر سید عالم علیه السلام
رسید بشناخت و زینب را یاد کرد و بگریست یاران ابوالعاص را بی فدیه رها کردند بیت چو از چشمهٔ چشم
گوهر فشاند ؛ اسیران در آن درد و لب [illegible] بماند قلاده را باز بزینب فرستادند حضرت رسول علیه السلام
وقت بر آمدن بسوی جنگ سیصد و پانزده پیاده را دعا کرده بود که خدایا اینها را سوار کنی چون
غنیمت بدست افتاد هیچ پیاده نبود که خداوند طوبلیه نشد ؛ مثنوی ؛ در دست افتاد

تاراج گنج ؛ چو از مال گشتند بی‌دست و پیچ ؛ نماند از صحابه کسی در سپاه ؛ که اسپان و شتران نزد پایگاه
از عباس فدیه طلب کردند گفت من هیچ متاع ندارم سید عالم گفت آن زر کجاست که با ام فضل بوقت آمدن
داده بودی و ام فضل هم بستر او بود و قصه که این سخن بوی گفت ما لثی نبود آیا رسول علیه السلام
خبر کرد گفت مرا جبرئیل خبر کرد فی الحال عباس ایمان آورد بیت پیامبر برایشان چو بگشاد راز ؛
بندی دیا سلام آمد ساز ؛ رای عمر و سعد که بکشتن ایشان بود موافق رضای صمدیت بیفتاد
و رای ابوبکر که بفدیه اشاره فرموده بودند مطابق و موافق قضای احدیت نیامد جبرئیل از حضرت صمدیت
در رسید که ای رسول منتظر بلای باش که جز عمر خطاب و سعد معاذ غیری را از وی رستگاری نبود
سید عالم علیه السلام بغایت متالم شده بازگشت و وقوع این جنگ در ماه مبارک رمضان در سنه اثنین
بود و در تفسیر سورهٔ آل عمران آورده اند که وقوع جنگ احد بروز دوشنبه هفدهم ماه شوال سنه ثلاث
بود که چون مقدمهٔ سپاه جهالت و جناح آمد دگاه ضلالت کشته شد ابوسفیان سر قوم در مکه شد تا جمعی
از پریشان رایان لشکری انگیخت بجهاز [illegible] بر دلسوی مدینه بریخت بیت ز جمعی پریشان سپاهی
کشید ؛ بسوی مدینه دو اسپه دوید ؛ با سه هزار مرد جنگ آزمای رهسپری میدان پیکار
فرسای در برابر کوه احد فرود آمد بیت فرود آمد آنجا سپاهی شگرف ؛ که کردی برآرند از آن
بحر ژرف ؛ رستم میدان نبوت و گستهم مردان فتوت علیه السلام با مبارزان معرکه همت و دلیران
طلیعه صمدیت مشورت کردند که برای مقابلهٔ ابوسفیان و مقاتلهٔ آن چه باید کرد که سر لشکر منافقان لعنت
بیشتر بعضی یاران رای زدند و نیز رنگ انگیختند که درین بار برای پیکار بیرون نیاید ؛ نه بر آن
قریش و شیران صحرای بی کیش و ترتیب سه هزار اند و مایان صدکس بی هنجار بیت چه پیکار کبکان
بشاهین بود ؛ که این مار بین آن پر از کین بود ؛ امیر [illegible] همین حمزه و اصحاب که آرزوی شهادت یافته
بودند رای ظفر کشای آن زدند که بیرون بر آییم و با ایشان بزنیم و رسول علیه السلام را این رای
موافق افتاد بتحریض ایشان زره در بر نهاد و کمر کین بگشاد اصحاب اندک ازین رای متعرض بودند
سید عالم علیه السلام فرمود انبیا چون زره پوشند بی جنگ مراجعت نکوشند اکنون البته بیرون می باید
آمد بیت چو رستم بتن در زره در کشید ؛ نه شاید که بی جنگ از آن سر کشید ؛ همدرین بودند که وحی
آمد و جبرئیل صدای نصر در داد و صلای فتح بر نهاد که ای محمد امروز فتح حقتعالی بجانب تو نهاده ؛
بیت ندای رسیده ز هاتف بسر ؛ که امروز بهر تو آید ظفر ؛ بوصول بشارت ظفر با یکهزار نفر روانه
هفتصد کس بشرف ایمان مشرف شده بود که ولید خالد را در ذات النعیم پنهان کرده و خود بمقابله آن
سپاه ایستاده جبرئیل آمد و رسول علیه السلام خبر داد که امروز خالد بن ولید در ذات النعیم پنهان است جستجوی
خبر کرد فارس بسیار ؛ که در غیبت پنهان درین شاخ تر ؛ که آن شاخ را نام ذات النعیم ؛
بنادست آن با جان کریم ؛ سید عالم علیه السلام عبد الله جبیر را با پنجاه نفر زیر رایات خود سپاهی

وایشان را گفت که میر تیراندازان باشید و هوشیار باشید و نخواهم که کسی از شما از اینجا بجنبد و منتشر شود زیرا چه
پسر ولید مذاق النعیم پنهان است اگر این بر شما ریزد به یک مشت بردی تیرباران کنید و خود با جمیع یاران در قلب
بود از هفتاد نفر ابوسفیان را زد تا ابوسفیان شکست خورد و پشت بهزیمت **بیت** چنان افتاده بلشکر شکست که
پوری پدر پا نگیر دید دست ؛ صاحب جیش نصرت و عیش نعمت علیه السلام با یاران دنبال او کردند چنانکه
از نفر عبدالله جبیر غایب شدند و چهار ده نفر مشرکان را بکشتند و عبدالله جبیر با یارانی که برابر او بودند بسبب
غنیمت قلق شدند نتوانستند که برقرار بمانند یاران عقب علیه السلام روان شدند رایت از جای جنبید و عبدالله
جبیر تنها استاده بماند بشامت آنکه بی فرمانی کردند در مدارک مسطور است وحی آمد این زمان فتح شاه والله اکنون
یاران شما بی فرمانی کردند بسبب این بی فرمانی فتح خصمانه شده بود اکنون ابوسفیان چنان منقاد بود ؛ درا پیش
کرد بازگشت و ولید از عقب برخاست چو آن تیراندازان ایشان را از پس و پیش مشت تیرباران کردند تعبیه
ایشان راست افتاد عبدالله جبیر کشته شد عبدالله ابن ابی با سه صد نفر پشت بهزیمت نهاد **بیت** از قضای
گنبد خوناب ریز ؛ لشکر دین رو نهاد اندر گریز ؛ سر حلقه پهلوانان معرکه نبوت و مبارزان بحر بر قوت
علیه السلام با هفتصد دلیران لشکرشکن و چالشگران هیبت فگن همچنان در میدان ماندند و یک سر جای بجای
بنام دان نماند **بیت** ز میدان مردانگی از شکوه ؛ بدستی زمین را نماند چو کوه ؛ یاران بهزیمت رسیده
راه پس بر دو کشیدند چون تیراندازان خصم و نیزه گزاران رزم از پیش و پس در آمدند و باران تیر و تیر بالان
از سحاب کیش از پای ما سر گذشت **بیت** چه دریای پیکار از آب تیغ ؛ ز سر بر گذشته در آمد دریغ ؛ چون بالی
مبارزان رسول از سر جای جنبیدند و بسوی دشمنان برده بقوت رفتند **بیت** بل لشت یاران پناه جهان
بود چون زمانه ما تخم جهان ؛ بهمدرین میان ابی وقاص و عتبه در آمدند سنگی بر جهان پهلوان انداخت و
تیغی بر فرق آفتاب عالمتاب افراخت ؛ **بیت** چو بر خورشید گردون تیغ آمد ؛ عجب ابری که او بی تیغ آمد ؛
بروایتی عبدالله قمیه حارثی سنگ بر گوهر کان نبوت زد در ... که مجروح شد چه ... از برج گوهر بدر آورد
مثنوی گوهر او چون دل سنگی بخست ؛ سنگ چرا گوهر او را شکست ؛ زد بی انجاکه دل سنگ بود ؛ حسب ...
در آهنگ بود ؛ کی شد ... آشنا ... گرای ؛ گرنه ... درشکن ولعل ساحی ؛ چنین آید ... سنگ دل گوهر
شکسته خواست که گوهر تیغ بر میغ زند مصعب بن عمیر که صاحب رایت بود خود در ... در رسید گرد از تیغ میغ پراگنده
شد رایت گوهر آمای وار دهای بهزیمت نمای سرنگون افتاد **بیت** چو آمد اژدهای از پای در سر مبارزان
آمده چون روز محشر شیطان در هر طرفی از لشکر ندا داد که سر جهان پهلوانان در پای افتاد و تن مبارک
بغرقاب خون اما اصحاب از این صدای ناخوش خاطر شکسته شدند لشکر اسلام بریدند هفتاد و دو تن از اصحاب
کبار شربت شهادت چشیدند و جام وصال الذین قتلوا فی سبیل الله در کام جان ریختند چنانکه حضرت
امیر المومنین حمزه دران حرب با هفتاد صحابه شربت شهادت درکار بردند **مثنوی** ز یاران درین حرب هفتاد
تن ؛ در آمد بخاک و ندیده کفن ؛ بتخصیص عم جهان پهلوان ؛ کشیده شراب شهادت روان ؛ زهی

مردمیدان که در روز رزم ✽ به میدان رسید به هفتاد زخم ✽ حبشی شکم حمزه پاره کرد و جگر خام بخایید سر لشکر سپاه
ملکوت و صفدر عسکر جبروت در رسید که ای جهان پهلوان این بلا آن بلاست که ترا اعلم داده بودند و از برای عمر
سعد آگاه و ساخته تر است برآمد که جز عمر و سعد درین جنگ هم رنگ خون شهادت شدند و مجروح برآمدند **مثنوی**
نماند از سپاه دلیران تنی ✽ که زخمی نخورده ز تیغ افگنی ✽ بمیدان روان گشته دریای خون ✽ همه گوهران
دریا بردن ✽ اکنون هنگام غضب الهی و ایام شغب نامتناهی است خود را در میان کشتگان و زنده خود را از من
ساز **مثنوی** ازهمه مجروح سنان زان کرده ✽ روی زمین گشته پر از کوه کوه ✽ گوهر خود کرد دران کان نهان
گوهر آن کوه ندارد زیان ✽ حکمت الهی و مراد نامتناهی در شکست آن بود که اصحاب کبار و احباب نامدار که مقتدای
لشکر ایمان و قبله عسکر ایشان بودند و منصب از میدان دین گرفته غنیمت شهادت و قسمت سعادت از ...
زیادت ایشان برسد چنانکه در کریمه وَالسّابِقُونَ السّابِقُونَ اُولٰئِکَ هُمُ الْمُقَرَّبُونَ فِی جَنّاتِ النَّعِیمِ
اشارت بران میکند چه بعد از چه سوت مرتبه شهادت نیست مائدة اعطیناها والکاس بید اربابهم
ساقیان بزم فردوس جام شربت تسنیم قربت میگردانیدند و هر یکی بسوی دیگری اشارت میکرد حریفان
شربت کشیدند و بوصال محبوب رسیدند **مثنوی** زهی عیشی که وقت زنده مردان ✽ بپیش یار باشد جان سپردن
الغرض حضرت **قدوة الکبری** میفرمودند هر گاه از مسلمانان شکستگی پیش آید و ایمان بدان شکستگی ...
گشاید نومید نگردد چه در روی مژده بشارت ظفری و اشارت نصرتی پوشیده هست **مثنوی** شنو نومید در وقت
شکستن ✽ در ابرو سرکه باید شهد خوردن ✽ درست آنست کاندر هر شکستی ✽ شکسته بسته گردد هم درستی
بعد از واقعه بدر عمیر بن وهب الجمحی با صفوان بن امیه ذکر مصیبت بدر و پسر عمیر بن وهب در میان اسیران
بدر بود صفوان گفت عیش را خدا تعالی ناخوش گردانید بعد از کشته شدگان بدر عمیر گفت آری بعد
ازین در زندگی هیچ چیز نماند اگر قرض مردم بر ذمه من نبودی و از ضایع شدن زن و اطفال خود اندیشه
نکردمی حقا که از برای قتل محمد مصطفی بمدینه میرفتم شنیده ام که محمد مصطفی علیه السلام تنها در بازار مدینه
میگردد و با همه کس می نشیند مرا بهانه رفتن هست که پسر من اسیر ایشان است و صفوان گفت ادای
قرض تو در ذمه من و تعهد عیال تو بعهده من درین کار تقصیر مکن صفوان تجهیز راه او کرد وی شمشیر خود را
تیز کرد و زهر آب داد و صفوان را وصیت کرد که این سر پوشیده دارد وی بمدینه نهاد چون بمدینه رسید بر در
مسجد فرود آمد و راحله خود را ببست و شمشیر خود را حمایل کرد بسوی رسول علیه السلام متوجه شد امیر المومنین
عمر رضی الله عنه با جمعی نشسته بود ناگاه چشم او بر عمیر افتاد گفت بگیرید این سگ را که دشمن خداست و در
روز قوم را الحرب بسیج میکرد و ایشان را از قلت عدد اخبار میکرد آن جمعی او را بگرفتند امیر المومنین عمر پیش رسول
علیه السلام رفت و قصه را باز گفت رسول علیه السلام فرمود که او را بیار امیر المومنین عمر رضی الله عنه
بیک دست شمشیری که وی بگردن داشت تاب داد و محکم گرفت و بدست دیگر دسته شمشیر وی را نگاه داشت
و پیش رسول علیه السلام درآورد و جمعی از انصار را پیش رسول علیه السلام بنشانید الغرض این سگ

امین باشید رسول علیه السلام گفت وی را بگذارید گفت پیش آی ای عمیر پس گفت چرا آمدی ای عمیر گفت از برای
اسیری که به دست شماست رسول علیه السلام گفت شمشیر چرا آویختی گفت روی شمشیر سیاه باد که هرگز برای
ما کار نکرد رسول علیه السلام فرمود که راستی پیش آر که جز راستی نخری گفت جز برای این مهم نیامدیم رسول
علیه السلام فرمود که با صفوان بن امیه عهد بستی و اهل قبیله را یاد نکردی چون ادای دین و تعهد عیال تو بر خود
گرفت به قتل محمد علیه السلام نیامدی تو از برای این مهم آمدی اما خدا تعالی میان تو و مراد تو حائل گشت عمیر
گفت گواهی میدهم که تو رسول خدائی از غایت نقصانی از درگاه تو محروم مم صدق تو بر من ظاهر شد
زیرا که ازین حال غیر صفوان و من هیچکس خبر نداشت ترا ازین خبر نداده است مگر خدا تعالی و شکر خدا که
مرا بدولت اسلام مشرف گردانید رسول علیه السلام با اصحاب گفت برادر خود را احکام اسلام بیاموزید و
تعلیم قرآن کنید بعد از آن رخصت مراجعت بمکه طلبید و خلق را بخدا تعالی خواند و جمعی کثیر بواسطه وی
از دولت اسلام مشرف شدند نقل است که روز احد هزیمت بر لشکر افتاد ابی بن خلف بر اسپی سوار
شده بود روی به پیغامبر علیه السلام آورد و گفت امروز مرا نجات مباد اگر تو نجات یابی رسول علیه السلام در میان
حارث بن وهمه و سهیل بن حنیف بر ایشان تکیه کرده بود ابی خلف بر رسول علیه السلام حمله کرد مصعب بن عمیر
خود را وقایه رسول علیه السلام ساخت ابی نیزه بر مصعب زد وی را شهید کرد در دست سهیل هم نیزه
بود رسول علیه السلام آن را استاد و در زیر بغل درع ابی زد ابی اسپ دوانید بالقوم خود رسید و همچو گاو
بانگ میکرد ابو صفوان گفت ای ملک این همه جزع از چیست این خراشی بیش نیست بجیری که از آن
زحمتی نرسد گفت ملک حربه میدان که مرا نیزه زده است روزی که در مکه بودم با من گفت که زود باشد
که بر دست من کشته شوی اکنون دانستم که او قاتل منست و من ازین زخم نخواهم زیست و حقا که الم ازین
جراحت احساس میکنم که اگر بر همه اهل حجاز قسمت کنند هلاک شوند پس همچنان نعره میزد و بانگ میکرد تا جان بمالک
دوزخ سپرد امیر المومنین علی کرم الله وجهه گفته است چون قوم از پیش رسول صلی الله علیه وسلم منهزم
شدند و آوازه بر آمد از آن که محمد قد قتل در میان کشتگان رسول صلی الله علیه وسلم را نیافتم گفتم والله
که رسول علیه السلام خدای را فرار نمیکند و کشته نشده است بلکه خدا تعالی بر ما غضب کرده است
رسول را از میان برداشت هیچ به از آن نیست که مقاتله کنم چنانکه کشته شوم و عالم بی او نه بینم نیام شمشیر
خود را بشکستم و دل بر شهادت نهم بعد از آن بر قوم مشرکان که مجتمع بودند حمله کردم متفرق شدند دیدم که رسول
علیه السلام ونق افروزند در غزوه الرجیع که در سال چهارم از هجرت بود عاصم بن ثابت شهید شد دشمنان قصد
کردند که سر وی را از تن جدا کنند و بسلافه دختر سعد فروشند که عاصم رضی الله عنه در حرب احد پسر وی را
کشته و او نذر کرده بود که هرگاه که سر عاصم را بوی آرد صد اشتر بدهد چون بر سر او دست یابد در کاسه
سر او خمر خورد حق سبحانه و تعالی زنبور را فرستاد تا گرد عاصم در آمدند و هر که نزدیک می آمد نیش میزدند
تا زده او ورم کرد و نزدیک بهلاک می رسید گفتند چون شب شود زنبوران دور شوند سر وی را جدا کنند

چون شب شد ابر و باران پیدا شد و سیلی عظیم آمد و تن عاصم را در ربود امیر المومنین عمر رضی الله عنه گفت
که عاصم نذر کرده بود که تن من بهیچ مشرک نماسد بحکم هیچ مشرک دست بتن من نرساند چون وفا
نذر خود قیام نموده بود حق تعالی بعد از وفات وی تن وی را از مساس مشرکان نگاه داشت در غزوهٔ
خندق که اصحاب چون حفر خندق میکنند سنگی سخت پیش آمد که از شکستن آن عاجز آمدند سلمان رضی الله
عنه رسول علیه السلام را از آن خبر کرد رسول علیه السلام بخندق فرود آمد و سلمان نیز همراه بود و بعضی اصحاب
در کناره استاده بودند رسول علیه السلام میتین از سلمان گرفت و بران سنگ زده سنگ پاره شد و از آن
برقی جست که همه مدینه را روشن گردانید رسول علیه السلام تکبیر فتح گفت و همه اهل اسلام تکبیر گفتند ضربی
دیگر بزد و برقی دیگر بجست رسول علیه السلام و همه بموافقت او تکبیر گفتند و در ضربت سیوم نیز همین حال شد
سلمان گفت یا رسول علیه السلام پدر و مادر من فدای تو باد این چه حالیست که ما دیدیم که هرگز مثل این ندیده ایم
رسول صلی الله علیه وسلم بقوم نظر کرد و گفت شما دیده اید انچه سلمان دید گفتند بلی یا رسول الله دیده ایم
فرمود که در ضربت اول برقی جست در روشنائی آن کوشکهای ارض کسری دیدم چون انیاب کلاب و
جبرئیل مرا خبر کرد که امت من بران دست خواهند یافت و در ضربت دوم برقی جست در روشنائی آن
کوشکهای سرخ در زمین روم چون انیاب کلاب مشاهده کردم جبرئیل مرا خبر کرد که امت تو برین ممالک خواهند آمد
و در ضربت سیوم برقی جست چنانکه دیگر در روشنائی کوشکهای صنعا را دیدم و جبرئیل مرا خبر داد که امت ترا فتح
آن بلاد دست خواهد داد و احدی میگوید که رسول علیه السلام کوشک سفید کسری را وصف کرد سلمان گفت
والله صفت آن همین است که میگوئی من گواهی میدهم که تو رسول خدائی فرمود که هر آئینه فتح شام شود و هرقل
باقصای مملکت خود گریزد و بر شام حاکم شود و هیچکس بر شما منازعت نتواند کرد و هر آئینه ملک یمن نیز فتح تو شود
کسری نیز کشته شود و بعد از ان کسری نباشد سلمان گوید انچه رسول علیه السلام فرمود همه را بعد از وی همچنان
مشاهده کردیم حضرت قدوة الکبری میفرمودند که حرب که در میان کفار و حضرت علیه السلام واقع شده
بعیت و دو حرب است ابتدا اول غزائی و دانست تا که رسید الوا در سنه واحد در ماه و دهم روز دوم غزائی دعیرت
از در ان امیه بن خلف بود بعد این بیگاه سه روز سوم غزا که برآمدن در طلب در کرزین جابر بود بدایت آن جنگ
بر مولشی مدینه بعد این هفت روز چهارم غزای بدر است یکسال از هجرت و هشت ماه و هفده شب از رمضان المبارک
و اصحاب آن هنگام سیصد و سیزده کس بودند و مشرکان از نهصد تا هزار کس بودند و این روز را روز فرقان گویند
که فرق کرد حق تعالی میان کفر و باطل و درینجا حق تعالی پنج هزار فرشته برای تقویت حضرت علیه السلام فرستاد
پنجم غزای بنی قینقاع است ششم غزای سویق است در طلب ابو سفیان صخر بن حرب و وجه تسمیه آنست که
مشرکان از زاد خود سویق بسیار گذاشته بودند هجوم کردند مومنان بران پشت بسیار هفتم غزای بنی سلیم است
که بسبب آب جنگ شده بود هشتم غزای ذی امر و ذو امر نام موضعی است و یقال غزوة انمار و هذا کلا فی
بقیة السنة الثانیة ؛ نهم غزا احد است در سیوم سال بود در آنجا و در طرف شمال جبرئیل و میکائیل

میکائیل رسول علیه السلام است دهم غزای بنی نضیر است در هفت ماه است و ده روز یازدهم غزاة ذات الرقاع
بعد این دو ماه و بیست روز در انجا نماز خوف گذارده بودند وجه تسمیه آنست که صحابه دران جنگ خرقه بپای بسته
بودند بنا بر برهنگی اقدام و نایافتن نعلین و بعضی گفته اند که آن کوهیست نزدیک مدینه که در و بقعه سرخ و سیاه و سفید
است دوازدهم غزای دومة الجندل است بعد ازین بدو ماه و چهار روز دومة الجندل بفتح الذال و ضمها جدل قبیله
بوده میل از غض و غمص موضعی است مشهور سیزدهم غزای بنی المصطلق از خزاعه بعد این پنج ماه و سه روز آن
آنست که گفت دران بل انکه آنچه گفت چهاردهم غزاة الخندق در چهار سال و ده ماه و پنج روز پانزدهم غزای
بنی قریظه بعد این شش روز و قریظه نام قبیله ایست از یهودیان مدینه شانزدهم غزای بنی لحیان که قبیله ایست
از هذیل بعد این سه ماه هفدهم غزاة الغابة در سه سال بود ان حج و عمره کرده بودند کما نرا غزوه حدیبیه گویند
حدیبیه موضعیت نزدیک مکه هیژدهم غزای خیبر در سه ماه از سال هفتم از هجرت و ده روز و بعد آن
شش ماه و ده روز عمره قضیه بجا آورده بود نوزدهم غزای فتح مکه در هفت سال و هشت ماه و یازده روز بستم
غزای حنین بعد این بیک روز که درین جنگ ملایک نازل شده بودند از برای نصرت پیغامبر علیه السلام بیست
یکم غزای الطائف . همین سال و درانجا حج کرد بمردمان عتاب بن اسید بیست و دوم غزای تبوک از شش
ماه از سال نهم و پنجم روز درین سال حج کرد بمردمان و زید بن ارقم قال غزوت مع رسول سبع عشرة غزاة
و حکی بغیر اثنین ابن اسحاق و ابو معشر و موسی بن عقبة . عشرین المشهور انه غزا خمسا و عشرین غزات بنفسه و
قیل سبعا و عشرین و البعوث و السرایا خمسین او نحوها و لم یقاتل صلی الله علیه و سلم الا فی سبع بدر و احد
و الخندق و بنی قریظه و المصطلق و خیبر و الطائف صلی الله علیه و سلم ذکر حفظه او صلی الله علیه و سلم در جنگ
افتاد و آن شش کس بودند اسعد بن معاذ که در جنگ بدر نگاه داشت ذکوان بن عبد الله محمد بن مسلمه که در
جنگ احد بود و زبیر بن العوام عباد بن بشیر سعد بن وقاص ابو ایوب انصاری بلال که بوادی القری نگاه
کرد که فرود آمد کریمه یا ایها الرسول الی قوله والله یعصمك من الناس ترك الحرسین
شرف پنجم در بیان حج و عمره وی صلی الله علیه و سلم ولم یحج صلی الله علیه و سلم بعد
ذکر حج صلی الله علیه و سلم بعد

الهجرة غیر حجة واحدة ودع الناس فیها وقال عسی ان لا تروني بعد عامي هذا
از هجرت مگر یک حج و رخصت کرد مردمان را دران و فرمود که شاید که نه بینید مرا بعد ازین سال
من ثم قیل حجة الوداع وحج قبل الهجرة حجتین وکانت فریضة الحج نزلت فی سنة
و بدین وجه گفته شد این را حجة الوداع و حج کرد قبل از هجرت دو حج و فرض شد حج در سال
ستة ولم تفتح مكة الا فی سنة ثمان فاستخلف رسول الله صلی الله علیه وسلم
ششم از هجرت و فتح نشد که مگر در سال هشتم پس خلیفه کرد رسول علیه السلام

فيها وعتاب بن اسيد يحج بالناس تلك السنة وفى السنة التاسعة

دران سال عتاب بن اسيد را كه حج كناند مردمانرا ودرسال نهم

حج بالناس ابوبكر واردفه بعلى يوذن فى الناس بسورة براة وان لا يحج

حج کنانید مردمانرا ابوبکر و فرستاد علی را در پس او که از مضمون سورهٔ برات اهل مکه را خبردار کند و این

بعد العام مشرك ولا يطوف بالبيت عريان واذن فى الناس فى العاشرة

بعد ازین سال کسی از مشرکان و طواف نخواهد کرد کسی خانهٔ کعبه را برهنه و خبردار شدند مردمان درسال دهم از هجرت

ان النبى صلى الله عليه وسلم حاج فقدم المدينة بشر كثير كلهم يلتمس

که آنحضرت علیه السلام امسال اراده حج میدارند پس بیامدند در مدینه مردمان بسیار هر کسی جستجوی این امر میکرد

ان ياتم برسول صلى الله عليه وسلم ويعمل مثل عمله وخرج عليه السلام

که اقتدا ای آنحضرت صلی الله علیه وسلم بکنند و عمل کنند آنچه آنحضرت علیه السلام کنند و بیرون شدند علیه السلام از مدینه

نهارا بعد ان ترجل وادهن وتطيب وبات بذى الحليفة وقال اتانى

بروز بعد از انکه شانه کردند و روغن در سر انداختند و خوشبو استعمال کردند و بذی الحلیفه شب تشریف داشتند و فرمودند آمد نزد من امشب

الليلة آت من ربى فقال صل فى هذا الوادى المبارك ركعتين وقل عمرة فى

از پروردگار من امشب پس گفت بخوان درین صحرای مبارک دو رکعت و بگو عمره کردن در

حجة واحرم صلى الله بعد ان صلى ف وجب فى مجلسه وسمع ذلك منه

موسم حج جایز است و احرام بست صلعم بعد از انکه نماز خواند و واجب کرد احرام را در همین مجلس و شنیدند ازو این را بسیار

اقوام منهم ابن عباس ثم ركب فلما استقلت به ناقته اهل ثم لما علا

بجماعتها ابن عباس است باز سوار شدند پس هرگاه راست شد ناقه همراه آنحضرت علیه السلام لبیک گفتند باز هرگاه

على شرف البيداء اهل فمن ثم قيل اهل حين استقلت به ناقته لاهل ثم

برکرده البیداء لبیک گفت پس ازینجا گفته شد احرام بست وقتیکه راست شد ناقه بعد سوار شدن آنحضرت صلعم

لما علا على شرف الى وحين علا على شرف البيداء وكان يلبى بالعمرة

و وقتیکه بالا شد برکرده بالای بیدار و گاهی لبیک بعمره میکرد

تارة وبالحج اخرى فمن ثم قيل انه مفرد وكان تحته صلى الله عليه

وگاهی بحج میکرد پس ازینجا گفته شد که آنحضرت احرام فقط برای حج کرده بود و بود زیر آنحضرت صلی الله علیه

وسلم رحل رث عليه قطيفة لا يساوى اربعة دراهم وقال اللهم اجعلنا

وسلم زین کهنه و بران گلیمی بود که قیمتش چهار درم هم نبود و گفت خدایا بکن

حجا لا رياء فيه ولا سمعة وقال جابر ونظرت الى مد بصرى بين يديه

حج را خالص از ریا و نام آوری و گفت جابر راوی این حدیث نظر کردم تا دراز نظر خود پیش آنحضرت

من راكب وماش وعن يمينه مثل ذلك وعن يساره مثل ذلك
پیاده وسوار را وبراست آن ہم چنین وبچپ آن ہم چنین وبپس آن

ومن خلفه مثل ذلك ورسول الله عليه السلام بين اظهرنا وعليه ينزل القرآن و
ہم چنان ورسول الله صلی الله علیہ وسلم درمیان ما بود وبروی قرآن نازل میشد واو

هو يعرف تاويله وما عمل به من شئ عملنا به ودخل صلى الله عليه وسلم مكة
میدانست تاویل او وبر انچه کرده بود انحضرت صلی الله علیه وسلم کردیم ہمه آن وداخل شد رسول الله علیه السلام بمکه

صبيحات يوم الاحد من كداء الثنية العليا التي بالبطحاء فطاف
بوقت صبح از یکشنبه از راہے که جانب بلند از مکه بود ونام آن بطحا بود پس طواف کرد

القدوم مضطبعا فرمل ثلثا ومشى اربعا ثم خرج الى الصفا فسعى بعض سعيه ماشيا
برائے قدوم درحالیکه چادر را پیچیده بود وبالائے بازوئے خود بطور معروف در اضطباع پس رمل کرد ... ... شخص

فلما كثر عليه ركب فى ناقته وتزل عليه السلام باعلى الحجون فلما كان يوم التروية
پس ہرگاه ہجوم مخلوق شد سوار شد بر ناقه تا ہر شخص ببیند وفرود آمد ... بالائے مقام حجون پس ہرگاه یوم الترویه شد

وهو ثامن ذى الحجة توجه الى منى فصلى بها الظهر والعصر والمغرب والعشاء وصلى بها الصبح
وآن ہشتم از ذی الحجه است متوجه شد بسوئے منا پس ادا کرد نماز ظہر وعصر ومغرب وعشاء ونماز صبح ادا کرد در آنجا

فلما طلعت الشمس سار الى عرفة وضربت له قبة بنمرة فاقام بها حتى زالت الشمس
پس ہرگاه طلوع شد آفتاب شریف بسوئے عرفات بردند ... ... باشد ... ... بمقام نمره پس قائم ... ...

فخطب الناس وصلى بهم الظهر والعصر جمع بينهما باذان واقامتين ثم راح الى الموقف
پس خطبه خواند بر مردمان ونماز ظہر وعصر ادا کرد ہمراه ایشان جمع کرد درمیان ہر دو نماز با یک اذان ودو تکبیر ... ...

ولم يزل واقفا على ناقته القصوى يدعو ويهلل ويكبر حتى غربت الشمس ثم دفع
وایستاده ماند بر ناقه خود که نام آن قصوی بود دعا میکرد ولا اله الا الله والله اکبر میخواند تا اینکه آفتاب غروب شد پس بازگشت

الى المزدلفة بعد الغروب وبات بها وصلى بها الصبح ثم وقف على القزح وهو المشعر الحرام
بسوئے مزدلفه بعد غروب آفتاب شب گذاشت ودر آن نماز صبح ادا کرد ودر آن ایستاده ماند بر کوه قزح نام آن مشعر حرام است

يدعو ويكبر ويسبح ويهلل حتى اسفر ثم دفع قبل طلوع الشمس حتى اتى وادى
دعا میکرد والله اکبر وسبحان الله ولا اله الا الله میخواند تا آنکه خوب روشن شد صبح باز گشت قبل از طلوع آفتاب تا آمد در وادیکه نام او

محسر فقرعها فستحثت فلما اتى منا رمى جمرة العقبة بسبع حصيات ثم انفتل الى
محسر است پس قرع کرد ناقه خویش یعنی دوانید پس دوید پس آمد منا رمی جمار کرد یعنی سنگریزه ها بر ستون که نام او جمرة العقبه است بزد ... ...

المنحر امة بلال واسامة احدهما اخذ بخطام الناقة والاخر بيده ثوب يظله
بسوئے قیام گاه خویش بلال واسامه ہمراه بودند یکے از ایشان مہار ناقه را گرفته بود ودیگری در دست او جامه بود که از گرما سایه میکرد

من الشمس ولبس ثم ضرب ولا طردو لا اليك ثم نحر في المنحر وكان قد اهدى مائة بدنة

وشود در آنجا نه دن و زاندن یعنی مرد مانرا از پیش پیرانده باشند چنانچه پیش از این گفتن که نه شود در شب ذبح کرد و در مقام ذبح

فنحر منها ثلثا وستين بيده ثم اعطى عليا فنحر ما غبر منها واشركه في هديه ثم افاض

از جمله آنها شصت و سه از دست خویش از حکم کرد علی رضی الله عنه پس نحر کرد آنچه باقی مانده بود و شریک کرد او را در قربانی خویش باز تشریف برد

الى البيت فطاف به سبعا ثم اتى السقاية فاستسقى ثم رجع الى منا واقام بها بقية

بسوی خانه کعبه پس طواف کرد آن هفت طواف باز آمد بسوی زمزم پس آب او نوشید باز بازگشت بجانب منا و اقامت گزید در آنجا بقیه

يوم النحر وثلثة ايام التشريق يرمي في كل يوم منها الجمرات الثلث ماشيا بسبع يبدء

روز نحر و سه روز بعد آن که آنرا ایام تشریق مینامند سنگریزه را می انداخت بجمرات ثلث هر روز پیاده بهفت بهفت سنگریزه شروع میکرد

بالتي يلي مسجد الخيف ثم بالوسطى ثم بجمرة العقبة ويطيل الدعاء عند الاولى والثانية

انداختن سنگریزه از ستون که متصل مسجد خیف است باز بستونی که در وسط است باز بستونی که آخر است و دعا را دراز میکرد نزد جمره اولی و جمره وسطی

ثم نفر في اليوم الثالث ونزل المحصب فصلى به الظهر والعصر والمغرب والعشاء ورقد

باز تشریف ...... روز سوم و فرود آمد بمقام محصب پس ادا کرد نماز ظهر و عصر و مغرب و عشا و در آنجا

رقدة من الليل واعتمرت عائشة من التنعيم تلك الليلة ثم لما قضت عمرتها امر بالرحيل

خواب کرد خواب اندکی و رفت به احرام عمره عائشه رضی الله عنها از مقام تنعیم در آن شب باز چون ادا کرد عائشه عمره خویش را حکم کرد رسول بر ساختن اسباب

ثم طاف الوداع وتوجه الى المدينة وكان مدة اقامته بمكة وايام حجه عشرة ايام

و سفر کردن باز طواف وداع کرد و متوجه شد بسوی مدینه و بود زمانه اقامت رسول علیه السلام در مکه برای ادا کردن حج ده روز

وقد افردنا صفة حجته صلى الله عليه وسلم مولفا مستوعبا فيه جميع ما بلغنا عنه

و هر آنچه بیان کردیم صفت حج نبی صلی الله علیه وسلم علیحده باستیعاب و تمام آنچه رسیده بود بما

عليه السلام من الاحكام والوقائع منذ خرج من المدينة الى ان رجع اليها واما عمرته

از احکام و واقعات از وقتیکه بیرون آمدند از مدینه و باز تشریف بردند از مکه بمدینه لیکن عمره ها

فاربع وكلها في ذي القعدة عمرة الحديبية وصده المشركون عنها ثم صالحوه على ان

چهار اند و هر واحد از آن در ذیقعده شده بود یکی از آن عمره حدیبیه منع کرده بودند مشرکان از ادای آن باز صالحت کردند از آنحضرت علیه السلام

يعود من العام المقبل معتمرا ويخلون له مكة ثلثة ايام ولياليها ويصعدون رؤس

بر این شرط که بیایند آنحضرت در سال آینده برای عمره و خالی کنند مشرکان مکه را سه شبانه روز و خواهند رفت

الجبال فحل من احرامه بها ونحر سبعين بدنة كان ساقها فيها جمل ابو جهل في راسه

بالای قله کوه ها پس کشاد احرام را و در آنجا ذبح کرد هفتاد شتر که همراه خویش ورده بود در آن شتران شتر ابو جهل هم بود

برة فضة يغيظ بذلك المشركين وعمرة القضاء من العام المقبل احرم بها من ذي

در بینی و حلقه از سیم بود بغضب آمدن مشرکان از ذبح کردن شتر ابو جهل شرکان مکه او دوم عمره و عمره قضا سال آینده بود احرام بسته بود آنحضرت از مقام

الحلیفة والی مکة وتحلل منها واقام بها ثلثة ایام وکان تزوج میمونة بسهر البیه

ذی حلیفه وبیامد بمکه وحلال شد از عمره یعنی فارغ شد از عمره واقامت کرد در مکه سه روز وبود که به نکاح آورده بود میمونه را

قبل عمرته ولم یدخل بها فبعث الیهم عثمان بن عفان فقال اذا شئتم فتمت عند کم

قبل از عمره خویش ونه خلوت کرده بود بان پس فرستاد عثمان بن عفان را بسوی مشرکان پس گفت اگر اجازت دهید اقامت کنیم نزد شما

ثلثا اخرا ولمت لکم واعرست باهلی فقالوا لا حاجة لنا فی ولیمتک اخرج عنا فخرج فانی بسرف

سه روز دیگر و ولیمه کنم برای شما وخلوت کنم با اهل خود پس گفتند مشرکان هیچ حاجت نیست ما را در ولیمه تو بیرون شو

وهی علی عشرة امیال من مکة واعرس باهله هناک وعمرة الجعرانة فی سنة ثمان

از نزد ما پس بیرون آمد از مکه پس بیامد بمقام سرف وآن از مکه بفاصله ده کروه است وخلوت کرد با اهل خویش در آنجا وسوم عمره او عمره جعرانه است آن در سال هشتم است

لما فتح مکة وخرج الی الجعرانة فلحقه اهل الطایف بها واسلموا واحرم صلی الله

هرگاه فتح کرد مکه را وتشریف برد بسوی مقام جعرانه پس ملاقی شد از وی صلی الله علیه وسلم اهل طائف در آنجا واسلام آوردند واحرام بست صلی الله

علیه وسلم ودخل مکة معتمرا لاثنتی عشرة لیلة بقیت من ذی القعدة وفرغ

علیه وسلم وداخل شد در مکه عمره گزارنده وباقی مانده بود از ذیقعده دوازده شب فارغ شد علیه السلام

من عمرته لیلا ثم رجع الی الجعرانة واصبح بها کبائت ورجع الی المدینة وعمرته

از افعال عمره بشب باز بازگشت بجانب جعرانه وصبح کرد در آنجا گویا که هر شب در آنجا گزرانیده است وبازگشت بسوی مدینه وچهارم عمره او

مع حجة علیه السلام

شرف ششم در بیان اسمای او صلی الله علیه وسلم

قال

باحج او علیه السلام بود

علیه السلام انا محمد وانا احمد وانا الماحی الذی یمحوا الله بی الکفر وانا الحاشر الذی

انا محمد ای من محمد ام واحمد ام ومن ماحی ام که محو میکند خدا تعالی بسبب من کفر را ومن حاشرم برانگیخته

احشر الناس وانا العاقب الذی لا نبی بعدی وفی روایة انا المقفی ونبی الرحمة ونبی التوبة

خواهد مخلوق بعد از من ومن عاقب ام که نیست نبی بعد من ودر روایت دیگر من مقفی یعنی فیصل کننده ونبی رحمتم ونبی توبه ام

وفی روایة ونبی الملحمة وسماه الله فی کتابه بشیرا ونذیرا وسراجا ومنیرا ورؤفا

ودر روایت دیگر ونبی جنگ یعنی جهاد ونام نهاد او را الله در کتاب خویش بشارت دهنده وخوف دهنده وسراج ومنیر ورؤف

رحیما ورحمة للعالمین ومحمدا واحمد وطه ویس ومزملا ومدثرا وعبد الله

ورحیم یعنی بسیار مهربانی کنند بر دوست ودشمن رحمة العالمین ومحمد واحمد وطه ویسین ومزمل ومدثر وعبد الله

مبینا ومذکرا وقد ذکروا اسماء کثیرة اقتصرنا علی المشهور ومنها المتوکل والفاتح

ومبین ومذکر ومذکور شده است آنچه گفته شده نام های بسیار لیکن اختصار کردم بر مشهور از آن وبعضی از آنها متوکل وفاتح

والخاتم والضحوک والقتال والامین والمصطفی والرسول والنبی الامی والقاسم ومنها الرحمة

خاتم وضحوک یعنی خندنده با مؤمنان وقتال یعنی جنگ کننده وامین یعنی امانت دار ومصطفی یعنی برگزیده ورسول فرستاده ونبی امی یعنی نانوشته

صفات و اسامی وی علیه السلام نبود و نه در بعضی کتب آمده است مشهور اند و فی الحقیقت اگر
بدانی همه آسامی و نیز ظهور موجودات صور اسمار اوست رباعی مشهوره یحتمل بها المعنی رباعی یا بی ارم
که جسم و جان صورتها وست + چه جسم و چه جان جمله جهان صورت اوست هر صورت خوب و معنی
پاکیزه که اندر نظر تو آید آن صورت اوست + شرف هفتم در بیان اوصاف صوری حضرت صلی الله علیه وسلم

ربعة من القوم لا بالطويل الممغط ولا بالقصير المتردد بعيد ما بين المنكبين ابيض
کان رسول الله صلعم الخ بود رسول علیه السلام میانه قد نه بسیار دراز قد بود و نه بسیار کوتاه قد بود فرق کم بود در میان دو شانه او
اللون مشرب الى حمرة وقيل ازهر ليس بالابيض الامهق ولا بالآدم له شعر رجل يبلغ شحمة
رنگش سفید مایل بسرخی بود و گفته شد که لون او ازهر بود یعنی درخشنده بود و نبود رنگ او بسیار سفید و نبود گندم گون موی او پیچیده
اذنيه اذا طال واذا قصر الى انصافهما لم يبلغ شيبه فى راسه ولحيته الا عشرين شعرة كان
باندازه میرسید تا نرمه گوش و قتیله دراز میکردند و قتیله موی را کوتاه میکردند میرسید تا نصف گوشها رسیده بود پیری در سر و ریش او
عنقه جيد دمية فى صفاء الفضة ظاهر الوضاءة صبيح الوجه يتلألأ وجهه تلألؤ القمر ليلة
گویا گردن او گردن تصویر بود در صفا مثل سیم بود خوب روشن چهره او نیز بود آفتاب چهره او مثل درخشیدن ماه چهار دهم
البدر حسن الخلق معتدله لم تعبه ثجلة ولم تزر به صعلة وسيما قسيما فى عينيه دعج و
شب او براز خوبی و اعتدال بود و صاحب ملاحت یعنی معجزه بود و خوبصورت و حسین بود و سیاهی چشم بسیار
فى اشفاره اهدب وفى صوته صحل وفى عنقه سطع وفى لحيته كثاثة ان صمت فعليه الوقار وان
سیاه بود و پلکهای او دراز بود و آواز او نرم بود و گردن او روشن و درخشنده بود و در ریش او موی بسیار بود خوبصورت
تكلم سما وعلاه البهاء اجمل الناس وابهاه من بعيد واحلاه واحسنه من قريب حلو المنطق
معلوم میبود از دور و خوش وضع معلوم میشد از قریب شیرین کلام بود و در
فصل لا نزر ولا هذر منطقه خرزات نظم يتحدرن واسع الجبين ازج الحواجب سوابغ
کلام او نه بود و دروغ در او هرگز نبود و کلام او مثل سلک نو بر که یکی بر دیگری باشد پیشانی او گشاده بود و ابروی او باریک
من غير قرن بينهما عرق يدره الغضب اقنى العرنين له نور يعلوه يحسبه من لم يتأمله اشم
و نبود بر دو ابرو متصل و در میان آن هر دو رگی بود که بوقت غضب حرکت میکرد دراز و بلند بود بینی او نور معلوم میبود گمان میکرد
سهل الخدين ضليع الفم اشنب مفلج الاسنان دقيق المسربة من لبته الى سرته يجرى كالقضيب
برابر بودند هر دو رخساره او دهن او گشاده بود و دندان پیشین او دریچه بود
ليس فى بطنه ولا فى صدره شعر غيره اشعر الذراعين والمنكبين بادن متماسك سواء
از سینه تا ناف خطی از موی بود جاری میبود مثل شاخ ... بر شکم و سینه او سوای آنکه مذکور شد و بر بازو ...
سواء البطن والصدر فسيح الصدر ضخم الكراديس انور المتجرد عريض الصدر طويل الزندين
جسم او برابر گشت و در برابر بود شکم و سینه ... و سینه مضبوط بود مفصل اعضا او درخشنده بود بدن او و دراز بود

رحب الراحة شثن الكفين والقدمين سائل الأطراف سبط القصب خمصان الأخمصين

دستهای او کشاده بود و کف دست او پر گوشت بود و کف پست پر بود قدمهای او و دراز و بلند بود دل از انگشتان او و کف در زیر پای او

مسیح القدمين ينبو عنهما الماء اذا زال زال قلعا ويخطو تكفيا ويمشي هونا ذريع المشية اذا مشى

بر رو قدمهای او بیطور که جای میشد از آنها آب و قتیکه میرود میرود بار از زمین بزور الاکرده میرود و مایل بر پیش خرامش میرود

كانما ينحط من صبب واذا التفت التفت جميعا بين كتفيه خاتم النبوة كانه زر حجلة او بيضة حمامة

بآرام و نرمی بر رفتار تیز و قتیکه میرود گویا فرود میرود از بلندی بسوی پستی و قتیکه بسوی کسی نگاه میکرد تمام کمال در میان بر دو کتفان مهر نبوت بود و مثل بیضه کبوتر

لونه كلون جسده حوله خيلان عرقه اللؤلؤ ورائحة عرقه اطيب من ريح المسك الاذفر يقول

رنگ آن مهر مثل رنگ بدن بود برد او خالها بود عرق او مثل آبچینه و مثل مروارید بود و بوی پسینه او زیاده خوشبو بود از خوشبوی مشک خالص میگوید

ناعته لم ار قبله ولا بعده مثله صلى الله عليه وسلم وعن البراء ابن عازب رايت رسول الله

وصف کننده او ندیدم قبل او و بعد او مثل آنحضرت صلی الله علیه وسلم روایت است از براء ابن عازب که دیدم رسول الله

صلى الله عليه وسلم في حلة الحمراء لم ار شيئا قط احسن منه وعن انس قال ما مسست ديباجا

صلی الله علیه وسلم را در لباس سرخ یعنی مخطط هیچ چیز را نیکوتر از وی و روایت است از انس گفت مس کردم دیبا

ولا حريرا الين من كف رسول الله صلى الله عليه وسلم ولا شممت رائحة قط كانت اطيب

و نه حریر را که نرم بود از کف دست رسول الله صلی الله علیه وسلم و نشمیدم بوی را هرگاه که زیاده خوشبو دار بود

من رائحة رسول الله صلى الله عليه وسلم وعنه قال كان ابو بكر اذا راى النبي عليه

از خوشبوی مبارک صلی الله علیه وسلم و روایت است از و گفت که بود ابو بکر وقتیکه میدید علیه

السلام يقول امين مصطفى بالخير يدعو كضوء البدر زائله الظلام

دلسلام را میگفت این شعر را که ترجمه او امین امانت دار است و برگزیده حق بجانب نیکی میخواند خلق را مثل روشنی ماه چهارده که دور کند تاریکی را

شرف هشتم در بیان اوصاف معنوی حضرت صلی الله علیه وسلم

سئلت عائشة رضي الله عنها

سوال کرده شد عائشه رضی الله عنها

من خلقه عليه السلام فقالت هو خلقه القرآن يغضب لغضبه ويرضى لرضاه وكان

از خوی و خلق رسول علیه السلام پس گفت که اخلاق او قرآن بود غضب میکرد برای خدا و خوش میشد برای خوشی خدا و

لا ينتقم لنفسه ولا يغضب لها الا ان تنتهك حرمات الله تعالى فيكون لله ينتقم واذا غضب

انتقام از کسی برای نفس خویش نمیگرفت و نه غضب میشد و قتیکه کسی بی ادبی چیزها که خدا از حرام کرده است پس برای خدا انتقام میگرفت

لم يقم لغضبه احد وكان اشجع الناس واجراهم صدرا قال علي رضي الله عنه كنا اذا اشتد البأس

و بود شجاع تر از همه مردم و دلاور تر از ایشان گفت علی رضی الله عنه بودیم و قتیکه شد شدید خوف

اتقينا برسول الله صلى الله عليه وسلم وكان اسخى الناس واجودهم ما سئل شيئا قط فقال

پناه میگرفتیم با رسول الله صلی الله علیه وسلم و بود و سخی تر از همه مردم و جواد تر از همه سوال کرده نشد از چیزی گاهی که پس گفت نشد

لا واجد ما كان فى شهر رمضان وكان لا ديبت عنده دينار ولا درهم فان فضل ولم يجد من يعطيه
سخیتر و در رمضان سخی تر میشد بنسبت غیر رمضان و می آمد از مال که بر هم و دینار بسیار پس همه را خرج میکرد و

وفجاء الليل لم ياوا الى منزله حتى يبرأ منه الى من يحتاج اليه لا ياخذ مما اتاه الله
قبل از آمدن شب و میگرفت ازان چیز که میداد خدا او را مگر بقدر کفاف

الا قوت اهله عامه فقط من البر ما يجد ومن التمر والشعير ويضع سائر ذلك فى سبيل
اهل و عیال خویش برای یکسال فقط از گندم اگر میبافت و از خرما و جو میداد بقیه را زان در راه

الله ولا يلخذ ولا يدخر لنفسه شيئا ثم يوثر من قوت اهله حتى ولا يحتاج قبل انقضاء
خدا و میگرفت و نه جمع میکرد برای نفس خود چیزی را باز خرج میکرد از قوت اهل عیال تا آنکه یکسال تمام میشد و تو

العهد عليه السلام وكان اصدق الناس لهجة وادناهم بديه اليهم حركة وا
و بود صادق ترین در کلام و اکثر از مردم در عیال و بود متحمل در دو باره زیاده از همه مردم

اكثرهم عشيرة محفود ومحبود الاحائين والا مفضل فخما فحما وكان احلم
و زیان در میان گرد ن از صورت باکره در پرده خود

الناس واشد حياء من العذراء فى خدرها الا شتت بصره وجه احد خافض الطرف
زیر داشت نگاه خود را از نظر او بطرف

نظره الى الارض اطول من نظره الى السماء احل نظره الملاحظة وكان اكثر الناس
زمین اکثر میماند از نظر او بسوی آسمان اکثر نظر کردن او بسوی گوشه چشم بود

تواضعا يجيب من دعاه من غنى او فقير او شريف او ذمى او حر او عبد اليها وجاء ابوبكر
و بود متواضع تر از همه مردم اجابت میکرد هر کسی که میخواند او را از توانگر و مفلس و شریف و رذیل و ... غلام ... خویش آورد

رضى الله عنه يوم فتح مكة بابيه ليسلم قال صلى الله عليه وسلم عتبت الشيخ
رضی الله عنه در روز فتح مکه پدر خویش تا که اسلام آرد فرمود ... رسول الله صلعم تکلیف دادی ای

يا ابابكر الا تركته حتى اكون انا اتيه فى منزله فقال له بابى وامى هو اولى ان ياتى
ابوبکر مرد پیر را چرا نگذاشتی او را در خانه تا آنکه من خود آمدی در خانه او گفت ابوبکر برای او فدا باد ...

الى رسول عليه السلام وكان ارحم الناس يضعف الا بالكهرة فما يو مواحتى تروى
رسول ... علیه السلام و بود و صلعم نرم دل در رحمت کننده زیاده از همه مردمان

رحمتها وسمع بكاء الصبى مع امه وهو فى صلوة فخفف رحمة لها وكان اعف
و بشنید روزی آواز گریه طفل در نماز میخواند و را و همراه او صلعم ... در نماز بود ...

الناس لم يمس يده امرأة قط لا يملك رقها او نكاحها او تكون ذا محرم وكان اشد
... مردم نرسید ... هیچ دست یار که ... کسی زن را اگر ... آن زن مملوک او بود یا منکوحه او بود یا آن زن محرم او بود و بود و صلعم

الناس كرامة لا يضيق بما ماروي فقد ابما اذا رءى الله يدنيهم واليسير عليهم فهو اذا اضاف

زیاده درشدت از مردان و کرامت بزرگی ونیز بزرگی هم اگر بیشتر ... و ... ابراز ... دور تنگی

المكان ولم يكن ركبتاه وركبته جليسه عليه السلام من راه بديهة هابه ومن خالطه

تشریف یا داشت   هرکه او را دید علی الله علیه وسلم ... بیبت ... هرکه با او مخالطت و مصاحبت

احبه له رفقا يخفون به قال انصتوا القوله وان امر بادروا ولامره يسوق

... را ... که مردان را ... که ... شنید ... اگر ... میکرد ... و دیگر ...

اصحابه ويبدأ من لقيه بالسلام وكان يقول لا تطروني كما اطرت النصارى

و ابتدا بسلام میکرد ... هرکسی که ... و ... ملاقی میشد ... مرا ... نصاری ...

عيسى بن مريم انما انا عبد فقولوا عبد الله ورسوله ... ان يتحمل لاصحابه

... عیسی علیه السلام ... بنده ... رسول ... احباب ...

... عن ... لا ... الله ... سعيد ...

زیاده ... که ... دست ... و تفتیش ... دد

اذا خبر ان احدا منهم ... وتكلم ... بعض اصحابه ويسال عنهم

... برادران خود ... هرکه ... حوال ایشان ... و ... میکرد ...

فمن كان مريضا عاده ومن كان غائبا ... ان يكون وجد في نفسه شيئا قال

پس هرکسیکه از ایشان بیمار بودی عیادت او کردی ... و هرکه ... دیگر ... او ... که ...

لعل فلانا وجد علينا شيئا او رأى منا تقصيرا انطلقوا بنا اليه فينطلق

شاید فلان شخص عصه شده ... یا ... از تقصیری ... بسوی او ... آمدی در

حتى ياتيه في منزله وكان يخرج الى بساتين ... ياكل ضيافة فيها من

خانه او ... تشریف ... بساتین ... و ... عوض آنکس که

اضافه فيها وكان يتالف اهل الشرف ويكرم اهل الفضل ولا يطوي بشره

دعوت میکرد ... بستانها ... اهل ... اهل فضل ... روی بهیدرد ...

عن احد ولا يجفو عليه ويقبل معذرة المعتذر

از کسی   و قبول میکرد   عذر عذرکننده

اليه والقوي والضعيف والقريب والبعيد عنده في الحق واحد وكان لا يدع

و قوی و ضعیف   و قریب و بعید   نزد او در امر حق یکی بود و او ... نگذاشت

احدا يمشي خلفه ويقول خلوا ظهري للملائكة ولا يترك احدا يمشي معه

کسی را که ... و میگفت ... پشت ... برای ... کسی را که ... باو ...

... اولم ... ...

وهو راكب حتى جاء من الى قال تقدم منى الى المكان الذى تريد وركب صلى الله

و هنگامیکه خود سوار باشد تا آنکه سواره گشتند او را پس اگر انکار میکرد میگفت که علیحده شوار شو تا جایی که اراده میکنند و سوار شد

عليه وسلم حمارا عريا الى قباء وابو هريرة معه قال يا ابا هريرة اركب فقال

رسول الله صلى الله عليه وسلم بر خر طرف مسجد قبا و ابو هریره همراه او بود فرمود ای ابو هریره سوار شو پس گفت

ما شئت يا رسول الله فقال اركب وكان فى ابو هريرة ثقل فوثب ليركب

میخواهم یا رسول الله پس گفت سوار شو و بود در ابو هریره گرانی بدن پس آهنگ کرد تا سوار شود

فلم يقدر فاستمسك برسول الله صلى الله عليه وسلم فوقعا جميعا ثم

پس نتوانست پس بگرفت رسول الله صلى الله عليه وسلم را پس هر دو بر زمین افتادند باز

ركب صلى الله عليه وسلم فقال يا ابا هريرة احملك فقال ما شئت يا رسول

سوار شد رسول الله صلى الله عليه وسلم پس گفت ای ابو هریره سوار کنم ترا پس گفت میخواهم یا رسول

الله فقال اركب فلم يقدر على ذلك فتعلق برسول الله عليه السلام فوقعا

الله پس گفت سوار شو پس نتوانست پس آویخت از رسول الله صلى الله عليه السلام پس هر دو

جميعا ثم قال يا ابا هريرة احملك فقال لا والذى بعثك بالحق لا صرعتك ثالثا

بر زمین افتادند باز گفت ای ابو هریره آیا سوار کنم ترا پس گفت هرگز نی سوگند بان ذات پاک که ترا فرستاده است

وكان له صلى الله عليه وسلم عبيد واماء لا يرتفع عليهم فى الاكل والملابس

و بود مر وی را صلى الله عليه وسلم غلامان و کنیزان زیادتی نمیجست بر ایشان در خوردن و پوشیدن

و يخدم من خدمه وقال انس رضى الله عنه خدمته نحوا من عشر سنين فوالله ما صحبته

و خدمت میکرد خدمتگار خود را و گفت انس رضی الله عنه خدمت کردم او را قریب ده سال پس سوگند بخدا همراه او بودم

فى سفر ولا حضر لاخدمه الا وكانت خدمته لى اكثر من خدمتى

در سفر و نه در وطن و نه خدمت میکردم او را مگر بود خدمت کردن او در حق من زیاده از خدمتی که من میکردم او را

له وقال لى اف قط ولا قال لشئ لم فعلت كذا ولا لشئ لم افعله الا فعلت

و نگفت مرا گاهی بر کاری که کردم چرا چنین کردی و نه بر کاری که نکردم چرا چنین نکردی

كذا وكان صلى الله عليه وسلم فى بعض اسفاره فامر باصلاح شاة فقال رجل

و بود صلى الله عليه وسلم در بعض سفرهای خود که فرمود برای درست کردن گوسفند پس گفت

يا رسول الله على ذبحها وقال آخر على سلخها وقال الآخر على طبخها فقال عليه السلام

یا رسول الله بر ذمه من است ذبح کردن آن و دیگری گفت بر ذمه من است صاف کردن آن و دیگری گفت بر ذمه من است پختن

على جمع الحطب فقالوا يا رسول الله نحن نكفيك فقال قد علمت انكم تكفونى

بر ذمه من جمع کردن چوبها است پس گفتند یا رسول الله ما کافی هستیم ترا پس فرمود هر آئینه من میدانم که شما کفایت میکنید مرا

ولكن اكره ان اتميز عليكم فان الله يكره من عبده ان يراه متميزا بين اصحابه وقام صلى

لیکن مکروه میدانم این امر را که متمیز و جدا معلوم میشوم از شما پس ایزد خدا وند تعالی مکروه میدارد از بنده خود این که ببیند او را متمیز از یاران خود

الله عليه وسلم وجمع الحطب كان عليه السلام فى سفر فنزل الصلوة فتقدم الى مصلاه

علیه وسلم وجمع کرده هیمه را او بود علیه السلام در سفر پس فرود آمد برای نماز پس پیش رفت بسوی جای نماز

ثم رجع فقيل يا رسول الله انى نزيد اعلف ناقتى قالوا نحن نكفيك قال لا تعلقها

پس بعد نماز گردید پیغمبر بود پس گفته شد اراده میکنم که بخورانم کاه را بناقه خویش گفتند ما کافی هستیم ترا فرمود هرگز کاه مخورانید

احد كم بالناس ولو فى قضة من سواك وقال يوما جالسا ياكل هو واصحابه تمرا فجاء

یکی از شما از مردمان وگفت روزی در آنحال لیکه نشسته بود که میخورد او ویاران او خرما پس بیامد

صهيب وقد عطى على عينه وهو ارمد واهوى فى التمر ياكل فقال يا رسول الله انما اكل

صهیب پوشیده کرده بود چشم خویش را بسبب مرض چشم و خواهش نمود برکرد خوردن خرما را تا آنکه خوردن گرفت پس گفت رسول علیه السلام

فقال صلى الله عليه وسلم تاكل الحلو وانت ارمد فقال يا رسول الله انما اكل بشق

شیرینی را و حالانکه تو در مرض چشم گرفتار هستی پس گفت یا رسول الله جز این نیست که میخورم

عين الصحيحة فضحك عليه السلام وكان يوما ياكل رطبا فجاءه على وهو

از طرف چشم صحیح پس خنده کرد رسول علیه السلام و بود در روزی میخورد خرمای تازه پس بیامد نزد وی علی و آن

ارمد فاخذ ياكل فقال اتاكل الحلو وانت ارمد فنحى ناحية ينظر صلى الله عليه وسلم

درد چشم مبتلا بود پس خوردن گرفت پس گفت آیا میخوری شیرینی و تو در درد چشم گرفتار هستی پس یکسو شد نظر رسول الله صلی

وهو ينظر اليه فرمى اليه برطبة ثم اخرى ثم اليه سبعا ثم قال حسبك فانه

و حالانکه نظر میکرد بسوی او پس انداخته شد بسوی او یک خرما تا آنکه هفت خرما انداخته شد باز فرمود کافیست ترا هفت خرما

لا يضرهن التمر ما اكل وترا واهدت اليه ام سلمة بصفحة ثريد وهو عند عائشة

ضرر نخواهد کرد خرما تا وقتیکه طاق میخوری و تحفه فرستاد نزد وی ام سلمه صحنک ثرید و او نزد عائشه بود پس

فرمت بها عائشة فكسرتها فجعل صلى الله عليه وسلم يجمع ذلك فى القصعة

بیانداخت عائشه آنرا بر زمین و شکست صحنک را پس جمع میکرد رسول الله صلی الله علیه وسلم این طعام ثرید در صحنک مذکور

ويقول غارت امكم غارت امكم وحدث صلى الله عليه وسلم ذات ليلة نساءه حديثا

ومیگفت در غیرت آمد مادر شما و غیرت آمد مادر شما و سخن کرد رسول الله صلی الله علیه وسلم شبی با زنان سخن

فقالت امرأة منهن كان الحديث حديث خرافة فقال اتدرون ما خرافة ان خرافة

پس گفت زنی از ایشان گویا این سخن سخن خرافه است پس فرمود آیا میدانید خرافه چیست بدرستیکه خرافه

رجلا من عذرة اسرته الجن فى الجاهلية فمكث فيهم دهرا ثم ردوه الى الانس

مردی بود از قبیله عذره قید کرده او را جنه در زمانه جاهلیت پس ماند در ایشان یک زمانه دراز باز گردانیدند

فكان يحدث الناس بما رأى فيهم من الجنت فقال الناس حديث خرافة وكان صلى الله

[illegible] سخن ميكرد از مردمان از ان قصه كه ديده بود درجن از بدی پس گفت مردمان حديثا و اجزاء و بود صلی الله

عليه وسلم إذا دخل منزله جزأ دخوله ثلثة اجزاء جزء لله وجزء لنفسه وجزء لنفع لاهله

عليه وسلم و تثنيه را اهل مشيد بخانه خويش سه حصه ميكرد و قسمت خويش يك حصه براى نفس خويش و يك حصه براى خير گرين اهل

ثم جزأه جزءه لا بينه وبين الناس فيرد ذلك بالخاصة على العامة وكان من سيرته

[illegible] كه بينه نفس و مقرر كرد و حصه ميكرد ديگر را براى خويش يكى براى مردمان بعضى و روش پس بيايد نزد او عام نام بود

في اجزاء الامة ايثار اهل الفضل باذنه قسمته على قدر فضلهم في الدين فمنهم

[illegible] حق امت خويش اختيار كردن و بنديدن اهل فضل را اندازه فضل ايشان در دين پس بعض از ايشان

ذو الحاجة ومنهم ذو الحوائج فتشاغل بهم ويشغلهم فيما يصلحهم ويخبرهم بالذي

[illegible] يك حاجت بود و بعض از ايشان صاحب حاجتها بود پس مشغول ميبايد و ميان ايشان و مشغول ميبد ايشان در نماز خواى [illegible]

ينبغي لهم ويقول ليبلغ الشاهد الغائب وابلغوني حاجة من لا يستطيع ابلاغها

لايق ايشان بود و ميفرمود بايد كه برساند حاضر غايب و رسانيد نزد من حاجت آن شخص كه طاقت رسانيدن

فانه من ابلغ سلطانا حاجة من لا يستطيع ابلاغها يثبت الله قدميه يوم القيمة

حاجت خود ندارد تا ثابت خواهد كرد خدا هر دو پاى او را   در روز قيامت

لا يذكر عنده الا ذلك ولا يقبل من احد غيره ويدخلون روادا ولا يفترقون

و بود صلعم الفت و محبت ميكرد از ياران خويش   و نا خوش نميكرد ايشان را

الا عن ذواق ويخرجون ادلة يعني على الخير كان صلى الله عليه وسلم يؤلف اصحابه

و اكرام ميكرد سر دار هر قوم را كه مالك او ميشد پس اقرب او صلى الله عليه وسلم نيكوكاران

ولا ينفرهم ويكرم كل كريم قوم وتوليه عليهم فالذي يليه من الناس خيارهم افضلهم

از ايشان افضل ايشان نزد او هر كه خيرخواه جميع مسلمانان بود و بزرگتر

عنده اعمهم نصيحة واعظمهم عنده منزلة احسنهم مواساة وموازرة ولا يجلس ولا يقوم

نزديك او و نيك ترين غمخوارى كنندگان   و نمى نشست و نمى خاست

الا على ذكر واذا انتهى الى قوم جلس حيث انتهى به المجلس ويامر بذلك ويعطي كل جلسائه

مگر بر ذكر الله و وقتيكه آمدى بمجلسى نشستى هر جا كه جاى يافتى و امر ميكرد و هر كسى را يابيد اثر

بنصيبه لا يحسب جليسه ان احدا اكرم عليه منه من جالسه واذا جلس احد اليه لم يقم حتى يقوم

و ميداد همنشينان خويش حصه او   و دوست ميداشت نديم او كه بود نزد وى صلعم هرگز از وى

الذي جلس اليه الا ان يستعجل امر فيناديه ولا تقليل اجرا يكره ولا ضرب خادما قط

هيچكس بر نخاسته بود مگر آنكه كار نزد وى بود پس اطلاع ميكرد و نزد خدمتگار خويش را هيچگاه

ولا امرأة ولا احد الا في جهاد ويصل ذا رحم من غير ان يؤثره على من هو افضل ولا يجزي

و نه زن را و نه کسی دیگر را وصله رحم میکرد و لیکن ... او را بر افضل او ... میگرفت

الیه بمثلها بل یعفو ویصفح وکان یعود المرضی ویحب المساکین ویجالسهم ویشهد جنائزهم

بلکه معاف میکرد ... و بود که عیادت بیماران میکرد و دوست میداشت مسکینان را و نشست میکرد با ایشان و حاضر

ولا یحقر فقیرا لفقره ولا یهاب ملکا لملکه ویعظم النعمة وان قلت ولا یذم منها شیئا ویحفظ

و حقیر نمی شمید کسی را بسبب افلاس او و هیبت نمیکرد از توانگر بسبب توانگری او و تعظیم میکرد نعمت را اگرچه کم باشد و بدی منسوب میکرد

جاره ویکرم ضیفه ویبسط رداءه له لکرامته وجاءته ظئره التی ارضعته یوما فبسط

چیزی را از نعمت ... همسایه ... و عزت میکرد مهمان خود را ... چادر خویش را برای او ... و بیامد ... دایه که شیر داده بود او را ...

رداءه لها وقال مرحبا بامی واجلسها علیه وکان اکثر الناس تبسما واحسنهم بشرا مع

چادر خویش را برای او ... گفت خوش آمدی ... نشاند بر چادر خود او را و بود زیاده ترین یاران در تبسم و در خنده ... با آنکه بود

انه کان متواصل الاحزان دائم الفکر لا یمضی له وقت فی غیر عمل الله تعالی او فیما

... اکثر در غم آخرت و غمگین میماند و همیشه متفکر میماند نمیگذشت وقت او در غیر کار ... در کار

لابد له او لاهله منه وما اختیر فی شیئین قط الا اختار ایسرهما الا ان یکون فیه

بود ... اختیار ... از ... دو چیز ... آسان ... از ... مگر ... بود ...

قطیعة رحم ویکون ابعد الناس منه وکان یخصف نعله ویرقع ثوبه و یخدم

قطع رحم ... و ... از مردان از ... که کفش و جامه ... خود ... و در کار خانه اهل خود

فی مهنة اهله ویقطع اللحم معهن ویرکب الفرس والبغل والحمار ویردف خلفه

شریک میشد و سوار میشد بر اسپ و استر و خر ... بنشاند پس خویش

عبده او غیره ویمسح وجه فرسه بطرف ردائه وکان یتوکأ علی العصا وقال

غلام خود را ... چاروب میکرد و بود ... تکیه میکرد بر عصا و گفت

التوکأ علی العصا من اخلاق الانبیاء ورعی الغنم وما من نبی الا وقد

تکیه کردن بر عصا از اخلاق انبیاست و چرانید گوسفندان را ... نبی از انبیا ... چرانید

رعاها صلی الله علیه وسلم عن نفسه بما جاءته النبوة وکان لا یدع العقیقة عن

... گوسفندان را ... عقیقه را از

المولود من اهله ویحلق راسه یوم السابع وان یتصدق عنه بزنة شعره فضة

طفلی که پیدا شده است از خاندان ... روز هفتم و صدقه میکرد بقدر وزن موی او سیم

وکان یحب الفال ویکره الطیرة ویقول ما منا الا من یجد فی نفسه لکن الله

و ... دوست میداشت فال نیک و مکروه ... فال بد را و میگفت ... از ما ... که بیاید در دل

... ١٢٢١ ...

بذهبا لتوكل وكان اذا جاءت ما يحب قال الحمد لله رب العالمين واذا جاء ما
اورا به برکت توکل علی الله و بود وقتیکه آمدی با وچیزی که او را دوست میداشت گفتی الحمد لله رب العالمین و وقتیکه آمدی با و
يكره قال الحمد لله الذي على كل حال واذا رفع الطعام من بين يديه قال الحمد لله الذي
چیزی که مکروه میداردا او گفتی الحمد لله علی کل حال و وقتیکه علیحده کرده میشد طعام از پیش او میگفت الحمد لله الخ یعنی شکر خدا
اطعمنا وسقانا وآوانا وجعلنا من المسلمين وروى فيه الحمد لله حمدا كثيرا
که طعام خورانید و آب بیاشامانید مارا وجای آرام داد مارا و کرد مارا از مسلمان و روایت کرده شد الحمد لله الخ یعنی شکر میکنم خدا را شکر
طيبا مباركا فيه غير مكفي ولا مودع ولا مستغنى عنه ربنا واذا عطس خفض صوته
پاکیزه برکت داده شده و از غیر کفایت کرده شده و نه رخصت کرده شده و نه بی پروائی کرده شده از وای پروردگار ما
او ستر بيده او بثوبه وحمده وكان اكثر جلوسه صلى الله عليه وسلم مستقبل القبلة
و میپوشید روی خود را از دست خود یا از جامه خویش و الحمد لله میگفت و بود نشستن او در اکثر حال روی او جانب قبله بود
واذا جلس في المجالس احتبى بيده وكان يكثر الذكر ويقل اللغو ويطيل الصلوة
و میکرد نشست و مجلس بر دو دست بالدر بر دو زانو می انداخت و بود که بکثرت ذکر میکرد و بسیار کم سخن لغو
ويقصر الخطبة ويستغفر في المجلس الواحد مائة مرة وكان ينام اول الليل ثم يقوم
و کم میکرد خطبه را و استغفار میکرد در یک مجلس صد بار و بود که بخواب میکرد در اول شب باز میخاست
من السحر ثم يوتر ثم يأتي فراشه نوامش السحر فاذا سمع الاذان وثب فان كان جنبا
آخر شب باز وتر میخواند باز آمدی بسوی بستر خویش وقتیکه ... آواز آذان میخیزد از جای خویش
افاض عليه الماء والا توضأ وخرج الى الصلوة وكان يصلي في مسجد قائما وروى
پس اگر بودی که حاجت غسل بود با و غسل کردی و زنه وضو کردی و بیرون گردید از حجره خود و برائی نماز و بود نماز میخواند
صلى قاعدا قالت عائشة رضي الله عنها بعيت عليه السلام حتى كان اكثر صلوته
که میخواند نماز نشسته گفت عائشه رضی الله عنها و بنیت نزدیک بود ... بود اکثر نماز نفل
جالسا وكان يسمع له ازيز كازيز المرجل من البكاء وهو في الصلوة وكان يصوم
نشسته و شنیده میشد در نماز آواز یکه مشابه آواز دیگ بود از گریه و روزه میداشت
الاثنين والخميس وثلثة ايام من كل شهر وعاشورا وقلما كان يفطر يوم الجمعة
دو شنبه و پنجشنبه را و سه روز از هر ماه و دهم ماه محرم و بسیار کم روزه نمیداشت بروز جمعه
واكثر صيامه في شعبان وكان رسول الله صلى الله عليه وسلم ينام عيناه ولا
و اکثر روزه میداشت در ماه شعبان و بود رسول الله صلی الله علیه وسلم که خواب میکرد چشمهای او و
ينام قلبه انتظارا للوحي واذا نام ينفخ ولا يغط غطيطا واذا راى في منامه ما يروعه
خواب میکرد دل او برای انتظار وحی و وقتیکه خواب میکرد دم میگرفت و آواز نمیکرد و وقتیکه دیدی در خواب چیزیکه بترسد
...

قال هو الله لا شريك له واذا اخذ مضجعه وضع كفه اليمنى تحت خده وقال رب قنى

گفتی هو الله لا شریک له و وقتیکه میگرفت جای آرام خویش می نهاد زیر رخساره خود دست راست را و گفتی پروردگارا نگاه دار من

عذابك يوم تبعث عبادك وكان يقول اللهم باسمك اموت واحيى واذا استيقظ قال

محفوظ دار مرا از عذاب خویش روزیکه برانگیزی بندگان خود را و بود که میگفت بنام تو ای رب میرم و زنده شوم و وقتیکه بیدار میشد گفتی

الحمد لله الذى احيانا بعد ما اماتنا واليه النشور وكان صلى الله عليه وسلم اذا تكلم

الحمد لله الخ یعنی شکر خدای را که زنده کرد ما را بعد از آن که مرده گردانیده بود ما را و بسوی او است نشور و بود صلی الله علیه وسلم وقتیکه کلام میکرد

بين كلامه حتى يحفظه من جلس اليه ويعيد الكلمة ثلثا لتعقل عنه ويخزن لسانه

ظاهر و صاف بیان میکرد کلام خویش را تا که یاد کنند ندیم او و اعاده میکرد یک کلمه را سه بار تا فهمیده شود از وی و محکم نگاه میداشت زبان خود را

ولا يتكلم فى غير حاجة ويتكلم بجوامع فصلا ولا فضولا ولا تقصيرا وكان يتمثل بشىء

از ذکر دنیا و کلام نکردی بغیر ضرورت و کلام میکرد کلام جامع بود و از کلام فضول و تمثیلا

من الشعر ويتمثل بقوله ويأتيك بالاخبار من لم تزود وبغير ذلك وصلى الله عليه

تبسم میخواند و بود صلی الله علیه وسلم که اکثر خنده او تبسم بود و بسیار کم چنین

وسلم جل ضحكه التبسم وما ضحك من شىء معجب حتى تبدو اجلة من غير

خنده کرده است که ظاهر شد دندان نواجذ او

قهقهة وما عاب صلى الله عليه وسلم طعاما قط اذا اشتهاه اكله وان لم يشتهه

قهقهه نمیکرد و وگاهی طعام را به بدی یا عیبی منسوب نکرده اگر او را خواهش بودی خوردی و اگر خواهش

تركه وكان لا ياكل متكئا ولا على خوان ولا يمتنع من مباح ياكل الهدية ويكافى

نمیخورد و طعام تکیه زده و گاهی بر خوان طعام نخورده و از چیز مباح انکار نمیکرد و میخورد تحفه را و عوض او میداد

عليها ولا ياكل الصدقة ولا يتانق فيما ياكل ياكل ما وجد ان وجد لحما اكله وان

و نمیخورد صدقه را و عیبی نمیزد در طعام بخوردنی هر چه یافتی اگر یافتی گوشت بخوردی اگر یافتی نان

وجد خبزا اكله وان وجد عسلا اكله وان وجد لبنا اكتفى به ولم ياكل خبزا مرققا

بخوردی و اگر یافتی شهد بخوردی و اگر یافتی شیر کفایت کردی بر او و نخورد گاهی نان تنک

حتى مات صلى الله عليه وسلم قال ابوهريرة رضى الله عنه خرج رسول الله من الدنيا

تا آنکه وفات یافت صلی الله علیه وسلم گفت ابوهریره رضی الله عنه تشریف برد رسول الله صلی الله علیه وسلم از دنیا

لم يشبع من خبز الشعير وكان ياتى على آل محمد الشهر والشهران لا توقد فى بيت

و شکم سیر نشد از نان جوین و می آمد بر اهل عیال محمد صلعم یکماه و دو ماه چنانکه روشن نمیشد در خانه او

من بيوته نار وكان قوتهم التمر والماء وكان يعصب على بطنه الحجر من الجوع

از خانها آتش و بود طعام ایشان خرما و آب و بود صلی الله علیه وسلم که میبست بر شکم خویش سنگ را از گرسنگی و

وقد اتاه الله تعالى مفاتيح خزائن الارض فابى ان يقبلها وتنز الآخرة عليها

و بر آئینه داده بود الله تعالی او را خزانهای زمین انکار کرد از قبول آن و گزید آخرت را بر دنیا

یا کان عائشة رضی الله عنها فیقول لی عندکم غذاء فتقول لا فیقول انی صایم فاتاها

و می آمد بر عائشه رضی الله عنها پس میگفت آیا نزد شما طعام هست پس میگفت عائشه نیست پس میگفت بدرستیکه من روزه

یوما فقالت یا رسول الله اهدی لنا هدیة قال وما هی قالت حیس قال اما انی

پس آمد یکروز نزد عائشه پس گفت عائشه یا رسول الله تحفه فرستاده شده است بسوی ما تحفه فرمود چه چیز است گفت حلوا فرمود خبردار

اصبحت صائما قالت کل ناکل صلی الله علیه وسلم الخبز بالخل وقال نعم الادام

بدرستیکه من صبح کردم در حالت روزه گفت عائشه بخور پس بخورد صلی الله علیه وسلم نان را با سرکه و گفت خوبترین نان خورش است

الخل واکل لحم الدجاج ولحم الحباری وکان یعجبه الذراع ویاکله یعجبه الذراع

سرکه و بخورد گوشت ماکیان و گوشت توری و بود که خوش معلوم میشد و بخورد وا و لپسند میکرد دست

من الشاة وقال ان اطیب اللحم لحم الظهر وقال کلوا الزیت وادهنوا به فانه من

گوسفند و فرمود بخورید روغن زیتون را و دو سرهای خود بمالید آنرا پس بدرستیکه آن از درخت

الشجرة المبارکة ؎ یا جاعل سنن النبی شعاره ودثاره ٭ متمسکا بحدیثه مستونیا

از درخت مبارک است ای کننده طریقهای نبی را لباس خود ٭ متمسک کننده بحدیث او و تمام گیرنده

اخباره ٭ سنن الشریعة خذ بها متوسیا آثاره ٭ وکذا الطریق فاقتبس فی سبلها

اخبارهای او طریقهای شریعت را بگیر علامت کننده نشانهای او و چنین طریقت راهای او

انواره ٭ هو قد وقالک فاتقن وانی شان شعارک ٭ قد کان یفدی ضیفه بحفظ جاره

نورهای او و او بشنوانیده است پس بگیر او را لباس و او برگزیده بود که ضیافت مهمان را بعزت و نگاه داشتن همسایه

ویجالس المسکین یوثر قربه وجواره ٭ الفقر کان لاداوه والجوع کان شعاره ٭

و همنشینی میکرد با مساکین و پسند میکرد نزدیکی ایشان و همسایگی ایشان بود تنگی فقر چادر او و گرسنگی لباس متصل بدن او

ملقی بترک حلة سنیة ازواره ٭ لبسط الوطاء کرامة لکریم قوم زاره ٭ ما کان مختالا

می گسترانید چادر خویش را برای عزت کردن سردار قوم که برای ملاقات او بیاید تکبر کننده و نه فخر

ولا فرحا بجر ازاره ٭ قد کان یردف الردیف من الخضوع جاره ٭ فی سنة هو اوهلة

کننده از ازار خویش را برای آنکه در کار پیشینه بود و میراند بسبب فروتنی همسایه خویش

لیلا او نهاره ٭ لسماء مجلسه ثناه صفته بها اناره ٭ فی سنة هو وعلة لیلة

او نهاره ٭ سراد مجلسه ثناه لنیة و تخاف نازه ٭ ما زال کیف هاجرات مکرما انصاره

شرف نهم در بیان معجزات او صلی الله علیه وسلم فمنها
پس بعض از ایشان

القرآن هو اعظمها اعجزت الفصحاء معارضته وتحیرت البلغاء عن مشاکلته
قرآنست و آن بزرگترین معجزه‌هاست عاجز شده‌اند فصیحان جهان از معارضهٔ آن و حیران مانده‌اند بلیغان از مثل آوردن آن

فلا یأتون بمثله ولو کان بعضهم لبعض ظهیرا وایقن الساحرون
پس نمیتوانند آورد مثل آن و اگرچه باشند بعض ایشان مر بعض را مددگار و یقین کرد ساحران

بعد بصدقه ولمّا سئلوا ان یأتوا بعشر سور او بسورة تامة من مثله
بعد ازین بر صدق و درستی آن و هرگاه سوال کرده شدند از آوردن ده سورت یا سوره کامل نتوانند آورد

منها حدیث سلیمان قول العالم الذی کان یأتی بیت المقدس فی کل عام
و بعض از ایشان حدیث سلیمان کلام آن عالم که می‌آمد بسوی بیت المقدس در هر سال

مرة لا اعلم فی الارض اعلم من بینهم خرج من ارض تهامة ان ینطلق
یکبار و برآینه من نمیدانم که عالم‌ترین زمانه بیرون شد از زمین عرب اگر میروی با او

الا ان توافقه فیه ثلاث خصال یأکل الهدیة ولا یأکل الصدقة
ملاقی خواهد شد و در وی سه خصلت اند خواهد خورد تحفه را و نخواهد خورد صدقه را

وعند غضروف کتفه الایمن خاتم النبوة مثل البیضة لونها لون جلده
و نزد استخوان نرم او از بازوی راست مهر نبوت است مانند بیضهٔ کبوتر رنگ آن مانند رنگ بدن بود

فانطلق علیه وسلم و وجد العلامات منها شرح صدره لما عرج به منها
پس برفت در خدمت صلی الله علیه وسلم و بیافت این علامتها را و بعض از ایشان شرح سینهٔ اوست وقتیکه برآمد معراج او را و از

اخباره عن بیت المقدس وما فیه وهو بمکة ومنها انشقاق القمر ومنها آیة
و بعض از ایشان خبر دادن او از بیت المقدس و احوال او بیان کردن با آنکه خود در مکه تشریف داشت و بعض از ایشان شق شدن ماه و بعض از ایشان نشان

الغار فاخرج القوم فی طلبه فعمی علیهم اثره ومنها انه مسح علی ضرع عناق لم ینزو
غارست وقتیکه بیرون شد قوم کافران که بجست او را پس نابینا شد بر ایشان اثر ایشان و بعض از ایشان آنست که برآینه دست مالید بر پستان

علیها الفحل فدرت وتحصل حزخرعها فشرب وسقا ابابکر ومنها انه مسح علی ضرع
بر او نرسیده از نر شیر داد پس نوشید خود و نوشانید ابوبکر را و بعض از ایشان آنست که دست مالید

شاة ام معبد ومنها دعوته لعمر بن الخطاب ان یعز الله ومنها دعوته لعلی بن ابی
گوسفند ام معبد و بعض از آن دعا کردن صلی الله علیه وسلم برای عمر بن خطاب که عزت دهد خدا اسلام را و بعض از آن دعا کردن

طالب ان یذهب الله عنه الحر والبرد ومنها انه دعا له وهو بتبوک او خیبر ...
طالب بآنکه دور کند از و خدا گرمی و سردی و بعض از آن آنست که دعا کرد او را و او در آن

منها انه تفل فی عینه وهو ارمد منها ان سمرة اصابته ضربة یوم حنین منها دعوته

وبعض از ان اینست که بیند لخت لعاب دهن خود را در چشم علی و حال آنکه او درد مند چشم مبتلا بود و بعض از ان آنست که رسیده بود سمره را ضربه

لعبد الله عباس رضی الله عنه ومنها دعوته لجمل جابر ابن عبد الله منها ان الله تعالی

برای عبد الله بن عباس رضی الله عنه وبعض از آن دعا کردن او برای شتر جابر بن عبد الله وبعض از ان اینست که برآینه

بارك فی تمر جابر منها دعوته لانس بطول العمر وکثرة المال والولد منها انه شکی

برکت داد خدا تعالی بدعای او چیزی در خرمای جابر و بعض از ان دعا کردن او برای انس برای درازی عمر و کثرت مال واولاد وبعض از ان اینست که شکایت کرد

الیه الحطیم وهو علی المنبر ومنها دعوته علی عتبة بن کعب منها دعوته علی سراقة لما

از حطیم واو بر منبر بود وبعض از ان دعا کردن او بر عتبة بن کعب وبعض از ان دعا کردن او بر سراقه وقتیکه

اتبعه حین هاجر ومنها شهادة الشجر له بالرسالة حین عرض علیه منها ان اعرابیا

متابعت میکرد او را در وقت هجرت کردن او صلعم وبعض از ان گواهی دادن درخت پیغامبری او وقت پیش کردن اسلام بر او وبعض از ان اینست

من بنی عامر قال انك تفعل اشیاء ذلك ان اداریك منها انه امر شجرتین

از قبیله بنی عامر گفت برآینه میگوئی چیزها را وبعض از ان اینست که حکم کرده بود دو درخت را

فاجتمعا ثم امرهما فافترقتا منها امر انسان ان ینطلق الی نخلات الی حارس

پس جمع شدند باز حکم فرمود آنها را پس جدا شدند وبعض از ان اینست که حکم کرد انسان را اینکه برود بسوی نخلهای ابی حارس

رحمه الله منها انه نام فجاءت شجرة تشق الارض حتی قامت علیه منها التسلیم

رحم کند خدا او وبعض از ان اینست که خواب کرده بود پس بیامد درختی زمین را شق کرده تا آنکه ایستاد بر آن وبعض از ان سلام کردن

الحجر والشجر علیه لیالی بعث منها حنین الجذع الذی کان یخطب منها تسبیح الحصباء

سنگ و درخت بر وی در شبهائی که مبعوث شده بود وبعض از ان گریه کردن تنه درخت خشک که بر او خطبه میخواند وبعض از ان تسبیح کردن

فی کفه منها تسبیح الطعام منها تکلم الذراع من شاة بانها مسمومة منها شکوی

وبعض از ان تسبیح کردن طعام وبعض از ان کلام کردن دست گوسفند باینکه من زهر آلوده ام

البعیر منها ان طیبه وقعت فی شبکة منها الظباء والصالحین من الابل منها

اذا دان بحراست بذباب او سعا منها عین قتادة بن النعمان منها اخباره

وبعض از ان چشم قتادة بن النعمان وبعض از ان خبر دادن او

یوم بدر منها امة خیران الطوالف من امتی منها قوله بعثمان انه سیقتل منها

روز بدر وبعض از ان اینست که

قوله لا انصار یکم انکم ترون بعدی منها قوله للحسین ان ابنی هذا یستشهد

وبعض از ان اینست که فرمود برای امام حسین که این پسر من شهید خواهد شد

منها انه خبر بقتل النخعي الكذاب منها انه اخبر عن الشيء الازوية قوله صلى الله

وبعض ازان اینست که خبر داد از کشته شدن نخعی کذاب وبعض ازان اینست فرمود صلى الله

عليه وسلم زويت لي الارض، فأُريت مشارقها ومغاربها منها قوله لثابت

عليه وسلم که پیچیده شد برای من زمین پس دیدم مشرق ومغرب را بعض ازان فرمودن او برای ثابت

بن قيس تعيش حميدا منها ان امراة ابي لهب لما نزلت تبت يدا منها ان رجلا

بن قیس که زنده خواهد ماند بخیر وخوبی وبعض ازان اینست که زن ابولهب ادای کرده بود پس نازل شد تبت یدا ابی لهب

ارتد ولحق المشركين منها ان رجلا كان ياكل بشماله منها سقوط الاصنام التي

مرتد شد وملاقی شد بمشرکان بعض ازان اینست که مردی بود که میخورد از دست چپ خویش وبعض ازان سرنگون شدن بتان

على الكعبة باشارته منها ان بازن بن الغضوبة كان يعبد صنما فسمع صوتا من

بر کعبه باشاره او وبعض ازان اینست که بازن الغضوبه پرستش بت میکرد پس شنید آواز را از اشاره میکرد

الصنم منذرا بنبوته صلى الله عليه وسلم منها شهادة الغيب بنبوته

بنبوت خبر دادن صلى الله علیه وسلم وبعض ازان گواهی دادن از غیب بر نبوت او صلى الله علیه وسلم

منها انه اطعم اهل الخندق وهم الف من الصاع منها انه اطعم من تمر يسير

وبعض ازان اینست که بخورانید اهل خندق را وآن هزار کس بودند از یک صاع وبعض ازان اینست که بخورانید از خرمای قلیل

منها ان اصحاب رسول الله صلى الله عليه وسلم الى ابا هريرة اتاه بتمرات

وبعض ازان اینست

منها انه اتى بقصعة ثريد منها انه اروى اهل الصفة من قدح لبن منها انه

اطعم في بنائه بزينب من خبز ثريد منها انه اتى القصعة من ثريد منها

وبعض ازان اینست

انه اطعم ثمانين رجلا من قبض شعير منها انه عم عمران بن يزيد واربعمائة

که بخورانید هشتاد کس را از یک مشت جو

راكب منها عن جابر بن عبد الله قال صلوة العصر وليس معنا ماء غير

فضيلة منها عنه قال اصاب الناس عطش يوم الحديبية منها انه اتى

وبعض ازان اینست که گفت جابر رسید مردمان را تشنگی روز حدیبیه وبعض ازان اینست که آورده شد

بقدح فيه ماء منها انه اتى بعقب فيه منها قضية ذات المزادين منها انه دلك

پیاله آب وبعض ازان قصه صاحب دو مشک است وبعض ازان اینست که مالید

فی غزوة تبوك ومنها ان قوما شكوا اليه ومنها ان اباجهل طلب غزاة النبي صلى الله عليه وسلم

در جنگ تبوک وبعض از آن اینست که قومی شکوه کردند از وی صلعم وبعض از آن اینست که ابوجهل طلب کرده بود جنگ از آن

ومنها انه كان صلى الله عليه وسلم فی غزوة الطائف ومنها ان امراة اتت بصبي

وبعض از آن اینست که بود نبی صلی الله علیه وسلم در جنگ طائف وبعض از آن اینست که زنی آورد طفلی را

لها ومنها النيام السيف ومنها كتاب حاطب بن ابي بلتعة ومنها اطول القدمين

وبعض از آن خط کتابت کردن حاطب بن ابی بلتعه وبعض از آن

قومهم ومنها الى سم الطعام مات الذي معه ومنها ان رجلا كان فی عسكرهم بلغ

خوردن طعام زهرآلود که وفات یافت واثر او ظاهر شد وبعض از آن اینست که مردی بود در لشکر ایشان میگذرانید

شاذة الا فاذه ومنها انه عرضت فی الخندق هداية لما حضروه ومنها انه قاتل

چیزی را که نها بود وبعض از آن اینست که پیش کرده در خندق تحفه برگاه که حاضر شدند در وبعض از آن اینست که مقاتل

ابي رافع تاجر اهل الحجاز لما سقط من علو وله صلى الله عليه وسلم من المعجزات

با ابی رافع تاجر اهل حجاز برگاه که ساقط شد از بالا و برای او صلی الله علیه وسلم از معجزات

الظاهرة والبراهين الباهرة ما هي اكثر من تحصى صلى الله عليه وسلم وشرف وكرم

ظاهره ودلائل روشن بسیار اند از آنکه در شمار آیند درود باد از خدا وسلام باد بر او

شرف دهم در بیان ازواج او صلی الله علیه وسلم

واول من تزوج خديجة بنت خويلد بن اسد بن عبد العزى وكانت عنده

واول بازنی که نکاح کرد صلعم خدیجه بنت خویلد بن اسد بن عبد العزی بن قصی بود وماند نزد او تا

حتى بعث الله تعالى فامنت به وكان قد تزوجها قبل رسول الله صلى الله

تا آنکه نبوت داد خدا او را ایمان آورد با و وبود خدیجه که نکاح کرده بود با ورسول الله صلی الله

عليه وسلم رجلان وماتت عنده ولم يتزوج عليها حتى ماتت

علیه وسلم وبود با و دو مرد قبل از آنحضرت صلعم ووفات خدیجه نزد او صلعم ونکاح نکرد بر خدیجه تا آنکه وفات یافت خدیجه

مرویست که با عائشه چندان ثنا وصفت خدیجه حضرت علیه السلام میفرمودند که شرح نتوان کرد

ودر ثنای او تنگ نمی آمدند چندانکه عائشه را غیرت میگرفت واول کسی را که در نکاح آورد از

نساء وی بود بعد وفات خدیجه سوده بنت زمعه را در نکاح آوردند واین نکاح در مکه بود قبل الهجرة

بود وسوده پیش از وی زن سکران بن عمر بود نیز شده نزد نبی علیه السلام خواست که طلاق دهد

پس سوده نوبت خود عائشه را بخشید بدو گفت پیر حال زن نیست ولکن تا از ازواج رسول الله از دست ندهم

ونکاح کرد بعد از و عائشه بنت ابی بکر صدیق رضی الله عنهما در مکه پیش از هجرت بدو سال وقیل بهفت سال

وتوفيها بالمدينه سن ثمان وخمسين وقيل سبع وخمسين دفن کردند بالبقیع ونماز گزارده برا و

شرف دهم در بیان ازواج او صلی الله علیه وسلم

بوهریره و نیز غزا در نزدیک رسول آمده و چنین از وی ساقط شده و نکاح کرد حفصه بنت عمر را پیش از نکاح در عقد
خنیس بن حذافه جهنی بود و طلاق هم داده بود و نزدیک جبرئیل علیه السلام آمده و وصف او بسیار کرد که حق تعالی
میفرماید که بوی مراجعت کنید همچنان کردند نکاح کرده ام حبیبه بنت ابی سفیان و پیش از وی در تحت عبد الله
بن جحش بود و هجرت کرده بود بسوی حبشه و نکاح کرده ام سلمه هند بنت ابی امیه پیش از تحت ابی سلمه
بود وی آغاز ازواج رسول علیه السلام بوده است و قیل آخرین ازواج میمونه بود و ام سلمه هم آخرین ازواج
از روی موت و نکاح کرده زینب بنت جحش و هی ابنة عمته امیمة و کانت قبله عند مولاه زید بن حارثة
فطلقها فزوجه الله ایاها من السماء و لم یعقد علیها و صح انها کانت تقول
ازواج النبی صلی الله علیه وسلم زوجکن اباؤکن و زوجنی الله من فوق
سبع سموات توفیت بالمدینة سنة عشرین و نکاح کرده جویریه بنت الحارث که زن
کرده بود و از غزای بنی المصطلق نکاح کرده صفیه بنت حیی که برده کرده از خیبر هفت سال از هجرت پس
برگزید اول از برای خود و آزاد کرد و آزاد کردن او مهر او بود و او در تحت کنانه بن ابی الحقیق گشته سی
شش ساله بود و قیل پنجاه ساله بود و نکاح کرد میمونه بنت الحارث و هی خالة خالد بن ولید و عبد الله
بن عباس که نکاح او را در موضع سرف و بنا کرد آن موضع را باز مرده در وی دفن کرده وی آخرین ازواج
و آخرین کسی که مرده از ایشان بود و پیش از وی در تحت سبره انصاری بود و توفیت سنة ثلاث و ستین
جراز من باب عنهن رسول الله من السلد و نکاح کرد زینب بنت خزیمه و کانت تسمی
ام المساکین بکثرة الطعام بود و پیش از وی در تحت عبد الله بن جحش بود و قیل طفیل بن الحرث
و نکاح کرد فاطمه بنت ضحاک و نکاح کرد لیساف اخت دحیة الکلبی و نکاح کرد اسماء بنت کعب الجونیة و عمره
بن زید احدی نساء بنی کلاب ثم بنی الوحید و طلقها قبل ان یدخلها بها و نکاح کرد زنی از غفار که جامها
برآورد سپیدی از اندام او نمایان شد فقال الحقی باهلک و نکاح کرد زنی از تمیمه چون در آمده باو قالت
اعوذ بالله منک فقال منع الله عائذه الحقی باهلک و نکاح کرد عالیة بنت ظبیان و طلقها العدحین
و نکاح کرد بنت الصلت و مرده پیش از آمدن باو و نکاح کرد ملیکه لیثیه چون داخل شد علیها
قال هبی لی نفسک قال و هل تهب الملکة نفسها للسوقة فتزوجها خطب مراة من مرة
فقال ابوها ان بها برصا و لم یکن بها فرجع فاذا برصا و خطب امراة من ابیها فوصفها
له و قال وازید انها لم تمرض قط فقال ما لهذه عند الله من خیر فطلقها و قیل بزید و جهل
فلما قال ابوها ذلک طلقها و لم یبن بها و ذکر ابو محمد فی شرف النبوة ان جملة ازواج النبی
علیه السلام احدی و عشرون امراة طلق منهن ستا و مات عنده خمس و توفی عن عشر
واحدة لم یدخل بها کان یقسم لتسع صلی الله علیه وسلم و کان صداقها اثنتا عشرة و خمسمائة
درهم لکل واحدة منهن ما نقل الا صفیة فانه جعل عتقها صداقها فلم یرد لها

صداق غيره وام حبيبه صداقها عنه النجاشي **فصل یازدهم در بیان ذکر اولاد وی صلعم**

وولدت له خديجة عبد مناف في الجاهلية وفي الاسلام القاسم وبه كان يكنى عليه السلام

و پیدا شد برای او صلعم از خدیجه پسری در جاهلیت و در زمانه اسلام پیدا شد قاسم و بان کنیت کرده میشد علیه السلام

وعبد الله وسمي الطيب والطاهر وقيل الطيب غير الطاهر وزينب ورقية وام كلثوم

و پیدا شد عبد الله و نام کرده شد طیب و طاهر و گفته شد طیب غیر از طاهر است و پیدا شدند زینب و رقیه و ام کلثوم

وفاطمة وعن محمد ابن اسحاق ان ولده كلهم ولد قبل الاسلام وهلك البنون قبل

و فاطمه و روایت است از محمد بن اسحاق که اولاد او صلعم همه پیدا شدند قبل از اسلام و وفات یافتند پسران او پیش از

الاسلام وهم يرضعون وقيل مات القاسم وهو ابن سنتين وقيل بلغ ان يركب

اسلام در حالت شیرخوارگی و گفته شد وفات یافت قاسم در حالیکه دو ساله بود و گفته شد رسیده بود که سوار شود

الدابة ويسير على النجيبة واما البنات فادركن الاسلام وآمن به واتبعنه وهاجرن معه

سواری و لیکن دختران پس یافتند زمانه اسلام و ایمان آوردند با و صلعم و اتباع او کردند و هجرت کردند

وقيل ولد في الجاهلية الا عبد الله واكبر بنيه القاسم ثم الطيب ثم الطاهر واكبر بناته

و گفته شد پیدا شدند همه اولاد در زمانه جاهلیه مگر عبد الله و بزرگترین اولاد قاسم بود و باز طیب باز طاهر و بزرگترین دختران

زينب ثم رقية وقيل رقية ثم زينب ثم فاطمة ثم كلثوم وقيل فاطمة اصغرهن هؤلاء

او زینب است باز رقیه و گفته شد رقیه باز زینب باز فاطمه باز کلثوم و گفته شد فاطمه کوچک است از همه

كلهم من خديجة ولدوا بمكة وولد له بالمدينة من جارية مارية القبطية ابراهيم

و اینهمه از خدیجه بمکه پیدا شدند و پیدا شد برای او در مدینه از جاریه ماریه قبطیه نام ابراهیم

ومات بها وهو ابن سبعين ليلة وقيل ابن سبعة اشهر وقيل ثمانية عشر وكل

و وفات یافت در آن و برای او هفتاد شب گذشته بود و گفته شد هفت ماه بود و گفته شد هژده ماه بود و همه

اولاده ماتوا قبله الا فاطمة فانها ماتت بعده بستة اشهر **فصل دوازدهم**

اولاد او وفات یافت پیش از وفات او صلعم مگر فاطمه که وفات یافت بعد از آن صلعم به شش ماه

در بیان بنات نبی صلی الله علیه وسلم وهن اربع زينب تزوجها ابو العاص

و دختران نبی صلعم چهار بودند یکی زینب نکاح کرده با او ابو العاص

بن الربيع امه هالة بنت خويلد وكان من رجال مكة المعدودين في المال و

بن ربیع و مادر ابو العاص هاله بنت خویلد بود و بود ابو العاص از مردان مکه که شمار کرده شده در اکثر مال و در

التجارة والامانة ودعا رسول الله قريشا بامر الله جاؤا الى العاص وقالوا

تجارت و در امانت و در درگاه بخواند رسول صلعم قریش را بسوی حکم خدا آمدند کفار نزد ابو العاص و گفتند او را

فارق صاحبتك ونحن نزوجك اي امراة شئت فقال لا افارق صاحبتي وما

که طلاق بده زوجه خویش را و ما نکاح خواهیم کرد با تو هر زنی که میخواهی

وما يسرني ان لي بأمرأتي افضل من امرأة قريش وعن عائشة قالت كان الاسلام قد

پس گفت هرگز جدا نخواهم کرد زوجهٔ خود را و مرا خوش نمی آید که از زن من زنی افضل بود از زنان قریش و روایت از عائشه گفت اسلام

فرق بين زينب وبين ابي العاص حين اسلمت الا ان رسول الله كان لا يقدر على

تفریق کرده بود درمیان زینب و ابوالعاص و قتیکه زینب اسلام آورد مگر هر آئینه رسول صلی الله علیه وسلم نبود قادر بر

ان يفرق بينهما فكان مغلوبا بمكة ولما اسر المسلمون ابا العاص ارسل الى زينب

تفریق کردن میان ایشان در آن وقت و بود در مکه مغلوب و هرگاه مسلمانان ابوالعاص را قید کردند فرستادند خبر گرفتن

خذي الى ملنا من امك فخرجت فاطلعت راسها من باب حجرتها فقالت ايها

و گفتند که فدیه اگر او را خواهی کرد او را خواهیم کرد پس بیرون آمد زینب و بیرون کرد سر خویش از حجرهٔ خود پس گفت ای

الناس انا زينب بنت رسول الله صلى الله عليه وسلم فقد اجرت العاص فلما فرغ

مردمان من زینب دختر رسول الله صلی الله علیه وسلم هستم الفقه پناه داده ام ابوالعاص را پس هرگاه فارغ شد

رسول الله صلى الله عليه وسلم قال ايها الناس اني لم اعلم بهذا حتى سمعته الا

رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمود ای مردمان نشنودم که پناه میتوان داد ولی

انه يجير على المسلمين ادناهم عن عمرو بن شعيب عن ابيه عن جده ان النبي صلى الله

از مسلمانان روایت است از عمرو بن شعیب عن ابیه عن جده بر آئینه نبی صلی الله

عليه وسلم رد زينب على ابي العاص بمهر جديد ونكاح جديد وولدت زينب

علیه وسلم باز گردانید زینب دختر خویش را بر ابوالعاص بمهر نو و نکاح نو و پیدا شد از زینب

لابي العاص عليا مات صغيرا وامامة التي حملها رسول الله في الصلوة وعاشت

از ابوالعاص طفلی که نام او علی بود وفات یافت در کم سالگی و پیدا شد از زینب امامه و آن است که رسول الله صلعم گرفته بود

حتى تزوجها علي بعد موت فاطمة فكانت عنده حتى اصيب فخلف عليها المغيرة

تا آنکه نکاح کرد علی بعد وفات فاطمه پس بود نزد او تا آنکه وفات یافت علی پس نکاح کرد با او مغیره

ابن زيد فتوفيت عنده وفاطمة تزوجها علي بن ابي طالب في الاسلام فولدت

بن زید پس وفات یافت نزد او امامه و یکی از دختران آنحضرت فاطمه بود نکاح کرد با او علی بن ابی طالب در زمانه اسلام پس پیدا شد

حسنا وحسينا ومحسنا فذهب محسن صغيرا وولدت له رقية وزينب وام

از علی او حسن و حسین و محسن پس وفات یافت محسن در کم سنی و پیدا شد از بطن فاطمه رقیه و زینب و ام

كلثوم فهلكت رقية ولم تبلغ وتزوج زينب عبد الله بن جعفر فتلك عنده

کلثوم پس وفات یافت رقیه قبل از بلوغ و نکاح کرد با زینب عبد الله بن جعفر پس وفات یافت زینب نزد او

وولدت له علي بن عبد الله بن جعفر وتزوج ام كلثوم عمر بن الخطاب فولدت

و پیدا شد از و علی بن عبد الله بن جعفر و نکاح کرد با ام کلثوم عمر بن الخطاب پس پیدا شد از و

له زيد بن عمرو ثم خلف عليها بعده عوف بن جعفر فلم تلد له شيئا حتى ماتت

از زيد حارثه باز نكاح كرد با او بعد وفات عمر عوف بن جعفر پس پيدا نشد از وى هيچ تا آنكه

وخلف عليها بعد عوف بن جعفر محمد بن جعفر فولدت له جارية ومات عنها

عوف وفات يافت و بعد عوف نكاح كرد با او محمد بن جعفر پس پيدا شد از وى دخترى و وفات يافت محمد

فخلف عليها عبد الله بن جعفر فلم تلد له شيئا وماتت عنده وقيل توفى عنها

پس نكاح كرد با او عبد الله بن جعفر پس پيدا نشد از وى چيزى و وفات يافت ام كلثوم نزد او و گفته شد

والرقية وتزوجها عثمان بن عفان فولدت له عبد الله وبه كان يكنى اولا ثم

رقيه بود نكاح كرد با او عثمان بن عفان پس پيدا شد از وى عبد الله و بدو كنيت كرده ميشد عثمان

كنى بابى عمرو بعد ذلك وبكل ما كان يكنى وكانت رقية عند عتبة بن ابى لهب

باز كنيت كرده شد با بو عمرو بعد از آن و بود رقيه نزد عتبه بن ابى لهب

ولم يبن بها حتى بعث رسول الله صلى الله عليه وسلم فلما انزل الله تبت يدا

زفاف نكرده بود رقيه را از عتبه تا آنكه نبى شد رسول صلى الله عليه وسلم پس برگاه نازل شد تبت يدا

ابى لهب وتب وآمنت به رقية قالت له امراته ام جميل بنت حرب حمالة الحطب

ابى لهب وتب و ايمان آورد باو صلعم رقيه گفت بر آن زن ابى لهب كه ام جميل نام داشت و حمالة الحطب لقب اوست

طلقها يا بنى فانها قد صبت فطلقها فخلف عليها عثمان بن عفان وقيل ان نكاح

طلاق بده رقيه را اى پسر من پس بر آئينه رجوع كرده است رقيه از دين خاندان خويش پس طلاق داد عتبه او را پس نكاح كرد او را عثمان بن عفان

عثمان كان فى الجاهلية وهاجر عثمان الى ارض الحبشة وهاجر بها معه وتوفيت

با رقيه در زمانه جاهليت بود و هجرت كرده بود عثمان بجانب زمين حبش و هجرت كرده بود رقيه با او و وفات يافت

رقية يوم جاء زيد بن حارثة بشيرا بفتح بدر وجاء عثمان واقفا على قبر رقية

رقيه روزيكه آمد زيد بن حارثه بشارت دهنده بفتح بدر و آمد عثمان بر قبر رقيه ايستاده و قبر او بود

يدفنونها وكان مريضا منعه من شهود بدر وضرب له رسول الله صلى الله عليه وسلم

و همين مرض بود منع كرده بود او را از حاضر شدن بدر او را حصه داد رسول الله صلى الله عليه وسلم

بسهم من الغنائم وروى انه صلى الله عليه وسلم عزى بابنته رقية قال الحمد لله

از غنيمت و روايت كرده شده بر آئينه صلى الله عليه وسلم تعزيت كرده بموت دختر خود رقيه گفت الحمد لله

دفن البنات من المكرمات ام كلثوم تزوجها عثمان بعد موت اختها رقية

دفن كرده شدن دختران از مكرمات است ام كلثوم نكاح كرد او را عثمان بعد وفات يافتن خواهر او رقيه

وكانت قبل عند عتبة بن ابى لهب اخى عتيبة زوجة رقية فلما نزلت تبت يدا ابى لهب

و بود ام كلثوم نزد عتيبه پسر ابو لهب برادر عتبه شوهر رقيه پس برگاه كه نازل شد تبت يدا ابى لهب

وتبت قال ابو لهب راسي من راسكما حرام ان لم تطلقا ابنتي محمد فطلقاهما ولم يبنيا بهما وجاء عتبة

وتب گفت ابو لهب سر من از سر شما بر من حرام است اگر طلاق ندهید دختران محمد را پس طلاق دادند و دختران را بدخول نرسیدند و آمد عتبه

حين فارق ام كلثوم النبي صلى الله عليه وسلم وقال كفرت بدينك وفارقت ابنتك

وقتیکه جدا کرد ام کلثوم را نزد نبی صلی الله علیه وسلم و گفت انکار کردم دین ترا و جدا کردم از خویش دختر تو

وسطا عليه وشق قميص النبي عليه السلام فقال عليه السلام اما اني اسأل الله

و غلبه کرد بر وی و دریده پیراهن نبی صلی الله علیه وسلم پس فرمود علیه السلام خبردار باشید که من سوال میکنم از خدا

ان يسلط عليك كلبا من كلابه وكان خارجا الى الشام تاجرا مع نفر من قريش

که غالب کند بر تو سگی از سگان خود و بود عتبه سفر کرده بود بسوی شام برای تجارت همراه چند از قریش

حتى نزلوا مكانا من الشام يقال له الزرقاء ليلا فطاف بهم الاسد تلك الليلة

تا آنکه فرود آمدند جای از ملک شام گفته میشد آن جای را زرقاء در شب پس گرد قافله قریش میگردید شیر در آن شب

فجعل عتبة يقول يا ويل امه هو والله آكلي كما دعا محمد قاتلي ابن ابي كبشة وهو

پس میگفت عتبه هلاک باد مادر او بخدا این شیر از دعای محمد خورنده است پس کجاست پسر ابی کبشه و آن

بالمكة وانا بالشام وقال ابو لهب يا معشر قريش اعينونا هذه الليلة فاني اخاف دعوة

در مکه است و من در ملک شام و گفت ابو لهب ای گروه قریش مدد کنید ما را درین شب پس بدرستیکه من خوف میکنم از دعای

محمد فجمعوا احمالهم ففرشوا لعتبة في اعلاها وناموا حوله فجاء الاسد فشم وجوههم ان

محمد پس جمع کردند شتران خود را بر جای بلند و بستر کردند عتبه را در جای بلند و خواب کردند گرد آن پس آمد شیر و بوئید روی ایشان را

حتى انتهى الى عتبة من وسطهم ثم اقبل الاسد يتخطاهم ويتشممهم حتى اخذ براس عتبة

تا آنکه خواب کردند و عتبه در میان ایشان خفته بود و باز شیر آمد و ایشان را ملاحظه میکرد تا آنکه گرفت سر عتبه را

ففدغه ولم تلد ام كلثوم لعثمان شيئا وقبل ولدت له فلم يعش منها ولا من اختها

پس جدا کرد و نزائید ام کلثوم برای عثمان چیزی و گفته شده که پیدا شد پس زنده نماند از ام کلثوم و نه از خواهر او

له ولد وتوفيت عنده في شعبان سنة تسع وقال رسول الله صلى الله عليه وسلم

اولاد شد و وفات یافت نزد عثمان در ماه شعبان سال نهم و فرمود رسول الله صلی الله علیه وسلم

لو كانت عندنا ثالثة زوجناها يا عثمان وجلس النبي صلى الله عليه وسلم على قبرها قال

اگر بودی ایشان دختری سوم البته بنکاح عثمان دادمی و نشست رسول الله صلی الله علیه وسلم بر قبرش گفت

ابن عبد الرحمن زاده فرایض عيناه تدمعان وقال النبي صلى الله عليه وسلم هل منكم احد لم يقارف

پسر عبد الرحمن دیدم اورا که از هر دو چشم مبارکش اشک میریخت و گفت نبی صلی الله علیه وسلم آیا از شما کسی هست که جماع نکرده باشد

اللیلة اهل فقال ابو طلحة انا یا رسول الله فقال انزل فی قبرها

از اهل او درین شب پس گفت ابو طلحه منم یا رسول الله پس فرمود فرود آ

شرف بیست و سوم در بیان اعمام و عمات او صلی الله علیه وسلم

فکان له من العمومة احد عشر اولاد عبد المطلب الحرث وبه کان یکنی الا انه

پس بود برای او صلعم یازده عم از اولاد عبد المطلب یکی از آن حارث و بهمین کنیت کرده میشد مگر آنکه بود

اکبر ولده وولد وولد له جماعة لهم صحبة من النبی صلی الله علیه وسلم منهم ابو سفیان

بزرگترین اولاد او از اولاد او و اولاد اولاد او جماعتی بود که برای ایشان صحبت نبی صلعم بود و بعض از ایشان ابو سفیان

بن الحرث اسلم عام الفتح وشهد حنینا وقال له ابو سفیان سید فتیان الجنة

پسر حارث است که اسلام آورده بود در روز فتح مکه و حاضر بود بجنگ حنین و فرمود علیه السلام در حق او ابو سفیان سردار جوانان جنت

ولم یعقب ونوفل بن الحرث هاجر واسلم ایام الخندق وله عقب وعبد الشمس

و نگذاشت پس خود و یکی از ایشان نوفل پسر حارث بود که هجرت کرده و اسلام آورده بروز خندق و برای او اولاد بود و یکی از ایشان عبد الشمس بود

وسماه رسول علیه السلام عبد الله وعقبه بالشام وقثم مات صغیرا وهو

و نام او نهاده بود رسول الله صلعم عبد الله و اولاد او در ملک شام بود و یکی از ایشان قثم بود که وفات یافت در حالت خوردی

اخو الحارث لامه والزبیر وکان من اشراف قریش وابنه عبد الله بن الزبیر شهد

و او برادر حارث بود از مادر او و یکی از ایشان زبیر بود که از شرفای قریش شمار کرده میشد و پسر او عبد الله بن الزبیر حاضر بود در جنگ

حنینا وثبت یومئذ واستشهد باجنادین وروی انه وجد الی جنب سبعة

حنین و ثابت ماند در جنگ و شهید شد در اجنادین و روایت کرده شد بتحقیق یافته شد بجانب هفت مردان

قد قتلهم وقتلوه وضباعة بنت الزبیر لها صحبة وام الحکم بنت الزبیر وروت

تحقیق قتل کرد او ایشان را و ضباعه بنت زبیر برای او صحبت بود و ام الحکم دختر زبیر روایت کرده است

عن النبی صلی الله علیه وسلم وحمزة بن عبد المطلب اسد الله واسد رسوله

از نبی صلی الله علیه وسلم یکی از ایشان حمزه پسر عبد المطلب است اسد الله و اسد رسول الله

واخوه من الرضاعة اسلم قدیما وهاجر الی المدینة وشهد بدرا وقتل یوم احد شهیدا

و برادر در رضاعی رسول الله بود که اسلام آورده بود از قدیم و هجرت کرد بجانب مدینه و حاضر شد بجنگ بدر و مقتول شهید شد در جنگ احد

ولم یکن له الا ابنة ابو الفضل العباس وحسن اسلامه وهاجر الی المدینة وکان

و یکی از ایشان ابو الفضل عباس است که اسلام او نیکو بود و هجرت کرد بسوی مدینه و بود

احسن من النبی صلی الله علیه وسلم بثلث سنین وکان له من الولد الفضل وهو اکبر

بزرگ از نبی صلی الله علیه وسلم بسه سال و برای عباس از اولاد فضل بود و آن بزرگترین

ولده وبه کان یکنی وعبد الله وعبید الله وقثم ولهم صحبة وکان له السقایة

اولاد وی بود و بدو کنیت کرده میشد و عبد الله و عبید الله و قثم این هر سه پسران عباس بود و برای ایشان صحبت بود

وزمزم ونعمها النبي صلى الله عليه وسلم يوم الفتح توفي سنة اثنتين وثلاثين في خلافة عثمان

زمزم و مقرر ساخت این ابراکو نبی صلی الله علیه وسلم بروز فتح مکه وفات یافت عباس در سال سی و دوم هجری در زمانه خلافت عثمان

بالمدينة بعد ان كف بصره ابو طالب اسمه عبد المناف وهو لم وعبد الله اب النبي عليه

در مدینه بعد آنکه بینائی او رفته بود یعنی نابینا شده بود و یکی از ایشان ابوطالب بود نام او عبد مناف است و برادر عبد الله پدر نبی علیه

السلام لامه وعاتكه صاحبة الرويا في بدر اسمها فاطمة بنت عمرو وله من الولد

السلام بود مادر او عاتکه صاحبة الرویا در بدر نام او فاطمه دختر عمرو است

ابو طالب ومات كافرا وعقيل وجعفر وعلي وام هاني لهم صحبة واسم ام هاني فاختة

مرد ابوطالب بر کفر و اولاد ابوطالب عقیل و جعفر و علی و ام هانی اند و برای همه صحبت است و نام ام هانی فاخته است

وقيل هند وجماعة ذكرت في اولاده ايضا ابو لهب واسمه عبد العزى كناه ابو ملك

و گفته شد که هند است و جماعتی ذکر کردند در اولاد او ابولهب را نیز و نام او عبد العزی است کنیت او کرده بود ابولهب

لحسن وجهه ومن اولاده عتبة ومعتب سامعو رسول الله صلى الله عليه وسلم

خوبی روی او و از اولاد او عتبه و معتب است

يوم حنين وبدره ولهم صحبة وعتبة قتله الاسد بالزوراء من ارض الشام على

و عتبه قتل کرده بود او را شیر در مقام زورا از ملک شام بر

كفره بدعوة النبي صلى الله عليه وسلم وعبد الكعبة وحجل واسمه المغيرة احمر اخو

کفر بسبب دعا کردن رسول الله صلی الله علیه وسلم و یکی از ایشان عبد الکعبه است و مغیره نیست فرزند

العباس لامه الغراق وسمي بذلك لانه اكرم قريش وكان له من العمات ست صفية

عباس از مادر او بود و غراق نام نهاده شد بدین سبب آنکه او کریم تر بود در قوم قریش و بود برای نبی صلی الله علیه وسلم شش عمه

بنت عبد المطلب واسلمت وهاجرت وهي ام الزبير ابن العوام توفيت

بدر او شش یکی از آن صفیه دختر عبد المطلب است و اسلام آورده بود و هجرت کرده بود و او مادر زبیر پسر عوام است و وفات یافت

بالمدينة في خلافة عمر ابن الخطاب وهي اخت حمزة لامه عاتكة قيل انها

در مدینه در زمانه خلافت عمر بن خطاب و آن خواهر حمزه از مادر او بود و دوم یکی از ایشان عاتکه است گفته شد

اسلمت وهي صاحبة الرويا في بدر وكانت عند ابي امية فولدت له عبد الله

که او اسلام آورد و آن صاحبة الرویا در بدر است و بود نزد ابی امیه پس پیدا شد از و عبد الله

اسلم وله صحبة وزبير او فرية الكبرى اروى وكانت عند عمير بن وهب فولدت له

که اسلام آورد و برای او صحبت است و زبیر و بنت الکبری اروی بود نزد عمیر پس پیدا شد از و

عمر وكان من المهاجرين الاولين شهد بدرا وقتل باجنادين شهيدا ليس

عمر و او از مهاجرین سابقین حاضر شده بود در جنگ بدر و قتل کرده شد در مقام اجنادین شهید

حتی آمنه بنت عبد المطلب کانت تحت جحش فولدت له عبد الله قتل باحد شهیدا و ابا
دختر عبد المطلب بود نزد جحش و پیدا شد از و عبد الله مقتول شد در جنگ احد شهید و ابو
احمد الاعمی الشاعر واسمه عبد الله وزینب زوج النبی صلی الله علیه وسلم
الاعمی شاعر و نام او عبد الله است و زینب زوجه رسول الله صلی الله علیه و سلم
وحنه وممن کانت لهم صحبة عبید الله بن جحش اسلم فتنصر ومات بالحبشة کافرا
و حمنه هم صحبت بود عبید الله بن جحش اسلام آورد و پس نصرانی شد کافر و در حبشه کافر مرد
وکانت عند الاسد بن هلال فولدت له ابا سلمة واسمه عبد الله وکان زوج
و بود نزد اسد پسر هلال پس پیدا شد از برای او ابو سلمه و نام او عبد الله بود و بود شوهر
ام سلمة قبل النبی صلی الله علیه وسلم وتزوجها عبد الاسد ابو رهم بن العزی
ام سلمه پیش از رسول صلی الله علیه و سلم و نکاح کرد او را عبد الاسد ابو رهم بن العزی
فولدت له ابا سبرة بن ابی رهم ام حلیمة واسمها البیضاء وکانت عند کریز بن
پس پیدا شد از و ابو سبره بن ابی رهم و یکی از ایشان ام حلیمه است و نام او بیضاء است و بود نزد کریز پسر
ربیعة فولدت له اروی بنت کریز بن ربیعة وهی ام عثمان بن عفان
ربیعه پس پیدا شد از و اروی دختر کریز پسر ربیعه و آن مادر عثمان پسر عفان است

شرف چهاردهم در بیان موالی و خدام او صلی الله علیه و سلم

از احرار و رسل و کتاب و رفقاء وله من رجال احد وثلثون زید بن
یکی از ایشان زید پسر حارثه است
ابن اسامة بن زید ثوبان بن جحدر ابو کبشة من مولدی مکة ابوه من مولدی
پدر اسامه پسر زید پسر ثوبان پسر جحدر ابو کبشه از پیدا شدگان مکه بود او
السراة اشتراه واعتقه رباح اسود بن شقران واسمه صالح قیل ورثه
از سراة بود پس خرید کرد او را صلعم و آزاد کرد او را و یکی از ایشان رباح است پسر شقران بود و نام او صالح بود و گفته شد ارث
من ابیه یسار لولی اصابه النبی علیه السلام فی بعض غزواته ابو رافع اسمه
شده بود از پدر خود یسار رسیده بود نبی صلی الله علیه السلام او را در بعض جنگهای خود و یکی از ایشان ابو رافع بود نام
اسلم وقیل ابراهیم ابو موهب من ولدی مزینة اشتراه واعتقه فقد کنت
اسلم و گفته شد ابراهیم یکی از ایشان ابو موهب از قبیله مزینه بود خرید کرد او را و آزاد کرد و یکی از ایشان
نزل الشام ومات بها ... وکان ... ولده ...
فرود آمده بود در ملک شام ...

بعضهم وامسك بعضهم فجاء رافع الى النبى عليه السلام ليبة عينه فوهب له وكان
بعض از ایشان حبس کرد بعض از ایشان رفع ... و نبی صلی الله علیه السلام ... و بخشید او را ...
يقول انا مولى النبى عليه السلام ... وكان على ثقل النبى صلى
که میگفت من غلام نبی علیه السلام ام ... و گر کرده و غلام که ... فرستاده بود ...
الله عليه وسلم ويوجد هلال عبيد طمان مابور القبطى هداه اليه المقوقس وافلح

ابو واقد هشام ابو ضمير حسين عنب ابو عبيد سفينه ابو هند وهو
یکی از ایشان ابو ضمیر حسین ... ابو عبید ... سفینه و ابو هند و آن است
الذى قال فى حقه زوجوا ابا هند وتزوجوا اليه ابتاعه النبى عليه السلام
که در حق او ... ابو هند و نکاح کنید بجانب او خرید کرده بود او را نبی علیه السلام
مصرفة من الحديبية واعتقه انجسة الله ابو لبابة كان لبعض عماته
یکی از ایشان ... آزاد کرد او را ... ابو لبابه ... بعض عمه‌های
فوهب له فاعتقه ويقع ساه من هوازن واعتقه صلى الله عليه وسلم
بس ... آزاد کرد ... یکی از ایشان ... هوازن بود ... آزاد کرد ...
هولاء المشهورون وقد قيل انهم اربعون وثمن اماء تسع ام سلمى ام
و تحقیق گفته شد که غلامان او چهل بودند و کنیزان او ... ام سلمی ام
رافع بركة ام يمنه مارية ريحانة ميمونة حضرية وانا بكرة ازاحرار ... بودند
رافع برکت ام ایمن ماریه ریحانه میمونه حضریه صفویه
یازده کس ابن هند اسماء و این دو کس فرزندان حارثه ... ربیعة بن كعب الاسلمى عبد الله
مسعود عقبة بن عامر جهنى بلال بن رباح موذن سعد ... ابى ...
الله ... ذو مخمر ابن اخى النجاشى بكير بن ... ابو ذر الغفارى رضى الله عنه
... رسولان او ... صلى الله عليه وسلم ... فرستاده بود و آن یازده کس بودند
عمرو بن امية وحيد بن خليفة الكلبى عبد الله بن حذافة السهمى حاطب بن ابى بلتعة
اللخمى عمرو بن العاص سليط بن عمرو العامرى شجاع بن وهب الاسدى المهاجر بن
ابى امية المخزومى القادر الحضرمى ابو موسى الاشعرى ... و كتاب او
صلى الله عليه وسلم ... ابو بكر صديق و عمر بن الخطاب عثمان بن عفان على بن ابى
طالب ... عامر بن فهيرة عبد الله بن ارقم ابى بن كعب ثابت بن قيس خالد
ابن سعيد حنظلة بن ربيع زيد بن ثابت معاوية بن سفيان شرحبيل بن حسنة

وكان شعوبة وزيد بن ثابت الزمهم ذلك واخصهم به دوازده نفر كاتبان بودند
بوده اند ابوبکر عمر علی حمزه جعفر ابوذر مقداد و سلمان حذیفه ابن مسعود عمار بن یاسر بلال وكان علي والزبير
ومحمد بن مسلمة وعاصم بن ثابت والمقداد يضربون الاعناق بين يديه شرف
پانزدهم در بيان دواب و نعم او صلى الله عليه وسلم ده اسب حضرت رسالت صلى
الله عليه وسلم بوده اند نخست سکب اول اسبی که در ملک ایشان آمد و بروی غزا کرده دوم مرتجز سیوم لزاز
چهارم لحیف پنجم ظرب ششم ورد هفتم ضریس هشتم ملاوح نهم سبحه دهم بحر و بود بر و صلی الله علیه وسلم استری شهبا مصر که او را
دلدل گویند و دیگر استری بود که او را فضه گویند استری بود که او را ایلیه گویند و بود حماری که یعفور گویند
و عفیر نیز گویند و در ذکر نعم او منقولست که انحضرت صلی الله علیه وسلم را گاو نبوده است و سرمایه
از و زمینه بود مراو بیست شتر شیرده بوده منها كل ليلة بقرتين عظيمتين من اللبنين وكان فيها
العضباء والجدعاء والقصواء والعسرية والنقوم والسيرة والرويا والبردة
والمهرية والقصواء ابتاعها ابو بكر واخرى من بنى قشير بثمان مائة درهم وهى
اللتى هاجر عليها وكانت اذذلك رباعية وكان يجد اذا نزل عليه الوحي غيرها
وهى عضباء والجدعاء وان جاء مايدل على المسلمين فقال صلى الله عليه وسلم
ان من قدر الله تعالى ان يرفع الشئ من الدنيا الا وضعه وقيل المسوقة العصبة
وهى عيرالقصواء وصد غنم بوده اند و هفت گوسپند از برای نفقه جمع کرده بودند که شیر میخیزند و گوسفندی
مختص بود برای شیر خوردن خود را او را عاشیه میگفتند و یک مرغ سفید بود شرف شانزدهم
در بیان وفات او صلی الله علیه وسلم قد بلغ من السن ثلثا وستين سنة وقيل
برآیند رسیده عمر او صلعم شصت و سه سال و گفته اند
خمسا وستين والاول اصح توفى يوم الاثنين حين اشتد الضحاء اثنى عشرة ليلة
شصت و پنج سال و اول صحیح تر است وفات یافت روز دوشنبه دوازده روز از ربیع الاول گذشته بود
خلت من ربيع الاول مرويست که زادن او و هجرت برآمدن و در مدینه آمدن و مردن همه در روز دوشنبه بود
و دفن در شب چهارشنبه و قیل شب سه شنبه مدت بیماری دوازده روز و قیل چهارده روز و بیماری صداع بود
قيل بيمارى وى بعد نزول اذا جاء نصر الله كانها كانت كالنعي صلى الله عليه وسلم فخرج عليه
السلام يوم الخميس وقد شد راسه بعصابة دسما وكان قد لبس عمامة وتشاء فوق المنكبين
علیه السلام بیرون رفت در پنجشنبه سر خود را از جامه بستی و بود که پوشیده بود عمامه و بالا بند بر منبر
فجلس عليه مضر الوجه ثم دعا بلالا فامره ان ينادى فى الناس ان اجتمعوا لوصية
پس بنشست بر منبر بود در شب چهره او پس طلب کرد بلال را و حکم کرد او را با بانگ زدن مردم را بگوید که جمع شوند
رسول الله صلى الله عليه وسلم فانها اخر وصيكم فنادى بلال فامر الناس
رسول الله صلی الله علیه وسلم پس آن آخرین وصیت شما است پس بانگ زد بلال از حکم کرد مردمان را

فاجتمعوا صغيرهم وكبيرهم وتركوا ابواب بيوتهم مفتحة واسواقهم على حالها حتى حضر
پس جمع شدند خرد وکلان وگذاشتند دروازه‌های خانه‌های خویش کشاده وگذاشتند بازارها را بحال خود

المسجد باهله والنبي صلى الله عليه وسلم يقول اوسعوا لمن وراءكم ثم قام فخطبهم
مسجد از اهل او ورسول صلى الله عليه وسلم میفرمود که جای دهید بیاید بعد باز استاد پس خطبه خواند

خطبة بليغة طويلة ثم دخل منزله فاشتد به المرض ولم يخرج للخطبة بعدها ولما
برایشان خطبه بلیغ ودراز باز داخل شد در حجرهٔ خود پس شدید شد با او مرض وبیرون نامد برای خطبه خواندن بعد از ان

حضر الموت كان عنده قدح فيه ماء يدخل يده فيه ويمسح وجهه ثم يقول اللهم
وهرگاه که حاضر شد موت بود نزد او پیاله آب داخل میکرد دست خویش را در آن و... الید... وخود باز میگفت الهم

هون علينا سكرات الموت ولما مات اقتحم الناس حين سمعوا الشهيد و
آسان کن برما سختیهای موت هرگاه وفات یافت هجوم کرد مخلوق وقتیکه شنیدند

سجي صلى الله عليه وسلم ... قيل ان الملائكة سجته فكذب بعض اصحابه
پس انکار کرد بعض یاران او را

بموته ودهش منهم عمر واخرس منهم فما تكلم الا بعد الغد منهم عثمان و
موت واز ایشان عمر بود وگنگ شد بعض از ایشان پس سخن نکردند بعد از پس فردا واز ایشان عثمان بود و

اقعد آخرون منهم علي ولم يثبت فيهم اثبت من العباس وابي بكر رضي الله عنهم
نشسته ماندند بعض از ایشان واز ایشان علی بود ونبود از ایشان مستقل تر از عباس واز ابوبکر رضی الله عنهم

اجمعين ثم الناس سمعوا من باب الحجرة ذكروا غسله ولا تغسلوه فانه طاهر
اجمعین باز هر آئینه مردمان شنیدند آوازی از دروازه حجره غسل ندهید او را پس هر آئینه او پاک

مطهر ثم سمعوا صوتا بعده اغسلوا فان ذلك ابليس وانا الخضر عزاهم
وپاکیزه است باز شنیدند آوازی بعد از آن که غسل بدهید پس هر آئینه آن ابلیس بود ومن خضرام تعزیت کرد خضر

فقال ان في الله عزاء من كل مصيبة وخلفا من كل هالك ودركا من
صحابه را پس گفت هر آئینه در درگاه خدا تعزیت هر مصیبت ... وخلیفه هر هالک ... وایافت از ... ست

فائت فبالله فثقوا واياه فارجوا فان المصاب من حرم الثواب فاختلفوا
پس بما از خدا خوف کنید ... طرف او رجوع شوید پس هر آئینه مصیبت زده آنست که از ثواب محروم ماند پس اختلاف

في غسله فقالوا لا ندري انجرده عن ثيابه كما نجرد موتانا ام نغسله
در غسل او پس گفتند نمیدانیم که برهنه کنیم او را از جامه چنانکه غسل میدهیم هر جنازه را یا غسل دهیم او را

في ثيابه فارسل الله عليهم النوم حتى ما بقي منهم رجل الا واضع لحيته
در جامه پس فرستاد خدا برایشان خواب تا آنکه باقی نماند از ایشان مردی مگر نهاده بود ریش خود

لحيته على صدره ثم قال قائل لا ندري من هو اغسلوا النبي فغسلوه وعليه قميصه كانوا لا يريدون ان

بر سینه خویش باز گشت گوینده نمیدانیم کدام بود غسل دهید و در پیرهن او و نبودند که خواهند گردانید

ان يقلب له عضوا الا تقلب بنفسه وان معهم لحفيفا كالريح يصوت بهم ارفقوا

که حرکت دهند عضوی را الا خود بخود حرکت میکرد و هر آئینه بود با ایشان آوازی ما نند هوا آواز میکرد و میگفت ای ایشان آهسته باشید

رسول الله صلى الله عليه وسلم فانكم تستكفون وكان الذي تولى غسله

بار سول الله صلی الله علیه و سلم پس هر آئینه شما کفایت کنید و بود آنکس که متولی غسل بود

علي بن ابي طالب وعمه العباس والفضل وقثم ابنا العباس واسامة بن زيد

علی بن ابی طالب و عم او عباس و فضل و قثم پسران عباس و اسامه پسر زید

وشقران مولاه وحضرهم اوس بن خولي الانصاري نفضه على فلم يخرج منه

و شقران غلام او و حاضر بود و آن ایشان را اوس بن خولی الانصاری پس ما لید علی شکم او را پس بیرون نیامد

شيء فقال صلى الله عليه وسلم عليك لقد طبت حيا وميتا وما كفن في ثلثة اثواب

از وی هیچ چیز پس گفت علی درود باد خدای بر تو و سلام باد بر تو هر آئینه پاک و پاکیزه هستی در وقت زندگانی و مردن

بيض سحولية من ثيابه ليس فيها قميص ولا عمامة بل لفائف من غير خياط

سفید از جامه‌های او نبود و در آن قمیص و نه عمامه بلکه بود لفافهای غیر دوخته بود

وكان في حنوطه المسك تمامه على شيء لحنوطه اذا مات وصلى عليه المسلمون

و در خوشبوی مرکب مشک و نماز کردند مسلمانان گروه و گروه و نه امامت کرد

قدا ذالم يومهم وقت الصلوة فليحق من ياتي من حول المدينة وفرش

کسی این نماز پس از گرد نواح مدینه هر کسی بیاید نماز خواند

تحته في قبره قطيفة حمراء كان مطلق بها نزل بها شقران ودخل قبره

زیر او صلعم در قبر گلیمی مخطط و گسترده بود آنرا شقران و داخل شده و در قبر

قيل

العباس وعلي والفضل وقثم وشقران ودفن في مصلاه

عباس و علی و فضل و قثم پسران عباس و شقران و دفن کرده شد در جا نماز

في البقيع وقال دفن موضع الذي توفي فيه حول فراشه وحفرله ولحد واطبق

گرده شد و در آن جا که وفات یافت و در آن گرد بستر او و کنده شد برای او قبر

عليه تسع لبنات وكان ذلك في بيت عائشة ثم دفن ابوبكر وعمر رضي الله عنهما

و در آن نهاده شد بر قبر او صلعم نه خشت خام و بود در جای قبر در حجره عائشه باز دفن کرده شد ابوبکر و عمر

وسلم على سيدنا محمد واله وصحبه اجمعين شرف هفتم در بیان

نزد وی صلی الله علیه وسلم در حجره عائشه رضی الله عنهما و رحمت کالیاوه

اسلحته وآثاره صلى الله عليه وسلم وكان له اربع ارماح ثلثة

و بود مر او را صلی الله علیه وسلم چهار

اصابها من سلاح بني قينقاع وواحد يقال له المثنى وكان عنزة وهي

نیزه که رسیده بود از سلاح بنی قینقاع ویکی از ایشان گفته میشد او را مثنی بود نیزه خورد کم از نیزه کلان

حربة دون الرمح وكان له صولجان قدر ذراع وكان له مخصرة

تسمى العرجون وقضيب تسمى الممشوق وكان له اربعة قسي قوس

و برای او چهار کمان کمانی

من شوحط ومن نبع وقوس تدعى الكتوم وكان له جعبة وترس وكان له

از شوحط وکمانی از نبع بود وکمانی بود که نام او کتوم است و بود برای او ترکش و سپر و بود برای او

تسعة اسياف ذو الفقار تنفله يوم بدر وهو الذي رأى فيه الرؤيا

نه تیغ یکی از ان نام ذو الفقار بود رسیده بود او را این تیغ در جنگ بدر واین تیغ آنست که دیده بود در باب خواب

فانه صلى الله عليه وسلم راى في ذباب سيفه ثلمة فاولها هزيمة

پس بدرستیکه دیده بود رسول الله صلی الله علیه وسلم که در تیغ شکسته ... تعبیر این بود که در جنگ احد مسلمانان ...

فكانت يوم احد وكان قبله لمنبه بن الحجاج السهمي وثلثة اسياف

و بود پیش ازان سه تیغ که رسیده بود

اصابها من سلاح بني قينقاع سيف قلعي وسيف يدعى البتار يدعى الحتف

او را از سلاح بنی قینقاع وتیغی بود که نام او بتار بود

وسيف يدعى المخذم وآخر يدعى الرسوب وآخر ورثه من ابيه وآخر يقال له القضيب

وتیغی بود که نام او مخذم بود وتیغی بود که نام رسوب بود وتیغی دیگر بود که ارث شده بود ویرا از پدر خویش وتیغی

وكان له درعان اصابهما من سلاح بني قينقاع يقال لها السغدية واخرى يقال لها

و بود برای او دو زره که رسیده بود از سلاح بنی قینقاع گفته میشد یکی را سغدیه و دیگری را

فضة قيل درعين ذات الفضول ودرعه فضة ويقال كانت عنده درع داود عليه

فضه گفته میشد که دو زره پوشیده بود یکی ذات الفضول و دیگر فضه و گفته میشود که بود نزد وی صلعم زره داود علیه

السلام التي لبسها لما قتل جالوت وكان له راية سوداء مربعة يقال لها العقاب

السلام وآن زره آن بود که پوشیده بود او را داود علیه السلام هنگامیکه قتل کرده بود جالوت را و بود برای او صلعم رایت سیاه

وكان له لواء ابيض وربما جعلت الالوية من خمر نسائه صلى الله عليه وسلم

برای او چادر نیزه سپید وگاهی جامه نیزه های او برنگ دیگر هم میبود در روی پاره های زنان او صلی الله علیه وسلم

ذکر اثواب و آثار تبرک داد در وقت موت بر دیمنی و ازار عمانی و دو جامه صحاری و قمیص صحاری و سحولی
و جبه یمنی و قمیص و کسای سفید و سه کلاه خورد و جعده بسر [illegible] که درازش پنج بدست و چادری
برنگ زرد و آبینه دان و شانه دان و قیل و سرمه دان و مقراض و مسواک و فراش حریر که پر کرده بود از گیر
خرما و قدح که مضبب بود و دیگر که باران گفتند و طغار و سنگین و قدح از زجاج و نعل از روی و کاسه و پیمانه چهار منی که صاع
فطر بدو دادی و تختی و گلیم شب پوش و انگشتری نقره بود و نقش او محمد رسول الله و قیل انگشتری آهنی ملمع بنقره که نجاشی
فرستاده بود و موزه ساده و جامه پوشید سیاه و عمامه که سحاب گفتندی بپوشانید علی ابن ابی طالب رضی الله عنه را فربما اطلع
علی فیها ؛ فیقول اتاکم علی فی السحاب ؛ و دو جامه بود که یک خاص جمعه بود و یکی دیگر سایر ایام را و
مندیل که روی بالیدی بدو و بعد از وضو و دگاه مسح کردی و سوئی بالیدی لطرف ما و خود ذکر اولاد سبطین و سلسله نسب
بعضی از ایشان باید دانست که حضرت امیر المومنین علی رالقول الشهر سی و شش فرزند بود و نزد شیخ ...
شیخ شرف الدین نساب فرمود که نوزده پسر بود و هشت [illegible] در حال حیات وی متوفی شدند محسن و یحیی و عبد الله ...
هیزده بعد از امیر المومنین ماندند حسن و حسین و محمد حنفیه و ابوبکر و عمر و عثمان و عباس و عون و جعفر و عبد الله و ...
پسر از ایشان در کربلا شربت شهادت چشیدند ابوبکر که محمد اصغر نام داشت و عثمان و عون و جعفر و عبد الله و عباس
و بقول دیگر عمر علی هم در آن حرب بعد بشرف شهادت مشرف گشته و از پنج پسر ایشان عقب ماند حسن و حسین
و محمد اکبر و محمد حنفیه گویند و عباس شهید و عمر اطراف و اما اینجا ذکر جمعی از مشاهیر اعقاب سبطین سیدین
علی جدهما و علیهما السلام بر سبیل اجمال یاد کنیم در دو دو حه دوحه اول عقب سبط شهید ابی محمد حسن
بن علی بن ابی طالب که اکبر اولاد امیر است او را شانزده فرزند بوده یازده پسر زید و حسن مثنی و حسین
و طلحه و اسمعیل و عبد الله و حمزه و یعقوب و عبد الرحمن و عمر و قاسم از آنجمله عبد الله و قاسم با عم بزرگوار خود در کربلا
شهادت یافتند و عزیمت دار القرار فرمودند از چهار پسر او را عقب ماند زید و حسن المثنی و حسین اثرم و عمر
اما اولاد حسین و عمر نبود و در گذشتند و از ایشان عقب نماند و عقب حسن بن علی ماند از دو پسر زید و حسن
مثنی و کثرت سادات حسنی و اقتدار و اقتدار ایشان کالشمس فی نصف النهار بحد اشتهار یافت حسن بن
عراق بعضی از اکابر از نسل این دو بزرگوار رسیده دریافته اند یاد کنیم بطریقی که نسابان مشهور ذکر
تعیین آن کرده اند و ذکر عقب هر یک بطریق اختصار در شعوب جداگانه بیاریم **شعبه اول** اما عقب
زید بن حسن که او را ابو الحسن گفتندی از یک پسر او حسن بن زید است که کنیت او ابو محمد در زمانه جعفر دوانقی
امارت [illegible] تعلق بدو داشت و او را هفت پسر عقب است ابو محمد قاسم و ابو الحسن علی و ابو طاهر
زید و ابو اسحق ابراهیم و ابو زید عبد الله و ابو الحسن اسحاق و محمد اسمعیل و اولاد چهار تن از
اندوازان سه تن بسیار آنها که زیدی [illegible] اسحاق است و از نسل او قبیله خطیبانند
دوم زید از [illegible] او ابو طاهر اند و در ایشان اختلاف است سوم عبد الله اولاد وی زاهد که الله
چهارم ابراهیم فرزندان او بغربت افتادند در طرف ارمنیه نصیبین و بلاد حبش اما آنها که اولاد ایشان

شعبه اول در ذکر زید بن حسن

بسیار بودیکی اسمعیل است که او را کیبود امی اول نیز گویند وملقب در طبرستان پادشاه بودند از نسل وی است
وقبائل او بسیار است دیگر علی است که امام عبد العظیم گویند که در مسجد الشجره بنواحی ری آسوده و مزار وی جای حاجت
روای خلق است از فرزندان اوست وبعضی سادات حسینیه که در حدود ری وسمنان اند از نسل اویند وایشان
بیوت وعشایر زیاده از حد اند است سیوم محمد قاسم واضح است نه غبوری عبد الرحمن الشجری محمد البطحانیان
بسیار اند وسید موید ابو الحسن احمد وبرادرش سید ناطق بحق از نسل بطحانیست وراتی الجلیل که پادشاه
دیلم بود ویکی از ائمه زیدیه است هم از نسل عبد الرحمن است وبعضی گفته اند او حسنیست نه بطحانی وسادات
ورا الیسوده طبرستان هم از عبد الرحمن اند واما شجریان نیز جماعه بزرگ بوده اند محمد فقیه عالم ومحسن بن حسین کمر و
ابو محمد یا یا بکر هم از نسل محمد شجری اند وبنو شکر وبنو ابراهیم زین قبیل اند وابو الحسن احمد کرد ابا حسن بن زید داعی
الکبیر است از نسل علی شجری است وداعی الصغیر نیز از ایشان است شعبه دویم معاقب حسن مثنی
از پنج پسر است وحسن مثنی را ابو محمد گفتندی بنهایت جمیل وجلیل بوده او را داعیه آن شد که یکی از دختران
عم خود حسین بن علی بالعقد در آرد حسین ع دو دختر خورد داشته فاطمه وسکینه بر وی عرض کرد وگفت ای پسر
برادر من هر کدام از این دو دختر که اختیار کن حسن مثنی شرم داشت سر مبارک در پیش انداخته وخاموش شد
بود حسین گفت یا ابن اخی من از برای تو فاطمه را اختیار کردم که بسیار بمادر من فاطمه مشابهت
دارد پس دختر خود فاطمه را بحسن مثنی داد وخدای تعالی حسن مثنی را از دختر حسین سه پسر داد عبد الله محض وابراهیم
غمر وحسن مثلث ایشان بر همه سادات فخر کردند که مادر من دختر امام حسین است وحسن را دو پسر دیگر بوده
داود وجعفر ومادر ایشان ام ولد بود وسلسله سوی بابا ابو سلیمان داود بن حسن بن حسن منصور دوانقی اعتقاد
مادرش التجا بامام جعفر صادق نمود امام این دعای تلقین نمود که در روز استفتاح بخوان تا بسر آن از
زندان خلاص یابد ام داود آن دعا را در روز مذکور خواند فرزندش از محبس نجات یافته وحالا همه دعا را در روز
استفتاح میخوانند وبدعا ام داود مشهور است وعقب داود از پسری سلیمان است وبنو قتاده در مصر تغلب
ودر رسای نصیبین وسادات آل طه وسیس از نسل سلیمان اند اما ابو الحسن جعفر بن حسن مرد بزرگ وشهیر بود
وسادات سلیقی از نسل محمد ابن سلیق اند که پسر جعفر است ومحمد درع پسر عبد الله مر است وبنو الملوس از اولاد وی
ویند وبنو الکیش در ولایت شام از نسل ابو سلیمان محمد بن عبد الله اند اما ابو علی حسن مثلث از اکابر زمان
خود بوده وابو الحسین علی عابد از اولاد اوست واز اولاد علی عابد حسین بن علی شهید صاحب فخ است
که در زمان هادی خروج کرد وجماعه سادات علوی بار وی بودند هادی کس فرستاد تا همه را شهید کردند از امام
محمد تقی منقول است که بعد فاجعه کربلا هیچ واقعه اهل بیت را صعبتر از واقعه فخ نبود اما عبد الله محض وابراهیم غمر که اولاد
بودند واز عقب ایشان بزرگان خواستند حضرت قدرة الکبری میفرمودند که اولاد مثلث
بر همه فخر میکنند وفقیر بر خیرد که از سادات حسینم اما از زمان سادات مثلث تا این عصر که پایه سلطنت السلطان
ابراهیم مزین ومرتفع شده بهم دیگر نسبتهای تازه متعاقب ومتتابع شده می آیند یا تمه از عقب هر یک

شعبه دوم در اعقاب حسن مثنی

شعبه سوم در ذکر اولاد عبدالله محض

رشعه ابی الکرام شعبه سوم در ذکر عبدالله محض شیخ بنی هاشم بود در زمان خود و بغایت شبیه
بحضرت علیه السلام بود و عقب او شش پسر است محمد و ابراهیم و موسی و یحیی و سلیمان و ادریس اما
محمد صاحب نفس بود زکیه او را ابو القاسم گفتندی و اکابر زمان او را مهدی لقب داده اند چنانچه محمد بود و
کنیتش ابو القاسم عبدالله او النفس زکیه لقب داده اند عقب او از پسرش ابی محمد عبدالله الاشتر [illegible] سخاوت
مذکور گریخته بولایت سند رفت و در کابل شهید شد حضرت قدوة الکبری [illegible]
از سادات حسنی باشند غالباً از اعقاب او بنید ابو جعفر نقیب کوفه و ابو الرا حسن و ابو البرکات محمد و [illegible]
همدان همه از بنی اشتر اند اما ابراهیم قتیل باخمری است او ابو الحسن بود و قوت او بحدی نقل کرده اند که هم
شتر رونده گرفتی قدم نتوانستی برداشت تا دم کنده آمدی و او از کبار علما بود و در شب دوشنبه غره
رمضان به بصره خروج کرد و بسیار اکابر با وی بیعت کردند چون امام اعمش و عباد بن منصور و [illegible]
که امام اعظم رحمة الله در بیعت او بود و بخروج با وی و معاونت وی و نصرت وی فتوی میداد و پسر خود
حماد را چهار هزار درهم نزد وی فرستاده و نوشت در اینجا یاد کرد و اگر نه حفظ امانات و ودایع مردم
از نزدیک منست مرا [illegible] بیگیرد و الا بتولای حق شده [illegible] و این نامه بدست [illegible] دوانقی
فرستاد و بدست ابو جعفر خلیفه متغیر شد و او را ایذای کرد که سبب وفات وی شد آورده اند که عجوزه نزد امام
اعظم آمد و گفت تو فتوی دادی پسر مرا بخروج با ابراهیم و او رفته کشته شد امام فرمود کاشکی که من
بجای پسر تو بودمی القصه دوانقی لشکر بسر وی فرستاد و ابراهیم نیز از بصره بر عزم آمده با عسکر دوانقی
محاربه نمود و بعد از انهزام لشکر دوانقی تیری بر پیشانی ابراهیم آمد و شهید شد در دیه باخمری و او
قریه است قریب کوفه و عقب او از پسرش حسن است و بنو لیس الازرق و صاحب [illegible] ازرق لقب
محمد پس از نسل و بنید اما موسی کنیتش ابو الحسن است چون لون مبارکش اندکی سیاهی مایل بود و ادرش
او را جون لقب داد و عقب او از دو پسر است اول عبدالله که شیخ صالح گفتندی او را ابن
الرضا لقب داده بودند و مأمون میخواست که او را ولی عهد سازد ابا نموده بگریخت در بادیه اقامت نمود و
تا هنگامی دعوت الیک اجابت فرمود دوم ابراهیم و عقب او از ابراهیم یوسف احمر است و یوسف
ابی الضحاک اند عالم المایه و بنو حمید آن همه از نسل او و بنید اما شیخ صالح عقب او از پنج پسر است موسی ثانی
و سلیمان و احمد و یحیی و صالح و داود و اولاد صالح آل ابی الضحاک اند ؞ ؞ و آل حسن
و آل ابراهیم ابا یحیی ملقب است بسویقی و اولاد او را سه عیون گویند و ابو الغنایم و آل ابی الحمد
از نسل یحیی اند اما ملقب اند بسویقه که در مدینه سواری می‌نمودند و اولاد او را عین خوانند
و ایشان بسیار اند همه اهل [illegible] و آل المطر و آل حمزه و کراسیون و آل
عونه و آل حازر [illegible] همه از [illegible] احمد نور اند اما سلیمان سید وجیه بود و صاحب
باس سطوت و رفعت و سخاوت نیز او را ایک پسر بود داود و نام وی و داود پنج پسر است
ابو الفاتک عبدالله و حسین شاعر و حسن محترق و علی محمد مصفح اما چون اعقاب محمد

مصنفوا اند کی بود و عقب او از علی بن سلیمان است عابد شهید و حسن کرتق باوی لشین بود و اعقاب
بسیار نیز قلیل بوده و حسین شاعر را اولاد است از جمله عبد الله الملکی با بی الهندی ابا ابو الفاتک و اولاد او را
فاتکیون گویند و تقدم و ریاست سادات نسبی النسابه بود و ابو الفاتک محمد و بیست و پنجسال زیست
و اولاد او در محلات بین الملوک بودند و او را هشت پسر بود و اول اسحاق او را فارس بنی حسن گفتندی و جود
و جرات و کرم و سطوت خاصه وی بود او را دوی و عقب وی از محمد و علی و ادریس و قاسم است و دوم محمد
و بنو الحجازی در بغداد و طرابلس از نسل وی اند سوم احمد که ابو جعفر گفتندی صد و بیست و هفت سال عمر یافت
و عقب او بسیار است [illegible] و روساء و ابو طالب و عباس و قاسم از اولاد وی اند چهارم صالح ابی الفاتک
و صحیح است که او را اولاد نماند پنجم جعفر آل المقام از نسل وی اند ششم تام نسابه او نیز صاحب اعقاب است و تاج السراج
از فرزندان وی اند هفتم داود و موسی فارس و حسین سهداد از اولاد وی اند هشتم عبد الرحمن ابی فاتک صد و
بیست سال بزیست و بیست و یک پسر داشت از جمله ده را عقب بودند و ابو الطیب او را بن عبد الرحمن که
و لاد او را آل ابی الطیب گویند عقب بنی هاشم و بنو علی و بنو حسان و بنو قاسم و بنو یحیی [illegible] از اولاد ابی
الطیب اند و بنو شناح و بنو کتر از اولاد او اند اما عقب هاشم بن ابی طیب از شش پسر است محمد و خادم و مختار و مکثر
و صالح و حمزه بن [illegible] مبارک الی مکه شد بعد از وفات امیر تاج المعالی شکر بن ابی الفتوح و حمزه را از جهات
نسل عقب بود عماره و محمد و ابو القاسم و یحیی و امیر المخلان یحیی و عیسی را پسری علی نام بضم العین و فتح
لام [illegible] و صاحب اعتبار که در ایام حکومت او جار الله علامه کتاب کشاف را بنام او التصنیف
کرده و قصاید بسیار در مدح وی انشا نموده و او نیز در مدح زمخشری ابیات دارد و عقب وی بسیار است
اما موسی بن الشیخ الصالح که [illegible] گویند کنیت او ابو عمرو است و در سنه ۲۵۶ هجرة النبی علیه السلام
او را شهید کردند در ایام معتز از خلفاء عباسی و اولاد او را موسیون گویند و امارت حجاز از آل الشیبان بود
[illegible] و پسر داشت و از [illegible] عقب نماند و هفت تن معقب اند ادریس بن موسی ابو الرضا و ابو البرکات
[illegible] گویند امیر جده و نقیب [illegible] از نسل ایشانند و آل علقه از نسل حسن ادریس است یحیی بن موسی که
ملقب بقفینه است عبد الله و پنج پسر اوست و آل ابی اللیل از نسل احمد بن یحیی است و صالح بن موسی
ملقب [illegible] و گویند [illegible] او بود و مر او را عقب [illegible] حسن بن موسی اولاد او در ینبع و نواحی
آن ساکن بودند و صالح امیر فارس که اولاد او را بنی الحمران خوانند از نسل محمد بن حسن است و آل بدیم
[illegible] از نسل اند علی بن موسی و پسر او عبد الله عالم است و اعقاب وی [illegible] و اولاد امیر بن موسی او را
عقب بسیار است [illegible] و آل الشرفی و آل [illegible] و آل یحیی و آل عطیه از نسل او اند و قطب الاقطاب سید
شیخ الثقلین محیی الدین ابو محمد عبد القادر قدس سره منتسب است بعبد الله بن یحیی بن محمد الرومی بن
داود الامیر محمد بن موسی الثانی که او را امیر گویند حضرت قدوة الکبری [illegible] بوده اند که
نسب فرزندان اشرف الآفاق سید عبد الرزاق بحضرت غوث الثقلین عبد القادر جیلانی [illegible] چه سید
[illegible] فقیر [illegible] رفته و از سید عبد الغفور حسن سید عبد الرزاق [illegible] الصمد [illegible] الکلام [illegible]

گرفته و بجهت ترویج او اکابر و اهل حرافه از سادات حسنی و نقبای حسینی را جمع ساخته و نسابان را بهم آورده تحقیق
نسبت کرده بهم و درین تفتیش نسب نسخه‌های که بسادات حسینی نوربخشیه و سادات حسینیه بود و نقلهو پیوسته
خصوص نسبت قریب این بود که خواهر عفیفه صالحه از آنحضرت سید بهلول بنیانی جد کلان سید حسن عبد الغفور
خواسته بودند که نسب فرزندان سید عبد الرزاق بان صالحه فاخره به سید موسی الثانی بود که جمیع وجوه
کرده در ایام منصور عقب او از پنج کس است اول عبد الله الاکبر که از نسل و نیاده و حسین شدید دوم حسین
امیر و عقب او از سه پسر است ابو هاشم و ابو جعفر و ابو الحسن یحیی امیرزاده و اولاد ابو الحسن است و حسن المعترف
از نسل ابو جعفر است و اول کسی که از بنی الجون در مکه ملک شد او بود و اولاد ابو هاشم را ابو هاشم گویند
و امرا نیز خوانند سیوم علی و بنو علی اولاد او و بنید و آل نعم و آل معن بجمله از نسل علی اند چهارم قاسم
او را پدر خورد و حسن را که عقب پنجم است حرانی گویند که در حران با اعادی جنگ کردند و عقب
حسن از سلیمان و محمد است و عقب سلیمان از هاشم اما قاسم حرانی را اعقاب و اولاد و لیسیا زندال کهم آل
ادریس و آل الطیب و شجره بنو مالک اینست مالک بن الحسن بن الحسین بن کامل بن احمد بن اسمعیل
ابن علی بن عیسی بن حمزه بن یاس بن محمد بن شکر یحیی بن محمد بن هاشم بن قاسم الحرانی بن محمد الثائر
بن موسی الثانی بن عبد الله الشیخ الصالح بن موسی الجون بن عبد الله المحض بن حسن المثنی بن الحسن بن علی
ابن ابی طالب علیهم التحیة و السلام اما یحیی بن عبد الله محض او را صاحب دیلم خوانند که در گیلان خروج
کرده و عقب او بسیار است ابن سلیمان بن عبد الله پسر او محمد را در مغرب اولاد بود و حقیقت او معلوم
نیست اما ادریس بن عبد الله عقب او از پسرش ادریس است و عقب ادریس بن ادریس از ... است
پسر است و هر یک از ایشان را در مغرب مملکتی بود حمزه بن ادریس و اسوس رضی و عمر را
مدینه رسول و علی تامرانی که رسول سلطان مغرب بود سلطان محمود غازی از نسل یحیی ...
ادریس است حضرت قدوة الکبری منیفر بودند که سلسله سلطنت ما از طرف ادریس
رسیده چه پدر و اجداد او ما از سلاطین سامانیه که دویست سال چیزی کم سلطنت در عراق و خراسان
کردند و رتبه جهانگیری ... کشورگشائی سامانیه از اینجا توان دانست که از ملوکان آن خاقان
سامانیه و خاندان آن دودمان اصلیه یکی از سلاطین آب و خواقین مجازی سلطان محمود غازی
انار الله برهانه بود که چه مقدار آثار اسلام و خیرات کرام در بسا اقالیم خاصه بهندوستان از وی ماند علیهم الرحیم
عمر بن الحسن المثنی کنیت او ابو اسمعیل و او را از جهت کثرت جود و سخا غنیم لقب دادند و عقب او از پسرش اسمعیل
دیباج است و پس عقب او از حسن تج است و ابراهیم طباطبا و عقب حسن تج از پسرش حسن است و بنو التج نقیبان و طالبیان و عقب او
از ابی جعفر است و از ابی القاسم علی بن المعروف بابن الخزیمه صاحب عبدالله ... است از آن جمله بسیار بودند
از نقبا و خطبا از جمله نقیب تاج الدین جعفر که در غایت فصاحت لسان آل حسن گفتندی اما ابراهیم
طباطبا پیشوای قوم بود و عقب او از سه فرزند است قاسم احمد و حسن طباطبا ابو محمد ... فی معرفت

وابراهیم والوحسن ملقب بجل و بنو المسجد و بنو الملکي از نسل حسن اند اما احمد طبا طبا کو ابو عبد الله گفتندي عقب او
از ابي جعفر و ابي اسمعیل است و ابو البرکات و ابو المکارم از نسل احمد اند اما قاسم رسي کنیتش ابو محمد است و عقب او
از جهت پسر یحیی رسي والي رمله بود و انجا عقب دارد و حسن رسي حاکم و رئیس بن محسن را رملاد است و اسمعیل
رسي عقب دارد و از پسر او ابي عبد الله محمد مشهور اینست از اسمعیل پسر او که بعد از وعید مصر منصب نقابت داشت و از
ابي القاسم احمد النقیب نقبا و مصر همه مشعراني بوده اند و سلیمان رسي قسم عدل از اولاد اوست و بنو لور ذلق
بصره و از اولاد محمد بن ابراهیم بن سلیمان اند و حسن رسي عبد الکریم بوده و از اعبد الله گفتندي پسرش ابو الحسین یحیی
هادي امام بزرگ بوده است از ائمه زیدیه در ایام معتضد حسین ظهور کرده و او را هادي الی الحق لقب داده اند
و اولاد او ملوک و ائمه یمن بوده و حسن قبلی اوست و ذلک ابی العیان از نسل مرتضی بن یحیی اند و احمد بن
الناصر بن الهادي او را ناصر الدین بالله لقب داده اند و ناصریه اولاد بسیار دارند و عقب ایشان در یمن و
طبرستان هست و محمد رسي نقبا و قضات بیشتر از اولاد اوینده و پسر ابراهیم محمد رسي است و ابن طباطبا
صاحب اموال و ضیاع و عقار از اولاد قاسم الرسي بن محمد است و موسی رسي بمصر بوده و عقب او انجا بوده
و اخري رسي ایشانند و بني رسي آخرین ابراهیم طباطبا اند و ایشان آخري اسمعیل دیباج اند و اسمعیل دیباج
و اسمعیل پسر ابراهیم عمر و او پسر حسن بن علي بن ابي طالب کرم الله وجهه بود و شرح شمار اعقاب سبط اکبر در
ذکر عقب شهید ابي عبد الله الحسین مرضعه او ام الفضل بوده زوجه عباس بن عبد المطلب
بن قثم بن عباس حضرت حسین را چهار پسر و دو دختر بوده اما پسران علي اکبر است و علي اوسط که زین العابدین
گویند و علي اصغر و عبد الله و بروایت دیگر شش پسر داشته چهار مذکور و محمد و جعفر و در تواریخ بجای عمر است
والله اعلم بر تقریري عقب او از امام زین العابدین است و از این حضرت تا مهدي نه امام اند از ائمه اثنا
عشر لاجرم این رد و حه را به شعوب کردیم **شعبه اول** در عقب امام زین العابدین مادر علي شاه زنان و قیل
شهربانو بنت کسري یزدجرد بن شهریار بن پرویز بن هرمز بن نوشیروان عادل از اینجا گفته اند
امام زین العابدین جمع کرده است میان نبوت و مملکت و چون خواهر زین العابدین هم از شهربانو بوده
حسن بن حسن داده اند پس اولاد حسن مثني را نیز پیغامبري و پادشاهي جمع باشد و او را نه پسر و نه دختر بود
عقب او از شش پسر است محمد باقر و عبد الله باهر و زید شهید و عمر اشرف و حسین اصغر اما علي اصغر
عقب او از پسر او حسن افطس است و علما انساب در وي سخنان هست از جمله جعفر نسابه قطعه دارد که مطلعش
بیت ☼ افطیون انما اسکتوالا تکلمنوا ☼ و حق آنست که میان وي و امام جعفر صادق مباحثی
واقع شده بوده و طعن بد و از آن سبب است نه از روی نسب و عقب او از پنج کس است اول حری و
حسین المکرم پسر علي بن حری است و المکرم را عقب هست و تاج الدین حسن اقضی القضات بلاد عراق و
ابو الفضل نقیب نقبا ممالک او طبا بنو محمد کبم از نسل حسنند دوم عمر بن حسن قاضي ابن الدولة ابو جعفر
نسابه از نسل اوست و اعقاب او بسیار اند سوم حسین بنو شکران از اعقاب ویند و علي دینوري

شعبه اول در عقب امام زین العابدین

پسر حسن بن حسین الاصغر است و ابوهاشم محتشی که نسابوری بوده از نسل وی بوده و بقیت سابقی با بوهاشم سادات
نوربخشیه پیوندند در عهد سلطان بهلول و بنوسمان اولاد حمزه بن حسن مکفوف اند و بنو زبیج از اولاد قاسم
بن حسن و بنوزباره که وزیری الافطس خانواده از آن خیزد قریب منتسب از نسل عبدالله شعرو بن حسن مکفوف اند
بنجم عبدالله شهید اولاد و اعقاب وی بسیار اند از جمله ابوطالب محمد فاخر و بنو المحترق و بنو الاعور و ابو محمد
حسن دانی از نسل طلحه بن عبدالعاصت و بدانی و یک پسر داشته همه را علی نام نهاده و ابنان
ایشان بکنیه ها بوده ابو الصلاة و بنو ابو البقر از نسل ابو تراب علی بن حسن بدانی اند اما حسین اصغر بن
زین العابدین از شش کس عقب او ماند اول عبدالله احرج و کنیت او ابوعلی است و در پای او اندکی نقصانی واقع
بوده باعرج شهرت یافته و در اعقاب او فی الجمله تفصیل ضرورت است زیرا که ایشان [illegible] بسیار اند
و عقب او از چهار کس است جعفر الحجه و علی صالح و محمد عوانی و حمزه و عقب حمزه اندک است و بنو میمون از نسل
حسین بن حمزه اند و محمد و اسطه و ابوجعفر محمد معقول هم از نسل وست و علی صالح بزرگ بوده و در ریاست
عراق تعلق و از اولاد او داشته و کنیت ابو الحسن است مستجاب الدعوات بوده عقب او از عبدالله [illegible]
و ابراهیم و بنو مفلط [illegible] و بنو المحترق از نسل ابراهیم [illegible] و عبدالله ثانی پسری داشته علی مرادر البرکا
بود و عبیدالله ثانی [illegible] و پسر وی امیر المؤمنین ابوالحسن محمد الاشتر [illegible] ابوالطیب است و بیست
فرزند داشته همه بزرگ و صاحب بوده اند ابو العلی النقیب و اسطه ابو المعالی و ابوالفضائل اخری
اند و بنو برکات و بنو عوام و بنو عجیبه و بنو الصائم و بنو معلاج و بنو ابی الغنائم و بنو احمد و بنو طبیق و نقبای
عراق و امرای حاج اغلب از نسل اشتر اند و ابوالعلاء مسلم امیر حاج که ایشان ابو عبدالله گویند و لوالی
علی محمد امیر حاج بن اشتر است و عمر مختار نقیب امیر حاج نسل وست و بنی المختار که نقبای و سادات بزرگوار
اند از اعقاب وی اند و اولاد و پسر او حسن و حسین بن جعفر بدر سادات تیخ است و عقب حسین از ابی
الحسین یحیی بن [illegible] و بنو علکه و بنو عکون و بنو فارس و بنو غیلان و بنو الاعوج از اعقاب علی بن یحیی اند و بنو
جلال بکلو و بنو قانق و بنو حرعلی و بنو [illegible] از نسل طاهر بن یحیی اند و فاحد از نسل عبدالواحد بن مالک بن حسن
[illegible] و جاحره [illegible] اما حسین صغر عبدالله است و عقب [illegible] و عقب او [illegible] پسر
محمد عفیف که اولاد او را عفیفون گویند و [illegible] از نسل [illegible] اسمعیل منقذی که به مدینه ساکن بود
و اولاد وی بسیار اند و ایشان را منقذیون گویند از جمله علی کبار که عهد ملوک [illegible] سلسله سادات نور
بخشیه که از آن [illegible] ایشان می پیوندند معقل [illegible] که نقبای دمشق اند از نسل وی اند دیگر
محمد منقذی اولاد ابو ابراهیم و جعفر و حسن و حسین [illegible] معقب اند قاسم علی و او را نیز عقب بسیار است
و حسن [illegible] پسر او و حسین [illegible] از اولاد موسی بن علی [illegible] و بنو الکرش و بنو العقیل و بنو المعیر از اولاد عیسی
کوفی بن علی اند [illegible] محمد الحسن پسر او [illegible] محمد [illegible] حسن [illegible] از اولاد وی
بوده از اعقاب سلف اند و [illegible] علی [illegible] نقبای شیراز از اولاد [illegible] و عبدالله [illegible] از نسل
اوست نجم سلیمان را اولاد او [illegible] و بنو [illegible] اما عمر الاشرف بن زین العابدین برادر [illegible]

سادات نوربخشیه

شهید از و عقب او از پسر علی اصغر محمد است از عم زاده خود جعفر صادق روایت کند و علی را چهار پسر عقب
وارد قاسم و عمر شجری و ابو محمد حسن و عقب قاسم از پسرش ابو جعفر محمد صوفی است که در ایام معتصم بالله خروج کرده
و او را گرفته حبس کردند و نقبای قم و شعرانیات از نسل عمر شجری اند و حسن نیز معقب بسند و اما کریم پسرش از اولاد
احمد اترابیت و اسعد پسر ابو جعفر محمد بن حسن ابو جعفر محمد نقیب طبری و از نسل جعفر بن حسن هست
در ران زمین بستند و داعی الکبیر بطبرستان که پادشاه دیلم بوده و ناصر الحق لقب او و عقب او پسر علی بن حسن است و او را
عقب هست بگیلان و اعقاب او ملوک و حکام اند زید شهید کنیت او ابو الحسین است و مناقب و فضایل او
در حساب نگنجد و او در کوفه خروج کرده و زید را چهار پسر بود یحیی و حسین که ایشان را ذو الدمعه و ذو العبره نیز گویند
و عیسی موتم الاشبال و محمد یحیی بعد از شهادت پدر بگریخت و در خراسان بجوزجان افتاد و تیر بسیار جمع و استاد
تا وی را شهید کردند از وی عقب نماند و حسین ذو الدمعه سه پسر داشت اول یحیی او را هفت پسر بود و قاسم عقب او
کم است حسن زاهد عقب او نیز کم است و بنی خالص از نسل وی اند و حمزه بن یحیی عقب بسیار داشت
و امیر از اولاد وی اند محمد صغیر عیسی بن یحیی منسوب با عیسی بن یحیی عقب او در دیار و اطراف بلاد
و اکناف منتشر شدند یحیی بن یحیی و عمر بن یحیی عقب او از همه برادران زیاده است یحیی پسرش خروج
کردند و بدرجه شهادت رسیده بنی الغدان و نقبا از نسل محمد عمر
و حسن و ذو الدمعه اکثر سادات فارس از نسل وی اند اما عیسی موتم الاشبال کنیت او ابو یحیی است احمد بن
ابن عیسی مردی وجیه پسرش محمد اعلم علمای انساب عرب بود و عقب علی بن عیسی در کرمان و خراسان هستند و آن
اولاد زید بن عیسی نیز بکثرت رسیده اند و احمد و علی و ابو تراب حسن
بن عیسی اند امام محمد بن زید شهید جعفر
فاضل و کامل بود شهید شد و عقب او از پسرش ابی عبد الله جعفر است و محمد خطیب و احمد سکین
و قاسم اولاد وی اند و صاحب الصخرة از اعقاب اوست و فرزندان وی همه نقیب اند عبد الله باهر از
زینت رخسار مبارک وی بدین لقب گشت و او با محمد باقر برادر اعیانی بود و عقب او از
پسرش است و عقب ارقط از اسماعیل او را دو پسر بود حسن و محمد از نسل
و اعقاب او در قم بوده اند و محمد از اولاد اوست و بنو العریف در شام و مصر از نسل محمد اند و نقبای
سمنان و هم از نسل اند و در عقب امام محمد باقر مادرش ام
فاطمه بنت حسن بن علی است از سادات حسینی اول کسی که در او ولادت حسن و حسین جمع شد او بوده و از
حسینیان اول عبد الله محض چنانچه گذشت و او را هفت فرزند بود چهار پسر جعفر و عبد الله عقب
او از جعفر صادق است و بس و در عقب امام جعفر صادق او را هفت پسر
بود اسماعیل عبد الله موسی اسحق محمد عباس علی و عقب او از پنج پسر است موسی کاظم و اسمعیل و علی
عریضی و محمد و اسحاق برادر اعیانی موسی کاظم بوده حضرت رسالت علیه

السلام واو را عقب از سه پسر بود محمد و حسین و حسن بنو الفارث و وی از نسل محمد اسحاق اند و حمزه بجار
از بنی وارث بود و اولاد حسن اسحاق در مصر و نصیبین بوده و میمون بن عبید از ایشان است و
حسین بن اسحاق بحران افتاده و اولاد او در رقه و حلب بسیار اند و محمد حرانی ابن احمد حجازی و نقبای
حلب ازین عقب اند اما محمد مامون که از جریده حسن و جمال او را محمد دیباج هم گفتندی عقب از سه پسر بوده
یکی حسین که اولاد او متفرق شده اند دوم قاسم سوم علی عارضی و عقب او از دو پسر است حسن و حسین و
اعقاب این دو فرقه بسیار اند ابو الهیجا محمد القراب بن ابی طالب حمزه قراب از نسل حسین بن علی
بن محمد دیباج است و او از اولاد محمد بن حسین که ملقب است بجوره از اولاد حسین عارض است اما علی
عریضی کنیتش ابو الحسن است عقب او از چهار پسر است محمد و احمد شعرانی و حسن جعفر اصغر اما جعفر اصغر
عقب او از علی پسر او است بنو بهاء الدین و بنو فخار و بنو سخی از نسل حسن اند اما احمد شعرانی بنو الجلاده از
اعقاب وی اند و صاحب السجاده و حمزه الداعی و ابو الغنائم هم از اولاد او اند و محمد بن علی عریضی اولاد
او بسیار است متفرق در بلاد و اولاد یحیی محدث و بنو نوابه و بنو المختص از نسل عیسی رومی اکبر اند و پسر
محمد عریضی بود اما اسمعیل کنیتش ابو محمد کنیتش اعرج اکبر اولاد امام جعفر بوده و عقب اسمعیل از دو پسر
وی محمد و علی است و عقب محمد از اسمعیل ثابت است و جعفر شاعر بنو الفیض از اولاد جعفر شاعر اند و
و اعقاب جعفر در مغرب بوده اند شعبه چهارم در عقب امام موسی کاظم شصت فرزند بود
سی و هفت دختر و بیست و سه پسر از فرزندان وی بعضی را عقب نبود و در عقب اختلاف و بحث
حالا انچه نسب بجانب ما است که او را سیزده پسر عقب است و اولاد چهار تن کمتر اند از ابنای وی
بسیار اند و از آن چهار تن متوسط اعقاب پنج تن کمتر اند شرح البستان الشعوب گفته آید —
شعب اول پنج تن که اولاد ایشان قلیل اند عباس و هارون و اسحاق و اسمعیل و حسن اما
حسن یک پسر داشت جعفر نام . تا حقیقت عقب او معلوم نیست و گفته اند جعفر بن حسن را
پسر بوده و اولاد علی عزی از نسل وی اند اما اسمعیل موسی را البصری بود موسی نام و عقب او
از پسر او جعفر است و بنی ابی السیاف و بنو الوارق از نسل وی اند اما اسحاق بن موسی را امیر گفتندی
عقب او از پسر است عباس و اسحاق ملبوس پسر او است و بنو الملبوس از فرزندان وی اند و محمد اولاد
او اند که بوده اند در بلخ و طبرستان و حسن بن اسحاق ابو جعفر صوراتی از اولاد او است و بنو
الوارث از نسل صوراتی اما هارون بن موسی گویند از وی عقب نمانده و ابن طباطبا آورده که عقب او
از احمد بن هارون است امیر کالبطوس از نسل او است اما عباس بن موسی اولاد او در غایت قلت است
و عقب او از قاسم بن ... بوده ... ... اما متوسطان و عقب زید او را است و عبد الله
و عبید و حمزه اما حمزه ابو القاسم گفته اند و در بلاد عجم اعقاب او بسیار اند او از قاسم و حمزه است
حمزه بن حمزه را عقب است در بلخ و بعضی از بلاد خراسان و قاسم بن حمزه را اولاد است و ابو جعفر

شعبه چهارم در عقب امام موسی کاظم

شعبه اول

شعبه دوم

که ممدوح بدیع همدانست و با ملوک آل سامان مخالطت و قرابتی و رزیدی از فرزندان اوست و احمد
از نسل او است و عبدالله را عقب از سه پسر است محمد یمانی و قاسم و جعفر یمانی نیز گویند عقب او
از ابراهیم است و عقب ابراهیم از ابوجعفر و احمد شعرانیست اولاد ابوجعفر در حجازند و ابوالفائز که در شیراز
با عضدالدوله بود از نسل ابوجعفر است و احمد شعرانی را نیز عقب است اما قاسم بن عبدالله را نیز اعقاب
بوده و عبدالشرف از نسل وی است عبدالله بن موسی او را عقب از محمد است و موسی علی ابن حسن الاجود
از نسل عبدالله است و جعفر اسود از اولاد موسی بن عبدالله و بنو ناصر از نسل وی اند و زید الفار وقتی
که بر بصره متولی شده خانهای از بنی عباس بسوخت و نخلستانهای ایشان را آتش زد و بدین سبب او را زید
النار گویند و آخر او را گرفته بمرو بردند در بیرامون شربت شهادت چشیده و او را از چهار پسر عقب
ماند حسن که اولاد او در قم [illegible] و حسین [illegible] محدث [illegible] عقب است قزوین و جعفر که از جان
و بنو صعب و بنو [illegible] از نسل [illegible] ابراهیم [illegible] اند [illegible] سعید هم [illegible] اند از اولاد امام
موسی کاظم چهار [illegible] امام علی رضا و ابراهیم مرتضی و محمد عابد و جعفر [illegible] جعفر را خواری گویند و اولاد او را
خواریون [illegible] گویند [illegible] عقب از موسی [illegible] عقب او از حسن الحجت
است و حسن [illegible] ابومهدی [illegible] دانشمندی بوده و [illegible] میان عرب بوده اند با قوت
و شوکت در حجاز و عراق [illegible] ابومحمد عابد عقب او از ابراهیم حجاز است و او را از سه پسر عقب بوده
محمد جابری و احمد [illegible] و آل [illegible] علی [illegible] کرمان [illegible] و آل ابی الفائز و بنو ابی مزن.

++ و آل ابی النجم [illegible] جابری [illegible] و آل ابی الحمر از نسل محمد اند و اعقاب
احمد و علی منقرض اند اما ابراهیم صغیر که ملقب است به مرتضی عقب او از دو پسر است موسی ابوسبحه و
جعفر او را اولاد [illegible] در بغداد و بقاع منتشر اند اما موسی او را از [illegible] پسر عقب است چهار مقل
و مکثر اند و عیسی [illegible] عقاب [illegible] شیراز اند ابوعلی [illegible] است و ابوالفضل
از این نسل [illegible] فرزندان [illegible] المکثرین یکی محمد اعرج است و عقب او از موسی ابوسبحه
است و [illegible] ابوطالب محسن اولاد [illegible] ابومحمد حسین موسی [illegible] نقیب
نقبا [illegible] و او را دو پسر [illegible] محمد رضی و علی مرتضی علم الهدی و مراتب اشتغال در علوم بغایت
رفیع بوده و بعضی تواریخ آمده که در کتابخانه علم الهدی هشتاد هزار کتاب مجلد بوده و ابوعبدالله
احمد را نیز اولاد بسیار بند ابوالبرکات نقیب شام و ابونجم الشرف و ابوالمظفر [illegible] الموسوی
از وی اند دوم احمد الموسوی الاکبر عقب او از حسین و یحیی است و ابراهیم و علی احول [illegible] از
نسل علی احول اند و بنی [illegible] از نسل ابراهیم اند و ابن طلیع از اولاد حسین و یحیی است و سید محمد احمد رفاعی
از نسل [illegible] حسین اند سوم ابراهیم عسکری [illegible] از اعقاب وی اند و بنو المحسن بمشهد [illegible] از این قبیل اند
حضرت قدوة الکبرا [illegible] میفرمودند وقتی که این فقیر بشرف طواف روضه متبرکه مشهد امام [illegible]

علیه السلام مشرف شده و بعلازمت نقیب امین اعظم سید اجل و قبل از ین سید رضی الملة والدین بوده بعده نقابت منتقل بنبیرهٔ او و او را سید قاضی شده و از سید مذکور به برادران سید تاج الدین رسید واز ایشان بسید شهاب الملة والدین رسید آخر سید محمد دلقندی درین امر شروع کردند نقبا کی شهد ازنسبت فرزند اعز قدوة الآفاق سید عبد الرزاق استفسار کردند بعرض ایشان رسانیده آمده که از سادات جبل از سلسلهٔ عبد الرزاق فقط النقیب سید تاج الدین فرمودند که آری نسبت او درعقیدهٔ ایشان بسادات صالحون میرسد و شرح نسبت او کرده شد چنانکه درلطیفهٔ سابق گذشت و بعضی اولاد ابراهیم در ابرقوه بوده اند چهارم حسین قطعی نسل او بسیار منتهی مشهور با بی الحسن علی الدیلمی و عقب او از ابی الحرث محمد است و حسین اشقر و حسن برکه و ابو لقبین بجلو وال ابو السعادات از نسل ابی الحرث اند و حیدر بن حسن از نسل حسین اشقر و ابن هبة السدور دمشق از حسن برکه **شعبهٔ چهارم در عقب امام علی رضا رضی الله عنه** مناقب امام هشتم و مناصب او انجه بوده در ذکر دوازده امام خواهد شد منعقد اریکه وقت تقاضا آن نمیکند در بنه سر او از خدا و ندلیش ناکس نتواند بجا آورد وانحضرت را پنج پسر بوده محمد و حسن و جعفر و ابراهیم و حسین و عقب او از فرزندان بزرگوار ما مدار نسل محمد التقی است **شعبهٔ پنجم در عقب امام محمد التقی** از کمال علم و ادب و فضل و کرم که مامون در روی دیده دختر خود ام الفضل را بوی داده و همراه بمدینه فرستاده کرامات و مقامات او از حد گذشته است و عقب او از دو پسر بود علی هادی و موسی مبرقع الموسی مبرقع در قم وفات یافت اولاد او را رضوی گویند و بیشتر ایشان بقم باشند و درین اوقات جمعی متفرق هم هستند و موسی مبرقع گفته بود در حالتی که زنده باشد که اولادمن بمشهد مقدس رضوی علی سکانه التحیة والسلام برند و عقب موسی از احمد است و لیکن مشهور میگویند که محمد بن موسی هم معقب است و النساب بنی الحساب بدوست آعقب احمد بن موسی از محمد اعرج است و بقیه اولاد از نسل او بند که در قریات سد بوده اند **شعبهٔ ششم در ذکر عقب امام علی هادیست** حضرت او را سه پسر بودند حسن و حسین و جعفر و عقب او از دو پسر است حسن و جعفر الجعفر لکنیته ابو عبد الله است و بکذاب ملقب شد زیرا که بعد از فوت برادر دعوی امامت کرد و او را ابو الکرین گویند چه صد و بیست فرزند داشت و عقب او از شش فرزند هست بعضی مقل و بعضی مکثر و ابنای او اسمعیل حریفاست و طاهر و یحیی صوفی و هارون و علی و ادریس انا ناصر و برادرش محمد ابو البقا از فرزندان اسمعیل اند و ابو الغنائم دقاق و ابو العلی دلال از اولاد طاهر و ابو الفتح نسابه از نسل یحیی صوفی و اعقاب وی در مصر اند و سادات چند بادشاهم از اولاد هارون بن جعفر اند و محمد ناز و ک که اولاد او را بنی ناز وک گویند از نسل علی بن جعفر قاسم گویند و بیشتر ایشان قاسم بن ادریس بن ناصر و قلنات و در روزون کعب و مواجد هم از قاسم اند **شعبهٔ هفتم در ذکر عقب امام حسن زکی که وی امام یازدهم است نقل دارند**

امام حسن زکی که وی امام یازدهم است

و کمالات او از شرح مستغنی و از بیست مصرع هرچه گویند وصف او در جنب او کمتر بود ۱۲ اما سمه از فضایل
او در ذکر دوازده امام خواهد آمد ان شاء الله تعالی و او را یک پسر بود محمد مهدی و پس حضرت قاید
الکبرا میفرمودند چون در زمان سلطان السلاطین ابراهیم خلد الله ملکه در جونپور این فقیر
در ابدا اکابر و امائر شهر همه فقیر را بشرف قدوم مشرف ساختند چون از حضرت میر صدر جهان از نسب
بعضی سادات استفسار کرده شد اکثر سادات هند را مجهول النسب میگفتند اما بعضی سادات را
بسیار در صحت نسب ایشان مبالغه میکردند از انجمله سادات قصبه کنتور را سادات معروف النسب
در هند میگویند و از حضرت میر سید ماهرو که بخط او در مدفن دارند و اولاد و احفاد ایشان در خطه
اوده هست و سادات خطه بهرایچ را که اینها هرد و فرقه از یک سلسله اند و سادات نواحی جونپور
که بقریه مسوده معروف است و سادات موضع سکندرپور را که گاهی مقدمه مبارک حضرت ایشان
در قریه مذکور میگذشت در حین زیارت مزارات سادات میگفتند که بوی سیادت و طهارت نسب
از روحانیه سادات این قصبه ظاهر است و پیلا و سادات بخاریه را که در حسب و نسب ایشان هیچکس را
سخن نیست سخن نیست کسرا در لطافت و حسن ♣ سلسله حضرت میر سید علاء الدین جیوری بسیار
پاکیزه و صحیح النسب است و سادات کردیز و بعضی قریات هند سکونت دارند و در خطه گره و مانکپور
ازین دو دمانند و یک خانواده در سرهند هست و دیگر سادات که در اطراف و اکناف هند منتشر اند و الله
اعلم بحقیقة اما از سلسله سادات حسینیه جماعتی در جونپور حرسها الله عن الکسور هستند و این بتقریب
فرزندان ارشد مشهور النسب علی الاطلاق سید عبد الرزاق تحقیق کرده شد شعبه هشتم در ذکر
امام محمد بن الحسن که وی امام دوازدهم است کنیت او در اشهر اقوال ابو القاسم لقبش ابو سهل
اظهر امامیه حجت و قائم مهدی و منتظر و صاحب الزمان و بمذهب ایشان خاتم ائمه اثنا عشر است و مختفی
است در سرداب بوقت معین خروج خواهد کرد اما مذهب ائمه اهل سنت و جماعت بر آنند که مهدی
آخر الزمان در وقت خویش از سلسله طهارت حیدریه متولد شود و خیلی آثار و امارات در حین ولادت
ظاهر گردد و همچنانکه حضرت رسالت پناه صلی الله علیه و سلم راشده و در هر سال ثمره هدایت از وی سر
زند چنانکه تمامی ولایت ربع مسکون و اطراف ممالک قبضه گردون او بگیرد و سلطنت رانی بکند چنانکه شرح آن
بطریق انبساط در لطیفه اول است لطیفه پنجاه سیوم در ذکر خلفاء الراشدین و بعضی
اصحابه و تابعین و ائمه اثنی عشر ابوبکر صدیق رضی الله عنه همه احوال و اقوال و افعال وی
دلیل نبوت و شاهد رسالت متبوع ولیست صلی الله علیه و سلم و وقتی که رسول علیه السلام مامور شد بهجرة
از جبرئیل علیه السلام پرسید که با من که هجرت خواهد کرد جبرئیل گفت ابوبکر الصدیق رضی الله عنه از آن روز خدا تعالی
صدیق الزام کرد ابو مسعود انصاری گفته رضی الله عنه که اسلام ابوبکر رضی الله عنه شبیه بوحی است
زیرا که وی گفته است که شبی پیش از بعثت رسول صلی الله علیه و سلم در خواب بدیدم که نورش تنظیم از

ابوبکر صدیق رضی الله عنه

از آسمان فرود آمد و بر بام کعبه افتاد و در مکه هیچ خانه نماند که از آن نور چیزی بآن در نیامد پس آن انوار
همه جمع شدند و یک نور گشت چنانکه اول بود و بخانه من در آمد من در خانه خود را بستم بامداد آن خواب با یکی
ز یهود بگفتم تعبیر آن خواستم گفت این از قبیله اضغاث و احلام است اعتباری ندارد چون روزگار
بدین گذشت و در بعضی تجارات که بدیر بحرا راهب بود در رسیدم و تعبیر خواب خود را از وی پرسیدم
گفت تو چه کسی گفتم من مردی ام از قریش گفت خدای تعالی در میان شما پیغامبری خواهد برانگیخت
و تو در ایام حیات وی وزیر وی باشی و بعد از وفات وی خلیفه وی خواهی بود و لیس رسول
صلی الله علیه و سلم مبعوث شد مرا باسلام خواند گفتم بر پیغامبری ترا دلیل بوده بر نبوت ترا چه دلیل
است گفت دلیل من آن خوابی که دیدی و آن خبر که در خواب گفت از اعتباری نیست بحرا گفت
که تعبیر آن چنین است و چنین و من گفتم ترا بدینکه خبر کرد گفت جبرئیل گفتم من از تو نیز دلیل و برهان میطلبم
زیاده ازین أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلٰهَ إِلَّا اللّٰهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ
بعد از آن رسول علیه السلام فرمود که هیچکس را دعوت باسلام نکردم که در اول تردد و توقف نکرد مگر ابو بکر که چون
و را دعوت باسلام کردم مرا تصدیق کرد و گفت تو رسول خدائی و وی صدیق اکبر است امیر المومنین
ابا بکر گفت که روزی در ایام جاهلیت در سایه درختی نشسته بودم ناگاه دیدم که شاخی از آن درخت
میل بجانب من کرد چنانکه بسر من رسید من در آن می نگریستم گفتم این چه حال بود آوازی بگوش من آمد که پیغامبری در
فلان وقت بیرون خواهد آمد باید که تو سعادتمندترین مردمان باشی گفتم روشن بگوی که آن پیغامبر علیه السلام کیست
و نام وی چیست گفت محمد بن عبد الله بن عبد المطلب بن هاشم گفتم وی صاحب و رفیق و حبیب من
است از آن درخت عهد بستم که هرگاه وی مبعوث شود مرا بشارت دهی چون وی مبعوث شد
از آن درخت آواز آمد که بجد باش و اهتمام کن ای پسر ابو قحافه که وحی بوی آمد سوگند بموسی که
هیچکس بر تو در اسلام سبقت نخواهد گرفت چون بامداد کردم بسوی رسول علیه السلام رفتم چون مرا
دید گفت ای ابو بکر ترا خدای تعالی در رسول وی صلی الله علیه و سلم میخوانم گفت أَشْهَدُ أَنَّكَ رَسُولُ
اللّٰهِ بَعَثَكَ بِالْحَقِّ سِرَاجًا مُنِيرًا بیعت بوی ایمان آوردم و تصدیق وی کردم حضرت امیر المومنین
ابا بکر رضی الله عنه گفته است که پیش از بعثت رسول الله صلی الله علیه و سلم بتجارت بیمن رفته بودم بر شیخی از قبیله
ازد فرود آمدم که وی کتب سماوی خوانده بود و عمر وی بچهار صد سال رسیده بود چون مرا بدید گفت
گمان می برم که تو از حرم مکه گفتم آری گفت از قریشی گفتم آری گفت از بنی تیمی گفتم آری گفت
یک علامت دیگر مانده است گفتم آن کدام است گفت شکم خود را برهنه کن گفتم نمیکنم تا نگوی
که مقصود تو چیست گفت در کتب آمده که پیغامبری مبعوث گردد که وی را دو معاون
باشند جوان و کهل اما آن جوان بسیار شجاع و دلیر بود و اما آن کهل سفید رنگ نحیف خواهد بود و بر شکم وی خالی باشد
شکم خود را برهنه کردم و دید که بر بالای شکم من خالیست سیاه گفت سوگند برب الکعبه که تو آن کهلی پس

وصیت کرد و گفت ایاک و الکذب عن الهدی و تمسک بالطریقة المثلی وصفه الله فیما اعطاک
چون کارهای دنیا ساختم و آمدم تا وی را وداع کنم بیتی چند بمن داد که این را بآن پیامبر برسان چون بمکه رسیدم
رسول صلی الله علیه وسلم مبعوث شده بود مشایخ قریش بدیدن من آمدند گفتم در میان شما هیچ امری
غریب واقع شده است گفتند کدام امر ازین غریبتر که یتیم ابوطالب دعوی نبوت میکند تا منتظر بودیم
چون تو آمدی کفایت این کار خواهی کرد ایشان را بهر نوع که بود دفع کردم و خبر رسول صلی الله علیه وسلم پرسیدم
گفتند که او در خانه خدیجه است رفتم و در بکوفتم رسول علیه السلام بیرون آمد گفتم ای محمد ترا در منازل
اهل تو یافتم میگویند دین آبا و اجداد خود در گذاشته گفت ای ابوبکر من رسول خدایم بر تو و بر همه مردمان
بخدای تعالی ایمان آر گفتم دلیل تو برین چیست گفت آن شیخ یزدی که در یمن دیدی گفتم در یمن بسیار
مشایخ دیده ام کدام را میگویی گفت آنکه ترا چند بیتی داده است گفتم ترا این که خبر کرد ای حبیب من
گفت آن فرشته بزرگ که پیش از من با انبیا آمده است دست وی گرفتم و گفتم اشهد ان لا اله الا
الله و انک رسول الله پس از پیش وی باز گشتم و هیچکس از ما شادمان تر نبوده بسبب آنکه
توفیق ایمان یافتم. در مرض اخیر خود میگوید که امشب در تفویض امر خلافت بتکرار استخاره کردم
از حق تعالی درخواستم که مرا آنچه در رضا روی باشد توفیق دهد گفت میدانید که دروغ نخواهم
گفت و کدام عاقل در وقت ملاقات خدای تعالی دروغ گوید و فریقین مسلمان بدروغ جایز دارد
همه گفتند ای خلیفه رسول مجلس را در صدق تو شکی نیست بگوی آنچه میگویی گفت در آخر شب خوابی
بر من غلبه کرد رسول صلی الله علیه وسلم را بخواب دیدم که دو جامه سفید پوشیده بود و اطراف آنها
آن جامها را من گرد کردم که ناگاه آن جامه سفید سبز شدن و درخشیدن گرفت چنانچه نور آن بیننده
را حیران بود و مرد و جانب رسول صلی الله علیه وسلم مردی بلند قد بالا بود و در نهایت حسن و جمال
لباس ایشان از نور و لقای ایشان سراپا سرور پس رسول علیه السلام را سلام کردم و بشرف مصافحه
خود را مشرف کرد و دست مبارک بر سینه من نهاد خفقان و اضطرابی که در خود می یافتم ساکن
شد و گفت ای ابوبکر اشتیاق ما بملاقات تو بسیار است وقت نشد که پیش ما آئی من در خواب چندان
گریستم که اهل من از آن خبردار شدند و بعد از آن مرا خبر دادند پس گفتم و اشوقا الیک یا رسول الله
گفت اندک مانده است که وصال تو بهم فراق است و بعد از آن گفت خدای تعالی در تفویض امر ملک
اختیار داده است گفتم یا رسول الله اختیار کن رسول صلی الله علیه وسلم فرمود که والی رعیت بسیار
عادل صادق قوی فاروق را که مرضی است در زمین و آسمان و یاکبر روزگار است یعنی عمر
بن الخطاب پس گفت این دو مرد وزیران تو اند در دنیا و مددگاران تو در آخرت و همسایگان تو اند
در بهشت بعد از آن دو مرد مرا سلام کردند و گفتند خلاصی یافتی از مکروه و تو صدیقی در آسمان یعنی صدیقی
در میان ملایک و صدیقی در میان زمین و صدیقی در میان خلق گفتم یا رسول الله بد روا در من فدا تو

باو این دو مرد کیانند که من مثل ایشان ندیدم فرمود که این دو فرشته کرام جبرئیل و میکائیل است پس برخاست
دو بنا بیدار شدم و رخساره از آب دیده تر داهل بیت بر بالین من گریان عائشه رضی الله عنها گفت بعضی
گفتند که ابوبکر را در میان شهدا دفن کنیم و بعضی گفتند که به بقیع حرم من گفتم در حجره خویش پیش حبیب خود
دفن میکنیم درین اختلاف بودیم که خواب بر من غلبه کرد و آوازی شنیدم که کسی میگفت ضموا الحبیب الی الحبیب
درست را بدوست رسانید چون بیدار شدم همان آواز را شنیده بودند تا غایتی که مردان نیز در مسجد شنیده
بودند که حضرت ابوبکر وصیت کرده بود که تابوت ما را بدر روضه رسول الله برید و گوئید که السلام علیک
یا رسول الله این ابوبکر است باستانه تو آمده است اگر چنانچه اجازت شود در گشاده گردد بر آئید و الا
به بقیع برید راوی میگوید که چون بموجب وصیت ابوبکر رضی الله عنه عمل کردند هنوز آن کلمات تمام
نشده بود که پرده دور شد و آوازی برآمد و ندا بگوش رسید که در آرید حبیب را بسوی حبیب مدت خلافت
وی دو سال و عمر وی شصت و سه سال وفات او هشتم ماه رجب سنه اثنی و عشرین الهجرة در مرض
موت فرزندان خود را بعائشه رضی الله عنها سپارش می نمودند دو پسر و دو دختر بود را و حال آنکه در آن وقت
عائشه رضی الله عنها یک دختر بود عائشه رضی الله عنها گفت مرا یک خواهر است دیگر کدام است گفت
تا توی من حامله است گمان می برم که دختر خواهد بود و همچنان بود که چون تا توی وی وضع حمل کرد
دختر آمد امیر المومنین عمر بن الخطاب رضی الله عنه رسول علیه السلام فرموده است که در امم
سالفه محدثین می بودند یعنی حق تعالی با ایشان سخن میگفت و اگر درین امت همچنان کسی باشد
عمر بن الخطاب است و موید این معنی است آنکه ابن عمر رضی الله عنه گفته است که هر امری بر
اصحاب سخن میگفتند حکم الهی موافق سخن عمر نازل شد ابوهریره رضی الله عنه گوید که از رسول علیه السلام
شنیده ام که میگفت در خواب دیدم که بر سر چاهی ایستاده بودم دلو از آن چاه آب کشیدم چندانکه خدا تعالی خواسته بود و بعد از آن
ابن ابی قحافه برگرفت و یک دو دلو کشید و کشیدن وی ضعیفی بود خدا تعالی بر وی رحمت کناد و بعد از آن ابن الخطاب برگرفت
من هرگز جوانمردی را ندیدم که چنان آب کشد تا همه حوضها پر آب ساخت و همه مردمان را سیراب
گردانید و این قول بخلافت است و فضائل او بسیار و خوارق که از وی سر زده گذشت یکی آنکه حضرت
عمر رضی الله عنه روز آدینه در میان آنکه بمنبر برآمده بود و خطبه میخواند در اثنای خطبه دو بار یا
سه بار گفت یا ساریة الجبل و بعد از آن بخطبه مشغول گشت مردمان گفتند سما نا
که عمر دیوانه شده است عبد الرحمن بن عوف رضی الله عنه بعد از نماز بروی درآمده و گفت چه
بود ترا ای عمر که در میان خطبه آن سخن گفتی زبان مردم را بر خود دراز کردی گفت از آن
وقت دیدم که ساریه و قوم او نزدیک کوهی اند و کافران از پیش و پس ایشان
در می آیند چون آن را بدیدم بیطاقت شدم و آن سخن گفتم تا پشت بکوه باز نهند و از شر
ایشان بازرهند و گویند که از مدینه تا لشکرگاه ساریه یکماهه راه بود چون یکچند برآمد ساریه از آن

ذکر امیر المؤمنین عمر بن خطاب فاروق رضی الله عنه

مراجعت کرد و گفت که در جمعه با کافران محاربه میکردیم از وقت صبح تا وقت نماز شام ناگاه شنیدم که منادی
ندا میکرد که یا ساریه الجبل پشت بکوه باز نهادیم و چندان محاربه کردیم که بسیاری ایشان کشته شدند و دیگران
بگریختند چون آنکه بر عمر طعنه چون زده بودند این سخن را شنیدند گفتند بگذارید وی را که از برای آن کار ساخته
شده است و گویند این سخن در همان روز جمعه با امیر المومنین علی گفتند فرمود که وی هیچکاری نکند و سخنی
نگوید که از آن عهده وی بیرون نتواند آمد تنها جیشی یکی از بلاد بعید فرستاده بود روزی در مدینه آوازی
برداشت که یا لبیکاه یا لبیکاه و هیچکس ندانست که آن کیست تا بآن وقت که جیش بمدینه مراجعت نمود
و صاحب جیش فتوحاتی که خدا تعالی توفیقاتش داد تعداد میکرد امیر المومنین عمر گفت اینها را
بگذار حال آن مرد که وی را بزجر در آب فرستادی چه شد گفت والله یا امیر المومنین من با وی شری
نخواستم بآبی رسیدیم که عبور آن ندانستم تا از آنجا بگذریم وی را برهنه ساختم و در آب فرستادم هوا خنک بود
در وی سرایت کرد فریاد برداشت وا عمراه وا عمراه بعد از آن از شدت سرما هلاک شد چون مردمان شنیدند
دانستند که لبیک وی جواب ندای آن مظلوم بوده است بعد از آن صاحب جیش را گفت که اگر نه
آن بودی که بعد از وی دستوری نماند هر آینه گردن ترا میزدیم برو دیت او را با اهل وی رسان و چنان
مکن که دیگر ترا ببینم پس گفت کشتن مسلمان پیش من بزرگتر است از هلاک بسیاری از نهادها و آن وقت
که فتح مصر شد و عمرو بن العاص آنجا حاکم بود در یکی از ماههای اهل مصر نزد وی در آمدند و گفتند که رود نیل
را عادتیست که بی آن آب نمیرود و آب وی آخر خشک میشود عمرو پرسید که آن عادت کدام است
گفتند آنست که از این ماه که در آئیم دوازده روز بگذرد دختر بکری پیدا کنیم و با در و پدر را و را چندان
مال دهیم که راضی شوند پس وی را بخوبترین جامها و زیورها بیارائیم و در نیل بیندازیم عمرو چون شنید گفت
این رسم هرگز در اسلام روا نشود چونکه همه قاعده های بد را که پیش از وی بوده است دور میسازد
از آن تاریخ سه ماه گذشت که آب نیل تمام خشک شد و اهل مصر عزیمت جلا کردند عمرو بن العاص
چون آن حال مشاهده کرد کیفیت آنرا بامیر المومنین عمر رضی الله عنه نوشت امیر المومنین عمر بوی نوشت که آنچه
کرده صواب بوده است در درون مکتوب خود کاغذ پاره نهاده ام آنرا در رود نیل انداز چون مکتوب
وی بعمرو رسید آن کاغذ پاره بگشاد و در وی نوشته بود عَبْدُ اللهِ عُمَرُ اِلَى نِيلِ مِصْرَ اَمَّا بَعْدُ فَاِنْ
اِنْ كُنْتَ تَجْرِى مِنْ قِبَلِكَ فَلَا تَجْرِ وَاِنْ كَانَ اللهُ الْوَاحِدُ الْقَهَّارُ هُوَ الَّذِى يُجْرِيكَ فَنَسْئَلُ
اللهَ الْوَاحِدَ الْقَهَّارَ اَنْ يُجْرِيَكَ ... عمرو ... کاغذ ... در رود نیل انداخت و گویند ... شانزده
گز آب ... روان شده ... و از آن ... عادت بد از مصریان برخاست خلافت وی
ده سال و عمر شصت سال و وفاتش شب جمعه بیست و ششم ذی الحجه سنه ثلاث وعشرين من
الهجرة و قبرش در ... روضه سلطان الانبیاء صلی الله علیه وسلم منقلست که در آن روز که وی

گشته شد همه روی زمین تا یک سال چنانکه کودکان پیش از آن خروج آمدند و میگفتند ای مادر قیامت آمد میگفتند نه بلکه عمر بن
الخطاب کشته شده است و در روز قتل وی این ابیات میخواندند و گویند که وی را جنی دید رباعی

لیبک علی الاسلام من کان باکیا ❊ فقد اوشکوا هلکوا وما قدم العهد ❊ وادبرت
الدنیا وادبر خیرها ❊ وقد ملها من کان یوقن بالوعد ❊

عقوبات روافض بسبب آنکه ناسزا
بوی گفته اند در کتاب **دلائل النبوة** آورده است که سه نفر بجانب یمن متوجه شدیم و با ما شخصی
بود از کوفه که در حق ابوبکر و عمر رضی الله عنهما سخنان بد میگفت هر چند وی را نصیحت کردیم از آن باز
نیامد چون نزدیک یمن رسیدیم فرود آمدیم و خواب کردیم چون وقت کوچ رسید وضو ساختیم
و آن کوفی را بیدار کردیم چون بیدار شد گفت هیهات من درین منزل از شما باز ماندم درین وقت که
مرا بیدار کردید رسول علیه السلام بالای سر من بود و میگفت که ای فاسق خدای تعالی فاسق را خوار گرداند
تو درین منزل مسخ خواهی شد گفتیم تو ای برخیز و وضو ساز چون برنشست و پای خود را گرد آورد ناگاه
دیدیم که پای انگشتان او مسخ شدن گرفت هر دو پای او چون پای بوزنه شد پس بزانوی او رسید
ناگاه بهیچ گاه وی بعد از آن بسینه وی آخر بسر و روی بعینه بوزنه شد وی را گرفتیم بالای شتر بستیم و روان
شدیم در غروب آفتاب به بیشه رسیدیم که بوزنه چند آنجا جمع آمده بودند چون آن بوزنه آن بوزنگان را
دید اضطراب بسیار نمود و ریسمان را از وی باز بریدند و با ایشان پیوست و بعد از آن رخ بجانب ما کرد و آن
بوزنگان موافق او کردند ما گفتیم که کار به اشکال شد چرا که وقتی که آدمی بود این بدبخت ما را ایذا میکرد
اکنون او بر بوزنگان دیگر با وی یار شدند خود را چه خواهد کرد نزدیک آمد و بر دم خود نشست و در بر
ما نظر میکرد و اشک می ریخت چون ساعتی گذشت بوزنگان برفتند و وی نیز در عقب میرفت ❊
حضرت فروة الکبری میفرمودند که شخصی بود از کوفه که ابوبکر و عمر رضی الله عنهما را ناسزا و دشنام
گفتی با ما هم سفر شد هر چند وی را نصیحت کردیم نشنید گفتیم از ما جدا شو جدا شد در وقت مراجعت غلام وی را دیدیم
گفتیم خواجه خود را بگوی که با ما مراجعت کند گفت خواجه را عجب حادثه شده که دست و پای وی چون دو دست
خوک شده است پیش وی رفتیم و گفتیم با ما مراجعت کن گفت ما را حادثه عظیم افتاده است و دو دست
خود را از آستین بیرون کرد چون دو دست خوک پس با ما بیرون آمد تا بجای رسیدیم که آنجا خوکان
بسیار جمع بودند و خود را از مرکب بینداخت و صورت خوک گرفت و بخوکان پیوست چنانکه وی را
از خوکان باز نشناختیم و متاع و غلام او را بکوفه آوردیم صنف آورده اند که یکی از غازیان گفته که جماعتی بغزو رفتیم
و با ما شخصی بود از موالی کنیه ابو الحسان نام که ابوبکر و عمر رضی الله عنهما را دشنام میداد و ناسزا میگفت
هر چند وی را نصیحت کردیم سود نداشت و جایش یکی از حکام که راه با روی بردیم گفت زیر ابیش من نگذارید و
بروید بگذاشتیم و برفتیم چون زمانی برآمد دیدیم که از عقب ما می آید حاکم وی را جامه پوشانید و اسپی داده
چون بما رسید آغاز شماتت کرد گفت چون دیدید ای دشمنان خدای گفتم با ما همراهی کن ری در یکجا نی

راه برفت و باد رجانب دیگر راه می‌رفتیم ناگاه از راه بیرون رفت و بقضای حاجت بنشست دیدیم
که جماعت زنبوران حمله کردند از ما مددگاری خواست تا وی را خلاص کنیم زنبوران بر ما حمله کردند ما باز گشتیم
و بسوی او آوردند و گوشت وی را تمام بکندند چنانکه استخوانهای او سفید درخشیدن گرفت فریاد
بر داشتیم که کیست از بنی تمیم که ترک ابو حسان را جمع کند حضرت قدوة الکبری میفرمودند که یکی
از ابدال ابهره گفته است که یکی از بزرگان اهوان متاعی فروختیم مرا گفتند که وی رافضی است که شیخین را
دشنام میدهد و زبان بسیگوید چون آمد و شد من بوی بسیار شد یک روز در پیش او نشسته بودم ناگاه
نسبت ایشان سخنان ناخوش گفتن آغاز کرد من از پیش وی مغموم و محزون برخاستم و آن شب از بسیار
محزونی افطار نکردم رسول صلی الله علیه وسلم را در خواب دیدم گفتم یا رسول الله فلانکس را می بینی
که در شان ابوبکر و عمر چه میگوید فرمود که ترا بدین می آید گفتم بلی یا رسول الله فرمود برو و بیا پیش من آر رفتم
و وی را آوردم گفت وی را بخوابان بخوابانیدم کاردی بمن داد و گفت وی را بکش گفتم یا رسول الله
وی را بکشتم سه بار وی را سوال کردم که کشتن پیش [illegible] امری عظیم بود بار سیوم گفت وای بر تو وی را بکش
بکشتم چون بامداد شد گفتم پیش آن خبیث روم و از حالش خبر کنم چون بمحله وی رسیدم از خانه او فریاد و
فغان می آید گفتم چه بوده است گفتند دوش فلان کس را بر بستر وی کشته یافتند گفتم والله من او را بامر رسول الله صلی الله علیه وسلم
کشتم چون بسیر آوازه او بشنت گفت تو مال خود بستان و مرا بگذار تا وی را بخاک دفن کنم مال خود بستیدم
و برفتم از کرانه نشستن [illegible] و در کتاب فتوحات آورده است که طائفه از اولیاء الله هستند که ایشان را
رجبیون گویند و ایشان چهل تن می باشند بلی زیاده و بعد نقصان و حال ایشان آنست که در اول روز رجب
چنان گران میشوند که گویا آسمان را بر بالای ایشان نهاده اند بر خود نمی توانند جنبید نه از پای توانند
نشست [illegible] بلکه پلک چشم را نمی توانند جنبانید در روز اول رجب چنین باشند و هر روز سبکتر میشوند
چون شعبان در می آید سبکبار میگردند چنانکه گویا از بند خلاص شدند و ایشان را در رجب کشفها بسیار
و تجلیهای بسیار و اطلاع بر مغیبات می باشد و در شعبان بعضی از ایشان مسلوب میشود و گاه می باشد که بعضی
از آن احوال را بر بعضی باقی گذارند در تمام سال و صاحب فتوحات رضی الله عنه گفته
است که من یکی را از ایشان دیده ام و بر وی کشف روافض گذاشته بودند که ایشان را بصورت
خوک میدیدی و گاه بودی که مردی مستور الحال که هیچکس مذهب وی ندانستی بر وی گذشتی از مذهب
رفض آنست و وی را بصورت خوک دیدی وی را طلب داشتی و گفتی توبه کن و بخدای باز گرد که تو رافضی
آن شخص در تعجب افتادی اگر توبه کردی و در توبه خود صادق بودی وی را در صورت انسان دیدی
گفتی که راست میگوئی و اگر کاذب بودی همچنان وی را در صورت خوک دیدی و گفتی دروغ میگوئی
که توبه نکردی روزی دو مرد از عدول شافعیه بر وی آمدند هرگز هیچکس از ایشان فهم نکرده بود و از
جماعت شیعه نبودند بفکر و نظر خود مذهب حق گرفته و نسبت با ابوبکر و عمر رضی الله عنهما

اعتقاد بد کرده بودند و در شان علی رضی الله عنه غلو داشتند چون این دو عدول بروی
درآیند فرمود که ایشان را بیرون کنند سبب پرسیدند گفت من شما را در صورت خوک
می بینم و این علامتی است میان ما و میان خدا تعالی که رافضی را در صورت بمن مینماید
در باطن خود ازان مذهب توبه کردند ایشان را گفت درین ساعت توبه کرده اید
زیرا که درین ساعت شما را در صورت انسان می بینم از شیعی تعجب نمودند و بالکلیه ازان مذهب
باطله توبه کردند تذکره چهارم در مناقب حضرت امیرالمومنین عثمان رضی الله عنه
کنیت وی ابو عبد الله . . . . ولقب وی ذو النورین زیرا که دو دختر
رسول الله صلی الله علیه وسلم در نکاح وی درآمده بودند یکی بعد از دیگری اول رقیه دوم
ام کلثوم بعد از وفات رقیه رسول فرمود که اگر مرا دختر سیوم بودی از آن عثمان نکاح کردمی و
گفته اند که هیچکس را این دولت دست نداده است که دو دختر رسول به نکاح وی درآمده باشد
فضل و کرامت بسیار است منجمله که روزی یکی از اصحاب بخانه وی میرفت در راه بزنی نامحرم
نگاه کرد چون بخانه وی درآمد فرموده که چه بوده است شما را که یکی از شما بخانه من در می آید
و در چشم وی اثر زنا ظاهر است آن صاحب گفت ای خلیفه رسول بعد از رسول خدا نیز وحی
نازل میشود گفت این وحی نیست که نور فراست است و از انجمله آنکه در آن شبی که بامداد
آن شهید شد رسول صلی الله علیه وسلم را در خواب دید که فرمود ای عثمان پیش ما افطار خواهی
کرد و ما چهارم روزه بود دیگر کسان خود را نگذاشت که با مخالفان مقابله کنند و سعادت شهادت یافت
یکی از ثقات گفته است که در طواف بودم نابینائی را دیدم که طواف میکرد و میگفت خدا مرا بیامرز
و گمان ندارم که بیامرزی گفتم سبحان الله درین جا سخن چنین میگوئی گفت من گناهی عظیم
مرا واقع شده است گفتم آن کدام است گفت آن روز که عثمان را محاصره کرده بودند من با یکی از اصحاب
خود سوگند خوردیم که اگر عثمان کشته شود بر روی برهنه وی طپانچه زنیم چون وی را کشتند در خانه
درآمدیم و سر وی در کنار خاتون وی بود صاحب خصم با خاتون وی گفت روی وی را برهنه
کن گفت مقصود چیست گفت سوگند خورده ام بر روی برهنه وی طپانچه زنم خاتون وی
گفت هیچ نگاه نمیداری حق صحبت وی مر رسول علیه السلام را و تزویج او مر دو دختر رسول صلی
الله علیه وسلم را و تعداد دیگر فضایل وی کرده از شوهر من شرم دار و باز گرد من بآن التفات ننمودم
و طپانچه بر روی او زدم خاتون وی گفت خدا تعالی گناه او بیامرزاد و دست ترا خشک گرداناد
و الله که هنوز از آستانه خانه او بیرون ننهاده بودم که دست من خشک شد و چشم من کور شد و گمان نمیدارم
که خدا تعالی گناه مرا بیامرزد چون عثمان را شهید کردند سه روز جنان بر بام مسجد رسول نوحه میکردند

در فضائل و مناقب حضرت امیرالمومنین عثمان بن عفان رضی الله عنه

در مرتبهٔ وی ابیات میخواند عدی بن حاتم رضی الله عنه گفته است که در روز قتل عثمان شنیدم
که گوینده میگفت شعر ابشر ابن عفان * بروح و ریحان * ابشر ابن عفان * برب غیر غضبان * ابشر
ابن عفان * بغفران و رضوان * چون بازنگریستند هیچکس را ندیدند تا چون ویرا شهید کردند سه روز بماند
که ویرا دفن نکردند ناگاه هاتفی آواز داد که اِدْفِنُوهُ وَلَا تُصَلُّوا عَلَيْهِ فَإِنَّ اللّٰهَ عَزَّ وَجَلَّ قَدْ صَلَّى عَلَيْهِ
چون ویرا بجانب بقیع می بردند تا دفن کنند سواری از قفای ایشان پیدا آمد و خوف بر ایشان مستولی شد
چنانکه نزدیک بود جنازهٔ او را بگذارند و متفرق شوند کسی آواز داد که برقرار باشید و مترسید که ما آمده ایم تا د
فن وی را شما شریک باشیم بعضی از حاضران میگفتند که والله اینها فرشتگان بودند و در بعضی از موسم حج چون قافله
بمدینه رسید همانا شخصی بطریق تهاون و خوار داشت بمشهد امیر المؤمنین عثمان برفت که دو دشنام از راه همه قافله
سلامت رفتند و بسلامت باز گشتند سبعی بمیان قافله در آمد و ویرا پاره پاره ساخت همه اهل قافله دانستند
که آن بلا بسبب بی حرمتی با عثمان بود و برخی از خوارق خلفا ثلثه رضی الله عنهم آنکه پیش ابوذر رضی الله عنه
عثمان را ذکر کردند گفت من در حق او میگویم ابدا اگر چیزی را که روزی رسول علیه السلام از خانه بیرون آمد
روان شد و من نیز و در عقب وی میرفتم تا بموضعی رسید و بنشست و من پیش او می رفتم و سلام کردم پیش وی
پرسید که ترا چه چیز آورده گفتم خدا و رسول او ناگاه ابوبکر آمد و بنشست رسول پرسید که ترا چه آورده
ابوبکر گفت خدا و رسول خدا بعد از آن عمر آمد بر دست ابوبکر بنشست و عثمان آمد بعد از آن رسول
علیه السلام هفت پاره سنگریزه برداشت بر دست مبارک خود و گرفت آغاز تسبیح گفتن کردند چنانکه آواز تسبیح ایشان شنیدم چون
بعد از آن سنگریزها را بر زمین نهاد خاموش شدند بعد از آن رسول از زمین برداشت و بر دست ابوبکر نهاد تسبیح در آمدند چون بر زمین
نهاد خاموش شدند بعد رسول از زمین برداشت بر دست عمر نهاد تسبیح در آمدند چون بر زمین نهاد خاموش شدند باز آن
بر دست عثمان نهاد تسبیح در آمدند چون بر زمین نهاد خاموش شدند خلافت وی دوازده
سال و عمر وی هشتاد و دو سال و وفاتش هژدهم ذی الحجه سنه اربع و ثلثین من الهجرة و قبر او در بقیع
امیر المؤمنین علی ابن ابی طالب کرم الله وجهه وی امام اول است از ائمهٔ اثنی عشر و کنیت
وی ابوالحسن و ابوتراب است و هیچ نامی ویرا از ابوتراب خوشتر نیامدی چون ویرا بان نام بخواندندی شاد
شدی روزی رسول علیه السلام بخانهٔ فاطمه آمد علی را آنجا ندید از فاطمه پرسید که پسر عم تو کجاست گفت
میان من و وی چیزی دلگیری واقع شده خشم کرده بیرون رفت و پیش من قیلوله نکرد رسول
فرمود که ببین که وی کجاست کس آمد و گفت یا رسول الله وی در مسجد بخواب است رسول علیه السلام
آنجا رفت ویرا دید خفته و ردای وی از دوش افتاده و دوش وی بخاک آلوده گشته رسول
علیه السلام بدست مبارک خود آن خاک را از دوش وی دور میکرد و میگفت قم یا ابا تراب
شمایل و فضایل وی از آن بیشتر است که مقرر بزبان و تحریر بیان اقتضای آن توان کرد امام احمد

حنبل رضی الله عنه فرموده است که از هیچ یکی از اصحاب کرام رضی الله عنهم این قدر فضایل بما نرسیده است
که از حضرت امیر المؤمنین علی بن ابی طالب رضی الله عنه رسیده جنید قدس سره گفته اگر جناب امیر المؤمنین
علی محاربانی که با مخالفان میکردند باز پرداختی هر آئینه از وی بما نقل کردندی ازین علم یعنی علم حقایق
و تصوف آنچه دلها طاقت آن نیاوردی و در شرح تعرف است که علی بن ابی طالب سر عارفان است
و مراو را امتحانات است که کسی پیش از وی نگفته و بعد از وی کسی مثل آن نیاورده است تا بآنجا که روزی
بمنبر برآمده بود و گفت سلونی عما دون العرش فان ما بین الجوانح علما جما هذا لعاب
رسول علیه السلام فی فمی هذا ما زقنی رسول علیه السلام زقا زقا
فوالذی نفسی بیده لو اذن التوریة والانجیل ان یتکلما لو ضعت وسادة
فاخبرت بما فیهما قصدت نافیه علی ذلک و در آن مجلس مردی بود که ویرا دعلب یمانی میگفتند
گفت بسیر دسی عولقیه دعوی کرد هر آئینه ورا فضیحت سازم پس برخاست و گفت سوال دارم حضرت امیر فرمود که
وای بر تو که سوال میکنی از بهر تفقه و دانائی کنی نه از برای تعنت مرا آزمائی دعلب گفت تو مرا برین داشتی
پس پرسید که هل رایت ربک یا علی قال ما کنت لا عبد ربا لم اره قال کیف رایته قال لم
تره العیون بمشاهدة العیان ولکن رأته القلوب بحقائق الایمان لی واحد لا شریک
له احد لا صانع له فرد لا مثل له لا یحویه مکان ولا یداوله زمان لا یدرک بالحواس
ولا یقاس بالناس چون دعلب این سخنها را شنید بیخود و بیهوش افتاد چون با خود آمد گفت با خدای تعالی
عهد کردم که سوال نکنم از هیچ کس بر سبیل تعنت و امتحان حضرت امیر المؤمنین فرمود که اگر کار بدست تو باشد سوال
از کسی دیگر ممکن و امام مستغفری رحمة الله علیه در کتاب دلائل النبوة آورده است که ملک روم در وقت
خلافت امیر المؤمنین عمر رضی الله عنه سوالات مشکل می نوشت و تفصیل آن در کتاب مذکور است و آنرا بامیر
المؤمنین عمر فرستاد چون عمر آنرا بخواند برداشت پیش امیر المؤمنین علی آورد امیر المؤمنین علی آنرا بخواند
دوات و قلم طلبید و جواب آنرا نوشت و در پیچید و به رسول قیصر روم داد و رسول قیصر پرسید
که نویسنده جواب کیست امیر المؤمنین عمر گفت این عم رسول خداست صلی الله علیه وسلم و داماد وی و
دوست وی و ولادت وی بمکه بوده است بعد از عام فیل بهفت سال و بعضی گفته اند ولادت وی
در خانه کعبه واقع است و در وقت بعثت رسول صلی الله علیه وسلم پانزده ساله بوده است
و بعضی گفته اند سیزده ساله و بعضی ده ساله و بعضی نه ساله و بعضی هفت ساله گفته اند اما الاول اصح
ابن جوزی در کتاب صفوة الصفوة آورده است که در سن وی چهار قول است شصت و سه
و شصت و پنج و پنجاه و هشت و پنجاه و هفت والله اعلم بالصواب گویند که یک روز مردمان بر وی
اجتماع کردند و ازدحام نمودند چنانکه پای مبارک ویرا خون آلوده کردند مناجات کرده که خداوندا
من این قوم را مکروه میدارم و ایشان نیز مرا مکروه میدارند مرا از ایشان باز رهان ... بنیاز ازین

... در زمانه هدایت کیفیتود از حواس و از علمهای مردان ...

از من سحرگاه همان شب وی را زخم زدند و وی را کرامت بسیار است منها چون پای مبارک بر رکاب می
نهاد افتتاح تلاوت قران میکرد و چون پای دیگر بر رکاب میرسید و بروایتی دیگر تا رسیدن بر اسب
قران ختم میکرد و اسماء بنت عمیس از فاطمه رضی الله عنها روایت کرده که گفت در شبی که علی ابن ابی طالب
با من زفاف میکرد از وی چیز شنیدم که شنیدم زمین با وی سخن میگوید بامداد آنرا با رسول علیه السلام حکایت
کردم رسول صلی الله علیه وسلم بسجده کرد پس سر برآورد و گفت ای فاطمه بشارت باد ترا بپاکیزگی
نسل که بدرستی که خدا تعالی فضیلت نهاد شوهر ترا بر سایر خلق و زمین را فرمود که با وی بگوید از اخبار
خود و آنچه بر روی زمین خواهد گذشت از مشرق تا مغرب نقلست که حضرت امیر المومنین علی چون
بکوفه در آمد مردم بر وی گرد آمدند و میان ایشان جوانی بود از شیعه وی و در پیش وی مقاتله میکرد
آنگاه زنی خواست روزی حضرت امیر نماز بامداد گذارده بود شخصی را فرمود که بفلان موضع رو که آنجا
مسجد است و در پهلوی مسجد خانه و در آن خانه مردی و زنی باهم جنگ و نزاعی دارند ایشانرا پیش
من آر آن شخص برفت و ایشانرا آورد و روی با ایشان کرده و فرمود که امشب نزاع شما دراز شد
آن جوان گفت یا امیر المومنین این زن را نکاح کردم چون پیش وی آمدم از وی مرا نفرتی واقع شد
اگر توانستمی ساعتی بخط وی را از پیش خود دور کردمی با من آغاز جنگ و نزاع کرد تا آنزمان که فرمان
تو رسید پس امیر المومنین علی کرم الله وجهه روی با اهل مجلس کرده فرمود که اینجا کسانی هست
که آنکس که با ان مخاطب میشود و نمیخواهد که دیگری بشنود همه برفتند و غیر آن جوان و آن زن نماند
روی با آن زن کرد و گفت این جوانرا می شناسی گفت نی فرمود که من ترا بگویم چنانکه ترا
بشناسی اما می باید که منکر نشوی گفت نشوم فرمود که تو فلانه بنت فلان نیستی گفت که هستم و فرمود
پسر عمه نداشتی که هر دو یکدیگر را دوست میداشتید گفت آری فرمود که پدر تو نخواست که ترا بوی بزنی
بدهد و از پیش خود دور کرد گفت آری پس فرمود یک شب برای قضای حاجت بیرون
آمدی وی ترا گرفت و با تو مجامعت کرد و آبستن شدی و آنرا با مادر گفتی و او از پدر پنهان داشت
چون وقت وضع حمل آمد شب بود مادر تو ترا از خانه بیرون برد چون فرزند آمد وی را در خرقه
بپیچید و در مقتضای حاجت مردمان انداخت سگی آمد و وی را بوی کرد آن گرفت سنگی بسوی سگ انداخت
بر سر آن کودک رسید و سر شکست مادر تو پاره از ازار بند خود بدرید و بر سر کودک جبیره بست
پس وی را آنجا بنهادید و برفتید دیگر حال وی را ندانستید که چه شد چنین بود ای امیر المومنین و این
غیر از من و مادر من دیگر کس نمیدانستی پس فرمود که چون بامداد شد فلان قبیله آن کودک را گرفتند
و تربیت کردند تا بزرگ شد و همراه ایشان بکوفه آمد و ترا زن کرد پس آن جوانرا فرمود که سر خود را
برهنه کن اثر شکستگی بر سر وی ظاهر بود پس فرمود که این پسر تست خدا تعالی نگاه داشت از آنچه
بر ایشان حرام بود نقلی آورده اند از ابن عباس گفت که چون رسول علیه السلام بعد از

حدیبیه متوجه بمکه شد مسلمانان تشنه شدند و هیچ جا آب نبود رسول در جحفه فرود آمد پس گفت کیست با جمعی از مسلمانان که بفلان چاه برود و مشکها پر آب کرده بیارد که رسول ضامن می شود وی را بهشت مردی برخاست گفت من بروم یا رسول الله وی را با جمعی از سقایان روان کرد سلمة بن الاکوع گوید که من با ایشان بودم چون بآنجاه نزدیک رسیدیم آنجا درختان بودند آوازها شنیدم و حرکات بسیار و آتشها افروخته بی آنکه همه باشد دیده بر من ترس مستولی شد نتوانستم که از آن درختان بگذریم پیش رسول علیه السلام باز گشتیم فرمود که آن جماعتی از جن بود که شما را نرسانید اگر چنانچه شما میرفتید همچنانکه فرموده بودیم هیچ گزندی بشما نرسیدی سقبا رسید و تشنگی بر اصحاب غالب شد رسول علیه السلام علی رضی الله عنه را طلب کرده فرمود که با این جماعت سقایان بروید و از آن چاه آب گیرید و بیارید سلمة بن الاکوع گوید که بیرون آمدیم مشکها بر دوش و شمشیرها در دست و علی در پیش امیرفت و با خود این حرز میگفت أَعُوذُ بِالرَّحْمٰنِ أَنْ أَمِيلَا عَنْ عَزْفِ جِنٍّ أَظْهَرَتْ تَهْوِيلَا وَأَوْقَدَتْ نِيرَانَهَا تَغْوِيلَا وَقَرَعَتْ مَعَ عَزْفِهَا الطُّبُولَا تا رسیدیم بآن محل که آن آوازها و حرکتها پیدا شد و هول بر ما مستولی شد با خود میگفتم که علی سالم نخواهد ماند و کس باز نخواهد گشت وی روی بما کرد و گفت قدم بر قدم من نهید و از آنچه می بینید که از آن گزندی بشما نخواهد رسید چون در میان درختان در آمدیم آتشهای عظیم افروخته دیدیم بی آنکه همه باشد و سرها بریده بی بدن و آوازهای هولناک آمدن گرفت چنانکه هوش از ما برفت امیرالمؤمنین علی بر آن سرها میگذشت و میگفت که در عقب من بیائید و چپ و راست منگرید که هیچ باکی نیست و در عقب وی میرفتیم تا بآن چاه رسیدیم یک دلو بود گفتم برای این مالک یک دلو یا دو دلو آب کشید ریسمان بگسست و دلو در چاه افتاد و از آن چاه آواز شنیده و قهقهه بر آمد امیرالمؤمنین علی گفت کیست که از ما برود و از لشکر دلو بیارد اصحاب گفتند که هیچکس را طاقت نیست که از آن درختان بگذرد امیرالمؤمنین علی میزر بر میان بست و بچاه فرود آمد و آواز خنده و قهقهه که می آمد زیاده شد چون بمیان چاه رسید پای بلغزید و بیفتاد و غلغله و نوبه عظیم از چاه بر آمد و آوازی گویا که کسی خناق کرده است ناگاه آمیز آواز کرد الله اکبر الله اکبر الله اکبر انا عبد الله وانا اخو رسول الله مشکها را فرو گذارید همه مشکها را پر کرده و بیرون یکیک را بالا آورد بعد از آن وی دو مشک برداشت و همه کس یک یک مشک برداشتند چون بآن درختان رسیدیم از آنچه دیده و شنیده بودیم هیچ واقع نبود چون نزدیک آمدیم که از درختان بگذریم آوازی همگنان شنیدیم که هاتفی در نعت رسول و منقبت علی خواندن گرفت و علی در پیش امیرفت و حرز میگفت تا پیش رسول رسیدیم علی تمام قصه بعرض رسول علیه السلام رسانید گفت آن هاتف عبد الله و آن جنی که شیطان اصنام را کشت عفریت را در کوه صفا کشت در رساله شرف الفواید که تصنیف اوست در مناقب اصحاب و تابعین واقع شده است

چون بموجب وی از حضرت قدوة الکبری استفسار کردیم فرمودند که هر که سخن در مناقب خلفاء الراشدین
بر نهج اهل سنت و جماعت گوید بر هر حرفی صد بردهٔ آزاد کرده باشد و بمقدار حروف حج گزارده باشد و از نفائس
منقولات باب عصبیة و اصحاب چند جزو از کامیناقب که مرا مناصب دیگر نیست که یکی در خطبهای خود انشا
کرده بر صدور واقع بغداد که گفته گویا می بینم یکی از این عباس که و برای تخت نشسته همچنانکه بیشتر از قربانی بکنند
قوت آن ندارد که از خود آن [illegible] را دفع کند وای بر وی چه خونها ریخته شده است در میان آن قوم بسبب آنکه
امروز امر پروردگار خود را گذاشته است و روی بدنیا کرده بعد از آن هم در خطبه گفته است که اگر خواهم
شما را خبر دهم از نامهای ایشان و کنیتهای ایشان و حیلهای آنان و موضع قتل ایشان روزی
عبد الرحمن ملجم را که قاتل وی بود در مسجد کوفه دید با نفس خود مخاطبه آغاز کرد و گفت بیت اشدد
حیازیمک للموت * فان الموت لاقیک * و لا تجزع من الموت * اذا حل بوادیک * بعد از آن
وی را طلبید و گفت ای پسر ملجم در ایام جاهلیت یا در ایام صبی هیچ لقبی داشته گفت نمیدانم گفت ترا
هیچ دایه بود که ترا ای شقی تر از عاقر ناقه صالح میگفت گفت بلی بوده حضرت امیر خاموش شد
شیر مردان گفت دوش حضرت رسول علیه السلام را بخواب دیدم گفتم یا رسول چه محنتها و غصه‌ها از امت
تو بمن رسید فرمود که بر ایشان دعا کن گفتم خداوندا مرا بهتر از ایشان عوض ده و بدتر از من بر ایشان گمار
و در همان ایام شهید شد چون حضرت امیر المومنین علی کرم الله وجهه وفات یافت شنیدم که قائلی میگوید بیرون
روید و این بندهٔ خدا را بگذارید بیرون رفتیم از [illegible] که محمد علیه السلام در راه [illegible]
و علی شهید شد [illegible] و که تواند کرد که دیگری گفت هر که سر ایشان در زد [illegible]
چون آواز ساکن شد در آمدیم وی را غسل کرده و در کفن پوشیده [illegible] نماز گذاردیم و [illegible]
ثبت کرده بود که چون بمیرم سریری بنهید و بیرون برید و بغریین رسانید که آنجا سنگی سفید خواهید یافت که
از آن نور درخشان باشد آنرا بکنید که آنجا گشادگی خواهید یافت مرا در آنجا دفن کنید و موضع قبر و برابر
زمین هموار کرده بودند و مستور ساخته روزی هارون رشید شکارکنان بناحیه غریین رسید آهوان پناه بغریین
بردند هر چند چرغ و باز بر ایشان انداختند و سگان از سر ایشان سر دوندا بالمودند باز گشتند و بر ایشان
در نیامدند و بعضی از پیران غری را پرسید که سر وی چیست گفتند از بزرگان بما چنین رسیده است که قبر امیر
المؤمنین علی اینجاست هارون رشید آنرا قبول کرد تا زنده بود هر سال بزیارتش می آمد از فراس بن عمرو روایت
است که وی گوید که رسول علیه السلام را صداعی عارض شد رسول علیه السلام پوسته میان دو چشم او را بگرفت
از موضع انگشت وی موئی برداشت چون موئی تا نیست [illegible] روز که خوارج با امیر المؤمنین [illegible]
با ایشان موافقت کرد آن موئی [illegible] وی برخاست [illegible] از آن زخمی عظیم پیدا شد [illegible]

(امیر المؤمنین حسن علیه السلام)

شد که بر علی رضی الله عنه خروج کردی توبه کرد و استغفار آورد و از آن موی پریشانی وی برست راوی گوید که
من آن مرد را دیدم پیش از آنکه برسید و بعد از آنکه برسید بود و دیدار واقع شد یکی از صالحین گفت که شبی
قیامت را بخواب دیدم و همه خلایق در حسابگاه حشر حاضر و بصراط رسیدند و از آنجا گذشتم ناگاه دیدم که رسول
علیه السلام بر کنار حوض کوثر است حسن و حسین مردم را آب میدهند پیش ایشان رفتم که مرا آب دهید ندادند
بر رسول علیه السلام آمدم که یا رسول الله ایشان را بگوی مرا آب دهند فرمود که ترا آب نخواهند داد گفتم چرا گفت
در همسایگی تو شخصی هست که علی را دشنام میگوید و تو وی را منع نمیکنی گفتم می ترسم که او بزرگ جاه است مبادا
قصد خون من کند رسول علیه السلام کاردی برهنه بمن داد و فرمود که برو و وی را بکش هم در خواب وی را بکشتم و گفتم
کردم آنچه فرمودی گفت آب بده ای حسن و حسین وی را آب دادند و بخوردم بیدار شدم و وضو کردم و بنماز
صبح اشتغال نمودم چون گوش نهادم آواز ماتم از خانه آنکس می آمد چون تفتیش کردم گفتند فلان کس را بر بستر
خواب کشته یافتند جمعی از همسایگان را گرفتند بتهمت خون ایذا میکردند رفتم بحاکم رفع کردم که من کشته ام
و ماجرا را یک بیک بسمع حاکم رسانیدم وی هم تصدیق کرد و همسایگان را از ایذا تخلیص داد و امثال این بسیار حکایات
است که اختصار کرده شد امیر المومنین حسن رضی الله عنه وی امام دوم است از ائمه اثنا عشر و کنیت وی ابو محمد است
و لقب زکی تقی [illegible] سید ولادت وی در مدینه بود [illegible] سنه ثلاث من الهجرة جبرئیل علیه السلام نام [illegible]
اکبر و جوهر اول و فرخ الامین و سروش نام وی هدیه پیش رسول علیه السلام آورد بر قطعه از حریر بهشت و تسمیه
[illegible] بر رسول علیه السلام از سینه تا بفرق روزی امیر المومنین ابوبکر امیر المومنین حسن را بدوش گرفته
بود و سوگند میخورد که این پسر شبیه بنبی است صلی الله علیه و سلم شبیه علی رضی الله عنه و علی آنجا ایستاده بود و
تبسم می نمود و از وی می آرند که بیست و پنج حج با پای پیاده گذارده بود و حال آنکه نجائب با وی میکشیدند و در خبر است
که روزی رسول علیه السلام بمنبر بر آمد و حسن بن علی با وی بود گاهی بمردمان نظر میکرد و گاهی بسوی وی میگفت
این پسر من سید است و باشد که خدای تعالی اصلاح کند بواسطه او میان دو گروه از مسلمانان و این اشارت بآنست
که معاویه میدانست که امیر المومنین حسن دشمن دارترین مردمان است مر فتنه را چون امیر المومنین علی شهید شد
معاویه با امیر المومنین حسن و حسین در سر مصالحه کرده عهد بست بر آنکه اگر وی را حادثه پیش آید خلیفه امیر المومنین حسن
باشد بعد از آن امیر المومنین حسن خطبه خواند گفت ای مردمان من همیشه بوده ام که فتنه مکروه داشتم امروز
مصالحه کردم و این کار بمعاویه گذاشتم اگر حق وی بود بوی رسید و اگر حق من بود بوی بخشیدم از جهت صلاح
امت رسول خدای تعالی ترا دلی ساخت که معاویه را از برای خیر که دانسته نزدیک تو یا از برای شر که دیده
در تو و ان ادری لعله فتنة لكم و متاع الى حين پس از منبر فرود آمد یکی از حاضران که پس وی بود گفت
و گفت یا مسود وجوه المسلمین با معاویه بیعت کردی و کار را بوی گذاشتی امیر المومنین حسن گفت
خدای تعالی ملک بنی امیه را برسول علیه السلام نمود دید ایشان را که بر منبر وی بالا میروند یکی بعد از دیگری این بروی سخت

و شنوا اند خدای تعالی فرو فرستاد انا اعطیناک الکوثر یعنی فی الجنة و انا انزلناه فی لیلة القدر و ما ادریک
ما لیلة القدر لیلة القدر خیر من الف شهر و الف شهر مدت ملک بنی امیه است راوی میگوید که مدت
ملک ایشان را حساب کردم بی زیاده بود آورده اند که چون حسن این کار را بمعاویه گذاشت معاویه گفت ای
ابو محمد جوانمردی کردی که هرگز نفس مردان مثل آن جوانمردی نکرد ابو هریره رضی الله عنه
میگوید که یک شب حسن بن علی پیش رسول علیه السلام بود وی را بسیار دوست میداشت وی را فرمود که
پیش مادر خود برو و من گفتم همراه او بروم فرمود که نی ناگاه برقی از آسمان آمد در روشنی آن برفت
تا پیش مادر خود رسید **حکایت** و بعضی از موضع آورده اند که در موسم حج که پیاده میرفت پای مبارک
وی ورم کرد یکی از موالی وی گفت کاشکی چندان سوار شوی که ورم پای تو فرو نشیند آن را قبول نکرد و گفت
چون بمنزل برسی ترا سیاهی پیش خواهد آمد که مقداری روغن خواهد داشت از وی روغن بخر و مکاس مکن
موالی وی گفت پدر و مادرم فدای تو باد در هیچ منزلی کسی ندیده ام و این دوا باشد در منزل انجا
خواهد بود فرمود که خواهد بود چون بمنزل رسید سیاهی پیدا آمد فرمود آن سیاهی که میگفتم آمد برو و از وی
روغن بخر و ثمن بوی ده چون آن موالی پیش آن سیاهی آمد روغن طلبید گفت ای غلام این را از برای که
میخری گفت از برای حسن بن علی گفت مرا پیش وی ببر که من مولای ویم چون پیش وی رسید گفت من
مولای توام و ثمن نمیگیرم و لیکن خاتون مرا درد زه گرفته است دعا کن تا خدای مرا فرزندی تمام اندام
بدهد فرمود که بخانه باز گرد که خدای تعالی چنان پسری که خواستی داده و وی از شیعه من خواهد بود چون
سیاهی بخانه خود باز آمد حالت چنان دید که فرموده بود از خوارق عادات و کرامات وی بر مرتبه
نیست که استقصای آن توان کرد **آورده اند** که وی را زهر داده بودند در وقت وفات امیر المؤمنین حسین رضی
الله عنه بر سر بالین وی بود فرمود ای برادر بر که گمان داری که ترا زهر داده است گفت برای آن می
پرسی که وی را بکشی گفت آری فرمود اگر آنکس باشد که گمان میبرم بأس و نکال خدای تعالی سخت تر است
و اگر نباشد دوست نمیدارم که بیگناهی را از برای من بکشند و مشهور آنست که خاتون وی را زهر داده است و وفات
وی در اوائل ربیع الاول سنه خمسین من الهجرة النبویة بوده است **امیر المؤمنین حسین وی امام سوم**
است از ائمه اثنا عشر و ابو الائمه است کنیت وی ابو عبد الله است و لقب وی شهید و سید ولادت وی
مدینه بوده است در روز سه شنبه چهارم ماه شعبان سنه اربع من الهجرة و گویند مدت حمل وی شش ماه بود و هیچ فرزند شش ماهه
نمانده است مگر وی و یحیی بن زکریا علیهما السلام و میان ولادت امیر المؤمنین حسن رضی الله عنه و علوق فاطمه
رضی الله عنها بامیر المؤمنین حسین پنجاه روز بوده است چون رسول علیه السلام وی را حسین نام نهاد و وی را بغایت دوست
بوده چون در تاریکی نشستی زیبائی جبین و پیشانی و رخساره او بوی راه بردندی و وی را نیز با پیغمبر شباهت بوده
با رسول علیه السلام چنانکه امیر المؤمنین حسن را از سینه تا بفرق رسول علیه السلام فرموده است که حسین از من است

و من از حسین خدا دوست دارد آنکس را که حسین را دوست دارد و حسین سبط است از اسباط و
روایت کرده اند که حسن و حسین رضی الله عنهما پیش رسول علیه السلام کشتی میگرفتند رسول علیه السلام
گفت حسن را که بگیر نام حسین را فاطمه گفت یا رسول الله بزرگ را میگوئی که بگیر و نام خود را رسول گفت
اینک جبرئیل میگوید حسین را که بزرگ است و روایت کرده اند از ام الحارث که گفت که پیش رسول علیه
السلام آمدم و گفتم یا رسول الله خوابی دیده ام از آن ترسیده ام رسول علیه السلام فرمود چه دیدی
گفتم پاره از تن تو بریده و در کنار من نهاده اند رسول علیه السلام فرمود که نیک دیدی فاطمه پسری
زاید و در کنار تو باشد بعد از آن امیر المومنین حسین در وجود آمد و روایت کرده که روزی رسول علیه
السلام حسین رضی الله عنه را بر ران راست خود نشانده بود و پسر خود ابراهیم را بر ران چپ خود جبرئیل
علیه السلام فرود آمد و گفت خدای تعالی این هر دو را برای تو جمع نخواهد کرد یکی را از تو باز خواهد ستد
از این دو یکی را اختیار کن رسول فرمود اگر ... فوت شود در فراق او هم جان من بسوزد و هم جان
علی و هم جان فاطمه و اگر ابراهیم برود بیشتر درد بر جان من باشد من المخولین را اختیار کردم ... الیشان
بعد از سه روز این واقعه ابراهیم وفات یافت هرگاه که حسین پیش پیغامبر آمدی و بر او بوسه دادی و گفتی
اهلاً و سهلاً و مرحبا بمن فدیته بابنی ابراهیم ام سلمه گفت که شبی رسول از خانه من بیرون رفت و بعد از زمانی
... موی و غبار آلوده و چیزی در دست گرفته گفتم یا رسول الله ... که تو را مشوش
میبینم فرمود که امشب مرا بموضعی بردند از عراق که آن را ... جای قتل حسین و جماعتی از فرزندان
من بمن نمودند و خونهای ایشان از زمین برداشتم و می چیدم اینست در دست من دست بگشاد و گفت این
را ... بگذار و من آن را ستدم خاکی بود ... در شیشه کردم و سر آن محکم ... حسین بن
علی بسفر عراق بیرون رفت آن شیشه را هر روز بیرون می آوردم و نگاه میکردم و می گریستم چون
وهم محرم رسید ... آنگاه میکردم بر قرار خود بود و باز در آخر نگاه کردم آن خاک در شیشه خون تازه گشته
بود دانستم که وی را کشتند بسیار گریستم اما خود را فرو گرفتم تا دشمنان زود شماتت نکنند چون خبر شهادت
وی آمد موافق همان روز بود و شهادت وی در روز عاشورا روز جمعه سنه احدی و ستین من الهجرة و مدت
عمر وی پنجاه و هفت سال و پنج ماه و از عائشه رضی الله عنها آورده اند که روزی رسول الله علیه السلام
نشسته بود با جبرئیل حسین بن علی بر ایشان درآمد جبرئیل پرسید که این کیست رسول علیه السلام فرمود که این
پسر منست و وی را بر کنار خود نشاند جبرئیل گفت زود باشد که وی را بکشند پرسید که وی را که کشد جبرئیل گفت امت تو جبرئیل
اشارت کرد و یک پر از خاک سرخ گرفت و برسول نمود و گفت که این خاک مقتل وی است
از امام زین العابدین آورده اند که در وقت توجه ... منزلی فرود آمدیم و کوچ کردیم که ... ایشان

حسین رضی الله عنه ذکر یحیی بن زکریا علیه السلام کرد یک روز فرمود که از خواری و بی اعتباری دنیا آنست که سر یحیی
بن زکریا بنی نابکار از بنی اسرائیل هدیه فرستادند سعید بن جبیر از ابن عباس روایت کرد که وی گفته است
که بر رسول وحی آمد که بعد از قتل یحیی بن زکریا هفتاد هزار کس را کشتم و برای فرزندان تو دو بار هفتاد هزار کس را خواهم
کشت و بصحت رسیده است که هیچکس از قاتلان امیر المومنین حسین نمانده است که پیش از مرگ فضیحت نشده است
و مبتلا نگشته بقتل یا بلای دیگر یکی از ثقات گوید که چون سرهای عبید الله زیاد و اصحاب وی را بمسجد کوفه آوردند
و در گوشه نهادند من آنجا رسیدم آواز مردم شنیدم که میگفتند آمد آمد ناگاه ماری آمد و بمیان سرها درآمد
و در سوراخ بینی عبید الله زیاد درآمد و ساعتی درنگ کرد و بیرون آمد و برفت تا غایب شد باز مردم گفتند آمد
باز آن مار همچنین کرده بود که و چند بار دیگر تکرار کرد و گویند شمر ذی الجوشن مقداری زر سرخ در میان بارهای
امیر المومنین حسین یافته بود و بعضی از آن بدختر خود داد و دختری وی را بزرگری داد تا از برای وی زیوری
سازد چون زرگران زر را بآتش بردند و آتش هبا رفته چون شمر آنرا شنید زرگر را طلبید و باقی زر را بوی
داد که این را در حضور من در آتش نه چون زرگران زر را در حضور وی در آتش نهاد همچنان شد که اول بار شده
آورده اند که شتری چند از امیر المومنین حسین مانده بود آن بدبختان آنرا بکشتند و پختند چنان تلخ شد که هیچکس از آن
لقمه نتوانست خورد یکی از ثقات گوید که با مردی از قبیله طی گفتم که رسیده ... است که شما ... را نوحه می دیدند
گفتند آری هر قوم ... میدید کردند نوحه جنیان را شنیدند ایم و این ابیات میخواندند و نوحه میکردند ابیات
مسح الرسول جبینه ÷ فله بریق فی الخدود ÷ ابواه من علیا قریش ÷ وجده خیر الجدود ÷ آورده اند ... چون پای قاتلان
بدبختان ... شبیه ... سر امیر المومنین رضی الله عنه بشارت دورتر از دیر ... آوازی شنیدند و صاحب
آواز را ندیدند که میخواندند ابیات ایها القاتلون جهلا حسینا ÷ ابشروا بالعذاب والتنکیل ÷ کل من فی السماء یدعو علیکم
من نبی وملائکة وقبیل ÷ قد لعنتم علی لسان ابن داود ÷ وعیسی صاحب الانجیل ÷ و یکی از غزوات ... مردم گفته است
که یکی از کنایس روم دیدم که نوشته بود این بیت اترجو امة قتلت حسینا ÷ شفاعة جده یوم المعاد ÷ پرسیدم این
که نوشته است گفت نمیدانم و زید بن ارقم آورده اند که ابن زیاد فرمود که چون سر امیر المومنین حسین را بر نیزه کرده
بر کوچها گردانیدند من در غرفه خانه خود بودم چون برابر من رسید از سر وی شنیدم که ... ام حسبت ان اصحاب
الکهف والرقیم کانوا من آیاتنا عجبا زینت آن آواز موی بر اندام من برخاست ندا کردم والله این سر
یا ابن رسول الله امر تو عجب تر است آورده اند که معمر زهر جبه بود زهره گفت نیز ... رسیده است که هیچ سنگی را بر
نداشتند تا آنکه در زیر او خون تازه یافتند و دیگری آورده که گفت چون حسین شهید شد از آسمان خون بارید و هر چه
که ما بود پر خون شد چند روز آسمان در چشم من خون بسته می شد علی بن حسین او امام چهارم است و کنیت وی
ابو محمد است و ابو الحسن نیز ابو بکر نیز گفته اند و لقب وی سجاد و زین العابدین است ولادت وی در مدینه بوده آ

سنة ثلاث وثلثین من الهجرة وقیل ثمان وثلثین و مادر وی شهربانو است دختر یزدجرد که از اولاد نوشیروان
عادل است و وفات وی در ثامن محرم بوده سنة اربع وتسعین وگفته اند سبب آنکه ویرا زین العابدین لقب
کردند آن بود که یک شب در نماز تهجد بود شیطان بصورت اژدها متمثل شد تا ویرا از عبادت مشغول سازد
بوی هیچ التفات نکرد و انگشت پای ویرا پس چنان گزید که دردناک شد هنوز نماز خود را قطع نکرد پس
خدای تعالی بروی منکشف گردانید که آن شیطان است ویرا دشنام داد و طپانچه زد و گفت دور شو خوار
و ذلیل ای ملعون چون دور شد برخاست تا ورد خود را تمام کند آوازی شنید و قائل را ندید که میگفت
انت زین العابدین سه بار تکرار کرد. آورده اند هر بار که وضو ساختی رنگ روی او زرد شدی و لرزه
بر اندام او افتادی چون ویرا پرسیدند گفت میدانید که پیش که خواهم ایستاد روزی وی رضی الله عنه در نماز
خود در آمده که آتش افتاد هر چند النار النار فریاد کردند سر از سجده بر نداشت چون آتش نشست
پرسیدند که چه چیز ترا غافل گردانید از این آتش گفت آتش آخرت ویرا خوارق عادات و کرامات
بسیار است روزی با اصحاب خود در صحرا نشسته بود که آهوی آمد دست و پا بسیار پیش وی زدن
گرفت حاضران گفتند یا ابن رسول الله این چه [illegible] گفت که میگوید دی روز فلان [illegible] بچه
مرا گرفته است و از وی [illegible] [illegible] العبض اصحاب انکاری آمد کسی فرستاد تا او را
آوردند چون آمد ماجرای وی گفت گفت راست میگوید فرزندی که بدو بچه ویرا [illegible] باز ترا خواهند
داد [illegible] [illegible] که بچه [illegible] بخشید محمد بن علی بن الحسین [illegible] وی امام پنجم
است کنیت وی ابو جعفر است و لقب وی باقر و سمّی به بذلک لتبقره فی العلم و هو
توسعه فیه مادر وی فاطمه بود دختر الحسن بن علی رضی الله عنه و ولادت وی در مدینه بود
روز جمعه سوم ماه صفر سنه سبع و خمسین من الهجرة پیش از قتل امیر المؤمنین حسین رضی الله عنه سه سال
وفات وی در [illegible] الربیع [illegible] و سن آن پنجاه هفت بود و قبر وی در بقیع نزدیک پدر وی گفته بود
که جابر بن عبد الله را دیدم در [illegible] و سلام کردیم در وقتی که چشم وی پوشیده شده بود و سلام مرا جواب داد
گفت تو کیستی گفتم محمد بن علی بن الحسین گفت ای فرزند نزدیکتر آی نزدیکتر آمدم دست مرا بوسید پس
میل کرد تا پای مرا بوسد من دور شدم گفت اِنَّ رسول الله یقرئک السلام من گفتم و علی رسول
الله السلام و رحمة الله و برکاته پس گفتم این چه بوده است گفت رسول علیه السلام فرموده که تو زنده
باشی تا آنوقت که ملاقات کنی یکی از فرزندان من که ویرا محمد بن علی بن الحسین گویند حق تعالی ویرا نور
حکمت خواهد داد ویرا از من سلام برسان و در روایتی دیگر از جابر رضی الله عنه چنین آمده است
گفت قال لی رسول الله صلی الله علیه وسلم یوشک ان تبقی حتی تلقی ولداً من الحسین

ذکر دوم در مناقب حضرت امام جعفر صادق رضی الله عنه

يقال له محمد يبقر علم الدين بقراً فاذا لقيته فاقرأه منّي السلام و
گفت خواهد شد او را محمد بسیار حاصل کرد علم دین پس وقتیکه ملاقات کنی با وی بخوان او را من سلام
در روایت دیگر چنین آمده است که رسول علیه السلام با جابر گفت که تو باقی بعد از ملاقات وی اندک خواهد بود و بعد سال
چند رو جابر بن عبدالله وفات یافت از وی کرامات و خوارق عادات بسیار مشاهده شد یکی از ثقات گوید که با محمد بن علی
ابن الحسین بدار هشام بن عبدالملک بگذشتیم در آنوقت که بنا را آن عمارت می کردند فرمود که والله این را خراب خواهند
کرد والله که خاک این را از اینجا نقل خواهند کرد والله هر آئینه که سنگهای این نمایان کردند در آن وقت
بود که مرا این سخنان عجب می نمود که وارث هشام را که تواند خراب کردن چون هشام وفات یافت ولید
ابن یزید هشام فرمود تا آن را خراب کردند و خاک او از این شهر بیرون بردند چنانکه سنگها آن را نمایان کردند ابو بصیر
که بصری بود و کور بوده است گفت که روزی با قر را گفت شما وارثان پیغامبر اید گفت آری گفتم پیغامبر
وارث همه پیغامبران است گفت آری پس شما وارث علوم پیغامبر اید صلی الله علیه و سلم گفت آری
گفتم شما را قدرت آن هست که مرده را زنده کنید و اکمه را بینا و ابرص را بری او خبر دهید آنچه مردم در خانها
خود میخورند یا می نهند گفت آری باذن الله تعالی بعد از آن فرمود که پیش من بنشین نشستم دست مبارک را
بر روی من فرود آورد چشم من بینا شد چنانکه کوه و دشت و آسمان دیدن گرفتم بعد از آن دست را
بر روی من فرود آورد چشمم چنان بود باز شتم فرمود که از این دو حال کدام را خواهی که چشم تو بینا باشد و حساب آخرت
بدهی یا آنکه حساب آخرت ندهی چشم تو نابینا باشد گفتم چشم و بینائی را نخواهم بار کشیدن بر آخرت

ذکر حضرت امام جعفر صادق جعفر بن محمد بن علی بن الحسین بن علی بن ابی طالب و امام
ششم است کنیت وی ابو عبدالله و قیل ابن اسمعیل و از القاب اشهر الصادق مادر وی ام فروه
بنت القاسم بن محمد بن ابی بکر الصدیق و مادر ام فروه اسما بنت عبدالرحمن بن ابی بکر رضی الله عنه
ولذلک قال الصادق رضی الله عنه لقد ولدنی ابی بکر مرتین ولادت وی در مدینه بود در سنه ثمانین
و بهمین وجه فرمود صادق رضی الله عنه هر آئینه تحقیق زائید مرا ابوبکر دو بار در سنه هشتاد
من الهجرة و قیل سنة ثلاث و ثمانین فی یوم الاثنین لثلث عشرة لیلة بقیت من شهر ربیع الاول
از هجرت و گفته شد در سال هشتاد و سه بروز دوشنبه که سیزده روز باقی مانده بود از ماه ربیع الاول
مات وی در مدینه بوده است یوم الاثنین والنصف من رجب سنة ثمان واربعین ومائة
روز دوشنبه نصف از ماه رجب سال صد و چهل و هشت

قبره بالمدینة بالبقیع وهو القبر الذی فیه ابوه الباقر و جده زین العابدین و عم جده
قبر او در مدینه در بقیع است و در آن قبر است که پدر او باقر و جد او زین العابدین
الحسن بن علی فیها دفن من فاطمة الکرام [illegible] و اعلی قدرها عند الله تعالی
حسن [illegible] [illegible]

اہل بیت وعلمای الشان حتی ان من اکثر علومہ المفاجۃ علی قلبہ صارت العلوم الذی
تا آنکہ اکثر علم او مفاجۃ بود و بود ند علوم او کہ

یقصر الافہام عن احاطۃ بہا تضاف الیہ ویروی عنہ وقد قیل ان کتاب الخیر الذی
قصور میکردند فہمہای مردمان از دریافت کردن انتہای آنہا و آنرا نسبت کردند بسوی او و روایت کردند از و و گفتہ شدہ است کہ کتابیکہ نام آن جفر است و در ملک

بالمغرب الذی یتوارثہ بنو عبد المؤمن ہو من کلامہ رضی اللہ عنہ این کتاب خیر
مغرب رواج میدارد در میان اولاد عبد المؤمن آن از کلام او رضی اللہ عنہ است

کلام مشہور است و مشتملست بر علوم و اسرار الشان و دیگران در کلام امام علی بن موسی الرضا رضی اللہ عنہ
صریح گفتست آنجا کہ گفت چون امون ویرا ولی عہد خود ساخت ان الجفر والجامعۃ یدلان علی خلاف
ذلک وکان الصادق یقول علمنا غابر ومزبور ونکت فی القلوب ونقر فی الاسماع
آن ولیکن صادق کہ میگفت علم ما بسیار عمیق است بر دلہا اثر میکند در گوشہا سے ہم تا ثیر مینماید

وان عندنا الجفر الاحمر الجفر الابیض ومصحف فاطمۃ علیہا السلام وان عندنا الجامعۃ فیہا
و بر آئینہ نزد ما جفر سرخ و جفر ابیض و مصحف فاطمہ بر وے سلام باد ہست و بر آئینہ نزد ما بیت ودر آن

جمیع ما یحتاج الناس الیہ فسئل عن تفسیر ہذا الکلام فقال ان الغابر فعلم ما یکون اما
ہمہ آن چیزہا کہ مردمان احتیاج میدارند موجود است پس علم ما یکون است ولیکن نکت

المزبور فعلم عما کان واما النکت فی القلوب فہو الالہام واما النقر فی الاسماع فہو حدیث
فی القلوب پس آن الہام است ولیکن النقر فی الاستماع پس آن سخن

الملائکۃ علیہم السلام نسمع کلامہم ولا نری اشخاصہم واما الجفر الاحمر فوعاء فیہ سلاح
فرشتگان ست بر ایشان سلام باد میشنید کلام ایشان و نمید انام ایشان ولیکن جفر احمر پس در آن خیر و خوبی نزد

رسول اللہ الاولی واما مصحف فاطمۃ علیہا السلام ففیہ ما یکون من حدث واسماء
ولیکن مصحف فاطمہ عم پس در آن آن چیزیست کہ خواہد شد از امر جدید و نامہائے

کل من یملک الی یوم القیامۃ واما الجامعۃ فہو کتاب طول سبعون ذراعا املاء الرسول
بادشاہان تا روز قیامت ولیکن جامعہ پس آن کتاب است کہ طولانی او ہفتاد ذراع است املا یافتہ

علیہ السلام من خلف فیہ وخط علی بن ابی طالب رضی اللہ عنہ بیدہ فیہ واللہ جمیع ما یحتاج
صلے اللہ علیہ السلام و نوشتہ است علی بن ابی طالب رضی اللہ عنہ از دست خود واللہ در آن ہر چیزیکہ محتاج

الیہ یوم القیمۃ حتی فیہ ارش الخدش والجلدۃ ونصف الجلدۃ وازمنۃ نقات آن
بسوے آن تا روز قیامت تا آنکہ در وذکر ارش الخدش وجلد آن و نصف جلد موجود است

اگفتہ است کہ شنید و ام از جعفر بن محمد رضی اللہ عنہ کہ میگفت سلونی قبل ان تفقدونی
سوال کنید از من پیش از آنکہ نیابید مرا

چون حقایق و معارف و دقایق حکم که بر زبان مبارک وی گذرانیده اند مشهور است و در کتب
اهل اسلام مسطور اینجا بر ذکر کرامات و خوارق عادات اختصار میرود و ابن جوزی در کتاب خود آورده است
که در موسم حج در مکه بودم نماز دیگر گزارده بکوه قبیس بالا رفتم دیدم که مردی نشسته و دعا میکند گفت
یا رب یا رب چندانکه نفس منقطع شد یا رباه یا رباه گفت همچنان نفس منقطع شد یا رب یا رب گفت
همچنان شد باز یا حی یا حی گفت باز یا ارحم الراحمین گفت پس گفت هفت بار اَللّٰهُمَّ اِنِّی اَشْتَهِی مِنْ
هٰذِهِ الْعِنَبِ اَللّٰهُمَّ وَاَنَّ بُرْدِی قَدْ اَخْلَقَهَا هنوز دعا تمام نکرده بود سله انگور و دو برد نو بر وی نهادند
و در وقت غیر انگور نبود پیش وی آوردند گفتم شریک توام گفت چرا گفتم تو دعا میکردی و من آمین
میگفتم گفت پیش آی و هیچ ذخیره مکن انگوری بود که دانه نداشت و هرگز مثل آن نخورده بودم و چندین
خوردم و سله خالی نشد باز مرا گفت بگیر نگرفتم گفت پنهان شو که بپوشم پنهان شدم بپوشید یکی ازار ساخت
و دوم ردائی برد کهنه که در بر داشت گرفته روان شد و من بعقب آمدم شخصی آمد گفت اکسنی کساک
الله یا ابن رسول الله و آن برد کهنه را بوی داد و چون تحقیق کردم جعفر بن محمد بود و موسی بن جعفر رضی
الله عنه وی امام هفتم است کنیت وی ابو الحسن است و ابو ابراهیم نیز و غیر ذلک ایضا و لقب وی کاظم و امام
لقب بالکاظم وافرط حلمه و تجاوزه المعتدین مادر وی ام ولد بود حمیده بربریه و ولادت وی
در موضع ابواء میان مکه و مدینه یوم الاحد سبع لیال خلون من صفر سنة ثمان و عشرین و مائة اول بار مهدی
منصور ویرا از مدینه ببغداد آورد و حبس کرد و شبی امیر المؤمنین علی را رضی الله عنه در خواب دید یا محمد
فَهَلْ عَسَيْتُمْ اِنْ تَوَلَّيْتُمْ اَنْ تُفْسِدُوْا فِی الْاَرْضِ وَتُقَطِّعُوْا اَرْحَامَكُمْ ربیع گوید که شب بود
کس مرا طلب کرد رفتم شنیدم که این آیت را میخواند با آوازی خوش گفت حالی برو و موسی بن جعفر را بیاور
ویرا معانقه کرد و بنشاند و خواب را با وی گفت پس گفت هیچ توانی که مرا ایمن گردانی از آنکه بر من و فرزندان من
خروج کنی فرمود که والله هرگز نکرده ام و در شان من نیست گفت راست میگوئی پس ربیع را گفت
ویرا ده هزار دینار بده ساختگی وی بکن تا بمدینه رود ربیع گفت که هم در شب کار وی ساختم و ویرا
روان کردم از خوف آنکه مبادا مانعی پیدا شود و با امام رشید بمدینه بود دوم بار رشید ویرا ببغداد
طلبید و حبس کرد وَمَاتَ فِی حَبْسِ هَارُوْنَ الرَّشِیْدِ بِبَغْدَادَ یَوْمَ الْخَمِیْسِ خَلَوْنَ
مِنْ رَجَبٍ سَنَةَ سِتٍّ وَثَمَانِیْنَ وَمِائَةٍ مِنَ الْهِجْرَةِ و قبر وی در بغداد است گویند یحیی
ابن خالد البرمکی وی را در رطب زهر داد و بعضی گفته اند هارون الرشید آورده اند چون ویرا زهر دادند فرمود
که امروز مرا زهر داده اند فردا بر تن ظاهر خواهد شد بدن من زرد میگردد و پس نصفی از وی سرخ
خواهد شد و پس فردا سیاه خواهد گشت انگاه خواهم مرد چنان شد که فرموده اند در کتب معتبره از شقیق
بلخی رحمة الله علیه روایت کرده اند که وی در سفر حج بقادسیه جوانی دیدم خوبروی گندم گون
بر جامهای خود پشمینه پوشیده و شمله در کتف خود زده و نعلین در پای کرده ... میان مردمان برون آمده

و تنها نشسته با خود گفتم این جوان از صوفیه می‌نماید همانا که میخواهد درین راه بر گردن مسلمانان بار باشد

بروم و ویرا سرزنش کنم تا ازین باز ایستد چون نزدیک وی رسیدم فرمود که یا شقیق اجتنبوا کثیرا من

الظن ان بعض الظن اثم پس مرا بگذاشت و برفت با خود گفتم این عجب کاری است که نام مرا و آنچه در

گمان بد کرنے سے بعض گمان گناہ است

الضمیر مرا گفت بر اینکه بنده ایست صالح بوی رسم و از وی بحلی خواهم هرچند تیز رفتم بوی نرسیدم چون

بمنزل دیگر رسیدم گرد نمازست لرزه در اعضای وی افتاده و اشک از چشمهاش و گفتم بروم

و از وی بحلی خواهم صبر کردم تا فارغ از نماز شد چون روی بوی نهادم گفت ای شقیق بخوان این آیت را

و انی لغفار لمن تاب و آمن و عمل صالحا ثم اهتدی پس مرا بگذاشت و برفت با خود گفتم این جوان ابدال است

و دو بار از باطن من خبر داد چون بمنزل دیگر رسیدم دیدم که بر سر چاهی ایستاده و در دست کوزه است میخواهد

که آب گیرد و آن کوزه از دست وی در چاه افتاد و بآسمان نگریست و گفت انت ربی اذا ظمئت من الماء و قوتی

اذا اردت الطعام اللهم سیدی ما لی غیرها فلا تعدمنیها والله دیدم آن چاه بر آمد

... آب را گرفته و وضو ساخته چهار رکعت نماز گذارد بعد از آن بجانب توده ریگ میل کرد و بدست

خود ریگ میگرفت و در کوزه میریخت و می جنبانید و می آشامید پیش رفتم و سلام کردم جواب داد گفتم مرا انعام

کن از زیادتی آنچه خدای تعالی ترا انعام کرده است گفت ای شقیق همیشه نعمتهای خدای تعالی ظاهر و باطن

بما رسد ظن خود را با خدای تعالی نیکو گردان بعد از آن کوزه بمن داد بیاشامیدم سویق ... که هرگز از آن

خوشتر و لذیذتر نیاشامیده بودم سیر شدم ... تا چند روز بطعام و شراب احتیاج نیفتاد و بعد

از آن ویرا ندیدم تا بمکه رسیدم و دیدم که در نیم شب در نماز ایستاده بود بخشوع و خضوع تمام ...

چنین بود ... تا صبح ... نماز گذارد ... رفت و در پی وی رفتم و دیدم برخلاف آنکه در راه

بود ویرا موالی و خدام بودند و مردمان گرد وی در آمدند و بروی سلام میگفتند ... گفتند

هذا موسی بن جعفر بن محمد بن علی بن الحسین بن علی بن ابی طالب رضی الله عنهم و ایشان

این خوارق عادات ... کرامات بسیار است ... علی بن موسی بن جعفر

رضی الله عنهم وی امام هشتم است از ائمه اثنی عشر کنیت وی ابو الحسن چون کنیت پدر وی کاظم رضی

الله عنه آورده اند که فرموده است که ویرا عطا دادم کنیت خود و لقب وی رضاست قیل لابی جعفر

ابن محمد بن علی الرضا رضی الله عنهم ان اباک سماه المامون الرضا و رضیه لولایة عهده

پسر محمد پسر ... را ... از ... آنکه پدر تو نام نهاد او را مامون الرضا ...

فقال بل الله سبحانه سماه الرضا لانه کان رضاء الله عز وجل فی سمائه و رضا رسول

پس گفت الله سبحانه نام نهاد او را رضا برای آنکه رضای الله عز وجل در آسمان خود و رضای رسول

صلی الله علیه وسلم فی ارضه و خص من بین امام الماضین بذلک لانه رضی به المخالفون

الله صلی الله علیه وسلم در زمین خاص کرد او را میان امام گذشتگان ... راضی شدند مخالفین او

رضی الله عنه

كما رضي به [illegible] فقون وكان ابوه موسى الكاظم رضي الله عنه اذا دعاه الى ولدى الرضاء واذا خاطبه
چنانکه راضی شدند با او موافقین و بود پدر او موسی کاظم رضی الله عنه بخواندی پسر من رضا و چون خطاب کرد
قال يا ابا الحسن
او را گفت یا ابا الحسن
ولادت وی در مدینه بوده است روز پنجشنبه یازدهم ربیع الآخر سنه ثلاث وخمسین ومایه بعد وفات جده الصادق
رضی الله عنه [illegible] سنین **وقیل** غیر ذلک وفات وی در ولایت طوس بوده است والها اسمایه منها
[illegible] واطمره وسماته وام البنین واشهر اسمها علی نکتم گویند که وی کنیزک حمیده بود مادر کاظم رضی الله عنه
حمیده مصطفی صلے اللہ علیہ وسلم را در خواب دید که فرمود که تکتم را به پسر خود موسی بخش که زود باشد که از وی
فرزندی بوجود آید که بهترین اهل زمین باشد والدۀ امام رضا رضی الله عنهما روایت کرده اند که گفت چون برضا حامله
شدم هرگز از خود ثقل حمل در نیافتم و در خواب آواز تسبیح و تهلیل می شنیدم هولی و هیبت بر من غلبه
میکرد چون بیدار می شدم هیچ آواز نمی آمد و در زمان ولادت دستها بر زمین نهاده و روی با آسمان کرده
و لب می جنبانید چنانکه کسی سخن بگوید و مناجات کند یکی از خواص کاظم رضی الله عنه چنین روایت
کرد [illegible] روزی مرا کاظم گفت که هیچ دانسته که از تاجران مغرب کسی آمده است گفتم نه [illegible]
سوار شدم و رفتیم [illegible] آن مغربی رسیدم [illegible] کنیزک [illegible] کرد هیچ کدام را قبول نکرد [illegible]
[illegible] گفت دیگر نمانده است [illegible] کنیزکی بیمار است [illegible] قبول نکرد و روز
دیگر فرستاد و گفت و برگوی غایت ثمن وی [illegible] گویند تا آن بخریم [illegible] گفت [illegible]
[illegible] گفتم بانچه گفتی خریدم گفت بتو فروختم [illegible] گوکه آن مرد که با تو بود کیست گفتم مردیست
از بنی هاشم [illegible] قبیله بنی هاشم گفت بیش ازین نمیدانم گفت که کنیزک کیست [illegible] تراخبر
گویم چون این کنیزک را از اقصای بلاد مغرب خریدم زنی اهل کتاب مرا دید گفت این چیست گفتم این
کنیزک است که از برای [illegible] خریده ام گفت این کنیزک از آن قبیله نیست که آن تو باشد می باید که [illegible]
بهترین اهل ارض باشد که از وی در اندک مدتی فرزندی آید که از شرق تا غرب عالم مثل وی نباشد
راوی گوید که چون وی را [illegible] ندم اندک روزگاری پیش وی بود که رضا رضی الله عنه متولد شد عن
موسی کاظم رضی الله عنه قال رأیت رسول الله صلی الله علیه وسلم في المنام و
از موسی کاظم رضی الله عنه گفت دیدم رسول الله صلی الله علیه وسلم در خواب و
امیر المؤمنین علی رضی الله عنه معه فقال رسول الله صلی الله علیه وسلم علی ابنك
امیر المؤمنین علی رضی الله عنه همراه او بود پس گفت رسول الله صلی الله علیه وسلم علی پسر تو می
ینظر بنور الله عز وجل وینطق بحکمته یصیب ولا یخطی ویعلم ولا یجهل قد ملأ علما
بیند از نور خدای عز وجل و ناطق میشود از حکمت او و صواب میکند و خطا نمیکند و میداند علم را و جهل نمیکند
و حکمی چون مامون وی را ولی عهد خود ساخته هرگاه که قصد ملاقات مامون کردی نادمان و صاحبان استقبال
وی کردندی و پرده را که بر در گاه مامون آویخته بودندی بالا ساختندی تا وی درآمدی و آخر الامر بنا ء

اتفاقا میان که میان حجاب نفس و هوا و ارباب صدق و صفای باشند ایشان را فرقی از رضا رضی الله عنه
واقع شد باید که اتفاق کردند که من بعد بر قاعده معهود استقبال وی نکنند و پرده را بالا نیندازند دیگر بار چون رضا
رضی الله عنه در آمد ایشان نشسته بودند بی اختیار برجستند و استقبال کردند و پرده بالا داشتند
چون وی درون رفت با یکدیگر گفتند این چه بود که ما کردیم دیگر بار اتفاق کردند که بار دیگر آن نکنیم
چون کرت دیگر آمد برخاستند و سلام کردند اما در پرده داشتن توقف نمودند خدای تعالی باد را فرستاد
که پرده را برداشت بیش از آنکه ایشان برداشتند چون وی درون آمد باد ساکن شد چون قصد بیرون
آمدن وی شد باز آن باد آمد و پرده را بالا کرد چنانکه اول کرده بود چون آن جماعت این معاینه
کردند گفتند هر که خدای تعالی عزیز کند با آن خواری نتوانیم کرد **بیت** کسی را که ایزد کند سربلند ❊ نیارد
کسی سر بزیرش کمند ❊ **امام محمد بن علی** بن موسی بن جعفر وی امام نهم است کنیت وی ابو جعفر
است در کنیت و نام موافق باقر است رضی الله عنه و لهذا او را ابو جعفر ثانی گفته اند و لقب او تقی و
جواد است و مادر وی ام ولد بوده است نام وی خیزران و قیل ریحانه و قیل سکینه من اهل بیت ماریة القبطیة
و ولادت وی در مدینه بود در روز جمعه دهم روز از رجب سنه خمس و تسعین و مائة بود و وفات وی
روز سه شنبه ششم روز از ذی حجه گذشته بود سنه عشرین و مائتین در عهد خلافت معتصم و قیل مات مسموما
ولیکه [illegible] در قفای جد خود موسی کاظم [illegible] افضل و اولی که داشت با صغر سن
مأمون مشغوف وی بود و دختر خود ام الفضل را بوی داد و همراه وی بمدینه روان کرد و هر سال از
[illegible] رسانیدی و از وی آرند که بعد از فوت پدر خود رضا رضی الله عنه در سن یازده سالگی روزی در بعضی از
کوچهای بغداد با جمعی از کودکان ایستاده بود چون مأمون نزدیک رسید همه کودکان از راه بگریختند
جواد رضی الله عنه ایستاده ماند خدای تعالی ویرا [illegible] با قبول عظیم داده بود [illegible] را نگاه داشت
گفت ای کودک تو چرا نگریختی بر فور جواب داد که ای امیر المؤمنین راه تنگ نیست که رفتن خود آن را
گشاده گردانم و مرا جرمی نبود که از تو ترسم و بگریزم و من نیکو میدانم که تو بیگناه کسی را نرنجانی مأمون را
صورت وی و سخن وی بسیار خوش آمد پرسید که نام تو چیست گفت محمد گفت فرزند کیستی گفت پسر رضایم
برد وی را با خود بازهای شکاری داشت چون از عمارت بیرون رفت بازی را بر [illegible] وی انداخت آن
باز غایب شد و غیبت وی دراز کشید بعده از هوا باز آمد و در منقار او ماهی خورد و نیم زنده بود
از آن تعجب بسیار کرد و آن را بدست خود گرفته باز گشت چون مأمون بآن موضع رسید که جواد را دیده بود
بود دید که کودکان بدستور سابق از راه یکسو شدند و جواد ایستاده ماند چون خلیفه
نزدیک وی رسید گفت که ای محمد فرموده لبیک یا امیر المؤمنین گفت این چه چیز است در دست من
گفت ان الله بمشیته فی بحر قدرته سمکا صغیرا یصید ها بازات الملوک والخلفاء فیختبرون بها سلالة
اهل النبوة چون مأمون این سخن شنید تعجب نمود و بسیاری بوی نگریست و گفت انت ابن الرضا حقا

تو پسر رضایی حقا

[illegible] انعام و احسانی که نسبت وی داشت مضاعف ساخت و چنین روایت کرده اند که ام الفضل بپدر خود

مامون از مدینه شکایت نبشت که جواد بر سر من سریة داشته است و زن خواسته مامون در جواب نبشت

که ترا برای آن بروی داده ام که حلال را بروی حرام بسازی می باید که بعد ازین چنین سخنان ننویسی

قال رضی الله عنه العامل بالظالم والمعین له والراضی به شرکاء قال رضی الله عنه

فرمود رضی الله عنه ظلم کننده و مددگار او و خوشنود شونده بآن شریک اند در ظلم و فرمود رضی الله عنه

یوم العدل علی الظالم اشد من یوم الجور علی المظلوم قال رضی الله عنه الامر علی المصیبة

روز انصاف بر ظالم سخت تر است از روز ظلم بر مظلوم و فرمود رضی الله عنه شماتت اعدا مصیبت

مصیبة علی الشامت بها قال رضی الله عنه من عمل فافتخر کان ادنی عقوبته الحرمان

بر مصیبت است و فرمود رضی الله عنه هر که عمل کرد و فخر کرد خواهد بود ادنی عقوبت او حرمان

و قال اثنان علیلان ابدا صحیح محتمی و علیل مخلط علی بن ابی محمد ابن علی

ابن موسی بن جعفر رضی الله عنهم وی امام دهم است کنیت وی ابو الحسن و نیز ابو الحسن ثالث

گفتندی و لقب وی نادی و عسکری مشهور است و مادر وی ام ولد بوده است سمانه نام و قیل ام الفضل

بنت مامون ولادت وی در مدینه بوده است منتصف ذی الحجه سنة اربع عشر و مائتین و قیل [illegible] ذی

زمان متصل [illegible] از ری از نواحی بغداد در روز دوشنبه از اواخر جمادی الاولی سنة اربع خمسین و مائتین

قبر وی در سر او لیست که در سر من رای داشته [illegible] ان المشهد علی الهادی رضی الله عنه

و گفته شده که آنکه مدفون علی در بلده

بقم و لیس بصحیح و انما الصحیح ان المشهد [illegible] بنت موسی بن جعفر [illegible] رضی

قم است و صحیح نیست و جز این نیست که صحیح اینست که آنکه مدفون فاطمه دختر موسی رضی الله عنه

الله عنهم بلده قم و قد نقل عن الرضا علی بن موسی رضی الله عنه انه [illegible] الا

هر که بنیاد و گفت لا اله الا الله

الله

دخل الجنة آورده اند که روزی یکی از دیها که در نواحی سر من رای بود رفته اعرابی وی را طلب کرد گفتند

و اهل خواهم بهشت

که بفلان ده رفته است در عقب وی رفت چون بوی رسید اعرابی پرسید که چه حاجت [illegible] گفت

من از اعرابم که بولای جد تو علی رضی الله عنه تمسک نموده اند مرا دینی عظیم که ادای آن مرا حرج

بر آمده است و غیر از تو هیچ کس را نمیدانم که آنرا از گردن من بردارد و بشاشت [illegible] باید داشت

گفت بو سخنی خواهم گفت که خلاف نکنی قبول کرد بدست مبارک خود بنوشت که این [illegible] وارد [illegible]

سر من رای روم در حضور خلیفه [illegible] ده و از من مطالبه نمی کن [illegible] هیچ [illegible]

چون جمعی بانجا آمدند و خلیفه نشسته بود و آمد و آن حجت در پیش آن [illegible] و طلب زر [illegible] که [illegible]

زر اعتذار در آمدند و [illegible] که متوفی سه هزار درم [illegible] فرستاد اعرابی را طلبید [illegible]

[illegible]

کفایت کردند اعرابی گفت یا ابن رسول الله اکنون امید داشتم آنچه از تو یافتم و ادب را بکار گرفتم ولکن الله
اعلم حیث یجعل رسالته **حسن بن علی** بن محمد بن الرضا رضی الله عنه وی امام یازدهم است
وکنیت وی ابو محمد است ولقب وی زکی است و خالص و سراج و وی نیز چون پدر خود مشهور است مادر وی
ام ولد بوده است نام وی سوسن وقیل غیر ذلک مادر وی رضی الله عنه او را حدیثه نام نهاد ولادت وی بمدینه
بوده سنه احدی وثلثین ومائتین وفات وی در سر من رای در سنه ستین ومائتین قبر وی پهلوی
پدر اوست **محمد بن حسن** بن علی الرضا رضی الله عنه وی امام دوازدهم است وکنیت وی ابو القاسم
ولقبه عند الامامیة بالحجة والقائم والمهدی والمنتظر وصاحب الزمان وهو عندهم خاتم الاثنی عشر اماما
وانهم یزعمون انه دخل السرداب الذی بسر من رای وامه ینظر الیه فلم یخرج الیها
و در آنجا ناپدید گشت و ایشان میگویند که او داخل شد در سرداب که در سر من رای و مادر او می دید سوی او و لیکن بیرون نیامد
وذلک فی سنة خمسین ومائتین وقیل فی سنة ستة وستین ومائتین وهو الاصح فاختفی
و این در سنه دویست و پنجاه و گفته شد در سال دویست و شصت و شش و همین صحیح تر است پس پنهان شد
الی الآن علی زعمهم مادر وی ام ولد بوده است نام وی ... قیل سوسن وقیل نرجس وقیل غیر ذلک
تا اکنون بر زعم ایشان گفته شد سوسن و گفته شد نرجس و گفته شد سوای آن
ولادت وی بسر من رای بوده است فی الثالث والعشرین من رمضان سنة ثمان وخمسین ومائتین
وقیل فی لیلة النصف من شعبان سنة خمس وخمسین ومائتین حکیمه عمه ابو محمد زکی رضی الله عنه
شب نیمه از شعبان در سال دویست و پنجاه و پنج
گفته است که روزی پیش ابو محمد رضی الله عنه در آمدم فرمود ای عمه امشب در خانه ما باش که خدای تعالی ما را خلفی
خواهد داد گفتم ... این فرزند از که خواهد بود که در نرجس هیچ اثر حمل نمی بینم فرمود که ای عمه مثل نرجس مثل ام موسی است
علیه السلام که حمل وی تا وقت ولادت ظاهر نشود ... شب آنجا بودم چون نیم شب ... برخاستم و تهجد
گزاردم و نرجس نیز تهجد گزارد با خود گفتم که وقت فجر نزدیک رسید و آنچه ابو محمد گفته بود ظاهر
نشد پس ابو محمد از مقام خود آواز داد که ای عمه تعجیل مکن بخانه که نرجس آنجا بود ... لرزه در وی پیدا
آمد لرزه بروی افتاد و وی را بسینه خود باز گرفتم و قل هو الله احد و انا انزلناه و آیة الکرسی خواندم
از شکم وی آواز آمد که آنچه من خوانده بودم وی نیز خواند بعد از آن دیدم که خانه روشن شد نظر کردم فرزند
آمده بود و روی بسجده در آمد و از او لاد و مهدی خواهد شد چنانکه در لطیفه که ذکر مهدی بود گذشت و صحیح مذهب
اهل سنت این است که امام مهدی در زمانه آینده پیدا خواهد شد و روافض دروغ میگویند ولعنة الله
علی الکاذبین حضرت قدوة الکبرا میفرمودند که بعد از دوازده امام چهارده معصوم آنانند
که اولاد ائمه پاک و احفاد ایشان اند که در صغر سن گذشته اند اول محمد اکبر بن علی مرتضی که در ردو سالگی
گذشته اند دوم عبد الله بن امام حسین که در ردو سالگی گذشته اند سیوم قاسم بن امام حسین که در ردو
سالگی گذشته اند چهارم قاسم بن امام حسن که در ردو سالگی گذشته اند پنجم حسین بن امام زین العابدین
که در شش سالگی گذشته اند ششم قاسم بن امام زین العابدین که در شش سالگی گذشته اند

ذکر دو ازده امام و یازدهم و چهارده معصوم که در صغر سن گذشته اند و ذکر ولادت حضرت امام حسن عسکری رضی الله عنه

هفتم علی بن امام محمد باقر که در بیست و شش سالگی گذشته اند بشتم عبد الله بن جعفر صادق که در سه سالگی گذشته اند
نهم یحیی بن ہادی بن امام جعفر صادق که در سه سالگی + + + + + + + + + + + +
گذشته اند دہم صالح بن محمود بن موسی کاظم که در هفت سالگی گذشته اند یازدہم طیب بن امام موسی کاظم که در
هفت سالگی گذشته اند دوازدہم جعفر بن امام محمد تقی که در چهار سالگی گذشته اند سیزدہم جعفر بن امام حسن عسکری
که در یک سالگی گذشته اند چهاردهم قاسم بن امام علی ہادی که در سه سالگی گذشته اند و شرح اولاد دیگر جای دیگر
آمده است الله تعالی سعید بن عمر بن زید بن نفیل رضی الله عنه وی از عشره مبشره است که رسول علیه
السلام وی را بشارت بدخول بهشت کرده آورده اند که زنی بحضرت اصحاب آمد و از سعید شکایت کرد
که زمین من بغصب میگیرد و خانه می سازد و صحابه بسعید سخن وی گفتند فرمود که سمعت رسول علیه
شنیده ام از رسول
السلام + یقول من اخذ شبرا من الارض بغیر حقه یطوق الله یوم القیمة من سبع ارضین
معدک گفت اللهم ان کانت کذبت علی سعید فلا تمتها حتی یعمی بصرها و تجعل منها فیها ان خبرا
بان زن رسانیدند بدر آمد و بنا سعید را رضی الله عنه خراب کرد و برای خود عمارتی بنا نهاد چندان بر نیامد که کور شد
چون شب برخاستی بتقاضای کنیزک بجای قدم شبی کنیزک را نیافت بنگرد و در چاه افتاد و مرد عباد بن بشر و اسید بن
حضیر وی هر دو انصاری اند در شبی تاریک بحضرت رسول صلی الله علیه و سلم بودند چون بخانه خود روان شدند
از یکی آن دو در و شنی از نوک عصا پیدا شد که مدار از ... چون از یکدیگر جدا و روان شدند از عصای هر دو
روشنی منتشر شد ابو امامه باهلی رضی الله عنه وی آخرین اصحاب رسول است علیه السلام در کرم بی نظیر بود و همه مال
با فقیران خورد و سه دینار بروی مانده بود و سایلی آمد یک دینار بوی داد و دو سایل دیگر آمد هر یک را نفقه کرد صاحب خبر
... روز دویم صاحب ترمش کشید خوردنی شام بهم آورد چون خوردند فراش را فراز
کردند دیناری چند در زیر فراش بر آمد گفت با سیاهین آن دینار صرف کردی خاموش ماند چون شمردند سیصد دینار
بود خالد بن ولید رضی الله عنه در حق وی رسول علیه السلام فرموده است سیف من سیوف الله علی الکفار
چون ابوبکر او را در خلافت بجانب حیره فرستاد از اهل حیره شخصی را عبد المسیح نام بود پیش وی فرستادند و زهر
مقداری زهر که اثر وی بیک ساعت کار کند همراه وی بود پیش خالد کشید گفت چیست گفت ... در ساعت خالد
آن را بر کف نهاد و گفت بسم الله و بالله رب الارض و السماء بسم الله الذی لا یضر مع اسمه شیء فی الارض
و لا فی السماء پس آن را بیاشامید و زیانی ندید هیچ تفاوت نکرد و عبد المسیح آمد و با اهل حیره گفت ...
کار خدا گیست با وی مقاومت میسر نخواهد شد عبد الله عمر بن الخطاب رضی الله عنه بزرگ ... فرزندان عمر رضی الله
عنه است در مکه ایمان آورده و هنوز بالغ نشده بود و با پدر خود بمدینه هجرت کرد و وفات وی بمکه بوده در وقت رمی
مردم از دحام کرد و نیزه در میان دو انگشت وی آمد و رم کرد و جراحت شد و از آن مرد و کان ذلک سنة اربع
سبعین و قیل سنة ثلاث و سبعین و هو ابن اربع و ثمانین سنة و از وی آورده که سفری بود جائی آمد بود بر سید
از جمعیت چیست گفتند این شیر است که راه گرفته است از اسب فرود آمد سوی شیر روان شد گوش وی را بمالید و گفت

رضی اللّٰه عنه از سلمان … روایتی و بر اسیلی ز و در روایت از رسول علیه السلام یقول انما سمعت تسلط علی ابن

آدم من یخافه ولو ان ابن آدم لم یخف الا اللّٰه لم یسلط غیره عبد اللّٰه بن عباس رضی از کبار صحابه است

ولادت وی در شعب بود وقتی که بنو هاشم در آنجا محصور بودند و ذلک قبل الهجرة بثلث سنین و وقتی که رسول علیه السلام

وفات یافت وی در سیزده سالگی بود و دوبار جبرئیل را دیده و رسول علیه السلام دعا کرده که حق تعالی وی را حکمت دهد

را دیده توفی رضی اللّٰه عنه بالطائف سنة ثمان وستین و هو ابن احدی وسبعین در جنازه وی حاضر بودند

که مرغی سفید آمد و در کفن وی در آمد هر چند که تردد کردند نیافتند و در وقت دفن او خواننده خواند یا ایتها النفس

المطمئنة ارجعی الی ربک راضیة مرضیة فادخلی فی عبادی وادخلی جنتی عمران حصین رضی اللّٰه عنه وفات وی در بصره بود

سنة ثلث وخمسین ابن سیرین رحمة اللّٰه علیه گفته است که در بصره از اصحاب رسول هیچکس نبود که بر عمران حصین مقدم بود

باشد سی سال بیماری … او در میکرد وی آمد و دم کرد و نیک شد سلمان بن فارس وی از اصفهان بود کنیت وی عبد اللّٰه

امیر المومنین عمر وی را والی مداین ساخت در وقت خلافت عثمان و بمداین وفات یافت قال اهل العلم بالبرکات

سلمان رضی اللّٰه عنه من المعمرین ولد رای وحی عیسی بن مریم وعاش مائتین وخمسین سنة ویقال اکثره

و از بعضی کتاب چنان منقولست که عمر وی چهار صد سال کشیده بود و از رسول علیه السلام مرویست السباق اربعة

انا سابق العرب وصهیب سابق الروم وسلمان سابق الفارس وبلال سابق الحبشة

در روضه خلق در حق وی رسیده است که السلمان من اهل البیت چون وفات وی نزدیک … نیا تون خود را گفت

… چه کردی آن را و آب گرم … را در حوالی سر من بپاش که حالی قوی خواهد آمد

که نه از انس اند و نه از جن خاتون وی گفت هر چه گفتی بجای آوردم از درون خانه آواز آمد … که یا ولی اللّٰه

السلام … یا صاحب رسول اللّٰه در آمدم دیدم که روح وی مفارقت کرده است و بر روی فراش خود چنان خفته

که گویی در خوابست سعید بن مسیب گوید … گفتنای … ن … وفات کند می

باید … در خواب آن دیگری نماید من گفتم که این چه تواند بود و مرده را اختیار است که خود را در خواب بکسی نماید فرمود

کاری روح بنده مومن برگزیده است هر جا که بخواهد از زمین میرود و روح کافر در سجین محبوس است بعد از آن چون سلمان

وفات کرد روزی در قیلوله روزانه چون چشم من گرم شد ناگاه دیدم که سلمان آمد و گفت السلام علیکم

ورحمة اللّٰه وبرکاته گفتم وعلیکم السلام ورحمة اللّٰه یا ابا عبد اللّٰه کیف وجدت منزلک قال خیرا

وعلیک بالتوکل فنعم الشیء التوکل قالها ثلث مرات طفیل ابن عمرو الدوسی از روی آرند که گفته است

… رسول … قریش پیش من آمدند و گفتند ای طفیل بلاد من آمده و این

محمد علیه السلام در میان ما ظاهر شده است جماعه را متفرق ساخته و کار ما از انتظام انداخته … وی حکم سحر دارد برادر

از برادر جدا سازد و زن را از شوهر دور اندازد روزی فصیح ترین عرب آید مردم و زیارت مجلس حضرت علیه السلام امتناع

کرده … هم قبول کرد ما گفت مردم شاعر فصیح ام باری در مجلس آن مردم بنشینم که چون است اگر سخن او معقول بود بشنوم و اگر نه

است روزی آمد آواز تکلم در بار گوهر نثار وی بگوش وی رسید خوشحال شد و در حق وی دعا کرد و در حین دو …

پدید آمد و لشکر اهل اسلام باشد طفیل رضی الله عنه یوم الیمامه شهید شد و پسر وی عمر بن طفیل را جراحت بسیار
رسید و صحت یافت و در خلافت امیر المومنین عمر رضی الله عنه عام الیرموک شهید شد حسان بن ثابت آورده اند
که چون قبیله غسان مرتد شد و بقیصر روم پیوست و از آل غسانی حفنه بود همراه رسول با امیر المومنین
عمر برای هدیه حسان هدیه فرستاد حضرت عمر حسان را طلبید چون حسان رضی الله عنه بدر خانه امیر المومنین
عمر رضی الله عنه رسید و نیاز و سلام کرد گفت یا امیر المومنین بدرستی که من بوی عطا یا رالهی آن حفنه که
شنوم از نزدیک تو امیر المومنین عمر گفت آری ای حسان قبیله غسانی برای تو چیزی فرستاد : است
و راوی گوید والله اعلم هرگز فراموش نمیکنم آن عجوبه که از حسان دیدم که بوی آل حفنه را شناسا کرد
بی آنکه وی را خبری بوده باشد والله اعلم لطیفه پنجاه و چهارم در ذکر بعضی شعرا که از مشرب
صافی صوفیه و طایفه علیه شربی داشته اند حضرت قدوة الکبرا فرمودند
که شعر فی نفس الامر بذاته مذموم نیست بلکه اعتبار مخرج اوست چنانکه فرمودند هو کلام فحسنه حسن
وقبیحه قبیح و آنکه حق تعالی مفرط از قرآن اسم آنفی کرده وما هو بقول الشاعر از آلایش تهمت شعر
مطهر ساخت و علم بلاغت مورو ث را از حضیض تدلیس هو شاعر باوج تقدیس رسید وما علمناه
الشعر وما ینبغی له او افتضه اثبات معنی است که شعر فی حد ذاته امر مذموم است و بر اعتبار مرتبت
ایراد کلام منظوم معاتب و ملوم باشد بنا بر آنست که قاصران نظم قرآن را مستند بسلیقه شعر نداشتند و
جاهدان مصدی عدی باشند را صلی الله علیه وسلم از زمره شعرا میشمارند و این واضح ترین دلیل
است بر رفعت مقام شعر و شعرا و علو منزلت سحر آفرینان شعرا پایه شعر همین که چون از نفی تهمت
پیمبری کردند هیچ نسبت قرآن تهمت او بشاعری زدند با وجود این امر حضرت رسالت صلی الله علیه
وسلم شعر شعرای متقدم را استماع فرمودند که روزی یکی از صحابه برد یف مبارک صلی الله علیه وسلم سوار
بود فرمودند که از شعر شعرای متقدم هیچ یاد داری وی انشاد کرد تا یک صد بیت از شعر متفرق
حسین کردند و نقل از احمد حنبل است که دو بیت از قصیده که در رسول علیه السلام منقولست قطعه
رَضِینَا قِسْمَةَ الْجَبَّارِ فِینَا ✽ لَنَا عِلْمٌ وَ لِلْأَعْدَاءِ مَالٌ ✽ فَإِنَّ الْمَالَ یَفْنَی عَنْ قَرِیبٍ ✽
وَإِنَّ الْعِلْمَ بَاقٍ لَا یَزَالُ ✽ و از اصحاب خود شعر بسیار منقولست بتخصیص حضرت علی را دیوانیست
که ابیات او مطلع آفتاب حقایق و مقولات وی منبع کلمات دقایق که دستور اصحاب تحقیق و ارباب
تدقیق شده است و آنچه از اولیای کبار و بلغای نامدار منقولست در فضیلت شعر استقصای او بشرح
زبان نتوان کرد بیت خاصه کلیدی که در گنج راست ✽ زیر زبان مرد سخن سنج است ✽ رودکی
وی از نادر الدهر است و از مادر نابینا زاده اما چنان زکی طبع و تیز فهم بوده است که در هشت سالگی
قرآن را حفظ کرده بود و شعر گفتن گرفت بواسطه حسن صورت در مطربی افتاده در علوم هما موخت و
در آن ماهر شده و نصر ابن محمد سامانی او را تربیت کرده گویند که او را دویست غلام و چهارصد شتر در زیر بنه بود

میرفت و بعد از وی هیچ شاعری را این مکنت نبوده و اشعار او که العهدة على الراوی همه در نظر برآمده و در شرح یمینی
و در این اثر بر راوی است
مذکور است که اشعار او پنجاه هزار و سیصد بیت بوده است و از سخنان اوست در صفت شراب **ابیات** آن
عقیق قمی که هر که بدید ÷ از عقیق گداخته نشناخت ÷ هر دو یک گوهرند لیک به طبع ÷ این بیفسرد
و آن دگر بگداخت ÷ نابسوده دو دست رنگین کرد ÷ ناچشیده بتارک اندر تاخت ÷ **در نصیحت گوید**
رباعی زمانه پندی آزادوار داد مرا ÷ زمانه را چو نکو بنگری همه پند است ÷ بروز نیک کسان
غم مخور زنهار ÷ بسا کسا که بروز تو آرزومند است ÷ و در بعضی تواریخ چنان مذکور است که نصیر
ابن احمد از بخارا به مرو شاه جهان نزول فرموده مدتی آنجا متمادی شد ارکان دولت را خاطر به بخارا
و قصور و بساتین آن می گشت از رودکی چیزی بسیار نقل کردند تا ابیاتی چند مشوق و مرغب وی
به بخارا گویند در محل مناسب بر آهنگ عود ساز کرده بخواند **رباعی** بوی جوی مولیان آید همی ÷ بوی یار
مهربان آید همی ÷ ریگ آموی و درشتیهای او ÷ زیر پا چون پرنیان آید همی ÷ شاه ماه است و بخارا آسمان ÷
ماه سوی آسمان آید همی ÷ شاه سرو است و بخارا بوستان ÷ سرو سوی بوستان آید همی ÷ آب
جیحون از نشاط روی دوست ÷ خنگ ما را تا میان آید همی ÷ ای بخارا شاد باش و دیر زی ÷ شاه زی تو میهمان آید همی
چنان در نفس وی تاثیر کرد که با سفر خاص و کفش سوار شد یک منزل برفت و در بعضی تواریخ این حکایت
را به سلطان سنجر و امیر معزی نسبت کنند والله اعلم حکیم سنائی غزنوی رحمة الله و کنیت او ابو المجد مجدود بن
آدم است وی پدر شیخ رضی الدین علی لالا را عم بوده و از اکابر شعرای طائفه صوفیه است و سخنان
وی را استشهاد در مصنفات خود آورده اند و کتاب حدیقة الحقیقه بر کمال وی در اذواق و بیان
مواجید ارباب معرفت و توحید دلیل قاطع و برهان ساطع است از مریدان خواجه یوسف همدانی و سبب توبه
وی آن بود که سلطان محمود سبکتگین در فصل زمستان عزیمت گرفتن بعضی از دیار کفار کرد و از غزنین بیرون
آمده بود و سنائی در مدح وی قصیده گفته و میرفت تا بعرض رساند بدر گلخنی رسید که یکی از مجذوبان که
از حد تکلیف بیرون رفته که مشهور بود بلای خوار زیرا که پیوسته لای شراب خوردی در آنجا بود از وی
شنید که با ساقی خود گفت پر کن قدحی بکوری محمود سبکتگین تا بخورم ساقی گفت که سلطان مردی غازی است
و پادشاه اسلام گفت مردکی ناخشنود است آنچه در تحت تصرف دارد ضبط نمیتواند کرد و بعجل نمی
تواند آورد میخواهد که دیگر ولایت گیرد این قدح گرفت و خورد و باز گفت قدحی دیگر پر کن بکوری سنائی
شاعر ساقی گفت سنائی مردی فاضل و لطیف طبع است گفت اگر وی لطیف طبع بودی بکاری مشغول بودی که وی را بکار آمدی
گزافی چند بر هم بافته و بر کاغذ نوشته که هیچ کار وی نمی آید و نمیداند که برای چه کار آفریده اند سنائی چون آن را
بشنید حال بر وی متغیر شد و بمنت آن لای خوار از مستی غفلت هوشیار شد و پای در راه نهاد و بسلوک
مشغول شد و در سخنان مولانا جلال الدین رومی مذکور است که خواجه حکیم سنائی در وقتی که محتضر بود در زیر
زبان چیزی میگفت حاضران گوش بدهن وی نهادند این بیت را خواند **بیت** بازگشتم زانکه گفتم زانکه نیست

ذکر حکیم سنائی غزنوی علیه الرحمه

ودر سخن معنی و در معنی سخن ✤ عزیزی این را شنید گفت عجب حالتیست که در وقت بازگشتن از سخن نیز بسخن
مشغول است وی همواره منزوی و منقطع می بود و کلمات وی از اشعار وی ظاهر است چه احتیاج
آن که گفته آید پیری در منقبت وی نوشته **مثنوی** بس که شنیدی صفت روم و چین ✤ خیز و بیا ملک
سنائی ببین ✤ تا همه دل بینی بی حرص و بخل ✤ تا همه جان بینی بی کبر و کین ✤ پای نهاده چرخ بزیر قدم ✤
دست فشانده ملک بر نگین ✤ ورنه دکان ملکی زیر دست ✤ چون ندر و دست فلک بر زمین ✤ **قطعه** این جهان
بر مثال مرداریست ✤ کرکسان اندرو هزار هزار ✤ این مر آنرا همی زند مخلب ✤ وان مر این را همی زند منقار ✤
آخر الامر بگذرند همه ✤ وز همه بازماند این مردار ✤ **رباعی** بر سینه سر سپاه آید عشق ✤ بر سیم بلوک بدکلاه
آید عشق ✤ بر کاف کمال گل کلاه آید عشق ✤ با این همه یک قدم ز راه آید عشق ✤ ویرا قصیده ایست
زیاده از صد و هشتاد بیت که آنرا رموز الانبیا و کنوز الاولیا خوانند بس حقایق و لطایف و معارف
و دقایق در آنجا درج کرده بیت اولش اینست **رباعی** طلب ای عاشقان خوش رفتار ✤ طرب ای نیکوان
شیرین کار ✤ تا کی از خانه هین ره صحرا ✤ تا کی از کعبه هین در خمار ✤ در جهان شاهدی و ما فارغ ✤ در قدح
جرعه و ما هشیار ✤ زین سپس دست ما و دامن دوست ✤ زین سپس گوش ما و حلقه یار ✤ ویرا وسی
حدیقة الحقیقه است کتاب دیگر است بر وزن حدیقه و سه کتاب مثنوی دیگر مختصر از آنها است **مثنوی**
ای سپرده بپر زبیده بلند ✤ خویشتن را با شمرده زنده ها ✤ بر سوی لا یجوز یجوز ✤ ونشده در دست و نیست
هنوز ✤ تا تو در بند حبس البقی ✤ تخته تستی نه نیستی ✤ تاریخ اتمام حدیقه سنه خمس و عشرین و خمسمائة
بوده است **شیخ فرید الدین عطار** وی مرید شیخ مجد الدین بغدادی است در دیباچه کتاب **تذکرة
الاولیا** که بوی منسوب است میگوید که یکبار پیش مجد الدین بغدادی در آمدم وی را دیدم که میگریست گفتم
خیر است گفت زهی سپه سالاران که درین امت بوده اند بمثابه انبیا علیه السلام فرمود علماء امتی کانبیاء
بنی اسرائیل پس گفت از آن میگریم که دوش گفته بودم خداوندا کار تو بعلت نیست مرا از آن قوم گردان
یا از نظارگیان آن طایفه گردان که قسمتی دیگر را طاقت ندارم میگریم باشد که مستجاب گردد و آورده اند که
سبب توبه وی آن بود که روزی بدکان عطاری مشغول بود و مشغول سودا درویشی
بانجا رسید و چند بار شیئا لله گفت وی بدرویش نپرداخت درویش گفت ای خواجه چگونه خواهی مرد عطار گفت
چنانکه تو خواهی مرد گفت تو همچون من میتوانی مرد گفت بلی درویش کاسه چوبین داشت زیر سر نهاد و الله گفت
جان داد عطار را حال متغیر شد و دکان بر هم زد و براه این طائفه در آمد و گفته اند که حضرت مولوی
در کبر سن بحضرت عطار رسید و کتاب اسرارنامه بوی داده و وی دائم مطالعه میکرد و مطابق وی سخن
میگفت چنانکه میگوید **بیت** کرد عطار گشت مولانا ✤ شربت از دست شمس نوش نمود ✤ و در جای دیگر
گوید **بیت** عطار روح بود و سنائی دو چشم او ✤ ما از پی سنائی و عطار آمدیم ✤ و آن قدر اسرار
توحید و حقایق مواجید که در مثنویات و غزلیات وی اندراج یافته در سخنان هیچ یکی ازین طایفه یافته نمیشود

ذکر شیخ فریدالدین عطار

حضرت قدوة الکبرا میفرمودند که از کتب متقدمین و منقوله کاملین آن مقدار موثر نبود که سخنان
وی ملک نسبت جذبه و داعیه سلوک این طائفه کتاب منطق الطیر فقیر را شده وگاه بوده که اگر چه از الفاظ
مشکله این طائفه و الفاظ معتقده صوفیه حل نمیشد رجوع بآن کتاب میکردم کام می بود و پیش
از دست گرفتن تمام آن حل المقامی شد و گاه بوده که در بین مطالعه از مصنفات متقدمین و در اصحاب چند
کتاب را تحریض و ترغیب میکردند اول خمسه حضرت خواجه نظامی قدس الله سره و میگفتند زنهار زنهار
سخنان خواجه را افسانه خیال مکنید و مصنفات حضرت شیخ فرید عطار را و مکتوبات حضرت شیخ شرف الدین
منیری و سخنان شیخ سعدی شیرازی و کتب عین القضات همدانی را بسیار عقیده داشتند و مصنفات
شیخ اکبر را و تابعین وی را بسیار ترغیب میکردند و میگفتند بمصنفات شیخ اکبر بسیار قابلیت و قوت ملائی
باید اما بر حسب عقیده خالی از فایده نخواهد بود و رسائل حضرت شیخ حسین منصور بلخی را که وی را میگفتند دی شاه باز
توحید است اگر چه بدایت حال دارد حضرت قدوة الکبرا میفرمودند که حضرت مخدوم زاده شیخ نور
نور الله قلبه میفرمودند سالک را سود و منفعت و بهره مند تر از منطق الطیر کتاب دیگر نیست اگر زبان شرح داشته
باشد و حال طائفه بر و نازل شده **بیت** تو ئی معنی و بیرون تو اسم است ⁜ توئی گنج همه عالم طلسم است
در تاریخ سنه سبع و عشرین و ستمائة حضرت شیخ [illegible] بکافران شهادت یافته و سن مبارک وی در آن
حال صد و [illegible] سال [illegible] شیخ شرف الدین مصلح بن عبدالله سعدی الشیرازی
از اواصحاب [illegible] و از مجاوران بقعه شریف شیخ عبدالله خفیف قدس الله سره از علوم دینی تمام بهره داشته
و از آداب تصنیف کامل سفر بسیار کرده و اقالیم را گشته و بار [illegible] حج پیاده رفته و در سفر هند به بتخانه سومنات
رسیده و بت را شکسته و از مشایخ کبار [illegible] و گفته اند در سفر بیت المقدس رسیده و در آنجا سقائی
کرده [illegible] یک چهل سال روزی که بدایت این کار کرده و در دجله در آمد که مشک پر کند در آستنگان بر ناگاه
مردی پیدا شد که آب بده گفت تو بر آب دجله رسیده آب بخور این آب را برای تشنگان برم گفت
آمده [illegible] هم امروز ترا آب حیات وصال بخورانم اما چون پیر و احتی چه کار کنم گفت و غایب شد
بعد از آن شیخ هر گاه آب پیدا و ندمی گفتند که یا خضر آب بگیر چهل سال در این تکلم گذشت که خضر بگیرد
پیشان بعد از چهل سال همان مرد پیدا شد کاسه آب حیات ذوق داد و بصحبت حضرت شیخ الشیوخ رسیده
و از وی استفاده کرده و یک سفر حجاز بوی همراه کرده و بر شعر او آنچه صلا از عالم غیب آمد در مقدمه
کتاب اشعار یافته و وفات وی در روز جمعه ماه شوال در نصف آخر سنه احدی و تسعین و ستمائة بوده
شیخ فخر الدین ابراهیم المشتهر بالعراقی وی صاحب کتاب لمعات است و دیوان شعر وی مشهور است
از نواحی همدان در صغر سن حفظ قران کرده و بغایت قرآن خوش میخواند چنانکه اهل همدان شیفته آواز وی
و بعده بتحصیل علوم اشتغال فرموده که در بغداد سالکی مشهور مدارس آن دیار شده روزی جماعت قلندران
بهمدان رسیدند و با ایشان پسری صاحب جمال بوده و بوی مشرب عشق غالب بجز و تلمی بعد جان

شیخ شرف الدین مصلح بن عبدالله سعدی الشیرازی

شیخ فخر الدین ابراهیم العراقی

طالب و عاشق شده چون قلندران سفر هندوستان اختیار کردند چند روز خود را گرفت آخر چون شعف زیاده شد
وی روی بسوی هندوستان نهاد و در راه بقلندران رسید برنگ ایشان برآمد با جماعت قلندران بملتان
رسیدند بملازمت شیخ بهاءالدین زکریا آمدند چون جماعه قلندران روان شدند وی را آرزوی صحبت شیخ شد
شیخ هم بوی تصرف کرده آمده سر در قدم شیخ نهاد شیخ وی را بخلوت نشاند از جمله یک دو هفته گذشته بود
که وی را وجدی رسید و واردی قوی روی داد و این غزل در حالت از وی سر زد بیت نخستین
باده کاندر جام کردند * ز چشم مست ساقی وام کردند * و آن را بصوت بلند و آواز حزین میخواندند و میگریستند
چون اهل خانقاه آن را شنیدند بر سبیل انکار بسمع مبارک شیخ رسانیدند که وی بخلاف شرب این خاندان
غزلیات میخوانند و صحبه میورزند و مشرب سهروردیه جز بانک جهر و تلاوت قرآن و دیگر نمی باشد شیخ فرمود که شما را
از اینها منع است او را از اینها منع نباشد چون روزی چند برآمد یکی از اهل خانقاه را گذر بجانب خرابات افتاد شنید که
آن غزل را خراباتیان با چنگ و چغانه میگفتند پیش شیخ آمد و صورت حال باز نمود و گفت اکنون شیخ حاکم
اند شیخ برخاست بدر خلوت آمد و گفت که عراقی چه میخوانی بخوان و آخر این ابیات را تا مقطع خواند بیت
چو خود کردند راز خویشتن فاش * عراقی را چرا بدنام کردند * شیخ گفت برخیز که کار تو تمام شد در
خرابات میکنی بیرون آی بیرون آمد و سر در قدم شیخ نهاد شیخ بدست مبارک خود سر او را از خاک
برداشت و هم در آن خلوت خرقه از تن مبارک خود کشید و در بر او کرد و بعد از آن دختر خود را
بعقد نکاح وی در آورد و وی را از دختر شیخ پسری آمد او را کبیرالدین لقب کردند بیست و پنج سال در خدمت شیخ
بود چون شیخ را وفات نزدیک رسید وی را بخواند و خلیفه خود ساخت و بجوار رحمت حق پیوست چون
التفات شیخ بنسبت او زیاده بود بعضی اصحاب را رگ حسد بجنبید و شیطنه وقت رسانیدند که اکثر
اوقات او شعر میگوید و صحبت وی هم جوانان صاحب جمال است وی را استحقاق خلافت شیخ بخلاف
سابق نیست چون شیخ وی آن را شنید دست از همه باز داشت و روی بسوی حرمین شریفین زادهما الله
شرفا آورد و بعد از زیارت کعبه بروم رفت بصحبت شیخ صدرالدین قونوی پیوست از وی تربیت یافت
جماعتی فصوص میخواندند استماع کرد و در اثنای استماع لمعات را نوشت چون تمام کرد بنظر شیخ آورد شیخ آن را پسندید
و تحسین بلیغ فرمود معین الدین پروانه از جمله معتقدان وی بود روزی بسوی میدان میگذشت
دید که شیخ چوگان در دست در جوانان ایستاده است امیر معین الدین گفت که حضرت شیخ ما کدام طرف
باشیم شیخ گفت از آن طرف اشارت براه میکرد و امیر روان شد و برفت چون امیر وفات یافت حضرت شیخ
از روم متوجه مصر شد عزیزان باستقبال برآمدند و بعزت تمام بردند سلطان مصر را بنسبت شیخ معتقده
کلی پیدا شد شیخ الشیوخ مصر گردانید او وی بیحجابان بی تکلف در بازارها میگردید و گرد دکانها طواف کرد
روزی ببازار کفشگران گذشت نظرش بر کفشگر پسری افتاد شیفته وی شد نزدیک کفشگر سلام کرد گفت این پسر کیست
گفت پسر من است شیخ بلبهای پسر اشارت کرد و گفت حیف باشد که چنین لب و دندان با چرم خر ملوث گردد کفشگر گفت

با مردم فقیریم و این حرفه من است اگر چرم خرند بدان بگیرم نان از آنجا پیدا شود بسیار که بر روز چندین کار کنند
و چه چیز بهم میرساند گفت بر روز چهار درم شیخ گفت که بر روز هشتاد درم بدهیم او را که ترک این کار بکند بر روز برفتی
و با اصحاب بر دوکان کفشگر بنشستی و مانع الیال در روی انتظار کردی و اشعار خواندی و گریستی منشیان [illegible] خبر
به سلطان رسانیدند از ایشان سوال کردند که این پسر از شیخ بخانه میبرد یا نی گفتند نی گفت باری در دکان
خلوت میسازد یا نی گفتند نی دوات قلم خواست و بر کاغذ نبشت که بر روز پنج دینار دیگر بر وظیفه شیخ فخر الدین
عراقی بیفزایند روز دیگر که شیخ را با سلطان ملاقات افتاد سلطان گفت که حیف است که شیخ را در دکان
کفشگر باید بنشستن افتاده است مختصری بجهت خرجی شیخ تعیین کرد اگر شیخ خواهد آن پسر را بخانقاه فرستند شیخ
گفت که ما را استغنا داد وی را باید بود و تحکم نتوانیم کرد و بعد از آن شیخ را از مصر عزیمت شام شد سلطان منشور بملک الامرا
شام نبشت که با جمله مشایخ و علما که با استقبال کنند استقبال کردند ملک الامرا پسری صاحب جمال بود
شیخ را نظر بروی افتاد بی اختیار سر در قدم پسر نهادند پسر نیز سر در قدم شیخ نهاد و ملک الامرا بر دو [illegible] موافقت
کردند اهل دمشق را از آن انکاری در دل پیدا نشد [illegible] اشتند چون شیخ در دمشق مقام ساخت
شش ماه گذشت و فرزند او کبیر الدین از ملتان بیامد و مدتی چند بخدمت پدر بسر برد بعد از آن شیخ را عارضه
پیدا شد یاران [illegible] اخوان را وصیت فرمود و وداع کرد **قطعه** در سابقه چون قرار عالم دادند * مانا که نه بر مراد
آدم دادند * زان قاعده قرار کان دور افتاد * کس را نه بر وعده دلی کم دادند * و فی شهر ذی
القعدة [illegible] از دنیا برفتند و قبر وی [illegible] مرقد شیخ محی الدین العربی قدس سره در صالحیه
دمشق و قبر فرزند وی کبیر الدین در پهلوی قبر وی رحمة الله علیه . حسینی رحمة الله نام وی حسین بن عالم
بن ابی الحسین است و اصل از گزیو است که دهی است از نواحی غور عالم بود بعلوم ظاهری و باطنی
از کتاب و حی [illegible] جهان [illegible] مرید شیخ بهاء الدین زکریاست بیواسطه و مشهور مردم آن است [illegible]
چنین دیده ام که مرید شیخ رکن الدین ابو الفتح است و وی مرید پدر خود شیخ صدر الدین و وی مرید پدر
خود شیخ بهاء الدین زکریا ملتانیست وی را مصنفات بسیار است بعضی منظوم چون کنز الرموز و زاد
المسافرین و بعضی منثور چون نزهة الارواح و روح الارواح و صراط المستقیم و مر او را دیوان
اشعار است بغایت لطیف و سوالات منظوم که شیخ محمود شبستری آنرا جواب گفته است و بنام
گلشن راز بر آمده است و گویند سبب توبه وی آن بود که روزی بشکار رفته بود آهوی پیش آمد و خواست
که تیر بزند آهو بوی بنگریست گفت حسینی تیر بر من میزنی خدای تعالی ترا از برای بندگی و معرفت آفریده
است نه از برای تیر زدن ما را و غایب شد آتش طلب در نهاد وی افتاد هر چه داشت در راه خدا ایثار کرد داد
و با جماعتی جوالقیان همراه ملتان آمد شیخ رکن الدین آن جماعت را ضیافت کرد چون شب شد حضرت
رسالت پناه را صلی الله علیه وسلم بخواب دید گفت فرزند مرا ازین جماعت بیرون آر و بکاری مشغول دار
روز دیگر شیخ رکن الدین آن جماعت را گفت که در میان شما کیست اشارت با میر حسینی کردند و [illegible]

شیخ امیر حسینی هروی

الستان بیرون آورد و تربیت کرد و تا بمقامات علیه رسید لیس اجازت بمراجعت خراسان داد و هرات آمد اهل هرات همه مرید و معتقد وی شدند حضرت قدوة الکبرا میفرمودند که از بعضی مردم ملتان چنان استماع افتاد که حضرت میر حسینی را نیز حضرت شیخ یک دختر خود در العقد نکاح در آورده اند چنانکه حضرت شیخ فخر الدین عراقی را این هر دو اعزه در یک شهر آن دو کتاب مشهور لمعات و نزهة الارواح تصنیف کرده اند و بتشرف نظر شیخ در آورده اند فرمودند که لمعات به نسبت خاص واقع شده و نزهة الارواح هم خاص هم عام بحسب حیثیت خود بهره برد و المعات لمعهٔ دیگر دارد وفات وی سادس شهر شوال سنه عشر و سبعمایة قیل سنه تسع و تسعین و ستمایة بوده است و قبر وی در مصرح بر الست بیرون گنبد مزار عبد الدین جعفر طیار رضی الله عنهم

شیخ اوحد الدین اصفهانی

شیخ اوحد الدین اصفهانی چنان استماع افتاد که وی از اصحاب شیخ اوحد الدین کرمانیست این نسبت به از الست و یرا دیوان اشعار است در غایت لطایف و ترجیعات وی مشتمل بر حقائق و معارف و مثنوی بر وزن اسلوب حدیقهٔ شیخ سنائی جام جم در آنجا نیس لطیف درج کرده و از آن مثنوی این ابیات است مثنوی اوحدی شصت سال سختی دید + تا شبی روی نیکبختی دید + سر گفتار با مجازی نیست + باز گردید که این نیازی نیست + سالها چون فلک بسر گشتم + تا فلک وار دیده ور گشتم + در سر پای چله داشته ام + چونه از بهر وله داشته ام + ورد ... خانه نیست با یارم + در برون در میان بازارم + کس زمینه چنین شوق من + ره ندارد کسی بخلوت من + تا دلمن بدوست پیوستست + سوزنم گرد من نشستست + و دوی قصیده رائیه حکیم سنائی را جواب بنا گفته عدد ابیات او صد و هشتاد دو ابیات مطلع او اینست

ابیات

سر نبود من ندارد یار + چون تولان شد ز بخت تیره خود ار + کار ما با کلست و تیم و شهر + وان یکی تن بمیند بند و کار ما همه غایت است با که گویم راز + محرمی نیست تا بنالم زار + قبر وی در مراغه تبریز است و تاریخ در آنجا نوشته سنه ثمان و ثلثین و سبعمایة

افضل الدین خاقانی

افضل الدین خاقانی هر چند وی شاگرد شاعر فلکی ست لیکن در شعر مرتبه تمام یافته چنین گویند که ویرا در اطوار شعر طوری دیگر بود که شعر در جنب او کم است چنانکه خود میگوید

بیت

شعر چه باشد بر من تا کنم لاف او + هست مرا فن دگر غیر فنون شعر او + سخنان وی برین مشاهده است

قطعه

صورت من همه او شده صفت من همه او + لاجرم کس من و من کس لشود اند بیختیم + نیم نیچ و دمی تا که نگویند آن کیست + چون نگویند مرا باید گفتن که منم + در جای دیگر میگوید

قطعه

عشق نی قشر دهای نر منظ کبریا + بر و بدست بحت هستی ما را + ما و شمار انیفکند بخود دستی زانکه نه گنجد و نور رحمت او بنما + و ازین قبیل در سخنان وی بسیار است که بوی آن می آید که ویرا از مشرب صاف صوفیه شربی کامل بوده است وی در خلافت المستضی نور الله بوده است قصیده عربی که گفته ذکر وی کرده است یا از جای دیگر چنان معلوم میگردد که ممدوح او لیار تو تیر و شیر و النساء و منوچهر بوده اند شیر و النساء کلام را خاقانی میگفتند و یرا تربیت کرده است و آن انست که در فضلاء شیر و النساء گرفت و گزینی شده شیر و النساء گفت که شعر از مصاحبت ملوک خوش طبع میگردند و قابلیت شعر پیدا می کنند و فضلا

بمجلس آن میگفتند آخر قرار بران افتاد که تا یکی از بیت گسم خیر والنساء پسری بهم رساند از در دوگری و در صدد تربیت او شده اول تعلیم نشانده چون سواد برآورده گفتش که گاه گاهی شعر هم بگو و معلم گفت که وبال تعلیم شعر گفتن و ترغیب با ابیات شعر کن چون پسر از ملازمت خاقان بمکتب خانه میرفت در راه دید که شتری در پلیز از روی نهاده است بخاطر پسر رسیده که این شعر گویم **بیت** ای اشتر اگر کردنا دانم چه خواهی کرد ناه گردن دراز کرده بلند بخواهی چرد نا ❊ روز دیگر بملازمت خاقان آمد و این بیت بر کاغذی نویسانیده آورد پادشاه چون خواند خنده در گرفت گفت کاغذ ابیات فضلا باید بر در محل آسودن خود بر چوب سقف بسته داشت و پسر را بر روز ترغیب میکرد اتفاقا ارکان دولت او بهمدیگر کنکاش کردند که پادشاه را کشتم آخر قرار بران افتاد که از جراح مردانه باید ساخت و برا از بسیار قبول کردند وقتی که در خلوت میرود آنجا در وقت تراشیدن سر کار خود بکند جراح هم قبول کرد چون فرصت یافت هم در آن خلوتخانه آن پاره کاغذ آویخته بود و چون جراح سر تراشید بلبس خاید وقتی که موئی زیر زنخ خواست که بگیرد و زنخ بالا چون کشت بالا نظرش بر آن پاره کاغذ افتاد هم در زبان خواند **مصرع** ای اشتر اگر کردنا دانم چه خواهی کرد ❊ جراح را لرزه بر دست و پا افتاد و در محل اعتذار در آمد گفت پادشاه سلامت از من خطائی نشده وزیران نوابین توطیه برای کشتن تو کرده اند پادشاه بیرون غریب وسعت داده چون استفسار کرد جراح تمام قضیه سرگذشت بعرض رسانید پادشاه بیت او را مبارک گرفت که ما را از جان گزشتن برآورد بدل ها را لپسر خواند و بنسبت خاقان خاقانی ملقب شد و بیت او بمرتبه در کار شد که سر حلقه فضلای متقدمین شنیده ریش در دو دگر بود چنانچه خود در شعری تراشیده است **بیت** نوح نه لبس نم است گرچه مو بدی ❊ قطره نیستی زجوب هر سر طوفان او ❊ نهایت خاقانی در ایت حضرت نظامی است قدس سره و اندک معارضه هم بینکد گر شده و نیز قصیده رائیه حکیم سنائی را جواب گفته و حد ابیات از صد و شصت گذرانیده مطلعه ساخته **ابیات** الصبوح الصبوح کاند کار ❊ النهار النهار کاند کار ❊ کار ی از روی خز چو آب خزان ❊ یاری از خوشدلی چو برج بهار ❊ خیز بیگاه الوقت صبیح ❊ میکند لعبتان از دیده نثار ❊ در آخر قصیده میگوید **ابیات** این قصیده ز جمع سمعیات ❊ ثامن است از عرائب اشعار ❊ از در کعبه گرد آویزند ❊ کعبه بر من خاند ای استار ❊ زد قفا سنگ را اقفای سنگ ❊ وامر او را یقین کند انکار ❊ توفی المقتضی سنه خمس و ستعین و خمسمایه شیخ نظامی دیرا از علوم ظاهری و باطنی و مصطلحات رسمی تمام داشته اما از همه دست داشته یکی از اکابر نقل کرده از گنجه که شیخ از علوم غرائب و عجائب بهره داشته اند چنانکه کیمیا و سیمیا و ہیمیا که عالم سکر است منسوب بایشان بود پادشاهی بود شیخ را تکلیف کرد که بیاید شیخ با دامن قناعت و عزلت کشیده بود و اتفاقات بحکم پادشاه نکرد پادشاه گفت خوب چون شیخ نمی آید بملازمت ایشان روم پادشاه با جمعی ارکان دولت و امرائی نواب سوار شده روی بسوی کلبه شیخ نهادند چون نزدیک بحجره رسید دید که سرا پرده

ذکر حضرت نظامی گنجوی

زرین و خرگاه سیمین و انواع خیام بر پا کرده اند و لشکری بی نهایت گرد سراپرده پادشاه فرود آمد و تعظیم
تمام در آمد از یک سراپرده بنهانراه او درون دادند باقی ارکان دولت بیرون ماندند و خود را گم کردند
چون پادشاه را درون بردند دید که بر کرسی زرین و تخت مرصع شیخ نشسته است و بانواع لباس فاخره
و رو قورچیان بسیار در پیش شیخ ایستاده و زرین کمرینگان و خنجر کشیدگان در گرد شیخ ایستاده
پادشاه فهمید که از آنکه شیخ چون دید که پادشاهی و بجاه تعرف خود را برطرف ساخته دید که شیخ را ژنده
کهنه در بر و در ویرانه هست شیخ تسلیم کرد و فرمود که دولت و جاه دنیوی اهل حیرت نیست که مردم باو نازش کنند
و مفاخره می نمایند پادشاه بمحل عذر در آمد امثال این از حضرت شیخ بسیار نقل است و حکیم پیشه بودند
که علم کیمیا میدانستند ملک و بجلد ثانی سکندرنامه بوی ایمای کرده اند قوت روحانیة ایشان بمرتبه عالیست
که چنین در شعر ایشان دخل نکرده و برکاندکی اظهار معنی کرده سخن از تن جدا شد و دیگر سخنان ایشان در
کتاب لطایف تفرقه مذکور است و سخنان ایشان بمرتبتی که کسی مداومت کند البته مقصود آن برآورده
گردد چنانکه خود فرموده اند بیت اگر تا امید لبش گردی بدست * بدست آور دهر مرادی که هست بتاریخ
وی در سکندرنامه محتشم گفته سنه اثنین و تسعین و خمسمائه بود حضرت قدوة الکبرا و صفوه [illegible] که مثنویهای
وی که پنج گنج اشتهار یافته اکثر ابیات بعای سلطان از وی سرزده است و بسیار سخنان او وی بابل افتاده اند
هرچند که مردم در جواب او سرزده اما بجای [illegible] آن با بر آمدن نتوانست اگر زیر سر منی پی برده اند
اما خوب برده اند و آن هم بالتفات حضرت سلطان المشایخ بوده شیخ کمال خجندی قدس سره وی بسیار
بزرگ [illegible] اشتغال بشعر و تکلیف ولی سر بیش آن بوده باشد که ظاهر مغلوب باطن نشود و از رعایت
عبودیت باز نماند چنانکه خود میگوید بیت این تکلفهائی اندر شعر من یک کلمتی با حمرائی هست * علی الدوام
بریاضات و مجاهدت [illegible] حضرت خواجه میفرمودند که وی چندگاه در بیاس بوده ام که بوده گوشت حیوانی
نخورده کمالات وی از شعر و معانی وی ظاهر است احتیاج بتعریف و توصیف نیست وفات وی در سنه
ثلاث بوده و قبر وی در [illegible] بر سنت بر لوح قبر وی این بیت کنده اند بیت کمال از کعبه رفتی بر در یار * هزارت
آفرین مردانه رفتی * مولانا محمد شیرین مشهور به مغربی قدس سره وی مرید شیخ اسمعیل سیسی است که وی از اصحاب شیخ
نورالدین عبدالرحمن محمد اسفراینی است قدس الله سره در بعضی سیاحت خود بدیار مغرب از دست یکی از
اصحاب شیخ محی الدین عربی خرقه پوشیده و کشف حقایق و دقایق از آنجا کرده و تمامات وی از تصنیفات وی
یکی دیوان مصطلح دارد و تخصیص جام جهان نمای که مجموعه کلیه علم التصوف درانجا درج کرده الحق توان گفت که بی
نظیر است که هیچ یکی ازین طائفه از آن نوع تصنیف موجز و مختصر جامع اصول و فروع و تصوف دست نداده
و صحبت بخواجه کمال خجندی که موجب مطایبه وی بود در لطیفه سابق مذکور شده است وقتی که شیخ اسمعیل سیسی
بریاضت در چله می نشاند خدمت مولانا را نیز تکلیف کرد مولانا این غزل گفته و بعرض رسانید بیت تا همه نور دیده
[illegible] ذرت گذشتیم * از همه صفات [illegible] آن ذات گذشتیم ما استحسان کردند [illegible]

ذکر خواجه حافظ شیرازی

وسبعمائه بود شمس الدین محمد بن الحافظ وی را بحضرت قدوة الکبرا مصاحبت واقع شده بسیار بسیار پسندید
چنانکه باین معنی در چند جای اشعار رفته است وی فی الحقیقت اویسی بوده مجذوب طور سلوک تحقیقت مرشد وی حاجی
قوام که منصب وزارت از صدارت بالتفات خاطر خواه میسر شده واشعار وی جمع کرده است سخنان وی چنان
بر تسنی افتاده که در مجلس انبساط فرنگیان واقع شد حتی که سخنان وی را لسان الغیب میگویند وفات وی
در سنه اثنین وتسعین وسبعمائه بود وقیل ع رشته نماید و الاخر اصح امیر خسرو وی قدوه کاملان شعرای متقدمین

ذکر سلطان الشعراء امیر خسرو دهلوی

فرید دهر شاعران فضلای کاملین وذایق اسرار صوفیه با کمال لایق در آثار شاعر یافته حلیه بود و پدر وی از اتراک لاچین
بوده بسبیل تجارت در هندوستان افتاده و در دار الخلافت دهلی حرسها الله من الآفات والعاهات سکونت کرد
پدر وی را امیر لاچین میگفتند چون در خانه امیر لاچین پسر متولد شد پدر او یکی از عقلای مجانین که در دهلی به شهرت داشت
او را برد فرمود این پسر از خاقانی وانوری پیش قدم بود وچون قابلیت درس پیدا کرد بتعلیم اشتغال فرمود فی الجمله
سواد بر آمده و سلیقه شعر پیدا شد گاه شعر گفتی و بملازمت حضرت سلطان المشایخ نزد آمدی استحسان فرمودی
وی را فرمودند که حرف و شعر زبان شیرین پیدا خواهد کرد اما اگر بطریق اصفهانی گوئی نزدیک بقبولیت شود و از ان
اشعار بود ... عشق انگیز و شوق امیز گفتن ابتدا ... و خد و خال و زلف و ان و پیچیدن مسائل شعر و صنایع
بحضرت سلطان المشایخ گذرانید قواعد شعر و فواید نظم و ضوابط از انجا تحقیق کرده بعد و نسبت ... حضرت
سلطان المشایخ لغته لله ... چون ... ارادت صادق پیدا کرده در همان ایام قدیم ارادت حضرت سلطان
المشایخ مشرف گشت بعده قصیده ... هم ... حضرت شیخ گاه آمده فرمودند چه میخواهی گفت خسرو کمترین
شیرین چه خواهد فرمود که خاص نبات بیار آوردند و بر سر وی نثار کردند اندکی از ان خورده بقدری بر دوی
پیر آمده گفت ... سخنی از شیخ شرف الدین قلندر در خواست کرد فرمودند شیرین ... چیزی بر بود که
نمک باید بست اخر الامر پاره نمک ... دهان نداشت بدهان وی بخشید حضرت قدوة الکبرا میفرمودند
که احتمال دارد که از ... گوهری یافته باشند مصداق سخن شیرینی ونمکی سخنان ولیست که بر اطباع
مردم پوشیده نیست بعد از این هر کتاب از نظم و نثر که بر بستی بشرف نظر الشیخ مشرف کردی که آن کتاب
هم بر دست خسرو بودی که فاتحه میخواندند وگاه بودی که چند سطر از کتاب در نظر مبارک آمدی و تحسین
بتقاضای میکردند در بین ایام بود که محمود ... و کاتبین فن ندانند ملک شخص که بمثابه از این است و خلقت
وی از برای آن است پیش گیرد چون التفات حضرت سلطان المشایخ نسبت وی بمعنی از هم
بود آنهم میسر شد بیت آنانکه خاک را بنظر کیمیا کنند * آیا بود که گوشه چشمی بما کنند * کار شان درین
وادی بمرتبه رسید که محرم سخنان صوفیه و سلاح اسرار ... علیه شد هر چند سلاطین را خدمت کرده خواهد
ملازمت کرده اما از نظر حضرت سلطان المشایخ بی بهره نبوده آورده اند که وی هفت پادشاه دهلی را
ملازمت کرد اول ترتیب وی از غیاث الدین شد باوجود چندین اشتغال ترک و وظایف و روایت
موجود معمول مشایخ نکرده است و تهجد از وی قضا نشده و قرآن خوانی انهای وی ... روقت تهجد بشهر

وار در روزی حضرت سلطان المشایخ فرمودند که ترک اثر مشغولیهای چیست گفت گاه گاهی در سحری
گریه دست میدهد فرمودند که الحمد لله که اثر ظهور شدن گرفت و آن منقلا آلتفاوت التفات باطنی و مکاتبات
الطاف ظاهری که بنسبت میر خسرو بود و بیاران دیگر نبود چنانکه در یک رقعه نوشته اند بعبارت سروری
اینست که من از همه کس تنگ ام و از تو تنگ نه ام یا کسی از خود تنگ می آیم و از تو نه این سخن بحد بیت
تمام شعر است از ین کدام رتبه بالاتر بود که روزی بصحبت شیخ نصیر الدین محمود گفت دکوئی و میان
بود وی و میانجی شده بهمدیگر عرض حالات حضرت شیخ نصیر الدین کرده روزی بحضرت سلطان
المشایخ عرض کرد که تخلص من خسروانه افتاده چه خوب بودی که فقیرانه نام ولقب یافتی حضرت ایشان مر
علم خود در جوع کردند و بعد از زمانی در از سر بر آوردند فرمودند فردا قیامت نزاد زمره اولیا و اصفیا
نامی خواسته ام محمد کاسه لیس خوانند خسرو خوشحال شد و شکر بجای آورد روزی و ایشان را
حال بودند و اصحاب همه در پرتو نور ذوق آن فارغ البال محو شده که یکبار در دریای لطف خود
غوطه خوردند بعد از یکپاس بساحل شعور بر آمدند بشارت داده ترک الله بشارت یا د مر ترا که درین
حالت مرا بعالمی برده بودند و د آنجا حصول و وصول شده که تقریر از ان عاجز است ابیات
نموده اند مرا عالمی که نتوان گفت ¤ بعبارت زبان شرح آن یکی ز هزار ¤ چه بعالمی که همه کائنات ذره ی
نیست ¤ چه حاصل که همه عزو کام در زی ذره ¤ چه دیده ایم همه دیده کان از و خبره ¤ چشیده ایم شرابی
... در بی خمار ¤ و بپایان صحبت استفسار کرده اند که چها آورده گفتنی از حصول عرفان و از
وصول و ... و از اصحاب ... چند رنجی زده و سر در قدم شیخ آورد قطعه زبی خجسته
مقامی که گفت حضرت پیر ¤ زروی لطف و سعادت مرا بشارت داد ¤ اگرچه بنده سزاوار نبود ولی لیکن
ولی گزید ز لطف خود و سعادت داد ¤ حسن سنجری وی از مشاهیر شعرای هند است در زمان خسرو می زیست
نظم و نثر از عهده بر آمد چنانکه همه اصحاب پسندیدند ذوق در ردیف و بر این شیوه بست داد که اکثر مردم آن
عهد که او نتوانستند بر آمدن وی نیز از اصحاب کبار شیخ نظام الدین است و تمام سر و صوری و معنوی و در لطافت
و ظرافت بدل بذاشتند اگرچه بعضی اوقات در ملازمت ملوک آن عصر و برخی ساعات ... مرا بابان
بسر برده است اما خالی از محبت و دریافتنی نبود چنانکه اکثر اوقات نسبت شیخ فرمودند که حسن ما در حسن
مجاورت ملوک در یافت با حسن الوجوه کوشیده اند هر چند که ایشان همنشینان ملوک بوده اند و گاهی
امثال شعرا با شربه و مطربه میل کرده باشند حاشا و کلا از خواجه حسن نقلست که میر خسرو در ملازمت
بادشاه وقت بملتان رفته و از انجا طلب حضرت شیخ سعدی را النبیه از فرستاد چون بعضی از اشعار وی
بشیراز رسیده بود مثل این ابیات میخوانند بیت سیه با دام را بر گرد مفکن در نظر بازی ¤ کمند اش که دانه
بزرگ بر نالوتهم اندازی ¤ و دیگر شعر و برا رسید گفته فرستاد که سعدی ما انجا است آه چون این مواریخ
رجوع کرده میشود موافق نمی افتد تحمیل کرده آن عبارت رسیده باشد آورده اند که خواجه حسن بیتاب بود...

وقت تنگ بوده که هوش از دست داده بودند جماعت از فضلا مثل خواجه خسرو و خواجه منصور بدین
وی رفتند گفتند که ما می شناسید که ما چه کسانیم میر حسن چشم وا کرد و گفت بنده سخن او نیم همه فضلا بشنیدند
که سبحان الله در چنین وقت ظرافت از دست نداده‌اند دران بیماری حق تعالی ایشان را صحت داد منقولست
که در تقدیم و تاخیر میان بردو اغره در محافل ملوک اندک گفت و گوئی شده و موجب این کلفت در خاطر
گاه گاهی میشد آخر امیر سید مبارک جامع ملفوظ حضرت سلطان المشایخ که در میان شد و پسر خواجه حسن
را بخانه حضرت میر خسرو بدختر عقد نکاح بسته چون این سخن بسمع مبارک حضرت سلطان المشایخ رسید
بسیار بسیار پسندیده‌اند همچنین همه اصحاب را موجب بهجت و سبب فرحت شده در آخر توی خدمت خواجه
حسن بملازمت بادشاه رفتند و ابای آمیختی کردند بادشاه خود آمده و اسباب جهاز دختر هم رسانده چون اند
لفرقه از این امر بود جمعیت خاطر شده و ملفوظ فواید الفواد را که ابتدا کرده بودند بعد ازین هم نسب ورود در سواد
فواید الفواد اشتغال فرموده‌اند والله اعلم تا آنجا که از سواد و بیاض او نیز واختند بکاری دیگر التفات نکردند
بفرموده‌اند الحق آن ملفوظ جامع الحقایق اسرار حاوی دقایق انوار نامتناهی است چون در روایت رفته
جمعی در روایتش از موجب حصول معانی و سبب وجود اضافی شده و دستور شده که از اکابر روایت را طرح
نوشتن باعث شده چنانکه خواجه بهاء الدین نقشبند را باسلوب آن کتاب شخصی جامع صفات الشان
شده و فقیر را از تصنیف تصوف کرده بنا تصنیف شده و کتاب روایت رسید یکی فواید الفواد دوم مکتوبات
حضرت شیخ شرف الدین که بسیار از وی بهره‌مندیم دیگر مکتوبات فقیر جمیع کرده آن اسلوب بود

لطیفه پنجاه و پنجم در صدور برخی خوارق بنسبت بعضی مردم از حضرت قدوة الکبرا

و خوارق عادات مستحسنه و طوارق کرامات جنیبه... مرتبه ایست که استقصای او از بیان بیرون
تمام در زبان کرده آید رباعی القاس اکیات تو آن حد ندیده اند بکرنجامه شرح ... طبع بخشه سید
در نای بحر اگر نوابد شمار کرد از جوهری با سخن آرای سخنه الا بر سبیل تیمن و تبرک بعضی از اوقات که مناسب
حال بوده آورده میشود ذکری در خوارق حضرت قدوة الکبرا افتاد روزی حضرت ایشان طرف
قصبه جاندهی نور بوده برجهت ادای نماز جمعه تشریف فرموده‌اند دران قصبه شیخ زاهد که بانواع زاهدانه
پیراسته و اوصاف عابدانه آراسته بود ازین سخن از وی شهرتی یافته بود که در بعضی از شبها از حجره خود نقدان
مینماید چون نیک تفتیش میکردند بر آب سر که یکباره لقبه میبرود سجاده انداخته نماز میگذارد و بدین تهمت
بعضی از مردم نواحی عقیده داشتند که روز حضرت ایشان برای ملاقات شیخ زاهد رفتند چون در میان آن ترجمه
ادای نماز کرده حضرت قدوة الکبرا فرمودند که رحمت باد که عنوان و آراستگی در راه خدا هم رسانیده
اید و دست مبارک بر پشت زاهد آوردند چنانچه داب شفقت و رحمت بزرگانست او هم چون از زیر
دست خود پرانیست پناه عالمیان آورد **قطعه** پناه اینست جهانی نرا نسزد که اگر فراز نیست جهان دست
رحمت اندازی چه حاجتست دو تائی گر در برابر تو کند خیال سرافرازی و طنازی حضرت ایشان

جو آن امر هیچ اندک تغیر یافت فرمودند که عجب روهم هندگستاخند و بانک پایه زبان مزاح و سنت بجای کما بند
کرپای بدامن گم نامی خواهد کشید باندک مدت آن زاهد غایب شد اصلا ندانستند که چه شد و کجا رفت حتی که
قبروی هم محجوب است بر زبان مبارک بر آمده بود که قبر تو در چراگاه خران باشد شنیده شد که اکثر خر گاوران
کم گردد بر قبر شیخ زاهد یافته میشود. و نیز از زبان مبارک بر آمد که این قصبه گاهی آباد ان گاهی خراب
اینهم امتحان کرده شد که قصبه مذکور همچنان شد قریب نظام آباد قریه بسیت کرد و فرقه از هنود و مسلم
در و متوطن بودند اتفاقا که از اصحاب در انجا شد چون نسبت اسلام و میان بود مسجد مسلمانان فرود
آمدند قریه اندک بود و باز از پشت مسلمانان بی همتی ورزیدند باز آن در شب همچنان گرسنه ماندند چون
روز شد فرقه دیگر که فقیر بودند یکی از انها معلوم کرده که فقرا شب فاقه کردند پیش حضرت قدوة
الکبرا آمد عجز بسیار و اظهار انکسار کرده که اگر زمانی فقرای درگاه بایستند اندک مبیش اطعمه بهم رسانم
چون خواهش بسیار کرد سوال او مبذول افتاد ایستادند عار او قبول کردند وی رفت یک گاو فقط
که خر او دیگر نبود و ش آورده گذرانید و بعرض اصحاب رسانید که بکشید کشتند باز بهزار ترددو دو من آرد
بهم رسانید و حوایج آنچه باشد پیدا کرده بمطبخ سپرد در باورچی بورچی نان تیار ساخت بطریق معهود طعام
اصحاب مشتمند ... رسیدند همه نصیب خود خوردند آن ... دل آمد و صف نعال بایستاد فرمودند
که دولت آن فرقه خود را دیدیم و نیز اسقف فرزند خواهند شد در اندک مدت انفاس متبرک ایشان بظهور
پیوست جماعه مسلمانان متفرقه و نکبو گشتند و رسی اند حضرت ایشان از جونپور جرسها الله تعالی
عن الکسور در موضع سرس که در آن موضع شیخ نصیرالدین سرسی بودند صاحب کمالات و مقامات
کرموم فی الجمله بنسبت شیخ عقیده و خدمتی داشتند حضرت ایشان آمده بخانقاه شیخ از بر آمدن اندک
اهمال نموده موجب ملال طبع حضرت شد فرمودند که در دیهی اینچنین شیخی می باشند عجب است ... اثر
نمیخیزد که از خانه این سخن فرمودند و خود بدولت از و بیرون آمدند بمجرد بر آمدن آتش بخانها افتاد تمام
دیه بسوخت شیخ در عقب حضرت قدوة الکبرا دویده تا یک کروه راه آمد و حضرت ایشان را
بعجز بسیار گردانیده. همه خانه که بیرون دیه بود و لسوخته بودند انجا بر ده فرود آوردند و خود با شتاب
طبخ مترد د شد طعام اندک و بیش بهم آورد و خوردنی تیار ساخت چون خوردند و اثر مباشرت
بر جبهه مبارک ظاهر شد و محل اعتذار آمده فرمودند که این امر اتفاقا واقع شد اکنون در اینجا متوطن
نشوید در پهلوی قریه جای نمودند که آنجا متوطن شوید منبر آب ... قصبه خورد بود در انجا بیت معمور
نوان گفت که در عمارت و رونق مثال ندارد اتفاقا که از ایشان در آنجا افتاد و در باز ار نزول فرمودند
اصحاب بگوشه و اطراف بقضای حاجت رفتند و آنجا یکی از یاران بمیر مقدم گفت و کوی ... تا بجای
کرفت ... از پیش بر آمد چون نظر مبارک بر خون افتاد موجب او را استفسار کردند آنچه بیان
... رسانیدند فرمودند سبحان الله در مقامی که از من فقیری خون بر آورده باشند

عجیب است کرا باران شود درانداک فرصت سخن بظهور پیوست در آن حین که حضرت قدوة الکبرا از سفر کهن
می آمدند نزول در مقام کالپی افتاد و در آنجا اصحاب را خوش آمد بعرض رسانیدند که چندروز در اینجا میباید
آسودن که موجب رفاهیت دل و سبب ترکیب آب و گلست چندروز بسر بردند یکی از اصحاب گزیده
و احباب رسیده را رعونت دست داده و فعلی سر بر زده که موجب ردهٔ طریقت شده فرمودند زهی
آب و هوای آن نواحی که چنین معتقد و مخلص وی آن نوع فعلی شنیع سر بر زده که باعث رده باشد بعد
ازان نفس مبارک راندند که این نوع اقطاعی است که بر کرد اینجا سر را خواهد شد و از پادشاه خود سر خواهد
کشید منه حضرت قدوة الکبرا در آن حین که از سفر دکهن می آمدند در ولایت گجرات بقصبهٔ مرق
نزول افتاد در آنجای دلکش و مأوای خوش بود چندروز توقف افتاد شخصی از قصبه بنسبت حضرت
قدوة الکبرا سخنی نامناسب گفت چون بسمع مبارک رسید فرمودند مقامی که چنین مردم باشند
عجیب است که براه آتش نمی افتد در سخن گفتن بودند آتش درافتاد و تمامی قصبه بسوخت بارادة الله
براه آتش می افتد چون مردم معاینه کردند خانهای چوبین و سنگین ساختند قطعه آتش ابیست کز و
خانه ... است * کر آتش در زبان پاک شد * که این آتش خس و خاشاک سوز * وزان آتش همه افلاک
سوزد * همدران مرتبه می آمدند در قصبه کوبدلی نزول فرمودند آنجا هر سال آب طغیان میکرد که مزروعات
مردم ... سد اتفاقا درین سال زیاده آب ... اگر جماعه مسلمانان آمده بعرض رسانیدند که
مردم را ازان ... بسیار و خسران بیشمار میشود فرمودند که چه مقدار مزروعات خواهد بود گفتند بر از جریب
یا زیاده خواهد بود پاره کاغذ طلب کرده نوشتند که ای آب از عبدالله اشرف السمنانی را معلوم
باشد ... تو چون بامر حق تعالی است باید که بامر الله تعالی انسان ... و فرستاده ام تجاوز
نکنند خادم آورده در رقعه آب داد و حد قیام نمود بامر الله تعالی منجاوز نشد رفت تا بان حد که نموده
بودند و علامت ساخته داشتند و ایستاده شد رباعی زهی دریای در معرفت حق * که او را کرد
لا ساحل بگویید * ایمای گر کند بر بحر و بر ... رود دریا بجائی خود که بوئید * و از روی بر و بیک بار
همه فدای ... بردند بودند چون جنبیت بر ... اشعار کردند قبول اکرد بعد از روی همه فدائے
بر آورد از آنجا بسیدی و ناق می آمدند که شخصی پیر که سالها بگاه کشتی بسر برده بود آرزو کرد که امروز روز عرفه
است حاجیان بکعبه مقصود خویش رسیده باشند چه خوش بودی اگر بیان * دولت برفراز می شدم
این آرزو بیخواهی و بسمع مبارک رسید فرمود که بکعبه رسی گفت بیت زهی دولت اگر باشد نصیبی *
گفتند بیا آمد و بدست مبارک خود بشناسانت کردند که بر و بیخود از زبان بر آمدن خود انکه چشم باز کرد
بجا آورد سه روز در کعبه بود و بخاطر رسید که باشد که مرا الوطن رسانند بمجرد خطور این خطره حضرت ایشان را آنجا علم
استاده بر سر و قدم آورد فرمود بنا بر دست بر آورد و خود انجا نه یافت سبحان الله بچه تعرف است
الحقیقت قطعه زهی روی که بیخود صحدم یافت * اگر حکمی کند چون صحدم یافت * بسرعت تیز زود چون صحدم

از مشرب بدم در مسجدم یافت * حضرت قدوة الکبرا در احمدآباد نزول فرمودند و اصحاب بر سبیل تفرج
بجایی رفته بودند که گذر بتکده افتاد که بر ازگردیان شهر بود در آن جماعه فقیری بود و بصورت نگار چینی با آن
چنین خوشه چین از خرمن حسن او بود گفت این امثل نیست به دیگری گفت صورت سنگین در بهار جاز
چنین تراشیده اند که هیچ صورت با آن صورت همیچی نسبت ندارد و مولانا گلخنی که درین جماعه بود نفی
الحال برخاست و روی بسوی بتخانه نهاد چون انجا آمد صنمی در نظرش کار کرد و بصد هزار جان و دل گرفتار
شد هرچند پند و نصیحت کردند زیاده می شد مصرع که عشق آتش است ای پسر پند باد * چون مدتی
برین برآمد حضرت قدوة الکبرا را او طلب کردند حالتش عرض رسانیدند گفتند میرویم و او را
دریابیم که حال دارد چون تشریف آوردند خیلی مردم و اعزه همراه آمدند چون نظر مبارک بران
دل را افتاد بحالتی دریافتند که هیچ آفریده را مباد و هرگز این افتاد آفریده مباد با طلاع حالت وی
رقتی کردند و فرمودند که چه خوش بودی اگر اینصورت سنگین جوهر روحانیت یافتی هنوز از زبان
مبارک تمام برآمده بود که صورت جاندار شد غریو از عالم برآمد که سبحان الله چه احیای عیسوی است
آنکه هنوز و قطعه مسیح دم که برآمد بسیرگاه جهان * بدید صورت رنگین که جان نبود دران * دمید
روح بدم و در دران تن سنگین * شده بصورت ... انسان و گشت روان * حضرت امیر خواجه خسرو
رحمة الله علیه وی قدوه قابلان شعرای کاملین و زبده شاعران فضلای متقدمین پسری داشت که
طبعش به از پدرش شده که احمد خلیل گویند وی ... که هرچند پدرش سعی کرد بجایی نرسید
و طبعش بشعرگوئی نه انجامیده روزی حضرت الیشان را در آنجا گذر افتاد بخانه خود بردند اسباب ضیافت
بهم رسانید و بعضی اعزه شهر هم آمده بودند او پسر خود را آورد و بعرض رسانید که این پسر غایت بلید
طبع است هرچند که سعی کردیم بجای نرسیده اکنون امیدوار نظر در ولیشان است حضرت
ایشان از غریب نموده زمانی نیک ماندند که از حالت در بشره همایون و در جبهه میمون آشکارا شد فرمودند
که این پسر را که میگویند بلید طبع است به از پدر مینماید بمجرد این سخن از زبان برآمد ... آتش و هوشی
برآمد و سخن در آمد چنانکه اهل مجلس را معلوم شده که سخنان وی بخلاف ماضی از حالتی دیگر روی نمود باز فرمودند
که چون شعر گفتن میراث شماست چرا شعر نمیگوئی همدران وقت این شعر از زبانش برآمد قطعه آفرین
بر خلیق طبع کرو * گوهر انگیز و جوهر افشانیم * از تربیت بود کزوی * هم سخن گوئی و هم سخن دانیم *
غریو از مجلس برخاست و پدرش سر در قدم آورد و اعزه زبان آفرین برکشادند و بزبان مقال میگفتند
قطعه زهی مسیح زمانه که مرده طبعی را * حیات شعر بخشید و هم روان گوئی * چو آن خضر که از ظلمت طبیعت او *
روانه کرد بهر سو روان روان گوئی * که از مستنات اوست این قطعه در مناقب دارد سید علی قلندر که
سیر بحرین و سفر خافقین در تخت قبه نیلگون و زیر سده گردون کرده بود و صحبت بسی از اولیای روزگار ... از
خیلی از آثار دیار بجای آورده جامع وصول فنون صوفیه و صاحب اصول علم همه مراتب قلندرانه که او از

سالالای اوگوش هوش سکان عالم علوی رسیده ومناصب روشیانه که صیت تلالای اوکوس گردون دریده همراه وانشت رباعی تلالائیش رسیده گوش جیحون ÷ علالائیش دریده کوس گردون ÷ جهانی از صدائیش بارکردن ÷ بدل آورد میل بازکردن ٭ قریب بالصد قلندر که بریک تحلیه تجرد آراسته وبحلیه تفرد پیراسته درروح آباد حضرت قدوة الکبرا بودند ولیکن شرایط آداب نورزیدند بضمیر منیر کیمیاتاثیر مخفی نماند که قلندر ما بانتظام آمده وغرو نتی نام آورده چون از حال التقا پرداخت گوی اعتراض درمیان اعتراض انداخت که خطاب جهانگیری که اشتمال وبعالم علوی وسفلی وادخال وبعوالم صوری ومعنوی است بیک شخص عجب می نماید چه اولیای روزگار واصفیائی نامدار هریک بحسب مراتب ولایت خود جهانگیر اند جهت تخصیص لشما چیست فرمودند که شما شیخ الاسلام روزگار ومجتنب مقام اسرار نیستند که در تحقیق این نوع امور متعینه درائید گذارید واز حال فقرا بدرائید بیت بر ونکار خود ای ناعطا این چه فریاد آبه مرا افتاد دل از ره تراجه افتاد است ÷ قلندر گفت اگر از جند من جنود العدبر آمده ایم از بهر تحقیق مقامات روشنیان است وبرای تفریق حالات ایشان بی آنکه تحقیق خطاب شما نمیکنیم نمی روم چه اگر مراد از جهان عرصه کشور وفرصه دیگر است لیس ... کامی از مشایخ منقدای هر بقعه ومقتدای هر عرصه هستند که قیام آن عرصه ... وجود ومی ممکن نیست واگر مراد از جهان ولایت معنوی که مقامات اولیای ... بنیت پس بطریق اولی هر کسی از اولیا ... دیار ومحافظ امصار وولایت اند حضرت قدوة الکبرا فرمودند که این فقیر یکی کمینه از غلامان بارگاه عالی وچاکر دربان درگاه متعالی حضرت سید لیث الیثان مرا بمقتضای الالقاب تنزل من السماء باین خطاب مخاطب کرده اند قطعه عجب نیست از خواجه ام چون ایاز ÷ بالطاف محمود سرکرده ... بیشی ز سنف کمال ÷ چه نقص ار نام کافور کرد ÷ سید علی قلندر گفت بخطابی که هیچکس را از کاملان عصر وکملان دهر مخاطب نکرده باشند شما را چگونه بان خطاب مخاطب کرده اند فرمودند ای عزیز تو وسلوک بسلسله ترتیب بعین ثابته خود نرسیده چون سالک بعد از سلوک راه از اعیان ثابته خود میرسد بیرون از مراتب سگانه نخواهد بود اول سالکی است که علم ببعضی از اعیان ثابته او جامع جمیع شئونات ثابته وحروفات عالیه نیست دوم سالکی است که علم ببعضی از اعیان ثابته اشتمال باشد سوم سالکی است که شمول علم او باعیان ثابته خود فقط اسالک اول اگر بعین ثابته خود برسد مطلع بر جمیع اعیان ذاتی الهی واسما وصفات امتنا هی خواهد بود چنانچه غوث واولیای کمل سالک دوم ببعضی از اعیان ثابته ذات مطلع خواهد بود چنانکه اولیای متوسط الاحوال سالک سوم مطلع بر اعیان ثابته خود واحکام وآثار او خواهد بود پس سالک اول اطلاع بر احکام جاریه عالم از اول تا آخر جه بهشت می باشند چنانچه حضرت صاحب فصوص در فتوحات مکیه از اطلاع خود بر عالم خبر میدهد کشفنا عنک غطائک فبصرک الیوم حدید وبصیرتی الکلیه چنانکه ... وی در لطیفه سابق مذکور شد پس ازینجا استدلال توان کرد که اگر سلوک یکی از اولیای خدای ازین قبیل باشد واعیان ثابته او مشتمل بود بر حقایق جهان علوی وجهان سفلی چه عجب بود که او جهانگیر گفته باشند سید علی قلندر گفت که دیگر اولیا نیز

اعتراض آن فقیر بر سید علی در اعتراض خطاب جهانگیری

سلوک خود را تا باین مرتبه رسانیده باشند و طریق وصول سپرده چرا آنها را جهانگیر نگویند فرمودند که طریق وصول و فا و روزگار حصول اولیای مدار مختلفه است و هر کسی مقصد دیگر پیش گرفته اند کسی بزهد نا بدآمده و دیگر بعشق عاشق بعضی در راه موافق داده اند و آنها دارند که سلوک خود را تا باین مقام رسانیده باشند و محمل مقصود تا بدروازه وجود چنانچه از فصوص معلوم میگردد و گفته اند من ولی الله طویل العمر کثیر الشان مات ولم یحصل بهم سعوا بالقلب ست طالبان خط و خالش گر چه آمد بیشمار ؛ لیک طالب آن بود کو طالب فانی بکار با وجود این یعنی یمکن تمکین و حصول این مرتبه را ریاضی دیگر گفته اند و آن آنست که در بیچا از وجود عارف سالک رسمی بیش نمی ماند تا کدام سعادتمند بود که بشرف اینمقام مشرف گردد و ذلک فضل الله یؤتیه من یشاء اما بعضی دردمندان روزگار و سایران جالسیا خیال عالی همت افتاده و طالب حدت که نقاعت بمرتبه از مراتب سجود و ترد و شان کفر است از لمعات تجلیات و نفحات صفات و تقید بوی آزاد میگردند چنانکه مجذوب و شمس تبریز هم ازین وادیه خبر میدهد بیت غلام همت آنم که زیر چرخ کبود ؛ ز هر چه رنگ تعلق پذیرد آزاد است ؛ حتی که توجه باسما از حیثیت خصوصیات مسمی عین شرک پیش ایشان بحکم لتغییه سری که درویشان راست بدل و جان از الیقان میخواهند و طلب آن می نمایند که پرتوی نور از جمال بر ایشان تابد و ظلمت جهان بر اندازد که ایشان را شعوری نخود ماند و نه شعور بیقا رخود ماند بقفار خود بیت اشرف تو از شعور فنای فنا گذر ؛ خواهی اگر بقای کرا جاویدکش بقاست ؛ در اینجا زبان حالش بدین ترانه مترنم گردد که کل شیء هالک الا وجهه بیت هر که آمد بجز توحید دش ؛ یافت در خوش آب تفریدش ؛ برد بر حضرت وجوب ثنا لیس فی الدار غیره الدیار ای لم یبق الا الله الواحد القهار وهذا هو المقام الحضرة الاکملیة المسماة سوائی از ... بلکه باقی نمی ماند مگر الله یگانه ... و این مقام مقام حضرت اکملیة ... بمقام او ادنی ولکل وذیلة نصیب من القاب القوسین و علامت دیگر حصول اینمرتبه آنست

مقام او ادنی ست و بزرگی هر کامل حصه الیست از مقام قاب قوسین ١٢ ✦ ✦ ✦ ✦ ✦ ✦ ✦

که خیرهنک کل گردد و مغایرة و منافرة از حواس صوری و معنوی زوال پذیرد بحیث یعمل کل قوة عمل غیرها وهذا هو المقصود من الحقیقة والعطیة الاعین ؛ سید علی قلندر گفت بدین سخن

غیر خود کند و اینست مقصود از حقیقت و بید الیس ١٢

که قوی عمل قوا از دیگر کند معاینه می باید در بشره حضرت قدوة الکبراء تغیر پیدا شد و آنگه صورت غضب بهویدا گفتند اینک معاینه کن که دست من یک حس است احکام حواس دیگر را شامل است طبقی پر از آتش طلبیدا آوردند دست مبارک در آوردند انداختند بطریقة العین تمام آتش را فرو بردند و آتش دیگر که در دیگ بسیار ریختند همه را خوردند و همچنین احکام سامعه و شامه بار هم از دست مبارک ظاهر شد آری از دست مبارک بسیار گوش میشود با وجود چندین معاینه قلندر گفت هر چند که چنین است ولیکن این خطاب عالی ازلی و ابدی نسبت بحرد ای اهم این سخن دست مبارک بانگ بلند گفت که خطاب جهانگیری را چه میگوئی ای گیدی تکلو جهانگیر چه باشد بلکه

جهانگیر پستم بنوز سخن تمام از زبان حضرت نه برآمده بود که مرغ وحش از آشیانه قالب پرواز کرد و طیران
در صحرای خذلان آغاز ابیات زهی شهباز و کر لاابالی ٭ که می پر و بال لایزالی ٭ چو عنقا گر گوید بپرواز
جهان از بر زند تا قاف آواز ٭ چو گردد گوی چوگان باز در دست ٭ ببیند از دو چوگو بالاش از پست ٭
بعضی اعزه چنانچه حضرت کبیر و قاضی رفیع الدین و شیخ رکن الدین شاه باز و شیخ اصیل الدین سپید باز و
شیخ جمیل الدین چره باز و امثال غیرهم حاضر بودند هر یک مشاهده این امر غریب و معاینه این حکم عجیب انگشت
در دهان نهادند و اسنه ثنا کشادند و هر یک سر در قدم شیخ آوردند و غوغا از مجلس برخاست که هرگز چنین خارق از
هیچ عارف واثق ندیده و شنیده بود ملک شنیده اصحاب سید علی قلندر در تجهیز و تکفین وی اشتغال نمودند چون [illegible]
ازین ماجرا گذشت سر حلقه قلندران او حضرت شیخ کبیر و سید حاجی عبد الرزاق نور العین را گرفته بحضرت قدوة
الکبرا آمده درخواست فاتحه کرد که خیریت ایمان بود چون این اعزه در میان بودند باستخاطر ایشان فاتحه خواندند
و مسئول او را مبذول داشتند تقریبا معروف مذکر نقلست از شیخ علی یمنی رضی الله عنه که گفت ده کس از اولیاء
مسائلی از مشکلات غیب وارد شد در زمان شیخ تاج العارفین ابو الوفا قدس سره و اسرار ایشان را در آن
منازلت اشتراک افتاد و چیزی از منازله بر ایشان مشکل ماند همه جمع شدند پیش شیخ تاج العارفین آمدند تا باز
پرسیند در آن منازله شیخ را یافتند در خواب و جمیع اعضاء مبارک شیخ در تسبیح و تهلیل بود ساعتی
منتظر بودند تا شیخ بیدار شود اعضای مبارک شیخ با ایشان در سخن آمد و کشف مشکلات منازلات ایشان
گردانید پیش ازانکه شیخ بیدار شود ایشان باز گشتند منقولست حضرت قدوة الکبرا در آن حین که از گلبرگه آمدند
در احمدآباد فرود آمدند جهت باستخاطر بعضی اعزه چنانچه شیخ مبارک و شیخ الاسلام و امثال آن چند روز
آنجا اتفاق افتاد روزی حضرت قدوة الکبرا در نیم روز استراحت فرموده بودند در میان شیخ الاسلام
و شیخ مبارک و امثال آن دیگر اعزه برای یک مسئله توحید اختلاف افتاد و اثبات سخن خود را میکرد آخر الامر هیچ آورده بودند
آخر قرار بر آن دادند که حضرت ایشان استفسار کنیم قطعه مشکل اندر سخن چرا باشد ٭ چونکه مشکل گشای عالم است ٭
عجب است اینکه از دگر پرسد ٭ داشت جام جهان نمای بدست ٭ هر یک آن اعزه همچنان عرض کرده رو
سوی حضرت ایشان نهادند یافتند در خواب زمان زمان انتظار از خواب کردند بار بعد گر اتفاق کردند که خوب وقتی دیگر
پرسیده شود و میل انقیام کرده بودند که خنصر دست مبارک در بیان صحیح در آمد و مقدمات هر یک شرح داد بعده
آخر اشکال آنها گفت بعده در جواب در آمد چه جوابی که همچو انجبات روح افزای روح منزه گشت قطعه چه جزو است
اینکه در وی کل اسرار ٭ بود ترکیب بیرای جوهر ٭ بلی چون جزء حکم کل گیرد ٭ دهد از قطره دریای گوهر ٭
حضرت قدوة الکبرا را در آن مرتبه که بروم داخله المعصوم اقامت شیخ الاسلام روم را انحاطر گیا
از تجلیات خدام سخن جلیلی میکرد فی الجمله یکی از اصحاب ایشان خطای بوده عجب تشریعیا مادی چنانچه
بروم می نمود که از یکی ما زمان حضرت ایشان چنان و چنین امری صادر شده مدتی گذشت که وی در محافل و
مجالس منشار عیب ساخته میکرد و بعضی معتقدان بشیخ مبارک ایشان هم بساینده میگفت که خویش وی خود منتنبه

خواهد شد روزی حضرت ایشان نشسته بودند و یاد او داکرده بوظایف اشتغال داشتند که شیخ الاسلام سر برهنه کرده
والعفو عند القدرة گویان آمد و سر در قدم حضرت ایشان آورد و انکسار بسیار ورزید فرمودند که بگویید که موجب
چیست گفت فی اول عنایت کرده عفو کنید بعد از آن بگویم آنچه برمن واقع شد شیخ آفریده را میاد امن بیدار
بودم بربام خانه و آن بام خانه جنبان بود که مور گذر داشته باشند ناگاه ده کس تیغ برهنه کرده مرا گرفتند که
این همین است که غیبت میر سید اشرف جهانگیر میکند بیایید سرش را از تن جدا کنیم مرا غلطانیدند هیچ نمانده بود
که مردی نورانی محاسن سفید از جائی آمده مرا از دست آن مردان بهزار حیله و منت و اعتذار گرفت
و گفت نمی دید که گناه این را من از حضرت سید درخواسته ام چون آنها روان شدند مرا دشنام
بسیار داد که زنهار زنهار در خیال مردان خدای خوض نباید کرد اکنون زود در رو و پای آن
عزیز را جخود ساز که گناه ترا من خواسته ام حضرت قدوة الکبرا تبسم کردند گفتند آری جانو
مردی اهل بود در روحانیت ویرا پایه بیش آمالیها از این فقرا امکا دید تقریبا مثنوی مولوی خواندند
مثنوی گر خدا خواهد که پرده کس درد * میلش اندر طعنه پاکان برد * ور خدا خواهد که پوشد
عیب کس * کم زند در عیب معیوبان نفس * نکتها چون تیغ پولاد است تیز * گر نداری تو سپر واپس گریز
پیش این الماس بی اسپر میا * کز بریدن تیغ را نبود حیا * شیخ جان خاص محل نسبت حضرت نور العین
گاهی چیزی گفته بود که موجب دل ماندگی شده بود ... آشده که رفع کدورت کند شبی ...
خفته بود که بند قلندر کارد کشیده در آمدند و فتیله خلال را فرو گرفتند و میگفتند که تا ... المعین
تا سر الکفتند نمیدانی که وی فرزند سید اشرف است اعتنا بسیار کردند که از دست آن قلندران رها
کرده بعوض قلتبانان خدمت قاضی ... و عذر بسیار تمهید کرد فرمودند
که از حق تعالی خواسته ام که فرزندان ما را تا هر ده پشت پایان هرکه بد خواهد و بد کند البته مردان غیب
خصم جان وی باشند و من هنوز زنده ام که تو نور العین مائی علیت کی که زندگی و مردگی من برابر است
مثنوی هم چنانکه زنده و پایدار چه جهان مانده ... جهان سلسله حلقه جنبان
منم * چه حلقه که بر حلقه جنبان منم * کسی حلقه سلسله گر گسست * چه جهان حلقه سلسلش را شکست
لطیفه پنجاه و ششم در بیان تفویض مقام و تقلید ولایت امام نسبت زبدة الآفاق
سید عبد الرزاق و ذکر قبولیت تشریف فرزندی در آن حین که حضرت قدوة الکبرا بشرف
بیعت قدوة الاکابر ... باشر حضرت شیخ علاء الحق والدین مشرف شده بودند نسبت
هشت ساله بودند و انواع لطائف و اصناف عواطف که از حضرت پیر نسبت حضرت
قدوة الکبرا شده در لطیفه سابق مذکور شده احتیاج باعاده نیست در ملازمت پیر خویش طریق
ملازمت و سبیل یا ضعت می سپردند روزی حضرت قدوة الکبرا در خلوتخانه که بجنب خانقاه
خود متعین کرده بودند فوطه در میان می بستند که از خلوتخانه برآیند و روی بسوی حضرت پیر نهند که

ذکر قبول نمودن حضرت قدوة الکبرا سید عبد الرزاق نور العین را بفرزندی

بیکبار آواز نعلین بسر برآمد تا بر آمدن بر خلوت رسیدند و التفات تمام پرسیدند که سید بچه کار مشغول اید
و هرگاه که خطاب میکردند بهمین لفظ مخاطب می ساختند چون بسمع مبارک صیت تلفظ حضرت مخدومی
رسید و پرسیدند که چه کار میکنید حضرت الشان در جواب گفتند که میان برای خدمت می بندم بلفظ
دربار فرمودند اگر می بندی محکم به بند که هیچ و میان نداری گفتند از روی نفس از میان برکشیده ام
تا زنده ام فرمودند مبارک باد چون بر آمدند اندک تغیر در بشرهٔ مبارک حضرت قدوة الکبرا پیدا
شد که قایم تمامی اثنا سر نزد این سخن بخاطر حضرت مخدومی محقق نماند سر جیب فرو بردند بعد از دو سه ساعت سر
بر آوردند و بشارت تمام فرمودند که سید مبارک باشند که فرزندی از حضرت پروردگار ایراد کرده ام از برای تو
که سر حلقهٔ سلسلهٔ قدوه دودمان تو گردد و صیت شرف تو بسبب وی تا انصرام روزگار و انقطاع ادوار
بسیط زمین بماند و آن فرزند از دودمان تو باشد و بر لفظ مبارک انشاد کردند **قطعه** تا رود بر صفحهٔ گیتی نشان
از تقاضای قضایای اله # یاد بر روی زمین آثار تو # در نشان وجاودان چون مهر و ماه # حضرت
قدوة الکبرا بمجرد استماع این بشارت سر بر قدم شیخ آوردند حضرت مخدومی و اصحاب شیخ مبارکباد
کردند **قطعه** مبارک باد این عالی بشارت # ز درگه دریای اسرار # بود بسته گهر از گوهر کان # سزای
تاج شاهان باشد ای یار # بعد از آن در ملازمت حضرت مخدومی بودند چون گذر بدار السلطنت جونپور حرسها
الله عن الاحراق الکسه بموجب اشارت حضرت مخدومی چنانچه مذکور شده افتاد و از انجا سفر [illegible] گرفتند
در راه گذر بقعهٔ صالحه جیلی شد سادات انجا عقیده [illegible] داشتند و آنجا اقامت شد سید عبدالرزاق
را که یکی از ایشان [illegible] حسن عبدالغفور بود بنسبت حضرت قدوة الکبرا عقیده پیدا شد [illegible]
سنه سیدزاده از دوازده سال زیاده نبود و شغف و از روی ملازمت حضرت ایشان سیدزاده از مرتبه شد
که شرح آن نتوان کرد هر چند که پدر بزرگوار و اقارب عشایر سیدزاده بنصیحت و [illegible] نمودند فایده نکرد و روی
بخدمت و سلوک نهاد **مصرع** کسی را که بر دان کشد سوی خویش # بمیارد کسی دیگرش نیز کرد # چه دیوانه را
دل کشد سوی یار # بیارد زنجیر کس بند کرد # چون سید عبدالغفور دیدند که هیچ گونه از [illegible] باز نمی ماند
بحضرت ایشان آوردند و گفتند که حضرت بزرگوار این پسر خود را از بهر جان نثار مقدم شریف کردیم و هر چه حق ما در ذمهٔ ا
از ان برآمدیم **بیت** سپردم بتو مایهٔ خویش را # تو دانی حساب کم و بیش را # همچنین مادر عفیفه نیز بحضرت قدوة
الکبرا جگر گوشهٔ خود را سپردند و از حق خود که بر ذمه او داشت از ان برآمده **قطعه** زهی همت مادر مهر ورز
که پرورده بودش [illegible] خویش # پسر را که پرورده بود به جان # بجانان سپرد چون [illegible] # چون مادر
و پدر از حق خود برآمدند و [illegible] سپردند حضرت قدوة الکبرا هم بصد جان سیدزاده را بفرزندی
قبول کردند نسبتهای دودمان سیادت و قربتهای خاندان نقابت [illegible] کردند و در تربیت وی
هیچ دریغ نداشتند و طریق خدمت و سبیل ملازمت نوعی که سیدزاده [illegible] و مقدار نوع [illegible] آفریده
باشد **قطعه** چنان در خدمت پیر ده بسر # که از [illegible] نوع بشر # اگر کسی چنین خدمت آرد بجا #

ولادت سید عبدالرزاق حضرت نورالعین

از نزد خودش نخواند خدائی ٭ جامع الفاظ متبرکه و سخنان موثره قریب سی سال طریق خدمت حضرت
قدوة الکبرا سپرده و سفر و حضر حاضر بوده و در این مدت گاهی یاد ندارد که حضرت ایشان امری فرموده
باشند بجز سیدزاده دیگر سبقت کرده باشد رباعی چنان سر خط حکمش نهاده ٭ که از ایراد خود
بیرون فتاده ٭ اگر کاری بخاطر میرسیدش ٭ بکام خاطرش از سر دویدش ٭ تتمه شرح خدمت بموافق مجال مقال
مذکور شده صد بیست سال عمر بکمال سید عبدالرزاق یافته بودند دوازده ساله بودند که بشرف ملازمت
مشرف شدند چهل سال بر سر سجاده بارشاد اصحاب طلب و اهتدای ارباب قلب اشتغال داشتند باقی
حیات صرف خدمت حضرت قدوة الکبرا شده رباعی عمری که بخدمت شده محسوب توان داشت
باقی همه بیحاصلی و بوالهوسی بود ٭ سرمایه سود ای حیات دو جهانی ٭ خر خدمت دلدار دگر خاک و خسی بود
روزی حضرت قدوة الکبرا در جامع دمشق نشسته بودند و جمعی اصحاب چنانچه حضرت ابوالمکارم
و خواجه ابوالوفا و شیخ علی و شیخ اصیل الدین و شیخ لطف الدین و امثال ایشان اعزه دیگر بملازمت مشرف
بودند سخن در معارف شاید رفت اصحاب در استماع عوارف و حقائق محظوظ بودند پایان سخن از حضرت نورالعین
سخنی [illegible] را از حق تعالی دو موهبت است یکی سر دوم سر و آن بر دو نثار فرزند عبدالرزاق
شد قطعه مرا از جهاندار دارائی دین ٭ سری بود [illegible] و سر بر سرش ٭ ز روپای و حداق ور دوستان ٭
نثاری شد آن بر دو بر سرورش ٭ و حضرت ایشان سخن گاهی از شیخزادگی برآمد فرمودند شیخ زاده کم بر جاده
رفته شد من خود شیخزاده [illegible] که شیخزاده نباشد و کار او شیخ زادن باشد و دیگران از صلب منند سید عبدالرزاق را
من براه چشم زاده ام با وجود آنکه نسبتها دارم [illegible] وام از نور دیده ٭ که نور دیده باشد نور دیده
بمقتضای [illegible] و اقتضا نقاوه سید عبدالرزاق بخطاب نورالعین مخاطب ساختند و [illegible] لسمنان
بردند و همشیره خواهر کبیره خدیجه بیگم را با نواع فضایل و شمایل آراسته بودند خوراندند که نسبت ظاهری هم ظاهر
شود چون بشیر وزد [illegible] اگر زخلفا فرمودند که مرا این نسبتی به از این است که خواهر عالاتی من در خانه
حسن کیلانی نبت که این فرزند از و متولد شده الآن در میان ما و او نسبتهاست که در شرح نیاید قطعه
چه حاجت نسبت دیگر ای برادر ٭ که دارم نسبتی دیگر به از شیر ٭ چو نور واحد از خورشید تابان [illegible] مشرق خاور
[illegible] همان لوامع از خور شبا ضیا ٭ که ابرار حسین و با حسن گیر ٭ دی بهمدرین سفر حضرت قدوة
الکبرا در راه صالحیه دمشق گذر افتاد و در آنجا بیماری پیش آمد که تابانی نوعی روی داد که مردم قطع
امید کرده بودند اندک غیبتی بنسبت حضرت ایشان واقع شده و اصحاب چنانکه حضرت ابوالمکارم و خواجه
ابوالوفا و شیخ علی و شیخ کبیر و شیخ اصیل الدین و شیخ سیف الدین و امثال این اصحاب [illegible] حاضر بودند و اصحاب
مذکور توقع مقام اعلی میکردند و بحسب باطن تمنای ولایت شغال و [illegible] جدا از زبانی بحرد آمدند فرمودند
چه جای این تصدیع است که آن حالت مدتیست که مواجه دیگری شده [illegible] فرزند نورالعین آمد بنهار
شود را بخدا رد بحق تعالی و در آن بیتابی صحت کلی داد چون صحت کلی شد حضرت نورالعین را طلبیدند

به انواع لطف سخنان شفقت انگیز و عاطفت آمیز در بارهٔ ایشان نثار کردند **قطعه** مرا هر چه یزدان عطا
کرده بود ✤ ز لطف و عنایت درین روزگار ✤ همه از سر لطف و احسان شده ✤ بفرق بلند تو چون زر نثار ✤
گویند میر سید عالی سیفخان لکه ننگه را قریات نوشته از برکات او ده برسم نیاز پیش **حضرت قدوة
الکبرا** آورده حضرت ایشان تبسم کردند و فرمودند که کسی را که قریه روزگار و برگزیده دوازده باشد او را این
چیزوی قریات مقید نشود اما این تذکره پیش حضرت نور العین برند اگر وی را باشد نیکو چون مطلع شدند و از
جواب **حضرت قدوة الکبرا** متنبه گشتند فرمودند چیزی که قبول آنحضرت نشد دیگری چه گونه التفات
کند **قطعه** زهی بلند جهانی که چشم همت او ✤ بسوی جلوهٔ کونین التفات نکرد ✤ کسی که تابع متبوع
خود شد البته ✤ نظر بگوشهٔ چشمان شمس جهات نکرد ✤ که التابع کالمتبوع گفته اند چون این استغنا و رد
نسبت **حضرت قدوة الکبرا** بسید بسیار متبشر شدند و بتشریف حضور مشرف ساختند و لطف و عنایت
کردند و آخر سخن فرمودند که عبد الرزاق و فرزندان او را بخزانهٔ الهی سپرده تا خلیفه از حضرت الهی درخواست
کرده ایم که اگر اولاد و احفاد عبد الرزاق قانع بودند هرگز بکسی محتاج نشوند باندک توجه همت مردان
در کار خواهد بود **قطعه** همتان مردان عالی ای پسر ✤ هر کجا خواهند آنجا حاضر است ✤ همت شان با توجه
همت ✤ همت از باید توجه قاصر است ✤ فرزندان نور العین عزیز الوجود خواهند بود اگر ... مخلوق
روند خوار گردند **قطعه** سیر نزول ساید همت مرد بلند قدم ✤ زاده سگ خانه ... بزرگ
زمین زبان سخن و زلیل مبند بیش هیچ **قطعه** ... تا هر کجا خواهی بری ✤ ذکری در تعظیم اولاد اکابر
و تکریم احفاد امام افتاد و برترین نشان سعادت و خوبترین آوان سیادت تعظیم این طایفه است چه
بزرگی احفاد و بزرگی اجداد باشد بلکه روحانیه آن اکابر همراه فرزند خود می باشد ... اگر در
بلده جونپور شیخ عبد الله زاهدی بدین فقیر آمد اما بجالی عجیب چیزی تکلیف خورده سخنان که از آداب خالی
بوده ... و امثال او بسیار سخنان گفت که خاطر شریف منغص شده بلکه کار بجای رسانیده که
محل اعراض آمده و اندک نظر تیز میخواستند که بکنند و تصرفی نمایند در صدد تصرف بودند که روحانیه حضرت
شیخ فخر الدین زاهدی نمایان شد و بجانب من التفات کردند و محاسن نورانه خود در گرفتند که رعایت روحانیه باید
در پیالهٔ نسبت هر چند که او در معرض تصرف آمده بود گذاشتم **مصراع** زردی خواجه زعصیان بنده میگذرد
حضرت قدوة الکبرا نقل از بزرگی میکردند که میگفت که سلطان سنجر بدین بزرگی آمده بود و عقیده
کامل بنسبت وی حاصل کرده تا زمان حیات آن بزرگوار از عقیده آن برنگشت اتفاقاً آن عزیز در گذشت
پسرش بر سجاده پدر نشست تا کسی بتهمت سرقه گرفتار شده و شیخ زاده را ناگاه گرفتند کسان سنجر آمدند
و برا گرفته بردند شیخزاده بسیار متفکر شده و روی بقبر پدر نهاد تا زمانی بدید سر از قبر برداشت چون نا کسان
گرفته پیش سنجر بردند او میخواست که سیاست رساند یکبار دو شیر در گرد آستین آن کیان شدند میخواستند که ایذا
رسانند و ناکس با آستین خود دفع میگشت چون سنجر این معاینه دید بر سر اعتذار آمد و بصد هزار نیاز و انکسار

و اگر وا اینها حضرت قدوة الکبرا میفرمودند که حیات و وفات من برابر است و من در حیات و ممات برای فرزندان خودم زنهار زنهار از ما جدا نیستند قطعه کسی که اولیا امروز • دانند • که مرده است و آن زنده باشند • بر آر از دل چنین تصویر باطل • که اهل حق اولیا باشند • تا باشند • خدایم داد عیش جاودانی • که هم در مردگی پاینده باشند • هم در مردگی همراه زنده • بهر جا روح من پاینده باشند • بهر جا خواهم هستیم حاضر هم حاضر غایبم دانند جا باشند • اشرف از زندگی مردانه مرده • بهر جا خویش آینده باشند • حضرت نور العین میفرمودند روزی حضرت قدوة الکبرا را حالتی عجیب و کیفیتی غریب فرو گرفته بود و جمعیت اصحاب عظمان لبشارت انگیز و حقا وده آمین میفرمودند چون نوبت من رسید بسیار نگاه کردند و در آخر مستبشر شده میفرمودند که زنهار زنهار که من همگی خود را نثار شما کرده ام که هیچ چیز از شما دریغ نداشته ام و فرزندان ترا از حق تعالی خواسته ام که دایم مقبول و مسعود باشند و در اولاد تو در هر طبقی یکی از رجال الغیب و مجذوب خواهد شد لیکن شخصی پیدا شود که حالات من هم بوی فرود آید چون این همه احسان شنیده ام سر در قدم حضرت آوردم سر فراشتند و در گفتار گرفتند قطعه از حالتی دریاب و دریاب • که دریا هم دریا هم گوهر • درخت بار و در هم سایه دارم • بجنبان تا بریزد شاخ من بر • لطیفه پنجاه و هفتم در بیان نزول رایات اشرفی و آیات شکر فتح بداوده و قلعه جالیس و قصبه و ولی و او ... خوارق نسبت با اهالی این دیار و اعتقاد مسند عالی سیفخان و حضرت قاضی رفیع الدین و حضرت شیخ شمس الدین او دهی و امثال چنین که ملازمت حضرت ... حضرت قدوة الکبرا آمدند و بعضی وقایعی که در میان گذشت نزول در روح آباد افتاد مسند عالی را عقیده با این طایفه بسیار بود هر جا که این طایفه را می شنیدند اگر چه در دور ... در ... چون صیت جهانگیری ... عالم افتاد مسند عالی بجمعی از بندها رو به راه آوردند و هم به روح آباد ... پای بوس دریافتند و در اول ملاقات بصد جان خواهان دیدار و وصل تر از دل جویان غذا • حضرت قدوة الکبرا قطعه زهی نور جهان آرای رخسار • که باشد ذره اش خورشید انوار • کسی کو طرفة العین بدیدش • بیک جان لی بصد جان شد گرفتار • چون حضرت ایشان التیاع خواطر و اطلاع باطن مسند عالی بخود زیاده از حد یافتند التفات ظاهری و باطنی نسبت او مبذول ساختند و در زمره اصحاب خود در آوردند بدین تقریب هر گاه که با این راه می آمدند در خانه مسند عالی سیفخان نزول میفرمودند روزی در مقام روح آباد بگوشه وحدت آباد نشسته بودند با اصحاب فرمودند که بوی دوستی از جانب مغرب می آید و این اشارت بود بآمدن سیفخان روز دوم آمده حضرت ایشان را دید و تکلیف کرد که حضرت ایشان مقدم شریف بخطه اوده بیارند چون طالب صادق بود معروض او مبذول شد گفتند در آنجا هم طالبی دارم که هنوز در حلقه اصحاب من در آمده او در حلقه اصحاب خود در آرم و این اشارت بشیخ شمس الدین بود چون در اوده آمدند اکابر و اصاغر شهر بشرف دیدار آمدند • • • • و هر یک از عزه دولت دیدار ایشان را غنیمت شمردند حضرت شیخ شمس الدین از شیخ الاسلام • • • • • •

لطیفه پنجاه و هفتم در بیان نزول رایات اشرفی

زین الدین بشارت داده بودند که بزرگی خواهد آمد که نعمت شمار اخواهند رسید انتظار این دولت میکشیدند حتی که حضرت قدوة الکبرا آمدند حضرت شیخ شمس الدین بشرف الباس خرقه مشرف شدند جماعهٔ امرا کبار و ملوک نامدار بشرف ارادت مشرف شدند نزدیک یکماه در او ده بسر بردند از انجا دفعهٔ اصحاب بجانب دهلی روان شدند بقصبهٔ رودولی بخانهٔ شیخ سماء الدین نزول فرمودند بخدمت شیخ صفی آمدند دولت دیدار صحبت شمردند و در همرتبه شیخ صفی را بسیار عقیده سلوک انحلال بذیرفت در حجره که بخانهٔ شیخ سماء الدین بود شیخ صفی را معتکف ساختند مولانا کریم الدین دانشمند در رولین القریه که نزدیک رودولی بود سکونت داشتند در حضرت ایشان مذکور شد که مولانا را باید دید فرمودند خوش باشد چون صبح دوم روز آمد و با جمعت رفتن شدند شخصی این سخن بمولانا ذکر کرد که حضرت قدوة الکبرا فردا خواهند آمد مولانا فرمودند که یعنی حضرت ایشان را ستانید که درخانهٔ من بیایند ایشان بسیار بزرگ اند و مثل هندوی فرمودند که جهیری کی سنه کیا اسمای فردا رفته شرف سعادت دیدار حاصل کنم چون آمدند بشرف دیدار مشرف شدند مولانا کریم الدین سیف مودند که سبحان الله شاهبازی چو سید اشرف جهانگیری باید که کونین هر دو بال و دست چه در باعیست که شامل ندارد چنون ... ... معانی سرورشتا ... گر ... دولت از میدان بحال افتخار + قدوة ارباب عرفان عمدهٔ احباب دین + منظهر آثار غوث حق ... آثار یار + بحر لاساحل که میگویند باشد گوهرش + حبرت الکامل که می نامند آمد آن نگار ... حضرت شیخ سماء الدین فرمودند که چون حضرت قدوة الکبرا در مرتبهٔ دوم بقصبهٔ رودولی آمدند مقدم مبارک درخانهٔ فقیر ارزانی داشتند در وقت نماز ظهر ... ... حضرت قدوة الکبرا آمدند فرمودند که درینجا بوی بزرگی می آید فقیر بعرض رسانید که در گوشهٔ ویرانه فقیر کلبه است حضرت بختکر معتکف بودند گفتند آری بوی ایشان است آخر خود اقرار ... اربعین کشتم و در نواحی او خدمت شیخ صفی و خدمت شیخ سماء الدین را معتکف ساخته بودند و ارادت غریبه و بوارق ... ... بار دست داده چون از انجا رخت بستند بموضع ... نزول فرمودند در مسجد خود و از ان موضع از انجا بزیارت شیخ داود آمدند سه روز در مسجد بالی توقف نمودند مردم اهالی نقل کردند که حضرت نجنکر العینات سعد ... در همین مسجد گشته بودند و از انجا بقریات کوبراده آمدند مریدان کوبراده آمده استقبال کرده بجاهای خود بردند مقدار هزار کس کم و بیش از ان مردم مرید شدند و انواع الفاس درباره ایشان راندند یکی از کلانان ایشان شراب خورده بدیدن حضرت ایشان آمده فرمودند عجب است که بزید بار دگر شراب خورد و تقدیر موافق شد او فوت گشت و دیگر از حضرت قدوة الکبرا طلبیده نصایح و مواعظ بسیار کردند آخرش فرمودند که زنهار زنهار شما شراب نخورید که هر کی از شما شراب خورد جوان مرگ شود یا فقیر گردد اینها قبول کردند و از انجا عازم بجانب قصبهٔ جالیس شدند ... ... رایات علای بجانب جالیس روانه ساختند مردم ... ... دو سه هزار کس کم و بیش بشرف ارادت مشرف شدند چون گذر بزمین کندیوه افتاد در انجا جنگل بسیار بود اصحاب راه گم کردند رفته رفته بیک کول افتادند

مقام سویم در یا[لهی] معروف روضه گانون و قریات کوبراده

کرده بجای نمی بروند شخصی از قلندران از چوپان پرسید که راه کجاست وی بر سبیل استهزا گفت در میان کول آلاب
که غرق آب بود راه نمود و اصحاب را اشارت شد که همین راه روید که الهادی هو الله اصحاب همه در میان کول
می رفتند بعضی را کف پا تر شد و بعضی را شتالنگ و برخی را اصلا قدم تر نشد چون چوپان حالات غریب معاینه
کرد و رفته بقریه ساکن بود فریاد بر آورد که عجوبه معاینه کردیم که جماعت مسافران باین نوع کول نهاده گذار کردند
رای که صاحب قریه بود با جماعه از اهالی سوار شده در عقب این جماعه دوید تا ایشان را دریافت و سر در قدم
حضرت قدوة الکبرا از ارادت و لصید بی تکلف حضرت قدوة الکبرا را بخانه خویش برد و اسباب ضیافت بهم
آورد چون از کار ضیافت پرداختند حضرت ایشان روان شدند و روی بسوی قصبه جالیس نهادند و سه کروه
خنگل بود رای همراه آمد چون رخصت شدن گرفت بعرض رسانید که در حق ما دعا کنید تبسم کردند و فرمودند که تو
کافری ترا چه دعا کنیم اما از خدا تعالی خواسته ام که شما و اولاد شما در بند اقتد و اسباب روزگار شما بیان کم نشود
اینها … شدند و برگشته بخانه آمدند چون بقصبه جالیس نزول فرمودند در زیر تیه مولانا علام الهدی مولانا
علام الدین از دار … ارتحال کرده بودند و دیگر خلیلان همه استقبال کرده بجای معهوده حضرت ایشان
بردند که اینجا حضرت قدوة الکبرا خریده بودند و حجره ساخته مدتی در اینجا بودند بایام نقد …
در تیز تیه … فرمودند چون مرتبه … قصبه جالیس شد پیش از آنکه حضرت در
جالیس آیند اهالی جالیس بقصبه ردولی رفته بشیخ سلیمان که از منفعان شیخ نصیر الدین محمود اودهی بودند
آمده ارادت … مردم جالیس بشیخ سلیمان آمدند و طلب ارادت کردند شیخ سلیمان فرمودند که
حالا ارادت شما بکسی دیگر حواله شده و آن دیار بدیگری تفویض نموده اند امروز فردا در قصبه شما خواهد آمد
چون استفسار کردند گفتند سیدیست بسیار عالی جمال و معظم البال همدرین سفر بشهر خواهد … از قصبه
جالیس مراجعت نمودند و عزم بجانب دهلی کردند در قصبه اهونه آمدند جمع از سادات قصبه بشرف ارادت مشرف
شدند و سه روز در قصبه مذکور توقف شده چون وظایف بندگی بجای آوردند دعای خیر درباره اینها
راندند که دایم الاحوال خالی از رفاهیت نخواهند بود و از آنجا گذر در قصبه سهینه افتاد اگرچه مردمانش مرید و معتقد
این خانواده بودند وظایف خدمت همه بجای آوردند ولیکن بعضی غریب درباره اینها رانده اند که حوالی قصبه
خالی از صفائی نیست اما در رونقش بی رونقی می نماید و از اینجا روی بسوی قصبه سدهوره کردند حضرت شیخ خیر الدین
و حضرت شاه نجم محمد سدهوری با جمعی از اکابر قصبه و اماثل بقعه باستقبال بر آمدند حضرت قدوة الکبرا
را بتعظیم تمام بردند و سه روز در اسباب ضیافت باقصی الغایت کوشیدند و از نزول مقدم ایشان
در قصبه سدهوره همین مرتبه است آنچه که باقی اکابر و آنچه اولاد و احفاد ایشان بود بتشریف ارادت
مشرف شدند شخصی بود از جماعه چیلیان منصور نام بیک جا از تخلف آن جماعه رفاهیت دوستی در زیده
غالبا با آن قلندر چوبی بود و از عالم شغر پرستش رسیده بود و منصور مذکور لیاقت از وی جوهر بود و ناکار
بجای رسید که بکلی گردست بگریبان کردند و این خبر بسمع مبارک رسید قلندر خود را طلب کرده گفتند

کرنرای تو بود که یافتی وجوهر درمیان داری می باید که از میان سامر خیزی وی را از اصحاب بیرون کردند در آخر فرمودند عجب مردم قصبه اند که از دل ایشان چیزی ربایند چون از دل ایشان چیزی ربودن میخواهند پس باید که ایشان دل افشان باشند عقیده مسند عالی سیفخان و حضرت قاضی شمس الدین زیاده از حد بود و مسند عالی را مدتی بود که داعیه سلوک درویشی اقامت کرده بودند و میخواستند که یکی از دل ایشان خود را وابند کنند باکابر شهر هرچند که عقیده داشتند در روش خدمت و ملازمت بسر می بردند اما استفاده را خاطر رجوع نمیکرده درین تفکر مدتی بودند روزی در همین تفکر خواب رفته بود که جمال جهان آرای حضرت خضر علیه السلام نمایان شده و بشارت داده که زمان وصول و اوان حصول نزدیک رسیده است که کلید تو در دست سیدیست که درین ایام نزدیکی برسد و این بشارت بحضرت قدوة الکبرا بود و همدرین روز ها نداء جهانگیری در اکناف و صدای عالم پروری در اطراف منتشر شده شرف نزول مقدم حضرت ایشان در روح آباد آمد مسند عالی آمده بشرف دیدار مشرف شدند چنانکه مذکور شد و حضرت قاضی رفیع الدین خود بالهام الهی و تلقین نامتناهی پیش از همه باصحاب خود تخصیص بحضرت شیخ شمس الدین بشارت از آمدن حضرت قدوة الکبرا داده بودند و ایشان عقیده بران داشته اند لطیفه پنجاه

و هشتم در شرح دعوات بعضی اسماء عظام و تکسیر بیان سوره فاتحه توریت که معروف بدعاء [illegible] شیخ است و بعضی فواید دیگر از افسون و تعویذ و امثال آن جامع این مقالات لطیفه و ناشر [illegible] شریفه نظام حاجی غریب یمنی که درین فن عمر بسر برده و تجربه بسیار کرده و انچه از اقسام و اوضاع آن از حضرت قدوة الکبرا بحصول شده همه جمع کرده رساله نوشتم که بکنز الاسرار موسوم شده کماهی [illegible] درین رساله معلوم بود اما شمه درین مجموعه آورده میشود که تا ازین فواید خالی نماند بعضے از مشایخ باین علم رجوع کرده اند و برخی از مشایخ متقدمین چنانچه حضرت شیخ الشیوخ و صاحب فصوص و حضرت امام محمد غزالی برین علم [illegible] کرده اند چنانچه نقلست که حضرت حجة [illegible] امام محمد غزالی میفرمودند که حق سبحانه و تعالی اسرار حرف ب بعنایت خود منکشف گردانید نه صد و نود و نه کتاب تصنیف کرده در انواع علوم لدنی مرا حاصل شده از بهر جلب خواطر بسیار کار آمده است خاصه از بهر ملوک که بسیار اصحاب [illegible] ل و ارباب قبل برین علم اقدام نموده اند که منقولست ابو معشر بلخی میگوید که در اقلیم هندوستان پادشاهی بود عالم باین علوم و با اسرار حروف و نجوم مریخ را تسخیر کرده بود وقتی او را خصمی پدید آمده و قصد محاربه او کرده و این پادشاه بران خصم التفات نمیکرده و استعداد حرب او نمی پرداخت تا آنکه نواحی شهر گرفت و همه ولایت او را در تصرف خود آورد و وزرا و نواب آمده بعرض رسانیدند که پیش ازین محل تدبیر بود و توانستیم کرد حالا فکر فرار باید کرد پادشاه استغاثه بمریخ برد و از وی قهر او درخواست بجواله عدوی خود کرد روزی با ندیمان خویش در مجلس عشرت نشسته بودند که چیزی از هوا در میان مجلس افتاد چون بدیدند طشتی بود از مس مثلث سر کومی تازه بریده در وی ندیمان آن طشت را بدیدند از هیبت گریختند پادشاه در ایشان می دید و میخندید چون ساعتی بر آمد ندیمان را خواند و گفت بشارت شما راست که سر خصم شماست که قصد تخریب ولایت ما کرده و انیکه مشاهده میکنید ثمره علم است و شما را دشمنان [illegible] ال منتاع می آورده و غلطی میافتید [illegible] لوس [illegible] در سر

استعذار و [illegible] اند حضرت قدوة الکبرا اصحاب خود را بدعوت اسمای عظام کم اجازت میدادند بلکه ارباب دل را
کاری بهترین درپیش است طالبی که در دریای توحید غوطه زده و در بیابان تفرید نهاده او را چه از اینها نسبت
کسی است که نی الجمله عنایت الهی و جمعیت نبود راه داده باشد و معتقدین را و اعیذ زین اسمای عظام دیگر بود
در این زمانه مردم اسمای عظام را وسیله جمعیت و رابطه رغابیت ساخته اند و این بغایت شنیع است اما
رولیسیان از زین اسرار خالی هم نمی باشند چنانچه دکان جوهری از جواهر نمونه داشته باشند اسم
ذَالْمِنَنِ عَلٰى جَمِيْعِ خَلْقِهٖ بِلُطْفِهٖ وَبَاعَالِى التَّسَابِيْحِ فَوْقَ كُلِّ شَيْءٍ عُلُوًّا ارْتِفَاعًا
اسم اخیر تعلق بمشتری دارد خواص بسیار دارد که از شرح بیرون است صاحب دعوت اسم مذکور مقتدای روزگار و
پیشوای دیار خواهد بود و اللّٰهُ يَهْدِي السَّبِيْلَ در شرح اسم سی و ششم از مشایخ کبار معائنه شده است منسوب
بمریخ [illegible] در روز سه شنبه و شب شنبه [illegible] روز است هر روز چهار هزار بار از ترتیب نقصان نکند تا مراد
ضایع نشود بسی اسرار در وی مندرج است اگر شور و شغب مهیب نشنود هراس بخود راه ندهد چون نیکو اسرار
[illegible] دارد [illegible] خویش بکسی نگوید که وی در نظر خاشاک بیند در چهلم آید چون از غلغله و آواز
بگذرد مقدار پنج ساعت دیگر ناگاه مردی عظیم مهیب پیدا شود در مثال گنبدی سرخ و تند و خونخوار [illegible] چشم
و [illegible] و [illegible] بزرگ کشیده و تیغی برهنه بردست گرفته او در آید و سلام کند بر سر و پای [illegible] تیغ
بر ان نهد چشم بر زمین نگند ولیکن چنان باشد [illegible] انتواند دانست که چه میگوید صاحب دعوت را باید که نترسد و اسم پنهان
وقصد [illegible] او دارد که او نیز بر مثال عجایبات است که دیده باشد اگر در دل قرار دارد هیچ از [illegible]
نبیند لاالعیاذ بالله اگر در غذا از کسی باشد ناگاه از هیبت او اسم را فراموش کند و نتواند خواندن [illegible]
گر [illegible] نتواند پس پنهان تیغ زند و اگر تیر الطالع پخته کشیده باشد هیچ نتواند کرد [illegible] نخواند
[illegible] بخواند که مقدار یک ساعت خواهد [illegible] و سخن نگوید ولیکن بجا باشد بعد از آن بگوید [illegible] و دا
ازین دعوت گوید مرا غرض تسخیر است و خواهم موافق من باشی و نظر از اعمال [illegible] سعادت و قوت که بحق
تعلق دارد [illegible] از آن [illegible] داری موافق یاران [illegible] باشی و روی [illegible] تعالی
هیچ و ز [illegible] گوید [illegible] که سعی بردی [illegible] گردی و طلب کی [illegible] باشی [illegible] بجهدانه
[illegible] باشی و [illegible] هیچ [illegible] اکنون بعظمت این اسم که میخوانی از آسمان نجم مرا آوردی که هر که [illegible]
کند [illegible] باشم [illegible] این تیغ [illegible] از تیغ [illegible] وظیفه توانی که اسرار خویش با کس نگوئی
و پنهان داری [illegible] سخن [illegible] و سخن چین دعوت باشی [illegible] فواید این دعوت [illegible] ضایع گردد
[illegible] گوش داری پنهان [illegible] پنهان [illegible] باشی چون وصیت تمام کند خاتمی [illegible]
[illegible] باره [illegible] بروی نوشته باشد و اصل خاتم از عقیق باشد [illegible] جوهر آسمانی [illegible]
[illegible] خاتم [illegible] که خاتم را [illegible] کس [illegible] باید و صفت [illegible] از وی [illegible]
[illegible] اگر [illegible] نام [illegible] دعوت گم بود هرگز [illegible] اگر این خاتم [illegible] پادشاهی هفت اقلیم

از دست و رفته باشند باید که تعهد خاتم بخو بترین نوع بکند که خاتم سلیمانی نقشی از آن داشته چون خاتم مریخ بوی
بسیار دو شرح و خاصیت وی بگوید پس صاحب دعوت بگوید ای خداوند جمله سلاطین روی زمین زمان
و تخته و جلادت آسمان آرزوی من از حضرت تو آنست که بدین اسم اعظم که بدین خاتم نوشته مرا بیا
آموزی و جهد کند که تا بیاموزد [illegible] صاحب دعوت اول گفته است که تا این اسم را از وی
آموختیم و یادگرفتیم و اسماء عبرانی اینست یا شمخیثا و تمسا و یا سلیخا اما شرط آنست که از مریخ یاد گیرد و
از وی بیاموزد و [illegible] از وی خواهد تا خواص بیابد چون بیاموزد هرگاه که مریخ را خواهد که حاضر کند
آن خاتم را برابر خود بنهد و این اسم را بخواند فی الحال او حاضر شود بامر الله تعالی چون خاتم بوی سپارد
و از چشم او پنهان گردد و بعد از آن کار بحساب بکند تا مراد و مقصود حاصل شود و اسم اعظم اینست
اَللّٰهُمَّ یَا عَظِیْمُ ذَا الثَّنَاءِ الْفَاخِرِ وَ الْعِزِّ وَ الْمَجْدِ وَ الْکِبْرِیَاءِ فَلَا یَذِلُّ عِزُّهُ وَ اللّٰهُ یَقُوْلُ الْحَقَّ
وَ هُوَ یَهْدِی السَّبِیْلَ اسم سی و یکم اگر کسی طالع لستیا باشد مریخ گونه کشاد و امور وی حاصل نمی گشته باشد
خواهد که جمیع مرادات او حاصل گردد باید که گوسفند نر و سیاه باشد و جگر بند تمام او بستاند بنوعی که چشم هیچ کس
بران نیفتد بیون بخلوت برد و از جگر بند جدا کند و برابر خود بنهد و بعد از آن این اسم را بخواند در بوقت که بخواند نفس
بران دل دمد و بگوید یَا رَبَّ الْاَرْبَابِ وَ یَا مُسَبِّبَ الْاَسْبَابِ وَ یَا مُفَتِّحَ الْاَبْوَابِ وَ یَا قَاضِیَ
الْحَاجَاتِ وَ یَا مُجِیْبَ الدَّعَوَاتِ [illegible] الْخَیْرَاتِ + و [illegible] حاجات و رزق من
فراخ کن و مرا در چشم بندگان عزیز و محترم دار یَا اَرْحَمَ الرَّاحِمِیْنَ چون تمام خوانده باشد و باید عالی کرده بود
این اسم را [illegible] بمشک و زعفران بر کاغذ و در اندرون دل بنهد و آستانه بالا [illegible] بیوتنت نماز
میکرده باشد پنهان کند و در بیوقت [illegible] چون [illegible] اند [illegible] این اسم را بخواند
و با او [illegible] همراه بود و تشویش و وسوسه بدل خود راه ندهد و جگر بند که مانده بود جای که خالی
از چشم کسی نیفتد بنهد و بیل و یک کارد بران زند و هر نوبت اسم را بخواند بعد از آن ریزه کند و روغن
و زعفران بریان کرده بخورد و نظر کند تا از وقت خوردن چه پیدا میشود که بعد از آن هفته احوال و نیک
گردد و در وشنائی فتح کار او و فراخی رزق و سعادت و دولت و بخت همه بکشاید تمامی نحوست او
بسعادت تبدیل یابد اگر دختری باز بی رانشود بر نود و چند انکه عقد کنند باز تفرقه میگردد و بخت آن زن
نیز بسته بود همچنین باید کرد که بوی خوش بپوسته بر تن نهند تا از رواج برود و جمع شوند و او دوست دارند
و در کارها [illegible] و معاون باشند و نهار المخبت او گرم کنند و خواننده این اسم بخضر پیغامبر علیه السلام که
از آب حیات زندگی یافته او زنده بر دو سر اگر [illegible] جاوید بود و از علوم غیب بهره شناسد و خلایق نفس
ارجمند دوازده نام اسم اگر کی فاتحه انجیل است و معروف بدینها التسخیر شده خواص بسیار دارد در زیر عود
محمود سبکتگین انار الله برهانه نشته که هر یک اسم ازین بقصد عمل کامی آید خرد [illegible] در شرح آورده میشود
رصد یازده بار بشر الطاد شیخ بعد بر شتری خواند هر که بخواند مطیع او گردد و محبت جمع اعداد در شب جمعه

سیصد بار بخوانند بدین ترتیب اول آیة الکرسی سه بار بخوانند و گرد بر گرد خط بکشند و هرگاه که این دعا تمام کنند
نام خصم بر زبان رانند و کارد بر نام دشمن زنند چون باز آغاز کنند بخور آتش نهند و بفراغت دعا مشغول شوند بدین
طریق اول عدد و نیز کور تمام کنند بامر الله تعالی آن دشمن هلاک شود و تلف گردد و انشاء الله دعا از خواص
سبابا است لشمخ لشبیا رخبانا و رحبانا دعا اینست اَجِبْ یَا هَیْطَائِیلُ سَامِعًا مُطِیعًا بِحَقِّ هٰذِهِ
الْاَسْمَاءِ اَللّٰهُمَّ یَا لَشْمَخْ لَشْمَخْ ذَالَاهَا مُوَاشَلِجْتُونَ اَسْأَلُكَ اَنْ تَقْضِیَ حَاجَتِیْ اَجِبْ یَا طُوْرَائِیلُ سَامِعًا
مطیعا بار خدایا ای عظیم ای بزرگوار ای خداوند ای قدیم میخواهم از تو حاجت برار و اکنی اجابت کن ای طورائیل در حالیکه گوش
بحق هٰذِهِ الْاَسْمَاءِ اَللّٰهُمَّ یَا ذَا نُوَا سَلْخُوْثُوْ مُوْثُوَا دَاثُوْنَ اَسْأَلُكَ اَنْ تَقْضِیَ حَاجَتِیْ اَجِبْ
نهی و با لعدا رکنی ببرکت این نامها بار خدایا ای داننده نهان و آشکارا میخواهم از تو حاجت مرا روا کنی اجابت کن
یا شمسائیل سَامِعًا مُطِیعًا بِحَقِّ هٰذِهِ الْاَسْمَاءِ اَللّٰهُمَّ یَا خَیْنُوْ مَیْمُوْنَ اَرْقَشْ دَارْعَلِیْثُوْ اَسْأَلُكَ
ای شمسائیل در حالیکه گوش نهی و با لعدا رکنی ببرکت این نامها بار خدایا ای با برکت ایشان از در بهشت خواهم و در بخواهیم از تو
اَنْ تَقْضِیَ حَاجَتِیْ اَجِبْ یَا مِیْنَائِیلُ سَامِعًا مُطِیعًا بِحَقِّ هٰذِهِ الْاَسْمَاءِ اَللّٰهُمَّ یَا رَحْمِیْثَا هَلْیَلُوْ
حاجت مرا روا کنی اجابت کن ای میناییل در حالیکه گوش نهی و با لعدا رکنی ببرکت این نامها بار خدایا ای رحم کننده بر ما
سَیْتَطِرُوْنَ اَسْأَلُكَ اَنْ تَقْضِیَ حَاجَتِیْ اَجِبْ یَا مِیْمَنَائِیلُ سَامِعًا مُطِیعًا بِحَقِّ هٰذِهِ الْاَسْمَاءِ
گرامی کن بر پرهیزگاری میخواهم از تو حاجت مرا روا کنی اجابت کن ای میمنائیل در حالیکه گوش نهی و با لعدا رکنی ببرکت این نامها
اَللّٰهُمَّ یَا رَخْتِیْثُوَا اَخْدَلَاقُوْتَ اَسْأَلُكَ اَنْ تَقْضِیَ حَاجَتِیْ اَجِبْ یَا قَمْرَائِیلُ سَامِعًا مُطِیعًا
بار خدایا ای روزی رساننده خلایق میخواهم از تو حاجت مرا روا کنی اجابت کن ای قمرائیل در حالیکه گوش نهی و با لعدا رکنی
بِحَقِّ هٰذِهِ الْاَسْمَاءِ اَللّٰهُمَّ یَا خَشْمُوْثَ اَرْخِیْمَا اَرْخِیْمُوْنَ اَسْأَلُكَ اَنْ تَقْضِیَ حَاجَتِیْ
ببرکت این نامها بار خدایا ای رحم کننده رحم کن بر ما میخواهم از تو حاجت مرا روا کنی
اَجِبْ یَا مَنْجِیَائِیلُ سَامِعًا مُطِیعًا بِحَقِّ هٰذِهِ الْاَسْمَاءِ اَللّٰهُمَّ یَا اَلْهِیَا اَشْرَاهِیَا اَذُوْنِیْ
اجابت کن ای منجیائیل در حالیکه گوش نهی و با لعدا رکنی ببرکت این نامها بار خدایا ای زنده و پاینده و در دو دارها
اَصْبَاؤُتَ اَصْبَاؤُنُوْنَ اَسْأَلُكَ اَنْ تَقْضِیَ حَاجَتِیْ اَجِبْ یَا اِسْمَاعِیْلُ سَامِعًا مُطِیعًا
زیبا ها و فنها میخواهم از تو حاجت مرا روا کنی اجابت کن ای اسماعیل در حالیکه گوش نهی و با لعدا رکنی
بِحَقِّ هٰذِهِ الْاَسْمَاءِ یَا نُوْرَا رَغِیْشَ اَسْهَغِیَ تَثْلِیْثُوْنَ اَسْأَلُكَ اَنْ تَقْضِیَ حَاجَتِیْ اَجِبْ
ببرکت این نامها ای بر هر چیز روشن کن کارهای خلایق میخواهم از تو حاجت مرا روا کنی اجابت کن
یَا جِبْرَائِیلُ سَامِعًا مُطِیعًا بِحَقِّ هٰذِهِ الْاَسْمَاءِ اَللّٰهُمَّ یَا اَغْبَرُ شَمْعًا اَشْمَا اَدُوْنَ اَسْأَلُكَ
ای جبرئیل در حالیکه گوش نهی و با لعدا رکنی ببرکت این نامها بار خدایا ای آمرزگار من گنهگار و بدکردارم میخواهم از تو
اَنْ تَقْضِیَ حَاجَتِیْ اَجِبْ یَا دَرْدَائِیلُ سَامِعًا مُطِیعًا بِحَقِّ هٰذِهِ الْاَسْمَاءِ اَللّٰهُمَّ یَا مَنِیْعُ
حاجت مرا روا کنی اجابت کن ای دردائیل در حالیکه گوش نهی و با لعدا رکنی ببرکت این نامها بار خدایا ای همه دان

اَمِلْیَنَا مَلْخُوْنَ اَسْئَلُكَ اَنْ تَقْضِیَ حَاجَتِیْ اَجِبْ یَا مِیْکَائِیْلُ سَامِعًا مُطِیْعًا بِحَقِّ هٰذِهِ

فریاد رس تو مرا میخواہم از تو حاجت برآوردگی اجابت کن ای میکائیل و زنہار کہ گوش نہی و با اعتماد کنی ببرکت این

الْاَسْمَاءِ اَللّٰهُمَّ یَا الَامِ رَغْعَدٍ اَدْعَیْ یَزْنُوْنَ اَسْئَلُكَ اَنْ تَقْضِیَ حَاجَتِیْ اَجِبْ یَا اِسْرَافِیْلُ

نام ہا بارخدایا ای ملکا من گدای توام میخواہم از تو حاجت مرا روا کنی اجابت کن ای اسرافیل

سَامِعًا مُطِیْعًا بِحَقِّ هٰذِهِ الْاَسْمَاءِ اَللّٰهُمَّ یَا مَشْمَخِ مَشْمَخِیْنَا مَتْلَامُوْنَ بَیْنَ الْکَافِ

و زنہار کہ گوش نہی و انقیاد کنی ببرکت این نامہا بارخدایا ای حاجت برآرندہ محروم مکن ہیچ امیدوار و خواہند ہا درمیان کاف و نون

وَالنُّوْنِ اِنَّمَا اَمْرُهٗ اِذَا اَرَادَ شَیْئًا اَنْ یَّقُوْلَ لَهٗ کُنْ فَیَکُوْنُ فَسُبْحَانَ الَّذِیْ بِیَدِهٖ

کہ عبارت از کن باشد خزینہ نیست حکم او ہرگاہ کہ خواہد ہر چیز را انچہ بگوید مراورا شو پس میشود پاکیست آنرا کہ بدست اوست

مَلَکُوْتُ کُلِّ شَیْءٍ وَّاِلَیْهِ تُرْجَعُوْنَ اَسْئَلُكَ اَنْ تَقْضِیَ حَاجَتِیْ ۞ اختتام دعاء المشمخ

سلطنت ہر چیز و بسوی او رجوع کردہ خواہند شد میخواہم از تو کہ حاجت مرا روا کنی

اَللّٰهُمَّ اِنِّیْ اَسْئَلُكَ یَا اَللّٰهُ اَنْ تَحْفَظَنِیْ مِنْ کُلِّ بَلَاءٍ وَّاٰفَةٍ وَّعَاهَةٍ وَّوَجَعٍ وَّکُلِّ عِلَّةٍ

بارخدایا بدرستیکہ من میخواہم از تو اے خدا نگاہ دار مرا از ہر بلا و آفت و درد و از ہر مرض و از ہمہ علت

وَّکُلِّ فِتْنَةٍ وَّمِنْ کُلِّ شِدَّةٍ وَّبَلِیَّةٍ وَّزَلَلٍ وَّزَلْزَلَةٍ وَّمِنْ شَرِّ کُلِّ شَیْطَانٍ رَّجِیْمٍ

و از ہر فتنہ و از ہر شدہ و بلاہ و لغزش و زلزلہ و از شر ہمہ شیطان راندہ

وَمِنْ شَرِّ الشَّیْطَانِ الرَّجِیْمِ وَمِنْ شَرِّ الْجِنِّ وَالْاِنْسِ وَمِنْ شَرِّ حَاسِدٍ اِذَا حَسَدَ اِلٰهِیْ

و از شر شیطان مردود و از ضرر جن و انسان و از شر حسد کنندگان وقتیکہ حسد کند خدایا

بِحَقِّ هٰذِهِ الْاَسْمَاءِ وَبِحَقِّ هُوَ یَا مَنْ هُوَ هُوَ یَا مَنْ هُوَ هُوَ یَا مَنْ هُوَ هُوَ یَا مَنْ هُوَ هُوَ

ببرکت این نامہا و ببرکت ہو یا من ہو یا من ہو ہو یا من ہو ہو یا من ہو ہو

لَا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ اِحْفَظْنِیْ مِنْ جَمِیْعِ الْبَلَایَا وَالْاٰفَاتِ بِحَقِّ مُحَمَّدٍ سَیِّدِ النَّبِیِّیْنَ

نیست لائق عبادت مگر خدا نگاہدار مرا از تمام بلاہا و آفتہا ببرکت محمد سردار انبیا

وَاٰلِهٖ اَجْمَعِیْنَ بِرَحْمَتِكَ یَا اَرْحَمَ الرَّاحِمِیْنَ ۵

و ببرکت جمیع اولاد او و از رحمت تو اے مہربان ترین مہربانان

در بیان اوضاع عرش و کرسی و ملائک و منازل و حروف و اسم اعظم

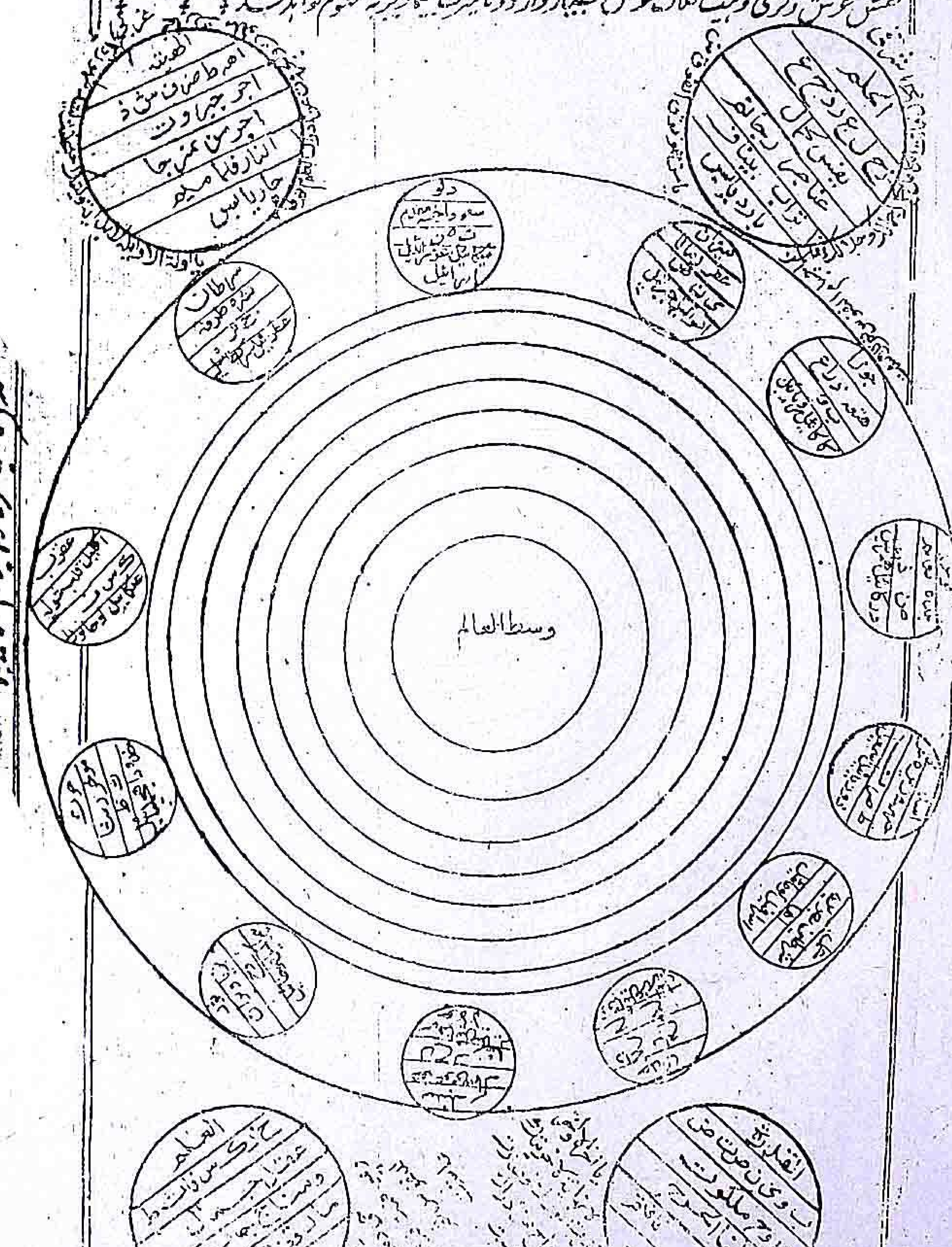
منقولست از قدوۃ الحکماء و العلماء سلطان المحققین ابو علی سینا رحمۃ اللہ علیہ ہر کہ این نقش را بر تختہ زر در روز شرف آفتاب و یا بر نقرہ در شرف قمر در ساعت مشتری و یا در ساعت آفتاب نقش کند و در جیب و نگاہ دارد حق تعالیٰ این گرداند آن شخص را از بلیات آخر الزمان و از فتن پنہان و آشکار و از جمیع آفات سحر و جادو و از زدن و سوختن و غرق شدن و از ہیچ عدو برو قادر شدن نتواند و ہر کار دولت این نقش باشد آن لشکر ہمیشہ منصور باشد و در نظر ارواح مقبول باشد و ہرکہ حاصل از ہمہ بلیات و ہم فوائد است محفوظ و بہرہ مند شود و ہر کہ بر روز وقت یاد او بر او تنہا کند ہنگام حاجات

اختتام دعاء المشمخ

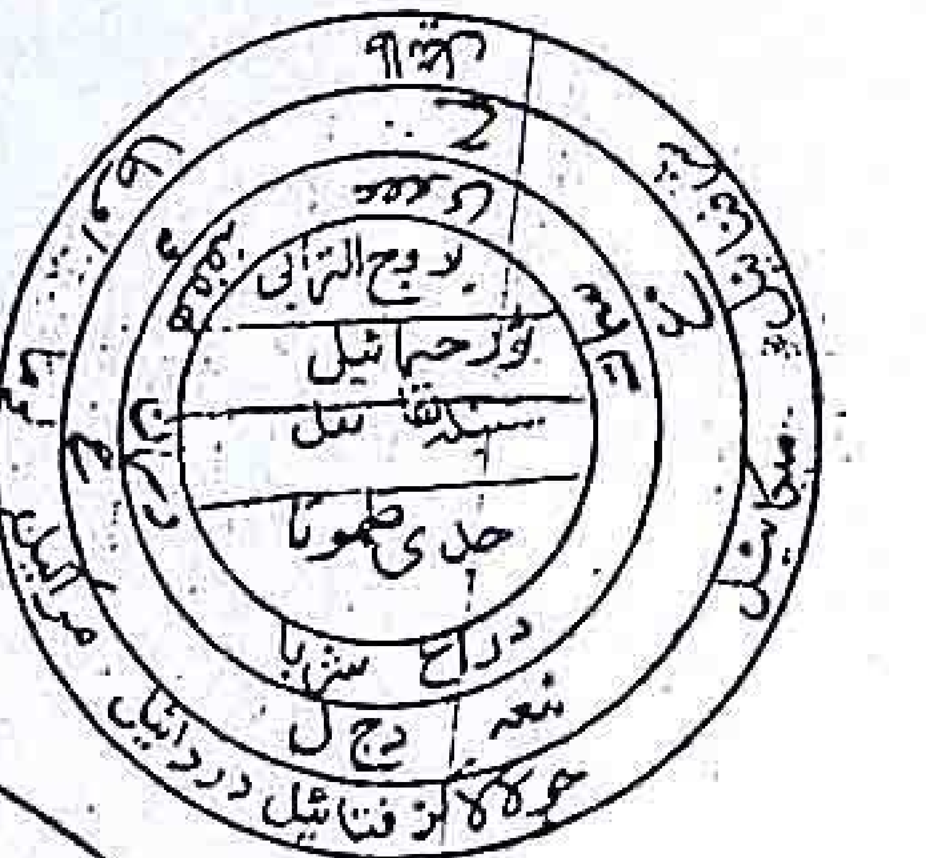
ذکر در بیان اوضاع عرش و کرسی و ملائک و منازل و حروف و اسم اعظم

رزق و دنیوی او برآورده گردد و ختم روزی افزودن نیروی حاصل شود و از جمیع رنجها و بلاها مصئون باشد
و جمیع خلایق از انس و جن او را دوست دارد و دیو و پری او را گزند نتوانند رسانید و سحر و جادو و نیروی اثر نکند و این
نقش عرش و کرسی و هیئت افلاک خواص بسیار دارد و تاثیرات بیشمار به تجربه معلوم خواهد شد

نقش عرش و کرسی و هیئت افلاک

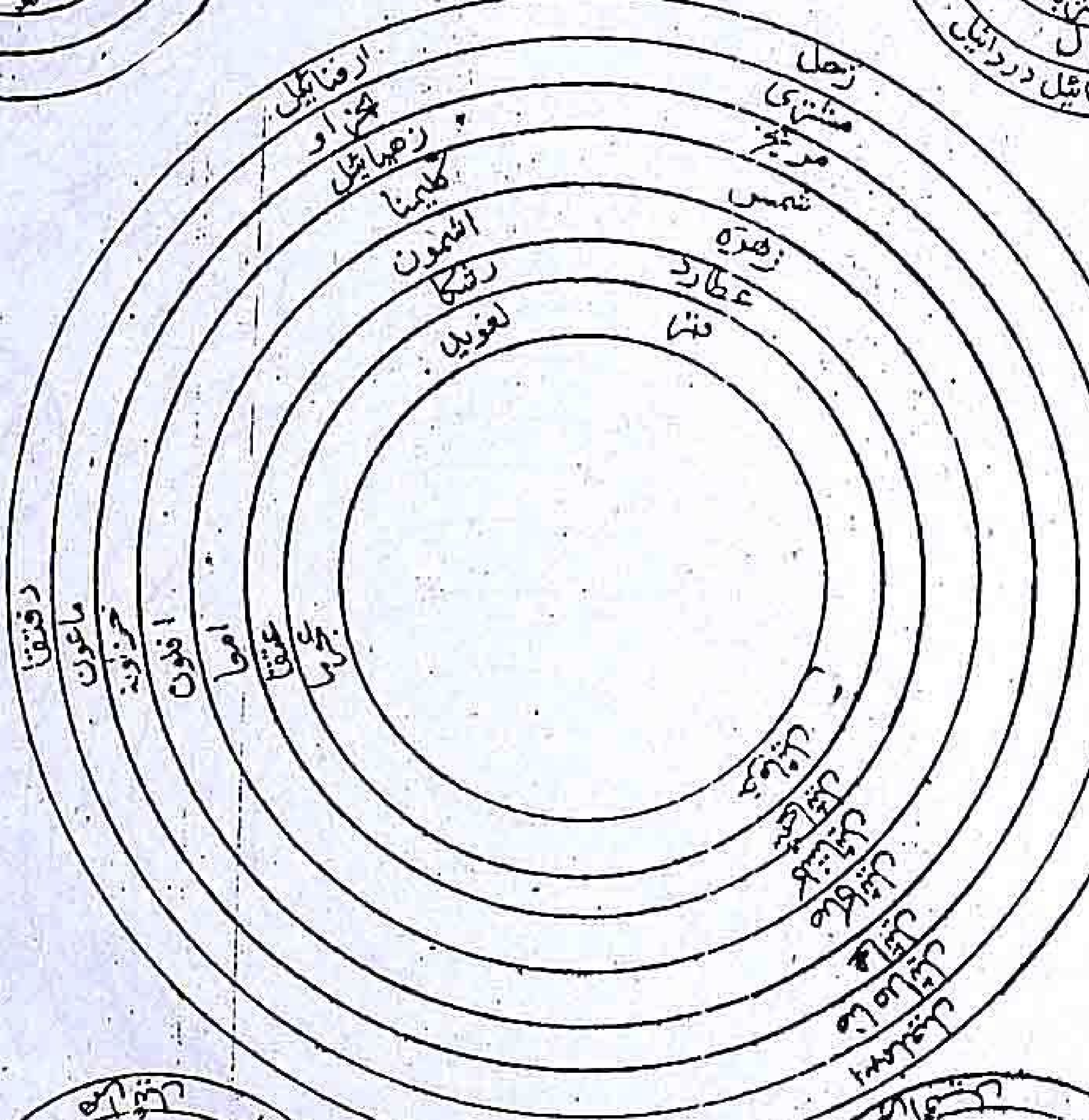

اسماء کواکب

موکلات

دربیان رکن اول از عزیمت عظیم

باید دانست که این رکن بعالم جبروت تعلق دارد و مظهر علم بینه و اسرار الهیه جمله که برداشته اند جز من نمر جابر طبع وی جان
دایلس و حروفات بهوت اند بر قول امام حجة الاسلام محمد بن غزالی و شیخ الاسلام قدوة المحققین محی الدین ابن
عربی رحمهما الله در فتوحات مکی آورده است حروف آتشی چنانچه در دایره مسطور است و در جدول ابجد
در رساله این فن یاد کرده ام من اراد فلیطلب ثمة اما بر قول ابو علی ضریر حروف آتشی اینست آ ه ط م ف ش ذ و قول
اول اصح و حروف آتشی منقسم اند بر سه بروج حمل و اسد و قوس و کیفیت هر یک معلوم است و این
دوایر بسیار اند از جهت اختصار بر همین اکتفا کرده شد در بیان شمه از علم تکسیر تکسیر اینکه در دایره
مسطور است اگر در عمل آرد ولی شرایط چندان فواید بدهد اگر خواهد برای جلب قلب و مهمات دیگر برای دفع اعدا و یا ظالم
در عمل آرد باید که اول او را با کاتب تصریح یا مکاتبت اگر ظالم و متعدی از جور دست داشت فهو المراد و اگر نه
برای آنها عمل کند پیش از شروع باید که عضوها از دل و ورکند و وضو با مسواک سازد و دو رکعت استخاره بکند و بر و دیگر کالبد
حروف و الفعل [illegible] چنانکه مشهور است کیفیت عمل اینست نام طالع مطلوب بحساب جمل که مسطور
از سهو هوشیار باشد که عدد نام طالب و نام مادر او چند است از آن دوازده گان طرح دهد آنچه باقی ماند بحور
بروج بمقام و بکند بهمین نمط نام مطلوب نیز استخراج بکند و در وزیر بروج نظر بکند اول بحوری که در دایره یاد کرده
ایم مسطور [illegible] حروف
کواکب [illegible] را بخواند بر آتش بجوشند بعد از آن امتزاج حروف طالب و مطلوب [illegible] الحروف [illegible]
از اسم [illegible] بنویسید بعده حرفی دیگر اول از اسم مطلوب [illegible] حروف طالب بنویسید دوم حروف از اسم طالب
در پهلوی حرف اسم مطلوب بنویسید بعده حرفی از اسم مطلوب برگیرد و در پهلوی اسم طالب بنویسید همچنین تمام حروفات
طالب و مطلوب [illegible] بکند اگر حروف اسم طالب یا مطلوب کم آید باز از سر آن اسم حروف برگیرد در
پهلوی حروف اسم طالب یا مطلوب بنویسید چون مرتب شود [illegible] که بر آن حروفات موکلانند در زیر
حروفات اسم طالب و مطلوب بنویسید چنانچه در دایره مسطور است بر تخته آن معدن بنویسید اگر مطلوب را نسبت
بروج آتشی باشد در آتش حواله کنند و اگر بادی باشد بباد حواله بکنند و امثال آن اگر آبی باشد [illegible] از
یا در آب روان اندازد و تعویذ خاکی زیر آستانه مطلوب یا در گذرگاه مطلوب دفن کنند مقصود حاصل
شود و این اسرار از نااهل پوشیده دارد مثاله اگر طالع طالب ثور باشد و طالع مطلوب اسد چنانکه
علی طالب و محمد مطلوب هر یک را جدا گانه ثبت کند برین تمثیل

ع	ل	ی	ء	ح	م	د
م	ح	م	د	ع	ل	ی
د	ع	ل	ی	م	ح	م
ی	م	ح	م	د	ع	ل
م	د	ع	ل	ی	م	ح
ل	ی	م	ح	م	د	ع
ح	م	د	ع	ل	ی	م

و این طریق یا مذکور که بعضی کتب مفصل
تکسیر کرده و تعویذها و حرزها بسیار برآخ
و طلسمات ساخته و در ذیل آن خطی کشیده
و حروف را باشکال نوشته چنانکه چند [illegible]
حروف مکرر و آن حروف تکسیرات نوشته
و جامع این مجموع میگوید آن تکسیرات که

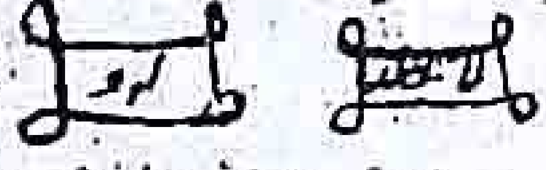
که در آن حروف مکرر باشد اسم طالب و مطلوب مقصود کلیست تا الکه اسم طالب و مطلوب از هر یک ضلع مستخرج شود
فایده ندهد و تاثیر کمتر و این فقیر محنت بسیار کشیده و این ترکیب صحیح استخراج نموده تا موجب فواید شود و باید که
که اسم طالب و مطلوب بهمین نمط تکسیر کند و موکلات حروفات بنویسد و خطاب کواکب و اسم اعظم که در دوایر و موکل
که نسبت با اسم طالب و مطلوب دارد چنانچه در سر الاسرار مسطور است ذره از شرایط تجاوز نکند تا عجایب بیند و
تاثیرات نصرت از مسبب الاسباب و مقلب القلوب چون خواهد که ازین ترکیب تکسیر حرزی یا تعویذی
بسازد و آن مختصر و فایده بسیار دهد بعد تکسیر اسم طالب و مطلوب اعداد حروف جمع کند و اعداد اسم اعظم
که لایق آن عمل است با آن اعداد مذکور جمله و از اعداد مذکور وفق مربع بنویسد با خود دارد فواید بسیار
است باید دانست که تکسیر متنوع است که قایل حصر نیست یک نوع آنست که اسم طالب مقدم دارد و اسم
مطلوب موخر بنویسد و نوع دوم برعکس بر کاغذی یا بر تخته یکان حروف جدا جدا بنویسد و تکسیر که هفت
سطر بگیرد حروف اوایل سطرها و حروف اواخر سطرها چنانکه پیش از آن گرفته است از [illegible] بر
تکسیر بنویسد آنگاه بگیرد عدد هر دو سطر بجمل کبیر و در مربع چهار در چهار وفق سازد تا مقصد حاصل
گردد و جاییکه تمام حروف را گرفته است اینجا حروف تکسیر را اعداد بگیرد چنانکه در عدد اسم آن تکسیر بیان
و سع عداد [illegible] منسوب بود یعنی از اعداد حروف اسما این تمام موجود است و در هر ضلع آن وفق آن صحت
آورده شود اضلاع اربعه یافته شود و عدد باقی در آن موجود همین از دایره دوم و سوم تا آخر ضلع اگر بیرون
چهار خانه میانه و بدانکه نیکوتر آنست که این اعداد وفق بقلم هندسه نویسند نه بحروف جمل [illegible] حکما متقدم [illegible] یعنی
[illegible] همین نوشته و این [illegible] است [illegible] اسمی از اسماء الله که فرد باشد یعنی بمعنی
و حروف لفظ مثل فرد و وتر یا آنکه آن بحروف فرد باشد مثل احد و نور و صمد که سه حروف دارد و همچنین
که صد و چهل و پنج عدد بحساب جمل این اسماء برای جدای افکندن و بریدن کار [illegible] هر اسمی که شفع
باشد یعنی بمعنی و حروف و العدد زوج باشد آن [illegible] است برای ایتلاف میان دو کس و برای محبت و مودت
چنانکه [illegible] و قیوم و امثال آن و بدانکه آنچه موافق باشد در عدد جفت باشد یعنی بحساب جمل صالح است ایتلاف
میان دو شخص اگر حروف نام یکی بسیار حروف و نام یکی اندک باشد و تو خواهی که موافق کنی میان دو
اسم پس از اسمی که در آن حروف بسیار باشد الف و لام تعریف و یا حروف علت را باید افگند و حروف
علت یا و واو و الف است بمقداری که محتاج باشی همان مقدار باید افگند تا هر دو نام بعدد حروف
برابر موافق گردند و درین سری بدیع است و بدانکه [illegible] اسرار مکتوم در دعوت آنست که چون حروف
اسما را خواهی که اعداد ایشان بشماری الف و لام تعریف طرح دهی [illegible] الکبیر المتعال الف و لام تعریف
حذف کن کبیر و متعال بگیر [illegible] که اسم چند [illegible] بجمل کبیر آن عدد را جمع کنی و بتمام [illegible]
مذکور مربع بکند [illegible] زیاده و نقصان [illegible] در وقت مستجاب شود و این [illegible] است باذن الله

و اگر زیادت نماید بر عدد مطلوب مقدار اسراف است و در نقصان خلل اگرچه معتقدان و اکثر تکسیر نکرده اند و
مثال آن نموده اند بسبب ظهور و درین کتاب برای تسهیل طالب یاد کرده در تاریخ شانزدهم منه
یکی از سلاطین بر موضع اند که از مضافات پرگنه سرو رپور است سواری فرموده و میخواست که از
وطن ایشان بیرون کند صورت حال بحضرت قدوة الکبرا عرض کردند در جواب وی نوشته روانه کردند
مفهوم و عبارت وی اینست فرزند اعز اکرم ارشد ملک فتح الله خان با برادران و خاندان بدعای مزید
نعمت دارین مخصوص است معلوم باد که عریضهٔ فرزندی رسید و بر مضمون او مطلع شد از برکت
ولایت لانهایت حضرت پیشوای بنی آدم و مرشد عالم قدس الله سره العزیز و دشمنان مقهور و مردود
اند که جهت برآمدن مهمات او و درویشان فاتحه خوانده اند باید که این مکتوب که مصحوب دعاست بسیار خواند
که فایده بسیار خواهد داد ان شاء الله تعالی خاتمت و عاقبت آن فرزندان و جمیع برادران بخیر باد
بالنبی و آله الامجاد و این دعا مذکور هر وقت که خواهد بخواند نتیجه زود خواهد داد و دعا اینست + + +

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ يَا حَيُّ يَا قَيُّوْمُ يَا حَنَّانُ يَا مَنَّانُ يَا بَدِيْعَ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ
شروع میکنم بنام خدای بخشاینده مهربان ای همیشه زنده مانده و ای همیشه قایم باشنده و ای بسیار شفقت کننده و ای بسیار احسان کننده و ای
يَا ذَا الْجَلَالِ وَالْاِكْرَامِ لَا اِلٰهَ اِلَّا اَنْتَ اَسْئَلُكَ اَنْ تُحْيِيَ قَلْبِيْ بِنُوْرِ مَعْرِفَتِكَ يَا اللّٰهُ يَا اللّٰهُ يَا اللّٰهُ
[illegible] صاحب [illegible] بزرگی نیست [illegible] لایق عبادت بجز تو میخواهم از تو که زنده کنی دلم را از نور معرفت خویش یا الله یا الله یا الله

مهم کار این دعا چند روز مواظبت نماید بر آورده خواهد شد ذکر در فواید بعضی ادویه که برای برآ[illegible]
علت [illegible] صحت از علامات باشد برگ مندار را بروغن سرشف مالیده بر روی آتش بدارد و قدری گرم گردد
چند [illegible] بیست باید و قطره از وی بچکانند آب در گوش اندازد درد گوش البته منقطع گردد [illegible] بیان
این فایده و [illegible] برگ [illegible] که بزبان هند [illegible] چنین گویند بیارد [illegible] ترنج [illegible] بارها [illegible] نیز برگ
[illegible] بسوده و پخته با آب [illegible] خستگی [illegible] و آواز صاف شدن از حلق بیارد برگ گل جای
دانه [illegible] و برگ درخت ترنج [illegible] و فلفل [illegible] بسوده با عسل [illegible] آواز صاف شود
بیارد [illegible] درخت سنبل و زرد چوبه با شیر گوسفند سوده بر روی [illegible] رو [illegible] البته برود
بار و [illegible] پوست [illegible] سوده در شیر بجوشانند شیر گرم با روغن ستور بر روی [illegible]
[illegible] صاف شدن رنگ روی [illegible] و سرشف و [illegible] پاک کرده [illegible] بیارد
[illegible] طریق [illegible] بر روی [illegible] رنگ روی صاف شود [illegible] اندران با شیر گوسفند [illegible]
[illegible] رنگ صاف شود [illegible] اندران چهار درم [illegible] ده [illegible] یک [illegible]
[illegible] در روغن بجوشانند [illegible] روغن [illegible]
[illegible] هر روز چهار درم [illegible] بجوشانند [illegible] گرم [illegible]
[illegible] شش درم روغن ماده گاو و چهار درم با شیر ماده گاو و [illegible]

چون خواهد که فرزند نرینه شود در پهلوی چپ بندد و چون مدت کامل یکماه گذشته باشد یعنی تا چهار ماه میگویند
بفرمان الله تعالی فرزند نرینه روزی شود بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ وَلَوْ اَنَّ قُرْاٰنًا سُيِّرَتْ
بِهِ الْجِبَالُ اَوْ قُطِّعَتْ بِهِ الْاَرْضُ اَوْ كُلِّمَ بِهِ الْمَوْتٰى بَلْ لِّلّٰهِ الْاَمْرُ جَمِيْعًا اِلٰهِيْ اَحَدِيْ صَمَدِيْ
میرود بسبب او کوه‌ها یا بریده شد بسبب او زمین یا کلام میکرد بسبب او مردگان چنین نیست که برای خداست انجام همه کار خدا
مَدَدِيْ وَصَلَّى اللهُ عَلٰى خَيْرِ خَلْقِهٖ مُحَمَّدٍ وَّاٰلِهٖ اَجْمَعِيْنَ و این آیه برای وضع حمل نیز آمده است
تو یگانه از بی نیاز هستی مدد کننده من هستی درود باد خدا بر افضل مخلوق محمد و اولاد همه

بنویسد به بازوی عورت بندد اگر حمل لیسر باشد بماند و گر نه وضع حمل شود و این نقش بنویسید و بخورانند بقدرت الله
تعالی حمل برقرار ماند نقش اینست ططا کا طا اا کم کیا ۱۱۸ ا کل و ... این تعویذ بخون کبوتر سفید بنویسد
و بر سلیمان منبر در کمر بندد بقدرت الله حمل از افتادن بماند اینست شیطط طوطا شیطشا العجل یا ام الصبیان
بحق سلیمان بن داود علیه السلام و نیز اگر خواهی که زنی بار نگیرد باید که این نقش بر پاره کاغذ بنویسد
و در بازوی چپ عورت بندد بفرمان الله تعالی بار نگیرد و اگر امتحان کند بدرخت بندد و یا بپای
چپ مرغ بندد بیضه ندهد ططا ا ا و کا و ا ع ۷ ھ ۹۱۱۱۱۱۹۹۸۸۱۸۹۹۱۲۰

بعضے افسونهای هندی افسون زهر اینست اوم چند پلینا بهر کنتھہ ناتھین من بهر اجها تماکی
و سی محمد جها بنه ... کری خدای را جایا سک لیس سنجار انا کنه و برتی تای محمد به لبس بجه بهر اجهای
اوم کنتول التنهه سوا الا که لیس هر ننه لا اله الا الله محمد کهتنه بنه لیا مکهه نا تنه دفع بده هتنلا و کو هے
و بر هتهیا و لنکه بلای بخوانند و دمامه او را بر دست گسترده بخوانند تا عادت هفت بار صبح و شام چون خواند
مو بار بران جامه دم زند و او را بگوید که دست خود را بران موضع علت فرود آرد افسون این است
کالی کنو تی جنگل کی کا جل و هکا نا ته پانچ چیز و ام بکی با بخور کت پیا نه بده تهتیلا کو بهی بر جنتا کنکه بلای
ای با بخیه کل کل جا هنه **افسون عقرب** بر خاک بخوانند و بران جراحت بمالد و فرود آرد و تنا او ام
نه بر جای خود آید بشود اینست و بر بند بهون و بر کند بهون سوا الا کهه سیاری بند بهون ایتی بیگت
کرو کی سکت میری بکه جو نین جری **افسون دیگر** اینکی لکری پانی پر آگ نکس بنا بهون زمیں پر آگ
بری بکر جو الکین جا جو آگ خواهی که میان مرد و زن محبت افگنی روز یکشنبه هفت بار برگ
سیاری و در رنگ چوبه بخوانند و خوردن دهد عاشق او گردد بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ
خَتَمَ اللّٰهُ عَلٰى قُلُوْبِهِمْ وَعَلٰى سَمْعِهِمْ وَعَلٰى اَبْصَارِهِمْ غِشَاوَةٌ وَّلَهُمْ عَذَابٌ
عَظِيْمٌ اگر روز یکشنبه این آیه را بر گل یا شیرینی و آنچه خوردنی باشد بدمد و دهد مطلوب حاصل شود
نسخ ترکیب او و بیرون موجب فتح امراض خوقی باشد اینست اگر تواند پوست بیخ سرهوتک که گاو سرخ
باشد بیارد و در سایه خشک کرده آمیده ساخته بدارد و نهار آب نیم صدق بخورد و اگر تواند از خیزران
چوب مسکر دیگر نکند اگر و را الهیخ و برگ در سایه آورده خشک کند و بکوید آمیزه سازد و بمالد نوع اگر بخورد فایده

زیاده خواهد داد واین مبیده اگر بر جراحت آن مرض لطریق حنا بندد وسود مند جراحت باشد
منقول از شیخ صالح موفق ابو علی نوری که مرفوع معنعن بحضرت علی میرود که شش رکعت نماز بگذارد بعد از نماز
خفتن بخواند در رکعت اول سوره فاتحه یکبار و الشمس هفت بار و در دوم واللیل هفت بار و در سوم
والضحی هفت بار و در چهارم الم نشرح هفت بار و در پنجم والتین هفت بار و در ششم انا انزلناه هفت بار
چون از نماز فارغ شود ثنای خدا تعالی بگوید و درود به پیغامبر علیه السلام فرستد بعده بگوید اللّٰهم
یا رَبَّ اِبْرَاهِیْمَ وَمُوْسٰی وَرَبَّ اِسْحَاقَ وَیَعْقُوْبَ وَرَبَّ جِبْرَائِیْلَ وَمِیْکَائِیْلَ وَرَبَّ
پروردگار ابراهیم و موسی و پروردگار اسحاق و یعقوب و پروردگار جبرائیل و میکائیل و پروردگار
اِسْرَافِیْلَ وَاَنْتَ رَبِّیْ مُنْزِلَ الصُّحُفِ وَمُنْزِلَ التَّوْرٰیةِ وَالْاِنْجِیْلِ وَالزَّبُوْرِ وَالْفُرْقَانِ
اسرافیل تو پروردگار من هستی و تو فرود آرنده صحیفها هستی و فرود آرنده توریت و انجیل و زبور و فرقان هستی
اَرِنِیْ فِیْ مَنَامِیْ هٰذَا اللَّیْلَ مِنْ اَمْرِیْ مَا اَنْتَ اَعْلَمُ بِهٖ در اول شب مطلوب خود را در خواب ببیند
بنما مرا در خواب من درین شب از انجام کار چیزی که تو زیاده داننده بآن ۱۲
اگر در اول شب نه بیند در دوم شب ببیند تا هفت شب همچنین کند البته درین شبها کسی آینده بیاید و گوید که تدبیر کار تو
چنین است جامع این آزموده و غرض خود چند مرتبه از و حاصل کرده و اکابر دیگر بتجربه در آورده اند ✝
و از امر الشیخ سعد الملة والدین شیخ نه بهوی من نظر کل صباح فی هذه الکلمات
قول است از شیخ سعد الملة والدین مجدنه بهوی کسیکه نظر کند هر صباح درین کلمات
اربع غیر قرأتها غلب العدو ومن نظر فیها اربعین صباحا و واظب به یری العجائب
چهارگانه بغیر خواندن انها غالب خواهد شد بر دشمن و کسیکه نظر کند دران چهل روز وقت صباح و ماشیگی کرد بران خواهد دید امور عجیبه
و بهما اکثر والکلمات هذه اهصفوبیش ینتر و ا ما ینفوس قرمطوطینس شر و راثما
و راز این کلمات بسیار اند و آن کلمات اینست ۱۲
حضرت قدوة الکبرا میفرمودند که حرز ابو دجانه برای جمیع بلیات و آفات خوانده اند بتخصیص شر و شیطان
و فتور دیوان را و رکار بسته اند اگر مداومت نماید و ملازمت کند فواید بسیار و موائد بیشمار است و آن دعا حرز اینست
اینست بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ هٰذَا کِتَابٌ مِّنْ مُّحَمَّدٍ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ النَّبِیِّ الْعَرَبِیِّ الْقُرَشِیِّ
شروع میکنم بنام خدا بخشاینده مهربان این کتاب از محمد صلی الله علیه وسلم نبی عربی قرشی
الهاشمی المدنی الابطحی الامی صاحب التاج والسریر والحوض والشفاعة والقضیب والناقة
هاشمی مدنی ابطحی امی مالک تاج و تخت و حوض و شفاعت و نیزه و ناقه
اجب بقول لا اله الا اللّٰه محمد رسول اللّٰه من طرق الدار من الزوار والعمار والنظار والصالحین
به کلمه لا اله الا الله محمد رسول الله کسیکه داخل شود درین خانه از زیارت کنندگان و آباد شدگان
الا طارقا یطرق بخیر یا رحمٰن اما بعد فان لنا ولکم فی الحق سعة فان لم تکن ... فوامولعا
[illegible]

أو باغياً مبطلاً أو موذياً مقتحماً فاتركوا جملة القرات وانطلقوا الى عبدة الأوثان الى من

و بیاه میخواهم از تجاوز کننده و کاذب و ازیذا دهنده پس ترک کنند تمام آبادی را و بروید بسوی بندگان بت و بسوی کسیکه شریک میکنند

يجعل مع الله إلهاً آخر لا إله إلا الله المنفرد بالكبرياء والقدرة يرسل عليكما شواظ من نار

همراه خدا معبود دیگر نیست لایق عبادت مگر خدا واحد و یگانه به بزرگی و قدرت میفرستد بر شما شعله از آتش

ونحاس فلا تنتصران بسم الله وبالله ومن الله والى الله ولا غالب الا الله ولا حول ولا قوة

و نحاس پس بد و حاصل میکنید شما بر د و به برکت نام خدا و ذات صفات او و رجوع میکنیم بسوی او و نیست غالب مگر خدا و نیست قوة

الا بالله ولا أحد سوى الله ولا أحد مثل الله بسم الله واستفتح بالله وتوكل على الله و

حفاظت و نه قوت حمله مگر بمدد خدا و نیست کسی سوای خدا و نیست کسی مانند خدا شروع میکنیم بنام خدا و توکل میکنیم بر خدا و

اجعل صاحب كتابي هذا في حرز الله وأمانه حيث ما كان وحيث ما توجه فلا تقربوه

میکنیم بر خدا و میکنیم صاحب این کتاب خویش در حفظ خدا و امان او هر کجا که باشد و هر کجا که متوجه شود پس قریب مشوید با و و ترسانید

ولا تفزعوه ولا تضاروه قاعداً كان أو قائماً يقظاناً كان أو نائماً ولا في أكل ولا في شرب

اورا و ضرر مرسانید او را نشسته باشد یا قایم باشد بیدار باشد یا بخواب باشد و ضرر مرسانید او را در خوردن و آشامیدن

ولا في ثوب ولا في عريان ولا في اغتسال وفي أي مكان كون ولا في دار ولا في الارض

و نه در لباس و نه در برهنگی و نه در حالت غسل کردن و در هر مکان که باشد و نه در خانه و نه در زمین

القفار ولا في الجبال ولا بالليل ولا بالنهار ... ذكر كتابي هذا فادبروا عنه وا ...

افتاده و نه در شب و نه در روز هر گاه که بشنوید ذکر این کتاب من ... تا واپس از و ...

بحق لا إله الا الله وهو غالب على كل شيء وهو أعز من كل شيء وهو على كل شيء قدير

او را به برکت لا اله الا الله و او غالب است بر هر چیز قادر است به پناه میدهیم

أعيذ صاحب كتابي هذا بكلمات الله التامات وباسمه الذي هو مكتوب على سرادق

صاحب این کتاب من از کلمات خدا که کامل اند و بنام او که نوشته است بر پرده های

العرش انه لا إله الا الله الغالب الذي لا يغلبه شيء ولا ينجو منه هارب ولا يدرك

عرش الله نیست لایق عبادت کسی سوای خدا غالب که غالب نشود بر وی هیچ چیز و نجات نمی یابد از و هیچ گریزنده

طالب وأعيذه بالحي الذي لا يموت وبالملك الذي لا يزول ملكه وبالقيوم الذي

و دریافت نمیتواند و طلبگار او و پناه میدهم او را بخدا اینکه زنده است جاویدان و نمی میرد و زوال نمی پذیرد ملک او

لا ينام وبالعزيز الذي لا يزال وبالعرش الذي لا يضام وبالكرسي الذي لا يزول

و خدا ... عالی که غلبه ... و بعرش که کهنه نمیشود و بکرسی که زوال نیست او را

وبالمسيح الذي لا يرام وأعيذه بالأسماء المكتوبة في اللوح المحفوظ وبالاسم

بنامهای که نوشته شده اند در لوح محفوظ و بآن نام

الَّذِی الْمَکْتُوْبِ فِی التَّوْرَاةِ وَالْاِنْجِیْلِ وَالزَّبُوْرِ وَالْفُرْقَانِ وَبِاسْمِ الَّذِی حُمِلَ بِهٖ عَرْشُ

که نوشته است در توریت و انجیل و زبور و قرآن و بآن نام که رسانیدند برکت آن تخت

بِلْقِیْسَ اِلٰی سُلَیْمَانَ بْنِ دَاوٗدَ عَلَیْهِمَا السَّلَامُ قَبْلَ اَنْ یَّرْتَدَّ اِلَیْهِ طَرْفَةُ الْعَیْنِ وَبِاسْمِ

بلقیس بسوی حضرت سلیمان بن داود سلام باد بر ہر دو پیش از انکه رجوع کند بسوی او یک چشم و بآن نام

الَّذِیْ نَزَلَ بِهٖ جِبْرَئِیْلُ عَلَیْهِ السَّلَامُ اِلٰی مُحَمَّدٍ عَلَیْهِ السَّلَامُ یَوْمَ الْاِثْنَیْنِ وَبِاسْمِ الثَّمَانِیَةِ

که فرود آورد او را جبرئیل علیه السلام بسوی حضرت محمد علیه السلام روز دوشنبه و بآن نامهای هشتگانه

الْمَکْتُوْبَةِ فِیْ قَرْنِ الشَّمْسِ وَبِالْاِسْمِ الَّذِیْ یُسَبِّحُ الرَّعْدُ بِحَمْدِهٖ وَالْمَلٰٓئِکَةُ مِنْ خِیْفَتِهٖ

که نوشته اند در کناره آفتاب و بآن نام که بپاکی یاد میکند رعد و بتعریف او میکنند فرشتگان از خوف او

وَبِاسْمِ الَّذِیْ کُتِبَ عَلٰی وَرَقِ الزَّیْتُوْنِ وَاُلْقِیَ فِی النَّارِ فَلَمْ یَحْتَرِقْ وَبِاسْمِ الَّذِیْ یَمْشِیْ

و بآن نام که نوشته شده بر برگ زیتون و انداخته شد در آتش پس نسوخت، و بآن نام که میرود

خِضْرُ عَلَی الْمَاءِ وَلَمْ یَبْتَلَّ قَدَمَاهُ وَبِاسْمِ الَّذِیْ نَطَقَ بِهٖ عِیْسَی بْنُ مَرْیَمَ عَلَیْهِ السَّلَامُ

خضر علیه السلام بر آب و تر نمیشود پای او و بآن نام که کلام کرد به برکت او عیسی پسر مریم علیه السلام

فِی الْمَهْدِ صَبِیًّا وَاَبْرَءَ الْاَکْمَهَ وَالْاَبْرَصَ وَاَحْیَ الْمَوْتٰی بِاِذْنِ اللّٰهِ عَزَّ وَجَلَّ وَبِاسْمِ

در گهواره در طفلی و بینا ساخت کور را در زاد را و ابرص را و زنده کرد مرده را بحکم خدای برتر و بهتر و بآن نام

الَّذِیْ نَجَا بِهٖ اِبْرَاهِیْمُ مِنْ نَارِ نَمْرُوْدَ ... وَبِاسْمِ الَّذِیْ نَجَا بِهٖ یُوْسُفُ عَلَیْهِ

که نجات یافته به برکت او حضرت ابراهیم از آتش نمرود ... و بآن نام که نجات یافته به برکت او یوسف علیه

السَّلَامُ ... مِنَ الْحَبْسِ وَبِاسْمِ الَّذِیْ تَجَلّٰی بِهٖ رَبُّنَا عَزَّ وَجَلَّ

السلام ... از قید گران و بآن نام که تجلی کرد به برکت او پروردگار ما و بهتر

لِمُوْسَی بْنِ عِمْرَانَ فَجَعَلَهٗ دَکًّا وَّخَرَّ مُوْسٰی صَعِقًا وَبِاسْمِ الَّذِیْ نَجَا بِهٖ یُوْنُسُ عَلَیْهِ

بسوی کوه برای موسی پسر عمران پس ساخت او را ریزه ریزه و بیفتاد موسی بیهوش شده و بآن نام که نجات یافت به برکت او

السَّلَامُ مِنَ الظُّلُمَاتِ وَبِاسْمِ الَّذِیْ دَعَا بِهٖ مُوْسٰی عَلَیْهِ السَّلَامُ عَلَی الْبَحْرِ فَانْفَلَقَ فَکَانَ

از تاریکیها و بآن نام که دعا کرد بآن موسی علیه السلام بر دریا پس دریده شد پس شد

کُلُّ فِرْقٍ کَالطَّوْدِ الْعَظِیْمِ وَاُعِیْذُ بِالسَّبْعِ الْمَثَانِیْ وَالْقُرْاٰنِ الْعَظِیْمِ وَبِمَا نَزَلَ عَلٰی

هر قطعه او مانند کوه بزرگ و به پناه میآیم بسبع مثانی یعنی سوره فاتحه و بقرآن بزرگ و بآن چیزی که نازل شد

مُوْسٰی بِطُوْرِ سِیْنَا اَعِذْ صَاحِبَ کِتَابِیْ هٰذَا بِهٰذِهِ الْاَسْمَاءِ مِنْ کُلِّ عَیْنٍ نَاظِرَةٍ وَ

بر موسی بر کوه طور به پناه میآرم صاحب این کتاب را به برکت این نامهای از هر چشم بینا و گوش شنوا

اُذُنٍ سَامِعَةٍ وَاَقْدَامٍ مَاشِیَةٍ وَلِسَانٍ نَاطِقَةٍ وَقُلُوْبٍ وَاعِیَةٍ وَ ... وَّ ... بَاسِطَةٍ

و پاهای رونده و زبان کلام کننده و دلهای که حافظ سخنها باشند و ... دستهای ... خالی باشنده

وَالنَّفَسِ كَافِرَةٍ وَالْحُمَّى لَازِمَنٍ ظَاهِرَةٍ أَوْ بَاطِنَةٍ وَمِنْ شَرِّ مَنْ يَعْمَلُ السَّيِّئَاتِ وَالْخَطَايَا وَآيَاتِهِمْ بِهَا مِنْ

و از نفسهای کافره و از بدی کسیکه کند از سهو و خطاها و آیدبایشان

ذَكَرٍ أَوْ أُنْثَى مِنَ الْجِنِّ وَالْإِنْسِ فِي اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ وَأُعِيذُهُ مِنْ شَرِّ ذِي شَرٍّ وَعُقَدِهِمْ وَسِلَاحِهِمْ

از مذکر و از مونث جن و انسان در روز و شب و پناه میخواهم از و از بدی صاحب بدی و از گره زدن ایشان و سلاح ایشان

وَكَيْدِهِمْ وَمَكْرِهِمْ وَبَرِيقِ أَعْيُنِهِمْ وَخَيْلِ أَجْسَادِهِمْ وَمِنْ شَرِّ الْجِنِّ وَالْإِنْسِ وَالشَّيَاطِينِ

و از کید ایشان و مکر ایشان و درخشندگی چشمهای ایشان و از بدی جن و انس و از شیاطین

وَالتَّوَابِعِ وَالسَّحَرَةِ وَمِنْ شَرِّ مَا يَكُونُ فِي الْعُمْرَانِ وَالْخَرَابِ وَالْحِيَاضِ وَالتِّلَالِ وَمِنْ شَرِّ سَاكِنِ

و تابعین ایشان و جادوگران و از شر که باشند در آبادی و خرابه حوضها و از شر ساکنان

الْهَوَاءِ وَالنَّوَاوِيسِ وَسَاكِنِ الْقُبُورِ وَسَاكِنِ الْعُيُونِ وَسَاكِنِ الْبِحَارِ وَسَاكِنِ الطُّرُقِ

هوا و ساکنان قبرها و ساکنان چشمها و ساکنان دریا و ساکنان راهها

وَأُعِيذُهُ مِنْ شَرِّ كُلِّ غُولٍ وَغُولَةٍ وَسَاحِرٍ وَسَاحِرَةٍ وَسَاكِنٍ وَسَاكِنَةٍ وَمُولِعٍ وَمُولِعَةٍ وَكَاهِنٍ وَ

و پناه میخواهم از و از شر هر غول ... و جادوگر مرد و زن و ساکنان صحرا و حریص و حریصه و کاهن و

كَاهِنَةٍ وَذَابِحٍ وَذَابِحَةٍ وَتَابِعٍ وَتَابِعَةٍ وَكَافِرٍ وَكَافِرَةٍ أُعِيذُهُ مِنْ شَرِّهِمْ وَشَرِّ آبَائِهِمْ وَ

کاهنه و تابع مرد و زن و پناه میخواهم از شر ایشان و ... پدران ایشان

أُمَّهَاتِهِمْ وَأَبْنَائِهِمْ وَبَنَاتِهِمْ وَذُرِّيَّاتِهِمْ وَمِنْ شَرِّ طَائِرَاتٍ فِي الْهَوَاءِ وَمِنْ شَرِّ الطَّوَارِقِ الْمَوَارِدِ

مادران ایشان و پسران ایشان و دختران ایشان و اولاد ایشان و از شر پرندگان هوا و از شر آیندگان و واردان

وَأُعِيذُهُ بِأَهْيَا شَرَاهِيَا مِنْ شَرِّ نَزْغَةِ النَّاسِ وَأَلْسِنَتِهِمْ وَمِنْ شَرِّ الْقَائِلِ وَالْفَاعِلِ وَمِنْ شَرِّ

و پناه میخواهم از و ببرکت حی و قیوم و از شر نزاع مردان و زبانهای ایشان و از شر کننده و از شر

كُلِّ عَيْنٍ سَاحِرَةٍ أَوْ خَاطِئَةٍ وَمِنْ شَرِّ الْخَارِجِ وَالدَّاخِلِ وَمِنْ شَرِّ بَاغٍ وَعَادٍ وَعَادِيَةٍ نَاءٍ

هر چشم جادو کننده و یا خطاکار و از شر بیرون شونده و داخل شونده و از شر ظلم کننده و تجاوز کننده

وَمِنْ شَرِّ كُلِّ دَانٍ وَنَاءٍ وَمِنْ شَرِّ كُلِّ عَفَارِيتِ الْجِنِّ وَالْإِنْسِ وَشَرِّ الرِّيَاحِ وَالْمِيَاهِ وَالنِّيرَانِ

و از شر نزدیک و دور و از شر هر سرکشان جن و انسان و از شر هواها و آبها و آتشها و از

وَالْحَيَوَانِ وَالْجَمَادَاتِ وَمِنْ شَرِّ كُلِّ فَصِيحٍ وَأَعْجَمِيٍّ وَنَائِمٍ وَيَقْظَانٍ وَأُعِيذُهُ صَاحِبَ كِتَابِي

حیوانات و جمادات و از شر هر فصیح و هر عجمی و از شر خواب کننده و بیدار و پناه میدهم صاحب این کتاب را

هَذَا مِنْ شَرِّ سَاكِنِ الْبَحْرِ وَالْأَرْضِ وَسَاكِنِ الْبُيُوتِ وَالزَّوَايَا وَالْمَنَازِلِ وَمِنْ شَرِّ مَا يُصِيبُ

از شر ساکن دریا و زمین و ساکن خانها و گوشهها و ... و از شر چیزی که میکند

النُّطْفَةَ أَوْ يُولِجُ بِهَا وَمِنْ شَرِّ مَا يَنْظُرُ إِلَيْهِ الْأَبْصَارُ لَا ظَهَرَتْ عَلَيْهِ الْقُلُوبُ وَاشْتَمَلَتْ عَلَيْهِ

خطا یا حرص میکند آن و از شر چیزیکه نظر میکند بسوی او چشمها

الْعُهُودِ وَمِنْ شَرِّ مَنْ لَا يَقْبَلُ الْعَزِيمَةَ وَمِنْ شَرِّ مَنْ إِذَا ذُكِرَ اللهُ ذَابَ كَمَا يَذُوبُ الرَّصَاصُ وَالْحَدِيدُ

واز شر کسیکه قبول نمیکند عزیمت را واز شر کسیکه هرگاه که یاد کرده شود نام خدا سیلان میکند چنانکه سیلان میکند سرب و آهن

عَلَى النَّارِ وَأُعِيذُ صَاحِبَ كِتَابِي هَذَا مِنْ شَرِّ إِبْلِيسَ رَأْسِ الشَّيَاطِينِ وَمِنْ شَرِّ مَنْ يَسْكُنُ فِي الْهَوَاءِ

بر آتش وبه پناه میدهم صاحب این کتاب خویش را از شر ابلیس که او سردار همه شیطانان است واز شر چیزیکه میباشد در هوا

وَالْجِبَالِ وَالْبِحَارِ وَمَنْ فِي الظُّلُمَاتِ وَالنُّورِ وَمِنْ شَرِّ مَنْ يَسْكُنُ فِي الْعُيُونِ وَمِنْ شَرِّ مَنْ يَمْشِي فِي الْأَسْوَاقِ

وکوه ها و دریا ها واز چیزیکه در تاریکیها و نور اند واز شر چیزیکه در چشمها میباشد واز شر چیزیکه میرود در بازار ها

وَمِنْ شَرِّ مَنْ يَكُونُ فِي الْأَجْسَامِ وَالْأَرْحَامِ وَالْآكَامِ وَمِنْ شَرِّ مَنْ يُوَسْوِسُ فِي صُدُورِ النَّاسِ وَمَنْ يَسْتَرِقُ

واز شر چیزیکه در جسمها و رحمها وکریوه ها واز شر کسیکه وسوسه می اندازد در دلها مخلوق وکسیکه می دزدد سخن

السَّمْعَ وَالْأَبْصَارَ وَأُعِيذُ صَاحِبَ كِتَابِي هَذَا مِنَ النَّظْرَةِ وَاللَّمْحَةِ وَالْكَسْرَةِ وَالنَّفْخَةِ وَأَعْيُنِ

و بینایها وبه پناه میدهم صاحب این کتاب را از نظر و شکستگی واز چشمهای

الْجِنِّ وَالْإِنْسِ الْمُتَمَرِّدَةِ وَمِنْ شَرِّ الطَّائِفِ وَالطَّارِقِ وَالْغَاسِقِ وَالْوَاقِبِ وَالْحَاسِدِ

جن و انس سرکش واز شر گردیده و آینده و تاریکی کننده و پوشنده وحسد کننده

وَالطَّاغِي وَالْكَاهِنِ وَمِنْ شَرِّ كُلِّ ذِي [illegible] سِحْرٍ وَفَزَعٍ وَهَمٍّ وَحُزْنٍ وَأَسْجَاسٍ

وسرکشی نماینده وجادو کننده واز شر صاحب گره بستن بسحر واز جادو و غم و غم ورنج والم

نَكَدِ فِكْرٍ وَوَسَاوِسٍ وَأُعِيذُهُ بِاللهِ مِنْ شَرِّ كُلِّ دَاءٍ يُفْتَرَى لِبَنِي آدَمَ وَبَنَاتِ حَوَّاءَ مِنْ قِبَلِ

واز فکر واز اندیشه وسوسه وبه پناه میدهم او را بخدا واز شر هر خانه که برای پسران ودختران حوا باشد از جانب

الدَّمِ وَالنَّخَمَةِ وَالْمِرَّةِ وَالرِّيحِ وَالْبَلْغَمِ وَرِيحِ الْحَمْرَاءِ وَالصَّفْرَاءِ وَالسَّوْدَاءِ مِنَ

از خون و بلغم واز هوای سرخ واز صفرای و سودای از

النُّقْصَانِ وَالزِّيَادَةِ وَمِنْ شَرِّ كُلِّ دَاءٍ دَاخِلٍ فِي جِلْدٍ وَلَحْمٍ أَوْ دَمٍ أَوْ عِرْقٍ أَوْ عَصَبٍ

نقصان و زیادتی واز شر هر مرضی که داخل باشد در جلد وگوشت ها وخون ورگ وپی

أَوْ قُطْنَةٍ أَوْ عَظْمٍ أَوْ فِي سَمْعٍ أَوْ بَصَرٍ أَوْ ظَهْرٍ أَوْ بَطْنٍ أَوْ شَعْرٍ أَوْ ظُفْرٍ أَوْ رُوحٍ أَوْ جِسْمٍ

یا واستخوان یا در گوش یا در چشم یا در پشت یا در شکم یا در موی یا در ناخن یا در روح یا در جسم

أَوْ ظَاهِرٍ أَوْ بَاطِنٍ وَأُعِيذُهُ بِمَا اسْتَعَاذَ بِهِ آدَمُ عَلَيْهِ السَّلَامُ وَشِيثٌ وَهَابِيلُ وَإِدْرِيسُ

یا در ظاهر یا در باطن وبه پناه میدهم او را بآن چیزیکه پناه گرفته است بآن آدم علیه السلام وشیث وهابیل وادریس

وَنُوحٌ وَلُوطٌ وَإِبْرَاهِيمُ وَإِسْمَاعِيلُ وَإِسْحَاقُ وَيَعْقُوبُ وَالْأَسْبَاطُ وَعِيسَى وَأَيُّوبُ

ونوح ولوط وابراهیم واسماعیل واسحاق ویعقوب واولاد ایشان وعیسی وایوب

وَيُونُسُ وَمُوسَى وَهَارُونُ وَدَاوُدُ وَسُلَيْمَانُ وَزَكَرِيَّا وَيَحْيَى وَيُوسُفُ وَهُودٌ وَشُعَيْبٌ

ویونس وموسی وهارون وداود وسلیمان وزکریا ویحیی ویوسف وهود وشعیب

وَ الْيَاسُ وَصَالِحٌ وَلُقْمَانُ وَذُو الْكِفْلِ وَذُو الْقَرْنَيْنِ وَطَالُوتُ وَعُزَيْرٌ وَالْخِضْرُ وَدَانِيَالُ وَمُحَمَّدٌ

والیاس وصالح ولقمان وذوالکفل وذوالقرنین وطالوت وعزیز وخضر ودانیال ومحمد

مُصْطَفٰی صَلَّی اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَصَلَوٰةُ اللّٰهِ عَلَيْهِمْ اَجْمَعِيْنَ وَبِكُلِّ مَلَكٍ مُقَرَّبٍ وَنَبِيٍّ مُرْسَلٍ

مصطفی درود باد براو وسلام باد ورحمت خدا باد بر تمام انبیاء واولاد ایشان وبان چیز که پناه گرفت بال فرشته مقرب

اِلَّا تَبَاعَدْتُمْ وَتَفَرَّقْتُمْ وَتَخَلَّمْتُمْ عَمَّنْ عَلَّقَ كِتَابِيْ هٰذَا بِسْمِ اللّٰهِ الْمَلِكِ الْجَلِيْلِ الْجَمِيْلِ فَعَّالٌ

فرستاده مگر دور شوید ومتفرق شوید وجدا شوید از کسیکه آویزد این کتاب مرا به برکت نام خدا که پادشاهی صاحب جلال است جمال کنند هر چه خواهد

لِمَا يُرِيْدُ وَاُعِيْذُهٗ بِاللّٰهِ وَبِاسْمِ الَّذِيْ اَضَاءَ بِهِ الْقَمَرُ وَاسْتَنَارَ بِهِ الشَّمْسُ وَهُوَ مَكْتُوْبٌ

وبه پناه میدهم او را بخدا وبنام آن ذات که روشن شد بسبب آن ماه ورانی گشت بسبب آن آفتاب وآن نوشته است

تَحْتَ حِرْزِ الْعَرْشِ اَنَّهٗ لَا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ مُحَمَّدٌ رَّسُوْلُ اللّٰهِ فَسَيَكْفِيْكَهُمُ اللّٰهُ وَهُوَ السَّمِيْعُ الْعَلِيْمُ

زیر عرش هر آیینه نیست لائق عبادت هیچکس مگر خدا محمد فرستاده خدا است پس قریب است که کفایت خواهد کرد ایشان را خدا واو

تَفَرَّقَتْ جَمَاعَةُ اللّٰهِ وَظَهَرَ سُلْطَانُ اللّٰهِ وَتَفَرَّقَ اَعْدَاءُ اللّٰهِ وَبَقِيَ وَجْهُ اللّٰهِ وَاَنْتَ يَا صَاحِبَ

جاری شد حجت خدا وغالب شد غلبه خدا ومتفرق شدند دشمنان خدا وباقی ماند ذات خدا ولوای صاحب این

كِتَابِيْ هٰذَا فِيْ حِرْزِ اللّٰهِ وَكَنَفِ اللّٰهِ وَجِوَارِ اللّٰهِ وَاَمَانِ اللّٰهِ وَحِفْظِ اللّٰهِ جَارُهٗ عَزِيْزٌ

کتاب من در محافظت خدا ونگاهبانی خدا ودر جوار خدا وامان خدا ودر حفظ خدا اجار خدا غالب

مَنِيْعُ اللّٰهِ وَحَارِسُكَ وَكَلِيْلَاتٌ وَحَارِسُكَ وَمُحَافِظَاتٌ وَدَلِيْلُكَ مَا شَاءَ اللّٰهُ كَانَ وَمَا لَمْ يَشَأْ

میباشد وخدا وکیل تو باشد ونگاهبان تو باشد ورهنمائی تو باشد هر چه بخواهد خدا میشود وهر چه نخواهد نشود

لَمْ يَكُنْ اَشْهَدُ اَنَّ اللّٰهَ عَلٰی كُلِّ شَيْءٍ قَدِيْرٌ وَاَنَّ اللّٰهَ قَدْ اَحَاطَ بِكُلِّ شَيْءٍ عِلْمًا وَاَحْصٰی كُلَّ

وگواهی میدهم که هر آیینه خدا بر هر چیز قادر است وهر آیینه خدا احاطه کرده است هر چیز را از روی علم وشمار کرده است

عَدَدًا اِنَّ اللّٰهَ وَمَلٰٓئِكَتَهٗ يُصَلُّوْنَ عَلَی النَّبِيِّ يٰٓاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا صَلُّوْا عَلَيْهِ وَسَلِّمُوْا تَسْلِيْمًا

از روی عدد هر آیینه خدا وفرشتگان او درود میفرستند بر نبی ای مومنان درود بفرستید براو وسلام بفرستید سلام فرستادن

خَتَمْتُ هٰذَا الْكِتَابَ بِخَاتَمِ اللّٰهِ الَّذِيْ خَتَمَ بِهٖ اَقْطَارَ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ وَبِخَاتَمِ

ختم کردم این کتاب را از مهر خدا که ختم کرده است آن کنارهای آسمانها وزمین را ومهر

سُلَيْمَانَ بْنِ دَاوٗدَ عَلَيْهِمَا السَّلَامُ وَبِخَاتَمِ مُحَمَّدٍ صَلَّی اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَلَا اِنَّ اَوْلِيَاءَ اللّٰهِ

سلیمان بن داود سلام باد بر هر دو واز مهر محمد درود باد خدا بر وی وسلام آگاه باش هر آیینه مقربان خدا

لَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُوْنَ وَبِخَاتَمِ كُلِّ مَلَكٍ مُقَرَّبٍ وَنَبِيٍّ مُرْسَلٍ حِرْزٌ بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ

نیست خوف بر ایشان ونه غمگین خواهند شد واز مهر هر فرشته مقرب ونبی فرستاده این حرز ابد برکت نام خدای بخشاینده

الرَّحِيْمِ اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلٰی مُحَمَّدٍ وَعَلٰی اٰلِ مُحَمَّدٍ وَبَارِكْ وَسَلِّمْ وَصَلَّی اللّٰهُ عَلٰی جَمِيْعِ الْاَنْبِيَاءِ وَالْمُرْسَلِيْنَ

مهربان خدایا رحمت بفرست بر محمد واولاد محمد وبرکت ده وسلام بفرست ورحمت باد خدا بر تمام انبیاء ورسولان

وَالْمَلٰئِكَةِ الْمُقَرَّبِيْنَ وَعَلٰى عِبَادِ اللّٰهِ الصَّالِحِيْنَ بِرَحْمَتِكَ يَا اَرْحَمَ الرَّاحِمِيْن ۵

و فرشتگان مقربین و بر بندگان خدا که نیک اند از رحمت تو ای ارحم الراحمین

حضرت قدوة الکبرا میفرمودند از قواعد مجربات از بهر دانستن حیات و ممات بیماران از مجربات ابو معشر بلخی چون خواهد که بیماری مر بیماری افتاده است یا اندازه حیات و ممات وی باید که بگیرد نام وی و نام مادر وی بحساب ابجد و عدد او نگاهدارد و از آنروز که وی بیمار شده است تا وقت حساب که چند روز شده است نیز گیرد و اگر در ایام بیماری شک شده باشد چهار روز بگیرد و پس با عداد اسم او و مادر وی این اعداد را جمع کند و بعده تاریخ ماه که درین روز حساب میکند این را نیز با وی جمع کند مجموع اعداد را سی کان طرح کند آنچه که کم از و ماند در عداد لوح حیات نگاه کند اگر از اعداد لوح حیات عدد او بر آید یقین داند که او خواهد زیست ان شاء الله تعالی

لوح امینت / لوح حیات				لوح ممات			
۱	۴	۳	۸	۲	۳	۴	۵
۱۵	۱۳	۱۴	۱۶	۱۸	۱۱	۱۲	۲۱
۱۷	۲۲	۱۹	۲۰	۷	۹	۲۳	۳۰
۲۹	۲۶	۲۸	۱۰	۲۷	۲۴	۲۵	۶

اگر عورت حامله باشد و خواهد که داند چه میزاید از پسر یا دختر پس یکی برین هفت کواکب که در دایره اند دست نهد از آنجا معلوم خواهد شد اگر انگشت بر عطارد نهد پسر زاید و اگر انگشت بر شمس نهد پسر زاید و اگر انگشت بر مشتری نهد دختر زاید و اگر انگشت بر زهره نهد دختر زاید و اگر انگشت بر زحل نهد پسر زاید و اگر انگشت بر قمر نهد دختر زاید کواکب اینست برای کفایت مهمات و جمیع حاجات از مهم دنیاوی و علاج طبیات که هیچ دوائی مرفع نشود در میان سنت و فریضه بامداد

مشتری	شمس	عطارد	
زهره	زحل	مریخ	[illegible]

چهل و یکبار سوره فاتحه متصل به بسم الله الرحمن الرحیم بخواند البته آن مهم بکفایت رسد کما قال علیه السلام فاتحة الکتاب شفاء لکل داء … الحق والدین منقول است بجهت دفع جزام لبت و بکرو متواتر چهل یکبار فاتحه میان سنت و فریضه بامداد بخواند و اگر فاتحه بنویسد و در آویزد پاک و بار … زاید و در گوش کند و در گوش … سوره اخلاص بجهت کاری که زود بر نیاید و یا تعویذ بالعزواز دو اسباب … هزار بار یا صد بار بخواند در حالت بکفایت رسد و اگر محبوس بود و به تهمت وی لکهه بار بخواند البته خلاصی یابد سوره والضحی بجهت گریخته و اسباب گم شده با لصد بار بخواند البته باز رسد سوره مجادله سه روز سیگان بار بخواند تب دفع شود و سوره زلزلت بجهت دفع باد لقوه و ظلمت تابین … و آونا دیگر اهی بنویسید و نظر کند نیکو شود و سوره والعادیات بنویسد و در بازو بربندد هرگز نگریزد و سوره یس بهر نیت که قرات او بکند بر آید و برای تنظیر و یا اجنه نماز شام بخواند دفع گردد و اگر سه کس بهر یک وقت یکجا خوانند و بدین توسل کنند بکفایت رود و در بر موضع سم در دست نهاده بگوید این کلمات بیجبار و یا هفت بار بِسْمِ اللّٰهِ الشَّافِیْ وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ

لا باللہ العلی العظیم و محمد رسول اللہ اسکن باذن ربی و ربک العزیز چون و گلو

اماس نمایان شود کرازاغره بگویند روز آخر چهارشنبه ماه صفر نویسد اینست بسم اللہ الرحمن الرحیم

یا قریب یا مجیب یا کریم یا حلیم یا شفیق انت ربی علی التحقیق سمری وسماری سمر دن

اکطا ذه در و لا لا وهه و ——— **منقول** از ابوبکر رازی جهت دفع خنزیر مجرب است بگیرد والی برابر قد صاحب

مرض جهل یک گره بران دوالی بند دو بر هر گرهی یکبار این دعا بخواند بعده در گردن بند د نیکو شود **دفع** خنجه

نیز در کار بند. و خنجه علتی است که بپا باشد و یا زیاده مقدار انگشت بهمان وصول در کار بند دعا اینست بسم اللہ

الرحمن الرحیم اعوذ بعزة اللہ و قدرة اللہ و قوة اللہ و عظمة اللہ و برهان اللہ و سلطان اللہ

و کنف اللہ ✢✢ ✢ ✢ و جوار اللہ و امان اللہ و حرز اللہ و وضع اللہ و کبریاء اللہ و نظر اللہ

و بهاء اللہ و جلال اللہ و کمال اللہ و لا اله الا اللہ محمد رسول اللہ من شر ما اجد و در کار خنزیر نیز

اینده عاده و نقش بنویسد یا در کاغذ نوشته بند د و بر سر اسی که این بند د ان شاء اللہ نیکو شود **دفع**

منقول از حضرت مخدوم زاده سیکر و ندد فع جدری که چون تب آید فاتحه باین شکل نوشته بر بند د امید است

که از خیز جدری زیاده نخواهد شکل اینست ✢ **در گوش گزدم زده** هفت هفت کرة بخواند اول گوش معکوس

دیب زهر گزدم فرو شود یسنت فرعون

با لشکر در آب و جمله غرق شدند زهر گزدم و ور شود

مطلوب را خوردن و [illegible] تعالی

محبت جانی گردد و [illegible] سحا آرد و گواند

[illegible] سیرت به الجبال او قطعت به الارض

الحمد لله رب العالمین ١٦	الرحمن ٢	الرحیم ٣	مالک یوم الدین ١٤
ایاک	نعبد ١١	وایاک ١٠	نستعین ٨
اهدنا الصراط ٦	المستقیم ٧	صراط الذین ٤	انعمت علیهم ١٢
غیر المغضوب	علیهم	ولا الضالین	آمین

او کلم به الموتی بل لله الامر جمیعا ه **اگر خواهی** که در دشمن جدای افگنی بنویسد بر پاره کاغذ مهره زده

در جا انداز و میان ایشان جدای گردد و القینا بینهم العداوة والبغضاء الی یوم القیمة فی الخمر

والمیسر و یصدکم عن ذکر اللہ و عن الصلوة فهل انتم منتهون بین فلان بن فلان علی العداوة

والبغضاء [illegible] العجل العجل الساعة الساعة **برای زچگی** تعویذ بر طشت نویسد و بشوید

و در زن زچه نوشاند و بعد تمام زچگی نیز بریج کند امید است اگر حاملش رسیده باشد نو زده سال عمرش زیاده گردد

و آن اینست بسم اللہ الرحمن الرحیم یا مهمل یا ممیدال یا مدلل یا معدول یا موصل سبحانک

لا اله الا انت ذو الجلال والاکرام بسم اللہ الرحمن الرحیم و عجج بسم اللہ الرحمن الرحیم و عجج بسم اللہ

الرحمن الرحیم و عجج بسم اللہ طوما الرحمن ابرسوما الرحیم ابرجوما ذا عسم ادباهر یا **دفع لوی**

یعنی لوایر جونی و بادی بیار و درخت پیل که بالای درخت مغیلان برآمده باشد [illegible] و برگ بهم آرد [illegible] علت

پاره چوب بدید تا در کمر بیاد انشاء صحت بود **دفع نشاکی** بنویسد و در انجائی بند د و نیز رب اللہ تعالی

نیکو شود و اتبعوا ما تتلوا الشیاطین علی ملک سلیمان و ما کفر سلیمان و لکن الشیاطین کفروا

يَعلِّمُونَ النَّاسَ السِّحْرَ وَمَا اُنْزِلَ عَلَى الْمَلَكَيْنِ بِبَابِلَ هَارُوْتَ وَمَارُوْتَ وَمَا يُعَلِّمٰنِ مِنْ اَحَدٍ
حَتّٰى يَقُوْلَا اِنَّمَا نَحْنُ فِتْنَةٌ فَلَا تَكْفُرْ **دفع باد صرع** روز یکشنبه سپید خروس بگیرند سابیارد و ذبح
کند و بخون او این تعویذ بنویسد و گلو بندد مرگی دفع شود و هرگز باز نیاید که مرگی نام و یاست اینست
دفع نار و بر محل نار و بنویسد البته صحت یابد اینست اللّٰه اکبر اللّٰه اکبر یا نار دوا یا نار و او لا تکبر
فمان محمد علیه السلام فمت باذنه **ایضا** بر محل نار و نوشته تعویذ بندد برای دفع ترس بچه یا مرد یا
زن نوشته بر خود دارد اینست یٰمَعْشَرَ الْجِنِّ وَالْاِنْسِ اِنِ اسْتَطَعْتُمْ اَنْ تَنْفُذُوْا مِنْ اَقْطَارِ
السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ فَانْفُذُوْا لَا تَنْفُذُوْنَ اِلَّا بِسُلْطٰنٍ فَبِاَیِّ اٰلَاءِ

حوالسم	اهو دفع
[illegible]	[illegible]

رَبِّكُمَا تُكَذِّبٰنِ بِرَحْمَتِكَ يَا اَرْحَمَ الرّٰحِمِيْنَ **برای کشادن**
مردی بسته بر ران راست بندد قَالَ مُوْسٰى مَا جِئْتُمْ بِهِ السِّحْرُ
اِنَّ اللّٰهَ سَيُبْطِلُهٗ اِنَّ اللّٰهَ لَا يُصْلِحُ عَمَلَ الْمُفْسِدِيْنَ **برای دفع تپ** سه روز باید که بر برگ تنبول بنویسد
و نام تپ زده و بیمار و بدهد وبلیسد اینست فَفَهَّمْنٰهَا سُلَيْمٰنَ وَكُلًّا اٰتَيْنَا حُكْمًا وَّعِلْمًا وَّسَخَّرْنَا مَعَ دَاوٗدَ
الْجِبَالَ يُسَبِّحْنَ وَالطَّيْرَ وَكُنَّا فٰعِلِيْنَ یا رب ابراهیم یا رب موسی یا رب
محمد رسول اللّٰه صلی اللّٰه علیه [illegible] برای لقمه را بخورد دارد و بارد و نواحی باید و در خانه نگاه دارد هیچ
بلای گرد آنخانه نگردد و برکت و دولت در آنخانه روی آرد و عزت و حرمت از ملوک باز آید و از همه [illegible]
محفوظ ماند انشاء اللّٰه **برای کشادن بول** حایط که بسته باشد این کلام جنبه نولیسد بخورد و

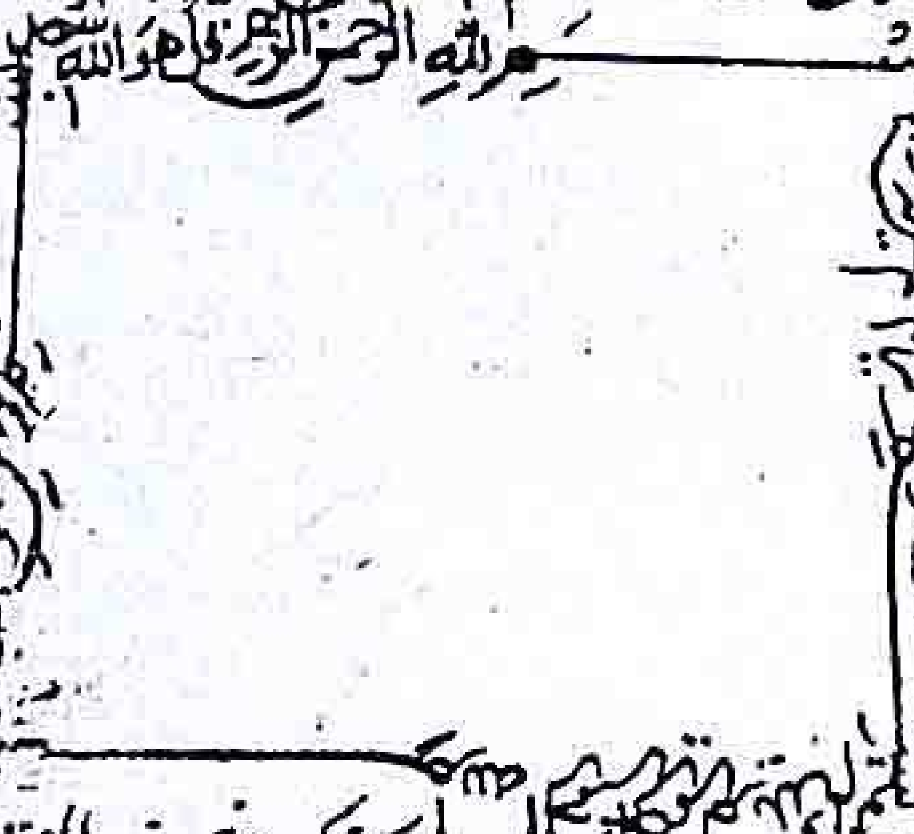

فی الحال کشاده گردد وَاِنَّ مِنَ الْحِجَارَةِ لَمَا يَتَفَجَّرُ مِنْهُ الْاَنْهٰرُ وَاِنَّ
مِنْهَا لَمَا يَشَّقَّقُ فَيَخْرُجُ مِنْهُ الْمَآءُ وَاِنَّ مِنْهَا لَمَا يَهْبِطُ مِنْ خَشْيَةِ اللّٰهِ وَمَا
اللّٰهُ بِغَافِلٍ عَمَّا تَعْمَلُوْنَ ۰ **بجهت دفع نظر بدگان**
وقت شام بخواند و تف زند اسپید است که نیکی بند بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ
وَاِنْ يَّكَادُ الَّذِيْنَ كَفَرُوْا لَيُزْلِقُوْنَكَ بِاَبْصَارِهِمْ لَمَّا سَمِعُوا الذِّكْرَ وَيَقُوْلُوْنَ اِنَّهٗ لَمَجْنُوْنٌ
وَمَا هُوَ اِلَّا ذِكْرٌ لِّلْعٰلَمِيْنَ **اگر کسی زهر خورده باشد** این وفق بر سفال آب نا رسیده بنویسد
و بشوید بخورد و نقش اینست **اگر برده گریخته باشد** این اسم را بنویسد و بچرخ روان بندد و پشیمان شده
باز آید اسم برده زیر اسم بنویسد ا جهنط بر که فاد شدن بر توبت جندان

۸	۱۱	۱۴	۱
۱۳	۲	۷	۱۲
۳	۱۶	۹	۶
۱۰	۵	۴	۱۵

نتواند باید که صد کان بار این اسم بخواند یا حی حین لا حی فی دیمومة
ملکه وبقائه برخورد و نزدیک باشد **برای افزونی شیر** حیوان ناطق
وغیره این آیه را و ششه مس بنویسد باب بشوید و بخورد وتم فتنت
قُلُوْبُكُمْ مِّنْ بَعْدِ ذٰلِكَ فَهِيَ كَالْحِجَارَةِ اَوْ اَشَدُّ قَسْوَةً ۰ وَاِنَّ مِنَ الْحِجَارَةِ
لَمَا يَتَفَجَّرُ مِنْهُ الْاَنْهٰرُ وَاِنَّ مِنْهَا لَمَا يَشَّقَّقُ فَيَخْرُجُ مِنْهُ الْمَآءُ وَاِنَّ مِنْهَا لَمَا يَهْبِطُ

مِنْ خَشْيَةِ اللّٰهِ وَمَا اللّٰهُ بِغَافِلٍ عَمَّا تَعْمَلُوْنَ برای گمنام سیل و اسپ با وضو باشد و دو رکعت
شکر الله ادا کند بعده دو رکعت نماز استخاره در رکعت اول قل یا ایها الکفرون و اذا جاء در رکعت
دوم قل هو الله احد و معوذتین بخواند بعد نماز شیرینی بنام حضرت خواجه معروف کرخی در روز یکشنبه
یا روز جمعه بعد از نماز قسمت کند و رنگ اسپ و نام صاحبش نیز بر داده حیز کند و بر گلوی بندد تا سلامت ور
اگر زیاده باشد اسپ خشک گردد و شکل تعویذ اینست الٰهی بحرمت خواجه معروف کرخی رحمة الله علیه اسپ
فلان بزودی صحت بخش

لطیفه پنجاه نهم در بیان تنزیل فیض الٰهی و فضل

نامتناهی و احین سفر حضرت ایشان و احضار
ملایک و رجال الغیب و بعضی اولیا بجهت تجهیز و تکفین
حضرت قدوة الکبرا جامع این نکات غریبه و کلمات عجیبه
که سی سال در ملازمت سفر و حضر بود و همه اوقات حاضر بود
و از همه حالات واقف بحضرت قدوة الکبرا معروض میدارد
که در بی تابی اثر ش از مصاحبت شمار وی داده بود
چنان محبت و فهمی رسیده که ممکن شرح نبود الفقه ... بیتابی داست داده بود و یکی دیگر
روماد خلیه المعصوم چنانچه شرح او گذشت دوم بیماری در مدینه مبارک چون بیتابی زیاده از حد روی داده
که اصحاب قطع امید کردند بیست روز بکمال رسیده کرد و سبب آخر وقت سحر جمال جهان آرای حضرت رسالت
پناه صلی الله علیه وسلم نمودار شده و انواع البشارت بنسبت حضرت ایشان فرمودند و اطراف
بلدان ... بار ولسان گوهر نثار عنایت کرده بودند که فرزند اشرف هنوز عمر تو زیاده است و بخو بسی از مسلمانان
و مومنان بواسطه تو رخت بدروازه وصول خواهند کشید و خیلی از اهالی و معانی بر رابطه تو جام حصول خواهند
چشید سیوم بیماری در خانقاه سید محمد گیسو دراز بگلبرگه واقعه شده و آن باندک فرصت بصحت تبدیل یافت
و بیماری چهارم که خورشید بنای آفاق و ستیره نمای اطباق بود و در روح آباد دست داده سن مبارک
صد و بیست سال بود و بیست سال از و بیست و واقعه ... ارتحال چنانکه مذکور شد حضرت قدوة الکبرا
میفرمودند اکثر اوقات در محافل اصحاب و مجالس احباب که حق تعالی مرا بعطای کبری سرفراز کرده است و این
اشارت بدرازی عمر مبارک ایشان بوده چون رویت هلال محرم شده بسیار بسیار سرف نمودند بخلاف ... و
محرم دیگر اصحاب مجالس متفکر شدند حضرت نور العین جسارت کرده استفسار کردند فرمودند
که با این ماه شهید جد حسین ماست اگر موافقت بود بهتر است احباب جزع و فزع بنیاد کردند فرمودند
کز نهاد و کارنیست حضرت قدوة الکبرا را در عشره محرم از عادات مستمره ایشان بود که عاشورا
میکردند گاه بود که خود با اصحاب موافقت کرده دو میکردند و گاه بود که جمشید که سر حلقه قلندران
بود و پیرام میکردند که جمعی از قلندران خود در هر جا از دو رکردنای و درین عشره ... و جهت دور

مباشرت کردند آن جماعت را امر فرمودند و در همه حال بحیرت کار بودند و درین سال آخر عمر مبارک دایم بحالت
حیرت میگذشت و جانب فلک نگاه میکردند و درین سال سکوت هم غالب شده بود اگر کسی سخن از مسئله
توحید و معارف استفسار کردی بعد از مدتی بجواب وی متوجه می شدند و آخر میفرمودند که یاران کار بیتر
ازین و بیش است که گفت و شنود و ادام می باشند که مرد بیقین نرسیده است هرچه گاهی بسر حد الیقین رسیده
وی را کار بنسبت است و درین سال هر یک اعزه و اصحاب کبیره و صغیره را امر باشتغال نسبت میکردند و این عشره
محرم بقرات قران با اصحاب گذرانیدند چون روز عاشورا شد اندک تغیر حال نمایان شد همدران روز در صدد
سفر بودند که شیخ نجم الدین اصفهانی که پیر حرم بودند از عالم سر آمدند گفتند که فی فرزند اشرف چند روز
مصلحت دیگر است که بقیه تکمیل مانده است و نوشتم [illegible] نمالودن خود را قرار دادند آثار علی تا بی
اندک انتشار شده [illegible] و اعزه از نواحی و اطراف می آمدند و شرایط عیادت بجا می آوردند [illegible] آن [illegible]
بود که تغیر مزاج توان دانست انچه وظایف معهوده خود داشتند بسر می بردند و هیچ کسلان با ایشان راه
نیافت چون حضرت مخدوم زاده قطب عالم الطریق بسر آمدند و حضرت شیخ الاسلام و می ایشان هم تشریف
آوردند حضرت مخدوم زاده بنیاد سخن عیادت کردند که برادر اشرف یادگار جامع الاسرار والآثار از حضرت
مخدومی [illegible] میخواهند حیات زیادت باشد و سقامت بصحت تبدیل یابد که بحرفه گم گشتگان را در طلب
و زمره راه نایافتگان را او به لقب زلال وصول [illegible] شده میشوند و سیراب میکردند [illegible] وجود ذات ایشان
باقی بماند + که مردم بهره ور گردند از تو + تو ئی آن چشمه عرفان + که ذرانند بهره ور شد از تو + فرمودند که
بعد ازین ابقاء صحبت مخدوم زاده را از زلالی یاد که در میان ما و محبوب جمالی رقیق بیش نمانده است
نمیخواهید که دوستان [illegible] دست بود بیت دل ز تن عریان شده جان از خیال + میخرامد در نهایات وصال +
بمجرد این مقال اهل مجلس را حالتی درگرفت و هر یک مصاحبان بتواجد و تراوق در آمدند بتاریخ پانزدهم
محرم سن ثمان و ثلثین و سبعمایه اخیار و ابرار [illegible] آمدند و صحبت با ایشان داشتند گفتند ای نقطه دایره
وجود و مرکز پرکار مقصود چه خطر میاید که اگر چند روز به جهت حل معقد و حلیت [illegible] خاکدان سفلی باشند بهتر [illegible] است
خوابی باش [illegible] اشتغال [illegible] اخیار و ابرار [illegible] سال [illegible] اسما و [illegible] دست [illegible]
اوب تصرف [illegible] هم حیات [illegible] خاکدان سفلی [illegible]
قطعه [illegible] + [illegible] + [illegible] +
تاریخ [illegible] آمدند و عیادت کردند [illegible] الشکر [illegible] وقت آنست
که [illegible] صدق [illegible] قطعه [illegible] است
[illegible] + [illegible] +
ایشان از [illegible] و شادمانی زیاده کردند و شرایط عیادت بجای آوردند گفتند که [illegible]
گفتند [illegible] ایشان چون [illegible] حضرت ایشان [illegible] شد [illegible]

ذکر تاریخ وفات [illegible]
[illegible]

بدن مبارک افتاده بود با وقات صلوة تحرک میکرد بهوش وا زادائی صلوة میکردند چون سوم
روز شد بحال آمدند مردم استفسار کردند فرمودند که این سخن نجم الدین اصفهانی خوانده گفت و
حضرت شیخ نجم الدین از آن مدت که آمده بودند تا وقت سفر نرفتند حضرت نور العین از حضرت نجم الدین
استفسار کردند گفتند که بقیه تکمیل آنکه با واشتغال کرده بودم درین سه روز بتمام حاصل شده و
بودن من همین واسطه بود والحمد لله که بمقصود رسید از تاریخ بیستم تا بیست و سیوم همه اهالی دیار
و اعالی و ادانی از نواحی کبار می آمدند و برکت البشارت و سعادت مید اوند درین سه روز چندان خلایق
بشرف توبه و انابت و خلافت مشرف گشتند که شرح آن خدای داند و از اشراف الملک والی ولایت دوازده
هزار کس آمده بشرف ارادت رسید * * بیست روزی که رویت هلال ماه محرم میسر آمد روزی بود که
اهتمام روضه ... زیدیه رعدیا و تجویز ... قلندر که سر حلقه پانصد قلندران بود و از دوازده سال
بهمین اهتمام اشتغال داشت از مریدان اعلی و اسفل و از اصحاب اکمل و از دل تحکیم بن نبود که وی در کار
روضه و ست نزده باشد هفت مرتبه آب زمزم از کعبه آورده و در حوض ریختند و ... نهال بدست
مبارک خود نشاندند و یکبار از ... نهال ... آورده بودند نماز دیگر ادا کرده بدست
... ناخیر شد که بلال موذن اذان شام گفت چون ... کردند
تسبیح بر و بال که بر کتف مبارک بود شکست و دانها خرما بودند بر کدامی نگوشته ... و همچون نماز گزاردند
... بدست مبارک دادند بر رشته ... چون ... یکدانه ... بر رشته
بسته شد شیخ کمال دانه چیده آورد و خوب حالا سر رشته بهم بسته شد و بدست خود بشاخ
درخت بکر نصب کردند و فرمودند که ای نجم ... الله نهال منوی و بار آور ... و نشان
رشته تسبیح من نو بر داری و فرمودند که قبر من در میان روضه کنید و درخت برابر عرض
حدی که نماز ... گزاردند و طول او بقد قامت برابر و سطح ... و از قد یک دست بالاتر
باشد این طور مرقد بهم رسانیدند و در کار مرقد حضرت نور العین حضرت شیخ محمد یتیم و حضرت شیخ معروف الدیموی
و قاضی حجت ... این چند کس ... چون التیام کار و بار روضه و اهتمام در ورود ... مقدسه
بهم بر آمد خود تشریف آوردند و بهر گوشه آن تفرج کردند بعضی نهال نو نشانده را تحسین کردند
آخر در زیر نهال مولسری نشستند زبانی در تاسف فراق احباب و تلهف افتراق اصحاب
سخنان فرمودند ... یک اصحاب های های اگر یستند و حضرت نور العین را بیهوشی دست داده که
بعد از یکپاس بخود آمدند و در پای مبارک حضرت قدوة الکبرا افتادند قطعه مرا گذاشتها
مده غریبی * که غربت بر تر از جا کندنم نیست * چو از خاکم بر آوردی بخاکم * میفگن کین بخاک افگندنم نیست *
چرا از ما جدا میمانی ای شاه * از ین فرقت روان جان بر دنم نیست * مرو از برکه در سر جانم
از تو * چو جان از تن شود جان بندنم نیست * منم چشم و تو نور العین مای * چو نور العین ... باشدکم

سر مبارک حضرت نور العین را از دست خود بر داشتند و در بر گرفتند دست مبارک حضرت نور العین گرفته بدرون آوردند
و این سخنان لطف انگیز و عطایف آمیز فرمودن گرفتند که با حاجی عبد الرزاق مرا از خود جدا مینداید کرد چنانچه
کم از روحانیه گوشه نشین گنجه نیست که میگوید قطعه بدان خالی از همنشینی مرا ٭ که بینم ترا گر نه بینی مرا ٭ منم کارفرمای
احوال تو ٭ سخن وا بهمراه اقوال تو ٭ تو مسعود منی و مرا مایه ای ٭ بهر جا خرامی مرا سایه ای ٭ بنسبت اصحاب
نیز این الطاف ارزانی داشتند که مرا از خود جدا مینداید بهر حال با شمایم هر یک اصحاب و احباب را نوید این بشارت
و اشارت سعادت سرفرازی کردند حضرت قدوة الکبرا بدین بشارت فاتحه خواندند و بار دیگر تفرج گلزار
روضه و سیر لاله زار مقدسه کردند و در تعریف حوض آمدند که بسیار جان گداز است الله تعالی مسکن و مرقد بهشتیان آید
وقتی که جمشید قلندر را حضرت قدوة الکبرا بر این امر مفوض کرده بودند فرمودند که جمشید از برای من منزلی
بر آرای که چشم خورشید مثالش ندیده باشد بلکه گوش هوش گردون نشنیده مثنوی برآراید ز لطف
لایزالی ٭ مکان کز فیض نبود گاه خالی ٭ هوایش دلگشای و روح پرور ٭ صفایش جان فزای روح آور ٭
نبود از روضهٔ فردوس اعلی ٭ ز باغ سدره بر شاخ بالا ٭ چنان جا کش بود در دور دوار ٭ که این نقطه بود در کش
پرکار ٭ کسی کو در جهان پر کار گردد ٭ ز سیرش گرده در اقطار گردد ٭ نبیند این چنین جای دلارای ٭ اگر ... مسکین در سیر
ای ٭ بگر در روضه جاری چشمه نوش ٭ کز آب ... زر گردد فراموش ٭ سکندر آب حیوان را طلبگار ٭ نبودی گر چشیدی
آبش یکبار ٭ بجز این روضهٔ فردوس آسای ٭ نباشد سالکان را فیض افزای ٭ چو مردم اوج فیض آباد دانند ٭ از آن جو
آب حیات ... ٭ چون در سیر گلزار و تفرج ... خاطر شگفته شد فرمودند انشاء الله تعالی هر که درین روضه
... اوج ... بی نصیب نرود و هر کسی که ... جهان خواهد کرد مبارکش نخواهد آمد انشاء الله تعالی
الکرم بیاید از ...
هم وقت ادای نماز بامداد و ماه مذکور امامان آمدند امام جانب بسیار را پیش نماز ... پیش فرستادند
بتاریخ بیست متحیر شدند که خلاف عادت را حضرت قدوة الکبرا امروز کار فرمودند جای فکر است حضرت
و مردم از ... نمودند که معلوم شد که امروز خانه روزگار را تیره خواهند ساخت که مقتدای بسیاری خود را
نور العین ... و این ایمای است بر تفویض جای خویش چون از وظایف معهوده پرداختند و نماز اشراق هم
پیش فرستادند ... و لطریق معمول ادا آوردند و درون حرم روضه در آمدند و شخصی را بر در بماندند و فرمودند کسی که طلبم
... مصلحتی ... مبالغه کلی نمودند که هیچ کسی را نگذارید ابیات مرا امروز با یار الست سر کاری است درین خلوت
... نگذارید ٭ بجز از زمرهٔ یاران حرم ٭ که با ایشان سر و سر کار دارم ٭ سوی خلوت سرای یار جانی ٭ چو خواهم
... مهربانی ٭ بیاران خواهم از اسرار گفتن ٭ بالماس معانی در سفتن ٭ کسی کو قابل اسرار باشد ٭ سزی گفتن از او
باشد ٭ بیایید تا بوی اسرار گوییم ٭ دگر سوی حریم شاه پوییم ٭ که مرغ بوستان در دام تا کی ٭ چو بلبل بی گل آرام تا کی
... را احباب و ابرار آمدند و بعد از زمانی اوتاد و ابدال آمدند و سرهنگان درگاه عالی و مجردان بارگاه متعالی
... دنیا و روزگار چنانچه حضرت علی ثانی و شیخ عبد السلام هروی و قاضی ابو المکارم خجندی و حضرت شیخ معروف
... و شیخ محمد دریتیم و میر تکلی قلنجاق و شیخ حید ... قبچاق و شیخ هر علی ارلات و جمعی از احباب و اصحاب دیگر آمدند و شیخ

نجم الدین اصفهانی خویش از زمین آمده بودند و اکابر و اعیان نواحی و اطراف هر که بودند همه حاضر شدند حضرت ایشان بنسبت
اخیار و ابرار و رجال الغیب و اوتاد و امامان فرمودند که ما را حق تعالی از برای درمیان شمایان داشته بود و هم اکنون مثال
الامثال ارجعی الی ربک راضیة مرضیة آمد و مرا امتثال آن می باید کرد و بجای من باارادت السید لیساری شده و بجای
سیری یعنی همچنین الی النهایت بجای همگی منتقل شدندی باید که هیچکس از فرقت من غمگین نباشد که من بهرحال صورتا
و معنا با شما خواهم بود و معونت و استمداد فرزند نور العین از همه شمایان میخواهم زنهار زنهار از بند وی بیرون نروید بر یک
زبان بحسن اختیار کردند و تفویض سجاده بنور العین نمودند و فاتحه خواندند بر یک اهل حضور از اخیار و ابرار و جماعة
ایشان دست بوسی مبارکبادی کردند بعد از آن چند ورق کاغذ ساده همراه گرفته در قبر در آمدند یک شبانه روز
در قبر بودند آنچه واقعات غیوب و شرف یافتن بنور حضور بود همه در بیاض آوردند چنانکه آن رساله موسوم شده به بشارات
المریدین در همه [illegible] و آنجا به تفصیل نوشته اند از آنجا معلوم خواهد شد مجمل گفته میشود که سقایان هزار بر زمین آمده غسل دادند
و رجال الغیب آب بخشیدند و اوتاد تکفین کردند و جنازهٔ ایشان بر عرش بردند و آنجا ملکوت السموات و الارض
احضار فرمودند ندائی جلیلی آمد که اشرف محبوب ماست چند روز در دار المحن ممتحن بود و اکنون وقت آن است که بحکم
حب الوطن من الایمان بمرکز اصلی خود در آید [illegible] در مقعد صدق عند ملیک مقتدر جلوس فرماید حق تعالی
هر مومن و مسلمان را بشرف این نسبت مشرف گرداناد بالنبی و آله الامجاد **لطیفه شصتم در بیان صدور بعضی**
الطاف و اشفاق بنسبت قدوة الآفاق [illegible] و اولاد و احفاد و بعضی خلفاء کبار ایشان
[illegible] و الطاف تمام بنسبت مریدان و فرزندان و معتقدان و سایر مخلصان از خاص و عام [illegible]
چون تیغ کبود پوش چشم خورشید اشک شفق [illegible] و تیغ بلو داغوش از غلاف خلاف [illegible]
[illegible] ذرات عموم در اطراف پراکنده کرد و لمعات نجوم در اکناف بر افگنده اصحاب و احباب [illegible]
نسب بحضور خورشید رخسار و بنور ماهتاب انوار بهره‌مند بودند و بشرف دیدار مشرف شدند و در مکانی که [illegible] تمام
[illegible] بجا آورده بودند حاضر آمدند حضرت شیخ نجم الدین اصفهانی در پهلوی **حضرت قدوة الکبرا**
[illegible] حضرت نور العین را طلبیدند و جمیع اصحاب را امر کردند که زمانی بیرون آیند مردم از خاص و عام
[illegible] حضرت شیخ نجم الدین اصفهانی **حضرت قدوة الکبرا و حضرت نور العین** جز ایشان
دیگر کس در وی نماند که اختتام اسرار بحضرت نور العین بنیاد کردند **بیت** حریف مجلس ما خود [illegible]
جای خالی [illegible] سر پوش از طبق برداشت حالی [illegible] تا نیمروز بهمدیگر استفاده و افاده بود و چون زوال
خورشید نزدیک شد مردم بیرون را درون طلبیدند و از اصحاب اکابر و اعیان نزدیک خواندند **حضرت**
نور العین را بمقابلهٔ خود نشاندند و حضرت شیخ نجم الدین اصفهانی را در پهلوی راست [illegible] حضرت [illegible]
[illegible] اصحاب چنانکه خواجه ابو المکارم و شیخ احمد ابو الوفا خوارزمی و شیخ [illegible] ابو الواصل و شیخ معروف
[illegible] و شیخ عبد الرحمن خجندی و شیخ ابو سعید خرزی و ملک محمود ساکن موضع [illegible] و اکابر مذکوره همه
[illegible] نشستند و مریدان و معتقدان آنمقدار حاضر بودند که شرح آن [illegible] الحاصل مردم را و شک که از خط

اوده وجونپور وازاطراف واکناف ارباب دین همه آمده بودند با حسین خادم را فرمان شد که خلعتهای تبرکی
مرا بیارا بنچه تبرکات از صوف وسقرلات که از اکابر واشرف عالم استغفار در زیر گرد دان دوار یافته بودند
در پیش آوردند وکشادند چهار خلعت صوف که یکی از حضرت علائی پوشیده بودند دوم که از اصحاب سجاده بر جاه
دار الولایت چشت حرسها الله تعالی عن البلیات یافته بودند سیوم خلعت کینک شامی که از شیخ الاسلام
یافته بودند چهارم خلعت گرامی که از مخدوم جهانیان یافته بودند همه چهار خرقه تبرکات بر حضرت نور العین
ایثار شده فاتحه خواندند وفرمودند که فرزند بر حق وخلیفه مطلق من نور العین است هر که از حلقه وی سر
بتابد برتابد وهر که در حلقه او در آید کار هر دو جهان او بر آید بعده فرزندان نور العین را طلب فرمودند اول
شیخ شمس الدین که هژده ساله بودند ولیسر حد دانشمندی رسیده بودند وی را تبرک جامه عنایت کردند وفرمودند
که فرزند بغایت بهره از علوم وار دا اما عمرش کم بود وبعده شیخ حسن را طلب کردند وتبرکی عنایت کردند وفرمودند
که حسن احسن الوجه [illegible] او زنده شود وبعده شیخ حسین را طلب کردند وتبرک عنایت نمودند وفرمودند
که حسین ثانی است از روی خاندان بزرگ [illegible] دیگر بعده + + + + + + + + + +
حضرت شاه احمد را طلب کردند وتبرک عنایت نمودند وفرمودند که احمد ثانی مسمی با اسم نبوی وموصوف
بصفات مصطفوی وار نور فرزندان عزیز الوجود وصاحب [illegible] بعده شیخ فرید را طلب کرده تبرک
عنایت نمودند وفرمودند بیا فرید ثانی که از تو بوی محبت الهی وخلعت نامتناهی می آید بعده شیخ قتال که از
اتراک نور بود ند بایشان تبرکی عنایت کرده فرمودند که تر از جمله فرزندان عبد الرزاق میدانم باید که فرزندی را
از دست ندهی بعده در یتیم را طلب کردند وتبرک عنایت کر[illegible] + + + + وفرمودند که [illegible]
فرزند کرامت [illegible] عزیز است وهر که از حلقه او باشد باید که حلقه گوش وی شود وفرزندان عبد الرزاق
را چنانچه بخزانه الهی وگنج نامتناهی سپرده ام الجنان وی را وفرزندان وی را بالشرط آنکه قابل باشند آنگاه [illegible]
ضامن اسباب معاش ایشان باشم بعده فرمودند که دوستدار فرزندان او هستند بر و دشمن فرزندان او دشمن است
وهر که و دشمن است و دشمن جمیع خاندان چشت وبدخواه دودمان اهل بهشت بود ابیات دوستدار
خاندان اولیاست + دوستدار اولیا مصطفی است + دوستدار اولیا وانبیا + دوستدار حضرت
عالی جلیست + ورمعاذ الله بود بر عکس کار + کار وبارش جمله اهی از بد است + زینهار ای دوستان
از راه عکس + خوار گردد در جهان ایزد گواست + من بهر حالی بفرزندان خویش + ناظرم در هر
مکان بی کم وکاست + هر که زینسان نداند در جهان + ظلمتی مردود راه بی ضیاست + بعده حضرت
ابو المکارم را طلب کرده تبرک جامه عنایت کردند وفرمودند او هم بزرگ است زینهار [illegible] عارضه
بسته وار باید وازین طائفه معتقد وبجان بدل بود وبعده شیخ شمس الدین را وی را آوردند وتبرک عنایت
کردند وفرمودند که [illegible] زینهار در دل فقر از دست ندهی [illegible] شرف [illegible]
وشیخ معروف الدیبوی را آوردند تبرک عنایت کرده فرمودند که تو هم [illegible]

می‌آمدند امثال این اکابر که بالا مذکور اند همه اشرف و بشاشت و زاری کردند و به آواز بلند گفتند که ای برادران و معتقدان و مریدان و حاضران دانا و آگاه باشید که اشرف جهانگیر از خود و عنایت اینکه حق تعالی بر لطف خویش چون مدتی خود جای داده و به شرف وصول مشرف ساخته و از لطف بی‌نهایت و انعطاف بی‌غایت محبوب خوانده و گفته که از فرزندان و مریدان و معتقدان ما هر که هست و بیاید مریدیم و از دوستان موافق و مخالف دمی از اسفل مرتبه برکشیدیم چون این همه عنایات منسوب به اصحاب و احباب و مریدان و فرزندان و معتقدان از ازل فرمودند حضرت نور العین این‌ها را نیز به بشارت فرستادند و خود و این همه خلق حاضر و لیس افاقه اکردند چون نماز تمام کردند از خود نشان از تواضع کردند بعده همه اصحاب به ترتیب سر فرو آوردند و خود مراقب و آن نشستند و قوالان را امر کردند که سماع در دادند و همین شعر را خواندند که آن ملمع شیخ سعدی شیرازی است بیت گر دست تو آمده اجلم * فقد ضیّعنا یا جری القلم * و این شعر نیز خواندند مثنوی عزیزترین را زنبا شد کار * یار خندان رود بجانب یار * سیر بیند جمال جانان را * جان سپارد نگار خندان را * تنگ و رنگار بگیرد تا قیامت بخواب برگرد * این ابیات قوالان می‌خواندند و خود هم موافقت می‌کردند حالتی در گرفت که در دولت بجوش آمدند و بلبل و قمری گلزار بخروش قطعه ز آواز شیرین بجوش آمدند * چو بلبل به گلشن خروش آمدند * بدست آمد جام * و وقت وصال بدم وگرنه [illegible] رسید سوی حرم نگار * سپرده دل و جان نیز به یار * تمت

الحمد لله والمنة که الحمد لله و به برکت کتاب مستطاب مسمی لاجواب مسوم به لطایف اشرفی در بیان طوایف صوفی از ملفوظ حضرت آیات عظمت امام السالکین سلطان العاشقین قطب ربانی محبوب یزدانی غوث الانام محی الاسلام تارک السلطنت حامی الملت مقتدای اولیای کبیر حضرت کبیر سلطان سید اشرف جهانگیر سمنانی السامانی النوری نظام یمنی المحبوب حسینی نظام الدین غریب یمنی که تا مدت سی سال در سفر و حضر حاضر خدمت بابرکت بوده جامع الفیوض حضرت قدوة الکبرا گردیده از نسخه تام و کوشش تمام الکلام فخر خاندان اشرفیه و رونق دودمان نکرفیه محمود الاوصاف حمیده خیر خواه بزرگان خاندانی اولاد حضرت محبوب یزدانی حاجی الحرمین الشریفین حضرت شاه محمد اشرف حسین خلیفه و جانشین حضرت شاه نیاز اشرف اشرفی قدس سره مالک ثبوت متین حضرت حاجی سید علی حسین سجاده نشین سرکار کلان آستانه حضرت قدوة الکبرا کچهوچه شریف ضلع فیض آباد و حیدر لوگان حضرت شاه سید محمد علی اشرفی السمنانی ۱۲۹۸ احقر ابن تمام که از ان طبع سید نظام الدین حسین صاحب

نصرت اللطایف الاقرب الی المجیب *** سجع که بشمس کما ینبغی جنات تمت مخلوق را خلایق رسیده معروف و صاحب

رونق لطایف فقیه عزیز کبار سالکین لطایف اولیا الله ناظرین کرام اصحاب خانقاه قطعه تاریخ از نتایج طبع بلبل بوستان سخنوری یادگار انوری ظهوری حضرت سید شاه حمایت اشرف صاحب اشرفی مد ظله العالی قطعه لطائف اشرفی مطبوع گردید * کنون اسرار عرفان گشت توضیح حمایت سال عیسوی لوح محفوظ لطائف اشرفی دیدم به تصحیح * الیضا لطائف اشرفی گردید مطبوع * که و مکشوف شد اسرار ملفوظ * چو تکمیل و طبع او بتصحیح همه بندگان گشتند محظوظ * حمایت سال طبعش عطا رقم کرده زبر لوح محفوظ * * قطعه تاریخ طبع از زبان نفیس ترجمان حاجی الحرمین الشریفین حضرت سید محمد علی حسین سجاده نشین اشرف السمنانی سرکار کلان آستانه درگاه کچهوچه شریف * چو شد مطبوع این گنجینه اسرار ربانی بجهد اشرفی خادم محبوب یزدانی * نمودم فکر تاریخش ز من ناطق چنین گفته * بخوان تاریخ طبع او که ملفوظ سمنانی *

قطعه تاریخ از نتایج طبع فصیح بیان شاعر زبان دان حضرت مولانا شاه سید حسن سجاده نشین سرکار خورد و مقام مستقر درگاه کچهوچه شریف ضلع فیض آباد * لله الحمد طبع شد تمام * نام ملفوظ شاه سمنان * هم بجهد کمال و سعی بلیغ آنکه او در نسبت جیلان * شاه اشرف حسین عالی قدر * هم علی حسین دانشمند ان * کرد سجاده حسن قائم * رونق افزای نام سمنان * چون شد تمام سجاده

قطعه تاریخ دیگر حضرت مولانا شاه سید حسین اشرف سجاده [illegible]

رسالهٔ کوائف اشرفیه از تالیفات جناب فیضمآب سید شاه فخر الدین اشرفی دہلوی خلیفه
حضرت حاجی سید محمد علی حسین سجاده نشین اشرف السمنانی لیے ۝

بسم الله الرحمن الرحیم

حمد بیحد و ستایش بیعد پادشاهی را سزد که بفحوای انی جاعل فی الارض خلیفه انسان ضعیف البنیان را تاج خلافت
بخشید و نعت بیشمار و صلوات متواتر بر نور العین حقیقت و یقین اشرف الانبیاء و المرسلین زیبد که بمقتضای لیس فیه تو بوده کالنبی فی امته
سالکان طریق عرفان را سجاده نشین و ایمه بعد بعقیدهٔ صحیحه کلیا لاین شان سید محمد فخر الدین اشرفی ابن حضرت سید حافظ میر احمد اشرفی
السمنانی دہلوی بحدمات ناظرین واقفات ارباب سلوک و شائقین حکایات اصحاب سلوک عرضه میدارد کاباو اجداد و ابن الفقیر العباد و اولاد
امجاد و برادر خاله زاد حضرت سراپا برکت امیر کبیر سلطان سید اشرف جهانگیر بوده اند و نیز همین سلسله اشرفیه نسبت بیعت و ارشاد
میرسد چنانچه نگاشته می آید که حضرت والد ماجد سید حافظ میر احمد اشرفی را بیعت و خلافت از حضرت سید میران اشرفی پدر بزرگوار
خویش حاصل شده و ایشان را از پدر خود حضرت سید عبد الوهاب اشرفی رحمة الله علیه و ایشان را از جد خود سید محمد اشرفی رحمة الله علیه و ایشان را از حضرت سید
جهان اشرفی رحمة الله علیه و ایشان را از حضرت سید محمد اشرفی رحمة الله علیه و ایشان را از حضرت سید محب الله اشرفی و ایشان را از حضرت سید ارک اشرفی رحمة الله علیه
و ایشان را از حضرت سید جعفر ثانی اشرفی رحمة الله علیه و ایشان را از حضرت سید محمود اشرفی و ایشان را از حضرت حاجی جراغ جهان اشرفی و ایشان را
از حضرت سید جعفر بزرگ … ده نوار اشرفی و ایشان را از حضرت سید حسین مال اشرفی رحمة الله علیه و ایشان را از حاجی الحرمین سید عبد الرزاق
نور العین قدس سره و ایشان را از حضرت محبوب یزدانی سلطان سید اشرف جهانگیر سمنانی قدس سره بعد ازین سلسله مشهور است حاجت
اظهار ندارد چونکه این فقیر را بسبب علالت روزگار از حضرت والد ماجد نسبت سلسله عالیه اشرفیه نرسیده الحمد لله بیاوری بخت … ما الی
فرخنده ایام جناب سیدی و سندی حضرت مخدومی حاجی الحرمین الشریفین سید محمد علی حسین اشرفی سجاده نشین اشرف السمنانی
سرکار کلان آستانه کچهوچه شریف بتقریب الطبع کتاب مستطاب لطائف اشرفی فی بیان طوائف صوفی من ملفوظات حضرت
قدوة الکبرا رونق افروز دہلی شدند فقیر این نعمت غیر مترقبه و دولت غیر منتظره را از مغتنمات شمرده اجازت اخذ بیعت و خرقه و کار
و اوراد و اعمال و اشغال حاصل کرده سر افتخار بفلک رسانید و ارشاد الحمد لله که بطفیل حضرت مخدومی از سر نو بسلسله عالیه اشرفیه مستفیض گشتم بخاطر
رسید که از حالات سجاده نشینان حضرت قدوة الکبرا که بعد حضرت یکی بعد دیگری بر سجاده اشرفی و سجاده کچهوچه رونق افروز شدند
و نیز که سلسله های کرام مختلف مقالات بذات خاص حضرت مخدومی سید مخدوم بیان او م نا یادگار روزگار باید … بعض حالات
از کتاب مفتاح العاشقین تالیف حضرت جد امجد سید محمد اشرفی رحمة الله علیه منتخب نموده و دیگر کیفیت خاندان از مختلف مقالات سینه بسینه شنیده
همه را یکجا کرده بطور رساله نوشته موسوم بکوائف اشرفیه ساخته از ناظرین این رساله ملتجی است که اگر بجای سهو و خطای ملاحظه نمایند باصلاح
آن پرداخته فقیر را ممنون و مشکور فرمایند آن گوهر برج ولایت و اختر برج هدایت حاجی الحرمین هادی الکونین شیخ الاسلام مرشد
الانام قدوة الآفاق حضرت سید عبد الرزاق مخاطب بخطاب نور العین بن سید عبد الغفور حسنی جیلانی بعد وفات حضرت
محبوب یزدانی سید اشرف جهانگیر سمنانی زینت بخش سجاده اشرفی گشتند و دوازده ساله بودند … شرف خدمت حضرت
قدوة الکبرا مشرف شدند تا مدت شصت و هشت سال در سفر و حضر در خدمت حضرت ایشان بودند و چهل سال بر سجاده نوحیت

جلوس فرمودند و بعمر یکصد و بیست سال بتاریخ هفتم ماه ذیقعده سنه [illegible] هجری از دار فانی بسوی عالم جاودانی شتافتند و حضرت سید عبد الرزاق نورالعین را پنج
پسران بودند یکی سید شمس الدین که بحیات حضرت قدوة الکبرا بعمر بیست و پنج سال از این جهان انتقال نمودند و از چهار پسران دیگر چهار سجاده قائم شد
اول حضرت سید حسن قتال قدس سره دوم حضرت سید حسین قتال قدس سره این هر دو صاحبان بر مقام سجاده خویش جای دادند و سید فرید الدین قتال
خلف سوم را خلافت و سجاده نشینی بمقام [illegible] بخشیدند همچنین سید حاجی احمد قتال خلف چهارم را بمقام سجاده بعقبه جالس عطا فرمودند
از ذکر ایشان به تفصیل کرده خواهد شد ان شاء الله تعالی ذکر اول در بیان **سجاده نشینان اولاد سید حسن خلف اکبر حضرت**
نورالعین قدس سره آن حدیقه بوستان طریقت نوباوه گلستان حقیقت حضرت سید حسن قتال قدس سره که ایشان از حضرت قدوة الکبرا مخاطب
بخطاب حسن احسن الوجوه واکرم الوجوه فرموده بودند بعد وفات حضرت سید عبد الرزاق نورالعین قدس سره بعمر پنجاه سال بجای پدر
بزرگوار سجاده نشین شدند و خرقه حضرت محبوب سبحانی که حضرت قدوة الکبرا را بوسیله حضرت مخدوم جهانیان جهانگشت حاصل
شده بود از حضرت نورالعین یافتند و برای ادای مراسم عرس خرقه پوشی خاص بیوم وصال حضرت قدوة الکبرا بیست و هشتم
ماه محرم الحرام حسب اجازت [illegible] جد خود مقرر کردند و بپایان عمر خویش عطای خرقه و سجاده بخلف رشید سید محمد اشرف قدس سره
نمودند در زمانیکه حضرت سید محمد اشرف قدس سره بسجاده [illegible] بعض شان حضرت سید شاه جعفر عرف شاه لاڈ که نواسه
حضرت سید شاه حسین قتال خلف ثانی حضرت نورالعین بجای پدر خود سجاده نشین بودند چون حضرت سید شاه جعفر عرف لاڈ بسفر
بنارس [illegible] در دریافت و استفاضه تشریف بردند اینجا سید محمد اشرف سجاده نشین بمقابله کفار از شربت شهادت
نوشیده با علیین رسیدند در شب شهادت شان حضرت سید جعفر عرف لاڈ بمقام بنارس از روی مکاشفه حال واقعه
شهادت [illegible] معلوم کرده بسیار بسیار تأسف کردند و شبانه قطع مسافت بعیده نموده خود را با آستانه
درگاه حضرت قدوة الکبرا رسانیده اول برادر عم زاد حضرت سید محمد اشرف سجاده نشین را [illegible] مبارک از مزار
سید حسن قتال در صف اول الصحن روضه شریف بسپرد خاک کردند بعد از آن همه عزیزان مقتولان را [illegible] گنج شهیدان
متصل درگاه شریف یکجا دفن کردند و سید محمد صاحبزاده حضرت سید محمد اشرف شهید را که شش ساله بودند و
والده بخوف جان خود [illegible] انداخته گریخته بود چون حضرت سید جعفر عرف لاڈ تفحص کردند
سید محمد ابن سید محمد اشرف را بعد شش روز زنده یافتند چه می بینند که ابهام دست خود را در دهان انداخته می مکند و از ابهام
شیر جاری است کرمی نوشیدند شکر خدا بجا آوردند و گفتند الحمدلله که نام و نشان برادر عم زاد سجاده نشین سرکار کلان بر
صفحه هستی باقی ماند بعده به تعلیم و تربیت ایشان پرداختند و سجاده سید حسن خلف اکبر حضرت نورالعین بسبب
صغر سنی سید محمد ابن سید محمد اشرف تا سن شعور ایشان خالی ماند و مراسم سجاده نشینی موقوف بود بعد تکمیل
و تعلیم حضرت سید جعفر عرف لاڈ ایشان را بجای [illegible] سجاده نشینی کردند و خرقه بزرگان پوشانیدند و بدختر [illegible] کتخدا
نمودند [illegible] کردند بعد از این سه برادر زاده و دیگر فرزندان بخیال [illegible] آداب بزرگان سکونت بمقام اشرفپور
کچهوچه [illegible] کاشانه حضرت قدوة الکبرا [illegible] نیم فرسنگ [illegible] واقع است اختیار نمودند چون حضرت
سید محمد ابن سید محمد اشرف شهید بپایان عمر رسیدند بحضرت سید حسین ثانی خلف اوسط خود که نبیره حضرت سید شاه
جعفر عرف لاڈ بودند عطای خرقه و سجاده نمودند بعد ازیشان حضرت سید عبد الرسول بجای پدر خود حسب [illegible] سجاده شدند

وایشان حضرت سید نور الله خلف برحق خود را عطای سجاده نمودند و ایشان حضرت سید ابن اللہ فرزند خود را سجاده نشین کردند
و ایشان بفرزند خود سید عنایت الله سجاده امتیاز بخشیدند و ایشان حضرت سید نذر اشرف پسر خود را سجاده نشین نمودند
چونکه حضرت شاه نذر اشرف و برادرشان حضرت شاه رحم اشرف هر دو صاحبان لاولد بودند لهذا حضرت سید اکبار شاه
محمد نواز برادر نسبی خود را که از اقربای جدی بودند منصب سجاده نشینی و خلافت خاص عطا فرمودند چنانچه مریدان و
مستفیضان حضرت شاه نذر اشرف سجاده نشین از مین عطای خلافت و سجاده در تحت ارادت و تربیت حضرت شاه
محمد نواز خلیفه سجاده نشین و اولادشان الی یومنا مستفید میشوند و بتاریخ بست سوم ماه رجب المرجب ۱۲۵۰ الهجری حضرت
سید شاه نذر اشرف سجاده نشین رخت اقامت بکار و المزای عافیت بستند بعد وفات حضرت زوجه شان بنت
سید عطا اشرف جائسی بخیال تحفظ از مفتریان بد اندیشان که بعضی ناحق کوشان میخواستند تا این خرقه و شجره را بلا
استحقاق ظاهری و باطنی در قبض و تصرف دیگران آید معه خرقه و تبرکات بزرگان و فرامین استانه ابان سلف
بخانه والد خود بمقام جائس وا نه شدند بدین وجه از زمانه حضرت سید شاه نذر اشرف سجاده نشین الی یومنا مراسم
سجاده نشینی و خرقه پوشی اولاد حسن قتال خلف اکبر سرکار کلان موقوف بوده الا طریقه بیعت و خلافت بذریعه
حضرت سید شاه محمد نواز خلیفه سجاده نشین جاری ماند و بوقت اخیر سید شاه صفت اشرف فرزند خود را اجازت بیعت
و خلافت چنانکه از سجاده نشین قدس سره یافته بودند بخشیده ... اجازت و مدت عمر ... وفات حضرت شاه صفت
اشرف قدس سره ... تاریخ که یکی از مریدان حضرت گفته است بر می آید قطعه تاریخ بود لاریب ... در عالم +
پیشوا رهنما صفت اشرف + سال مولود ... جو ... بجا صفت اشرف + ہاتفی گفت مصرعه تاریخ +
۱۲۷۰
ہادی و اولیا ... اشرف + بعد وفات حضرت ... شان حضرت سید شاه قلندر بخش قدس سره بمقام عم
بزرگوار صاحب ارشاد شدند و ایشان بخلف اکبر خویش حضرت سید شاه منصب علی اجازت بیعت بخشیدند
واکثر ... ایشان مرید از مستفیضین ... حضرت سید شاه منصب علی مدظله العالی
این نعمت اجازت را بجگر پاره برادر زاده فخر خاندان اشرفیه ... دودمان اشرفیه حاجی الحرمین الشریفین حضرت
سید شاه محمد اشرف حسین ... بخشیدند و حاجی صاحب موصوف بکوشش تمام و سعی لاکلام بمقام جائس رفته
از حضرت سالک طریق خدادانی بصد فیوض ... حضرت سید شاه رفیع الدین احمد جائسی بعد حصول اجازت
بیعت سلسله شان خرقه مبارکه خاندان خود که زوجه شاه نذر اشرف سجاده نشین اشرف السمنانی همراه برده
بودند و بخانه شاه صاحب موصوف امانتاً داشته بودند حاصل کردند آن جبه اطهر و خرقه النوریه برادر حقیقی خود
حضرت حاجی سید محمد علی حسین سجاده نشین که مرید و خلیفه خاص هم بودند حسب ارشاد و ارواح طیبات بزرگان
بخشیدند و بتاریخ بست هشتم ماه محرم الحرام ۱۳۱۸ الهجری بوسا ... ایشان ... حال این هر دو برادران یادگار سلسله بزرگوار
خویش اند که با چنین جانفشانی و محبت جانی احیای خاندان کردند مخصوص حضرت مخدومی حاجی سید شاه محمد علی
حسین سجاده نشین سرکار کلان ... خاص لیاقت این منصب عالیه حاصل است اول ... دست مبارک ...
الحرمین الشریفین حضرت سید شاه محمد اشرف حسن بحصول خلافت خاص بیعت نمودند و ایشان از حضرت سید شاه ...

... صفت اشرف ... اولاد ... اولیا ...

جد فاسد خود بیعت و خلافت حاصل شده و سلسلہ حضرت یکی از مریدان خاندانی و در سلک نظم بطور اختصار انتظام داده

سخن منظومه

بذات و صفات با سماء خویش ✤ با حمد علی و حسن نیک کیش ✤ بو احمد فضیل ابن ادہم چو ماہ ✤ حذیفہ ہبیرہ و ممشاد شاہ ✤
با سحاق و احمد محمد لطیف ✤ بیوسف بمودود و حاجی شریف ✤ بعثمان معین و بقطب فرید ✤ نظام و سراج و علاء و حید ✤
با شرف بر زاق و شاہ حسین ✤ بجعفر بحاجی و محمود زین ✤ بر آجو با حمد ابو الفتح و مراد ✤ بشاہ جہانیک گوہر نژاد ✤
بشاہ توکل علی بر ز رناز ✤ براو د شاہ و بشاہ نیاز ✤ الٰہی بآن ہادی خافقین ✤ کہ اسمش بود شاہ اشرف حسین ✤
خدایا بحق لطف و بخشم بہشت ✤ بدم یا کہ نیکم بپیران چشت ✤ و حضرت سید شاہ نیاز اشرف قدس سرہ جامع کمالات
اشرفیہ و مقامات شگفتہ و بعصر خویش عدیم المثل بودند اکثر ظہور کرامات و خوارق عادات از حضرت ایشان صادر
شده که مشہور زبان خلائق اند در نیمختصر گنجایش ندارد و حضرت حاجی مولوی سید شاہ عزیز اشرف زاد اللہ علمہ را اعتقاد
که یکی از مریدان خاص حضرت حاجی سید محمد اشرف حسین مدظلہ بعضی احوال خوارق عادات پیران پیر خود در الطو مسدس
نظم فرموده که تحریر آن موجب طوالت است و قطعہ تاریخ وفات حضرت قدس سرہ حاجی سید محمد اشرف حسین صاحب
بسمط تحریر نموده اند **قطعہ تاریخ** چون قضای اللہ شد آن عارف الاثیم ✤ نام نامی او نیاز اشرف
عالی ہمم ✤ ثانی از ماہ ربیع آخر بس نصف النہار ✤ پیر من زینجا دو شنبہ شده سوی ارم ✤ بود در صفتکہ در ذات
شرافت آشکار ✤ ... این یک مصرعہ تاریخ می آرم بہم ✤ در فراقش گشت اشرف لی سر فریاد الیمہ ✤ بحر و فقر و بخشش و
زہد و عمل خلق و کرم ✤ **و قطعہ مادہ تاریخ دیگر** حضرت مولانا شاہ سید حسین اشرف سجادہ نشین سرکار خورد
مقام آستانہ درگاہ کچھوچھہ شریف بچگونہ ... ۱۲۷... از ... و جلت جہید عالی ✤ در فرقتش سخت شد بر من تشنیع ✤
دو بی بود ز سیم ثانی ✤ یوم دوشنبہ و زبان الطف ✤ آمد این مصرع بر زبان حسین ✤ نور اللہ قد اشرف ✤
ایضاً حضرت مخدومی را بواسطہ حضرت حاجی سید محمد اشرف حسین اشرفی از حضرت شاہ امین احمد
سجادہ نشین مقام بہار شریف آستانہ حضرت مخدوم الملک شرف الدین بہاری رحمۃ اللہ علیہ اجازت خلافت و بیعت و
تعلیم طریق نقشبندیہ ابو العلائیہ منعمیہ و شطاریہ و غیرہ و سہروردیہ و قادریہ و چشتیہ حاصل شده ✤ **ایضاً** حضرت مخدومی
را ہمین واسطہ از حضرت سید صفدر حسن ہندی قدس سرہ اجازت خلافت سلسلہ مودودیہ رسیده و دیگر ایضاً
حضرت مخدومی را اجازت سلسلہ چشتیہ اشرفیہ بواسطہ مذکورہ بالا از حضرت سید شاہ ورگاہی اشرف صاحب نسبوہ بوی
حاصل شده **ایضاً** اجازت سلسلہ چشتیہ اشرفیہ احمدیہ بواسطہ مذکورہ از والد ماجد خود حضرت حاجی سید شاہ
سعادت علی مدظلہ العالی که الیشان را از حضرت مولانا سید شاہ امام اشرف شیخ محمد جائسی رسیده بود بحضرت مخدومی
رسیده **ایضاً** حضرت مخدومی را اجازت سلسلہ عالیہ چشتیہ اشرفیہ بواسطہ مذکورہ بالا از حضرت سید شاہ امیر
اشرف جائسی قدس سرہ حاصل شده علاوہ ازین حضرت مخدومی سید محمد علی حسین اشرفی سجادہ نشین اشرف السمنانی
را از دیگر مقامات ہم بلا واسطہ بالا سلسلہ اجازت و خلافت رسیده است اما کل از حضرت سید شاہ مجید الدین اشرف سجادہ
نشین ... قدس سرہ خرقہ خلافت و اجازت سجادہ نشینی حصول پیوست و حضرت شاہ مجید الدین اشرف قدس سرہ

بست روز پیش از انتقال خود بتلطف بسیار و عنایت بیشمار بتاریخ پنجم ماه جمادی الاول ۱۳۰۹ هجری بروز جمعه بعد ادای
نماز دستار بندی کنانیده خلافت نامه بمهر خاص و دیگر اشخاص مزین فرموده مرحمت نمودند فی الحقیقت حضرت
شاه مجید الدین اشرف قدس سره در عهد خویش سید جعفر عرف لاڈ ثانی شدند چنانکه بعد شهادت حضرت سید محمد اشرف شهید
سجاده نشین مدنی مراسم سجاده نشینی سرکار کلان اولاد سید حسن قتال خلف اکبر حضرت نور العین موقوف شده بود
و حضرت سید شاه جعفر عرف لاڈ که نواسه سید محمد ابن محمد اشرف شهید داماد خود را با شفقت بسیار و محبت بیشمار تعلیم
و تربیت نموده بمسند سجاده نشینی پدر شان نشانند همچنان حضرت سید شاه مجید الدین اشرف قدس سره سجاده نشینی
سلسله مذکور که از زمان حضرت سید شاه نذر اشرف قدس سره موقوف شده بود و بعطای خلافت نامه و اجازت خرقه
پوشی داماد برادر حقیقی خویش را بسجاده نشینی سرکار کلان قایم نمودند و پیش از انتقال خود وصیت فرمودند که اگر او را فرزند
زمانه زیاده فرصت دهد تا مدت یکسال بر آستانه فیض کاشانه حضرت قدوة الکبراء بطریق خواجگان چشت چله کشی
کنید بعد از آن بجهت حصول فیوض باطنی بزیارت مزارات پیران عظام مشغول شوید چنانچه حضرت مخدومی
حسب وصیت مرشد و خسر خود تا یکسال بدربار فیض آثار حضرت قدوة الکبراء بطریق اکابرین متقدمین ریاضت
شاقه و مشقت مشکله چله کشی نمودند بعد انقضای مدت معینه بزیارات مقابر خواجگان چشت اهل بهشت بهند و تشریف
آستانه حضرت مولانا علاء الحق والدین گنج ابن اسعد لاهوری و بمقام دهلی بآستانه حضرت سلطان المشایخ محبوب
الهی نظام الدین اولیا و حضرت خواجه قطب الدین بختیار کاکی قدس سره بمقام اجمیر شریف بجناب ملایک مآب حضرت
خواجه بزرگ سرتاج اولیاء هند سید معین الدین بن سید حسن سجزی چشتی قدس سره و اکثر از زیارت دیگر اکابرین
که شرح آن موجب تطویل است مشرف شدند بعد از آن بهمت بر میان جان بسته در سنه ۱۲۹۳ هجری بزیارت
حرمین شریفین زادهما الله شرفا و تعظیما سرفرازی حاصل نمودند **ایضاً** حضرت مخدومی را سند اویسیه
اشرفیه بخط حاصل شده که در سنه ۱۳۰۹ هجری بتاریخ [illegible] المظفر سال اول خرقه پوشی از سجاده نشینی
جناب حضرت شاه محمد حسن گرم دیوانی غازی پوری که بتقریب عرس حضرت محبوب یزدانی آمده بودند بایشان ارشاد
روحانیه حضرت قدوة الکبراء در حجره خرقه پوشی حضرت مخدومی آمده تعلیم اذکار سلسله اویسیه فرمودند
و اجازت کامل بخشیدند اسامی بزرگان سلسله هذا که چند نام مستند حواله تحریر کرده می آید حضرت مخدومی
سید محمد علی حسین اشرفی را از حضرت سید محمد حسن گرم دیوانی اجازت اویسیه اشرفیه حاصل شده و ایشان را از مقبول بارگاه
لم یزلی حضرت شاه باسط علی قدس سره و ایشان را از مقتدای راه مستقیم حضرت شاه عبد العلیم قدس سره و ایشان را
از محبوب الرحمان حضرت شاه ابو الغوث گرم دیوان قدس سره و ایشان را از حاجت روای مستمندان فریاد رس
بیچارگان حضرت محبوب یزدانی امیر کبیر سلطان سید اشرف جهانگیر سمنانی قدس سره و ایشان را از سرور فرع الشقاقا
بنی المدنی حضرت خواجه اویس قرنی رضی الله تعالی عنه و ایشان را از سرور عالم محمد رسول الله صلی الله علیه
وسلم و حضرت سید اشرف جهانگیر قدس سره و هم سلسله چو بیک واسطه بحضرت صلی الله علیه وسلم میرسند آن اینست
از حضرت سلطان سید اشرف جهانگیر قدس سره را نشانه مبارک تاج مقدس حضرت سرور عالم صلی الله علیه وسلم

از حضرت شیخ ابو الرضا بابا رتن بن نصیر رضی الله عنه بطور عرفیت حاصل شده و ایشان را از سرور عالم صلی الله علیه وسلم
بعضی محدثین نسبت داری عمر حضرت شیخ ابو الرضا بابا رتن رضی الله عنه اختلاف میدارند اما از تحریر حضرت محبوب یزدانی
به تحقیق رسیده **ایضاً** حضرت مخدومی را از سید شاه آل رسول سجاده نشین مارهره شریف قدس سره خلیفه و برادر زاده
حضرت شاه آل احمد عرف اچهی میاں صاحب نور الله مضجعه و فرزند برحق و خلیفه مطلق حضرت شاه آل برکات ستهرے
عرف ستهری میاں صاحب رحمة الله علیه نسبت سلاسل قادریه احمدیه برکاتیه و چشتیه و نقشبندیه ابو العلائیه و
سهروردیه و مداریه قدیمه و جدیده و قادریه رزاقیه و علویه شامیه معه تعلیم اذکار مخصوصه مثل شغل تلاوت وجود و شغل
اسم ذات و شغل جام جهان نما و شغل هفت دوره و شغل دو ضرب شغل خفی قلبی وغیره معه دیگر اشغال و مراقبات و
اجازت اعمال مثل عمل شجره زر و اوراد خمسه و دعاء حرز یمانی که معروف بسیف الرحمان است بطور خاص و عام
معه اشارات ظاهری و باطنی و دعاء حزب البحر و دعاء حیدری و دعاء شیخ بو اسرار و حرز ابو دجانه و دعاء برهتیه
و دعاء بانه العظمه و چهل اسماء و ستی و سه آیت دافع سحر و دعاء قرتیه و دعاء دافع و قصیده برده و قصیده غوثیه
و قصیده [illegible] و اکبر و درود اویسیه و درود صلوة الخاتم و عمل سوره جن و سوره مزمل و سوره یسین
معه دیگر اعمال و اشغال که شرح آن همه درین مختصر [illegible] ندارد بتاریخ دوم ماه ربیع الثانی ۱۲۹۶ نبوی
حاصل شده و حضرت سید آل رسول قدس سره کسی را بعد حضرت مخدومی بدین طور سرفراز نفرمودند تاریخ
بست و سوم ماه ذی الحجه ۱۲۹۶ استوجه عالم باقی شدند رحمة الله علیه **ایضاً** حضرت مخدومی را اجازت عمل
حرز یمانی و تعلیم مشرب شطاریه از حضرت سید شاه سعادت علی [illegible] احمد پوری اولاد حضرت سید احمد محقق
خلیفه از حضرت شیخ محمد غوث گوالیاری رحمة الله علیه در ۱۲۹۷ هجری بمقام روح آباد آستانه فیض کاشانه
حضرت قدوة الاکابر اندرون حجره خرقه پوشی حاصل شده **ایضاً** حضرت مخدومی را تعلیم عمل حرز یمانی
معه نکات روحانی از خلیفه سید علی سجاده نشین بغداد شریف بماه محرم ۱۲۹۵ هجری بمقام مکه معظمه زاد الله شرفها
و تکریماً حاصل شده **ایضاً** حضرت مخدومی را اجازت عمل و مواظبت حرز یمانی از حضرت مولانا سید شاه
نوازش رسول بیتهوی در ماه شعبان ۱۲۹۶ هجری حاصل شده **ایضاً** حضرت مخدومی را اجازت
عمل حرز یمانی معه اسرار روحانی و طریق ادای نصاب و زکوة بطریق خاص [illegible] معه عمل حزب البحر
و دعاء حیدری از حافظ عبد العزیز صاحب الملقب بشاه معقول احمد دهلوی حسب ارشاد روحانیه پاک حضرت
محبوب سبحانی سید عبد القادر جیلانی در ماه شوال ۱۲۹۵ هجری حاصل شده **ایضاً** حضرت مخدومی را اجازت
مواظبت دلایل الخیرات بوسیله حضرت حاجی سید محمد اشرف حسین مد ظله العالی ایشان را از حضرت
مولانا ابو الاحیا محمد نعیم صاحب لکهنوی حاصل گشته **ایضاً** حضرت مخدومی را اجازت مواظبت
دلایل الخیرات معه بعض اشارات بوسیله [illegible] از حضرت سید شاه [illegible] علی صاحب [illegible] که ایشان را
از حضرت مولانا محمد فصیح صاحب غازی پوری تعلیم یافته بودند حاصل شده **ایضاً** حضرت مخدومی را
اجازت مواظبت دلایل الخیرات بواسطه مذکوره بالا در مدینه منوره از حضرت سید محمد رضوان صاحب شیخ

الدلایل [illegible] که معظم از مولوی عبدالحق صاحب خلف مولوی شاه محمد صاحب ہندی حاصل شده ✤
ایضاً حضرت مخدومی را اجازت مواظبت اوراد فتحیه بوسیله بالا از حضرت مولوی تقی علی صاحب
خلیفه و فرزند حضرت مولانا شاه تراب علی کاکوروی حاصل شده ایضاً حضرت مخدومی را اجازت
مواظبت درود مستغاث و درود دیگر بوسیله بالا از حضرت مولانا محمد خوشنود صاحب ولایتی حاصل شده
ایضاً حضرت مخدومی را از حضرت سید شاه عمادالدین عرف لکڑ شاه که خود را در پرده لاابالیان پوشیده
میداشتند تعلیم طریق کسب روحی موافق رساله وجودیه حضرت خواجه معین الدین چشتی ہندالولی عطای
رسول قدس سره حاصل شده این طریق در سه اربعین تکمیل میشود و در اندک توجه طالب را تا سیر عالم ناسوت
و جبروت و ملکوت و لاهوت میسر می آید علاوه ازین در ایام سیاحت از مختلف مقامات بطور غریبه و اویسیه
مستفیض شده اند که شرح آن به تطویل می انجامد و بعضی طریق خاص که اخفای آن مناسب تر است و [illegible]
با اظهار آن رخصت نمیدهد لهذا به تحریر نمی آید اینقدر که نوشته شد اگر بشرح و بسط مع اسامی بزرگواران ارباب سلسله
نگاشته آید [illegible] تطویل گردد و اینجا نظر بر اختصار است هنگامی که حضرت مخدومی بزیارت مدینه منوره [illegible]
تکریماً و تعظیماً مشرف شدند در شب یازدهم محرم الحرام سنه ۱۲۹۵ هجری بوقت تهجد به نیت ادای نصاب اصغر
حزب یمانی پیش مواجه شریف حضرت سرور عالم [illegible] علیه و آله و سلم سر برهنه کرده نشسته بودند [illegible] موصوف
میخواندند [illegible] می بینند که شخصی نورانی صاحب جمال از پیش نظر درگذشت و یک تاج سفید عربی که در آن چند
الفاظ بخط جلی از ابریشم سبز مرقوم بود بر سر ایشان نهاد چونکه در مواظبت حزب [illegible] اشارت کرده بود
است [illegible] حضرت [illegible] آنکس بجانب مرقد منوره حضرت صلی الله
علیه و سلم اشارت کرد یعنی این تاج از حضور سلطان الانبیاء مرحمت شده بعد فراغ اوراد آن [illegible]
التاج سربلندی را بحفاظت تمام در حمایل خود نگاه داشتند و هنگام معاودت بوطن آوردند گویا که آن تاج
اشارت کننده از عطای تبرکات بزرگان بوده چون خرقه مبارک حضرت محبوب سبحانی جناب سید شاه حاجی
محمد اشرف حسین صاحب از مقام جائس آورده اند آن [illegible] در رسائل تبرکات قدیم کرده در سال اول خرقه
پوشی بتاریخ هفتدهم ماه صفر المظفر سنه ۱۲۹۷ هجری در عالم سیر روحانیه هر دو اکابر حضرت محبوب سبحانی
سید عبدالقادر جیلانی و حضرت محبوب یزدانی سید اشرف جهانگیر سمنانی قدس الله اسرارهم مقابل مزار مبارک
حضرت سید شاه نیاز اشرف اشرفی قدس سره تشریف فرما شدند و پیش نظر حضرت مخدومی روح پاک حضرت محبوب یزدانی
بجانب لب حضرت محبوب سبحانی از دست مبارک خود تاج اخضر بر فرق ایشان نهادند و بسیار [illegible]
فرمودند جواهر و اسرار [illegible] این حال حضرت ایشان بخشیدند اظهار کردن نمی توانم زهی سعادت و
بزرگی بخت که درخت ارادت اینچنین منظور انظار بزرگان درآید تا مرا [illegible] طالع میمون خود
[illegible] فقیر را سرمایه از نسبت خاندان اشرفیه [illegible] مع نسبت سلاسل متعدده سرفراز گردید
الله تعالی این نعمت خاندانی را تا روز قیامت روز افزون کناد بحرمت النبی و آله الامجاد ✤ ✤

تذکرهٔ ثانی در بیان سجاده نشینان اولاد حسین قتال خلف ثانی حضرت نور العین قدس سره آن هادی دارین
نور دیدهٔ حضرت غوث الثقلین حاجی الحرمین سید عبد الرزاق نور العین چنانکه خلف اکبر سید حسن قتال را سجادهٔ
خاص بخشیدند همچنان حضرت سید شاه حسین قتال را سجاده نشین گردانیدند و خرقهٔ حضرت محبوب الهی که حضرت قدوة
الکبرا از حضرت مخدومی شاه علاء الحق والدین گنج نبات ابن اسعد لاهوری قدس سره یافته بودند بایشان بخشیدند
و بجهت ادای مراسم عرس خرقه پوشی بست و هفتم محرم شب وصال حضرت قدوة الکبرا مقرر کردند در حق حضرت سید
شاه حسین قتال قدس سره حضرت قدوة الکبرا بسیار بسیار شفقت مبذول داشتند و میفرمودند که حسین
نهالی است از اولاد این بیشتر مردان مجذوب و رجال الغیب خواهند بود و آن قدر مردان اقطاب و ابدال و اخیار
وغیره که از اولاد ایشان بوجود آمدند در اولاد دیگر سجاده نشینان کمتر شدند و حضرت سید شاه حسین قتال قدس
سره را دو پسران بودند یکی حضرت سید شاه جعفر عرف لاڈ گنه نواز ولی مادرزاد که بعد وفات پدر بزرگوار بجای
ایشان سجاده نشین شدند و دومی حضرت سید شاه بڑی که خلیفه کامل داشتند و بصحرای [illegible] بودند استقامت
ورزیدند مشهور است که حضرت سید جعفر عرف لاڈ محض امی بودند بلقب گنه نواز باین طور ملقب شدند
که بمقام جونپور برای هدایت و ارشاد مریدان نزول بلدهٔ و دور تشریف برده بودند طلبای شهر بنیت بحث
و تقریر از حضرت موصوف مجتمع شده حاضر شدند چون هر کسی سوالات مشکله پیش کرد حضرت موصوف بجواب
ایشان [illegible] توقف نمودند که روغن فروش آنجا [illegible] داد فرمودند که او از پیش من آید چون آورد
قدری خوی از دهن مبارک در دهانش ریختند و گفتند که ایشان را جواب با صواب بده فی الفور آن روغن
فروش عالم سخت زبان گردیده هر یکی را چنان جواب لا جواب داده که کسی را جای دم زدن نماند چونکه آن
روغن فروش سخت جاهل بود و کرامت حضرت عالم گردید و بزبان آن دیار گنه سخت جاهل را میگویند و بقول
بعضی در آن زبان روغن فروش را میگفتند غرض که بهمین وجه به گنه نواز مشهور گشتند حضرت قدوة الکبرا
میفرمودند که از عالم غیب بشارت میابیم که عنقریب از فرزندان من یکی مثل من پیدا خواهد بود چنانچه از حضرت
شاه جعفر عرف لاڈ دو پسران بوجود آمدند اول حضرت سید شاه حاجی چراغ جهان قدس سره که بجای پدر خود
سجاده نشین شدند و دوم حضرت سلطان صوفیان چراغ چشتیان سید شاه جهانگیر ثانی قدس سره که در حق
ایشان آن پیشین گوئی حضرت قدوة الکبرا صادق آمده حضرت جهانگیر ثانی بغایت صاحب جذب بودند
از تعلقات روزگار کناره کش گشته ترک لباس نمودند و بر دست سید حاجی چراغ جهان بیعت نموده
مجذوبانه بسر کردند میگویند که حضرت سید حاجی چراغ جهان سجاده نشین که در عهد همایون شاه بودند
چنانچه در فرمان خود همایون شاه می نویسد چون رعایت ارباب فضل و کمال بر ذمه همت بادشاهانه
واجب و لازم بنابران حکم فرمودیم که موضع اشرفپور کچهوچه با مزارعان و موضع عمرپور با مزارعان معه دیگر
اراضی خریدگی در سواد موضع عمرپور متعلق بشیخ المشایخ شیخ حاجی ابن شیخ لاڈ میدار [illegible] مرقوم [illegible]
[illegible] در زمان عهد حضرت [illegible] دوم شاه نور الحق مرشد همایون شاه که مزار مبارک شان در موضع [illegible] بود

واقع است رونق افزای مسند ارشاد شدند بعضی میگویند که مخدوم شاه نور الحق همعصر حضرت قدوة الکبرا ر
بودند و مابین ایشان ملاقاتی هم واقع شده بود محض غلط است از روی تاریخ هم مطابقت ندارد که از تاریخ
وفات حضرت قدوة الکبرا بست و هشتم محرم ۸۰۸ هشتصد و هشت هجری است و ماده تاریخ مخدوم شاه نور الحق نور بهشت است که از ان
هشتصد و شصت و سه ۸۶۳ هجری بر می آید بعد وفات سید حاجی چراغ جهان سید شاه محمود سجاده نشین خلف
اکبر شان مسند آرای سجاده اشرفی شدند حضرت سید شاه راجو و سید شاه جعفر و سید شاه بهیکهاری برسه
برادران بر دست برادر کلان سید محمود بیعت نمودند چنانچه نسب سلسله آبا و اجداد این فقیر جامع رساله هذا
بحضرت سید جعفر ثانی می پیوندد بعد وفات سید محمود سید شاه علی قدس سره منجمله سه پسران شاه محمود
بجای پدر خود سجاده نشین شدند و موضع علی پور عرف بهیکهاری بنام خود آباد نمودند بعد ایشان
حضرت سید حسن شریف ابن سید علی بجای پدر خود سجاده نشین شدند و حضرت سید حسن شریف جامع کمالات
اشرفیه و مقامات [illegible] بوده اند مولانا عبد الرحمن چشتی صاحب مرة الاسرار از حضرت سید حسن شریف نسبتی خصوص
باطنی حاصل نموده و سلاسل مختلفه از وی [illegible] رسانده در کتاب خویش اکثر حالات حضرت سید حسن شریف
درج نموده بعد ایشان حضرت حاجی سید مجاهد ابن حسن شریف بجای جد خود سجاده نشین شدند ✦ ✦ ✦
✦ ✦ ✦ ✦ ✦ ✦ ✦ ✦ چون سید مجاهد بعزم زیارت حرمین شریفین بملک عرب [illegible]
شدند و مدتی در دیار عرب گذراندند حتی که صاحبزاده ایشان سید شاه محمد مکی همانجا متولد شدند و قریب
سن بلوغ رسیدند و شاه محمد علی برادر خورد شاه مکی شیرخوار بودند و درین اثنا بوجه عدم موجودگی
شاه مجاهد [illegible] درینجا از خاندان عالیه اشرفیه شاه آل الغوث و شاه علیم الله و محمد اشرف و شاه
اشرفی چند صاحبان سجاده نشین و خرقه پوش شدند چنانچه در مهر شاه اشرفی همین سجع کنده بود مصرع
خداداد سجاده اشرفی ✦ بعد انقضای مدت کثیره حضرت سید شاه مجاهد قدس سره معه اهلیه و فرزندان بوطن
خاص مراجعت نموده بر مسند سجاده خویش جلوس فرمودند بعضی ناحق کوشان و بد اندیشان ازانا گوارا گردید
نمیخواستند که حق بمرکز اصلی خود جا گزیند چنانکه فی زماننا همه کسان این عادت را شعار خود ساخته اند که اگر
کسی از احیای خاندان دل بر دودمان نماید و مراسم مفقوده را از سر نو جاری فرماید از جنبت باطنی دشمن جان
او شوند و هرگز خوف آخرت ننمایند امریکه از مرضی سلطان نفاذ یافت اگر کسی را ناگوار خاطر گردید چه غم
مصرع جائیکه سلطان خیمه زد غوغا نماند عام را ✦ القصه از حضرت حاجی شاه مجاهد قدس سره
مخالفین ناحق کوش کمال عداوت نموده چنان افترا پردازی کردند که بعلت بقایای [illegible] سید
محمد مکی ابن شاه مجاهد بطور یرغمال حواله عامل سرکار [illegible] و ساخته مقید کنانیدند [illegible] نمودند متفق
الرای شد [illegible] حضرت حاجی سید شاه مجاهد را معه اهلیه و فرزند شیرخوار [illegible] بر داشته [illegible] نوشتانیدند
[illegible] این واقعه هوش ربا گذشت حضرت سید محمد مکی [illegible]
آغاز نموده [illegible] استفسار کردند حقیقت حال مجمل بیان [illegible]

سرکار این کیفیت عرض کرد باستماع چنین خبر وحشت اثر فی الفور ناقه سواری را جنبت دریافت آنحال بتعجیل
تعجیل بمقام علی پور بکهاری فرستاد چون ناقه سوار صورت واقعه معاینه کرده واپس آمد بعرض رسانید
که فی الواقع این مکاشفه حضرت شاه ... صحیح است پس عامل بدکه از مقام جونپور همراه سید شاه محمد مکی قدس سره
فوج سواران جرار و پیادگان انبوه گرد آورده که بمقام سجاده پدر ایشان نشانیده خواست که تا حق گمشتگان را پاداش عمل
شان رساند لیکن حضرت سید محمد مکی بمقتضای حلم و صبر خویش گوارا نکردند و افواج سواران و پیادگان را
واپس فرمودند میگویند که بعد شهادت حضرت شاه مجاهد قدس سره را خالفین در روضه مبارک برابر مزار سجاده
نشینان برای دفن کردن مانع آمدند آنگاه حضرت شاه هدایت الله سجاده نشین ابن شاه نور الله سجاده نشین سرکار
کلان شهید شده حضرت شاه مجاهد را معه زوجه و فرزند شیرخواره در قبرستان خویش بر زمین مملوکه خاص دفن
نمودند بسبب این احسان بی پایان از خاندان شاه محمد مکی مراعات و حقوق برادران خاندان شاه هدایت الله سجاده
نشین ... تنسبی رعایت شده می آید و امید است که آینده هم ملحوظ خاطر پسماندگان اولاد ایشان باشد و چگونه
ملحوظ ندارند که حقتعالی میفرماید هل جزاء الاحسان الا الاحسان ... و در زمان سجاده نشینی حضرت شاه محمد مکی قدس
سره تخم انقطاع حق در کشت زار دل کاشته بودند خود بخود نام و نشان ایشان از عالم معدوم و مفقود گردید و هر کس
بسزای کردنی خویش اعلی پیش رسید سلسله عالیه اشرفیه از ذات مقدس حضرت موصوف کمال رونق یافت چنانکه
میباید و میشاید از حضرت ایشان چه در ملک هندوستان چه عرب چه خراسان در هر دیار و جوار سلسله بیعت
و خلافت جاری گشت چنانچه حضرت سیدی و جدی شاه سید محمد اشرفی را حسب اجازت روحانیه حضرت
محبوب یزدانی قدس سره از تبرکات قدیم خرقه مرقع پوشانیدند و بطور جدید اجازت اخذ بیعت بخشیدند آن خرقه
متبرکه الی یومنا هذا بخانه این فقیر جامع رساله هذا در شهر دار الخلافه دهلی موجود است و حضرت جدی را بلاواسطه و دیگری
هم بطور اویسیه حضرت محبوب یزدانی سرفراز کردند این همه حالات مفصل در کتاب مفتاح العاشقین ملفوظ حضرت جدی
قدس سره بشرح تمام موجود است بعد وفات حضرت شاه محمد مکی قدس سره نبیره اکبر شان سید شاه جمال اشرف سجاده
نشین شدند چرا که حضرت شاه محمد مکی را پسری نبود و بعد سید شاه جمال اشرف قدس سره برادر خورد ایشان سید شاه
نعمت اشرف سجاده نشین شدند توجهات جهانگیری چنانکه بر حال ایشان بود به نسبت دیگر سجاده نشینان کمتر
دیده شد و عنایت درجه صاحب اقبال بودند که نعمت دارین حاصل کردند در زمان سجاده نشینی ایشان حضرت
سید شاه ... اشرف سجاده نشین سرکار کلان رحلت فرمودند هر چند که شاه نذر اشرف بوجه لاولد شدن حضرت سید پاکیا
شاه محمد لوان برادر نسبی خود را که قریب ترین عزیزان بودند در حیات خود عطای منصب خویش فرمودند الا از
اقرار بعضی مقربان که ذکر شان نا کردن اولی است اسم خرقه پوشی و سجاده نشینی در مرض التوی افتاد گو که حضرت
شاه نعمت اشرف هم بخیال احسانات قدیمه برای قائم شدن نسب سجاده کلان بصد جان کوشیدند الا هیچ سودمند
نگردید که مشیت ربانی و رضای حضرت محبوب یزدانی بطور دیگر بود و حضرت سید شاه نعمت اشرف قدس سره
بتاریخ سیزدهم ماه رمضان سنه [illegible] هجری در عهد نواب سعادت علی خان والی لکهنؤ انتقال فرمودند تاریخ وفات شان مصنف

مولانا سو گہر ... انیست سلسلہ نعمت ... قرب لنا فنافی الحضرت قدنا اها غنیة هو احسن التحیة بعد الشان ... سید شاه یحیی اشرف ... شاه

ذکر بانی ... مقصود ... فضل ... حضرت سید شاه یحیی اشرف خلف اکبر سجاده نشین شدند ... ۱۲۲۳ هجری ... حلت فرمودند ...

خرقه پوشی ... باتفاق ... حضرت سید شاه تقی الدین اشرف خلف ... سجاده نشین ... صاحب نسبت بودند ... ذکر حضرت

جذب ... بیاده ... سال بر مسند سجاده نشینی جلوس فرمودند ... حضرت ... بعد الشان ... سال ...

سجاده نشینی خرقه پوشی موقوف ... باتفاق ... حضرت سید شاه مجید الدین اشرف خلف اکبر ... برادران ... سید شاه جلال الدین ...

و سلسله حالات اشرف بر مقام پدر خود ... سجاده نشین شدند ... سال سجاده نشینی کردند و مجردانه ... تاریخ ... ماه جمادی الاول ...

... هجری رحلت فرمودند رحمة الله علیه ... انتقال خود حضرت مخدومی جناب سید محمد علی حسین ظله العالی ... برادر حقیقی خود ...

بتاریخ ... جمادی الاول ... خلافت نامه ... خلیفه خاص خود ... حضرت سید شاه اشرف ... برادر خود وصیت کردند ... حضرت شاه ...

حضرت نور العین ... رحمت ... بتاریخ ... ماه ... وصیت ... سید حسین سجاده نشین ...

حسب ... و تحت ارادت ... خرقه ... سال ... تاریخ ... شاه سید حسین سجاده نشین شدند و خرقه پوشی ...

آغاز کردند و حضرت ... حاجی سید محمد علی حسین ... سجاده نشینی ... عدم ... برکات ... تاریخ ...

محرم ... خرقه ... فخر الدین ... نسبت ... الله تعالی ... اکرم صلعم ... سجاده

نشینان از زوال ... تذکره ... سجاده نشینان ... اولاد فرید الدین

خلفا ثالث حضرت نور العین قدس سره ... مستغرق ... عاشق ... کریم الخصال حضرت ...

... حضرت سید عبد الرزاق نور العین سجاده نشین ... مقام ...

دارو ... حضرت شاه علاء الدین ... قدس سره ... سجاده ... بعد الشان

... سجاده ... نظام الدین سجاده نشین ... بعد الشان حضرت سید شاه محی الدین ...

صاحب سجاده ... حضرت سید شاه نظام الدین سجاده نشین ...

... خلفا ثانی حضرت نور العین ...

... حضرت ...

... سید شاه محمد ... اشرف ... سید ... حضرت ...

... سید فرید ... تذکره ...

سجاده نشینان اولاد سید حاجی احمد ... خلفا ... حضرت نور العین قدس سره ... علما ...

حضرت ... احمد ... سجاده نشین ... جانشین ... حضرت

شاه ... قدس سره ... سجاده نشین شدند بعد الشان حضرت شاه جلال ... سجاده نشین ... حضرت شاه محب ... سجاده نشین شدند

ابن حضرت شاه جلال ثانی ... سجاده نشین شدند بعد الشان حضرت سید شاه مبارک ثانی ... سجاده نشین ... بعد الشان حضرت سید شاه علی ... سجاده

... بعد الشان حضرت شاه ... سجاده نشین شدند بعد الشان حضرت شاه کریم الدین ... سجاده نشین شدند بعد الشان حضرت سید شاه اشرف

جهان ... سجاده نشین ... بعد الشان حضرت سید شاه ... اشرف ... سجاده نشین شدند بعد الشان حضرت سید شاه مخدوم جهانیان ... سجاده

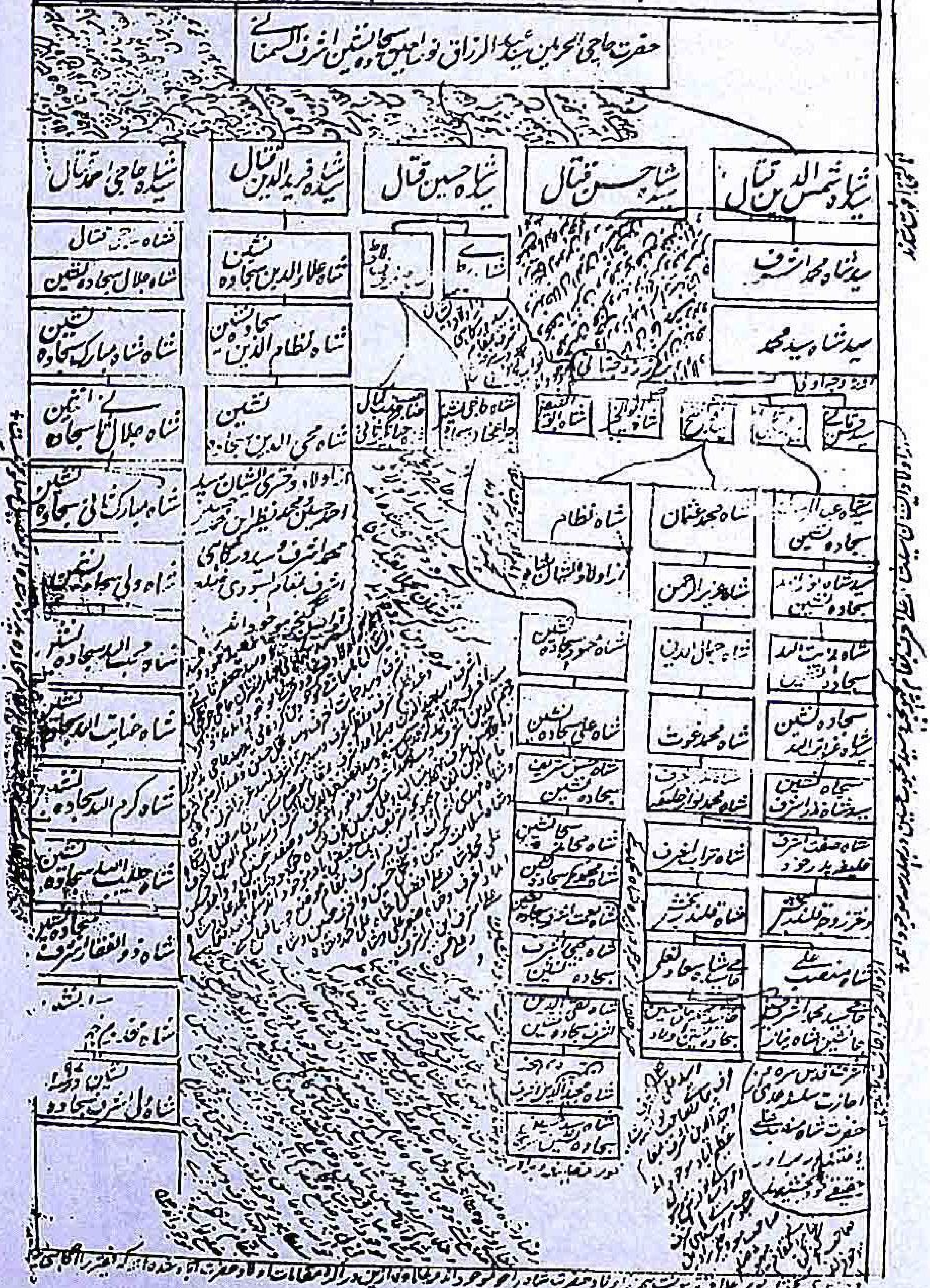
نشین شدند بعد الشان حضرت شاه ... سجاده نشین ... [illegible]

سید شاه اشرف جهان و سید علی ... مقام پدر خود ... مقام جانشین ...

صاحب سجاده ... حالات شان مفصل ... حضرت ...

ابن سید ... علی ... خرقه ... تبرکات ... موجود ... [illegible]

شجرہ نسب سجادہ نشینان اولاد سید عبدالرزاق نورالعین صاحب سجادہ سید اشرف جہانگیر سمنانی قدس سرہ مع مجمل از دیگر اولاد کردہ مختصر گنجایش ندارد بجد مناظرین التماس آنکہ بسبب عدم دستیابی شجرہ قدیم مفصل تحریر کردن نتوانستم محرف بر اسامی اولاد موجودہ خاندان اشرفیہ کفایت نمودم +

رساله تحفة الذاکرین معروف به نصیحت نامه تصنیف حضرت سلطان سید اشرف جهانگیر سمنانی قدس سره

بسم الله الرحمن الرحیم

الحمد لله رب العالمین علی ما جعلنی من العلماء وخصّنی بمزید الفهم والذکاء واذکرنی بالرحمة الواسعة ونوّرنی بحقائق المعرفة. حمد بی حد و شکر بی پایان و ستایش بی نهایت و ثنای بیکران مر پادشاه تعالی را که مرا از جمله علماء آخرة بیافرید و بفضل و رحمت خویش مرا از جمله علماء دنیا بیرون کشید و بکمال شفقت علی عباد الله مخصوص گردانید و تخم نیکخواهی کائنات در زمین دلم ... نصیحت و نیکخواهی و آنچه دل مرا پرورید تا میوه نصایح بار آورد و در وعظ بر روی عالم و عالمیان گشاد شکر از این نعمت برای مسلمانان بازپرداخت چند مسئله که مستدل ... از تخریج خطا خورده و معصیت را طاعت پنداشته و طالبان حق را ... بی روایت وبی تدبر و تفکر در کلام ربانی و معانی آیات فرقانی از ذکر بعد الفرض منع کرده اعتقاد نکنند و بعضی مردمان دیگر که روایت بی سند و غیر مستند و کلام نا موثوق معتمد را حجت ساخته‌اند و از اشارات آیات قطعیه و احادیث صحیحه غافل گشته متنبه شوند و دست تمسک از ذیل این روایت نا موثوق و نا معتمد باز دارند این نصیحت نامه ... تا هر که را سعادت ابدی مساعد بود این در ثمین و جواهر پاکیزه پند را گوشواره گوش خود سازد و از شنیدن گفتار حشویات ... نیاید ... تا بیابی سعادت ابدی ... آنکه از سر عصبیت و تفوق بدین نصایح پند پذیر و این جواهر نفیس گوشوار گوش خود نسازد و من حکیم و اذ لم یهتدوا به فسیقولون هذا افک قدیم ... و من لم ... مرا به ... و هو الهادی الی طریق الرشاد.

مسئله ذکر گفتن بعد فراغ از فرایض مستحب ... افضل ... می باید گفت ... قال الله تعالی فاذا قضیتم الصلوة فاذکروا الله قیاما وقعودا وعلی جنوبکم. قال الاشرف ای اذا ادیتم الصلوة وفرغتم عن ادائها فاذکروا الله ... لفظی خاص موضوع است برای معنی مخصوص و هو طلب الفعل بالمصدر ای طلب الذکر و تحصیله ... بعد فراغ از نماز مامور بود ... گفتن الا امر ... ایجاب او ... عقیب ... باجماع ارباب لغت و اقوال اصحاب برای تعقیب مع الوصل است در عامه کتب نحو ... بیه مذکور است معنی آیة چنان باشد که بعد فراغ نماز متصلا ذکر گویید همه اوقات و اکثر حالات و ... مذکور چنین میگوید که چون از نماز فارغ شوید یاد کنید خدای را بتسبیح و تهلیل و تکبیر ... توفیق یابید. فی صراح اللغة التهلیل کلمة لا اله الا الله محمد رسول الله کذا فی القاموس ... بعضی دیگر آورده است قال رسول الله صلی الله علیه وسلم افضل الذکر بعد القرآن

لا اله الا الله محمد رسول الله و در تفسیر معنی میگوید معنی آیت وهو الذکر باللسان والدعاء بنصر و نعیم
بزبان و ذکر گویند و از خدای نصرت خواهند و قال بعضهم اذا فرغتم من الصلوة فاذکروا الله بالقلب
واللسان علی ای حال کنتم قیاما وقعودا وعلی جنوبکم و در روایت با جمع دارم از زبان پیر دستگیر
خود مرشد حقانی عالم ربانی قطب العالم قدوة العارفین شیخ المشایخ شیخ علاء الحق والدین که گفت دل
درویش کم از دل کیتر که انگشتش نباید که سوی آب بر سر سنت لقید دل معتید تا اگر یک لحظه از و غافل شود
سبو که بر سر او است بیفتد و سبو بشکند آب ریخته گردد و مجموع مشقتی که دیده است حبط و بدر رونا چیز گردد خصوصا
بعد فراغ از ادای نماز شکرانه توفیق سنت برادای فرایض کما قال فرض الله تعالی وسنن رسول الله علیه
السلام آن نعمتی عظیم است که خدای تعالی سوزی گرداند مقابل شکر دیگر بر متعلی واجب شده است می باید گفت
چنانچه سطفی گفت وسیاتی فی شرح النوادر البرهانی من باب الاذکار عن عمر رضی الله انه
و قریب است که می آید در شرح نوادر برهانی در باب اذکار از عمر رضی الله عنه هر آئینه
یقول الکلمة بعد اداء الصلوة متصلا مرة یغفر الله تعالی ذنوبه و بمرة الثانیة اعطاه
میگوید کلمه بعد ادائی نماز پیوسته یکبار خواهد بخشید خدای گناهان او را و در بار دیگر خواهد داد
الله تعالی ثواب الانبیاء و بمرة الثالثة اعطاه الله تعالی ثواب الملائکة و فی شرح شمائل
خدا ثواب انبیاء و در دفعه سیوم او خدا ثواب فرشتگان و در شرح شمائل آمده است
کان رسول علیه السلام یقول الکلمة الطیبة مع اصحابه بعد اداء الصلوة و فی شرح الکبیر
که بود رسول الله صلی الله علیه وسلم که کلمه طیب میگفت مع اصحاب خویش بعد نماز و در شرح کبیر است
سئل عن ابی حنیفة رضی الله عنه عن الذین یمنعون الکلمة بعد اداء الصلوة فقال
سوال کرده از ابو حنیفه رحمة الله تعالی از کسانیکه منع میکنند کلمه را بعد ادائی نماز پس گفت
لهم الروافض لان فی هذه الترک خلاف السنة بل ان الرسول علیه السلام قد کان یجهر
ایشان از روافض با این وجه که در گفتن کلمه بعد نماز مخالفت سنت است بلکه هر آئینه رسول الله صلی الله علیه وسلم جهر میکردند
مع الصحابة الکلمة الطیب بعد اداء الصلوة متصلا اما بعد الدعاء فهو ضعیف و در رساله
همراه صحابه کلمه طیب را بعد نماز پیوسته از و لیکن بعد از دعا کردن پس ضعیف است ۱۲
مکیه آورده است ذکر الله تعالی فرض علی الطالبین **قال الله تعالی**
ذکر خدا فرض است بر طالبان او فرمود خدای تعالی
فاذکروا الله قیاما وقعودا وعلی جنوبکم قال ابن عباس رضی الله عنه ای الذکر بالیل
پس یاد کنید خدا تعالی ایستاده و نشسته و بر پهلوی خویش گفت عباس رضی الله عنه هر آئینه ذکر در شب
والنهار فی البر والبحر والسفر والحضر والغناء والفقر والمرض والصحة والسر والعلانیة
در روز و در خشکی و تری و در سفر و وطن و در توانگری و مفلسی و در مرض و صحت و در باطن و ظاهر ۱۲

قلت المراد الذکر باللسان والقلب بعد الفراغ من الفرائض **وقال** ابن عباس رضی الله عنه

میگویم مراد از ذکر کردن بزبان و دل بعد از فراغ نماز فرض است و نیز ابن عباس رضی الله عنه

ایضا لم یفرض الله تعالی علی عباده فریضة الا جعل لها حدا معلوما ینتهی الیه ثم عذر

گفته فرض نکرده است خدا تعالی بر بندگان خویش کسی فریضه مگر گردانید برای او حد معلوم که منتهی شود و بگذارد او

تارکها فی حال عذره الا الذکر فانه لم یجعل له حدا معلوما ینتهی الیه ولم یعذر احدا

تارک آن در حال عذر بجز ذکر پس هر آئینه نگردانید برای او حد معلوم که منتهی شود و نیز معذور نداشت کسی را

فی ترکه الا من کان مغلوبا فی عقله ولو عذر احدا فی ترک الذکر لعذر زکریا علیه السلام

در ترک آن مگر کسیکه باشد مغلوب در عقل خویش و اگر معذور داشته شدی کسی در ترک ذکر البته معذور داشته شدی زکریا ع

قال الله تعالی ایتک الا تکلم الناس ثلثة ایام الا رمزا واذکر ربک کثیرا

فرمود خدا تعالی نشان تو آنست که سخن نتوانی گفت از مردمان سه روز مگر باشاره و یاد کن پروردگار خود را

وسبح بالعشی والابکار وکذلک لو عذر احد فی ترک الذکر لعذر الغزاة **قال الله تعالی**

و تسبیح کن بشام و صباح همچنین اگر معذور داشته شدی کسی در ترک ذکر البته معذور داشته شدی غازیان

یا ایها الذین امنوا اذا لقیتم فئة فاثبتوا واذکروا الله کثیرا لعلکم تفلحون **وایضا**

ای مسلمانان چون ... اگر بینید گروهی پس ثابت باشید و یاد کنید خدا را بسیار تا شما رستگار شوید

جمیع الطاعات تزول یوم القیمة لانه رفع التکالیف اما طاعة الذکر لا تزول

ترجمه ... معاف خواهند شد روز قیامت بسبب مرتفع شدن تکلیفها ... مگر ذکر که معاف نخواهد شد

سوال اگر گوئی ازین حجج قاطع و دلایل ساطع که ذکر کردی وجوب ذکر تقاضا کند تو مستحب چون گفتی

جواب گوئیم بحث ما در ذکر رسمی است و هو الذکر باللسان ثم ذکر بالقلب یعنی اگر مراد از قوله تعالی

فاذکروا الله در آیة مذکوره ذکر لسان بود این امر ندب است و اگر مراد ازین ذکر ذکر دل بود گوئی لا محال فرض است زیرا

مرند کور امر برای وجوب فی رسالة القشیری الذکر بالقلب فرض دائم قطعی یعنی والمستند ... و ذکر دل هو خبر عن طرد الغفلة

الغفلة عن الله والتفکر فی عظمته وجلاله والائه ونعمائه ... مشغول گردد ...

دنیائی فی و مغرور ... معرفت ... رجال الله ابد ... هوشیار ... غفلت ... سبیل ذی

نفس خود را زیر سیاست شرع بمحافظت نگاه دارد ... حرکت و سکنت و گفتار و کردار ... حقیقت

ربی ... بنا نهاد و شریعت را سنخ آید تزکیه نفس حاصل گردد که این صورت تصفیه قابلیت تصفیه قلب تجارت رحمت و قطع

... شریعت بسنج آید ... طریقت ... شریعت چون فراید ... حقیقت از تجلی ... نماید

فی ملتقط الاحیاء العلوم ولکن لیس ثمرة دوام الذکر والفکر الا انقطاع الدنیا وشهواتها والاحتراز ... البلیغة فی تحقیق

... فی فصل حکم الامر والنهی فی ضد ما نسبنا الیه ذهب عامة العلماء من اصحابنا واصحاب الشافعی واصحاب الحدیث الی ان الامر بالشیء نهی عن ان یکون ضده

... من القعود والرکوع والسجود والاضطجاع ... بالقیام کالامر ... ان کان له اضداد ...

وَنَحْوِهَا يكون الامر نهياً عن الاضداد كلها وقال بعضهم يكون نهياً عن واحد منها ۔

امر منع کردن از تمام اضداد خویش وگفت بعض ایشان خواهد شد منع کردن از یک ضد از ایشان

پس بر قول این بزرگواران امر فاذکروا اللہ خواہ یک ضد باشد خواہ اضداد ہر چہ باشد آن منہی بود وگرد منہی
نباید گشت چیزی کہ مشغول نباید شد مگر نماز کہ جامع ہمہ عبادتہا است مثل تلاوت و ذکر و تسبیح و مراقبہ
پس غیر آن بعد الفرائض بہر چہ کہ مشغول گردد مرتکب منہی شدہ باشد غایت ما فی الباب کہ اگر آن
امر ایجاب بود نہی تحریم بود و اگر آن امر ندب باشد نہی ندب باشد و ادنی درجات امر ندب است پس
ذکر بعد الفراغ مندوب بود نص دیگر دلیل بر استحباب ذکر بعد الفراغ من اداء الفرائض **قوله تعالى**
فَاِذَا قَضَيْتُمْ مَّنَاسِكَكُمْ فَاذْكُرُوا اللّٰهَ كَذِكْرِكُمْ اٰبَآءَكُمْ اَوْ اَشَدَّ ذِكْرًا ۔ یعنی چون از ادای عبادت
حج فارغ شدید متصلا ذکر خدای بزبان گوئید کوشش بدل کنید چنانچہ ذکر پدران خود یا از آن بیشتر
در تفسیر امام زاہد رحمۃ اللہ علیہ است چون بگذارید مناسک افعال حج شما یاد کنید خدای عز و جل شکرانہ
نعمت را کہ توفیق یافتید بگذاردن حج وی چون یاد کردن شما پدران خود را بلکہ نیز بیشتر یاد کنید
او اعرب را عادت بود در جاہلیت چون ت گ ۔ ۔ وندی و از حج فارغ شدندی حلقہ حلقہ بنشستندی
در مسجد حرام پدران خود را یاد کردندی و لستودندی بسخاوت و مہمان داری و مبارزی و کافران
با مومنان حاضر بودندے و حج سال نہم از ہجرت مصطفے علیہ السلام صدیق اکبر را رضی اللہ عنہ فرستاد
و ابوبکر و علی را رضی اللہ عنہ بادی فرستاد برای باز دادن عہد او آیتی برخواندند انما المشرکون
نجس فلا یقربوا المسجد الحرام بعد عامہم ہذا سال دہم مصطفے علیہ السلام حج اعدہ و آن را حج
الوداع گویند کہ خالی بود حج کافرے با ایشان آمیختہ نبود پادشاہ تعالے و تقدس گفت چون از
گذاردن حج فارغ شدید ما را یاد کنید و لستائید یعنی بزبان او اشد ذکرا ای بل اشد ذکرا و در تفسیر مدارک
گفتہ فاذا فرغتم من عبادتکم التی امرتم بہا فی الحج او نفرتم فاذکروا اللہ ذکرا اباءکم المعنی
ای ۔ ۔ ۔ اذکرا ۔ ۔ و بالقوافیہ و المراد الذکر باللسان بقرانیۃ **قوله تعالى** كَذِكْرِكُمْ
اٰبَآءَكُمْ وہو کان باللسان وجہر الصوت کذا اسمعتہ عن شیخی نور اللہ مرقدہ پس بشکر
کہ نص اول بعبارت و نص دوم باشارت چہ میگوید بعد نماز چہ باید کرد و مردم را در چہ مشغول باید
گشت شکر توفیق بجہت موذی شود فاعرف و تامل و تدبر نص دیگر وَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ قَبْلَ
وپاکی یاد کن براہ ستائش پروردگار
طُلُوْعِ الشَّمْسِ وَقَبْلَ الْغُرُوْبِ وَمِنَ الَّيْلِ فَسَبِّحْهُ وَاَدْبَارَ السُّجُوْدِ در تفسیر مدارک گفتہ
پیش از بر آمدن آفتاب ۔ و پیش از فرو شدن و در بعض اوقات شب پاکی یاد کن خدا را و عقبہا سجدہ را
التسبیح محمول على ظاهره او على الصلوة و ادبار السجود في اثار الصلوة كذا في
تسبیح کردن محمول است بر ظاہر خود یا محمول است بر نماز و ادبار السجود محمول است بر آثار نماز ہم چنین است در

الکشاف وفی المشارق ابوهریرة من سبح الله فی دبر کل الصلوة ثلثا وثلثین

و در مشارق از ابوهریره روایت است هر کسی که سبحان الله گوید در پس نماز سه سی بار

وحمد الله ثلثا وثلثین وکبر الله ثلثا وثلثین فتلک تسعة وتسعون قال تمام المائة

والحمد لله سه سی بار والله اکبر سه وسی بار پس این جمیع نود و نه باشد و گفت تمام کننده صد

لا اله الا الله وحده لا شریک له له الملک وله الحمد وهو علی کل شیء قدیر

لا اله الا الله است یعنی نیست لایق عبادت کسی مگر خدا یگانه که نیست شریک برای او برای او ملک است و برای او جمیع ثنا

غفرت له خطایاه وان کانت مثل زبد البحر مگر این حین ذکر است یا غیر ذکر خایسته

آمرزیده خواهد شد خطاهای او و اگرچه باشند گناهان او برابر زبد البحر دریای شور

لا اله الا الله افضل الذکر است اما منع کردن و نا مشروع گفتن محض خطاست سوال اگر

کسی گوید که میان مردمان روایتی مذکور است که دران بعد از نماز ذکر گفتن منع میکنند و بعضی

ومل آن روایت پیشوا ساخته بدان تمسک میکنند جواب گویم آن روایت مستندی از کتاب

سنت و اجماع امت بیار و حل بگوید کدام است و کدام حدیث صحیح است که استنباط از وی کرده است

اجماع علمای کدام عصر بدان ناطق است و دلیل آن روایت مذکوم راوی گفته است که کلمه تهلیل

در مقام استغفار ینده بنیه از اشتغال با فعال قبیحه متعادست پس هر که بعد از او از نماز ذکر گرید گوی

نماز را صحیح می پندارد و آن کفر است این دلیل استدلال فاسد است برسند استدلال علمای سنت

از کتب اصول تیسیر و منتخب و اصول عربیه رجوع بکن هل هو فاسد ام الاولین سلمه

از نماز نیمه انظر الی تقصیرات وتفرقة قلب واحداث نفسیه استغفاری باید پیغامبر فرمود

صلی الله علیه وسلم هر که نماز او مثل نماز من بود فهو خلاف این کنایت از سنت یاران گفتند یا رسول الله

صلی الله علیه وسلم نماز ما مثل نماز تو کی باشد فرمان شد هر که بعد از نماز سه بار بگوید استغفر الله ربی من کل ذنب

اذنبته عمدا او خطاء سرا او علانیة واتوب الیه من الذنب الذی اعلم ومن الذنب الذی

لا اعلم وانت علام الغیوب لا حول ولا قوة الا بالله العلی العظیم + + + + +

نماز او چون نماز من بود پس بعد این نماز ما که من میگذارم استغفار از تقصیرات باید یا نه کجاست ... پس از این حرف

ورود ارد و ثار دین ثبوت مستندی که روایت استدلال کرده گفته است خوف ایمان است که او از روی معنی

طعنه بر افعال مصطفی صلی الله علیه وسلم میکند و تفکر کنید که از عمل بآیات قطعیه باز می مانند و دیگران از راه میبرند و میراند

ناشنیده بعضی مردمان نجدی انکار میکنند چون بعد از او از نماز ذکر مشغول به سبیل حجت پندار با تمام اشکبار و استنکار

میجنبند و انگشت در گوش میکنند اللهم اهد هم اهدهم ای عزیز من کار دین الفاظ و متابعة انبیاء رضی الله عنهم

قال علیه السلام اصحابی کالنجوم بایهم اقتدیتم اهتدیتم وقال علیه السلام علماء امتی کانبیاء بنی اسرائیل

پس ای عزیز من جمله پیران ما و خواجگان چشت قدس الله اسرارهم هر کسی اعتقاد و عمل و بر تحقیق کرده اند و این بزرگواران

مطالعہ کن کہ کسی بعد از صلوۃ ترک ذکر کردہ است واز عمل حضرت رسالت صلی اللہ علیہ وسلم نیز تحقیق کن در مصابیح آوردہ است عن المغیرۃ بن شعبۃ ان النبی علیہ السلام کان یقول دبر کل صلوۃ مکتوبۃ لا الٰہ

روایت است از مغیرہ بن شعبہ رضی اللہ عنہ کہ نبی علیہ السلام میگفت بعد از نماز فرض لا الٰہ

الا اللہ وحدہ لا شریک لہ لہ الملک ولہ الحمد وھو علی کل شیء قدیر اللھم لا مانع لما اعطیت ولا معطی

الا اللہ الخ یعنے نیست ہیچ کس لائق عبادت بجز خدای یگانہ شریک نیست او را کسی ورا ست ملک او را جمیع تعریف او بر ہر چیز توانا است

لما منعت ولا راد لما قضیت ولا ینفع ذا الجد منک الجد وعن عبد اللہ بن زبیر قال کان رسول اللہ علیہ السلام

کہ نیست او را و عیب کسی رد کنندہ قضائی ترا نفع نمیدہد صاحب توانگر را توانگری او سوی نفضل تو و عبد اللہ بن زبیر روایت است کہ گفت

اذا سلم عن صلوتہ قال بصوتہ الاعلی لا الٰہ الا اللہ وحدہ لا شریک لہ لہ الملک ولہ الحمد وھو علی کل شیء قدیر

چون سلام میداد از نماز گفتی باواز بلند لا الٰہ الا اللہ وحدہ لا شریک لہ لہ الملک ولہ الحمد وھو علی کل شیء قدیر

لا حول ولا قوۃ الا باللہ ولا نعبد الا ایاہ مخلصین لہ الدین ولو کرہ الکافرون حاصل معنی این دو حدیث روایت مغیرہ

نیست توت مقاومت و نہ قوۃ طاعت مگر بخدا و عبادت نمیکنیم مگر او را در حالیکہ خالص میکنیم برای او دین اگرچہ ناپسند کنند کافران ۱۲

و عبد اللہ بن زبیر آنست کہ حضرت رسالت پناہ صلی اللہ علیہ وسلم بعد از نماز فریضہ ذکر لا الٰہ الا اللہ میگفت بعدہ دعای

دیگر ہم میخواند غایت آن در حدیث مغیرہ جزو دیگر روایت کردہ و عبد اللہ بن زبیر جزو دیگر و از کار دیگر و وعید زمینداری

اگر میگوییم کہ ذکر لا الٰہ الا اللہ ثم جاء فی الخبر الخ پس بدانکہ کلمہ لا الٰہ الا اللہ بحروف و ترتیب بعینہ

کہ زبان مبارک مصطفے علیہ السلام بر آن جاری شدہ است اگر از ابابیل سیدہ بر بخی این ذہن ہم یافت و اگر گویا ہست مجموعی یعنی

تمام لا الٰہ الا اللہ محمد رسول اللہ پس از روی بایدی رسید کہ در حدیث مجموعی خیر الصلحاء نام مبارک محمد رسول اللہ صلی اللہ علیہ

وسلم جز دیگر حاصل نشدہ است منع ذکر از کجا پیدا آید و این قلب و شرح مرحمہ شد لا الٰہ الا اللہ محمد رسول اللہ موسوم

برای حصول ایمان و اثبات و تثبیتہ با الثبت قولہ ثبت اللہ الذین امنوا بالقول الثابت پس معصیت چگونہ باشد پس

فعل مصطفے علیہ السلام نمودار گفتن صحیح طور ازین القوی ردا در حال ایمان و حیثیت تاثیر تسنو آن فی الفاتحہ

عمل مصطفے را نیز روی حجی طعنہ میکند از فعل خدای نیز از روی حجی منکر است قال اللہ تعالیٰ

فاذا افضتم من عرفات فاذکروا اللہ وقال فاذا قضیتم مناسککم فاذکروا اللہ چہ میگوی از استدلال این القضا

می آید یانی کہ بعد الافاضۃ وادا المناسک ذکر ممنوع و نیز امر اللہ بالذکر و قال اللہ تعالیٰ فاذا فرغت فانصب

والی ربک فارغب قیل معناہ فاذا فرغت من الفرائض فانصب نفسک بالنوافل وارغب الذکر اللہ و دعائہ

پس منصف شو سیتہ از راہ انصاف نگر و رغبت نور نوبہ بینی دیگر گونہ و این استدلال تم بمصطفے و بزرگان

دین و کلام ربانی ہست یا نہ و اگر نبود مشکلی است اختیار سبیل استفسار از علما حل کن قال اللہ تعالیٰ فاسئلوا اھل الذکر ان

کنتم لا تعلمون دیگر اینکہ توبہ آوردہ بہ رضا خدا در تمام ہندوستان بلکہ در تمام عالم از شرق و غرب کردہ و تحقیق

کن کہ در تمام طریق ذاکر استفتاح صلوۃ بعد الذکر عند الفرائض منکر دسوال اگر کسی گوید کہ لا الحال فرض میست عام بگو

ہمان یک کس را شاید نہ آنکہ بر سبیل عموم ہمہ را باز داری و بتقلیل علم کیجا این چہ خود ثابت نمودی کن از این نقص

و نا سلوۃ الخ در یافت کند از آن ذکر را حسن و بیندہ

حجۃ الذاکرین

معہ

رسالہ قبریّہ

مُصنّف

قدوۃ الکبرٰی غوث العالم محبوب یزدانی
حضرت سُلطان مخدوم سید اشرف جہانگیر سمنانی رحمۃ اللہ

مترجم

پیرِ طریقت حضرت الحاج ڈاکٹر سید محمد مظاہر اشرف الاشرفی الجیلانی مدظلہٗ
امیر حلقہ اشرفیہ پاکستان (رجسٹرڈ)

مکتبہ سمنانی کراچی (پاکستان)
۱۴/۱۷ فردوس کالونی، کراچی

بسم اللہ الرحمٰن الرحیم

بنام اشرف

قدوۃ الکبریٰ، غوث العالم محبوب یزدانی حضرت سلطان سید اشرف جہانگیر سمنانی رحمتہ اللہ تعالیٰ، ہمہ صف موصوف تھے، دنیوی سلطنت سے منہ موڑ کر روحانیت کے شہنشاہ بنے، آپ کے فیضان نظر سے 53 لاکھ غیر مسلم، آپ کے دست حق پرست پر اسلام میں داخل ہو کر حلقہ اشرفیہ کی زینت ہوئے، آپ نے قلم و قرطاس سے اسلام و سنت، شریعت و طریقت کی بے مثال خدمات سر انجام دیں، آپ کی مطبوعہ و غیر مطبوعہ تصانیف کا وسیع ذخیرہ پایا جاتا ہے، جن میں لطائف اشرفی جو آپ کے ملفوظات وارشادات پر مبنی ہے جسے آپ کے خلیفہ خاص حضرت شیخ نظام الدین یمنی علیہ الرحمتہ نے جمع فرمایا۔ اس کتاب کو شہرت دوام حاصل ہے۔ کتاب کیا ہے علوم و عرفان کا ایک جہان آباد ہے' تصوف پر اس سے بڑی کتاب دیکھنے میں نہیں آئی، فتاویٰ اشرفیہ تو ازھر یونیورسٹی مصر کی قدیم لائبریری کی زینت ہے، آپ کی ہر تصنیف علم کا منہ بولتا ثبوت ہے، انہی میں سے ایک کتاب حجتہ الذاکرین ہے۔ موجودہ دور میں ذکر و اذکار پر جتنے اعتراضات کئے جاتے ہیں، ان تمام کے شافی جوابات سے مرصع ہے، حیرانگی کا عالم ہے کہ اس دور میں بھی ایسے ناعاقبت اندیش لوگ پائے جاتے تھے جنہیں ذکر و اذکار خدا اور سول سے دکھ ہوتا تھا، اور اپنی قساوت قلبی کو اعتراضات کی صورت میں پھیلاتے رہتے تھے، جن کا سر قلم کرنے کے لئے حضرت محبوب یزدانی سلطان سید اشرف جہانگیر سمنانی علیہ الرحمتہ ایسی

بلند مرتبت شخصیت کو جہاد کرنا پڑا۔

حجتہ الذاکرین، کا ترجمہ پیش کیا جارہا ہے، تاکہ اس سے ہر خاص وعام استفادہ کر سکے۔ حلقہ اشرفیہ پاکستان متعدد کتابیں جدید انداز طباعت سے آراستہ کر کے شائع کر چکا ہے پیش نظر کتاب کی طباعت و اشاعت کے سلسلہ میں مولانا محمد منشا تابش قصوری مدرس جامعہ نظامیہ رضویہ لاہور خطیب جامع مسجد ظفریہ مرید کے اور عزیزم صوفی منور حسین اعجاز اشرفی نے نظر ثانی اور نگرانی کے فرائض باحسن وجود پورے کئے۔ اللہ تعالیٰ انہیں دارین کی کامیابیوں سے نوازے۔ ہماری آرزو ہے کہ حضرت قدوۃ الکبریٰ رضی اللہ تعالیٰ عنہ کی تمام تصانیف کو اشاعت کا لباس پہنایا جائے، دعا ہے اللہ تعالیٰ

بجاہ حبیبہ الاعلی صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم حلقہ اشرفیہ کو قبولیت مزید کا شرف عطا فرمائے۔ آمین

فقط

سید محمد مظاہر اشرف الاشرفی الجیلانی

امیر حلقہ اشرفیہ پاکستان

تحریر: محمد منشا تابش قصوری

حضرت مخدوم اشرف جہانگیر سمنانی رضی اللہ تعالیٰ عنہ

ایک تعارف ' ایک جائزہ

غوث العالم محبوب یزدانی حضرت مخدوم سلطان سید اشرف جہانگیر سمنانی کچھوچھوی رضی اللہ عنہ ان بزرگوں میں سے ہیں جنھوں نے تاج و تخت کو چھوڑ کر درویشی اختیار کی اور اپنے فیوض و برکات سے ہزاروں گم کردگان راہ کو صراط مستقیم پر گامزن کیا۔ حکومت و جہاں بانی کئی پشتوں سے آپ کے خاندان میں چلی آرہی تھی جس کا دارالسلطنت سمنان تھا جو آج ملک ایران میں ایک معمولی قصبہ کی حیثیت رکھتا ہے۔ حضرت کے والد محترم سلطان سید ابراہیم ایک جید عالم بھی تھے جن کے عہد میں سمنان نے بڑی ترقی پائی ان کی شادی خواجہ احمد یسوی رحمتہ اللہ تعالیٰ علیہ کے خاندان میں ایک سید زادی خدیجہ بیگم سے ہوئی جن کے بطن سے پہلے دو یا تین لڑکیاں پیدا ہوئیں اور پھر آٹھ سال تک کوئی اولاد نہ ہوئی جس سے بادشاہ اور بادشاہ بیگم دونوں بہت رنجیدہ رہا کرتے تھے۔

بشارت ولادت

ایک دن آپ کے والد محترم سلطان ابراہیم رحمتہ اللہ تعالیٰ علیہ اپنی اہلیہ کے ساتھ محل میں بیٹھے ہوئے تھے کہ اچانک حضرت ابراہیم مجذوب حرم سرائے سلطانی میں آگئے بادشاہ تعظیماً کھڑے ہوگئے اور انھیں بہ کمال ادب اپنی جگہ پر بٹھایا اور خود کھڑے رہے۔ مجذوب کہنے لگے ابراہیم ' بیٹا مانگتے ہو؟ آپ نے کہا جو عنایت ہو جائے انھوں نے اولاد کے لئے دعا کی اور اٹھ کھڑے ہوئے۔ بادشاہ نے ایک ہزار اشرفیاں نذر کیں جب وہ رخصت ہوئے تو بادشاہ چند قدم ساتھ چلے۔ مجذوب نے پیچھے دیکھا تو کہا بیٹا لے چکے اب کیا چاہتے ہو؟ اچھا جاؤ اللہ تعالیٰ دو فرزند عطا فرمائے گا۔

خدا کی شان کچھ دنوں کے بعد بادشاہ کے گھر میں ایک خوب صورت لڑکا پیدا ہوا جس کا نام اشرف رکھا گیا۔ یہ واقعہ کوئی 708ھ کا ہے

تعلیم

جب آپ تقریباً ساڑھے چار سال کے ہوئے تو قابل علماء کی زیر نگرانی آپ کی تعلیم شروع ہوئی آپ کی ذہانت پر لوگ انگشت بدنداں تھے کہ صرف دو سال آٹھ ماہ میں آپ نے قرآن حفظ کر لیا اور چودہ سال کی عمر میں تمام علوم متداولہ پر عبور حاصل کر لیا، فن قرات میں آپ نے ایسا کمال حاصل کیا کہ قرآن مجید کو ساتوں قرات سے پڑھتے تھے اس کے ساتھ ساتھ ذوق شاعری بھی رکھتے تھے۔

تاج داری

جب آپ کی عمر پندرہ سال کی ہوئی تو آپ کے والد محترم کا انتقال ہو گیا۔ زمانہ کے دستور کے مطابق آپ 723ھ میں بادشاہ بنا دیئے گئے۔ تھوڑے ہی دنوں میں قابلیت کے وہ جوہر دکھائے کہ وزرائے سلطنت اور امرائے دربار دنگ ہو گئے۔ گھر گھر خوش حالی اور فارغ البالی ہو گئی۔ آپ کے عدل وانصاف کی پورے ملک میں دھوم مچ گئی۔

راہ سلوک

امور سلطنت کی گوناگوں مصروفیتوں کے باوجود راہ سلوک کی تڑپ بھی آپ کے دل میں تھی۔ اس سلسلے میں آپ نے حضرت شیخ رکن الدین علاء الدولہ رحمتہ اللہ تعالیٰ علیہ اور دیگر مشائخ کرام سے ملاقات کی۔ آتش شوق کو تو سب تیز کر دیتے مگر رہنمائی سے سب گریز کرتے۔ آپ اسی تلاش و جستجو میں تھے کہ ایک شب خواب میں حضرت خضر علیہ السلام سے ملاقات ہوئی انھوں نے اسم ذات کو بغیر زبان کی مدد کے مشق کرنے کا طریقہ بتایا۔ پھر دو سال کے بعد حضرت خواجہ اویس قرنی رضی اللہ تعالیٰ عنہ کی زیارت ہوئی۔ تو ان سے اشغال اویسیہ کی تعلیم حاصل کی۔ اب عشق الٰہی کی وہ آگ جو دھیرے دھیرے دل میں سلگ رہی تھی۔ شعلہ بننے لگی، امور سلطنت میں جی نہ لگتا ایک مرشد کامل کی آرزو دل کو ہر وقت بے چین رکھتی آخر وہ وقت آگیا کہ زربفت کا پہننے والا کمبل پوش ہو جائے اور قیمتی مسہریوں پر سونے والا چٹائی نشین ہو جائے۔ رمضان المبارک کی ستائیسویں شب تھی کہ خواب میں حضرت خضر علیہ السلام تشریف لائے اور فرمایا کہ اشرف: لذت وصال الٰہی کے لیے تیار ہو جاؤ حکومت اور بادشاہی کے جھمیلے کو ترک کرو اور ہندوستان کی طرف روانہ ہو جاؤ وہاں طلاء

بنانے والے شیخ، حضرت علاء الحق والدین گنج نبات رحمتہ اللہ تعالیٰ علیہ تمہارے منتظر ہیں۔

ترک سلطنت

صبح ہوتے ہی آپ نے ترک سلطنت کا اعلان کر دیا اس وقت آپ کی عمر صرف پچیس سال کی تھی، دس سال آپ حکومت کر چکے تھے، اپنے چھوٹے بھائی محمد کو تخت پر بٹھایا اور رسم تاج پوشی ادا فرمائی یہ واقعہ 733ھ کا ہے۔ پھر آپ نے والدہ ماجدہ سے سارا واقعہ بیان فرما کر سفر کی اجازت چاہی وہ آبدیدہ ہو گئیں اور فرمایا بیٹا میں اس دن کی منتظر تھی۔ جاؤ میں تمہیں خدا کے سپرد کرتی ہوں مگر میری آرزو ہے کہ جب محل سے نکلو تو فوجی جلوس کے ساتھ نکلو کہ اسے دیکھ کر میں اپنا دل بہلا سکوں کہ میرا بیٹا کوئی ملک فتح کرنے گیا ہے۔

آپ وزرائے سلطنت اور امرائے دربار سے گلے مل کر خوش خوش سفر کی تیاری کرنے لگے۔ اسی جذب کی حالت میں برجستہ ایک غزل لکھی جس کے دو شعر یہ ہیں۔

ترک دنیا گیر تا سلطاں شوی
محرم اسرار با جاناں شوی
برگزر از خواب و خور مردانہ وار
تا براہ عشق چوں مرداں شوی

سفر ہند

جب آپ دار السلطنت کو چھوڑ کر روانہ ہوئے تو بارہ ہزار فوجی آپ کے ہمرکاب تھے اس کے علاوہ علماء فضلا عمائدین شہر اور بے شمار آدمی آپ کو رخصت کرنے آئے اور بے حد اصرار کے باوجود کوئی آپ کو چھوڑ کر جانے کے لیے تیار نہ تھا۔ جب آپ سمنان سے بہت دور نکل آئے تو لوگوں پر دباؤ ڈال کر واپس کرنا شروع کیا اور حدود سلطنت کو عبور کرتے ہوئے فوج بھی واپس کر دی، کچھ دور گھوڑے سے سفر کیا پھر گھوڑا ایک فقیر کو دے کر پیادہ پا مہینوں جنگلوں اور پہاڑوں کا راستہ طے کرتے ہوئے ملتان کے قریب قصبہ اوچ شریف میں پہنچے جہاں حضرت مخدوم سید جلال الدین بخاری جہانیاں جہاں گشت رحمتہ اللہ تعالیٰ علیہ مقیم تھے آپ نے ان سے ملاقات کی تو سید نے سید کی بڑی ہمت افزائی فرمائی اور سلسلہ قادریہ کی نعمتوں سے آپ کو سرفراز فرما کر صاحب اجازت بھی بنا دیا اور فرمایا کہ آپ کی تعلیم و تکمیل میرے بھائی علاء الحق والدین سے ہوگی۔

7

پنڈوہ شریف

آپ وہاں سے روانہ ہو کر منزل بہ منزل طے کرتے ہوئے دہلی پہنچے، وہاں کے بزرگوں سے ملاقات کی اور پھر مہینوں سفر کرنے کے بعد سرزمین بنگال میں قدم رکھا اور پنڈوہ شریف کے قریب پہنچ گئے جہاں سلطان المشائخ حضرت شیخ علاء الحق والدین گنج نبات رحمتہ اللہ تعالیٰ علیہ کی خانقاہ تھی اور یہی خانقاہ آپ کے سفر کی آخری منزل تھی۔

ابھی آپ پنڈوہ شریف نہیں پہنچے تھے کہ ایک دن سلطان المشائخ نے اپنی محفل میں فرمایا کہ جس دوست کا میں دو (2) سال سے انتظار کر رہا ہوں وہ آج کل میں پہنچنے والے ہیں پھر ایک دن فرمایا کہ دوست کی خوشبو آرہی ہے اور یہ کہتے ہوئے حجرے سے باہر آئے اور پھر ہزاروں نیاز مندوں کے ساتھ پنڈوہ کی آبادی سے باہر نکلے۔ ایک قافلہ آتا ہوا نظر آیا۔ شیخ ادھر سے بڑھے جذب دل نے ادھر بھی اثر کیا حضرت مخدوم دوڑے، آگے شیخ ہی کو پایا، قدم بوسی کے لیے جھک پڑے۔ حضرت شیخ نے آپ کو اٹھا کر سینے سے لگایا اور طویل معانقہ کے بعد لوگوں سے آپ کا تعارف کرایا حضرت مخدوم نے اس موقع پر ایک شعر پڑھا۔

چہ خوش باشد کہ بعد از انتظارے
بامیّدے رسد امید وارے

خانقاہ میں پہنچ کر حضرت شیخ نے آپ کو اپنے پہلو ہی میں بٹھایا اور خادم خاص کو دستر خوان بچھانے کا حکم دیا، فوراً دستر خوان بچھایا گیا۔ اور طرح طرح کے کھانے چنے گئے۔ پہلے حضرت شیخ نے اپنے دست مبارک سے آپ کو چار لقمے کھلائے جس کو آپ نے کمال ادب و تکریم سے تناول فرمایا۔ حضرت شیخ کی طرف سے آج تک کسی کو یہ سرفرازی نصیب نہ ہوئی تھی۔ پھر پن بھتہ (ابالے ہوئے چاول جس کو پانی میں سرد کیا جاتا ہے) لانے کا حکم دیا جو اس عہد کے درویشوں کی محبوب غذا تھی۔ اس کا بھی لقمہ حضرت شیخ نے اپنے ہاتھوں سے آپ کو کھلایا جب لوگ کھا چکے اور دستر خوان اٹھا دیا گیا تو شیخ نے سب لوگوں کو ہٹ جانے کا اشارہ کیا اور جب کامل تخلیہ ہو گیا تو حضرت شیخ نے آپ کو مرید کیا اور اپنی کلاہ مبارک عنایت فرمائی نیز بزرگوں کے بہت سے تبرکات جن میں حضرت محبوب الٰہی کا خرقہ بھی تھا سب آپ کو مرحمت فرما دیا۔ 733ھ میں آپ اپنے شہر سمنان سے روانہ ہوئے اور 735ھ میں پنڈوہ شریف پہنچے یعنی پورے دو سال میں آپ کا یہ مجاہدانہ سفر ختم ہوا۔

تکمیل تصوف اور تبلیغی سفر

اب آپ خانقاہ میں رہنے لگے حضرت شیخ آپ پر توجہ خاص رکھتے اکثر معارف واسرار وحدت آپ سے بیان فرماتے۔ ایک دن تقریر کے بعد فرمایا کہ فرزند اشرف میں اپنی استعداد بھر تمھیں تعلیم دے چکا اور اسرار سے آگاہ کر دیا اب مناسب ہے کہ آپ کے لیے کوئی مقام تجویز کیا جائے تاکہ اہل زمانہ آپ کی تعلیمات سے مستفیض ہوں۔ حضرت کو شیخ کا آستانہ چھوڑنا گوارانہ تھا مگر مرشد کے حکم کے سامنے سر تسلیم خم کر دیا۔ مرشد نے اطراف جون پور سپرد کیا اور طے فرمادیا کہ ماہ رمضان المبارک کے بعد اپنے مرکز کی طرف روانہ ہو جاؤ۔ غرضیکہ ساڑھے چھ سال خدمت شیخ میں رہنے کے بعد 742ھ میں عید کے دن جب آپ روانہ ہونے لگے تو پیر ومرشد نے آپ کو لباسہائے فاخرہ پہنائے، نقارہ وعلم مرحمت ہوا، چند خیمے ساتھ کیے، متعدد سواریاں عطا فرمائیں کچھ فقراء اور درویشوں کو بھی آپ کے ساتھ کیا، کئی خدام بھی عطا ہوئے پھر اس شاہانہ شکوہ کے ساتھ آپ پیر کی جدائی کا قلق لے کر آنسوؤں کے سایہ میں پنڈوہ شریف سے رخصت ہوئے اور پھر منزل بہ منزل تبلیغ دین واشاعت حق کرتے ہوئے قصبہ محمد آباد گہنہ (ضلع اعظم گڈھ) پہنچے چند دن قیام فرمایا اور اس کے بعد ظفر آباد (متصل جون پور) تشریف لائے کچھ دنوں وہاں بھی اقامت فرمائی (محمد آباد، ظفر آباد، اور دوسرے مقامات پر آپ سے بہت سی کرامتوں کا ظہور ہوا جن کا ذکر کسی آئندہ اشاعت میں کیا جائے گا) اور پھر وہاں کے مریدین کو حضرت شیخ کبیر علیہ الرحمہ کی تربیت میں دیکر آپ مقامات مقدسہ کی زیارت کے لیے یہیں سے روانہ ہوگئے۔ یہ تقریباً 744ھ کی بات ہے۔

مقامات مقدسہ

ظفر آباد سے آپ ساحل سمند پہنچے اور پھر بحری راستہ سے بصرہ تشریف لے گئے وہاں پہنچ کر آپ نے حضرت خواجہ حسن بصری رحمۃ اللہ تعالیٰ اور دیگر اولیائے کرام کے آستانوں کی زیارت فرمائی۔ بصرہ سے چل کر کربلائے معلے اپنے جد کریم سید الشہداء حضرت امام حسین رضی اللہ تعالیٰ عنہ کے مزار اقدس پر حاضری دی۔ پھر نجف اشرف کاظمین اور بغداد شریف حاضر ہوئے اور بزرگوں کے آستانوں کی برکات سے مستفیض ہوئے۔

زیارت حرمین شریفین

بغداد شریف سے آپ دمشق تشریف لے گئے وہاں سے مدینہ طیبہ حاضر ہوئے کئی ماہ مسجد نبوی میں اقامت گزیں رہے اور مواجہ اقدس کی حاضری ہوتی رہی۔ زمانہ حج قریب آیا تو بارگاہ رسالت پناہ سے اجازت لے کر مکہ مکرمہ حاضر ہوئے وہاں حضرت امام عبداللہ یافعی اور حضرت سید علی ہمدانی علیہاالرحمتہ سے ملاقات ہوئی مکہ مکرمہ سے آپ مصر کے جبل الفتح پر تشریف لے گئے اور وہاں چالیس یوم ریاضت کی اسی مقام پر حضرت شیخ ابوالغیث یمنی رحمتہ اللہ تعالیٰ علیہ سے ملاقات ہوئی۔ پھر وہاں سے یمن پہنچے حضرت شیخ نظام غریب یمنی (مرتب لطائف اشرفی) نے آکر آپ کی زیارت کی اور پھر حضرت کی ذات سے انھیں ایسی گرویدگی ہوئی کہ عمر بھر جدا نہ ہوئے۔

بارگاہ شیخ

ممالک اسلامیہ کے سفر اور حرمین شریفین کی زیارت کر کے تقریباً پندرہ سال کے بعد ہندوستان واپس آئے اور پنڈوہ شریف دوبارہ حاضر ہوئے۔ تین چار سال خدمت شیخ میں رہے رخصت ہوتے وقت حضرت شیخ نے آپ کو بہ نظر کشف وہ مقام دکھایا کہ جہاں آج آپ کا مزار مبارک ہے، آپ فرماتے تھے کہ میں نے دیکھا کہ وہ ایک گول تالاب ہے اور بیچ میں ایک نقطہ تل کی طرح ہے۔ شیخ نے فرمایا کہ جس کو تم تل کی طرح دیکھ رہے ہو یہ ایک ٹیلہ ہے اور یہی تمھاری منزل خاک ہوگی، چنانچہ آپ روانہ ہوئے اور اودھ کی طرف منزل بہ منزل تبلیغ دین واشاعت حق کرتے ہوئے چلے جارہے تھے جب بنارس پہنچے تو کئی ہزار آدمی آپ کے دست حق پرست پر تائب ہوکر مشرف بہ اسلام ہوئے۔ بنارس سے حضرت جونپور تشریف لائے اور اسی مقام سے منزل خاک کی تلاش شروع فرمادی جون پور سے روانہ ہوکر موضع کرمینی میں قیام فرمایا وہاں فرمودہ شیخ کے مطابق زمین معلوم ہوئی جب حضرت اس تالاب کو دیکھنے کے لیے تشریف لے گئے تو کشف ہوا کہ یہ وہ تالاب نہیں ہے۔ پھر آپ موضع بھڈونڈ (متصل کچھوچھہ مقدسہ) میں تشریف لائے قرب وجوار کے لوگ آپ کی زیارت کے لیے حاضر ہونے لگے اس گاؤں کے زمیندار ملک محمود تھے وہ بھی آپ کی زیارت سے مشرف ہوئے حضرت نے ان سے فرمایا کہ میں یہاں پیرومرشد کے حکم سے منزل خاک تلاش کرنے آیا ہوں۔ انھیں بھی ساتھ لیا اور مقام مقصود کی تلاش میں نکلے تو ایک گول تالاب ملاحظہ فرمایا جس کے بیچ میں ایک ٹیکری تھی

اسے دیکھ کر حضرت نے فرمایا کہ یہی جگہ ہے جس کو میرے مرشد نے نظر کشف مجھے دکھایا تھا۔

جوگی سے مقابلہ

ملک محمود نے عرض کیا حضور اس مقام پر ایک بہت بڑا جادوگر جوگی رہتا ہے آپ نے جمال الدین راوٗت کو جو اسی دن مرید ہوئے تھے بلایا، پان کی گلوری چبا کر ان کے منہ میں رکھ دی اور جوگی سے مقابلہ کرنے کے لیے بھیج دیا آپ نے اس سے خوب باتیں کیں اور فرمایا کہ اس مقام کو ایک ولی اللہ کے لیے چھوڑ دو اس نے کہا بغیر کرامت دیکھے ہم ہرگز نہیں چھوڑ سکتے۔ آپ نے فرمایا ہم اظہار کرامت مناسب نہیں سمجھتے تم اپنا جادو جس قدر چاہو ہم پر آزمالو۔ جوگی نے کچھ پڑھ کر جمال الدین کی طرف دم کیا تو بے شمار کالی چیونٹیوں کا ریلہ ان کی طرف بڑھنے لگا، آپ نے چیونٹی کی فوج پر غضب کی نگاہ ڈالی تو سب غائب ہو گئیں پھر جوگی نے اپنا سونٹا ہوا میں اڑایا جمال الدین نے حضرت مخدوم صاحب کا عصا منگا کر اوپر پھینکا جس نے جوگی کے سونٹے کو ٹکڑے ٹکڑے کر کے گرا دیا اب جوگی عاجز آ کر حضرت مخدوم کے دست حق پرست پر تائب ہو کر مسلمان ہو گیا ساتھ ہی اس کے پانچ سو چیلے بھی مسلمان ہو گئے۔

تعمیر خانقاہ

جوگی کو حضرت نے اسی تالاب کے کنارے رہنے کی جگہ دی اور اس کے مسکن کو اپنی قیام گاہ قرار دیا۔ ملک محمود نے خانقاہ بنوانے کی بنیاد رکھ دی جو تین سال میں مکمل ہوئی اور حضرت نے تالاب کی کھدائی اپنے مزاج کے مطابق کرائی جس میں آب زم زم بہت مقدار میں ڈالا گیا وہی تالاب نیر شریف کے نام سے مشہور ہے اور اسی کے بیچ میں آپ کا مزار مبارک ہے۔

تبلیغی دورہ

کچھوچھہ شریف سے آپ اجودھیا تشریف لے گئے ایک عالم معقول و منقول حضرت مولانا شمس الدین جو مرشد کامل کی تلاش میں تھے آپ سے مرید ہوئے آپ نے انھیں خرقہ عنایت فرمایا اور خلافت سے بھی نوازا ۔اسی مقام پر ایک اور عالم شیخ خیر الدین انصاری سدھوری آپ کی زیارت سے مشرف ہو کر داخل سلسلہ ہوئے اور حضرت کو سدھور لے گئے۔ موضوع سدھور میں اشرفی سلسلہ کی بے حد اشاعت ہوئی بہت سے لوگوں نے

غلامی جہانگیری کا فخر حاصل کیا۔ وہاں کے مریدین کو مولانا خیر الدین انصاری کی تربیت میں دے کر آپ ساتن پور ہوتے ہوئے قصبہ جائس تشریف لے گئے اور وہاں چند دن قیام فرمانے کے بعد کچھوچھہ مقدسہ واپس آگئے۔ پھر اودلی شریف تشریف لے گئے۔ وہاں حضرت شیخ صفی الدین نے بیعت سے سرفرازی حاصل کی چالیس روزہ قیام فرمانے کے بعد آپ اجودھیا تشریف لائے اور حضرت مولانا شمس الدین کی خانقاہ میں قیام فرمایا۔

سفر حرمین

اجودھیا سے آپ زیارت حرمین طیبین کے لیے روانہ ہوئے۔ احمد آباد پہنچے تو وہاں کے شیخ الاسلام جو بڑے عالم و فاضل بلکہ علامہ دہر تھے آپ سے مرید ہوئے اور بعد میں خلافت سے بھی نوازے گئے۔ گجرات کی بندرگاہ سے روانہ ہو کر آپ زیارت حرمین طیبین سے مشرف ہوئے اور واپسی میں گلبرگہ شریف تشریف لائے چند دن قیام فرمایا اور پھر کالپی شریف ہوتے ہوئے کچھوچھہ مقدسہ آگئے۔

ایک اور سفر

کچھوچھہ مقدسہ میں کچھ دنوں قیام فرمانے کے بعد آپ نے پھر عزم سفر فرمایا اور ملک روم پہنچے حضرت مولانا جلال الدین محمد رومی کے آستانہ پر تشریف لے گئے ان کی خانقاہ میں قیام فرمایا وہاں سے فلسطین تشریف لے گئے۔ بیت المقدس اور دیگر عتبات عالیہ و مزارات انبیائے کرام کی زیارت سے مشرف ہوئے۔ حضرت سیدنا ابراہیم علیہ الصلوۃ والسلام کے مرقد مبارک پر چند یوم قیام کیا۔ اس سفر میں حضرت بدیع الزماں شاہ مدار رحمتہ اللہ علیہ بھی آپ کے ہمراہ تھے۔ فلسطین سے آپ نے زیارت حرمین کا ارادہ فرمایا اور شاہ مدار ہندوستان واپس ہو گئے۔ آپ زیارت حرمین شریفین سے فارغ ہو کر ملک شام تشریف لے گئے طور سینا پر بھی آپ پہنچے جہاں حضرت خضر علیہ السلام آپ کے ہمراہ تھے پھر دیار شام سے آپ ملک فارس تشریف لے گئے شیراز میں حافظ شیرازی رحمتہ اللہ تعالیٰ سے ملاقات ہوئی۔ شیراز سے کاشان پہنچے اور پھر وطن عزیز سمنان بھی تشریف لے گئے آپ کے بھائی محمد جو اس وقت بادشاہ تھے ان سے ملاقات ہوئی آپ کی والدہ محترمہ کا وصال ہو چکا تھا چند یوم سمنان میں قیام فرمانے کے بعد اپنے ننہال (ماوراء النہر) حضرت خواجہ احمد یسوی رحمت اللہ تعالیٰ علیہ کے آستانہ پر حاضر ہوئے وہاں کے سجادہ نشین بڑے اخلاص و محبت سے پیش آئے۔

حضرت نور العین

اسی دوسرے سفر میں آپ قصبہ گیلان (جائے پیدائش حضرت غوث اعظم رضی اللہ تعالیٰ عنہ) بھی

تشریف لے گئے جہاں آپ کی خالہ زاد بہن رہتی تھیں۔ آپ نے کچھ دنوں وہاں قیام فرمایا ان کے ایک سعادت مند صاحبزادے سید عبدالرزاق تھے جن کی عمر اس وقت بارہ سال تھی انھیں حضرت سے بے حد انس ہو گیا۔ جب آپ رخصت ہونے لگے تو ان کے والدین نے حضرت عبدالرزاق کو آپ کی خدمت میں نذر کیا۔ آپ نے انھیں اپنی فرزندی میں قبول کیا اور نور العین کے خطاب سے سرفراز فرمایا۔ حضرت کے فیض صحبت نے انھیں ظاہری و باطنی علوم کا سنگم بنا دیا۔ حضرت اکثر فرماتے تھے کہ عبدالرزاقؒ نے میری خدمت کر کے مجھے اپنا بنا لیا یہ بھی فرماتے تھے کہ انھوں نے چالیس سال تک میرے وضو کے بچے ہوئے پانی کو پیا۔ دعا ہے کہ اس آب حیات کے اثرات ان کی اولاد میں قیامت تک باقی رہیں۔ حضرت مخدوم نے زندگی بھر کسی عورت سے نکاح نہ کیا اور حضرت نور العین کی شادی نصیر آباد میں ہوئی تھی جو کچھوچھہ شریف سے دس میل جانب شمال واقع ہے۔ حضرت مخدوم کے وصال کے بعد آپ سجادہ نشین ہوئے اور چالیس سال تک مراسم سجادگی ادا کرتے رہے۔ کچھوچھہ مقدسہ، سکھاری، بارہ بنکی بستی، مونگیر اور جائس وغیرہ میں جو اشرفی سادات آباد ہیں وہ آپ ہی کی اولاد سے ہیں۔

پھر حضرت مخدوم رحمۃ اللہ تعالیٰ علیہ بلخ ہرات اور یاغستان وغیرہ کا سفر کرتے ہوئے براہ سندھ تقریباً دس سال کے بعد ہندوستان واپس آئے، اوچ شریف اور بہرائچ شریف سے ہوتے ہوئے کچھوچھہ مقدسہ پہنچے۔

شیخ کی خدمت میں

ایک بار آپ پھر گلبرگہ شریف تشریف لے گئے حضرت خواجہ محمد گیسودراز رحمۃ اللہ تعالیٰ علیہ سے ملاقات ہوئی۔ ان کے خلوص و محبت کی وجہ آپ نے وہاں چار مہینہ قیام فرمایا اور وہاں سے شیخ کی خدمت میں پنڈوہ شریف جانے کا قصد فرمایا جب خطہ بہار میں منیر شریف کے قریب پہنچے تو اسی دن صوبہ بہار کے آفتاب ولایت حضرت سید شرف الدین یحییٰ منیری رحمۃ اللہ تعالیٰ علیہ کا وصال ہو چکا تھا انھوں نے وصیت فرمائی تھی کہ میرے جنازہ کی نماز حضرت مخدوم اشرف جہانگیر سمنانی پڑھائیں گے جب آپ پہنچے تو جنازہ تیار اور آپ کا انتظار تھا۔ حسبِ وصیت آپ نے نماز پڑھائی اور سفر کرتے ہوئے پنڈوہ شریف اپنے پیرو مرشد کی [خد]مت میں حاضر ہوئے کچھ دنوں وہاں قیام فرمایا اور پھر کچھوچھہ شریف واپس چلے آئے۔

پیرو مرشد کا وصال

آپ کے پیرو مرشد حضرت شیخ علاء الحق والدین گنج نبات رحمتہ اللہ تعالیٰ علیہ کا 800ھ میں وصال ہو گیا آپ فوراً پنڈوہ شریف پہنچے اس وقت خانقاہ پنڈوہ شریف میں ہندوستان کے بڑے بڑے اولیاء کرام موجود تھے۔ آپ نے شیخ کے صاحبزادے حضرت محمد نور قطب عالم رحمتہ اللہ تعالیٰ علیہ کی رسم سجادگی ادا فرمائی اور تقریباً دو سال وہاں قیام فرمانے کے بعد کچھوچھہ شریف کے لیے روانہ ہوئے منزل بہ منزل سفر کرتے ہوئے جب آپ جون پور پہنچے تو ملک العلماء قاضی شہاب الدین (المتوفی 848ھ) اور سلطان ابراہیم شرقی (المتوفی 846ھ) آپ کی زیارت سے مشرف ہوئے اور بڑی عقیدت و محبت سے پیش آئے حتیٰ کہ دو تین شاہزادے اسی دن داخل سلسلہ اشرفیہ ہوئے۔ بادشاہ نے جون پور میں مستقل قیام فرمانے کی خواہش ظاہر کی۔ مگر آپ نے قبول نہ فرمایا اور دو مہینہ قیام کے بعد کچھوچھہ شریف چلے آئے۔

وصال حقیقی

محرم الحرام 832ھ کا چاند ہوا تو آپ بہت خوش ہوئے اور فرمایا کہ کاش جد مکرم سید الشہدا حضرت امام حسین رضی اللہ تعالیٰ عنہ کی موافقت نصیب ہو جاتی۔ پہلی ہی تاریخ کو آپ کی طبیعت ناساز ہو گئی جس کی وجہ سے آپ نے گفتگو کم کر دی۔ خاص لوگوں کو بلا کر فرمایا کہ زندگی ہی میں میری قبر بن جائے۔ چنانچہ اس کا انتظام ہونے لگا اٹھارہ انیس اور بیس تاریخوں میں آپ بے ہوش رہے بائیس تاریخ سے بے شمار لوگوں کا ہجوم ہو گیا علمائے کرام و مشائخ عظام اور لاتعداد مریدین و متقدین حاضر تھے آپ ہر ایک کے لیے دعا کرتے 27 محرم کو ایک مخصوص مجلس میں حضرت نور العین رحمتہ اللہ تعالیٰ علیہ کو سجادگی کیلئے نامزد فرمایا اور 28 محرم الحرام کی صبح کو چار خرقے انھیں مرحمت فرمائے۔

پھر ان کے صاحبزادگان حضرت سید شمس الدین، حضرت سید حسن، حضرت سید حسین، حضرت سید احمد اور حضرت سید فرید کو یکے بعد دیگر باریات کیا اور ہر ایک کے لیے دعائیں کیں اور ظہر و عصر کے درمیان اپنے رفیق اعلیٰ سے جا ملے۔ **انا للہ وانا الیہ راجعون** اشرف المومنین سال وفات ہے (لطائف اشرفی۔ محبوب یزدانی۔ غوث العالم ماہنامہ فیض الرسول لطائف اشرف، اشرف المومنین، ماہنامہ آستانہ (کراچی)۔

بسم اللہ الرحمن الرحیم

اللھم صلّی علیٰ سیدنا محمد و علی آل سیدنا محمد اشرف المرسلین ۔
الحمد للہ رب العلمین علٰی مَاجَعَلَنِیُ الْعُلَمَاءُ وَ خَصَّنِیُ بِمَزِیُدِ الْفَھْمِ وَ الزَّکَاءِ وَاَدُرِکُنِیُ بِالرَّحْمَۃِ الْوَاسِعَۃِ وَ نَوَّرَنِیُ بَحَقَائِقِ الْمَعُرِفَۃِ ۔

تمام حمد وثناء اور بے حد شکر وامتنان اسی شہنشاہ حقیقی کے لئے، جس نے مجھے متاخرین علماء کی جماعت میں پیدا فرما کر اپنے فضل وکرم سے ان پر مجھے خصوصی فضیلت عنایت کی، اور اپنے مقبول ترین بندوں میں سے مخصوص کیا اور مخلوق کی بھلائی و بہتری کا بیج میرے دل کی زمین میں ڈالا، پند و نصائح اور عمدہ و پاکیزہ پانی سے میرے قلب کی پرورش فرمائی، تاکہ نصیحت کا شجر پھل لائے، پھر دنیا اور اہل دنیا پر مواعظ کے دروازے کھول دیئے۔

ان نعمتوں کا شکرانہ اس طرح ادا کیا جاسکتا ہے کہ مسائل شرعیہ مسلمانوں کو اس انداز سے سمجھائے جائیں کہ خطائیں عبادتوں سے مبدل ہوں، اور متلاشیان حق کے لئے کلام ربانی و آیات قرآنی کو بلا سوچے، سمجھے اور فکر و تدبر کئے بغیر فرائض کے بعد ذکر کرنا منع کیا گیا ہے۔ اس پر اعتقاد نہ رکھے، کیونکہ کئی لوگوں نے بلا اسناد روایات اور غیر معتمد کلمات کو دلائل و حجت بنا کر آیات قرآنی اور احادیث حبیب ربانی ﷺ سے غفلت اختیار کر رکھی ہے انہیں چاہیے کہ اپنے ہاتھ کو ایسی غیر معتمد و مستند روایات لکھنے سے روک لیں، یہ نصیحت نامہ میں نے محض اسی غرض سے قلمبند کیا ہے اور جسے سعادت ابدی حاصل ہو گی یقیناوہ شخص ان قیمتی جواہرات اور پاکیزہ نصائح کو اپنے کانوں سے سنے گا اور وحشت و نفرت دلانے والے الفاظ سے پرہیز کرے گا۔ اے سننے والے ملک کے عادل کی نصیحت کو قبولیت کے کانوں سے سن اور سعادت ابدی کو حاصل کر ہاں اس عمدہ ترین نصیحت اور جواہر نفیسہ کے علاوہ کسی دوسرے بات کو اپنے کانوں میں جگہ نہ دے۔

وَاِذْلَمْ یَھْتَدُ وْابِہٖ فَسَیَقُوْلُوْنَ ھٰذَا اِفْکٌ قَدِیْمٌ وَ مَنْ یَّکُ ذَافَمٍ مَرِیْضٍ یَجِدْمُرًابِہِ الْمَآءَ الزُّلَالَ وَاللّٰہُ الْمُوَفِّقُ بِالسَّدَادِ وَ ھُوَ الْھَادِیُ اِلیٰ الطَّرِیْقِ الرَّشَادِ، اور جب وہ ہدایت نہ پاسکے تو کہیں گے یہ تو بالکل بہتان ہے، اور جو شخص افتراء و بہتان باندھتا ہے اس کا منہ ہی مریض بن جائے گا اور اسی مرض کے باعث اس کے منہ کا میٹھا پانی بے حد کڑوا ہو جائے گا۔ اور اللہ تعالیٰ ہی صراط مستقیم کی طرف رہنمائی فرمانے والا ہے۔

مسئلہ: فرض اور مستحب نمازوں کے بعد ذکر کرنا افضل ہے۔ یہ تمام نمازیوں کو کرنا چاہئے کسی بھی غیر شرعی سبب سے چھوڑنا مناسب نہیں، اللہ تعالیٰ فرماتا ہے، فَاِذَاْ قَضَيْتُمُ الصَّلٰوةَ فَاذْكُرُ واْ اللّٰهَ قِيَامًا وَّقُعُوْداً وَّ عَلٰى جُنُوْبِكُمْ اور جب نماز تم ادا کرلو تو تم اللہ تعالیٰ کا ذکر کیا کرو، کھڑے، بیٹھے یا لیٹے ہوئے۔ (جس طرح بھی ممکن ہو)۔

حضرت مخدوم سید اشرف رحمتہ اللہ تعالیٰ اس آیت کی تفسیر میں رقمطراز ہیں: اَیْ اِذَا اَدَّیْتُمُ الصَّلٰوةَ وَ فَرَغْتُمْ عَنْ اَدَائِهَا فَاذْكُرُواْ اللّٰهَ اور جب بھی تم نماز ادا کرلو، تو سکون واطمینان سے اسے یاد کیا کرو یعنی اس اللہ تعالیٰ کا ذکر کیا کرو۔

جاننا چاہیے کہ فاذکروا کلمہ خاص ہے جس کے معانی مخصوص ہیں وَهُوَ طَلَبُ الْفِعْلِ بِالْمَصْدَرِاَیْ طَلَبَ الذِّكْرِوَ تَحْصِيْلِهٖ ۔وہ یہ کہ فعل کی مصدر کے ساتھ طلب ہے یعنی طلب ذکر اور حصول ذکر۔

(نوٹ) یہاں اس بات کی بھی وضاحت ضروری ہے کہ نماز کی ادائیگی کے بعد کھڑے، بیٹھے اور لیٹے ہوئے بھی ذکر کرنے کا حکم ہو رہا ہے تو اس میں ہر نمازی کی اجتماعی وانفرادی حیثیت کو سامنے رکھ کر ارشاد ہو رہا ہے یعنی اگر تم جماعت کے ساتھ بہ صحت وسلامتی نماز ادا کر چکے ہو تو سکون واطمینان کے ساتھ بیٹھے بیٹھے ذکر کرو اور اگر تم سفر میں ہو تو نماز کی ادائیگی کے بعد جب تم سفر شروع کرو تو چلتے پھرتے ذکر کرو اور جب تم بیماری کی حالت یا اپنے بستروں پر آجاؤ تو لیٹے لیٹے بھی ذکر خدا کرو۔ یعنی تمہیں انفرادی واجتماعی طور پر کسی بھی حالت میں ذکر کو چھوڑنا نہیں چاہیے۔ (مظاہر اشرف)

لہٰذا ہر ایک مسلمان کو نماز کی ادائیگی کے بعد حکم دیا گیا ہے کہ وہ ذکر کریں کیونکہ دعا کی قبولیت کے لئے یہ نہایت مجرب ہے۔ ذکر جماعت کے ساتھ کریں یا انفرادی سطح پر۔ نماز کے فوراً بعد یا کچھ دیر ٹھہر کر۔ اس سلسلہ میں عنقریب مزید بحث کی جائے گی۔

کتب نحو وفقہ میں ہے کہ بعد از فراغت نماز متصل ذکر کریں، یا دیگر تمام اوقات میں دونوں طرح جائز ہے۔ حضرت امام زاھد نے وضاحت کی ہے کہ جب نمازی نماز سے فارغ ہوں تو تسبیح و تھلیل، کلمہ و تکبیر کے ساتھ اللہ تعالیٰ کو یاد کرنے والے، عنایات الہیہ سے بہرہ مند ہوں گے۔

وَفِى صُرَاحِ اللُّغَةِ اَلتَّهْلِيْلُ كَلِمَةُ لَااِلٰهَ اِلَّااللّٰهُ مُحَمَّدٌ رَّسُوْلُ اللّٰهِ

(القاموس) لغت کی کتاب صراح میں ہے کہ تہلیل سے مراد کلمہ **لا اله الا الله محمد رسول الله** ہے۔

سید عالم صلی اللہ تعالیٰ علیہ وسلم فرماتے ہیں، **افضل الذکر بعد القرآن ، لا الا الله محمد رسول الله** قرآن کریم کے بعد سب سے افضل **لا اله الله محمد رسول الله** ہے۔

وهو الذکر باللسان و الدعا بنصره اور اس کا ذکر زبان اور دعا سے فتح و نصرت کا باعث ہے۔

(یعنی ذکر جلی ہو یا خفی، زبان اور قلب سے کامیابی و کامرانی کا ذریعہ ہے) **وقال بعضهم اِذَا فَرَغْتُمْ**.........

اور بعض مفسرین فرماتے ہیں کہ جب بھی تم نماز سے فراغت پاؤ تو دل اور زبان سے اللہ تعالیٰ کا ذکر کرتے رہو۔ اگرچہ تمہاری کوئی بھی کیفیت ویعنی کھڑے ہو یا بیٹھے، حتیٰ کہ لیٹے بھی ہوں تو ذکر کرتے رہو۔

اب میں ایک اجتماعی روایت پیش کرتا ہوں جو میرے پیرومرشد عالم ربانی، دستگیر حقانی، قطب العالم قدوۃ العارفین شیخ المشائخ حضرت شیخ علاء الحق والدین گنج نبات رحمہ اللہ تعالیٰ علیہ نے بیان فرمائی۔ وہ یہ کہ درویش کا دل پانی بھرنے والی لونڈی کی مانند ہے، جو پانی کا مٹکا سر پر اٹھائے بڑی احتیاط سے چلتی ہے اس لئے کہ اگر یہ گھڑا اگر پڑے گا تو ٹوٹ جائے گا اور ساری محنت رائیگاں جائے گی۔

نکتہ: نماز کی ادائیگی کے بعد ذکر الٰہی اس لئے بھی ضروری ہے کہ جس ذات اقدس نے نماز ادا کرنے کی توفیق سے نوازا ہے اس کا اس نعمت کی عطا کرنے پر شکریہ ادا کیا جائے لہٰذا فرائض کے ادا کرنے کے بعد بطور شکر ذکر کرنا لازم ٹھہرا کیونکہ اللہ تعالیٰ خود فرماتا ہے۔ **لَئِنْ شَكَرْتُمْ لَاَزِيْدَنَّكُمْ وَلَئِنْ كَفَرْتُمْ اِنَّ عَذَابِيْ لَشَدِيْدٌ**۔ اگر تم شکر ادا کرو گے تو میں تمہیں مزید نعمتوں سے نوازوں گا اور اگر ناشکری کرو گے تو میری گرفت بڑی سخت ہے۔ بناء علیہ۔ جس نے اپنے فرض ادا کرنے کی توفیق عطا فرمائی اس کا ذکر کر کے شکریہ ادا کرنا بہت بڑے عذاب سے اپنے آپ کو بچانا نیز مزید نعمتوں کا حقدار بنتا ہے۔ (مظاہر اشرف)

جیسے کہا گیا ہے کہ ذکر کرنے کا حکم اللہ تعالیٰ کی طرف سے فرض قرار دیا گیا اور رسول کریم صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم نے عملاً ذکر کر کے فرض کو سنت سے مزین فرما دیا۔ اور یہ بہت بڑی نعمت ہے جو اللہ تعالیٰ نے عطا فرمائی، اس کے علاوہ بھی شکر کرنا ہر مسلمان پر واجب ہے۔

فی شرح النوار دبرھانی من باب الاذکار عن عمر رضی اللہ تعالیٰ عنه ان حسن یقول الکلمة بعد اداء الصلوۃ متصلاً مرۃ یغفر وااللہ ذنوبه و مرۃ الثانیۃ اعطاء اللہ تعالیٰ ثواب الانبیاء و مرۃ الثالثۃ اعطاء اللہ تعالیٰ ثواب الملائکة و فی شرح شامل کان رسول اللہ علیه السلام یقول الکلمة الطیب مع اصحابه بعد اداء الصلوۃ -:

نوادر برہانی باب اذکار میں حضرت عمر رضی اللہ تعالیٰ عنہ کی تشریح روایت میں تحریر ہے کہ جو شخص ہمیشہ نماز کی ادائیگی کے بعد ایک مرتبہ کلمہ حسن سے اللہ تعالیٰ کا ذکر کرتا ہے تو اللہ تعالیٰ اس کے تمام گناہ بخش دیتا ہے جب دوبارہ ذکر کرتا ہے تو حضرات انبیاء علیہم السلام کا ثواب عطا فرماتا ہے اور جب تیسری بار کلمہ حسن کا ورد کرتا ہے تو فرشتوں کی تعداد کے برابر ثواب مرحمت کرتا ہے، اور شرح شامل میں ایک مثال کے تحت تحریر ہے کہ نبی کریم ﷺ اپنے صحابہ کرام رضوان اللہ تعالیٰ علیہم اجمعین کی معیت میں بعد از نماز کلمہ طیبہ کا ذکر فرمایا کرتے۔

فی شرح الکرخی سئل عن ابی حنیفة رضی اللہ تعالیٰ عنه عن الذین یمنعون الکلمة بعد اداء الصلوۃ فقال لهم الروافض لان فی هذه الشرك خلاف السنة بل ان رسول اللہ علیه السلام قل کان یجهر وامع الصحابة الکلمة الطیب بعد اداء الصلوۃ متصلا بعد الدعاء -:

حضرت شیخ کرخی علیہ الرحمتہ کی "کتاب شرح" میں ہے کہ حضرت سیدنا امام اعظم ابو حنیفہ رضی اللہ تعالیٰ عنہ سے مسئلہ دریافت کیا گیا۔ کیا نماز کے بعد ذکر کرنا منع ہے؟ آپ نے فرمایا نہیں۔ البتہ جو لوگ منع کرتے ہیں وہ بے دین ہیں نماز کے بعد اللہ تعالیٰ کا ذکر نہ کرنا اور پھر اس سے منع کرنا سنت مبارکہ کی مخالفت ہے۔ کیونکہ رسول کریم علیہ التحیة و التسلیم صحابه کرام علیصم اجمعین کے ساتھ بعد از دعا باواز بلند ذکر فرمایا کرتے۔

ذِکْرُ اللّٰہِ تَعَالٰی فَرْضٌ عَلَی الطَّالِبِیْنَ ۔ طالبین پر اللہ تعالیٰ کا ذکر کرنا فرض ہے۔

قال اللہ تعالیٰ فَاذْکُرُ وُ اللّٰهَ قِیَاماً وَّقُعُوْداً وَّعَلٰی جُنُوْبِکُمْ قَالَ ابْنُ عَبَّاسِ رضی اللہ تعالیٰ عنه اِنَّ الذِکْرُ بِالَّیلُ وَ النَّهارِ فِیُ البَّرِ وَالبَحْرِ وَ السَّفَرِ وَ

اَلحَضَرِ وَ الغَنَاءِ وَ الفَقرِ وَ المَرَضِ وَالصِّحَةِ و السِّرِ والعلانية قُلتُ اَلمُرادُ الذِّکرُ بِاللِّسَانِ وَالقَلبِ بَعدَ الفَرَاغِ مِنَ الفَرَائِضِ

اللہ تعالیٰ نے فرمایا۔ ذکر خدا کرتے رہو کھڑے ہو کر، بیٹھے ہوئے اور لیٹ کر بھی حضرت عبد اللہ ابن عباس رضی اللہ تعالیٰ عنہ فرماتے ہیں بلاشبہ ذکر خدا ہر حالت میں کرنا چاہیے یعنی رات کو دن میں، خشکی و تری میں، سفر و حضر میں، خوشی و غمی میں، امیری و غریبی میں، صحت و علالت میں، ظاہر اور باطن میں۔

میں کہتا ہوں کہ ذکر سے مراد یہ ہے کہ اللہ تعالیٰ کو دل اور زبان سے بعد از فراغت نماز یاد کیا جائے۔

وقال ابن عباس رضی الله تعالیٰ عنها ایضاً یَفرُضُ اللّٰهُ تعالیٰ عَلٰی عِبَادِہٖ فَرِیضَةً اِلاَّجَعَلَ لَهَا حَداً مَعلُوماً یَنتَهِیُ اِلَیهِ ثُمَّ عَذرَ تَارِ کُهَا فِیُ حَالِ عُذرِہٖ اِلاَّ الذِّکرَ فَاِنَّهُ لَمُ یَجُعَلُ لَهُ اَحَدًا مَّعلُوماً یَنتَهِیُ وَلَمُ یَعُذرُ اَحَدٌ فِیُ تَرکِهٖ اِلاَّ مَنُ کَانَ مَغلُوباً فِیُ عَقلِهٖ وَلَوُ عُذرًا اَحَدٌ فِیُ تَرکِ الذِّکرِ لِعُذرِ ذکرِ یَّا عَلَیهِ السَّلاَمُ

نیز حضرت عبد اللہ ابن عباس رضی اللہ تعالیٰ عنہ فرماتے ہیں اللہ تعالیٰ کسی بھی فرض کو اپنے بندوں پر لازم نہیں کیا مگر ایک حد تک۔ کیونکہ انسان کو جب کوئی اس کی طرف سے عذر لاحق ہو تو وہ ذکر کرنے سے معذور ہو جاتا ہے۔ ایسی حالت میں اس کا ذکر نہ کرنا عذر پر دلالت کرتا ہے یہاں تک کہ اس کا عذر ختم ہو یہی حد معلوم ہوتا ہے اسی طرح اگر کسی انسان کی عقل پر غلبہ ہو تو ایسی حالت میں بھی معذور سمجھا جائے گا، جیسے کہ حضرت زکریا علیہ السلام۔

قَالَ اللّٰهُ تَعَالیٰ، اٰیَتُکَ اَلاَّتُکَلِمَ النَّاسَ ثَلٰثَةَ اَیَّامٍ اِلاَّ رَمزاًوَّاذکُر رَّبَّکَ کَثِیرًا وَّسَبِّحُ بِالعَشِیِّ وَالاِبکَارِ وَ کَذٰلِکَ لَوُ عُذراً اَحَدٌفِیُ تَرکِ الذِّکرِ لِعُذرِ القِرَاءَ ةِ۔

قَالَ اللّٰهُ تَعَالیٰ، یَا اَیُّهَا الَّذِینَ اٰمَنُوا اِذَا لَقِیتُمُ فَاثبُتُوا وَاذکُرُوا اللّٰهَ کَثِیرً العَلَّکُم تُفلِحُونَ وَاَیضَاجَمِیعُ الطَاعَاتِ تَزُولُ یَومَ القِیَامَةِ لاِرتِفَاعِ التَّکَالِیفِ اَمَّاطَاعَةُ الذِّکرِلاَتَزُولُ مِنهُمُ ۔۔

اللہ تعالیٰ نے فرمایا۔ "تمہارے لئے یہ نشانی ظاہر ہو گی کہ آپ تین دن تک لوگوں سے بات چیت نہیں کر سکو گے، سوا اشاروں کے پھر اللہ تعالیٰ کا بکثرت ذکر کرو اور تسبیح و تقدیس بیان کرو، صبح و شام، ہاں اگر کسی

عذر کے باعث رکاوٹ ہو تو معذور سمجھے جاؤ گے۔ نیز اللہ تعالیٰ نے فرمایا ہے، ایمان والو جب تم آپس میں ملاقات کرو تو بکثرت میرا ذکر کرو تاکہ تمہیں کامیابی نصیب ہو۔ یہ بھی فرمایا۔ ”تمام عبادتوں میں کسی عذر کے باعث نہ کرنے پر تکلیف میں تخفیف ہو گی، لیکن ذکر کی پابندی اس سے کم نہیں ہو گی“۔

سوال: جب نہایت ٹھوس اور مضبوط دلائل سے ذکر، کرنے کا حکم ہے تو پھر اسے مستحب قرار کیوں دیا گیا؟

جواب: ہماری گفتگو کا دارومدار، ذکر باللسان اور ذکر بالقلب پر ہے، یعنی قرآن پاک سے تو مطلقاً واضح ہو رہا ہے کہ اللہ کا ذکر کرو اور آیہ کریمہ میں زبان سے ہی ذکر کرنا مراد لیا جائے تو یہ کوئی اچھی بات نہیں۔

ہاں اگر ذکر، دل سے کرنا مراد ہو تو بلاشبہ تسلیم کرنا چاہیے، کیونکہ امر وجوب پر دلالت کرتا ہے لھذا حقیقتاً ہی ذکر، ذکر ہوگا جو قلبی ہو، محض رسمی نہ ہو، رسالہ قشیریہ میں ہے **اَلذِّكْرُ مَالِقَلْبِ دَائِمٌ قَطْعِيٌّ ذِكْرٌ بالقلب** ہمیشہ ہمیشہ کے لئے فرض ہے **وذکر بالقلب فرض دائم قطعی و اذکر لمحة البصر وھو عبادة عن طرد الغفلة عن الله و التفکر فی عظمة و جلاله والاية و نعمائه سويعة مايصفر ساعةً** یعنی ذکر خدا سے غفلت اختیار کرنا ایک پلک جھپکنے کے لئے بھی جائز نہیں۔ اور اس سے مراد یہ ہے کہ ذاکر اپنے دل کو ایک لحہ بھر کے لئے بھی غفلت کا شکار نہ ہونے دے، اور اس کی عظمت و جلالت اور معبودیت سے سرشار رہے نیز اس کی نعمتوں کو ہر دم سامنے رکھے۔

کئی لوگ رسماً ذکر میں مشغول ہوتے ہوئے محض زبانی کلامی ذاکر نظر آتے ہیں حالانکہ وہ قلبی طور پر ذکر کی طرف متوجہ نہیں ہوتے، بناءً علیہ وہ غافل ہو کر کمینگی کا شکار ہو جاتے ہیں اور نعمت خداوندی سے محروم ہونے کے باوجود غرور کو اپنا پیشہ بنا کر یاد الٰہی سے لاپرواہ ہو جاتے ہیں، اسی لئے اولیاء کرام انہیں دیوانگی سے تعبیر کرتے ہیں، جب کہ وہ بزعم خویش اپنے آپ کو عقلمند اور زیرک شمار کرتے ہیں، یہ لوگ کیسی غفلت میں مبتلا ہیں، حالانکہ انہیں تو چاہیے کہ وہ اپنی خواہشات کو شریعت کے پاکیزہ دامن سے وابستہ کریں اور شب و روز اسی فکر میں رہیں کہ ان سے کوئی، حرکت، کوئی بات اور کوئی بھی فعل خلافت شرع سرزد نہ ہونے پائے، اس طرح عمل پیرا ہونے کے باعث احکام شریعت پر مظبوط ہونگے نیز ان کے نفس کو پاکیزگی حاصل ہو گی، پھر ان کا یہی حسن عمل قلب کی صفائی کا باعث ہو گا۔ پھر طہارت قلب کی وجہ سے بلند مرتبت پر فائز ہوں گے۔

نکتہ: جو شخص شریعت پر عمل پیرا ہوتا ہے طریقت خود بخود اس کے لئے راستے کھولتی چلی جاتی ہے اور جب طریقت، شریعت کی پابندی کے باعث ترقی پر گامزن ہوتی ہے تو پھر حقیقت جلوہ ہائے خداوندی دکھانے لگتی

ہے۔

وفی ملتقط، الا حیاء العلوم و کن یستمر دوام الذکر و الفکر الا بوداع الدنیا و شهواتها والا حتراز منها بقدر البلیغة و فی تحقیق شرح الحسامی فی فصل حکم الامر و النهی فی ضد مانسبا الیه ذهب عامة العلماء من اصحابنا و اصحاب الشافعی و اصحاب الحدیث الی من الامر النهی عن ضده ان کان له ضدًا واحدا کالا مر بالایمان نهی عن الکفروان کان له اضداد کالا مر بالقیامة کان اضداد........ من القعود والرکوع والسجود والا ضطباع و نحوها یکون الامر نهیا عن الاضداد کلها و قال بعضهم یکون نهیا عن واحد منها۔

احیاء العلوم میں ہے کہ ذکر خدا اور اس کی عظمت و جلالت کا فکر ہمیشہ قائم نہیں رہتا جب تک خواہشات دینویہ سے حسب استطاعت کنارہ کشی نہ کی جائے 'شرح حسامی 'فصل امر و نہی' میں وضاحت کی گئی ہے کہ جس چیز کی ضد میں دو جماعتیں آمنے سامنے ڈٹ جائیں تو ان میں سے کسی بھی جماعت کے فیصلہ پر عمل کیا جائے جائز سمجھا جائیگا!

ائمہ حنفیہ علماء شافعیہ نیز محدثین کرام 'حدیث کے حکم میں اس نتیجہ پر پہنچے ہیں کہ ایک طرف سو حکم سے ایمان ثابت ہو تو اس کے ممانعت پر حکم کفر نافذ ہو گا اور اگر اضداد کی تعداد میں اضافہ ہو تو ان پر دونوں طرح حکم صادر کیا جائیگا اگرچہ وہ خلاف باتیں 'قعود' رکوع' سجود اور الحاح وزاری وغیرہ کسی بھی شق میں ہوں اپنے آپ کو محض ایک آدھ بری بات سے روک لینے کا نام حقیقت نہیں 'بلکہ ہر بری بات سے کنارہ کشی اختیار کرنا ہی حقیقت پر دلالت کرتا ہے۔

لہذا نتیجہ یہ نکلا کہ بزرگان دین کی تحقیق کے مطابق حکم یہ ہے کہ اللہ تعالیٰ کا ذکر کرتے رہنا چاہئے' ایک بار ہو یا ہزار بار' بہر حال ذکر ہونا چاہئے 'اور ذکر کے علاوہ کسی اور بات میں مشغول ہونا مناسب نہیں۔

مگر نماز میں جو تمام عبادات کا خلاصہ بلکہ مجموعہ ہے' تلاوت' ذکر' تسبیح' دعا اور مراقبہ وغیرہ فرائض کی ادائیگی کے بعد ان میں مشغول ہونے والے زجر و توبیخ کے مورد نہیں ہونگے 'اس لئے اسے واجب کے حکم میں نہیں سمجھنا چاہئے کیونکہ مستحب بھی تو تصور کیا جاسکتا ہے' نیز امر کا ادنیٰ درجہ مستحبات کا بجالانا ہے 'لہذا بعد

از فرائض ذکر کرنا صحیح اور درست ہے!

دوسری دلیل یہ ہے کہ فرض کی قبولیت کے لئے بعد میں ذکر کرنے کا حکم بھی پایا جاتا ہے' ارشاد باری تعالیٰ ہے **فاذا قضیتم مناسککم فاذکروا واللہ کذکرکم ابائو کم او اشد ذکرا** پس جب تم مناسک حج ادا کرلو تو پھر تم ان کے بعد اللہ تعالیٰ کا ذکر بزبان و قلب اپنے لباؤاجداد کے ذکر کرنے سے بھی زیادہ کرو۔

حضرت امام زاہد علیہ الرحمتہ اپنی تفسیر میں رقم فرماتے ہیں کہ لوگو! جب تم حج کو بجالاؤ تو بطور شکرانہ اللہ تعالیٰ کا ذکر کرو جس طرح تم اپنے لباؤاجداد کو یاد کرتے ہو۔ کیونکہ اسی نے تمہیں حج جیسی عظیم عبادت کرنے کی توفیق عطا فرمائی۔

زمانہ جاہلیت میں عربوں کی عادت تھی کہ بعد از فراغت حج مسجد حرام میں الگ الگ مجلسیں قائم کر کے آباؤاجداد کے اوصاف فخریہ انداز میں بیان کرنا شروع کر دیتے کہ وہ بڑے سخی تھے نہایت مہمان نواز اور دشمنوں کے مقابل ڈٹ جانے والے تھے' اس قدیمی طریقہ کے مطابق ایماندار بھی مسجد حرام میں۔ حلقے بنا کر اظہار فخر و غرور کرنے لگے تو اللہ تعالیٰ نے فرمایا "تم میرا ذکر ویسے ہی کرو جیسے تم اپنے لباؤاجداد کا کرتے ہو بلکہ میرا حق تو یہ ہے کہ مجھے ان سے بڑھ کر یاد کرو"۔

ہجرت نبوی علیہ التحیتہ والتسلیم کے نویں سال نبی کریم ﷺ نے سیدنا صدیق اکبر رضی اللہ تعالیٰ عنہ کو امیر حج اور حضرت علی المرتضیٰ رضی اللہ تعالیٰ عنہ کو ان کا نائب مقرر فرما کر صحابہ کرام کو حج کے لئے روانہ فرمایا' نیز آیۃ کریمہ **اِنَّمَا الْمُشْرِکُوْنَ نَجَسٌ فَلَایَقْرَبُوا الْمَسْجِدَ الْحَرَامَ بَعْدَعَامِهِمْ هٰذَا** ' تلاوت فرمائی' بے شک مشرک پلید ہیں اس سال کے بعد کبھی بھی وہ مسجد حرام میں داخل نہیں ہو سکتے!!

ہجرت کے دسویں سال نبی کریم ﷺ کی قیادت و امارت میں جب صحابہ کرام رضوان اللہ تعالیٰ علیہم اجمعین نے حج وزیارت کی سعادت حاصل کی تو مسجد حرام میں کسی بھی کافر کو داخل ہونے کی جرات نہ ہوئی' اسی شہنشاہ حقیقی احکم الحاکمین نے فرمایا' جب تم حج سے فراغت حاصل کرلو تو صرف مجھے ہی یاد کرو' میری ہی حمد وثنا بجالاؤ **او اشد ذکرا** " **بل اشد ذکرا**" بلکہ ذکر پر ذکر کرو' یعنی بکثرت ذکر کرتے رہو۔

تفسیر مدارک میں ہے۔ **فاذا فرغتم من عبادتکم التی امرتم بها فی الحج**

اوتفرتم فاذکرواالله ذکرا اباءکم۔ المعنی ای فاکثرواذکر الله و بالغوافیه و المراد الذکر باللسان بقرینة۔ قوله تعالیٰ کذکرکم اباء کم وهوکان باللسان وجهر الصوت:۔

پس جب تم اپنی عبادت سے فارغ ہو جاؤ تو تمہیں حکماً کہا جاتا ہے کہ اللہ تعالیٰ کا ذکر کرو، جس طرح اپنے آباؤاجداد کو اعلانیہ یاد کرتے ہو (کیونکہ جب تم اپنے آباؤاجداد کے اوصاف بیان کرتے ہو تو خفی نہیں بلکہ جلی طور پر کرتے ہو تو اس معاملہ میں ذات خداوندی زیادہ حقدار ہے کہ اسے بآوازبلند پکارا جائے تاکہ دوسرے لوگ بھی متوجہ ہوں، ایسی ہی تفسیر میں نے اپنے پیرومرشد سے سننے کی سعادت حاصل کی۔

خیال رہے کہ کہیں ذکر کا حکم بالوضاحت اور کہیں اشارۃً دیا گیا ہے، تو پھر ہمیں نماز کے بعد کیا کرنا چاہئے اور لوگوں کو کس ذکر میں مشغول ہونا چاہئے، نیز ہمیں شکر ادا کرنے کی توفیق کیوں عطا فرمائی گئی ہے، ان تمام امور پر غوروفکر اور تدبر کیجئے!!

وَسَبِّحْ بحمد رَبِّكَ قبل طلوع الشمس محمول علی ظاهره او علی الصلوة وادبار السجود فی آثار الصلوة کذا فی الکشاف وفی المشارق ابو هریرة عن سبّح الله فی دبر کل الصلوة ثلثا و ثلثین و حمد الله ثلثا و ثلثین و کبّر الله ثلثا و ثلثین فتلك تسعة و تسعون قال تمام الکلمة لا اله الا الله وحده لا شریك له له الملك و له الحمد وهو علی کل شئی قدیرٌ غفرت له خطایاه وان کانت مثل زبد البحر۔

اور اللہ تعالیٰ کی تسبیح وتحمید سورج کے طلوع وغروب سے پہلے اور بعد میں بھی کرتے رہو!! یعنی اللہ تعالیٰ کا ذکر دن کے اجالے میں بھی کرو اور رات کی اندھیریوں میں بھی، نیز نماز کے بعد باوازبلند بکثرت کرتے رہو کتاب "کشاف مشارق" میں ہے کہ حضرت ابوھریرہ رضی اللہ تعالیٰ سے مروی ہے کہ 33 بار سبحان اللہ، 33 بار الحمد للہ، 33 بار اللہ اکبر کا ذکر کریں یہ مجموعی طور پر 99 بار ہوگا پھر ایک بار لا الہ الا اللہ کا ذکر کرکے ختم کریں، پس یہ تعداد یکصد 100 ہو جائے گی جس شخص نے اس تعداد میں اللہ تعالیٰ کو یاد کیا، تو وہ قادر کریم جس کی وسیع مملکت میں کوئی شریک و سہیم نہیں اور تمام تعریفوں کے لائق صرف اسی کی ذات ہے وہ اس شخص کے تمام گناہ معاف فرمادیتا ہے، اگرچہ سات سمندروں کی جھاگ کے برابر ہی کیوں نہ ہوں!!

دیکھئے!! ذکر یا عین ہو گا یا غیر!! تاہم افضل ترین ذکر لا الٰہ الا اللہ محمد رسول اللہ!! ہے جس کا منع کرنا اور اسے خطا قرار دینا ممنوع وغیر مشروع ہے '(بلکہ یہ حکم لگانا از خود خطا ہے!!)

سوآل: اگر کوئی شخص کہے لوگوں میں یہ بات اکثر کہی جاتی ہے کہ بعد از نماز ذکر کرنا منع ہے اور بعض لوگ اسی پر عمل پیرا ہیں؟ ان کا یہ عمل کیسا ہے؟

جواب: میں کہتا ہوں یا بات کسی بھی مستند کتاب میں نہیں اور اجماع امت کے بھی خلاف ہے 'لہٰذا معترضین سے دریافت کیا جانا چاہئے کہ یہ مسئلہ کس کتاب اور کونسی صحیح حدیث میں ہے؟ اور تم اس روایت کو کہاں سے لائے ہو؟ نیز کس زمانے کے علماء نے اسے تسلیم کیا ہے؟ یہ کس راوی نے کہا ہے کہ کلمہ پڑھنا استغفار کرنا' افعال اور اشغال قبیحہ کے بعد درست ہے؟ اور عمدہ افعال وامور کے بعد درست نہیں؟) جو شخص بعد از فراغت نماز ذکر کرتا ہے 'اسے کہا جائے کہ وہ تو نماز کو افعال قبیحہ میں شمار کر رہا ہے اور یہ بات بلاشبہ کفر ہے' نیز یہ دلیل نہایت فاسد ہے 'ایسی بات علماء کرام کے نزدیک غیر مستند ہے!!

استغفار کرنے والے کو چاہئے کہ وہ اپنی تقصیرات 'خطرات قلبی اور خواہشات نفسانیہ پر کنٹرول رکھنے کے لئے ذکر واذکار میں محو رہے! نبی کریم ﷺ فرماتے ہیں **صلوا کما رایتمونی اصلی** !! تم ایسے نماز ادا کرو جیسے مجھے ادا کرتے ہوئے دیکھتے ہو 'اگر ایسے نماز ادا نہ کر سکو تو یہ محض دھوکہ ہے!!

صحابہ کرام رضوان اللہ تعالیٰ علیہم اجمعین عرض گزار ہوئے!! یا رسول اللہ صلی اللہ علیک وسلم ہماری نماز آپ کی نماز سے کیسے مماثلت رکھ سکتی ہے!! اس پر آپ نے فرمایا 'وہ میری نماز کی طرح ہی نماز ہو گی جس کی ادائیگی کے بعد تین بار ان کلمات سے ورد کیا جائیگا!!

استغفر اللہ ربی اذنبۃ عمداً اوخطا سرا اوعلانیۃ و اتوب علیہ من ذنب الذی اعلم و من ذنب لا اعلم و انت علام الغیوب لاحول ولا قوۃ الا باللہ العلی العظیم ۔

سنو سنو! ان واضح ارشادات کے بعد بھی جو لوگ قبیح کلمات سے دلیل پیش کرتے ہیں' مجھے ان کے ایمان کا خوف ہے کیونکہ حقیقتاً وہ نبی کریم ﷺ کے افعال مبارکہ پر طعنہ زنی کرتے ہیں اور سید عالم ﷺ کے معمولات مقدسہ کو اپنے مذموم اور بے ہودہ خیالات سے آیات قطعیہ سے روکنے کی سعی ناکام میں مصروف ہیں بلکہ وہ صراط مستقیم سے بھٹک کر گہرائی کی اتھاہ غاروں میں پڑے ہوئے ہیں' بعض لوگ تو بڑی ڈھٹائی سے ذکر

کے منکر ہیں!!

اور جب نمازی بعد از نماز ذکر کرنے لگتے ہیں تو وہ اسی بے ہودہ مفروضے کی بنا پر بڑی حقارت و رعونت دکھاتے ہوئے ذکر خدا سے نفرت کرتے ہوئے بھاگ کھڑے ہوتے ہیں۔ بلکہ وہ اپنے کانوں میں انگلیاں بھی ٹھونس لیتے ہیں، کتنے بدنصیب ہیں وہ لوگ جو کلمہ ذکر، کی آواز سننے تک کے روادار نہیں ہوتے **'اللھم اھد ھم اللھم اھد ھم** الٰہی! انہیں ہدایت عطا فرما، الٰہی انہیں ہدایت عطا فرما!! لیکن اے میرے عزیز! یاد رکھو دین تو بزرگان سلف کی متابعت ہی کا نام ہے!

سید عالم ﷺ نے فرمایا۔ **اصحابی کالنجوم بایھم اقتدیتم اھتدیتم** میرے صحابہ ستاروں کی مثال ہیں جو کوئی شخص ان میں سے کسی ایک کے بھی نقش قدم پر چلے گا ہدایت پائے گا، نیز نبی کریم ﷺ نے فرمایا۔ **علماء امتی کانبیاء بنی اسرائیل**۔ میری امت کے علماء نبی اسرائیل کے انبیاء کی طرح ہیں!!

پس! اے عزیز میرے! تمام پیران سہروردیہ اور خواجگان چشت قدس اللہ ارواحھم میں جس پر بھی تمہیں اعتقاد ہو ان کے معمولات کی تحقیق کر لیں، اور ان مشائخ عظام کے اوراد و وظائف کے مطالعہ کریں تو واضح ہو جائے گا کہ کسی ایک بزرگ نے بھی بعد از فراغت نماز، ذکر کو ترک نہیں فرمایا، بلکہ سید عالم ﷺ کے عمل شریف سے بھی یہی مستحق ہے! چنانچہ

عن المغیرہ بن شعبہ ان النبی علیہ السلام کان یقول دبر کل صلوۃ مکتوبۃ لا الہ الا اللّٰہ وحدہ لا شریک لہ لہ الملک و لہ الحمد وھو علی کل شی قدیر اللھم لا مانع لما اعطیت ولا معطی کما منعت ولا رادلما قضیت ولا ینفع ذوالجد منک الجد۔

حضرت مغیرہ بن شعبہ رضی اللہ تعالیٰ سے مروی ہے کہ نبی کریم ﷺ **لا الہ الا اللّٰہ وحدہ لا شریک لہ لہ الملک و لہ الحمد وھو علی کل شئی قدیر** پڑھا کرتے اور یہ دعا فرماتے **اللھم لا مانع لما اعطیت** ...... الٰہی! جب تو کسی کو عطا فرمانا چاہتا ہے تو کوئی تجھے روک نہیں سکتا اور تیرے حکم کے سوا کوئی کسی کو نفع نہیں پہنچا سکتا، نیز تیری عنایت و مہربانی کے بغیر کوئی کوشش کامیاب نہیں ہو سکتی۔

اور آپ کے فرمانے کے باوجود فرائض کی ادائیگی کے بعد روکے اس کے ایمان کا کیا حال ہو سکتا ہے!!

اس بے حیاو بے انصاف کے بارے میں سنئے جو افعال مصطفیٰ ﷺ پر معنی کے باعث طعنہ زنی کرتا ہے وہ حقیقت میں اللہ تعالیٰ کے حکم کا معنی کے سبب انکار کرتا ہے' اللہ تعالیٰ نے فرمایا **فاذا قضیتم من عرفات فاذکروا اللہ وقال اذا فضتم مناسککم فاذکروا اللہ**۔ پس جب تم عرفات میں حج ادا کر چکو تو اللہ تعالیٰ کا ذکر کرو' یعنی مناسک حج کی ادائیگی کے بعد ذکر خدا کرو!! ارے بے انصاف! اس حکم کے بارے میں کیا کہتے ہو؟ دلیل لاؤ!! کہ بعد از اضافہ اور ادائیگی مناسک ذکر کی ممانعت ہے!!

وقد امر اللہ بالذکر و قال اللہ تعالیٰ "فاذا فرغت فانصب والی ربك فارغب، قیل معناہ فاذافرغت من الفرائض فانصب نفسك بالنوافل وارغب الی ذکر اللہ و دعائہ۔

بے شک اللہ تعالیٰ نے ذکر کرنے کا حکم فرمایا۔ ارشاد الٰہی ہے' جب تم نماز ادا کر لو تو اپنے رب کی طرف رغبت کرو' فارغب کا معنی یہ بیان کیا گیا ہے کہ جب تم فرائض سے فارغ ہو جاؤ تو اپنے آپ کو نوافل میں مشغول کرو' ذکر خداوندی کی طرف مائل کرو' اور اللہ تعالیٰ کے حضور دعا مانگو!

لہذا' عدل وانصاف سے کام لو! دیکھو اس سلسلہ میں کوئی زور نہیں! اگر تجھے پھر بھی سدھائی نہیں دیتا تو ہم دریافت کرتے ہیں کیا تو اندھا تو نہیں ہے! ان دلائل کے ہوتے ہوئے بھی رسول کریم ﷺ' اولیاء کرام' بلکہ کلام الٰہی پر تمہاری طعنہ زنی' واضح انکار پر دلالت نہیں ہے تو اور کیا ہے؟ اگر بالفرض تو کسی مشکل میں مبتلا ہے تو علماء کرام سے دریافت کر کے مشکل سے نجات حاصل کر' ارشاد باری تعالیٰ ہے فاسئلوا اھل الذکر ان کنتم لا تعلمون' اگر تم نہیں جانتے تو اہل ذکر (صاحبان علم) سے دریافت کرو!! نیز یہ کہ جو بات تو نے خداوند تعالیٰ کی خوشنودی کے لئے گھڑلی ہے تو جاؤ پورے ہندوستان' بلکہ تمام جہان میں مشرق تا مغرب چھان بین کر لے' تحقیق وجستجو کے کے بعد تجھے ایک ایسا شخص بھی نہیں ملے گا جس کے نزدیک نماز فراض کی ادائیگی کے بعد ذکر کرنا درست نہ ہو!

اگر کوئی شخص یہ کہے کہ نماز فرض کے بعد ذکر کرنا فرض تو نہیں تو اس سے پوچھئے کیا کہ یہ بات صرف تیرے ایک کے لئے ہے یا عام لوگوں کو بھی ذکر کرنے سے روک دینا چاہئے!! واہ یہ کیسی خود نمائی ہے! اس قبیح کلام سے توبہ کرو! باواز بلند اور توبہ کا یہ طریقہ ہو گا کہ اپنی زبان سے باواز بلند ذکر کرو! نیز جن جن لوگوں کو منع کیا

اور آپ کے فرمانے کے باوجود فرائض کی ادائیگی کے بعد روکے اس کے ایمان کا کیا حال ہو سکتا ہے!!

اس بے حیا و بے انصاف کے بارے میں سنئے جو افعال مصطفیٰ علیہ السلام پر معنی کے باعث طعنہ زنی کرتا ہے وہ حقیقت میں اللہ تعالیٰ کے حکم کا معنی کے سبب انکار کرتا ہے ' اللہ تعالیٰ نے فرمایا **فاذا قضیتم من عرفات فاذکروا اللہ وقال اذا فضتم مناسککم فاذکروا اللہ۔** پس جب تم عرفات میں حج ادا کر چکو تو اللہ تعالیٰ کا ذکر کرو ' یعنی مناسک حج کی ادائیگی کے بعد ذکر خدا کرو!! ارے بے انصاف! اس حکم کے بارے میں کیا کہتے ہو؟ دلیل لاؤ!! کہ بعد از اضافہ اور ادائیگی مناسک ذکر کی ممانعت ہے!!

وقد امر اللہ بالذکر وقال اللہ تعالیٰ "فاذا فرغت فانصب والی ربك فارغب، قیل معناہ فاذافرغت من الفرائض فانصب نفسك بالنوافل وارغب الی ذکر اللہ ودعائہ۔

بے شک اللہ تعالیٰ نے ذکر کرنے کا حکم فرمایا۔ ارشاد الٰہی ہے ' جب تم نماز ادا کر لو تو اپنے رب کی طرف رغبت کرو ' فارغب کا معنی یہ بیان کیا گیا ہے کہ جب تم فرائض سے فارغ ہو جاؤ تو اپنے آپ کو نوافل میں مشغول کرو ' ذکر خداوندی کی طرف مائل کرو ' اور اللہ تعالیٰ کے حضور دعا مانگو!

لہذا ' عدل وانصاف سے کام لو! دیکھو اس سلسلہ میں کوئی زور نہیں! اگر تجھے پھر بھی سدھائی نہیں دیتا تو ہم دریافت کرتے ہیں کیا تو اندھا تو نہیں ہے! ان دلائل کے ہوتے ہوئے بھی رسول کریم علیہ السلام ' اولیاء کرام ' بلکہ کلام الٰہی پر تمہاری طعنہ زنی ' واضح انکار پر دلالت نہیں ہے تو اور کیا ہے ؟ اگر بالفرض تو کسی مشکل میں مبتلا ہے تو علماء کرام سے دریافت کر کے مشکل سے نجات حاصل کر ' ارشاد باری تعالیٰ ہے فاسئلوا اھل الذکر ان کنتم لا تعلمون ' اگر تم نہیں جانتے تو اہل ذکر (صاحبان علم) سے دریافت کرو!! نیز یہ کہ جو بات تو نے خداوند تعالیٰ کی خوشنودی کے لئے گھڑلی ہے تو جاؤ پورے ہندوستان ' بلکہ تمام جہان میں مشرق تا مغرب چھان بین کر لے ' تحقیق و جستجو کے کے بعد تجھے ایک ایسا شخص بھی نہیں ملے گا جس کے نزدیک نماز فراض کی ادائیگی کے بعد ذکر کرنا درست نہ ہو!

اگر کوئی شخص یہ کہے کہ نماز فرض کے بعد ذکر کرنا فرض تو نہیں تو اس سے پوچھئے کیا کہ یہ بات صرف تیرے ایک کے لئے ہے یا عام لوگوں کو بھی ذکر کرنے سے روک دینا چاہئے!! واہ یہ کیسی خود نمائی ہے! اس قبیح کلام سے توبہ کرو! باواز بلند اور توبہ کا یہ طریقہ ہوگا کہ اپنی زبان سے باواز بلند ذکر کرو! نیز جن جن لوگوں کو منع کیا

ہے ان تمام سے کھوذ کر کیا کریں` تاکہ اللہ تعالیٰ کی خوشنودی حاصل کر سکو!! اللہ تعالیٰ خطاب فرماتا **و یصد کم عن ذکر اللّٰہ و عن الصلوۃ** 'کیا تم ذکر خدا اور نماز کو چھوڑ دو گے' باز آجاؤ **فھل انتم منتھون** ۔ بس عاجزی اختیار کرنے والوں میں شامل ہو جاؤ۔ **لاتذکرو الا مواتکم با لخیر** !! اپنے وصال شدہ بزرگوں کا نیکی کے ساتھ تذکرہ کرو اور ان کے بارے میں بے ہودہ کلمات سے پرہیز کرو!!

میں کیا کروں!! **الشفقة علی خلق اللّٰہ** ' مخلوق خدا پر شفقت کرو!! اس ارشاد سے مجھ پر لازم ہوا کہ میں اللہ تعالیٰ کا علم طالبان راہ خدا تک پہنچادوں تاکہ مہمل روایات کے سبب فرض کو ترک نہ کریں' اس سے کیا ہوتا ہے اگر کوئی شخص سفید کاغذ کو بے ہودہ باتوں سے سیاہ کر ڈالے اور لوگوں کو گمراہ کرے۔

میرے عزیز! کسی تصدیق اور سند کے ساتھ روایت و حدیث مصطفیٰ ﷺ کو لاؤ' اور دکھلاؤ' ہم مسلمان ہیں۔ صحیح روایت کو بسر و چشم قبول کریں گے!! **اللھم اجعلنا من الذین یستمعون القول فیتبعون احسنه** 'الٰہی! ہمیں ان لوگوں میں شامل فرمادے جو تیرے احکام سن کر ان پر عمدگی سے عمل پیرا ہوتے ہیں۔

اور اگر تمہارے پاس کوئی سند نہیں تو اس رکیک اور کچی باتوں سے دھوکہ نہ کھاؤ اور دنیا کہ گمراہ نہ کرو! بلکہ اپنی زندگی ذکر خدا میں صرف کرو' اور جاننے والوں کو نصیحت کرو' اور آزاد ہو تو ہماری نصیحت کو مان لو! اگر تم نہیں مانتے تو نہ مانو! ہم تمہارے غلام تو نہیں!! ہم کیا کریں حضور سیدنا امام اعظم رضی اللہ تعالیٰ عنہ نے فرمایا ہے کہ جو شخص فقہی مسئلہ 'یا استخراج مسئلہ کے حکم' موقع و محل کو نہیں جانتا اس کے لئے جائز نہیں کہ فتویٰ دے اور اپنے قول کو ہماری طرف نسبت کرے۔ **واللّٰہ تعالیٰ و حبیبہ الا علی اعلم**۔

بسم اللہ الرحمٰن الرحیم

بشارت المریدین بنام رسالہ قبریہ

سبحانه من عزشانه علی امره و برهانه و الصلوة و السلام علی نبیه افضل الا نبیاء محمد و اله اجمعین و السلام علی من اتباع الهدی علی اخواننا احبابنا و اصحابنا نحن امنا و صدقنا باللّٰه کما هو باسمائه و صفاة و قلبت جمیع احکامه و نحن تومن و نعتقد بجمیع اعتقاد اهل الاسلام و الایمان کما هی ارادة اللّٰه و رسوله کما قال اللّٰه تعالیٰ امن الرسول بما انزل الیه من ربه و المومنون کل امن باللّٰه و ملائکة و کتبه و رسله لا نفرق بین احد من رسله و نومن باللّٰه و نعتقد بفضل اصحابه احق الخلافة ابو بکر بن ابی قحافة علی سائر المسلمین و التابعین ثم افضل من اصحابه و احق الخلافة عمر ثم عثمان ثم علی رضی اللّٰه تعالیٰ عنهم۔

رسالہ قبریہ[1]

وہ ذات اقدس ' پاک ' منزہ ' غالب اور اس کی شان ارفع واعلیٰ ہے ' اس کا حکم اصل اور اس کی برہان مضبوط ہے ' صلوۃ وسلام ہوں اس کے محبوب ترین نبی مکرم پر جو تمام انبیاء علیہم السلام سے افضل واکرم ' جن کا نام نامی اسم گرامی محمد ﷺ ہے ' نیز اس کی آل واولاد امجاد اور اصحاب کرام پر سلامتی کے دروازے ہمیشہ کھلے رہیں اور اس پر بھی جو آپ کی اتباع وفرمانبرداری پر کمربستہ ہیں ' اسی طرح ہمارے احباء ورفقاء پر بھی اس ذات اقدس کا فضل وکرم اور رحمت ورافت جاری رہے۔

ہم اس ذات اقدس پر ایمان لائے اور ہم تصدیق کرتے ہیں اللہ تبارک وتعالیٰ کی ذات والابرکات کی جیسے اپنے اسماء وصفات کے ساتھ اس کی ذات اقدس ہے ' نیز اس کے احکام کو صدق دل سے قبول کرتے ہیں ' اور ہم اسلام وایمان کے تمام معتقدات پر یقین رکھتے ہیں جیسے کہ اللہ تعالیٰ اور اس کے رسول مکرم ﷺ کی شان کے لائق ہے کیونکہ اللہ تعالیٰ نے خود فرمایا"۔

رسالہ "بشارت المرسلین از کلام معجز نظام محبوب یزدانی کہ درانی مزار مبارک تحریر فرمودہ، خلفائے حضرت، حسب وصیت اندر مزار شریف دوات و قلم وکاغذ نہدہ بودند۔

رسول کریم علیہ التحیۃ والتسلیم جو کچھ اللہ تعالیٰ کی طرف سے لے کر تشریف لائے اس پر ہم ایمان لائے اور تمام ایمانداروں کی طرف سے بھی ' اس کے فرشتوں ' کتابوں اور تمام سچے رسولوں پر اور ہم نبوت

1۔ رسالہ "بشارت المریدین از کلام معجز نظام محبوب یزدانی کردران مزار مبارک تحریر فرمودہ ' خلفائے حضرت ' حسب وصیت اندر مزار شریف۔ دوات و قلم وکاغذ نہادہ بودند۔

کے معاملہ میں کسی قسم کا فرق نہیں سمجھتے، نیز ہم حضرت سیدنا صدیق اکبر، سیدنا فاروق اعظم، سیدنا عثمان غنی اور حضرت سیدنا علی المرتضٰی رضی اللہ تعالیٰ عنھم کو علی الترتیب خلفاء حق جانتے اور مانتے ہیں، اور ان کے بعد تمام صحابہ کرام، تابعین عظام کی دیگر جملہ مسلمانوں پر فضیلت و عظمت کے قائل ہیں۔

میرے تمام فرزندوں، بھائیوں، معتقدین اور رفقاء کو معلوم ہونا چاہئے کہ ہمارا یہی عقیدہ ہے جس پر ہم بڑی استقامت سے عمل پیرا ہیں اور اسی پر ثابت قدم رہیں گے اور قیامت کے دن تک اسی پر سلامتی کے طالب ہیں۔ کما قال۔ تعیشون تموتون تبعثون کما تبعثون تحشرون۔" جو شخص اس پر اعتقاد نہیں رکھتا وہ راہ راست پر نہیں، گمراہ اور زندیق ہے، ہم اس سے بیزار ہیں، اللہ تعالیٰ اس پر راضی نہیں، اس مختصر سی مدت میں یہ فقیر بے انتہاء اکرام و اعزازات سے نوازا، جو احاطہ تحریر سے باہر ہیں۔

حضرت ذوالجلال، قادر بر کمال نے عالم ملکوت سے ندا فرمائی، "اشرف ہمارا محبوب ہے اور ان کے صادق و کاذب، عامل و بے عمل، موافق و مخالف مریدین کی پیشانی پر عفو و کرم کا قلم پھیر دیتا ہوں، اور اپنی بخشش و مغفرت سے نوازتا ہوں گا، **الحمد اللہ علی ذلک** یہ میری طرف سے احباء و رفقاء کو آخری مژدہ راحت افزا ہے اور بشارت عظمٰی ہے اور زبان دل سے اسی ذات اقدس کا نام پکارتا ہوں، **اشھدان لا الہ الا اللہ و اشھد ان محمداً عبدہ و رسولہ والصلوۃ والسلام من اھل الایمان علی محمد و علی آلہ و اصحابہ و سلم تسلیما کثیراً کثیراً۔ الحمد للہ رب العالمین و الصلوۃ علی رسولہ محمد والہ اجمعین۔**

محققین اہل طریقت و صاحبان راہ حقیقت کو معلوم ہونا چاہئے کہ جب **ارجعی الی ربك راضیة مرضیة** (خوشی و مسرت کے ساتھ اپنے پروردگار کی طرف آیئے) کا حکم آیا تو اس فقیر کو اسی ہزار مقرب فرشتوں کے جلو میں بارگاہ صمدیت میں لایا گیا، پھر سدرۃ المنتہٰی کے نیچے پہنچایا گیا اور ندا آئی تجھے دنیا میں چند روز عقائد و اعمال کے حل کرنے کی غرض سے بھیجا گیا تھا اب وقت آگیا ہے اپنے اصلی وطن کی طرف واپس لوٹ آؤ۔ بحکم حدیث شریف **حب الوطن من الایمان** ۔وطن کی محبت ایمان ہے، تو اس فقیر نے تحدیث نعمت کے طور پر یا اپنی ضعف و کمزوری کے باعث یوں تعریف کی **لا احصی ثناء علیك انت کما اثنیت علی انفسك**، میں اس ذات اقدس کی تعریف کا احاطہ نہیں کر سکتا، کم از کم اس کی اتنی تو تعریف کرو جتنی اپنی کرتے ہو۔

اس کے بعد حکم الٰہی پہنچا کہ تجھے اسی ہزار فرشتے، نیز تیس حرمین شریفین مکہ مکرمہ، مدینہ طیبہ اور بیت المقدس (کوہ لبنان) کے خاص بندے، ایک ہزار ابدال مغرب ایک ہزار رجال الغیب سراندیپ سے اور ایک ہزار مردان غیب یمن کی جانب سے تجھے غسل دیں گے، پھر آسمان پر لے جائیں گے، پھر بیت اللہ شریف کے سامنے نماز جنازہ پڑھی جائے گی، اور بندوں کے منافع کے لئے مجھے زمین میں دفن کیا جائے گا، تاکہ جو بھی میرے مزار اقدس پر آئے اس کی حاجات پوری ہوں، اور اسے مغفرت و بخشش کی نوید حاصل ہو گی (انشاء اللہ العزیز) اللہ تعالیٰ توفیق خیر فرمائے۔

نوٹ

واضح ہو کہ یہ مختصر اور جامع رسالہ ' حضرت شیخ الاسلام والمسلمین ' غوث العالم ' قدوۃ الکبریٰ حضرت مخدوم اشرف جہانگیر سمنانی قدس سرہ النورانی رحمہ اللہ تعالیٰ کی طرف سے بشارت نامہ ہے جو مشرق و مغرب میں آفتاب کی مانند مشہور ہیں۔آپ نے یہ رسالہ 26 محرم بروز بدھ قبر شریف میں قلمبند فرمایا جہاں قدرتی طور پر قلم ' دوات اور کاغذ موجود تھے۔اور 28 ماہ محرم 832ھ جمعتہ المبارک کو اس دار فانی سے راہی بقاء ہوئے ' رحمہ اللہ تعالیٰ رحمۃ واسعۃ ابداً ابدا۔

الحمد للّٰہ تعالیٰ علیٰ منہ و احسانہ و کرم 9 محرم الحرام 1418ھ بروز بدھ ترجمہ مکمل ہوا ' دعا ہے اللہ تعالیٰ اس کاوش کو شرف قبولیت عطا فرمائے۔آمین ثم آمین بجاہ طٰہٰ و یٰس صلی اللہ تعالیٰ علیہ و علیٰ آلہ و صحبہ و بارک وسلم

فقط

محمد مظاہر اشرف الاشرفی الجیلانی

امیر حلقہ اشرفیہ پاکستان

1997/1418ء

9 محرم الحرام\14 مئی بروز بدھ

ہدیہ تبریک و تہنیت بہ خدمت پیر طریقت

دکتر سید محمد مظاہر اشرف الاشرفی الجیلانی مدظلہ العالی

از: دکتر سید خضر حیات نوشاہی مدظلہ

بسم اللہ الرحمٰن الرحیم

الحمد للہ رب العالمین والصلوۃ والسلام علی سید الاولین والاخرین، رحمۃ للعالمین و خاتم النبیین علیہ التحیۃ والتسلیم۔

امابعد۔

شکر و سپاس بی پایان آن ذات کردگار را کہ از لطف کریمانہ او کتاب لطیف اشرفی بار دیگر بہ منصۂ شہود می آید۔ این کتاب کہ تشنہ لبان راہ حقیقت را مثل آب حیات است:

کتاب شمع راہ گمرہان است
نہ بل آئینہ بہر صالحان است

این کتاب از سہ نام معروف است: 1- لطائف اشرفی، 2- لطایف اشرفی فی بیان طوایف صوفی، 3- لفظ الملفوظ۔

سخنان و حالات حضرت محبوب یزدانی میر سید اشرف جہانگیر سمنانی (م ۸۰۸ھ/۱۴۰۵م) را مرید خاص ایشان نظام حاجی غریب یمنی کہ در ۷۵۰ھ/۱۳۴۸م در بقعہ یمن بہ خدمت ایشان رسیدہ و سی سال ہمراہ گذاشت، گرد آوردہ است، نام کامل نگارندہ حاج نظام الدین غریب یمنی است۔ این کتاب را در یک "مقدمہ" و شصت "لطیفہ" و یک "خاتمہ" مرتب کرد و در پایان چند اثر کوتاہ بہ نام ہای حجۃ الذاکرین معروف بہ نصیحت نامہ و "بشارۃ المریدین" و "رسالہ قبریہ" می آورد۔ کار دیگر این مؤلف گردآوری نامہ ہای حضرت مخدوم سمنانی بنام "مکتوبات اشرفی" است کہ در ۸۷۰ھ/۱۴۶۵م فراہم آوردہ۔

بار اول این کتاب نادر و نایاب باہتمام حضرت شیخ المشائخ سید شاہ علی حسین اشرفی جیلانی قدس سرہ سجادہ نشین آستانہ عالیہ حضرت محبوب یزدانی علیہ الرحمہ در ۱۲۹۵ھ در نصرت المطابع دھلی چاپ شدہ بود۔

بعد از آن منشی میر احمد در دکاکوری این کتاب را تلخیص کردہ و بہ زبان اردو در آوردہ و در دو جلد چاپ کرد۔ سپس سہ سال پیش حضرت شمس بریلوی رحمۃ اللہ علیہ این کتاب بی نظیر را از نسخہ خطی بزبان اردو ترجمہ کردہ، کہ این ناچیز آن ترجمہ از نسخہ چاپی تقابل کردہ و نظر ثانی کرد۔ اما تا حال بہ زیور طبع آراستہ نشد۔

باعث تشکر و امتنان است کہ فعلا پیر طریقت حضرت دکتر سید محمد مظاہر اشرف الاشرفی الجیلانی زید عزہ العالی چاپ جدید (دوم) لطایف اشرفی را اہتمام کردہ اند۔ ہمت و کوشش ایشان لائق ستایش است کہ جویندگان راہ حقیقت و متلاشیان ہدایت را کتاب عظیم و نافع فراہم فرمودند۔ جزاک اللہ فی الدارین۔

دربارۂ لطائف اشرفی، و جامع این کتاب و حضرت مخدوم محبوب یزدانی میر سید اشرف جہانگیر سمنانی باید نیز از یں ماخذ استفادہ شود۔

1- فہرست نسخہ خطی کتابخانہ عمومی حضرت آیۃ اللہ العظمیٰ نجفی مرعشی۔
زیر نظر سید محمود مرعشی نگارش سید احمد حسینی (اشکوری) جلد ۵، صفحہ ۲۸۰

-2 فہرست مشترک نسخہ ہای خطی فارسی پاکستان
تالیف احمد منزوی، مرکز تحقیقات فارسی ایران وپاکستان، اسلام آباد، جلد سوم، صفحہ ۱۸۳۴

-3 تاریخ نظم ونثر در ایران ودر زبان فارسی تاپایان قرن دھم ھجری
از استاد سعید نفیسی، چاپ تران ۱۳۴۴خ، جلد دوم صفحہ ۷۵۶

-4 تذکرہ علماء ھند از مولوی رحمان علی، چاپ نولکشور لکھنو، ۱۹۱۴م چاپ دوم، صفحہ ۲۳

-5 تذکرہ علماء ھند از رحمان علی، اردو ترجمہ دکتر محمد ایوب قادری
چاپ پاکستان ھستاریکل سوسائٹی، کراچی (۱۹۶۱م، ص ۱۱۲)

-6 اخبار الاخیار فی اسرار الابرار، از شیخ عبدالحق محدث دھلوی
چاپ رحیمیہ دیوبند (ھند) ۱۳۳۲ھ، صفحہ ۱۷۲

-7 فہرست نسخہ ھای خطی فارسی۔ از استاد احمد منزوی، چاپ تران، جلد دوم، صفحہ ۱۳۴۲

-8 بزم صوفیہ، مرتبہ سید صباح الدین عبدالرحمٰن
بہ اھتمام مولوی مسعود ندوی، مطبع معارف اعظم گر (ھند) ۱۳۶۹ھ ۱۹۴۹م، صفحہ ۴۴۱ تا ۴۸۲

-9 فہرست نسخہ ھای خطی فارسی موزۂ ملی پاکستان از دکتر ک سید عارف نوشاہی
مرکز تحقیقات فارسی ایران وپاکستان اسلام آباد صفحہ ۲۵۹.

-10 CONCISE DESCRIPITIVE CATALOGUE OF THE PERSIAN IN THE COLLECTION OF THE ASIATIC SOCIETY OF BENGAL, BY WLADIMIR IVANOW, 1924, NO. 1214.

در آخر بار دگر بہ خدمت حضرت پیر طریقت دکتر سید محمد مظاہر اشرف اشرفی جیلانی مدظلہ العالی ھدیہ تبریک و تہنیت پیش می کنم کہ این کار عظیم و مھم را بطریق احسن انجام دادہ اند۔ در بارگاہ صمیت دعا می کنم کہ کوشش ایشان را اشرف قبولیت عطا فرمود۔ آمین بجاہ سید المرسلین علیہ التحیۃ والتسلیم

و من اللہ التوفیق و علیہ التکلان

خاک راہ کوچہ صاحبزادان

فقیر خضر نوشاہی

آستانہ عالیہ حضرت سید حاجی محمد نوشہ گنج بخش قدس سرہ

ساہن پال شریف۔ ضلع منڈی بہاؤالدین

بروز جمعۃ المبارک، 21 مئی 1999ء

روز عرس مبارک حضرت شاہ عبدالرحمٰن نوشاہی المعروف

پاک صاحب خلیفہ اول حضرت نوشہ گنج بخش